ROBERTO BOLAÑO

VAHŞİ HAFİYELER

roman

metis

Roberto Bolaño

VAHŞİ HAFİYELER

Şili'nin Santiago kentinde doğdu. Çocukluğu Los Angeles, Valparaiso, Quilpe, Viña del Mar gibi kentlerde geçti. On üç yaşında ailesiyle birlikte Meksika'ya yerleşti. Yeniyetmelik yıllarını Meksiko Kent Kütüphanesi'ne kapanıp okuyarak geçirdi.

1973 yılında Salvador Allende'nin sosyalist reform sürecine katılmak için neredeyse bütün Latin Amerika'yı kat ederek Şili'ye gitti. Pinochet'nin darbesinden sonra direnişe katılmaya karar verdi, ancak kısa sürede tutuklandı. Sekiz gün tutukluluktan sonra eski okul arkadaşı bir polis yardımıyla serbest kaldı. Meksika'ya döndü ve (*Vahşi Hafiyeler*'deki Ulises Lima karakterine model olan) yakın arkadaşı şair Mario Santiago Papasquiaro ile "*Infrarealist* şiir hareketi"ni başlattı. Daha sonra Bolaño, şiirden çok düzyazıda yoğunlaştı.

1977 yılında Katalunya'ya, annesinin yanına yerleşti. Edebiyat yarışmalarına katılarak yaşamını kazanmaya başlamadan önce çeşitli işlerde (yazları bağbozumu, gece bekçiliği, bulaşıkçılık, satıcılık) çalıştı. İlk romanları 40 yaşında basılmaya başladı. 90'lı yıllarda şansı döndü. *Vahşi Hafiyeler* romanıyla Herralde Ödülü'nü (1998) ve Latin Amerika'nın Nobel'i olarak görülen Venezüella, Romulo Gallegos Ödülü'nü (1999) kazandı. Ölümünden bir yıl sonra 2004'te, *2666* adlı romanıyla İspanyolca yazılmış en iyi romana verilen Salambó ödülüne layık görüldü. Barselona'da 2003 yılında, elli yaşında karaciğer rahatsızlığından öldü.

Metis Yayınları başta *Estrella distante* (Uzak Yıldız, 1996) ve *Putas asesinas* (Katil Fahişeler, 2001) olmak üzere yazarın eserlerini yayımlamaya devam edecektir.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com

Metis Edebiyat
VAHŞİ HAFİYELER
Roberto Bolaño

İspanyolca Basımı:
Los detectives salvajes,
Anagrama, Barselona, 2004

© Roberto Bolaño'nun vârisleri, 1998
© Metis Yayınları, 2005
Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A.,
Barcelona ile yapılan sözleşme temelinde
yayımlanmıştır.

İlk Basım: Ekim 2007

Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen

Kapak Tasarımı: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003

ISBN-13: 978-975-342-630-5

ROBERTO BOLAÑO
VAHŞİ HAFİYELER

Çeviren:
PERAL BAYAZ

metis

2 Kasım 1998'de Salvador Clotas, Juan Cueto, Paloma Díaz-Mas, Luis Goytisolo, Esther Tusquets ve yayıncı Jorge Herralde'den oluşan jüri oybirliğiyle Roberto Bolaño'nun *Vahşi Hafiyeler* romanına XVI. Premio Herralde de Novela ödülünü vermiştir.

Talihli bir tesadüfle birbirine benzeyen
Carolina López ve Lautaro Bolaño'ya

"Meksika'nın kurtulmasını ister misiniz?
İsa kralımız olsun ister misiniz?"
"Hayır."

MALCOLM LOWRY

I.

Meksika'da Kaybolan Meksikalılar

(1975)

2 Kasım

Nazik bir davetle damardan gerçekçilik akımına katılmam istendi. Kabul ettim elbette. Katılım merasimi yapılmadı. Böylesi daha iyi.

3 Kasım

Damardan gerçekçiliğin ne olduğunu pek iyi bilmiyorum. On yedi yaşındayım. Adım Juan García Madero. Hukuk fakültesinin birinci sömestrine kayıtlıyım. Ben hukuk değil edebiyat istiyordum, ama amcam çok ısrar etti, sonunda teslim oldum. Öksüzüm. Avukat olacağım. Amcama ve yengeme böyle dedim, ama sonra odama kapanıp bütün gece ağladım. Yani hiç değilse gecenin büyük bir bölümünde. Sonra da boynumu büküp şanlı Hukuk Fakültesi'ne girdim; ama bir ay sonra Felsefe ve Edebiyat Fakültesi'nde Julio César Álamo'nun yönettiği şiir atölyesine yazıldım. Böylece, damardan gerçekçilere, ya da gerçek damardancılara, hatta ara sıra aralarında kullandıkları deyimle gerçekaltıcılara katılmış oldum. Şimdiye kadar dört kez katılmıştım Atölye'ye ve hiçbir şey olmamıştı, tabii hiçbir şey derken lafın gelişi, yoksa iyi düşünecek olursak hep bir şeyler oluyordu: Şiirler okuyorduk ve Álamo okunanları, o an içinde bulunduğu ruh haline göre ya övüyor ya da yerle bir ediyordu. Aramızdan biri bir şiir okuyor Álamo eleştiriyordu, bir başkası bir başka şiir okuyor Álamo eleştiriyordu, gene bir başkası okuyor Álamo eleştiriyordu. Bazen Álamo eleştirmekten sıkılıyor bizim de eleştirmemizi istiyordu (yani o anda şiir okumayanlarımızın). O zaman biz eleştiriyorduk, Álamo da gazete okuyordu.

Bu yöntem katılımcıların birbirleriyle arkadaşlık kurmasını önlemek için, ya da eğer kurulacak olursa bu arkadaşlıkların hastalıklı ve hırsa dayalı olmasını sağlamak için biçilmiş kaftandı.

Öte yandan, her ne kadar durmadan eleştiriden söz ediyor olsa da Álamo'nun iyi bir eleştirmen olduğunu söyleyemeyeceğim. Artık salt konuşmuş olmak için konuştuğuna inanıyorum. Dolaylamanın ne olduğunu, pek iyi olmasa da biliyor. Ancak beşlik (herkesin bildiği gibi klasik şiir ölçüsünde beş ölçüden oluşan nazım sistemidir) nedir bilmiyordu, ne *nicárqueo*'nun (ki *falecio*'ya benzer bir dizedir) ne olduğundan; ne de *tetrástico*'dan (ki dört dizeli kıtadır) haberdardı. Bilmediğini nereden mi biliyorum? Çünkü Atölye'ye katıldığım ilk gün sormak hatasını yaptım. Kim bilir aklım nerelerdeydi. Bunları ezbere bilen tek Meksikalı şair (bizim en büyük düşmanımız) Octavio Paz'dır, ötekilerin bu konuda en ufak bir fikri yok; böyle olduğunu bana damardan gerçekçilik saflarına katılıp dostça kabul edilişimden birkaç dakika sonra Ulises Lima söyledi. Álamo'ya bu tür sorular sormak patavatsızlıktı, çok geçmeden anlayacaktım bunu. Başlangıçta bana bakarak gülümsemesinin beğeniden kaynaklandığını düşündüm. Sonra anladım ki aşağılayıcı bir gülümsemeydi bu. Meksikalı ozanlar (sanırım sadece Meksikalı ozanlar değil, bütün ozanlar) kendilerine cehaletlerinin hatırlatılmasından nefret ederler. Ama ben yılmadım, katıldığım ikinci oturumda birkaç şiirimi yerle bir etmesinden sonra *rispetto*'nun* ne olduğunu bilip bilmediğini sordum. Álamo, şiirlerime *saygı* göstermesini istiyorum sandı ve uzun uzun objektif eleştiri nedir anlatmaya koyuldu. Bütün genç ozanlar bu yolu kat etmeliymişler, filan falan. Ama lafı daha fazla uzatmasına izin vermedim, kısa yaşamım boyunca kimseden zavallı yapıtlarıma saygı göstermesini talep etmediğimi açıkladıktan sonra, bu kez elimden geldiğince düzgün telaffuz etmeye gayret göstererek, sorumu yineledim.

"Bu saçmalıklarla çıkma karşıma García Madero," dedi Álamo.

"*Rispetto*, sevgili hocam, bir lirik şiir türüdür, daha doğrusu aşk şiiridir; on bir heceli altı ya da sekiz dizeden oluşur, ilk dördü taşlama biçiminde, sonrakiler uyaklı çift dizeler olarak yazılır. Örne-

* *Respeto* (saygı) ile benzer okunuştadır. (ç.n.)

ğin..." diye bir-iki örnek vermeye hazırlanıyordum ki Álamo sıçrayıp kalktı ve tartışmaya son verdi. Ondan sonra olanlar bulanık (oysa belleğim iyidir): Álamo'nun ve Atölye arkadaşlarımdan dört-beşinin güldüğünü anımsıyorum, büyük olasılıkla benimle dalga geçiyorlardı.

Benim yerimde başkası olsa bir daha o Atölye'ye adımını atmazdı, ama onca kötü anıya karşın (ya da herhangi bir anı yokluğunda, ki bu kötü şeyler anımsamaktan, hatta kötülükleri belleğin derinliğine atmaktan da beter) ertesi hafta her zamanki gibi tam saatinde Atölye'de hazır ve nazırdım.

Sanırım beni Atölye'ye döndüren yazgımdı. Katıldığım beşinci toplantıydı bu (ama sekizinci de olabilir dokuzuncu da, son günlerde zaman gönlünce uzayıp kısalıyor, bunu fark ettim), havada trajedinin karşı akımı olan bir gerginlik uçuşuyordu, ama kimse nedenini çıkaramıyordu. Bir kere, o gün hepimiz, yani dersler başladığında Atölye'ye kaydolan yedi şair öğrenci oradaydık, ki bu daha önceki toplantılarda hiç yaşanmamış bir durumdu. Sonra, hepimiz tedirgindik. Genelde pek sakin olan Álamo bile sanki tam kendinde değildi. Bir an için üniversitede bir şeyler olmuş olabileceğini düşündüm, kampüste silah çekilmiş olabilirdi, ya da sürpriz bir grev, fakülte dekanına suikast girişimi, bir felsefe profesörünün kaçırılması ya da benzeri bir olay. Ama bunlardan hiçbiri gerçekleşmemişti ve doğrusunu söylemek gerekirse kimsenin tedirgin olmak için geçerli bir nedeni yoktu. En azından nesnel bir nedeni. Ama şiir (gerçek şiir) böyledir işte: Gelişini haber verir, kendini havada sezdirir; dediklerine bakılırsa tıpkı depremlerin kendini bazı hayvanlara hissettirdiği gibi. (Özel duyarlıkları olan bu hayvanlar yılanlar, solucanlar, fareler ve bazı kuşlarmış.) Bundan sonra her şey hızla gelişti, belki biraz biçimsiz bir benzetme olacak ama olanları olağanüstü diye nitelemekten kendimi alamıyorum. Damardan gerçekçi iki ozan geldi. Álamo, istemeye istemeye ozanları bize tanıttı. Aslında şahsen sadece birini tanıyordu, ötekini hakkında duyduklarından biliyordu, belki adı yabancı gelmiyordu, ya da birileri kendisine bu şairden söz etmişti. Her neyse, bu ikinci ozanı da tanıttı.

Bu şairler neden gelmişlerdi, aradıkları neydi, bilmiyorum. Görünüşe bakılırsa ziyaret açıkça çatışma niteliği taşıyordu, ama

bunun yanı sıra propaganda amacından da yoksun sayılmazdı. Başlangıçta damardan gerçekçiler sessiz ve naziktiler. Álamo ise diplomatik, hafifçe alaycı bir tavır takınmış, olayların gelişmesini bekler gibiydi. Ama yavaş yavaş, konukların çekingenlikleri karşısında cesaretlenmeye başladı, yarım saat geçmiş geçmemişti ki toplantı her zamanki havasına girdi. İşte gerçek savaş o zaman başladı. Damardan gerçekçiler Álamo'nun kullandığı eleştiri yöntemini sorgulamaya başladılar. Álamo da gelgitler arasında, Atölye'nin beş üyesinin desteğiyle, damardan gerçekçileri aşağılık gerçeküstücülük ve sahte Marksistlikle suçladı. Her yere koltuğunun altında bir Lewis Carroll kitabıyla giden ve neredeyse hiç ağzını açmayan sıska bir delikanlı dışında, ki açık söylemek gerekirse bu davranışı beni şaşırttı, bütün öğrenciler Álamo'ya arka çıkmışlardı. Hocayı onca hararetle destekleyen bu kişiler, başka zamanlar hocanın en acımasız eleştirilerini yönelttiği kişilerin ta kendileriydi (bu da bana şaşırtıcı geldi). O anda benim de çorbada tuzum bulunsun istedim ve Álamo'yu *rispetto*'nun ne olduğu hakkında en ufak bir fikri olmamakla suçladım. Damardan gerçekçiler de *rispetto*'nun ne olduğunu bilmediklerini kabul ettiler, ama gözlemimi yerinde bulup onayladılar. İçlerinden biri bana yaşımı sordu; on yedi yaşında olduğumu söyledim ve bir kez daha *rispetto*'nun ne olduğunu anlatmaya çalıştım. Álamo öfkeden kıpkırmızı kesilmişti; öğrenciler beni ukalalıkla suçladılar (biri akademist olduğumu söyledi). Damardan gerçekçiler beni savundular. Hazır başlamışken Álamo'ya ve gruptakilere hiç değilse *nicárqueo*'nun ya da *tetrástico*'nun ne olduğunu anımsayıp anımsamadıklarını sordum. Kimse yanıt veremedi.

Tüm beklentilerimin tersine tartışma ana avrat dümdüz gitmeden son buldu. Öyle olsaydı daha memnun olacağımı itiraf etmeliyim. Gerçi Atölye'dekilerden biri bir gün Ulises Lima'nın suratını dağıtmaya yemin ettiyse de sonunda hiçbir şey olmadı, yani şiddet içeren bir şey demek istiyorum. Ama ben bu gözdağına tepki gösterdim (altını çiziyorum, tehdit bana değildi), kampüsün istediği yerinde, istediği gün, istediği saatte gözdağı verenle yüzleşmeye hazır olduğumu söyledim.

Akşam kapanış sürprizli oldu. Álamo, Ulises Lima'ya hodri meydan diyerek bir şiirini okumaya davet etti. Lima kimsenin yal-

varmasını beklemeden ceketinin cebinden bir tomar buruşuk, kirli kâğıt çıkardı. Ne korkunç, diye geçirdim içimden, bu enayi kendi kendini aslanın ağzına attı. Sanırım onun yerine utancımdan gözlerimi yumdum. Şiir okunacak zaman var, yumruk yumruğa gelecek zaman var. Bana göre o âna bu ikincisi uygundu. Dediğim gibi, gözlerimi yumdum, Lima'nın gırtlağını temizlediğini duydum. Çevresinde oluşan tedirgin sessizliği duydum (sessizliği duymak mümkünse tabii, bu konuda kuşkuluyum). Ve sonunda o güne dek duyduğum en güzel şiiri okuyan sesi duydum. Sonra Arturo Belano yerinden kalkarak damardan gerçekçilerin çıkarmayı düşündükleri dergide yazacak şairler aradıklarını söyledi. Herkes katılmak için can atıyordu, ama bütün o tartışmalardan sonra çekiniyorlardı, kimse ağzını açmadı. Toplantı bitince (her zamankinden daha geç bitmişti) otobüs durağına damardan gerçekçilerle beraber gittim. Çok geç olmuştu. Artık otobüsler işlemiyordu. Reforma caddesine dek hep beraber bir arabaya binmeye karar verdik, oradan da yürüyerek Bucareli sokağındaki bir bara gittik, geç vakitlere dek barda oturup şiir üzerine sohbet ettik.

Konuşulanlardan pek bir şey çıkaramadım. Grubun adı bir açıdan şaka, bir açıdan tam anlamıyla ciddi. Sanırım yıllar önce Meksikalı öncü bir grup da damardan gerçekçiler diye anılıyormuş, ama bir yazar grubu muydu, yoksa ressam, gazeteci ya da devrimci bir grubun mu adıydı, bilmiyorum. Galiba bin dokuz yüz yirmilerde ya da otuzlarda etkinmişler, onu da tam bilmiyorum. Tabii ki grubun adını hiç duymamıştım; bu da edebiyat konusundaki cahilliğimin doğal sonucu (dünyadaki bütün kitaplar okumam için beni bekliyor). Arturo Belano'ya göre damardan gerçekçiler Sonora çöllerinde yok olmuşlar. Sonra, Cesárea Tinajero ya da Tinaja diye birisinden söz ettiler, adını tam anımsamıyorum. Bu adı andıklarında, sanırım bira yüzünden, bağıra çağıra bir garsonla tartışıyordum. Comte de Lautréamont'un *Poésie*'sinde o Tinajero denen kişiyle ilgili bir şeyler varmış. Daha sonra Lima gizemli bir sav attı ortaya. Ona göre bugünkü damardan gerçekçiler geriye doğru yürüyorlarmış. Nasıl geriye doğru? diye sordum.

"Geri geri, önlerinde ilerideki bir noktaya bakarak ama o noktadan uzaklaşarak, bilinmeze doğru düz bir çizgi üzerinde."

Bana kalırsa böyle yürümek çok iyi, dedim, ama aslında hiçbir şey anlamamıştım. İyi düşünülecek olursa en kötü yürüyüş biçimi.

Daha geç bir saatte başka şairler de geldi, bazıları damardan gerçekçi, bazıları değil, gürültü patırtı çekilmez oldu. Bir ara, masamıza yaklaşan her tuhaf yaratıkla çene çalan Belano ve Lima'nın beni unuttuklarını düşündüm, ama sabaha karşı çeteye katılmak isteyip istemediğimi sordular. "Grup" ya da "hareket" demediler, çete dediler, bu da hoşuma gitti. Elbette isterim, dedim. Çok kolay oldu. İçlerinden biri, Belano, elimi sıktı, artık onlardan biri olduğumu söyledi, sonra da bir rençber şarkısı söyledik. Hepsi bu kadar. Şarkının sözleri kuzeyde kayıplara karışmış köylerden ve bir kadının gözlerinden söz ediyordu. Sokakta kusmaya başlamadan önce şarkıdaki kadın Cesárea Tinajero mu diye sordum. Belano ve Lima yüzüme baktılar, artık damardan gerçekçi olduğumdan hiç kuşkuları kalmadığını, hep beraber Latin Amerika şiirini değiştireceğimizi söylediler. Saat altıda bir taksiye binip Lindavista mahallesindeki evime geldim. Bugün üniversiteye gitmedim. Bütün gün odama kapanıp şiir yazdım.

4 Kasım

Bucareli sokağındaki bara gittim ama damardan gerçekçiler ortalıklarda görünmediler. Onları beklerken okuyup yazmayı sürdürdüm. Barın gediklisi olan bir grup suskun, daha doğrusu katil suratlı sarhoş gözlerini üzerimden ayırmadı.

Beş saatlik beklemenin ürünü: dört bira, dört tekila, yarım bıraktığım bir tabak *sope* (bayağı kokuşmuştu), Álamo'nun son şiir kitabının (yeni arkadaşlarımla Álamo'yu tiye almak için yanıma almıştım) baştan sona hatmi, Ulises Lima tarzı yazılmış, daha doğrusu Ulises Lima'nın bildiğim (okumadığım sadece dinlediğim) tek şiirine benzeyen yedi metin (metinlerin birincisi leş gibi kokan *sope* üzerine, ikincisi üniversite üzerine: Üniversitenin yok edildiği görüşündeydim, üçüncüsü yine üniversiteyle ilgili: Bir zombiler ordusuna katılmış çırılçıplak koşuyorum, dördüncüsü DF* mehtabı

* *Distrito Federal* (Federal Bölge), Meksiko Büyük Şehir Belediyesi, Meksiko sakinlerinin aralarında kentleri için kullandıkları kısaltma. (ç.n.)

üzerine, beşincisi ölmüş bir şarkıcı üzerine, altıncısı Chapultepec kanalizasyon kanallarında yaşayan gizli bir dernek üzerine, yedinci metin kayıp bir kitap ve dostluk üzerine). Aslında Ulises Lima'nın o şiirini okumamıştım. Bütün bu metinlerin yanı sıra bir de fiziksel ve ruhsal bir yalnızlık duygusu...

Birkaç sarhoş bana sataşmak istedi, neyse ki genç yaşıma rağmen bu durumlarda ne surat takınacağımı biliyorum. Bir garson kız (sonradan öğrendiğime göre adı Brígida, beni Belano ve Lima'yla oraya gittiğimiz geceden hatırladığını söyledi) saçımı okşadı. Öteki masaya servis yaparken sanki yanlışlıkla olmuş gibi okşadı. Sonra bir süre masama oturdu ve saçımın çok uzun olduğunu ima etti. Cana yakındı ama yanıtlamamayı yeğledim. Gece saat üçte eve döndüm. Bugün damardan gerçekçiler hiç gelmedi. Acaba onları bir daha göremeyecek miyim?

5 Kasım

Arkadaşlarımdan haber yok. İki gündür fakülteye gitmiyorum. Bir daha Álamo'nun Atölyesi'ne gitmeyi de düşünmüyorum. Bugün öğleden sonra Encrucijada Veracruzana'ya (Bucareli'deki barın adı) gittim ama damardan gerçekçilerin izine rastlamadım. Bu tür işletmelerin gece, öğleden sonra, hatta sabah saatleri arasında yaşadıkları değişim ilginç. Kime sorsanız size farklı barlar olduklarını söyler. Bugün öğleden sonra sanki gerçekte olduğundan daha pismiş gibi görünüyordu. Gecenin ürkütücü müdavimleri henüz teşrif etmemişlerdi, o sırada barda olan müşteriler daha bir kaçmaya hazır, daha şeffaf ve daha sakindiler. İyice kafayı bulmuş üç küçük memur –büyük olasılıkla devlet memuru–, sepeti boş bir deniz kaplumbağası yumurtası satıcısı, iki lise öğrencisi, bir masada yalnız başına oturmuş etli acılı dürüm yiyen bir adam. Garson kızlar da başka. Bugün çalışan üç kızı tanımıyorum, ama içlerinden biri yanıma geldi ve pat diye şöyle dedi: Sen şu şair olmalısın. Bu söz beni rahatsız etti, ama kabul etmeliyim ki bir yandan da hoşuma gitmedi değil.

"Evet, küçük hanım şairim. Ama siz nereden biliyorsunuz?"

"Brígida senden söz etti bana."

Brígida, garson kız!

"Ya! Size ne dedi?" dedim, hemen sen demeye cesaret edememiştim.

"Ne diyecek, çok güzel şiirler yazıyormuşsun."

"O nereden bilecek. Yazdığım bir şeyi okumadı ki daha," dedim, biraz kızararak, ama sohbetin gidişatından her an daha memnun kalıyordum. Brígida'nın benim şiirlerimi okumuş olabileceğini düşündüm bir an için, *evet* neden olmasın, arkamda durup omzumun üzerinden bakmış olabilir! Ama bu pek hoşuma gitmedi.

Garson kız (adı Rosario) ona bir iyilik yapmak ister miymişim, diye sordu. Amcamın (bıkıp usanmadan yineleyerek) öğrettiği gibi "ne olduğuna bağlı" demeliydim, ama işte ben böyleyim, söyle ne istiyorsun deyiverdim.

"Benim için bir şiir yazmanı istiyorum," dedi.

"Tamam. Bir gün bir de bakarsın yazmışım senin için bir şiir," dedim. İlk kez sen diye hitap etmiştim, o hızla bir tekila daha getirmesini söyledim.

"İçkin benden," dedi "Ama şiiri şimdi yazacaksın."

Ona ha deyince şiir yazılamayacağını anlatmaya çalıştım.

"Neden bu kadar acele ediyorsun?"

Açıklaması oldukça çapraşıktı, görünüşe bakılırsa Guadalupe Bakiresi'ne birinin sağlığıyla ilgili bir adak adamıştı; aileden çok sevdiği ve özlediği, ortadan yok olup sonra da geri gelen birisi için. Peki bütün bunlarla ne alakası vardı şiirin? Saatlerdir ağzıma bir lokma bir şey koymamıştım, bir an için içkiyi fazla kaçırdığımı, açlık ve alkolün beni gerçeklerden uzaklaştırdığını düşündüm. Ama yok abartıyordum. Yanlış hatırlamıyorsam (doğrusunu söylemem gerekirse böyle olduğunu kanıtlamak için kendimi ateşe atmayı göze alamam) damardan gerçekçiliğin öğütlediği şiiri yazmanın önkoşullarından biri de belli gerçeklerle geçici olarak ilişkiye kesmek olabilir. Nasıl oluyorsa, o saatte bardaki müşteriler azalmaya başlıyordu, böylece öteki iki garson kız da yavaş yavaş masama yanaştılar. O anda, ilk bakışta masum (gerçekten masum) bir biçimde çevrem sarılmış bulunuyordum, ama durumdan haberi olmayan bir seyirci, bir polis memuru örneğin, durumu öyle değerlendirmeyebilirdi: Bir masada oturan bir öğrenci ve başında dikilen üç kadın, ka-

dınlardan birisi bacağıyla öğrencinin sol omzuna ve koluna sürtünüyor, öteki ikisinin baldırları masanın kenarına dayanmış (bu kenarlar kesin baldırlarında iz bırakacak), masumca edebiyattan söz ediyorlar, ama bu manzara kapıdan giren birine bambaşka şeyler düşündürebilir. Örneğin, bir muhabbet tellalı koruması altındakilerle derin sohbette. Örneğin, baştan çıkarılamayan kösnül bir öğrenci.

Bir anda duruma son vermeye karar verdim. Nasıl becerdimse kalktım, borcumu ödedim, Brígida'ya tatlı tarafından bir selam yolladım ve çıktım. Sokakta güneş birkaç dakika gözlerimi kamaştırdı.

6 Kasım

Bugün de fakülteye gitmedim. Sabah erken kalktım. UNAM* tarafına giden bir otobüse bindim, ama okula gelmeden indim, sabah saatlerinin büyük bölümünü şehir merkezinde avare avare dolanarak geçirdim. Önce Sótano kitapevine girdim ve Pierre Louys'un bir kitabını aldım, sonra Juárez caddesini geçtim, bir jambonlu börek aldım ve Alameda'da bir banka oturup böreğimi yerken kitap okudum. Louys'un öyküsünü okudum, özellikle resimler korkunç bir ereksiyona neden oldu. Ayağa kalkıp yürümeyi denedim ama kamışım o durumdayken bakışları üzerime çekmeden, sadece gelip geçenlere değil çevrede ne kadar yaya varsa hepsine rezil olmadan yürümek imkânsızdı. Bu yüzden, yeniden yerime oturdum, kitabı kapattım, ceketime ve pantolonuma dökülen kırıntıları silkeledim. Uzun süre bir ağacın dalları arasına saklanarak koşuşturan bir şeye, sincap sanmıştım, baktım. On dakika sonra (üç aşağı beş yukarı) sincap değil de fare olduğunu fark ettim. Koskocaman bir fare! Bu keşfim beni hüzne boğdu. Ben, orada yerimden kıpırdayamıyorum, yirmi metre ötede bir dala sıkı sıkı yapışmış aç bir fare kuş yumurtaları, rüzgârın yapraklara sürüklediği kırıntılar (ki hiç de olası değil) ya da işte her neyse, bulup karnını doyurmaya çalışıyor. Yüreğim daraldı, midem bulandı. Kusmamak için kalktım ve koşa koşa uzaklaştım. Beş dakika içinde sertleşme yok oldu.

* Universidad Nacional Autonoma de México: Meksika Ulusal Özerk Üniversitesi. (ç.n.)

Akşam, oturduğum sokağa paralel Corazón sokağındaydım, bir futbol maçı izledim. Oyuncular çocukluk arkadaşlarımdı, gerçi çocukluk arkadaşım demek belki abartmak olur. Birçoğu hâlâ lisede, ötekiler okulu bıraktılar, babalarının yanında çalışıyorlar, kimileri de boş gezenin boş kalfası. Ben üniversiteye girdiğimden beri bizi ayıran uçurum daha da derinleşti, şimdi sanki iki ayrı gezegenden gelmiş gibiyiz. Beni de oyuna almalarını istedim. Corazón sokağı çok iyi aydınlatılmamıştı, topu zar zor görebiliyordum. Üstelik arada bir sokaktan araba geçiyordu, oyunu durdurmak zorunda kalıyorduk. İki tekme ve suratıma bir top yedim. Yetti. Biraz daha Pierre Louys okurum, sonra da ışığı söndürür uyurum.

7 Kasım

Meksiko kentinde on dört milyon kişi yaşıyor. Damardan gerçekçileri bir daha göremeyeceğim. Fakülteye bir daha gitmeyeceğim, Álamo'nun Atölyesi'ne de. Amcamlara ne derim? Bakarız! Louys'un kitabını, *Afrodit*'i, bitirdim. Şimdi ölmüş Meksikalı şairleri, gelecekteki meslektaşlarımı okuyorum.

8 Kasım

Olağanüstü bir şiir keşfettim. Edebiyat derslerinde yazarı Efrén Rebolledo'dan (1877-1929) hiç mi hiç söz edilmemişti. Şiiri aşağıya alıyorum:

Vampir

Akıyor siyah kalın lülelerin
Bembeyaz teninde bir nehir gibi,
Kıvır kıvır ve karanlık bir sel gibi,
Ateşlediği gülleri saçıyor buselerimin.

Ben kalın halkaları tek tek açarken
Soğuk ellerinin hafif dokunuşunu
Duyumsuyorum, ve uzun bir titreyiş
Bedenimde dolanıyor, kemiklerime işliyor.

Kaotik ve dalgın gözbebeklerin
Işıldıyor, ta içimden kopan
Yürek parçalayan iniltiyi duyunca,

Ve ben acılar içinde kıvranırken, sen
Susamış, sıcak kanımla beslenen
Vampir gibi, simsiyah ve inatçı.

Bu şiiri ilk okuduğumda (birkaç saat oluyor) odama kapanıp kapıyı kilitledim. Bir yandan şiiri okudum –bir, iki, üç, on, on beş kez– bir yandan da otuz bir çektim. Bu arada Rosario'yu, garson kızı yani, dizleri üstünde üzerime çöreklenmiş benden o sevgili, özlediği kişi için şiir yazmamı isterken, ya da onu ateşler içinde yanan kamışımla yatağa çivilemem için yalvarırken düşlüyordum.

Biraz rahatlayınca şiir üzerinde düşünebildim.

Sanırım "kıvır kıvır ve karanlık bir sel"i yorumlamakta fazla bir zorluk yok. İkinci dörtlüğün ilk dizesi için ise aynı şey söylenemez: "Ben kalın halkaları tek tek açarken" kıvır kıvır ve karanlık selin tek tek uzatılıp açılışından söz ediyor olabilir, ama belki de "açmak" edimi başka bir anlam gizliyor.

"Kalın halkalar"ın da anlamı çok açık değil. Pubisteki tüylerin kıvrımları mı, vampirin saçlarının lüleleri mi, yoksa insan bedeninin *farklı* girintileri mi? Kısacası arkadan mı çalışıyor? Öyle zannediyorum ki hâlâ Pierre Louys'tan okuduklarımın etkisi altındayım.

9 Kasım

Yeniden Encrucijada Veracruzana'ya gitmeye karar verdim. Damardan gerçekçileri bulmak için değil, bir kez daha Rosario'yu görmek için. Ona birkaç dize yazdım. Şiirde gözlerinden, uçsuz bucaksız Meksika ufuklarından, terk edilmiş kiliselerden, sınıra giden yolların neden olduğu seraplardan söz ediyorum. Neden bilmem Rosario'nun Veracruzlu ya da Tabascolu olduğunu düşünüyorum, hatta Yucatánlı da olabilir. Yoksa o mu sözünü etti? Belki de barın adı aklımı karıştırıyor, belki de Rosario ne Veracruzlu ne de Yucatánlı, belki de DF'li. Her neyse, onun bildiği kırlardan (Veracruzlu olduğu varsayımından yola çıkarak, ki her seferinde Veracruzlu ol-

duğundan daha çok kuşku duyuyorum) farklı yerlerden söz eden dizelerin daha umut verici olacağını düşündüm, en azından benim açımdan. Sonra ne olursa olur.

Bu sabah kendi yaşamımı düşünerek Villa'nın çevresinde dolanıp durdum. Gelecek pek parlak görünmüyor, hele böyle dersleri asmaya devam edersem. Yine de aslında en çok kafa yorduğum konu cinsel eğitimim. Ömrümü otuz bir çekerek geçiremem. (Şiir konusundaki gelişimim de düşündürüyor beni elbette, ama aynı anda iki sorunla birden uğraşmamak daha iyi.) Rosario'nun sevgilisi var mı acaba? Varsa, kıskanç ve bencil midir? Evli olmak için çok genç, ama bu olasılığı da göz ardı etmemeli. Sanırım benden hoşlanıyor, evet hoşlanıyor besbelli.

10 Kasım

Damardan gerçekçileri buldum. Rosario Veracruzlu. Damardan gerçekçiler, hepsi tek tek adreslerini verdiler, ben de onlara, hepsine ayrı ayrı adresimi verdim. Toplantılar Bucareli sokağında Encrucijada'nın biraz yukarısına düşen Quito kahvesinde, María Font'un Condesa mahallesindeki evinde ya da ressam Catalina O'Hara'nın Coyoacán mahallesindeki evinde yapılıyordu. (María Font, Catalina O'Hara, bu adlar bana bir şeyler anımsatıyor ama henüz ne olduğunu bilemiyorum.)

Bunun dışında, neredeyse bir trajediye kurban gidiyordum ama neyse ki her şey yolunda gitti.

Olay şöyle gelişti: Encrucijada'ya akşam sekiz gibi geldim. Bar tıklım tıkış doluydu, olabilecek en sefil ve aşağılık kalabalıkla. Hatta bir köşede akordeon çalıp şarkı söyleyen bir kör bile vardı. Ama bu görüntü gözümü korkutmadı ve barda bulduğum ilk boşluğa sıkışıverdim. Rosario yoktu. Bana servis yapan garson kıza Rosario'yu sorunca nedense beni hercailik, kendini beğenmişlik, bencillikle suçladı. Şimdi hakkını yemeyeyim, bunları sanki böyle olmak o kadar da kötü değil der gibi gülümseyerek söyledi. Doğrusu ne demek istediğini anlayamadım. Sonra Rosario'nun nereli olduğunu sordum, Veracruzlu dedi. Ona da nereli olduğunu sordum. DF'den dedi. Ya sen? Ben Sonoralı süvariyim, dedim birden, nerden aklıma gel-

diyse. Aslında Sonora'ya hiç gitmedim. Güldü, böylece uzunca bir süre sohbeti sürdürecektik ama bir masadan çağırdılar. Rosario yoktu ama Brígida o gece bardaydı, evet oradaydı, ikinci tekilamı içerken yanıma geldi ve neler oluyor diye sordu. Brígida asık suratlı, melankolik, kırgın bakan bir kadın. Onu böyle anımsamıyordum, ama o gece sarhoştum şimdi değilim. Ne var ne yok Brígida? dedim. Rahatmışım izlenimi vermek istiyordum, hatta pek neşeli olduğumu söyleyemesem de neşeli görünmeye çalışıyordum. Brígida elimi tuttu ve kalbinin üstüne koydu. İlk anda sıçradım ve ilk düşüncem bardan uzaklaşmak, hatta koşarak çıkmak oldu ama dayandım.

"Duyuyor musun?"

"Neyi?"

"Kalbimi, salak. Nasıl atıyor duymuyor musun?"

Bana sunduğu yüzeyde parmak uçlarımla bir tarama yaptım: Keten bir bluz, Brígida'nın göğüslerinin tamamını içine almak için fazla küçük olduğunu tahmin ettiğim sutyen. Ama kalp atışlarından eser yok.

"Hiçbir şey hissetmiyorum," dedim gülümseyerek.

"Kalbim, eşek, atışını duymuyor musun, nerdeyse göğsümü delecek?"

"Bak, üzgünüm ama hiçbir şey duymuyorum."

"Elinle nasıl duyacaksın, sersem, senden istediğim hissetmen. Parmakların hiçbir şey hissetmiyor mu?"

"Doğruyu söylememi mi istiyorsun?... Hayır."

"Ellerin buz gibi," dedi Brígida. "Ne güzel parmakların var, hiç iş görmedikleri belli."

İzleniyormuşum, inceleniyormuşum, delik deşik ediliyormuşum gibi geldi. Brígida'nın son gözlemi bardaki sarhoşlar tayfasının dikkatini çekmişti. O anda onlarla yüz göz olmamayı yeğledim ve Brígida'ya yanıldığını söyledim, tabii ki okul masraflarımı karşılamak için çalışmam gerekiyordu. Brígida falıma bakar gibi elimi eline almıştı. Bu ilgimi çekti ve olası seyircileri boş verdim.

"Hıyarlık etme," dedi. "Bana yalan söylemek zorunda değilsin, seni tanıyorum. Ana kuzususun, ama hırslısın. Ve de şanslısın. Emellerine ulaşacaksın. Gerçi burada birkaç kez yolunu şaşırdığını görüyorum. Kendi suçun, çünkü ne istediğini bilmiyorsun. İyi ve kötü gü-

nünde yanında olacak bir bedene ihtiyacın var. Yanılıyor muyum?"

"Hayır, çok iyi çok iyi, devam et."

"Burada olmaz," dedi Brígida. "Bu dedikoducu sinamekiler neden senin geleceğini öğrensinler, değil mi ama?"

İlk kez açıkça çevremdekilere bakmaya cesaret edebildim. Dörtbeş sarhoş Brígida'nın söylediklerini dikkatle dinliyordu, hatta birisi sanki söz konusu olan kendi eliymiş gibi gözlerini dikmiş elime bakıyordu. Hepsine bakıp gülümsedim, hani benim bir günahım yok der gibi, olur ya kızarlar filan. Brígida sırtımı çimdikledi. Gözleri alev saçıyordu, sanki bir kavgaya başladı başlayacak ya da ağladı ağlayacak gibi.

"Burada konuşamayız, gel arkamdan."

Garson kızlardan birine fısır fısır bir şeyler söylediğini gördüm, sonra bana bir işaret yaptı. Encrucijada Veracruzana tıklım tıklımdı, kalabalığın üzerinden bir duman bulutu yayılıyordu, bir de körün akordeonunun sesi. Saate baktım, neredeyse on ikiye geliyordu, zaman uçup gidiyor, diye geçirdim içimden.

Peşinden gittim.

Depo gibi, kasaların ve temizlik araçlarının (deterjanlar, süpürgeler, küllü su, cam silecekleri, lastik eldiven koleksiyonu) durduğu dar ve uzun bir arka odaya girdik. Dipte, bir masa ve iki iskemle vardı. Brígida bana iskemlelerden birini işaret etti. Oturdum. Masa yuvarlaktı, üstü çentiklerle doluydu, okunamayan isimler kazınmıştı. Garson kız benden az ötede ayakta, bir tanrıça ya da yırtıcı bir kuş gibi durup başımda bekledi. Belki de ona otur dememi bekliyordu. Çekingenliğinden duygulanarak oturmasını teklif ettim. Kucağıma oturdu. Şaşırdım. Rahatsız bir pozisyondu, ama birkaç saniye içinde bedenim aklımdan, ruhumdan, hatta en kötü isteklerimin kontrolünden uzaklaştı ve kamışım gizlenemeyecek derecede sertleşti. Brígida durumu fark etmiş olmalı ki ayağa kalktı, yukardan bakarak beni bir güzel inceledikten sonra bana bir mmmm önerdi.

"Ne..." dedim.

"Mmmm, ister misin, sana bir mmmm yapayım mı?"

Ne demek istediğini anlamadan baktım. Her ne kadar yalnız ve yorgun bir yüzücü olsam da, bilgisizliğimin karanlık denizlerinde gerçek, ufak ufak kendine yol açıyordu galiba. O da bana baktı. Ba-

kışları sert ve harbiydi. Bir de onu o güne dek tanıdığım tüm insanlardan ayıran bir niteliği vardı: Her zaman (nerede olursa olsun, hangi durumda olursa olsun, ne olursa olsun) insanın gözlerinin içine bakıyordu. O anda anladım, Brígida'nın bakışları dayanılmaz olabilirdi.

"Neden söz ettiğini bilmiyorum," dedim.

"Şeyini emmekten, hayatım."

Yanıtlayacak zamanım olmadı, belki de böylesi daha iyi oldu. Brígida gözlerini benden ayırmadan diz çöktü, fermuarımı açtı ve kamışımı ağzına aldı. Önce baş kısmını birkaç ısırıkla çekiştirdi, ısırıklar hafif olsa da telaşlandırıcıydılar. Sonra, tıkanma belirtisi göstermeden kamışın tümünü ağzına aldı. Bir yandan da sağ elini karnımın alt kısmında, midemde, göğsümde gezdiriyor ve belli aralıklarla morluklarını hâlâ taşıdığım çimdikler atıyordu. Duyduğum acı büyük olasılıkla hazzın da özel olmasına katkıda bulunuyordu, ama gelmemi de önlüyordu. Brígida zaman zaman gözlerini yaptığı işten kaldırıyor, tabii ki cinsel organımı azat etmeden, benimle göz göze gelmeyi deniyordu. O zaman ben de gözlerimi yumuyor, içimden "Vampir" şiirinden dizeler okuyordum. Daha sonra, o günkü olayları düşündüğümde içimden geçirdiklerimin "Vampir" şiiriyle ilgisi olmadığını anladım, şeytansı bir şiirler potpurisi, amcamın kimi kehanetli cümleleri, çocukluk anılarım, ergenliğimde âşık olduğum film yıldızlarının yüzleri (örneğin, Angélica María'nın siyah beyaz yüzü), bir burgaç gibi dönen manzaralar geçmişti yumulu gözlerimin önünden. Önceleri kendimi çimdiklerden savunmayı denedim, ama gayretimin yararsızlığı belli olunca ellerimi Brígida'nın saçlarına (açık kestane ve boyalı, pek temiz olmadıklarını da hemen anladım), kulaklarına adadım. İki sahte gümüş halka asılı kulakları küçük ve tombuldu, ama doğal olmayan bir sertlikteydi, sanki o kulaklarda bir dirhem et ve yağ yokmuş da yalnızca kıkırdak ya da plastiktenmişler, yok hayır, hafifletilmiş demirdenmişler gibi.

Artık sona çok yaklaşmışken ve ben inlemenin yararsızlığında karar kılmış, yumruklarımı havaya kaldırarak deponun duvarlarından bana tehditkâr tehditkâr parmak sallayan, gözle görünmeyen birine meydan okurken birden kapı açıldı (ama gürültüsüz) ve içeriye bir garson kızın başı uzandı, dudaklarından bir uyarı döküldü:

"Dikkat!"

Brígida hemen görevine son verdi. Ayağa kalktı, kederli bir ifadeyle gözlerimin içine baktı ve ceketimden çekiştirerek beni o âna dek fark etmemiş olduğum bir kapıya doğru sürükledi.

"Bir dahaki sefere, hayatım," dedi her zamankinden daha çatlak bir sesle beni dışarı itekleyerek.

Bir çırpıda kendimi Encrucijada Veracruzana'nın dikdörtgen, uzun, dar ve karanlık bir oda olan tuvalet bölümünde buldum.

Hâlâ hızlı gelişen olayların etkisinden kurtulamadığımdan, sersem sersem rasgele birkaç adım attım. Dezenfektan kokuyordu, zemin ıslaktı, yer yer su birikintileri oluşmuştu. Tuvaletler yeterince aydınlatılmamıştı, daha doğrusu düpedüz karanlıktı. Kırık dökük iki lavabonun arasında bir ayna gördüm, yan gözle kendime baktım; sırça tüylerimi diken diken eden bir suretle karşıladı beni. Sessizce, ıslak yerden su sıçratmadan ilerlemeye çalışırken tuvaletlerden sızan ince bir dere görünce döndüm, merakla yeniden aynaya yaklaştım. Köşeli, koyu kırmızı, üzerinde ter tanecikleri parıldayan bir suret yansıttı. Geriye doğru öyle bir irkilmişim ki az kalsın düşüyordum. Tuvaletlerden birinde birisi vardı. Homurdandığını, söv düğünü duydum. Sarhoşlar tayfasından biri, hiç kuşku yok. İşte o anda biri bana adımla seslendi:

"Şair García Madero."

Çişliklerdeki duman bulutunun içinde iki gölge gördüm. İki ibne, diye geçirdim içimden, adımı nereden biliyorlar?

"Şair García Madero, yaklaşsana yahu!"

Her ne kadar sağduyu ve temkin bana hemen çıkış kapısını bulup zaman kaybetmeden Encrucijada'dan sıvışmam gerektiğini söylüyorduysa da tam tersini yaptım ve ıslaklığın geldiği yöne doğru birkaç adım attım. Şiddetli lodostaki kurtlar gibi (şiirselliğin izniyle, yoksa ben hiç kurt görmedim, lodos gördüm evet; bu betimleme iki kişiyi saran duman bulutuna hiç de uygun değil ama olsun) iki çift parlak göz beni süzüyordu. Güldüklerini duydum. Hi hi hi! Marihuana kokuyordu. Rahatladım.

"Şair García Madero, önünden aletin sarkıyor."

"Ne?"

"Hi hi hi!"

"Penisin... Önünde sallanıyor."

Elimi fermuarıma götürdüm. Doğruydu, aceleyle korkudan kuşu saklamayı unutmuştum. Kızardım, ana avrat girişmeyi düşündüm, ama kendimi tuttum; pantolonumu düzelttim ve onlara doğru bir adım daha attım. Tanıdık geldiler, karanlıkta yüzlerini seçmeye çalıştım, ama boş.

Tam o sırada, önce bir el, sonra bir kol onları koruma altına alan duman çemberini yararak bana doğru uzandı, marihuana ikram ediyorlardı.

"İçmiyorum," dedim

"Ot bu, şair García Madero. Golden Acapulco."

Başımla istemem, dedim.

"Hoşlanmıyorum."

Yan odadan gelen gürültü beni yerimden sıçrattı. Birisi bağırıyordu. Bir erkek. Sonra birisi bir çığlık attı. Bir kadın. Brígida. Bar sahibinin onu dövüyor olabileceğini düşündüm ve yardımına koşmak istedim, aslında Brígida pek umurumda değildi (işin doğrusu, hiçbir şey umurumda değildi). Tam depoya doğru yüz seksen derece dönecektim ki iki yabancının elleri beni durdurdu. İşte o zaman yüzlerinin dumandan çıktığını gördüm. Biri Ulises Lima, öteki Arturo Belano'ydu.

Rahat bir nefes aldım, neredeyse sevinç çığlığı atıyordum. Günlerdir onları aradığımı söyledim, sonra yeniden çığlık atan kadının yardımına koşmayı denedim, ama bırakmadılar.

"Başını belaya sokma, o ikisi hep böyledir," dedi Belano.

"Hangi ikisi?"

"Garson kızla patronu."

"Ama dövüyor," dedim, gerçekten de tokat sesi şimdi daha net duyuluyordu. "Buna izin veremeyiz."

"Ah ah! Şair García Madero!" dedi Ulises Lima.

"İzin veremeyiz, ama bazen sesler bizi yanıltır. Sözümü dinle, bana inan," dedi Belano.

Encrucijada hakkında çok şey biliyorlar gibi geldi bana, onlara bu konuda bazı sorular sormak istedim, ama yersiz laf etmekten korktuğum için sustum.

Tuvaletten çıkınca barın ışıkları gözlerimi kamaştırdı. Herkes

avaz avaz bağırarak konuşuyordu. Kimileri körün akordeonla çaldığı ezgiyi mırıldanıyordu, sanırım bir boleroydu, ya da bana öyle geldi. Umutsuz bir aşktan söz ediyordu, yılların unutturamadığı, ama aşağıladığı, çirkinleştirdiği bir aşk. Lima'nın da Belano'nun da koltuklarının altında üçer kitap vardı, onlar da benim gibi öğrenciye benziyorlardı. Çıkmadan önce bara yanaştık, omuz omuza dikilip üç tekila istedik, bir dikişte bitirip güle söyleye sokağa çıktık. Encrucijada'dan ayrılmadan önce, Brígida'nın deponun kapısından çıktığını görürüm umuduyla son bir kez bakındım, ama boşuna, kimseyi görmedim.

Ulises Lima'nın yanındaki kitaplar şunlardı:

Michel Bulteau, Matthieu Messagier, Jean-Jacques Faussot, Jean-Jacques N'Guyen That, Gyl Bert-Ram-Soutrenom F. M., ve (sanırım) bizim Fransa'daki denklerimiz olan. Elektrik Hareketi'nden başka ozanların *Manifeste électrique aux paupieres de jupes*'ü.

Michel Bulteau'nun *Sang de satin*'i.

Matthieu Messagier'nin *Nord d'été naître opaque*'ı.

Arturo Belano'nun yanındakilerse şunlardı:

Alain Jouffroy'nun *Le parfait criminel*'i.

Sophie Podolski'nin *Le pays où tout est permis*'si.

Raymond Queneau'nun *Cent mille millards de poèmes*'i. (Bu sonuncusu fotokopiydi, fotokopinin yatay kesitleri, fazlaca elden ele dolaşmaktan yıpranmış sayfa kenarları, dört yöne doğru kıvrılmış şaşırtıcı bir kâğıt çiçeğe dönüşmüştü.)

Daha sonra Ernesto San Epifanio'ya rastladık. Onun yanında da üç kitap vardı. Adlarını not almak istediğimi söyledim. O kitaplar da şunlar:

Brian Patten'in *Little Johnny's Confession*'ı.

Adrian Henri'nin *Tonight at Noon*'u.

Spike Hawkins'in *The Lost Fire Brigade*'i.

11 Kasım

Ulises Lima Insurgentes bulvarı yakınlarındaki Anáhuac sokağında, çatı katındaki bir odada oturuyor. Üç metreye iki buçuk metrelik küçük bir oda, kitaplar dört bir yana dağılmış. Küçücük bir

pencereden komşu evlerin çatıları görünüyor. Ulises Lima'nın dediğine göre, Monsiváis'in söylediği gibi oralarda hâlâ insancıklar kurban ediliyormuş. Odada yerde bir yatak var, Lima gündüzleri katlıyor ve konuklar geldiğinde kanepe olarak kullanılıyor, bunun dışında eşya olarak yazı makinesinin tümünü kapladığı minnacık bir masa ve bir tek iskemle var. Konuklar tabii ki ya katlanmış yatağa ya yere oturuyorlar, ya da ayakta duruyorlar. Bugün beş kişiydik: Lima, Belano, Rafael Barrios, Jacinto Requena ve ben. İskemleye Belano oturdu, yatağa Barrios'la Requena oturdular, Lima orada olduğumuz sürece ayakta kaldı (hatta arada bir odanın içinde dolandı), ben de yere oturdum.

Şiirden söz ettik. Kimse benim şiirlerimi okumamıştı, yine de hepsi bana gerçek bir damardancıymışım gibi davrandı. Arkadaşlık kendiliğinden gelişiveren muhteşem bir şey!

Akşam dokuz sularında Felipe Müller çıkageldi. Müller on sekiz yaşında, yani benim ortaya çıkışıma dek grubun en genç *üyesiymiş*. Sonra hep birlikte akşam yemeği için bir Çin lokantasına gittik, oradan çıktıktan sonra da saat üçe kadar hem yürüdük hem de edebiyat tartıştık. Meksika şiirini değiştirmek gerektiğinde hemfikirdik. Octavio Paz'ın imparatorluğuyla Pablo Neruda'nınki arasına sıkışıp kalmış durumumuz (benim anladığım kadarıyla) savunulacak gibi değildi. Kısacası ölümlerden ölüm beğen.

Geçen gece yanlarında gördüğüm kitapları nereden satın alabileceğimi sordum. Yanıt beni şaşırtmadı: Zona Rosa'daki Fransız kitapevinden ve Polanco'da Horacio sokağı yakınlarındaki General Martínez sokağındaki Librería Baudelaire'den aşırıyorlardı. Yazarları hakkında da bilgi almak istedim; hep bir ağızdan (bir damardan gerçekçinin okuduğunu hemen ardından bütün ötekiler de okuyor) "elektrikçilerin" yaşanları ve yapıtları hakkında beni aydınlattılar, Raymond Queneau'dan tutun da Sophie Podolski ve Alain Jouffroy'a dek.

Felipe Müller bana, galiba biraz ironiyle karışık, Fransızca bilip bilmediğimi sordu. Bir sözlükle idare edebileceğim yanıtını verdim. Daha sonra aynı soruyu ben de ona yönelttim: Sen iyi Fransızca biliyorsundur herhalde? Yanıtı olumsuzdu.

12 Kasım

Quito kahvesinde Jacinto Requena, Rafael Barrios ve Pancho Rodríguez'le rastlaşma. Dokuza doğru kapıdan girdiklerini gördüm, oturduğum masadan el salladım. Üç saattir aynı masada oturuyordum. Zamanımı okuyarak ve yazarak iyi değerlendirmiştim. Beni Pancho Rodríguez'e takdim ettiler. Barrios gibi kısacık boylu, yirmi iki yaşında olmasına rağmen yüzü on iki yaşında bir çocuk gibi. Nerdeyse zorla birbirimizden hoşlandık. Pancho Rodríguez çok konuşkan. Onun sayesinde Belano ve Müller Meksika'ya gelmeden önce (DF'de ilk kez Pinochet'nin darbesinden sonra boy göstermişler, bu yüzden grubu ilk oluşturanların arasında değillermiş) Ulises Lima'nın çıkardığı bir dergide María Font, Angélica Font, Laura Damián, Barrios, San Epifanio, Marcelo Robles adında birisi (daha önce bu kişinin adını duymamıştım) ve Rodríguez kardeşler, Pancho ile Moctezuma'nın şiirlerine yer verdiğini öğreniyorum. Pancho'ya göre en iyi iki genç Meksikalı şairden biri bu Moctezuma, öteki de en yakın arkadaşım dediği Ulises Lima'ymış. *Lee Harvey Oswald* adlı derginin (iki sayı yayımlanmış, ikisi de 1974'te çıkmış) masraflarının tümünü Lima üstlenmiş. Requena (ki hâlâ gruba dahil değilmiş) ve Barrios, Pancho Rodríguez'in dediklerini destekliyorlar. Barrios damardan gerçekçiliğin temellerinin bu dergiyle atıldığını söylüyor. Pancho Rodríguez aynı fikirde değil. Ona göre *Lee Harvey Oswald* devam etmeliymiş, en iyi olduğu dönemde, tam insanlar damardan gerçekçileri tanımaya başlarken kesivermişler, öyle diyor. Hangi insanlar? Hangi insanlar, öteki şairler tabii ki, Felsefe ve Edebiyat Fakültesi öğrencileri, şiir yazan ve her hafta DF'deki yüzlerce seminere katılan fıstıklar. Barrios ve Requena dergiden özlemle söz etseler de bu konuda Pancho Rodríguez'le uyuşmuyorlar.

"Kadın şairlerin sayısı çok mu?"

"Kadın şair demek biraz yavan kaçıyor," dedi Pancho.

"Onlara da sadece şair deniyor," dedi Barrios.

"Ama sayıları çok mu?"

"Meksika tarihinde daha önce hiç görülmediği kadar," dedi

Pancho. "Hangi taşı kaldırsan altından kendi küçük hayatını yazan bir hatun çıkıyor."

"Lima *Lee Harvey Oswald*'ı tek başına nasıl finanse etti?"

O anda kadın şairler konusunda ısrar etmemek bana daha akıllıca geldi.

"Ohoo! Sen ne diyorsun Şair García Madero! Ulises Lima gibi birisi şiir için her şeyi göze alır," dedi Barrios düşlere dalmışçasına.

Sonra derginin adını tartıştık, bana bu ad dâhice geldi.

"Bakalım anlamış mıyım? Ulises Lima'ya göre şairler Lee Harvey Oswald'a benziyor? Doğru mu?"

"Üç aşağı beş yukarı," dedi Pancho Rodríguez. "Ben daha Meksikalı bir ad olan *Sor Juana'nın Piçleri*'ni önermiştim ama bizim ahbap çavuşlar *gringolar*'ın tarihine bayılıyorlar."

"Aslında Ulises aynı adla bir başka yayınevi olduğunu sanıyordu, ama yanılıyordu, yanlışını anlayınca dergisine bu adı vermeye karar verdi," dedi Barrios.

"Hangi yayınevi?"

"Paris'te çıkan P. J. Oswald, hani Matthieu Messagier'nin bir kitabını basmıştı."

"Bizim dangalak Ulises Fransız yayınevinin adının katil Oswald'dan geldiğini sanıyormuş. Ama Pe Je Oswald, Le He Oswald değil, bir gün farkına varmış ve bu adı kullanmaya karar vermiş."

"Fransızın adı Pierre-Jacques olmalı," dedi Requena.

"Ya da Paul-Jean Oswald."

"Ailesinin bol parası mı var?" diye sordum.

"Hayır, Ulises'in ailesinin hiç parası yok," dedi Requena. "Aslında ailesi dediğin yalnızca annesi. Öyle değil mi? En azından ben başka kimseyi tanımıyorum."

"Ben bütün aileyi tanıyorum," dedi Pancho. "Ben Ulises Lima'yı hepinizden çok önce tanıdım, Belano'dan çok çok önce. Ailesi annesinden ibaret. Ve sizi temin ederim ki beş kuruşu yok."

"Öyleyse o iki sayıyı nasıl finanse etti?"

"Ot satarak," dedi Pancho, ötekiler sessiz kaldı, ama yalanlamaya da kalkışmadılar.

"İnanamıyorum," dedim.

"İşte böyle, mangırın menşei marihuana."

"Hadi be!"

"Gidiyor Acapulco'dan alıyor, sonra DF'deki müşterilerine dağıtıyor."

"Kes sesini Pancho," dedi Barrios.

"Neden susacakmışım? Bu herif aslan gibi bir damardan gerçekçi değil mi? Öyleyse niye susayım?"

13 Kasım

Bugün, gün boyu Lima ve Belano'nun peşinden gittim. Yürüdük, metroya, otobüse, dolmuşa bindik, sonra yeniden yürüdük ve bütün gezinti süresince hiç susmadık, hep konuştuk. Arada bir duruyorlar, evlere giriyorlardı, o zaman ben sokakta onları bekliyordum. Ne yaptıklarını sorunca bir araştırma yaptıklarını söylediler. Ama bana kalırsa evlere marihuana dağıtıyorlardı. Yol boyunca onlara yazdığım son şiirleri okudum, on bir-on iki şiir, sanırım beğendiler.

14 Kasım

Bugün Pancho Rodríguez'le Font kardeşlerin evine gittim.

Dört saattir Quito kahvesindeydim, mideye üç sütlü kahve indirmiştim, okuyup yazma hevesim zayıflamıştı ki Pancho göründü ve ona eşlik etmemi teklif etti. Bayıla bayıla kabul ettim.

Font'lar Condesa mahallesinde, bahçe içinde iki katlı güzel ve şık bir evde oturuyorlar. Evin arka bahçesi Colima sokağına bakıyor. Öndeki bahçe öyle ahım şahım değil, birkaç tane cılız ağaç var, çimler hiç iyi kesilmemiş, ama arka bahçe bambaşka: orada ağaçlar iyice yüksek, koca koca bitkiler var, yaprakları öyle koyu yeşil ki neredeyse siyah gibi. Bunların yanı sıra, sarmaşıklarla kaplı bir de küçük havuz (havuzda, gerçi pek havuz da denemez ya, balık yok, küçük kardeşleri Jorge Font'un pilli denizaltısı yüzüyor), bir de büyük evden tamamen bağımsız küçük bir ev var. Bu küçük ev eskiden büyük olasılıkla ahır olarak ya da at arabasını koymak için kullanılıyormuş, şimdilerde Font kız kardeşler bu evciği paylaşıyorlar.

Eve varmadan önce Pancho beni uyardı:

"Angélica'nın babası biraz üşütüktür. Garip bir şeyler görürsen korkma, ben ne yapıyorsam sen de öyle yap, sanki bir şey yokmuş gibi davran. Tadını kaçırırsa ağzının payını veririz, olur biter."

"Ağzının payını mı veririz?" diye sordum, ne önerdiğini pek iyi anlayamadan. "İkimiz mi, sen ve ben? Kendi evinde mi yapacağız bunu?"

"Karısı bize ömür boyu müteşekkir kalır. Herif tamamen fıttırmış. Bir yıl kadar oluyor, bir süre tımarhanede yattı. Ama bundan Font'lara söz etme, en azından benden duyduğunu söyleme."

"Yani adam zırdeli," dedim.

"Hem deli hem de iflas etmiş durumda. Kısa süre öncesine dek iki arabaları, üç hizmetçileri vardı, büyük davetler verirlerdi. Zavallıyı hangi cin çarptı bilmiyorum, ama cıvataları gevşeyiverdi. Şimdilerde batmış durumda."

"Ama bu evi çekip çevirmek çok para ister."

"Ev kendilerinin, ellerinde tek kalan şey bu."

"Señor Font delirmeden önce ne iş yapıyordu?" diye sordum.

"Mimardı, ama çok kötü bir mimar. *Lee Harvey Oswald*'ın iki sayısının grafik tasarımını o yaptı."

"Vay be!"

Zili çalınca kapıyı kel, bıyıklı ve tedirgin görünüşlü bir tip açtı.

"Angélica'nın babası," diye fısıldadı kulağıma Pancho.

"Tahmin ettim," dedim.

Adam büyük adımlarla sıçrayarak geldi bahçe kapısına, bize nefret dolu öyle bir bakış fırlattı ki, parmaklığın gerisinde olduğuma sevindim. Birkaç saniye ne yapacağını bilmiyormuş gibi ikircikliendikten sonra kapıyı açtı ve üzerimize atladı. Ben geri sıçradım, Pancho ise kollarını uzatarak adamı coşkuyla selamladı. O zaman adam bir an kararsız kaldı, sonra elini uzatıp bizi içeri buyur etti. Pancho hızla evin arka tarafına yürümeye başladı, ben de arkasından gittim. Font kardeşlerin babası kendi kendine konuşarak büyük eve girdi. Ön bahçeyle arka bahçeyi evin dışından birleştiren çiçeklerle çevrili koridorumsu yoldan geçerken Pancho bana, zavallı Señor Font'un tedirginliğinin bir başka nedeninin de kızı Angélica olduğunu anlattı.

"María artık bakire değil," dedi Pancho, "ama Angélica hâlâ bakire, gerçi o da yitirdi yitirecek, ihtiyar da bunu biliyor ve bu onu deli ediyor."

"O nerden biliyor?"

"Babalık içgüdüsü olsa gerek, ne bileyim ben. Her nasılsa, günlerini kızını hangi serseri becerecek diye düşünerek geçiriyor, kolay değil. Sonuçta ben adamcağızı anlıyorum, onun yerinde olsam ben de öyle olurdum."

"Peki, aklında kuşkulandığı birisi mi var, yoksa herkesten mi şüpheleniyor?"

"Herkesten şüpheleniyor. Ama liste dışı bıraktığı iki-üç kişi var elbette. İbneler ve büyük kızı. İhtiyar enayi değil."

Hiçbir şey anlamadım.

"Geçen yıl Angélica, Laura Damián şiir ödülünü aldı. Düşünebiliyor musun? Henüz on altı yaşındayken."

Ömrümde bu ödülün adını ilk kez duyuyordum. Pancho'nun daha sonra bana anlattığına göre, Laura Damián bir şairmiş, yirmi yaşını doldurmadan 1972'de ölmüş, annesiyle babası kızlarının adına bir ödül düzenlemişler. Yine Pancho'ya göre Laura Damián ödülü DF'li *özel kişiler*'in çok değer verdikleri bir ödülmüş. Sen de amma salaksın dercesine baktım yüzüne ama beklediğim gibi hiç üzerine alınmadı. Sonra gözlerimi yukarı çevirdim, büyük evin ikinci katının pencerelerinden birinde perde oynuyormuş gibi geldi. Belki rüzgâr oynatmıştı, ama Font kardeşlerin evlerine girene dek dikizleniyormuşum duygusundan kurtaramadım kendimi.

María evde yalnızdı.

María uzun boylu, esmer, dümdüz siyah saçlı bir kızdı, Grek burnuna benzer bir burnu (hayır benzer değil, tıpatıp o tip bir burun) ve ince dudakları vardı. Kötü huylu biri gibi görünmese de öfkesinin uzun soluklu ve korkunç olabileceğini tahmin etmek güç değildi. Onu odanın ortasında ayakta bulduk, bir yandan Billie Holiday'in bir plağını dinleyerek Sor Juana Inés de la Cruz'un şiirlerini okurken bir yandan da dalgın bir edayla suluboya bir resim yapıyordu. Resimde bir volkanın eteklerinde lavlarla çevrilmiş el ele iki kadın vardı. İlk başta bizi soğuk karşıladı, sanki Pancho'nun varlığı onu rahatsız ediyormuş da kardeşinin hatırı için ses çıkarmıyor-

muş gibi bir hali vardı. Ne de olsa arka bahçedeki küçük ev sadece ona ait değildi, ikisinin eviydi. Benim yüzüme bile bakmadı.

Bu ilgisizlik yetmezmiş gibi bir de Sor Juana hakkında oldukça beylik bir çıkış yaptım, bu da bana karşı olumsuz tutumunu perçinledi (çok tanınmış dizeler üzerine münasebetsiz bir yorum: *Kadınları nedensiz / suçlayan ahmak erkekler / siz neden oluyorsunuz bilmeden / ileri sürdüğünüz suçlara*; sonra da şu dizeleri okuyarak boşuna düzeltmeye çalıştım: *Dur, benim hırçın gölgem / en çok sevdiğim büyünün imgesi / uğruna seve seve öleceğim güzel yanılsama, / acılı yaşamımı adadığım tatlı kurgu*).

İşte böyle, bir de baktık ki üçümüz orada, çekingen ve tedirgin, öylece kalmışız. Tabii tedirgin ve çekingen derken kim olduğuna bağlı. María Font bize bakmasa da ben arada bir ona, bazen de yaptığı resme bakıyordum (daha doğrusu basbayağı onu ve resmi dikizliyordum). Pancho Rodríguez, ki María'nın da babasının da düşmanca davranışlarını hiç mi hiç umursamaz gibiydi, kitaplara bakarken ıslıkla, duyduğum kadarıyla Billie Holiday'in söylediği şarkıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir ezgi seslendiriyordu. Neyse sonunda Angélica ortaya çıktı. Pancho'nun ne demek istediğini o zaman anladım (Pancho da Angélica'nın bakireliğine son vermeyi amaçlayanlardan biriydi!). Sanırım Font kızların babasını da anlar gibi oldum. Yine de açıkça kabul etmeliyim ki benim için bakireliğin hiç mi hiç önemi yok (uzağa gitmeme gerek yok, ben de bakirim. Brígida'nın yarım kalmış çabasını bakirliği bozmak sayarsak, o zaman başka. Bir kadınla sevişmek bu mu? Gerçekten seviştik demek için aynı anda ben de onun cinsel organını emmeliydim değil mi? Bir erkek bakir olmaktan kurtulmak için illa kamışını bir kadının vajinasına mı sokmalı, neden ağzına, anüsüne ya da koltuk altına sokmak geçerli olmasın? Gerçekten seviştim diyebilmek için illa boşalmam mı gerek? Bütün bunlar çok karmaşık).

Ama başka şeyden söz ediyordum. Angélica ortaya çıktı ve Pancho'yu selamlama biçiminden anlaşıldı ki, en azından ben öyle anladım, bu ödüllü kadın şairle Pancho arasında duygusal bir ilişki olası. Çarçabuk tanıştırıldıktan sonra yine bir kenara itildim.

Angélica ve Pancho el ele vererek bir paravana açtılar ve odayı ikiye böldüler, yatağın üstüne oturup fısıldaştıklarını duydum.

María'ya yaklaşarak suluboyası üzerine birkaç yorum yaptım. Yüzüme bile bakmadı. Başka bir taktik kullandım: Damardan gerçekçilikten, Ulises Lima'dan, Arturo Belano'dan söz ettim. Ayrıca karşımdaki suluboya resmin (çekinmeden, paravananın öteki yanından gelen fısıltılar gitgide beni cesaretlendiriyordu) damardan gerçekçi bir yapıt olduğunu söyledim. María Font ilk kez yüzüme baktı ve gülümsedi:

"Damardan gerçekçiler umurumda değil."

"Ama ben senin de bu grupta olduğunu sanıyordum, yani bu hareket demek istedim."

"Deli miyim ben... Hiç değilse daha az iğrenç bir ad bulsalardı... Ben vejetaryenim. Damarla, bağırsakla ilgili ne varsa benim midemi bulandırır."

"Sen ne ad koyardın?"

"Ay, ne bileyim ben. Gerçeküstücülük Meksika Ekolü derdim belki de."

"Sanırım Cuernavaca'da Gerçeküstücülük Meksika Ekolü diye bir grup var. Ayrıca biz Latin Amerika çapında bir hareket yaratma iddiasındayız."

"Latin Amerika çapında, öyle mi? Güldürme beni."

"Tamam, hemen değil, ama uzun vadede yapmak istediğimiz bu, yanlış anlamadıysam."

"Ya sen, sen nerden çıktın peki?"

"Lima ve Belano'nun arkadaşıyım."

"Öyleyse neden seni daha önce hiç görmedim buralarda?"

"Şey, onları daha yeni tanıdım..."

"Yoksa sen Álamo'nun Atölyesi'ndeki çocuk musun?"

Kızardım, ama neden kızardım, gerçekten bilmiyorum. Atölye'de tanıştığımızı doğrulamak zorunda kaldım.

"Demek Cuernavaca'da bir Gerçeküstücülük Meksika Ekolü var," dedi María düşünceli düşünceli. "Belki de Cuernavaca'ya gitmeliyim."

"*Excelsior*'da okudum. Birtakım ihtiyarcıklar kendilerini resme vermiş. Sanırım bir grup turist."

"Leonora Carrington Cuernavaca'da yaşıyor," dedi María, "sakın ondan söz ediyor olmayasın?"

"Yooo!" dedim. "Leonora Carrington'un kim olduğundan haberim bile yok."

Tam o anda bir inleme duyduk, zevkten değildi bu inleme, acıdan inliyordu, bunu hemen ayrımsadım. O zaman ayıldım, bir süredir paravananın arkasından hiç ses gelmiyordu.

"İyi misin Angélica?" dedi María.

"Tabii ki iyiyim, biraz çıkıp dolaş, lütfen. O tipi de götür," diye yanıtladı Angélica Font, boğuk bir sesle.

María, canı sıkılmış gibi kızgın bir tavırla elindeki fırçaları yere fırlattı. Yerdeki boya lekelerine bakılacak olursa bu mahremiyet talebi ilk kez gelmiyordu kardeşinden.

"Gel benimle."

Bahçenin ıssız bir köşesine dek peşinden gittim. Sarmaşıklarla kaplı yüksek parmaklıkların yanında bir masa ve beş metal iskemle duruyordu.

"Şey mi dersin...?" derken paylaşmak istediğim merakımdan utandım. Neyse ki öyle kızgındı ki sorumun üzerinde durmadı.

"Düzüşüyorlar mı demek istiyorsun? Hayır, bunu aklının ucundan bile geçirme."

Bir süre sessiz kaldık. María parmaklarıyla masanın üzerinde trampet çalıyordu, bense durmadan bir bu bacağımı ötekinin üstüne, bir ötekini bunun üstüne atarak bahçedeki bitkileri incelemeye koyuldum.

"Evet, ne bekliyorsun, bana bir şiirini okusana," dedi.

Bacaklarım uyuşana dek okudum da okudum. Bitirince beğenip beğenmediğini sormaya cesaret edemedim. Sonra María beni büyük evde kahve içmeye davet etti.

Annesiyle babasını mutfakta yemek pişirirken bulduk. İkisi de mutlu görünüyordu. Beni onlarla tanıştırdı. Babasının tedirginliği geçmiş gibiydi. Bana oldukça nazik davrandı, okuyor muyum diye sordu, yasalarla edebiyatı birlikte götürebiliyor muymuşum, muhterem Álamo nasılmış (tanışıyorlardı herhalde, belki de gençliklerinde arkadaştılar). Annesinin dediklerinden pek bir şey hatırlamıyorum, tuhaf şeylerdi, galiba kısa süre önce Coyoacán'da katıldığı bir ruh çağırma seansından, kırklı yıllardan kalma *ranchera*'lar söyleyen ünlü bir şarkıcının ruhundan filan söz etti. Ciddi miydi, şaka

mı yapıyordu anlayamadım.

Küçük Jorge Font'u televizyonun karşısında bulduk. María beni onunla tanıştırmadı, konuşmadı da. Küçük Jorge on iki yaşında, uzun saçlı, üstü başı dökülüyor. Herkese *naco* diye hitap ediyor. Annesine bak *naca* öyle yapmam, babasına dinle *naco*, ablasına benim iyi sabırlı *nacam*, bana merhaba *naco*.

Bildiğim kadarıyla *naco* diye kentte yaşayan yerlilere denir, kentli yerlilere yani, ama belki küçük Jorge bu sözcüğü başka anlamda kullanıyordur.

15 Kasım

Bugün yine Font'ların evindeydim.

Bugün de olaylar ufak tefek değişikliklerle dünkü gibi gelişti.

Pancho'yla, Insurgentes meydanı yakınlarındaki Çin kahvesi El Loto de Quintana Roo'da buluştuk, birkaç sütlü kahve içip bir şeyler yedikten sonra (ben ısmarladım) Condesa mahallesine doğru yola çıktık.

Zili yine Señor Font duydu. Durumu dünkünden farklı değildi, tam tersine hızlı adımlarla delilik yolunda ilerliyordu. Pancho'nun korkusuzca uzattığı elini tutarken gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi; beni tanıdığını gösteren bir harekette bulunmadı.

Bahçedeki küçük evde María yalnızdı, aynı suluboya resme devam ediyordu, sol elinde aynı kitabı tutuyordu, ama bu kez plak çalardan Billie Holiday'in değil Olga Guillot'nun sesi geliyordu.

Bizi tıpkı dünkü gibi soğuk karşıladı.

Pancho da bir gün önceki rutini yineledi, Angélica'nın gelmesini beklerken kenarda duran hasır koltuğa oturdu.

Bu kez Sor Juana hakkında herhangi bir yorum yapmaktan sakındım, önce kitapları inceledim, sonra María'nın yanına, tablonun yakınına geldim, ama fazla yaklaşmamaya özen gösterdim. Tabloda önemli değişiklikler olmuştu. Volkanın eteklerinde dün ağırbaşlı bir tavır sergileyen, en azından ciddi görünen iki kadın şimdi birbirinin kollarını çimdikliyorlardı; biri gülüyor ya da güler gibi yapıyordu, öteki ağlıyor ya da ağlama numarası yapıyordu; lavlardan oluşmuş derelerde (hâlâ al renkteydi dereler, daha doğrusu kıpkı-

zıl) çamaşır sabunları, saçsız bebekler ve farelerle dolu sepetler yüzüyordu; kadınların giysileri yırtık pırtıktı, orasında burasında yamalar görülüyordu; gökyüzünde, ya da suluboyanın üst bölümünde, fırtınalar kopuyordu; resmin alt bölümüne María DF'nin hava raporunu yazmıştı.

Resim korkunçtu.

Daha sonra Angélica geldi, yine Pancho'yla paravanayı açtılar. María resim yapmayı sürdürürken bir süre düşüncelere daldım. Pancho kesin beni Font'ların evine onlar Angélica'yla işlerini pişirirken ben de María'yı oyalayayım diye sürüklüyordu peşinden. Bu bana hiç doğru gelmedi. Daha önce, Çin kahvesinde ona kendini bir damardan gerçekçi olarak görüp görmediğini sormuştum. Açık bir yanıt vermedi, lafı uzattı durdu. İşçi sınıfından, uyuşturucudan, Flores Magón'dan, Meksika Devrimi'nin kimi yalnız tiplerinden söz etti. Sonra, şiirlerinin yakında Lima ve Belano'nun çıkaracakları dergide kesinlikle basılacağını söyledi. Eğer basmazlarsa canları cehenneme, dedi. Neden bilmem ama bana öyle geliyor ki Pancho'nun tek istediği Angélica'yla yatmak.

"İyi misin Angélica?" diye sordu María, dün olduğu gibi iniltiler gelmeye başlayınca.

"Evet, evet, iyiyim. Biraz çıkıp dolaşabilir misin?"

"Elbette," dedi María.

Bir kez daha çaresiz sarmaşıkların altındaki metal masanın etrafına yerleştik. Hiçbir görünür nedeni olmaksızın kalbim kırılmıştı, María Angélica'yla kendisinin çocukluklarını anlatmaya başladı; sıkıcı mı sıkıcı bir sürü hikâye, zaman öldürmek için anlattığı belliydi, ben ilgimi çekiyormuş gibi dinliyordum. İlkokul, ilk partiler, lise, ortak şiir sevgileri, yolculuk yapma, başka ülkeleri tanıma istekleri, *Lee Harvey Oswald*'da basılan şiirler, Angélica'nın Laura Damián ödülünü kazanması... Söz buraya geldiğinde neden bilmem, belki de María bir an sustuğu için, Laura Damián'ın kim olduğunu öğrenmek istedim. Sadece bir önsezi. María:

"Çok genç ölen bir şair," dedi.

"Bunu biliyorum. Yirmi yaşında ölmüş. Ama kimdi? Nasıl oluyor da hiç şiirlerini okumadım şimdiye dek?

"Lautréamont'u okudun mu, García Madero?" dedi María.

"Hayır."

"Laura Damián hakkında hiçbir şey bilmemen normal."

"Cahil olduğumu biliyorum, bağışla."

"Öyle demek istemedim. Sadece çok gençsin. Ayrıca Laura Damián'ın basılmış tek kitabı, *Kızlar Pınarı*, hiçbir yerde satılmıyor. Annesi ve babası onun ilk okurlarıymış ve kitabı ölümünden sonra onlar bastırmış."

"Bayağı varsıl olmalılar."

"Neden öyle olduklarını düşünüyorsun?"

"Kendi ceplerinden her yıl bir ödül veriyorlarsa çok paraları olmalı."

"Tamam, ama abartmamak gerek. Angélica'ya fazla bir şey vermediler. Aslına bakılırsa ödülün daha çok manevi değeri var, parasal olarak önemli değil. Hatta manevi değeri de çok fazla değil. Unutma ki yalnızca yirmi yaşından genç şairlere veriliyor."

"Tam olarak Laura Damián'ın öldüğü yaş. Ne kadar sapıkça!"

"Sapıkça değil, hüzün verici."

"Sen ödül törenine gittin mi? Annesi babası mı veriyor ödülü?"

"Tabii ki onlar veriyor."

"Nerede? Evlerinde mi?"

"Hayır, fakültede."

"Hangi fakültede?"

"Felsefe ve Edebiyat Fakültesi'nde, Laura orada okuyordu."

"Allah kahretsin, ne kadar sapıkça!"

"Ben bunda bir sapıklık görmüyorum. Bana kalırsa sapık olan biri varsa o da sensin, García Madero."

"Biliyor musun? Bana García Madero dedikçe ağzıma sıçıyormuşsun gibi geliyor, ben sana Font desem nasıl olur?"

"Herkes sana böyle hitap ediyor, ben niye etmeyecekmişim, anlamıyorum."

"Tamam, nasıl istersen. Laura Damián'ı biraz daha anlat bana. Sen hiç o ödüle katılmadın mı?"

"Katıldım, ama Angélica kazandı."

"Angélica'dan önce kim kazandı?"

"Aguascalientes'ten, UNAM'da tıp okuyan bir hatun."

"Ondan önce?"

"Ondan önce hiç kimse kazanmadı, çünkü böyle bir ödül yoktu. Önümüzdeki yıl belki yeniden katılırım, belki de katılmam."

"Kazanırsan o parayla ne yaparsın?"

"Kesinlikle Avrupa'ya giderim."

María Font tanımadığı ülkeleri düşünerek, ben insafsızca sevişeceği bütün o tanımadığı adamları düşünerek bir süre sessiz kaldık. Aklımdan geçenlerin ayrımına varınca birden irkildim. María'ya âşık mı oluyordum?

"Laura Damián nasıl öldü?"

"Tlalpan'da araba çarptı. Tek çocuktu, annesi babası yıkıldı, hatta sanırım annesi kendini öldürmek istedi. O kadar genç ölmek çok acı olmalı."

"Hem de çok acı," dedim, hayalimde María Font'u bir doksan boyunda, neredeyse akşın, uzun kırmızı dilini kızın ince dudakları arasına sokan bir İngilizin kollarında canlandırırken.

"Laura Damián'ı kime sorabilirsin, biliyor musun?"

"Hayır, kime?"

"Ulises Lima'ya. İyi arkadaştılar."

"Ulises Lima mı?"

"Evet, hiç ayrılmazlardı, aynı fakültede okuyorlardı, sinemaya beraber giderlerdi, birbirlerine kitap verirlerdi, çok yakın arkadaştılar."

"Bilmiyordum."

Küçük evden sesler geliyordu, bir an ikimiz de suskun kaldık.

"Laura Damián öldüğünde Ulises kaç yaşındaydı?"

María'nın yanıtı gecikti.

"Ulises Lima'nın adı Ulises Lima değil," dedi kısık bir sesle.

"Bu onun mahlası mı demek istiyorsun?"

María, bakışlarını sarmaşıkların çizdiği karmaşık şekillerden ayırmayarak başıyla evet işareti yaptı.

"Öyleyse asıl adı ne?"

"Alfredo Martínez, ya da benzer bir şey. Unuttum. Ama onu tanıdığımda adı Ulises Lima değildi. Ona bu adı Laura Damián taktı."

"Vay canına, amma ilginç!"

"Herkes Laura'ya âşık olduğunu söylüyordu. Ama bence hiç

yatmadılar. Bana kalırsa Laura öldüğünde bakireydi."

"Yirmi yaşında bakire mi?"

"Tabii, neden olmasın?"

"Yok, olabilir elbette."

"Ne üzücü değil mi?"

"Ya, evet öyle. O tarihte Ulises ya da Alfredo Martínez kaç yaşındaydı?"

"Bir yaş küçük, on sekiz-on dokuz."

"Laura'nın ölümüyle beyninden vurulmuşa dönmüştür, tahmin edebiliyorum."

"Hastalandı. Dediklerine göre ölümlerden dönmüş. Doktorlar nesi olduğunu bulamamışlar, ama her gün biraz daha öteki dünyaya yaklaşıyormuş. Onu görmeye hastaneye gittim, sürünüyordu. Ama bir gün birden iyileşiverdi ve her şey başladığı gibi gizemli bir biçimde bitti. Sonra Ulises okulu bıraktı ve o dergiyi çıkarmaya başladı. Dergiyi biliyorsun, değil mi?"

"*Lee Harvey Oswald*, evet, biliyorum," diye yalan söyledim. Hemen ardından, Ulises Lima'nın çatı katındaki odasına gittiğimde bana neden dergiyi göstermediklerini sordum kendi kendime, hiç değilse göz gezdirebilirdim.

"Bir şiir dergisi için ne çirkin bir ad."

"Benim hoşuma gitti, o kadar kötü bulmuyorum."

"Çok zevksiz bir seçim."

"Sen ne ad verirdin?"

"Ne bileyim ben, Gerçeküstücülük Meksika Ekolü mesela."

"İlginç."

"Derginin grafik tasarımını tamamını babam yaptı, biliyor musun?"

"Evet, Pancho öyle bir şeyler söylemişti."

"Derginin en güzel yanı, grafik tasarımı. Şimdi hepsi babamdan nefret ediyor."

"Hepsi mi? Damardan gerçekçiler mi yani?"

"Yok, damardan gerçekçiler değil, bürosundaki öteki mimarlar. Sanırım gençlere yakınlığını kıskanıyorlar. Bir türlü hazmedemediler, şimdi de ödetiyorlar. Dergide çalışmış olmasını yani."

"Adı *Lee Harvey Oswald* olduğu için mi?"

"Tabii, babam tasarımını büroda yaptığı için, şimdi başlarına gelebileceklerden onu sorumlu tutuyorlar."

"Ne gelebilir ki başlarına?"

"Pek çok şey, Ulises Lima'yı iyi tanımadığın nasıl da belli oluyor."

"Hayır, iyi tanımıyorum, ama yavaş yavaş hakkında fikir ediniyorum," dedim.

"Ulises Lima bir saatli bomba."

Tam o anda havanın karardığını fark ettim, artık birbirimizi göremiyorduk, yalnızca duyuyorduk.

"Bak ne diyeceğim, biraz önce sana yalan söyledim. Dergiyi hiç elime almadım, şöyle bir göz atmak çok isterdim. Bana ödünç verebilir misin?"

"Tabii, birkaç tane var bende, birini sana armağan edebilirim."

"Lautréamont'un kitabını da ödünç verir misin?"

"Veririm, ama onu mutlaka geri vermelisin, en sevdiğim ozanlardan biridir."

"Söz veriyorum," dedim.

María büyük eve girdi. Bir süre bahçede yalnız kaldım; bir an için sanki kent, Meksiko parmaklıkların dışında değilmiş gibi geldi bana. Sonra Font'ların küçük evinden sesler geldiğini duydum, bir ışık yandı. Seslerin Angélica ve Pancho'dan geldiğini düşündüm, kendi kendime birazdan Pancho bahçeye çıkıp beni çağırır dedim, ama hiçbir şey olmadı. María derginin iki sayısı ve *Maldoror'un Şarkıları*'yla bahçeye döndüğünde küçük evde ışığın yandığını o da fark etti ve kısa bir süre bekler gibi o yana baktı. Sonra birden hiç beklenmedik bir şey yaptı, bana hâlâ bakir olup olmadığımı sordu.

"Hayır, elbette değilim," diye o gün ikinci kez yalan söyledim.

"Zor mu oldu bakirliğini yitirmek?"

"Biraz," dedim yanıtımı bir an düşündükten sonra.

Sesinin gene çatlak çıktığını fark ettim.

"Sevgilin var mı?"

"Yok, hayır yok."

"Öyleyse kiminle yaptın? Bir orospuyla mı?"

"Hayır, Sonora'da geçen yıl tanıdığım bir kızla," dedim, "yal-

nızca üç gün beraber olduk."

"Başka kimseyle yapmadın mı?"

Brígida'yla yaşadığımız serüveni anlatmak geldi içimden, ama sonuçta anlatmamanın daha iyi olduğunda karar kıldım.

"Hayır, hiç kimseyle," dedim ve kendimi çok kötü hissettim.

16 Kasım

María Font'a telefon ettim. Onu görmek istediğimi söyledim. Görüşelim diye yalvardım. Quito kahvesinde randevulaştık. Saat yedi sularında geldiğinde, kahvedeki tiplerden birkaçı kapıdan girdiği andan benim oturduğum masaya varana dek gözleriyle izlediler María'yı.

Çok güzeldi. Tipik bir Oaxaca bluzu ve daracık kot pantolon giymiş, ayağında sandaletleri var. Omzuna krem rengi at desenleri olan koyu kahverengi, kitap ve kâğıt dolu bir heybe asmış.

Bana bir şiir okumasını istedim.

"Saçmalama, García Madero," dedi María.

Neden bilmem yanıtı beni hüzünlendirdi. Sanırım kendi sesinden bir şiirini duymayı çok istiyordum, buna ihtiyacım vardı. Ama belki de ortam uygun değildi, Quito kahvesi kaynıyor, avaz avaz konuşmalar, sesler, gülüşmeler. Lautréamont'un kitabını geri verdim.

"Okuyup bitirdin mi hemen?"

"Okudum tabii," dedim, "bütün gece uyumadım, hem bunu hem de *Lee Harvey Oswald*'ı okudum. Muhteşem bir dergi, artık çıkmıyor olması ne kötü. Senin metinlerin çok hoşuma gitti."

"Ve de hâlâ yatmadın, öyle mi?"

"Hayır yatmadım, ama kendimi çok iyi hissediyorum, tamamen uyanık."

María gözlerime baktı ve güldü. Garson kız yanımıza geldi ve ne içmek istediğimizi sordu. Hiçbir şey, hemen gideceğiz, dedi. Sokağa çıkınca bir işin mi var diye sordum, hayır yokmuş, ama Quito kahvesini sevmiyormuş, o kadar. Bucareli sokağından Reforma bulvarına dek yürüdük, orada karşıya geçip Guerrero bulvarına girdik.

"Burası orospuların mahallesi," dedi María.

"Bilmiyordum," dedim ben de.

"Koluma gir, beni de onlardan biri sanmasınlar."

Doğrusu, başlangıçta bu sokağı biraz önce geçtiğimiz sokaktan ayıracak hiçbir işaret görmemiştim. Trafik aynı yoğunluktaydı, kaldırımlarda yürüyenlerin de Bucareli sokağındakilerden hiç mi hiç farkı yoktu. Ama daha sonra (belki de María'nın uyarısından dolayı) bazı uyumsuzluklar sezmeye başladım. Öncelikle aydınlatma. Bucareli'deki sokak lambaları beyazdı, Guerrero bulvarındakiler kehribar rengini andırıyordu. Sonra otomobiller: Bucareli'de kaldırımın kenarına park etmiş araba yoktu, Guerrero'da bir sürü park etmiş araba vardı. Barlar ve kahveler: Bucareli'dekiler açık ve aydınlıktı, Guerrero'da çok sayıda kahve olmasına karşın içe kapanık gibiydiler, sokağa bakan pencereleri yoktu, gizli ve kapalıydılar. Ve son olarak: müzik. Bucareli'de hiç müzik yoktu, otomobillerin ve insanların seslerinden başka ses duyulmuyordu. Guerrero'da, hele içerilere doğru ilerledikçe, özellikle Violeta ve Magnolia sokaklarının kesiştiği köşede müzik sokağa egemen oluyordu; barlardan, kaldırımın kenarına park edilmiş arabalardan gelen müzik, transistörlü radyodan yükselen müzik, cepheleri karanlık binaların aydınlanmış pencerelerinden inen müzik.

"Bu sokağı seviyorum, bir gün burada yaşayacağım," dedi María.

Gencecik bir orospu grubu yolun kenarındaki eski bir Cadillac'ın yanında duruyordu. María durdu ve aralarından birini selamladı:

"Nasılsın Lupe, seni görmek ne güzel."

Lupe incecik, kısa saçlı bir kızdı. Bana María kadar güzel göründü.

"María! Vay be ablacığım, ne çok oldu görüşmeyeli..." dedi ve sarılıp öptü.

Cadillac'ın kaportasına dayanmış Lupe'ye eşlik edenlerin bakışları María'ya kilitlendi, ince eleyip sık dokuyarak haddeden geçirmeye başladılar. Bana da şöyle bir baktılar, o kadar.

"Öldüğünü sanıyordum," dedi birden María. Bu ani ve sert çıkışı karşısında dondum kaldım. María'nın nezaketinin böyle boşlukları da vardı.

"Görüyorsun işte sağ salim karşındayım. Ama az kalsın gidiyordum. Öyle değil mi Carmencita?"

Carmencita denen kız "hı" deyip María'yı incelemeyi sürdürdü.

"Nalları diken Gloria oldu. Onu tanıyordun, değil mi? Ne biçim saf dışı oldu be, ama o karıyı kimse sevmezdi."

"Hayır, tanımıyordum," dedi María, gülümseyerek.

"Polisler delik deşik ettiler," dedi Carmencita.

"Kimse bir şey yapmadı mı?" dedi María.

"Nanay," dedi Carmencita. "Kim ne yapabilirdi ki? Gırtlağına kadar pisliğe batmıştı. Yapacak bir şey kalmamıştı."

"Yazık," dedi María.

"Sen nasılsın, üniversite ne âlemde?

"Fena değil."

"O aygır hâlâ asılıyor mu sana?"

María güldü ve bana baktı.

"Bu gördüğünüz bomba müthiş dans eder," dedi Lupe arkadaşlarına. "Donceles'teki Modem Dans Okulu'nda tanıştık."

"Bu kadar yüksekten atma," dedi Carmencita.

"Doğru, Lupe Dans Okulu'nda takılıyordu," dedi María.

"Nasıl oluyor da şimdi buralarda sürünüyor?" dedi, şimdiye kadar sesi çıkmayan en kısa boyluları. Öyle kısa boyluydu ki neredeyse cüce sayılırdı.

María ona baktı ve omuz silkti.

"Bizimle gelir misin, bir kahve içelim?" dedi.

Lupe önce kolundaki saate sonra arkadaşlarına baktı.

"Şey, çalışıyorum."

"Sadece beş dakika, sonra dönersin," dedi María.

"İşin canı cehenneme, görüşürüz," dedi yanındakilere ve María'yla yürümeye başladı. Ben de peşlerinden gittim. Magnolia sokağına gelince sola döndük, Jesús García caddesine dek yürüdük. Sonra güneye doğru Héroes Revolucionarios Ferrocarrileros sokağına kadar indik, orada bir kahveye girdik. Lupe'nin María'ya:

"Şimdi de bu oğlanla mı gönül eğlendiriyorsun?" dediğini duydum.

María gene güldü.

"Sadece arkadaş," diye yanıtlayıp bana dönerek: "Lupe'nin be-

lalısı gelirse ikimizi de savunmalısın García Madero," dedi.

Şaka yaptığını düşündüm. Sonra sözlerinin ne denli ciddi olabileceğini şöyle bir tarttım, böyle bir olasılık gözüme gerçekten cazip göründü. Bütün gece bizimdi, kendimi çok mutlu hissettim.

"Benimki iriyarıdır," dedi Lupe. "Yabancılarla ortalıkta dolanmamdan hoşlanmaz." İlk kez doğrudan bana bakarak konuşuyordu.

"Ama ben yabancı değilim," dedi María.

"Yok, ablacığım sen yabancı olur musun? Yabancı o."

"Lupe'yi nasıl tanıdım biliyor musun?" dedi María.

"Hiçbir fikrim yok," dedim.

"Dans Okulu'nda. Lupe İspanyol dansçı Paco Duarte'nin sevgilisiydi. Okul müdürünün yani."

"Haftada bir gün onu görmeye gidiyordum," dedi Lupe.

"Dans öğrendiğini bilmiyordum," dedim.

"Benim bir şey öğrendiğim yoktu. Sadece boy gösteriyordum," dedi Lupe.

"Senin için demiyorum, María'dan söz ediyordum."

"On dört yaşımdan beri," dedi María. "İyi bir dansçı olmak için çok geç. N'apalım!"

"Ama sen çok güzel dans ediyordun, ablam. Süper manyakça, ama zaten oradakilerin hepsi biraz çatlaktı. Sen bunu dans ederken gördün mü?" Görmediğimi söyledim. "Görsen abayı yakarsın, alimallah."

María başıyla yok der gibi bir hareket yaptı. Garson kız gelince üç sütlü kahve istedik, Lupe bir de peynirli çörek istedi, fasulyesiz.

"Fasulyeyi hazmedemiyorum," diye açıkladı.

"Miden ne âlemde?" diye sordu María.

"Şöyle böyle, bazen çok ağrıyor, başka zaman midem var mı yok mu hatırlamıyorum. Hep sinirden. Dayanamayacak olursam bir dopingle hallediyorum işi. Ya sen? Hâlâ Dans Okulu'na gidiyor musun?"

"Eskisi kadar sık gitmiyorum."

"Bir seferinde bu hatun beni Paco Duarte'nin odasında yakaladı," dedi Lupe.

"Gülmekten kırılıyordum neredeyse," dedi María. "Aslına bakarsan, neden gülme krizi tuttu bilmiyorum. Ben de Paco'ya âşık-

tım, aslında gülme değil isteri kriziydi."

"Ay, inanmıyorum, abla! O İspanyol senin tipin bile değildi."

"Paco Duarte denen o adamla ne yapıyordun?" diye sordum.

"Doğrusu mu, hiç. Sokakta tanımıştım, o benim kaldığım yere gelemiyordu, ben de onun evine gidemiyordum. Bir *gringa*'yla evli. Bu yüzden ben de Dans Okulu'na gidiyordum onu görmeye. Pis domuz, onun da istediği buydu zaten, beni bürosunda düzmek."

"Peki, belalın seni bırakıyor muydu bölgenden o kadar uzaklara gidesin?" dedim.

"Sen benim bölgemin neresi olduğunu nereden biliyorsun bakalım?"

"Dinle, kalbini kırdımsa bağışla, ama María biraz önce belalının sinirli bir tip olduğunu söyledi, öyle değil mi?"

"Benim belalım filan yok, ufaklık. Seninle iki laf ettik diye beni aşağılayabileceğini mi sanıyorsun?"

"Sakin ol Lupe, kimsenin seni aşağıladığı yok," dedi María.

"Bu eşoğlusu benim erkeğime hakaret etti," dedi Lupe. "Dediklerini duyacak olursa kafanı kırar senin, salak. İki tokatla yerle bir eder seni. Kesin benim erkeğimin kamışından hoşlanıyorsun sen."

"Bana bak, ben eşcinsel değilim."

"María'nın bütün arkadaşları pezevenktir zaten, biliyoruz."

"Arkadaşlarıma dil uzatma Lupe. Bu hastalandığında," diye bana açıklamaya başladı María, "Ernesto'yla birlikte hastaneye götürdük, sağaltsınlar diye. Kimi iyilikler ne çabuk unutuluyor, görüyorsun işte."

"Ernesto San Epifanio ile mi?" dedim.

"Evet," diye yanıtladı María.

"O da mı dans dersi alıyor?"

"Alıyordu," dedi María.

"Ah, Ernesto, ah! Onunla ne tatlı anılarım var. Hatırlıyorum, beni kucağına alıp uçarak bir taksiye bindirdi. Ernesto ibnedir ama güçlüdür."

"Seni taksiye bindiren Ernesto değildi nankör, bendim," dedi María.

"O gece ölüyorum sandım," dedi Lupe. "Turp gibiydim, sonra birden midem bulandı, kan kusmaya başladım. Kovalar dolusu kan.

Aslında ölmek umurumda değildi galiba. İlk aklıma gelen oğlum oldu, bir de yerine getirmediğim o adak ve Guadalupe Bakiresi. Ay çıkana dek yavaş yavaş şiştim, kendimi iyi hissetmiyordum, biraz önce gördüğün o cüce kız da bana toz ikram etti. Kötü bir güne rastlamış, ya mal sulandırılmıştı, ya da ben çok kötüydüm, kısacası San Fernando meydanında bir bankta ölüyordum, işte tam o anda bu can dostum ve arkadaşı ibne melek yanımda bittiler."

"Senin oğlun mu var, Lupe?"

"Oğlum öldü," dedi Lupe gözlerimin içine bakarak.

"Kaç yaşındasın ki sen?"

Lupe gülümsedi. Gülümsemesi içtendi, hoştu.

"Kaç yaşında görünüyorum?"

Kendimi riske atmayı göze alamadım, sustum. María bir elini Lupe'nin omzuna attı. Bakışıp gülüştüler, ya da birbirlerine göz kırptılar, emin değilim.

"María'dan bir yaş küçük, on sekiz yaşındayım."

"İkimiz de aslan burcundanız," dedi María.

"Sen hangi burçtansın?" diye sordu Lupe.

"Bilmem. Açıkçası hiç ilgilenmedim."

"Öyleyse sen burcunu bilmeyen tek Meksikalısın," dedi Lupe.

"Hangi ayda doğdun, García Madero?" dedi María.

"Ocak'ta, altı Ocak'ta."

"Ulises Lima gibi sen de oğlak burcusun öyleyse."

"Şu ünlü Ulises Lima mı?" diye sordu Lupe.

"Onu tanıyor musun?" diye sordum, Ulises Lima'nın da Dans Okulu'na gidiyor olmasından korkarak. Saniyenin bilmem kaçta birini ancak kapsayan bir an için gözlerimin önüne bomboş bir jimnastik salonunda parmak ucuna kalkmış dans eden halim geldi! Ama Lupe sadece adını duyduğunu söyledi; María ile Ernesto çok sık söz ederlermiş ondan.

Sonra Lupe, ölen oğlunu anlatmaya başladı. Bebek öldüğünde dört aylıkmış. Hasta doğmuş ve Lupe Guadalupe Bakiresi'ne yemin etmiş, oğlu iyileşirse sokaklarda sürtmeyi bırakacakmış. İlk üç ay sözünü tutmuş, ona göre bebek iyileşiyormuş. Ama dördüncü ay yeniden sokağa düşmek zorunda kalmış ve bebek ölmüş. Verdiğim sözü tutmadığım için Bakire aldı onu benden, dedi. O günlerde Lu-

pe Paraguay sokağında, Santa Catarina meydanı yakınlarındaki bir binada oturuyormuş, çocuğu geceleri yaşlı bir kadına bırakıyormuş. Bir sabah döndüğünde oğlunun ölüm haberini vermişler. Hepsi bu kadar, dedi Lupe.

"Suç sende değil, batıl inançlara kapılma," dedi María.

"Nasıl bende olmaz, sözünü tutmayan kim? Kim bu hayatı bırakacağım deyip sonra da sözünü tutmadı?"

"Öyleyse Bakire niye seni öldürmedi de çocuğunu öldürdü?"

"Bebeğimi Bakire öldürmedi," dedi Lupe. "Onu götürdü, ikisi aynı şey değil, ablacığım. Beni onsuz bırakarak cezalandırdı, onu daha iyi bir yaşama götürdü."

"İyi ya işte. Olaya böyle bakıyorsan sorun yok. Öyle değil mi?"

"Elbette, böylece her şey yoluna girmiş oluyor," dedim. "Ya siz, ne zaman tanıştınız, çocuktan önce mi sonra mı?"

"Sonra," dedi María, "bu kız son sürat çılgınca yaşarken. O zamanlar sanki ölmek istiyordun Lupe."

"Alberto olmasaydı nalları dikmiştim," diye iç çekti Lupe.

"Alberto senin... şey, sevgilin, herhalde," dedim. María'ya dönüp "Tanıyor musun onu?" diye sordum, başıyla onayladı.

"Bunun belalısı," dedi.

"Ama onunki arkadaşınınkinden daha büyük," dedi Lupe.

"Benden söz etmiyorsun herhalde?" dedim.

María güldü.

"Tabii ki senden söz ediyor, budala," dedi.

Kızardım, sonra da güldüm. María ile Lupe de güldüler.

"Alberto'nunki ne kadar büyük?" dedi María.

"Bıçağı kadar."

"Peki, bıçağı ne kadar büyük?" diye sorgulamayı sürdürdü María.

"Nah bu kadar."

"Abartıyorsun," dedim, aslında lafı değiştirmek işime gelirdi. Kırdığım potu düzeltmek için ekledim: "O kadar büyük bıçak olmaz." Bu kez kendimi daha beter hissettim.

"Aman be kızım, bu bıçak işinden nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" dedi María.

"On beş yaşından beri var o bıçağı, Bondojolu bir orospunun

hediyesi. Kocakarı artık yaşamıyor."

"Tamam da, sen adamın şeyini bıçakla ölçtün mü hiç, yoksa tahminen mi konuşuyorsun?"

"O kadar büyük bir bıçak kullanışsız olur," diye bekindim.

"Kendisi ölçtü. Benim ölçmeme gerek yok ki, ben niye ölçeyim. Kendisi ha bire ölçüyor. Günde en az bir kere. Küçülüp küçülmediğini kontrol etmek için ölçüyormuş, öyle diyor."

"Bastonunun küçülmesinden mi korkuyor?"

"Alberto'nun hiçbir şeyden korkusu yoktur, o tam bir taşaklı."

"Öyleyse bıçak takıntısı neden? Doğrusu ben bu adamı anlamıyorum," dedi María. "Bu arada bir yerini kestiği olmadı mı hiç?"

"Bir kere kesti ama bile bile, bıçak kullanmasını çok iyi bilir o."

"Yani şimdi sen bana senin bu pezevenk bozmasının arada bir keyif için kamışını kestiğini mi söylemek istiyorsun?" dedi María.

"Evet, ne var bunda!"

"İnanamıyorum."

"Vallahi! Arada bir tutuyor, her zaman değil elbette. Sadece çok sinirlendiği ya da içkiyi çok kaçırdığı zaman. Ama ölçmeyi, yani ölçmek dediğini, hemen hiç ihmal etmiyor. Bunun erkekliği için iyi olduğunu söylüyor. Diyor ki, bu işi içerde öğrenmiş ve alışkanlık haline gelmiş."

"Bu allahsız psikopat olmalı," dedi María.

"Sen çok hassassın kızım, böyle şeyleri anlamazsın. Bunda ne kötülük var? Bütün erkek bozmaları yapar bunu, hep ölçerler kamışlarını. Benimki gerçekten ölçüyor, hem de bıçakla. Üstelik bıçak ilk kadınının armağanı, onun için ana yarısı olan bir kadın."

"Gerçekten de o kadar büyük mü?" diyorum.

María ve Lupe gülüyorlar. Alberto gözümde büyüdükçe büyüyor ve tehditkâr bir nitelik kazanıyor. Artık ne o ortaya çıksın istiyorum, ne de var gücümle kızları savunmak.

"Bir keresinde, Azcapotzalco'da, bu işlerle uğraşan bir batakhanede emebilirsin ememezsin, diye iddiaya giriştiler. Orada bir kocakarı vardı, bu türden bütün iddiaları kazanıyordu. Bu karının yuttuğu kamışları yutacak bir tek bıldırcın çıkmıyordu. Bunun üzerine Alberto oturduğumuz masadan kalktı, bize bir dakikacık bekleyin, bir iş bitireceğim, dedi. Bizim masada oturanlar, kükredin ar-

tık dediler, belli ki onu iyi tanıyorlar. Ben içimden karının kaybedeceğini anladım. Alberto pistin ortasına dikildi, aletini çıkardı, bir iki dokunmayla harekete geçirdi ve şampiyonun ağzına sokuverdi. Kadın dayanıklıydı gerçekten, Alberto'yu epey zorladı. Şaşkınlık çığlıkları arasında ufak ufak ağzına almaya başladı kamışı. İşte, tam o anda Alberto kadını kulaklarından tuttu ve hepsini birden soktu ağzına. Sonra geç olur, dedi ve herkes güldü. Ben bile güldüm, ama doğrusu, biraz utanç duyuyordum, biraz da kıskançlık. İlk anlarda karı dayanıyor gibiydi, ama sonra soluğu kesildi ve boğulur gibi oldu."

"Vay canına, ne hayvanmış, şu senin Alberto'n," dedim.

"Anlat, anlat, devam et. Sonra ne oldu?" dedi María.

"Hiç, ne olacak. Karı Alberto'yu yumruklamaya başladı, kurtulmaya çalıştı. Alberto da, deh kısrak, deh diye gülmeye başladı, sanki at koşturuyormuş gibi, anlıyor musun?"

"Anlıyorum, elbette. Rodeodaymış gibi," dedim.

"Ben bu işten hiç hoşlanmadım ve başladım bağırmaya: Bırak Alberto, rezil edeceksin diye. Ama beni duyduğunu sanmıyorum. Bu arada karının yüzü şişip morarmaya başladı, gözlerini kocaman açmıştı (gluk gluk yaparken yumuyordu) ve Alberto'yu kasıklarından ittiriyor, ceplerinden, kemerinden çekiştiriyordu. Hiç yararı olmuyordu tabii ki, çünkü o Alberto'yu uzaklaştırmak için her çekişinde Alberto engellemek için daha beter kulaklarına asılıyordu. Avantajın Alberto'da olduğu besbelliydi."

"Neden aletini ısırmadı ki?" diye sordu María.

"Çünkü arkadaşlar arasında bir iddiaydı. Öyle bir şey yapacak olsa Alberto onu öldürürdü."

"Delisin sen Lupe," dedi María.

"Sen de delisin, hepimiz deliyiz. Yalan mı?"

İkisi birden güldüler. Ben hikâyenin sonunu öğrenmek istedim.

"Hiçbir şey olmadı," dedi Lupe. "Kocakarı daha fazla dayanamadı, kusmaya başladı."

"Ya Alberto?"

"O önce çekildi. Boşalacağını anladı, pantolonunu pisletmek istemiyordu. Bir kaplan gibi sıçradı, ama arkaya doğru, üstüne bir damla bile gelmedi. İddiaya katılanlar deli gibi alkışladılar."

"Ve sen bu manyağa âşıksın, öyle mi?"

"Âşık mı? Buna aşk denir mi, bilmiyorum. Ama biraz seviyorum, evet. Sen de benim yerimde olsan severdin."

"Ben mi? Aklımı kaçırmadım ben!"

"Tam bir erkek," dedi Lupe dalgın dalgın pencereden dışarı bakarken, "bu gerçek. Ve beni kimse onun kadar iyi anlamıyor."

"Yani seni herkesten daha iyi sömürüyor demek istiyorsun," dedi María, arkasına dayanırken elleriyle masaya bir darbe indirdi. Hem de öyle bir darbe indirdi ki şiddetinden fincanlar yerinden oynadı.

"Kes be abla, niye böyle yapıyorsun?"

"Doğru, böyle yapma, kendi hayatı, ne isterse onu yapar," dedim.

"Sen karışma, García Madero, sen olaylara dışardan bakıyorsun, konuştuklarımızdan hiçbir bok anlamıyorsun."

"Sen de dışardan bakıyorsun. Lanet olsun, sen ailenle yaşıyorsun, sen orospu değilsin. Özür dilerim Lupe, seni küçük düşürmek için söylemiyorum."

"Yok, sen beni küçük düşüremezsin, babalık," dedi Lupe.

"Kes sesini García Madero," dedi María.

Dediğini yaptım. Bir süre üçümüz de sustuk. Sonra María feminist hareketten söz etti, Gertrude Stein'ın, Remedios Varo'nun, Leonora Carrington'un, Alice B. Toklas'ın (tokatla, dedi Lupe dalga geçerek, ama María yüz vermedi), Unica Zurn'un, Joyce Mansour'un, Marianne Moore'un ve adlarını anımsamadığım başka kadınların adlarını sıraladı. Herhalde hepsi XX. yüzyıl feministleri. Sor Juana Inés de la Cruz'dan da söz etti.

"Bu sonuncusu Meksikalı bir kadın şair," dedim.

"Hem de rahibe, biliyorum," dedi Lupe.

17 Kasım

Bugün Font'ların evine Pancho'suz gittim. (Bütün gün Pancho'ya yapışamam.) Ama evin önüne gelince tedirgin olmaya başladım. María'nın babası beni tekme tokat dışarı atarsa, ben nasıl davranacağımı bilemezsem, ya üstüme atlarsa diye bin bir şey geçti aklım-

dan. Zile basacak cesareti bulamadım kendimde, bir süre María'yı, Angélica'yı, Lupe'yi, şiiri düşünerek mahallenin sokaklarında dolaştım. İsteyerek olmadı ama amcamla yengem de geldi aklıma, bir de bugüne kadarki yaşamım. Hoş ama boş bir yaşam gibi göründü gözüme ve anladım ki bundan sonra yaşamım hiçbir zaman eskisi gibi olmayacak. Bu beni çok sevindirdi. Sonra hızlı adımlarla Font'ların evine döndüm, zili çaldım. Señor Font kapıda belirdi, oradan bana gitme, bekle, hemen açıyorum der gibi bir işaret yaptı. Sonra yok oldu ama kapıyı aralık bıraktı. Birkaç dakika sonra yeniden göründü ve yüzünde koskocaman bir gülümsemeyle gömleğinin kollarını kıvırarak bahçeyi geçti. Doğruyu söylemek gerekirse onu eskisine göre çok daha iyi gördüm. Bahçe kapısını açtı, Sen García Madero'sun, değil mi? dedi ve elini uzattı. Ben de ona Nasılsınız efendim? dedim. Bana Quim de, efendimi filan boş ver, bu evde böyle resmiyetler yoktur, dedi. Önce ona nasıl hitap etmemi istediğini anlamadım. Adınız Kim mi? (Rudyard Kipling'i okumuştum) diye sordum, ama yanıtı hayır oldu. Quim, Katalancada Joaquín'in kısaltmasıymış.

"Öyleyse tamam Quim," dedim gülümseyerek, rahatlamıştım, dahası mutluydum. "Benim adım da Juan."

"Yok, sana García Madero demeye devam edeyim daha iyi. Herkes sana böyle hitap ediyor," dedi.

Sonra bahçede biraz benimle yürüdü (koluma girmişti), ayrılmadan önce María'nın dün olanları anlattığını söyledi.

"Sana teşekkür ederim, García Madero," dedi. "Senin gibi çok az genç var. Bu ülke kötüye gidiyor, nasıl düzelteceğiz bilmem."

"Benim yerimde kim olsa aynı şeyi yapardı. Bir şey yapmadım ki," dedim, fazla düşünmeden.

"Teorik olarak değişimin umudu olan gençler bile birer otomat, birer pezevenk olup çıkıyorlar. Bu artık düzelmez, bunu yalnızca devrim düzeltir."

"Tamamen katılıyorum Quim," dedim.

"Kızımın anlattıklarına bakılırsa tam bir beyefendi gibi davranmışsın."

Omuz silktim.

"Öyle arkadaşları var ki María'nın, neyse şimdi anlatmayayım,

yavaş yavaş sen de tanırsın," dedi. "Bir bakıma beni rahatsız etmiyor. İnsan her sınıftan kişileri tanımalı, hatta bazen gerçekleri yakından görmesi için bu gereklidir bile, değil mi? Alfonso Reyes böyle diyordu, sanırım bu onun sözleri, neyse önemli değil. Ama zaman zaman María abartıyor, değil mi? Bu yüzden eleştirmiyorum onu. Gerçekleri *yakından görsün*, ama kendini *tehlikeye atmasın*, doğru söylemiyor muyum? Çünkü çok fazla yakınlaşırsa, *kurban* durumuna düşebilir, bilmem ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Seni çok iyi anlıyorum."

"*Gerçeklerin* kurbanı, hele hele böyle arkadaşları olursa, nasıl diyeyim, manyetik kişiler, değil mi? Masumca talihsizliği üzerine çeken, belayı buyur eden. Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi, García Madero?"

"Anlamaz olur muyum."

"Örneğin şu Lupe, dün gördüğünüz kız. Onu ben de tanıyorum tabii ki. Evimize geldi, bizimle yedi içti, bir-iki gece burada yattı, ama bu kızcağızın bir sürü problemi var. Sorunları kendi arayıp buluyor. Manyetik kişilerden söz ederken bunu demek istiyordum."

"Anlıyorum," dedim. "Mıknatıs gibi çeken."

"Tam öyle. Ve bu durumlarda mıknatıs kötü bir şeyler çekiyor, çok kötü. María çok genç, farkında değil, tehlikeyi görmüyor, değil mi ya? O *iyilik* yapmak istiyor. İhtiyacı olanlara iyilik yapmak istiyor, bu işin beraberinde getirdiği tehlikeleri hesaplayamıyor. Kısacası, benim zavallı kızım, arkadaşının, ya da tanışının, yaşadığı hayatı bırakmasını istiyor."

"Sözü nereye getirmek istediğini anlıyorum, Señor... şey yani Quim demek istedim."

"Lafı nereye getirmek istediğimi anladın. Nereye getireceğim peki?"

"Lupe'nin belalısını söylüyorsun."

"Çok güzel. Asıl sorun orada, García Madero. Lupe'nin belalısı. Çünkü onun için Lupe nedir? Bil bakalım! Ekmek kapısı, uğraşı, ofisi, tek kelimeyle işi. Bir işçi işsiz kalınca ne yapar, ha? Söyle, ne yapar?"

"Kızar, bu mu?"

"*Çok, hem de çok* kızar. Peki kime kızar? Onu işinden edene,

bundan hiç kuşkun olmasın. Komşusuna kızmayacaktır, ona da kızabilir elbette, ama öncelikle onu işsiz bırakana kızacaktır. Peki, kim onun iş kapısını kapıyor? Kim olacak, benim kızım. Öyleyse kime kızacak? Kime olacak, benim kızıma. Ve dolayısıyla ailesine, bu insanların ne biçim olduklarını bilirsin, intikamları korkunçtur ve ayrım yapmazlar. Yemin ederim bazı geceler çok ürkütücü kâbuslar görüyorum –çimlere doğru bakarak güldü, gördüğü karabasanları anımsarcasına–, insan ne kadar cesur olursa olsun tüyleri diken diken oluyor. Bazen rüyamda bir kentteymişim, Meksiko'daymışım, ama aynı zamanda orası Meksiko değilmiş; yani bilmediğim bir kentmiş, ama öteki rüyalarımdan biliyormuşum bu kenti. Seni sıkmıyorum, değil mi?"

"Hayır, nereden aklına geliyor böyle şeyler!"

"Dediğim gibi biraz bildiğim, biraz bilmediğim bir kent. Kalabileceğim bir otel, bir pansiyon bulmak için bitmek tükenmek bilmeyen sokaklarda dolanıp duruyorum. Ama aradığımı bulamıyorum. Sadece hiçbir işe yaramayan bir dilsiz buluyorum. İşin kötüsü hava kararmaya başlıyor ve ben gece olunca hayatımın hiçbir değeri kalmayacağını biliyorum, tamam mı? Doğa güçlerinin eline kalacağım. Bu rüya var ya, insafsız," diye ekledi düşünceli bir edayla.

"Tamam Quim, gidip kızlara bir bakayım."

"Tabii," dedi ama kolumu bırakmıyordu.

"Giderken uğrar veda ederim," dedim bir şey demiş olmak için.

"Dün geceki davranışın hoşuma gitti, García Madero. María'yı koruman, o kadar orospu karşısında kızışmaman hoşuma gitti."

"Quim dostum, yalnız Lupe vardı... Hem arkadaşımın arkadaşı benim de arkadaşımdır," dedim kulaklarıma dek kızararak.

"Haydi git kızların yanına, sanırım bir misafirleri daha var, o odanın öyle çok heveslisi var ki..." dedi ve devamını getiremeyince güldü.

Kaçabildiğim kadar hızlı ayrıldım yanından.

Küçük eve girmeden hemen önce dönüp baktım, Quim Font hâlâ bıraktığım yerdeydi, manolyalara bakıyor, hafif hafif gülüyordu.

18 Kasım

Bugün yine Font'ların evine gittim. Kapıyı Quim açtı ve beni kucakladı. Küçük evde María, Angélica ve Ernesto San Epifanio'yu buldum. Üçü de Angélica'nın yatağına oturmuşlardı. Ben içeri girince sanki paylaştıklarını görmeme engel olmak için içgüdüsel bir hareketle birbirlerine yaklaştılar. Sanırım Pancho'yu bekliyorlardı. Girenin ben olduğumu görünce rahatsız oldular.

"Kapıyı kilitlemeye alıştırmalısın kendini," dedi Angélica. "O zaman böyle sürprizlerle karşılaşmayız."

María'nın aksine, Angélica'nın yüzü çok beyaz, ama farklı bir beyaz tonu, zeytuni mi desem, pembemsi mi desem, bilemiyorum; sanırım zeytuni, şakakları çıkık, alnı geniş ve dudakları ablasınınkilerden daha dolgun. Onu görünce, daha doğrusu bana baktığını görünce (daha önceki ziyaretlerimde bana *hiç* bakmamıştı) uzun, ince ve güçlü parmaklı bir elin yüreğimi sıktığını hissettim; bu betimleme kesin Lima ve Belano'nun hoşuna gitmeyecektir ama o anda hissettiğime cuk oturuyor.

"Son giren ben değildim," dedi María.

"Son giren sendin." Angélica bunları kendinden emin, neredeyse otoriter bir ses tonuyla söylemişti. Bir an için bana sanki küçük kardeş değil de ablaymış gibi geldi. "Kapının sürgüsünü sür ve bulduğun bir yere otur," diye buyurdu.

Söyleneni yaptım. Perdeler çekilmişti, içeri sarı çizgili yeşil bir ışık sızıyordu. Kitaplığın yanındaki tahta iskemleye oturdum, neye baktıklarını sordum. Ernesto San Epifanio başını kaldırdı, birkaç saniye beni inceledi.

"Geçen gün yanımdaki kitapların adlarını not eden sen değil miydin?"

"Evet. Brian Patten, Adrian Henri ve adını şimdi anımsamadığım bir tane daha."

"Spike Hawkins'in *The Lost Fire Brigade*'i."

"Tamam, o."

"E, satın alabildin mi bari?" Sesinde hafif bir alay seziliyordu.

"Henüz almadım, ama alacağım."

"İngiliz edebiyatı kitapları satan bir kitapçıya gitmelisin. Herhangi bir kitapçıda bulamazsın."

"Evet, biliyorum, Ulises sizin gittiğiniz bir kitapçının adını verdi."

"Ha, Ulises Lima," dedi Ernesto San Epifanio, i'lerin üzerine basa basa. "Kesin seni Librería Baudelaire'e gönderecektir, orada bol *Fransızca* şiir vardır ama *İngilizce* şiir az bulunur. Ha, biz kimmişiz?"

"Biz, ne bizi?" dedim, afallamıştım. Font kardeşler göremediğim nesnelere bakmayı, elden ele geçirmeyi sürdürüyor ve arada bir gülüyorlardı. Angélica'nın şen bir kahkahası vardı.

"Kitapçının müdavimleri."

"Ha! Damardan gerçekçiler, tabii."

"Güldürme beni. O grubun içinde kitap okuyanlar yalnızca Ulises'le Şilili arkadaşı, o kadar. Ötekiler işlevsel cahiller çetesi. Bana sorarsan kitapçılara salt kitap çalmak için gidiyorlar."

"Ama sonra okuyorlardır, okumazlar mı?" Biraz huylanmıştım.

"Hayır, yanılıyorsun, kitapları Ulises'le Belano'ya armağan ederler. Bunlar okur ötekilere anlatırlar, onlar da şurada burada, örneğin, Queneau'yu okumuş gibi caka satarlar; aslına bakarsan yalnızca Queneau'nun bir kitabını *çalmışlardır*, o kadar, hem de okumak için değil."

"Belano Şilili mi?" dedim sohbeti başka tarafa çekmeye çalışarak, hem de gerçekten Şilili olduğunu bilmiyordum.

"Fark etmedin mi?" dedi María, her neye bakıyorduysa gözlerini baktığı şeyden ayırmadan.

"Evet, biraz değişik bir aksanı olduğunu fark etmiştim ama başka bir bölgeden, ne bileyim, Yucatan'dan ya da Tamaulipas'tan olabilir diye düşünmüştüm..."

"Yucatanlı gibi mi gelmişti sana? İlahi García Madero! Ne kadar da masumsun. Belano'yu Yucatanlı sanmış," dedi San Epifanio Font kardeşlere dönerek ve üçü birden güldüler.

Ben de güldüm.

"Yucatanlı'ya benzemiyor, ama olabilir, neden olmasın?" dedim. "Ayrıca ben Yucatanlıları da çok iyi tanımıyorum."

"Şimdi öğrendin, Yucatanlı değil. Şilili."

"Çoktan beri mi yaşıyor Meksika'da?" dedim, bir şey söylemiş olmak için.

"Pinochet'nin darbesinden beri," dedi María başını kaldırmadan.

"Darbeden çok önce gelmişti," dedi San Epifanio. "Ben onu 1971'de tanıdım. Sonra bir süreliğine Şili'ye döndü. Darbeden sonra Meksika'ya geri geldi."

"İyi de, biz o zaman seni tanımıyorduk," dedi Angélica.

"Belano'yla o zamanlar çok iyi arkadaştık," dedi San Epifanio. "İkimiz de on sekiz yaşındaydık ve Bucareli'nin en genç ozanlarıydık."

"Neye baktığınızı öğrenebilir miyim?" dedim.

"Benim fotoğraflarıma. Senin hoşuna gitmeyebilir, ama istersen sen de bakabilirsin."

"Fotoğrafçı mısın?" dedim ayağa kalkıp yatağa yaklaşarak.

"Hayır, yalnızca şairim," dedi San Epifanio, burun kıvırır gibi bir jest yaparak. "Şiir yetiyor da artıyor bile, yine de günlerden bir gün öykü yazma bayağılığı gibi bir hataya düşebilirim."

"Al," dedi Angélica baktığı bir tomar fotoğrafı bana uzatarak. "Tarih sırasına göre bakmalısın."

Elli-altmış kadar fotoğraftı. Hepsi flaşla çekilmişti. Gece, loş bir sokakta, içinde insanlar olan kırmızı bir Mustang'ın iki fotoğrafı dışında bütün öteki fotoğraflar iç mekânlarda, büyük olasılıkla bir otel odasında çekilmişti. Mustang'ın içindekilerin yüzü seçilmiyordu. Geri kalan fotoğraflarda, on altı-on yedi yaşında –on beş de olabilir– sarışın, kısa saçlı bir oğlan ile belki ondan iki-üç yaş büyük bir kız ve Ernesto San Epifanio görülüyordu. Kuşkusuz dördüncü bir kişi daha olmalı, fotoğrafları çeken kişi, ama o fotoğraflarda hiç görünmüyordu. İlk birkaç fotoğrafta sarışın oğlan giysileriyle görünüyordu, ama her seferinde daha az giysiyle. On beşinci fotoğraftan sonra San Epifanio'yla kız da boy gösteriyordu. Kızın üzerinde zarif bir gece elbisesi vardı.

"Kim bu oğlan?" dedim.

"Kes sesini de resimlere bak, sonra sorarsın," dedi Angélica.

"Benim aşkım," dedi San Epifanio.

"Hı! Ya kız?"

"Ablası."

Aşağı yukarı yirminci fotoğrafta sarışın oğlan ablasının giysilerini giymeye başlıyordu. Biraz şişmanca ve kardeşi kadar sarışın olmayan kız, fotoğrafları çekene müstehcen işaretler yapıyordu. Buna karşın, San Epifanio, en azından ilk fotoğraflarda kendine hâkimdi, gülümsüyordu ama ciddiydi, ya suni deri bir koltukta ya da yatağın kenarında oturuyordu. Ancak buraya kadar olan fotoğraflar yanıltıcıydı; çünkü otuz ya da otuz beşinci fotoğraftan sonra San Epifanio da soyunuyordu (uzun bacakları ve uzun kolları yüzünden bedeni olduğundan çok daha zayıf, iskeletimsi görünüyordu). Daha sonraki fotoğraflarda San Epifanio sarışın gencin boynunu, dudaklarını, gözlerini, sırtını, yarı kalkık kamışını, dimdik kamışını (öylesine zarif görünüşlü bir delikanlı için yabana atılmayacak bir kamıştı doğrusu) öpüyordu. Bütün bunlar ablanın dikkatli bakışları altında oluyordu. Kimi fotoğraflarda ablanın bütün bedeni, kimilerinde ise bedeninin bir parçası (bir kolu, eli, birkaç parmağı, yüzünün yarısı), hatta bazen yalnızca duvara vuran gölgesi görünüyordu. İtiraf etmeliyim ki ömrümde hiç buna benzer bir şey görmemiştim. Kimse bana San Epifanio'nun eşcinsel olduğunu söylememişti (sadece Lupe, ama Lupe bana da eşcinsel demişti). Duygularımı dışavurmamaya çalıştım (duygularımı en azından karmaşık olarak niteleyebilirim) ve bakmaya devam ettim. Korktuğum gibi, daha sonraki fotoğraflarda Brian Patten okuru, genç sarışına arkadan giriyordu. Kızardığımı hissettim, birden fotoğraflara bakmayı bitirince Font'ların ve San Epifanio'nun yüzüne nasıl bakacağımı düşündüm. Arkadan girilmiş gencin yüzünde kıvranır gibi bir ifade vardı, bunu zevk ve acı karışımı bir ifade olarak yorumladım (ya da belki rol yapıyordu, ama bunu o anda değil, çok sonra düşündüm). San Epifanio'nun bakışları zaman zaman bir jilet gibi keskinleşiyordu, bazen de yoğun ışıkla aydınlanmış bir çakı gibi parlıyordu. Onları gözetleyen ablanın yüzüyse hayvansı bir sevinçten tutun da derin bir melankoliye dek türlü ifadeler sergiliyordu. Son fotoğraflarda üçü yatakta uyur taklidi yaparken, ya da fotoğrafçıya gülümserken görünüyorlardı.

"Zavallı çocuk, zorla oradaymış gibi bir hali var," dedim, San Epifanio'ya sataşmak için.

"Zorla mı? Fikir ondan geldi. Küçük bir sapkın o çocuk."

"Ama onu bütün kalbinle seviyorsun," dedi Angélica.

"Bütün kalbimle seviyorum ama bizi birbirimizden ayıran bir sürü şey var."

"Ne gibi?"

"Para örneğin, ben yoksulum, o varsıl ve şımartılmış bir çocuk; lükse, gezmeye alışmış. Hiçbir eksiği yok."

"Burada hiç öyle varsıl, şımartılmış gibi görünmüyor, bazı fotoğraflarda gerçekten zavallı bir hali var," dedim, açıkyürekliliğimi dizginleyemeyerek.

"Ailesinin çok parası var," dedi San Epifanio.

"O zaman biraz daha iyi bir otele gidebilirdiniz. Işık düzeni bir Santo filmini çağrıştırıyor."

"Honduras Büyükelçisi'nin oğlu," dedi San Epifanio, bana pis bir bakış fırlattı ve ardından ekledi: "Ama kimseye söyleme," dedi, sırrını itiraf etmekten pişman olmuşçasına.

Fotoğraf tomarını geri verdim. San Epifanio fotoğrafları cebine yerleştirdi. Kolumun hemen ötesinde Angélica'nın çıplak kolu duruyordu. Bütün cesaretimi toplayarak yüzüne baktım. O da bana bakıyordu. Sanırım hafifçe kızardım. Kendimi mutlu hissettim. Ama hemen ardından her şeyi berbat ettim.

"Pancho bugün gelmedi mi?" diye sordum, salakça.

"Henüz gelmedi," dedi Angélica. "Fotoğrafları nasıl buldun?"

"Kaba," dedim.

"Sadece kaba mı?" San Epifanio kalktı ve daha önce benim oturduğum tahta iskemleye oturdu. O keskin gülümsemelerinden birini takınarak oradan beni incelemeye koyuldu.

"Tamam, şiirselliği yok değil. Ama bana şiirsel geldiler dersem yalan söylemiş olurum. Tuhaf fotoğraflar. Ben pornografi derim. Küçümseyici bir anlamda değil, ama sanırım pornografi."

"Herkes anlamadığı şeyleri bir sınıflandırmaya sokuyor," dedi San Epifanio. "Fotoğraflar seni heyecanlandırdı mı?"

"Hayır," dedim kesin bir tavırla, ama aslında pek emin değildim. "Heyecanlandırmadılar, ama rahatsız da etmediler."

"Öyleyse pornografi değil. En azından senin için öyle olmamalılar."

"Ama hoşuma gittiler," diye itiraf ettim.

"Madem öyle bu kadarını söyle. Hoşuna gittiler, neden hoşuna gittiler bilmiyorsun, nedeni pek de önemli değil, nokta."

"Fotoğrafçı kim?"dedi María.

San Epifanio Angélica'ya baktı ve güldü.

"İşte bu sır. Kimseye söylemeyeceğime yemin ettirdi."

"Fikir Billy'nindi. Fotoğrafçının kim olduğunun hiç önemi yok," dedi Angélica.

Demek Honduras Büyükelçisi'nin oğlunun adı Billy'di, bu ad ona çok yakışır diye geçirdim içimden.

Sonra neden bilmem fotoğrafları Ulises Lima'nın çekmiş olabileceğinden şüphelendim. Hemen ardından da yeni edindiğim Belano'nun Şilili olduğu bilgisi geldi aklıma. Daha sonra Angélica'ya bakmaya başladım, ama belli etmemeye çalışarak; çokluk o bana bakmadığı zamanlar bakıyordum. Başını bir şiir kitabına eğmişti (Eugène Savitzkaya'nın *Les Lieux de la douleur*'ü) sadece arada bir María ve San Epifanio'nun erotik sanat üzerine sohbetlerine katılmak için kaldırıyordu. Bir süre sonra yeniden fotoğrafları Ulises Lima'nın çekmiş olabileceğine takıldı aklım ve Quito kahvesinde, Lima'nın uyuşturucu satmasıyla ilgili duyduklarımı anımsadım. Bu doğruysa yasal olmayan başka işler de yapabilirdi. Ben tam bunları düşünürken Barrios koluna taktığı Barbara Patterson adında sempatik (durmadan gülümsüyordu) bir Amerikalı kızla geldi. Barbara Patterson şairdi, yanında tanımadığım bir kadın şair daha vardı, Silvia Moreno. Hep birlikte marihuana içmeye başladık.

Çok sonra birisinin Belano'nun uyruğundan söz ettiğini belli belirsiz anımsar gibiyim (ama marihuananın etkisi olamaz çünkü sadece kokladım). Belki de konuyu ben açtım bilmiyorum. Herkes Belano hakkında konuşmaya başladı, aleyhinde demek istiyorum, María ve ben hariç. Bir an geldi ikimiz de gruptan uzaklaştık, maddi ve manevi açıdan, ama uzakta olsak da (belki de marihuananın etkisiyle) hâlâ konuşmalarını duyuyordum. Lima'dan da söz ediyorlardı, Guerrero eyaletine, Pinochet'nin Şilisi'ne yaptığı yolculuklardan, oralarda nasıl marihuana bulup sonra DF'de yazarlara, ressamlara sattığını anlatıyorlardı. İyi de, Lima kıtanın öteki ucuna nasıl gider de marihuana alır? Gülüşmeler duydum. Galiba ben de gül-

düm. Gözlerimi yummuştum. Arturo Ulises'i her seferinde daha çok çalışmaya zorluyor, artık riskler daha fazla dediler. Bu cümle kafama kazındı. Zavallı Belano, diye geçirdim içimden. Sonra María elimden tuttu ve evden sıvıştık. Pancho ve Angélica birlikte olunca bizi evden kovuyorlardı, ama bu kez ne Pancho evdeydi, ne de bizi kovacak başka birisi vardı.

Daha sonra sanırım uyumuşum.

Sabaha karşı dörtte uyandım; küçük Jorge Font'un yanına serilmiştim.

Bir sıçrayışta kalktım. Birisi ayakkabılarımı, pantolonumu, gömleğimi çıkarmıştı. Jorgecik'i uyandırmamaya çalışarak karanlıkta giysilerimi aradım. Elime gelen ilk şey kitaplarımla şiirlerimin durduğu çantam oldu, yerde, hemen yatağın yanında buldum onları. Pantolonum, gömleğim ve ceketim biraz ötede, bir iskemlenin üzerine serilmişti. Ayakkabılarımı hiçbir yerde bulamıyordum. Yatağın altına baktım, sadece küçük Jorge'ye ait birkaç çift spor ayakkabı buldum. Giyindim, ışığı açmakla yalınayak çıkmak arasında ikircikliydim. İki seçenekten hiçbirine karar veremeden pencereye yaklaştım. Perdeleri açınca ikinci katta olduğumu anladım. Karanlık bahçeye ve ağaçların arkasında ayın hafifçe aydınlattığı Font'ların küçük evine bakındım. Çok geçmeden evi ayın değil tam benim bulunduğum pencerenin altında, biraz sola doğru, mutfağın dışına asılmış bir lambanın aydınlattığını fark ettim. Ölgün bir ışıktı. Font'ların penceresini görmeye çalıştım. Dallar ve gölgeler dışında hiçbir şey göremedim. Bir an için yeniden yatağa dönüp sabaha dek uyumayı düşündüm, ama vazgeçmek için birden çok neden buldum. Birincisi: o güne dek amcamların haberi olmadan evden başka bir yerde geçirmemiştim geceyi; ikincisi yeniden uyuyamayacağım kesindi; üçüncüsü mutlaka Angélica'yı görmem gerekiyordu. Neden? Nedenini unuttum, ama o anda ivedilikle onu görme, uyurken onu seyretme, yatağının ayakucuna bir köpek ya da bir bebek gibi (çok çirkin bir metafor, ama doğru) kıvrılmak gereksinimi hissettim. Kayar gibi kapıya gittim, içimden küçük Jorge'ye veda ettim: Yanında bana yer açtığın için sağ ol, *cuñado** (*cuñado* Latince

* İsp. kayınbirader. (ç.n.)

cognatus, hısım sözcüğünden geliyor), ve bu sözcükten güç alarak bir sırtlan gibi sessizce odadan çıkıp en karanlık geceden daha karanlık bir koridorda buldum kendimi. Ya da şöyle diyebilirim: Hani sinemada film pat diye kopar ve ortalık kapkaranlık olur ya, işte öyle. El yordamıyla –burada ayrıntılara (ayrıca şunu da söyleyeyim, ayrıntılardan nefret ederim) girmek çok zaman alır– iç karartıcı bir serüvenden sonra birinci kata inen merdivenleri buldum. Orada bir heykel gibi (yani rengim atmış, ellerim yarı enerjik yarı ikircikli bir jestle donup kalmış demek istiyorum) hareketsiz kalmışken karşıma iki seçenek çıktı. Salonda telefonu bulup hemen o saate dek büyük olasılıkla şerefli bir polis memurunu çoktan uyandırmış olan amcamlara telefon edecektim; ya da anımsadığım kadarıyla sol tarafta, her gün kullanılan yemek odasının yanında olması gereken mutfağa gidecektim. Bu iki edimin iyi ve kötü yanlarını tarttım ve daha sessiz olanında karar kıldım: En kısa zamanda Font'ların büyük evini terk etmek. Bu kararı almamda, karanlıkta kırmızımsı bir kükürt bulutuna sarınmış berjerde oturan Quim Font'un imgesi ya da hayali de rol oynadı elbette. Sakinleşmekte bir hayli zorlandım. Evde herkes uyuyordu, ama benim evimdekinin aksine hiç horlama sesi duyulmuyordu. Birkaç dakika bekleyip hiçbir tehlikeyle, en azından hemen o anda, karşı karşıya olmadığımdan emin olduktan sonra yürümeye devam ettim. Evin bu kanadında bahçedeki lambanın ışığı hafifçe önümü aydınlatıyordu, mutfağı bulmam çok zaman almadı. Orada abartılı temkinliliğimden vazgeçtim, kapıyı kapattım, ışığı yaktım ve bir iskemleye yığıldım. Sanki yokuş yukarı bir kilometre yürümüşçesine bitkindim. Sonra buzdolabını açtım, kendime tepeleme bir bardak süt koydum, istridye soslu, Dijon hardallı, jambonlu ve peynirli bir sandviç hazırladım. Sandviçimi bitirdiğimde karnım hâlâ doymamıştı. Bir sandviç daha yaptım. Bu kez peynir, marul yaprağı, turşu ve birkaç çeşit acı biberli bir sandviç. Bu ikinci sandviç de açlığımı gidermedi, daha dişe gelir bir şey aradım. Buzdolabının arka tarafında, plastik bir kap içinde biraz *mole* soslu tavuk, bir başka kapta pirinç pilavı vardı. Bir gün öncesinin yemeğinden artanlar olmalıydı herhalde. Sonra sandviç ekmeği değil, gerçek ekmek aradım ve kendime güzel bir akşam yemeği hazırladım. İçecek olarak bir şişe çilekli *Lulú* seçtim, aslında tadı da-

ha ziyade kuşburnuna benziyor. Geleceği düşünerek, mutfakta oturup yemeğimi yedim. Boralar, kasırgalar, denizde depremler, yangınlar gördüm. Sonra tavayı, tabağı, çatal bıçağı yıkadım, kırıntıları temizledim, bahçeye açılan kapının sürgüsünü çektim, kapıdan çıkmadan önce ışığı söndürdüm.

Font'ların küçük evinin kapısı içerden kilitliydi. Kapıyı bir kez tıklattım ve Angélica'nın adını fısıldadım. Kimseden yanıt gelmedi. Dönüp arkama, bahçeye baktım, karşımda hırçın bir hayvan gibi dikilen küçük havuzu görünce küçük Jorge Font'un odasına geri dönmekten vazgeçtim. Yine kapıyı tıklattım, bu kez biraz daha güçlü. Birkaç saniye bekledim, taktik değiştirmeye karar verdim. Birkaç metre sola gittim ve parmak uçlarımla buz gibi cama vurdum. María, Angélica, María, açın, benim, dedim. Sonra sonucu beklemek üzere bir süre sessiz kaldım, ama içeride hiçbir hareket olmadı. Öfkeyle, öfkeli bir umutsuzlukla demek daha doğru olur, kapıya doğru sürüklendim, sırtımı kapıya dayadım, bakışlarım gaiplere dalmış, kayarak yere oturdum. Sonunda bir biçimde, sadık bir köpek gibi (insafsız gecenin ıslattığı bir köpek!) Font kardeşlerin ayakucunda uyuyacağımı anladım, tıpkı birkaç saat önce sonuçlarını hiç düşünmeden, gözümü karartarak gönlümden geçirdiğim gibi. Hüngür hüngür ağlayabilirdim. Yakın geleceğimin üzerinde dolanan yoğun bulutları defetmek için okumam gereken bütün kitapları, yazmam gereken bütün şiirleri geçirdim aklımdan. Sonra oracıkta uyuyacak olursam büyük olasılıkla hizmetçi kızın beni bulup uyandıracağını, böylece Señora Font, kızlardan biri, ya da bizzat Quim Font tarafından bulunup rezil olmaktan kurtulacağımı düşündüm. Ama aslında, beni orada bulan Quim olursa, bütün gece rahat bir uykuyu feda ederek kızlarının sadık bekçiliğini yaptığımı düşüneceği geldi aklıma, iyimser bir yaklaşımdı. Eğer beni uyandırıp bir sütlü kahve içmeye davet ederlerse her şey yolunda demektir. Ama hiçbir açıklama yapmadan tekme tokat uyandırırlarsa artık benim için hiçbir ümit kalmamış demektir. Ama gidecek olsam amcama bütün kenti neden yalınayak geçtiğimi nasıl açıklarım? Sanırım beni yeniden canlandıran bu düşünce oldu, belki de çaresizlikle fark etmeden başımı kapıya vurdum, her nasıl olduysa içeriden ayak sesleri duydum. Birkaç saniye sonra kapı açıldı ve uykulu bir ses fı-

sıldayarak bana orada ne yaptığımı sordu.

Kapıyı açan María'ydı.

"Ayakkabısız kaldım, bulsam hemen eve gideceğim."

"Gir içeri," dedi María. "Gürültü etme."

Körler gibi iki elimi öne doğru uzatarak arkasından yürüdüm. Birden bir şeye çarptım. María'nın yatağıydı bu. Buyurgan bir sesle yatmamı söylediğini duydum. Sonra geldiğimiz yolu yeniden kat ederek (Font'ların küçük evi *aslında* bayağı büyük) aralık kalan kapıyı gürültü etmeden kapattı. Geri döndüğünü duymadım. O sırada etraf tam anlamıyla zifiri karanlıktı. Bana buyurduğunu yapmamış, yatağın kenarına oturmuştum. Birkaç saniye içinde kalın keten perdelerin ardında kalan pencerenin çerçevesini ayırt ettim. Sonra da birinin yatağa girdiğini hissettim. Ayaklarını uzatıyordu, sonra da, ne kadar sonra bilemiyorum, bu kişinin herhalde bir dirseğine dayanarak kalkar gibi yaptığını ve beni kendine çektiğini hissettim. Soluğundan, María'nın yüzüne ancak birkaç milimetre uzakta olduğumu anladım. Parmakları yüzümde dolaştı, çenemden gözlerime gitti, sanki uyu dermiş gibi gözlerimi yumdurdu; kemikli iri eli fermuarımı indirdi ve kamışımı aradı; tedirgin olduğum için mi neden bilmem, uykum olmadığını söyledim. Biliyorum, benim de uykum yok, dedi María. Ardından her şey birbirini izleyen somut olaylara, adlara, eylemlere dönüştü, ya da sayfaları bir çiçeğin yapraklarını koparır gibi çevrilen bir anatomi kitabına. María'nın çıplak bedenini, olağanüstü çıplaklığını, sessizce, kendimi tutarak keşfe daldım, oysa pekâlâ bulduğum her köşesini, her yumuşak ve bitimsiz parçasını gönülden kutsamak için sevinç çığlıkları atabilirdim. María benim kadar tedbirli davranmıyordu, bir süre sonra inlemeye başladı. Önceleri çekingen ve ölçülü olan el becerileri daha (şu anda başka bir sözcük bulamıyorum) alenileşti. Eliyle yöneterek elimi, acemilikten ya da dikkatsizlikten, gitmediği yerlere götürüyordu. Böylece, on dakika geçmeden bir kadının klitorisinin nerede olduğunu, nasıl okşanması, pohpohlanması, sıkılması gerektiğini öğrendim. Asla şefkat sınırlarını aşmadan elbette, ama María sınır filan tanımıyordu. Başlangıçta iyi davrandığı kamışım çok geçmeden María'nın elinde can çekişmeye başladı. Bu eller karanlıkta, çarşafların kargaşasında bana zaman zaman kartal pençeleri gibi geldi ve

kamışımı kökünden koparmasından korktum, başka anlardaysa sanki kamışımla hayalarım arasındaki mesafeyi ve kanalları ölçmeye çalışan Çinli cücelerdi Maria'nın elleri. Sonra (ama önce pantolonumu indirmiştim) üstüne çıktım ve soktum.

"İçerdeyken boşalma," dedi María.

"Çalışırım," dedim.

"Çalışırım ne demek, hayvan? İçerdeyken boşalmayacaksın."

María'nın bacakları sırtımda birleşip ayrılırken (ölene dek böyle kalmak isterdim) yatağın iki yanına baktım. Bir adadan öteki adaya bakar gibi, uzakta bir yerde Angélica'nın yatağını ve kalçalarının kıvrımını görür gibi oldum. Beklenmedik bir anda María'nın sanki kalbimi ısırır gibi sol mememi emdiğini duyumsadım. Bir sıçrayışta onu yatağa çivilemek istercesine sonuna dek girdim (ama yatağın yayları korkunç biçimde gıcırdamaya başlayınca durdum), bir yandan da o anda ne kadar nazik davranılabilirse o kadar nazik davranmaya çalışarak dudaklarını, saçlarını öpüyordum. Bütün bunların yanı sıra, yine de Angélica'nın nasıl olup da uyanmadığını düşünecek zaman buluyordum. Ne zaman geldiğimi fark etmedim. Ama tabii ki yetiştirip çıkardım, reflekslerim her zaman iyi çalışmıştır.

"İçimdeyken boşalmamışsındır, umarım?" dedi María.

Kulağına fısıldayarak yemin ettim. Birkaç dakika soluğumuzu düzeltmekle geçti. Orgazm olup olmadığını sordum, yanıtı aklımı karıştırdı.

"İki kez geldim, García Madero, hissetmedin mi?" diye sordu büyük bir ciddiyetle.

Ben de bütün açık kalpliliğimle hiçbir şeyin farkında olmadığımı söyledim.

"Hâlâ sert," dedi María.

"Öyle görünüyor," dedim, "Bir kere daha girebilir miyim?"

"Olur," dedi.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Yeniden dışarı kaçtım. Bu kez inildeyişlerimi tutamadım.

"Şimdi elle devam et bakalım," dedi María.

"Bu kez hiç orgazm olmadın mı?"

"Hayır bu kez hiç gelmedim, ama iyiydi." Elimi tutup işaret parmağımı seçti ve klitorisinin çevresinde gezdirdi. "Meme uçları-

mı öp, hatta ısırabilirsin, ama önce çok hafifçe," dedi. "Sonra biraz daha güçlü. Boynumu tut. Yüzümü okşa. Parmağını ağzıma sok."

"Şey istemez misin... klitorisini emmemi yani?" dedim, boş yere daha şık bir deyim arayarak.

"Yok, şimdilik parmak yeter. Ama memelerimi öp."

"Göğüslerin şahane." Meme sözcüğünü yineleyemedim.

Çarşafın altından çıkmadan soyundum (birden terlemeye başlamıştım) ve hemen ardından María'nın talimatlarını yerine getirmeye başladım. Önce iç çekişleri sonra inlemeleri beni yeniden canlandırdı. O da fark etti ve bir eliyle kamışımı okşadı, okşadı, sonra daha fazla sürdüremedi.

"Neyin var María?" diye fısıldadım kulağına, boynunu acıttığımı (o sık, sık diye fısıldıyordu durmadan) ya da meme ucunu fazla güçlü ısırdığımı sanarak.

"Devam et García Madero," dedi, karanlıkta gülümseyerek öptü beni.

Bitirdiğimizde beş kereden fazla geldiğini söyledi. Doğruyu söylemek gerekirse bana inanılır gibi gelmiyordu, ama yemin edince inanmaktan başka seçeneğim kalmadı.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu María.

"Seni," diye yalan söyledim, aslında amcamı, Hukuk Fakültesi'ni, Belano ve Lima'nın çıkaracakları dergiyi düşünüyordum. "Ya sen?"

"Fotoğrafları düşünüyorum," dedi.

"Hangi fotoğrafları?"

"Ernesto'nun fotoğraflarını."

"Hani şu porno fotoğrafları mı?"

"Evet."

İkimiz aynı anda bir titreme geçirdik. Yüzlerimiz birbirine yapışıktı. Burunlarımız ayraç görevi görüyordu, böylece konuşabiliyorduk, ama bu durumda bile dudaklarımla dudaklarının hareketini duyumsuyordum.

"Bir kere daha yapalım, ister misin?"

"İsterim," dedi María.

"Haydi öyleyse," dedim, biraz başım dönüyordu. "Son anda pişman olursan söyle ama."

"Neden pişman olursam?" dedi María.

Kasıkları meniden sırılsıklamdı. Üşür gibi oldum, tekrar girerken derin iç çekişime engel olamadım.

María inledi, ben de her seferinde daha bir hevesle hareket etmeye başladım.

"Fazla gürültü etmemeye çalış, Angélica bizi duysun istemiyorum," dedi.

"Asıl sen dikkatli ol," dedim ve ekledim: "Angélica'ya ne verdin ki böyle derin uyuyor? Uyuşturucu filan mı?"

İkimiz birden sessizce güldük. Ben ensesine kapandım, o yüzünü yastığa gömdü.

Bitirdiğimizde, hiç halim kalmamıştı, hani İspanyolcada "*no tenía animo*" (*animo* Latince *animus*'tan geliyor, *animus* da Yunancada *soluk* anlamına gelen sözcükten) denir ya işte o haldeydim; nasıl bulduğunu soracak gücüm bile kalmamıştı. Bütün istediğim María'yı kollarıma alıp yavaşça uykuya dalmaktı. Ama María zorla kaldırdı, giyindirip büyük evin banyosuna götürdü. Bahçeye çıktığımızda gün ağarıyordu. İlk kez o gece biraz daha açıkça sevdiğimin bedenini görmüştüm. María'nın üzerinde kollarının ucunda kırmızı işlemeler olan beyaz bir sabahlık vardı, saçlarını ince bir kurdeleyle bağlamıştı, ya da deri bir şeritle.

Kurulandıktan sonra eve telefon etmeyi düşündüm, ama María amcamların uykuda olacaklarını, daha sonra da arayabileceğimi söyledi.

"Şimdi ne yapacağız?"

"Şimdi yatıp biraz uyuyacağız," dedi María kolunu belime dolayarak.

O gece, daha doğrusu yeni başlayacak gün bana bir sürpriz daha sunacaktı. Küçük evde, Barrios ve Amerikalı kız arkadaşını bir köşeye kıvrılmış uyurken buldum. İkisi de horul horul horluyordu. İkisini de seve seve bir öpücükle uyandırabilirdim.

19 Kasım

Hep beraber kahvaltı ettik. Quim Font, Señora Font, María, Angélica, küçük Jorge Font, Barrios, Barbara Patterson ve ben.

Kahvaltıda omlet, kızarmış jambon, ekmek, mango reçeli, çilek reçeli, tereyağı, somon ezmesi ve kahve vardı. Küçük Jorge bir bardak süt içti. Señora Font (beni görünce yanağıma bir öpücük kondurdu!) *crépes* dediği pidemsi bir şeyler yaptı, ama krepe benzer yanı yoktu. Kahvaltıdaki öteki yiyecekleri hizmetçi kız (adını öğrenmemiştim ya da unuttum, bağışlanamayacak bir ayıp bence) hazırlamıştı, bulaşıkları Barrios'la ikimiz yıkadık.

Quim işe gitmek için evden çıktıktan sonra Señora Font iş gününü planlamaya başlayınca (bana söylediğine göre Meksika'da yeni çıkmaya başlayan bir aile dergisinde gazeteci olarak çalışıyormuş) ben de nihayet eve telefon etmeye karar verdim. Martita yengem evde yalnızdı, sesimi duyar duymaz deli gibi bağırıp ağlamaya başladı. Soluk almadan art arda gelen "Aman Tanrım"lar, sorumluluk çağrıları, gece "amcama çektirdiklerim"i sayıp döktükten, azarlamaktan çok bir suç ortağı tonunda amcamın benim için kim bilir hangi cezayı hazırladığını söyledikten sonra sonunda ben de iki laf edip ona iyi olduğumu, geceyi bir arkadaşların evinde geçirdiğimi ve eve ancak "güneş battıktan sonra" dönebileceğimi, çünkü şimdi koşa koşa Fakülte'ye gitmeyi düşündüğümü söyledim. Yengem amcamın işyerine telefon edip haber vermeye söz verdi, bana da bundan sonra bütün hayatım boyunca geceyi dışarıda geçirmeye karar verince "eve telefon edeceğim" diye yemin ettirdi. Birkaç saniye amcama kendim telefon etsem daha mı iyi olur diye düşündüm ama sonra gerekmediğine karar verdim.

Ne yapacağımı bilemeden kendimi bir koltuğa attım. Sabahın geri kalan saatlerini ve bütün günü istediğim gibi geçirebilirdim, yani günün benim olduğunun, istediğimi yapabileceğimin bilincindeydim ve bu anlamda öteki günlerden (genellikle bakirliğimi düşünerek sıkıntı içinde üniversitede dolanıyordum) farklı olsun istiyordum. Ama değişiklik ne olabilir, ne yapabilirim bilemiyordum, öyle çok seçenek vardı ki.

Señora Font ve Barbara Patterson'la müzeler ve Meksikalı aileler üzerine sohbet ederken mideme öyle çok yiyecek indirmiştim ki uyku bastırmıştı, ama bir yandan da yine María'yı arzuluyordum (kahvaltı süresince María'ya bakmamayı yeğlemiştim, babasının bundan hoşlanacağını düşünerek, baktığım zaman da kardeşçe ya

da dostça bir bakış olmasına özen gösterdim. Aslında babası beni sabahın o erken saatinde masada görmekten hiç rahatsız olmamıştı). Ama María çıkmaya hazırlanıyordu, Angélica da öyle, küçük Jorge Font çoktan çıkmıştı. Barbara Patterson duş alıyordu. Büyük evin geniş kütüphanesinde görünürde yalnızca Barrios ve hizmetçi kız vardı. Ben de rahatsız etmemek, simetriyi bozmamak gayretiyle bilmem kaçıncı kez bahçeyi geçerek kız kardeşlerin küçük evine gidip yerleştim. Yataklar düzeltilmemişti (besbelli bu işlere de hizmetçi kız, ya da odalık ya da besleme –ya da küçük Jorge'nin dediği gibi hamarat yerli kız– bakıyordu. Bu ayrıntı María'yı gözümden düşüreceğine yüceltti, kendine yakışan bir uçarılık ve boş vermişlik yazdım hanesine). Hâlâ ıslak duran "harikalar" sahnesini seyrettim, aslında ya oturup ağlamam ya da dua etmem gerekirken bunu yapmayıp düzeltilmemiş yataklardan birine yattım (sonradan fark ettiğim üzre María'nın yatağına değil de Angélica'nınkine yatmışım) uyudum.

Beni, birbiri ardına bütün bedenime indirdiği darbelerle (emin değilim ama galiba bir de tekme attı) Pancho Rodríguez uyandırdı. O anda suratına bir yumruk indirmedimse iyi terbiye görmüş olmama şükretsin. Günaydın dedikten sonra bahçeye çıktım ve çeşmede yüzümü yıkadım (bu da hâlâ uykulu olduğumu gösteriyor). Pancho arkamdan gelmiş anlaşılmaz bir şeyler homurdanıyordu.

"Evde kimse yok," dedi. "Parmaklıkların üstünden atlayıp girmek zorunda kaldım. Senin ne işin var burada?"

Geceyi orada geçirdiğimi söyledim (dramatik havayı dağıtmak için –Pancho'nun burnundan soluması beni telaşlandırmıştı– Barrios'la Barbara Patterson'un da orada olduklarını ekledim). Önce arka kapıdan, yani mutfak kapısından, sonra cümle kapısından büyük eve girmeyi denedik, ama ikisi de sımsıkı kapalıydı.

"Ya bizi bir komşu görür de polise haber verirse, hırsız olmadığımızı kabul ettirmekte epey zorlanırız," dedim.

"Umurumda değil. Arada bir manitalarımın evlerinde köstebeklik yapmayı severim," dedi Pancho.

"Dahası var," dedim Pancho'nun sözlerine kulak asmadan, "yandaki evde bir perdenin oynadığını görür gibi oldum. Polisler gelirse..."

"Bana bak, Angélica'yla düzüştün mü?" dedi Pancho birden, Font'ların evinin ön pencerelerine bakmaktan vazgeçerek.

"Tabii ki hayır," diye güvence verdim.

Bana inandı mı, inanmadı mı, bilmiyorum, ama kesin olan şu ki ikimiz de parmaklıkların üzerinden atladık ve Condesa mahallesinden uzaklaştık.

Ses etmeden yürürken (bu saatlerde sadece ev kadınları, hizmetçiler ve serserilerin dolaştığı İspanya parkı, Parras sokağı, San Martín parkı, Teotihuacán sokağından geçtik) María'nın aşk ve acı üzerine söylediklerini, Pancho'nun çekeceği aşk acısını düşündüm. Insurgentes meydanına vardığımızda Pancho'nun keyfi yerine gelmişti, yazından söz etmeye başlamıştı, okumam için bana yazarlar tavsiye ediyordu, Angélica'yı düşünmemeye çalışıyordu. Sonra Manzanillo sokağına girdik, oradan Aguascalientes sokağına saptık, sonra yeniden Medellín sokağından güneye döndük ve Tepeji sokağına dek yürüdük. Beş katlı bir binanın önünde durduk, Pancho beni evine yemeğe davet etti.

Asansörle en üst kata çıktık.

O kattaki dairelerden birine gireceğimizi sanıyordum, ama hayır, merdivenlerden çatıya tırmandık. Orada bizi, koridor ve çamaşırlıktaki saksılar ve çiçekler arasından gri, ama nükleer saldırıya uğramış gibi parlak bir gökyüzü karşıladı.

Pancho'nun ailesi çatı katındaki iki odada yaşıyordu.

"Geçici olarak," diye açıkladı Pancho. "Buraya yakın bir yerde ev kiralamak için yeterli parayı denkleştirene dek."

Usulünce annesi Panchita'ya, on dokuz yaşındaki sendikacı şair kardeşi Moctezuma'ya ve on beş yaşındaki lise öğrencisi küçük kardeşi Norberto'ya tanıtıldım.

Odalardan biri gündüzleri yemek odası ve salon olarak kullanılıyor, geceleri Pancho, Moctezuma ve Norberto'nun yatak odası oluyordu. Öteki odayı sandık odası gibi kullanıyorlardı, buzdolabı, mutfak öteberileri (gündüzleri koridora çıkarıp geceleri odaya koydukları portatif ocak) ve Doña Panchita'nın yatağı da bu odadaydı.

Yemeğe başlayınca Piel Divina* denen damardan gerçekçi diye

* *Piel*: Ten, *Divina*: Çok güzel, kutsal, *Piel Divina*: Kadife Ten. (ç.n.)

tanıttıkları yirmi üç yaşındaki bir şair daha bize katıldı. O da bu çatı katında yaşıyormuş, yani komşularıymış. Ayrılmadan önce (saatler sonraydı, zaman su gibi akıp geçti), bir kez daha adını sordum, öyle kendinden emin ve öyle doğallıkla Piel Divina dedi ki (ben Juan García Madero derken bile o denli doğal olamam) bir an için şu bizim Meksika Cumhuriyeti'nin dağlarında ovalarında bir yerlerde gerçekten Divina soyadlı bir ailenin yaşadığına inanasım geldi.

Yemekten sonra Doña Panchita sevdiği televizyon dizilerine daldı, Norberto kitaplarını masaya yayarak ders çalışmaya başladı. Pancho'yla Moctezuma bir yalakta tabakları yıkadılar. Yalağın bulunduğu yerden Américas parkı ve ilerisinde Tıp Merkezi, Çocuk Hastanesi ve Büyük Hastane'nin tehditkâr –başka bir gezegene, üstelik inanılmaz bir gezegen ait– binaları görünüyordu.

"Burada yaşamanın iyi yanı," dedi Pancho, "sıkışıklığı saymazsan, her yere yakın olması, kentin kalbinde olmak."

Piel Divina (ona Pancho, kardeşi, hatta Doña Panchita tüm doğallıklarıyla sadece Piel diyorlardı!) bizi odasına davet etti, son toplantılarından kalma biraz marihuanası varmış.

"Kaçar mı, sevgili kuzenim," dedi Moctezuma.

Piel Divina'nın odası Rodríguez'lerin iki odasıyla tam bir karşıtlık oluşturuyordu, bir sadelik ve çıplaklık örneğiydi. Ne sağa sola atılmış giysiler vardı, ne ev eşyası gördüm ne de kitap (Pancho ve Moctezuma yoksuldular ama evlerinin en beklenmedik köşelerinde Efraín Huerta'nın, Augusto Monterroso'nun, Julio Torri'nin, Alfonso Reyes'in, Ernesto Cardenal'in çevirisiyle daha önce adı geçen Catullus'un, Jaime Sabines'in, Max Aub'un, Andrés Henestrosa'nın kitaplarını gördüm). Sadece bir yatakla bir iskemle vardı –masa yoktu–, bir de giysilerini koyduğu iyi kalite deri bir bavul.

Piel Divina yalnız yaşıyordu, gerçi anlattıklarından ve Rodríguez kardeşlerin söylediklerinden kısa bir süre önce orada bir kadının (ve oğlunun) yaşadığını çıkarttım. Ana oğul, ikisi de korkulacak kişilermiş, giderken eşyaların çoğunu kırıp dökmüşler.

Bir süre marihuana içerek manzarayı seyrettik (daha önce de söylediğim gibi manzara hastane siluetleri ve bulunduğumuz çatıya benzer çatılardan ve güneye doğru yavaş yavaş hareket eden alçak bulutların kapladığı gökyüzünden ibaretti), sonra Pancho o sa-

bah Font'ların evindeki macerasını ve benimle buluşmasını anlattı.

Sorguya çekildim, bu kez üçü birden giriştiler ama Pancho'ya anlattıklarımın dışında başka laf alamadılar ağzımdan. Bir ara María'dan söz ettiler. Satır aralarından anladığım kadarıyla Piel Divina ile María sevgiliymişler. Sonra Font'ların evine girmek Piel Divina'ya yasaklanmış. Nedenini öğrenmek istedim. Bir gece küçük evde düzüşürlerken Señora Font'a yakalanmışlar. Büyük evde Meksika'ya gelen İspanyol bir yazar şerefine bir parti veriliyormuş, bir ara Señora Font yazar büyük kızıyla, yani María'yla tanıştırmak istemiş, ortalıkta göremeyince İspanyol yazarın kolunda kızını aramaya çıkmış. Küçük evde ışık yokmuş, uzaktan bir yere vuruluyormuş gibi bir gürültü duymuşlar, tartımlı ve ahenkli vuruşlar. Büyük olasılıkla Señora Font düşünmeden (Moctezuma'ya göre harekete geçmeden önce düşünseydi, İspanyol'la partiye geri döner, onu bırakır, kızının odasında neler olup bittiğini araştırmaya yalnız dönerdi), neyse Señora Font düşünmeden ışığı yakıvermiş. Evin arka tarafında bir de ne görsün, María pantolonunu indirmiş, üstünde sadece bluzu, kalçalarına ve cinsel organına şamarlar indiren Piel Divina'nın kamışını emiyor.

"Şamarları bütün gücümle indiriyordum," dedi Piel Divina. "Işığı yaktıklarında kıçına baktım, kızarmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse korktum."

"Ama niye vuruyordun ki?" dedim, kızmıştım ve kızarmaktan korkuyordum.

"Neden olacak, María öyle istemiştir," dedi Pancho.

"Bana inanması güç geliyor," dedim.

"Çok daha garip şeyler görmüşlüğümüz var," dedi Piel Divina.

"Bütün suç o Simone Darrieux denen Fransızda," dedi Moctezuma. "María'yla Angélica'nın onu feministlerin toplantısına çağırdıklarını biliyorum, toplantıdan çıktıktan sonra cinsellik üzerine konuşmuşlar."

"Simone kim?"diye sordum.

"Arturo Belano'nun bir arkadaşı."

"Ben yanlarına yaklaştım. Nasılsınız arkadaşlar, dedim. Orospular Marquis de Sade'dan söz ediyorlardı," dedi Moctezuma.

Hikâyenin gerisi tahmin edilebileceği gibi. María'nın annesi

bir şeyler söylemek istemiş ama söyleyememiş. Piel Divina'nın dediğine bakılırsa, İspanyol, María'nın ulu orta havalanmış mabadını görünce belirgin bir biçimde sararmış, akıl hastalarına yapıldığı gibi Señora Font'un kolunu tutarak partinin olduğu tarafa sürüklemiş. Birden sessizleşen evde Piel Divina onların bahçede konuşmalarını duyabilmiş. Çabuk çabuk konuşuyorlarmış, kanı kaynayan deyyus çeşmeye dayanmış zavallı Señora Font'a edepsiz bir teklifte bulunuyormuş. Ama sonra büyük eve doğru uzaklaşan ayak sesleri duymuş, María ise devam edelim diyormuş.

"İşte buna inanamıyorum," dedim.

"Anamın başına yemin ederim ki..." dedi Piel Divina.

"Yakalandıktan sonra, María hâlâ sevişmeye devam etmek mi istedi?"

"O öyledir," dedi Moctezuma.

"Sen... sen nereden biliyorsun?" dedim, her an kızgınlığım biraz daha artarak.

"Benim de onunla düzüşmüşlüğüm var da ondan," dedi Moctezuma. "Bütün Meksiko'da onun kadar şehvetli bir hatun yoktur, ama ben hiç dövmedim. Yok yapamam, böyle tuhaflıklardan hoşlanmam ben. Ama onun hoşuna gidiyor, biliyorum."

"Ben onu dövmedim, eşek herif. María'da Marquis de Sade saplantısı vardı, kıçına vurulmasının nasıl olduğunu denemek istiyordu," dedi Piel Divina.

"Tam María'lık," dedi Pancho, "okuduklarından öğrendiklerine çok bağlı."

"Peki devam ettiniz mi?" dedim. Fısıldadım mı, haykırdım mı, anımsamıyorum, anımsadığım cigaralıktan birbiri ardına nefes çektiğim. Birkaç kez cigaranın sadece benim olmadığını söyleyip onlara geçirmem için uyardılar.

"Evet, devam ettik, daha doğrusu o kamışımı emmeyi sürdürdü ben de elimle kıçına şamarlar indirdim, ama her seferinde hem gücüm hem de isteğim azalıyordu. Sanırım annesinin gelmesi beni etkilemişti. Beni, evet. Soğumuştum, hevesim kaçmıştı, tek istediğim çekip gitmek, belki biraz partide dolanmaktı, hatırladığım kadarıyla ünlü şairler gelmişlerdi, ömeğin şu İspanyol dölü, Ana María Díaz'la Señor Díaz, Laura Damián'ın annesiyle babası, şair Ála-

mo, şair Labarca, şair Berrocal, şair Artemio Sánchez, televizyon oyuncusu América Lagos oradaydılar. Sanırım María'nın annesinin yeniden, ama bu kez o kaçık mimarla gelmesinden çekiniyordum. Gelseydi kötü olurdu."

"Laura Damián'ın annesiyle babası orada mıydı?" dedim.

"Evet soylu divanın annesi ve babası," dedi Piel Divina, "ve başka ünlüler. Bakma sen, ben bu tür ayrıntıları belleğime kaydetmeyi severim. Daha önce onları pencereden görmüştüm, şair Berrocal'le merhabalaşmıştım. Bir ara atölyesine katılmıştım, beni hatırladı mı bilmem. Üstelik karnım da acıkmıştı, öteki evde yedikleri şeyleri düşünmek bile ağzımı sulandırıyordu. O anda ne orada görünmek umurumdaydı, María'yla demek istiyorum, ne de tıkınır gibi yemek yemekten çekiniyordum. Kendimi paçavra gibi hissettim, emilmekten olmalı. Ama doğrusu emmeyi düşünmüyordum, anlıyor musun? María'nın dudaklarını düşünmüyordum, ne de kamışımı saran dilini, ne de artık hayalarımın kıllarına kadar inen tükürüğünü..."

"Uzatma sadede gel," dedi Pancho.

"Bu kadar süsleme yeter," dedi Pancho'nun kardeşi.

"Suyunu çıkarma," dedim ben de geri kalmamak için. Aslında kendimi bitkin hissediyordum.

"Tamam, ona şey dedim. Başka bir sefere, başka bir geceye bırakalım María, dedim. Genelde burada, benim evimde düzüşüyorduk, zaman sınırı olmadan, gerçi hiç bütün gece kalmıyordu. Saat dört beş dedi mi gidiyordu hep. Her seferinde bir çıngar çıkıyordu, onu o saatte yalnız bırakamayacağım için, götürmeyi teklif ediyordum. Neyse, bana devam et, durma, sorun yok dedi. Ben şamar indirmeye devam et diyor sandım. Sen olsan ne anlardın? –Ben de bunu anlardım, dedi Pancho– Kısacası yeniden şamarları indirmeye başladım, yani bir elimle vuruyor öteki elimle klitorisini, memelerini okşuyordum. Doğrusu ne kadar çabuk bitirirsek benim için o kadar iyiydi. Ben hazırdım. Ama tabii o gelmeden ben gelmeyecektim. María orospusu uzattıkça uzatıyordu, bu da beni daha beter kızdırıyordu ve her seferinde daha güçlü vuruyordum. Kalçalarına, bacaklarına, ve de orasına. Siz hiç böyle bir şey yaptınız mı çocuklar? Yapmadınızsa tavsiye ederim. Başlangıçta şaplak pek iyi ses

çıkartmıyor, insanın dikkatini dağıtıyor, sanki her şeyin mükemmel olduğu bir soloda çatlak bir ses gibi, ama sonra yaptığınla uyum sağlıyorsun, María'nın iniltileriyle de, her şaplak bir inilti koparttırıyor ve inlemeler gittikçe yükseliyor. Ve bir an geliyor kalçalarının yandığını duyumsuyorsun, senin de avuçların yanıyor, kamışın da yürek gibi atmaya başlıyor, tok, tok, tok..."

"Coşma, abi," dedi Moctezuma.

"Doğrusu bu. Kamışım ağzındaydı ama sıkıştırmıyordu, emmiyordu, sadece dilinin ucuyla okşuyordu. Sanki kılıfının içindeki bir tabancayı okşar gibi. Farkı anlıyor musun? Elinde tuttuğun bir tabanca gibi değil, kılıfın içindeki, koltuk altındaki, fişeklikteki bir tabanca gibi. Anlatabiliyor muyum, bilmem? Onun da kalçaları yürek gibi atıyordu, bacakları, vajinasının dudakları ve klitorisi. Öyle, biliyorum, çünkü iki tokat arasında okşuyordum, elimi oralarda gezdiriyordum ve hissediyordum. Bu da beni iyice kızıştırıyordu ve gelmemek için gayret etmem gerekiyordu. María durmadan inliyordu, ben vurdukça daha da çok inliyordu, vurmadığım zaman da çok inliyordu (yüzünü göremiyordum), ama vurduğumda çok daha güçlüydü, inlemesi demek istiyorum, sanki yüreği parçalanıyordu. Bana gelince, ben sırtüstü yatırıp girmek istiyordum, ama ne mümkün. Çok kızardı, onun huyu böyle, her şey iyi hoş da illa onun bildiği gibi olacak."

"Sonra ne oldu?" diye sordum.

"O da ben de geldik, işte o kadar."

"Başka bir şey olmadı mı?"

"Yemin ederim, başka hiçbir şey olmadı. Temizlendik, yani ben temizlendim, saçımı taradım, kendime biraz çekidüzen verdim, o da pantolonunu giydi, çıkıp partide neler oluyor görmeye gittik. Orada ayrıldık. İşte benim yanlışım da bu oldu. Ondan ayrılmam. Bir köşede yalnız başına duran Berrocal Hoca ile sohbete daldım. Sonra Şair Artemio Sánchez ve beraber geldiği bir hatun da bize katıldılar. Kadın otuz yaşlarındaydı, söylediğine göre *El Guajolote* dergisinde editörlük yapıyormuş. Tabii ben hemen dergi için şiir, öykü, felsefi denemelere ihtiyacı var mı diye soruşturmaya başladım, elimde hazır metinler olduğunu söyledim, kuzenim Moctezuma'nın çevirilerinden söz ettim. Bir yandan konuşurken bir yandan

da gözümün ucuyla yiyeceklerin durduğu masayı araştırıyordum, öyle bir acıkmıştım ki. Tam o anda yeniden María'nın annesi yanında kocasıyla göründü, biraz arkalarından da ünlü İspanyol şair geliyordu. İşte o zaman her şey bitti: Bana kapıyı gösterdiler ve bir daha o eve ayak basmamam için uyarıda bulundular."

"Peki María hiçbir şey yapmadı mı?"

"Yok, hiçbir şey yapmadı. Önce ben anlamazdan geldim, sanki benim ilgim yokmuş gibi yaptım, ama yok abi, numarayı sürdürmenin anlamı yoktu, nasıl olsa beni köpek gibi kapı dışarı edeceklerdi. Beni üzen bu olayların Berrocal Hoca'nın önünde olması. N'olacak, ben kıçıma baka baka kapıya giderken herifçioğlu kıs kıs gülüyordu içinden kesin. Bir zamanlar kendisine hayranlık duyduğumu düşününce..."

"Berrocal'a mı? Amma salaksın be Piel," dedi Pancho.

"Doğrusunu söylemek gerekirse başlangıçta bana iyi davrandı. Siz bunu bilmezsiniz, buralısınız, burada büyüdünüz. Ben geldiğimde kimseyi tanımıyordum, cebimde metelik yoktu. Üç yıl önceydi, yirmi bir yaşındaydım. Engelli koşu gibiydi her şey. Berrocal bana iyi davrandı. Atölyesine kabul etti. Beni insanlarla tanıştırdı, bana iş buldu. María ile onun Atölyesinde tanıştım. Hayatım bir boleroya benziyor," dedi birden Piel Divina uykulu bir sesle.

"Tamam, devam et: Berrocal sana bakıyor ve gülüyordu," dedim.

"Yok, açıkça gülmüyordu, ama kesinlikle içinden gülüyordu. Artemio Sánchez de bana bakıyordu, ama öyle zil gibiydi ki neler olduğundan haberi bile olmadı. *El Guajolote* dergisinin editörü, sanırım aralarında en çok dehşete düşen o oldu, haklıydı da, María'nın annesinin suratı insanın tüylerini diken diken ediyordu. Yemin ederim, silahlı olduğunu düşündüm. Bütün olanlara rağmen ben yavaş yavaş geriliyordum, aslında koşa koşa kaçmak isteğiyle yanıp tutuşmuyor değildim, ama hâlâ umudumu yitirmemiştim. María bir yerlerden çıkar diye bekliyordum, davetliler arasından kendine yol açar, annesinin babasının karşısına dikilir, koluma girer, elini omzuma atar –María erkeklerin beline değil de omzuna sarılan tanıdığım tek kadın– ve beni oradan onurlu bir biçimde çıkarır, yani benimle çıkar, diyordum."

"Göründü mü?"

"Ona göründü denmez, hayır. Ama gördüm onu, evet. Bir an için oradaki heriflerin omuzları ve kafaları arasından başını uzattı."

"Eee sonra... ne yaptı?"

"Hiç, anasını sattığımın, hiçbir şey yapmadı."

"Belki seni görmemiştir," dedi Moctezuma.

"Görmez olur mu, gördü. Gözlerimin içine baktı, ama o kendine özgü bakışıyla baktı. Siz de bilirsiniz o bakışları, hani sanki seni görmüyor gibi. Sonra da yok oldu. İşte böyle, kendi kendime bugün kaybettin, oğlum dedim, dert etme, çek git. Artık daha çabuk gerilemeye başladım, María'nın cadaloz annesi tam da o anda üstüme atıldı. Bu karı en azından taşaklarıma bir tekme atar, ya da suratıma bir şamar indirir, edebinle çekip gitmek artık hayal oldu, en iyisi koşturmak diyordum içimden, ama orospu sanki öpecekmiş ya da ısıracakmış gibi yürüdü üstüme. Yok hayır, öyle bir şey yapmadı, ama ne dese beğenirsiniz..."

Rodríguez kardeşlerden ses çıkmadı, yanıtı kesin biliyorlardı.

"Anana mı küfretti?" diye bir varsayım attım ortaya.

"Ne ayıp, ne ayıp, sadece böyle dedi, ama en azından on kez yineledi hem de yüzüme bir santimetreden yakın bir mesafeden."

"María ve Angélica'yı bu cadının doğurmuş olduğuna inanamıyor insan," dedi Moctezuma.

"Daha beterlerini de gördük," dedi Pancho.

"Hâlâ sevgilisi misin?"diye sordum.

Piel Divina beni duydu ama yanıt vermedi.

"Kaç kere düzüştün onunla?" dedim bu kez de.

"Artık unuttum," oldu Piel Divina'nın yanıtı.

"Ne biçim sorular soruyorsun!" dedi Pancho.

"Hiç, öylesine, merak ettim."

O gece Rodríguez kardeşlerin evinden çok geç çıktım (öğle yemeğini, akşam yemeğini onlarla yedim, büyük olasılıkla geceyi de evlerinde geçirebilirdim, konukseverlikleri sınırsızdı). Insurgentes meydanındaki otobüs durağına vardığımda evde beni bekleyen uzun aile kavgasına katılmaya hiç mi hiç hevesli olmadığımı düşündüm.

Kaldırımın kenarında oturup düşüncelere daldım, binmem gereken otobüsler yavaş yavaş önümden geçip gidiyordu, sonunda

gelip geçen arabalara daha doğrusu yüzümü aydınlatan farlara baktığım yerden kalktım, Font ailesinin evlerinin yolunu tuttum.

Eve varmadan telefon ettim, telefona küçük Jorge çıktı. Ablasını çağırmasını söyledim. Az sonra María geldi. Onu görmek istediğimi söyledim. Nerede olduğumu sordu. Evine yakın, Popocatépetl meydanındayım, dedim.

"Birkaç saat bekle. Sonra gel. Zili çalma, gürültü etmeden gir. Bekliyorum," dedi.

Derin bir iç geçirdim, az kalsın onu sevdiğimi söylüyordum (ama söylemedim) ve telefonu kapattım. Bir kahveye girecek param olmadığı için meydanda bir banka oturdum, günlüğümü yazmaya başladım, Pancho'nun verdiği Tablada'nın şiirlerini okudum. Tam iki saat sonra kalktım, Colima sokağına doğru yola koyuldum.

Bir sıçrayışta parmaklıkların tepesine çıkmadan iki yana iyice göz attım. Señora Font'un (ya da hizmetçi kızın) bahçenin o köşesinde yetiştirdiği çiçeklere zarar vermemeye özen göstererek kendimi yere bıraktım. Sonra karanlıkta küçük eve doğru yürüdüm.

María beni bir ağacın altında bekliyordu. Benim ağzımı açmama fırsat vermeden dudaklarımdan öptü. Dili boğazıma dek girdi. Sigara ve pahalı yemek kokuyordu. Bense sigara ve ucuz yemek kokuyordum. Ama iki yemek de iyiydi. Bütün korkularım ve sıkıntım bir anda buharlaştı. Eve gitmek yerine hemen oracıkta seviştik. İniltileri duyulmasın diye María boynumu ısırdı. Gelmeden önce kamışımı çektim (María ayy diye inledi, belki de çok hızlı çekmiştim), çimlerin ve çiçeklerin üzerine boşaldım herhalde. Evde Angélica'yı derin uykuda bulduk, ya da derin uykuda numarası yapıyordu. Bir kez daha seviştik. Sonra ben kalktım, sanki bedenimi parçalamışlardı, onu sevdiğimi söylesem acının hemen geçeceğini biliyordum, ama hiçbir şey söylemedim ve evin bütün köşelerini gözden geçirdim. Barrios ya da Patterson'u bir yerlerde uyurken bulur muyum diye bakıyordum. Ama evde Font kardeşler ve benden başka kimse yoktu.

Sonra sohbete daldık. Angélica da uyandı, ışığı yaktık ve geç vakitlere dek konuştuk. Şiirden, Laura Damián'dan, adına verilen ödülden, şairin ölümünden, Ulises Lima ile Belano'nun çıkarmayı düşündükleri dergiden, Ernesto San Epifanio'nun yaşamından, Hu-

racán Ramírez'in yüzünün nasıl olabileceğinden, Angélica'nın Tepito'da yaşayan bir ressam arkadaşından, María'nın Dans Okulu'ndaki arkadaşlarından söz ettik. Bol sohbet ve sigaradan sonra María ile Angélica uyudular, ben de ışığı söndürüp yatağa girdim ve zihnimde María'yla bir kez daha seviştim.

20 Kasım

Siyasi militanlıklar: Moctezuma Rodríguez Troçkist, Jacinto Requena ve Arturo Belano ise eskiden Troçkist'mişler.

María Font, Angélica Font ve Laura Jáuregui (Belano'nun eski kız arkadaşı) Meksikalı Kadınların Savaşçı Çığlığı adlı radikal bir feminist harekete katılmışlar. Belano'nun arkadaşı ve bir tür sadomazoşizm yanlısı olan Simone Darrieux'yü orada tanıdıkları sanılıyor.

Ernesto San Epifanio ilk Meksika Eşcinsel Komünist Partisi'ni ve ilk Meksika Eşcinsel Proleter Komünü'nü kurmuş.

Ulises Lima ve Laura Damián anarşist bir grup kurmayı planlıyorlarmış, kuruluş manifestosunun taslağı hâlâ duruyormuş. Ulises Lima daha önce, on beş yaşındayken, Lucio Cabañas'ın gerilla grubundan geriye kalan grupçuğa katılmayı denemiş.

Quim Font'un babası, ki onun da adı Quim Font'muş, Barselona'da doğmuş ve Ebre Savaşı'nda ölmüş.

Rafael Barrios'un babası yeraltı tren sendikası militanıymış, sirozdan ölmüş.

Piel Divina'nın annesiyle babası Oaxaca'da doğmuşlar ve dediğine göre açlıktan ölmüşler.

21 Kasım

Catalina O'Hara'nın evinde parti.

Sabah telefonda amcamla konuştum. Bana ne zaman eve dönmeyi düşündüğümü sordu. Her zaman, dedim. Sıkıcı bir sessizlikten sonra (eminim yanıtımı anlamamıştı, ama bunu kabul etmek istemiyordu), ne işlere bulaştığımı sordu. Hiç, dedim. Bu gece seni evde görmek istiyorum, o kadar, dedi, sonra da ekledi: Ya da sonuç-

larına katlanırsın, Juan. Arkada yengem Martita'nın ağladığını duydum. Tabii ki, dedim. Sor bakalım ona uyuşturucu kullanıyor muymuş, dedi yengem. Ama amcam yengeme seni duyuyor, dedi, sonra bana param olup olmadığını sordu. Otobüse yeter, dedim, daha fazla konuşamadım.

Aslında otobüs için bile param yoktu. Ama sonra olaylar beklenmedik bir biçimde gelişecekti.

Catalina O'Hara'nın evi kalabalıktı, Ulises Lima, Belano, Müller, San Epifanio, Barrios, Barbara Patterson, Requena ile sevgilisi Xóchitl, Rodríguez kardeşler, Piel Divina, Catalina ile aynı atölyeyi paylaşan ressam kız, tanımadığım ve adlarını duymadığım daha birçok kişi karabataklar gibi bir görünüp bir kayboluyorlardı.

María, Angélica ve ben eve vardığımızda kapı açıktı, içeri girince ikinci kata çıkan merdivenlerde oturan Rodríguez kardeşleri gördük sadece, bir cigaralığı paylaşıyorlardı. Selamlaştık ve yanlarına oturduk. Sanırım bizi bekliyorlardı. Sonra Pancho ile Angélica yukarıya çıktılar, biz yalnız kaldık. Evin arka tarafından ürkütücü bir müzik sesi geliyordu, anlaşılan sakinleştirici olması amaçlanmıştı, kuş, ördek, kurbağa, rüzgâr, deniz, kuru yapraklar üzerindeki ayak sesleri, ama hepsi bir arada çarpıcıydı, korku filmi müziğini andırıyordu. Daha sonra Piel Divina geldi, María'yı yanağından öptü (onlar öpüşürken ben öteki yana, kadın gravürleri ya da kadın rüyalarının gravürleriyle dolu olan duvara baktım) ve bizimle konuşmaya başladı. Neden bilmem, belki çekingenliktendir, onlar konuşurken (Piel Divina da Dans Okulu'nun müdavimlerindendi ve María ile aynı havadaydı) yavaş yavaş bağlantıyı kestim, içime kapandım ve o sabah Font'ların evinde yaşadığım tuhaf şeyleri düşünmeye başladım.

O sabah, başlangıçta her şey normal gidiyordu. Kahvaltı etmek için onlarla birlikte masaya oturdum, Señora Font nazik bir biçimde iyi sabahlar diledi, küçük Jorge yüzüme bile bakmadı (tam uyanmamıştı), hizmetçi kızın selamında sevecenlik seziliyordu; buraya kadar her şey iyiydi, hem de öyle iyiydi ki bir an için ömrümün sonuna dek bu evde María ile yaşabilirim belki, diye düşündüm. Ama tam o sırada Quim geldi ve sadece görüntüsü bile tüylerimi diken diken etmeye yetti. Bütün gece uyumamış gibiydi, sanki bir işken-

ce odasından yeni çıkmıştı, gözleri kıpkırmızıydı, tıraş olmamıştı (duş da almamıştı) ellerinde tentürdiyot lekelerini andıran lekeler, parmak uçlarında mürekkep lekeleri vardı. Tabii beni selamlamadı, yine de ben ona olabildiğince nazik bir biçimde günaydın dedim. Karısıyla kızlarıysa yokmuş gibi davrandılar. Bir süre sonra ben de aynı şeyi yaptım. Onun kahvaltısı bizimkinden çok daha sadeydi: İki büyük fincan sütsüz kahve içti, sonra cebinden çıkardığı bumburuşuk sigarasını yaktı; bize bir tuhaf bakıyordu. Sanki meydan okur gibi bir hali vardı, ama aynı zamanda sanki bizi görmüyormuş gibiydi. Kahvaltısını bitirince kalktı ve onu izlememi, benimle konuşmak istediğini söyledi.

Bir María'ya, bir Angélica'ya baktım, ikisinin de bakışlarında babalarının isteğine uymamamı öğütleyen bir ifade göremedim. Quim'in arkasından gittim.

Quim Font'un çalışma odasına ilk kez giriyordum. Odanın boyutları beni şaşırttı, evin öteki odalarından çok daha küçük ve çok dağınıktı. Duvarlara fotoğraflar raptiyelenmiş, yerlere planlar ve fotoğraflar saçılmıştı. Odadaki tek eşya bir çizim masasıyla bir tabureydi, bu ikisi odanın yarısından fazlasını kaplıyordu. Her tarafı ter ve tütün kokusu kaplamıştı.

"Bütün gece çalıştım, gözüme uyku girmedi," dedi Quim.

"Ya, öyle mi?" dedim. Canının sıkkın olduğunu fark ettim, bir yandan da kuşkusuz dün gece benim geldiğimi duymuş, çalışma odasının yegâne küçük penceresinden María'yla beni görmüş, şimdi de zılgıt geliyor diye düşündüm.

"Evet öyle, bak ellerime," dedi.

Tir tir titreyen ellerini göğüs hizasında öne doğru uzattı.

"Bir proje üzerine mi çalışıyordunuz?" diye sordum nazikçe, masanın üzerindeki kâğıtlara bakarak.

"Hayır, bir dergi için," dedi Quim. "Yakında çıkacak bir dergi için."

Neden bilmem ama hemen damardan gerçekçilerin dergisinden söz ettiğini düşündüm (ya da sanki o söylemiş gibi bildim).

"Beni eleştirenlerin ağızlarının payını vereceğim, evet efendim!" dedi.

Masaya yaklaştım ve üst üste karmakarışık duran çizimleri, şe-

maları yavaşça, tek tek kaldırarak inceledim. Dergi projesi dediği rasgele çizilmiş geometrik figürler, adlar, harfler karmaşasıydı. Zavallı Señor Quim'in bir sinir krizinin eşiğinde olduğundan hiç kuşkum kalmadı.

"Nasıl buluyorsun, ha?"

"Çok, ama çok ilginç," dedim.

"O sersemler avangardın ne olduğunu anlayacaklar, öyle değil mi? Daha şiirler eksik, görüyorsun değil mi? Sizin şiirler buraya gelecek."

Bana gösterdiği yer karalamalarla, yazıyı taklit eden çizgilerle doldurulmuştu, ayrıca şekiller de vardı, hani çizgi romanlarda küfürlerin yerine konan işaretler vardır ya o tür şeyler: yılanlar, bombalar, bıçaklar, kurukafalar, kesişen kaval kemikleri, küçük atom patlamaları filan. Bunun dışında her sayfa Quim Font'un ölçüsüz grafik tasarım anlayışının bir özetiydi.

"Bak bu derginin anagramı."

Varsayımsal okura gözlerini dikmiş, iştah ve acıyla kuyruğunu ısıran bir yılan (sanki güler gibiydi, ama acıdan kıvranıyor olması daha olası).

"Ama daha kimse derginin adı ne olacak bilmiyor," dedim.

"Fark etmez. Yılan Meksika yılanı, ayrıca döngüselliği simgeliyor. Sen Nietzsche'yi okudun mu, García Madero?" dedi durup dururken.

Üzülerek okumadığımı itiraf ettim. Sonra derginin her sayfasına (altmış sayfaydı) tek tek baktım, gitmeye hazırlanıyordum ki Quim kızıyla ilişkimin nasıl gittiğini sordu. İyi gittiğini söyledim, María ile her gün biraz daha iyi anlaşıyoruz dedim, sonra susmayı yeğledim.

"Biz ebeveynler çok acı çekiyoruz," dedi, "hele insan Meksiko'da yaşıyorsa. Kaç gündür evinde uyumuyorsun?"

"Üç gecedir."

"Annen merak etmemiş midir?"

"Telefon ettim, iyi olduğumu biliyorlar."

Quim beni baştan aşağıya süzdü.

"Çok iyi görünmüyorsun çocuk."

Omuz silktim. İkimiz de bir süre düşünceli, hiçbir şey söyle-

meden öylece durduk. O parmaklarıyla masada tempo tutuyordu, ben duvara çivilenmiş ideal ev planlarına (büyük olasılıkla Quim bunların gerçekleştiğini hiçbir zaman göremeyecekti) bakıyordum.

"Gel benimle," dedi.

İkinci kattaki odasına dek peşinden gittim. Bu oda çalışma odasından beş misli büyüktü.

Elbise dolabını açtı, yeşil renkte spor bir gömlek çıkarttı.

"Dene bakalım, nasıl duracak?"

Bir an duraksadım, ama Quim'in hareketleri kesindi, sanki kaybedecek zamanı yokmuş gibi. Gömleğimi yatağın ayakucuna koydum ve –yatak öyle büyüktü ki Quim, karısı ve üç çocuğu hepsi birden sığabilirlerdi– yeşil gömleği üstüme geçirdim. Tam gelmişti.

"Hediyem olsun," dedi Quim. Sonra elini cebine soktu ve bana bir tomar kâğıt para uzattı: "María'yı bir şeyler içmeye davet edersin."

Eli titriyordu, uzattığı kolu, öteki yanına sarkık kolu da öyle, yüzüne öyle korkunç ifadeler veriyordu ki başka yerlere bakmak zorunda kalıyordum. Teşekkür ettim, ama parayı kabul edemeyeceğimi söyledim.

"Ne tuhaf," dedi Quim, "herkes benim paramı kabul ediyor, karım, kızlarım, oğlum, yanımda çalışanlar –çoğul kullandı ama ben çoktandır biliyordum yanında kimsenin çalışmadığını; hizmetçi kız vardı, ama ondan söz etmiyordu– hatta üstlerim bile, bu yüzden yanımdalar."

"Çok teşekkür ederim," dedim.

"Al çabuk, koy cebine, haydi bakalım!"

Parayı aldım, sakladım. O anda sayma cesaretini gösteremezdim elbet, ama az para değildi.

"İlk fırsatta ödeyeceğim," dedim.

Quim kendini sırtüstü yatağın üzerine bıraktı. Bedeninden sönüyormuş gibi bir ses çıktı ve sarsıldı. Bir an su yatağı olabileceğini düşündüm.

"Merak etme, çocuk. Bu dünyada birbirimize yardım etmek için varız. Sen bana kızım için yardım ediyorsun, ben de sana masrafların için yardımcı oluyorum, diyelim ki ekstra bir harçlık, ha ne dersin?"

Sesi yorgun çıkıyordu, bitkinmiş ve hemen uyuyacakmış gibi; ama gözleri açıktı, sinirli sinirli tavana dikilmişti.

"Derginin son halini beğendim, deyyuslar ağızlarının payını alacaklar," dedi, sesi fısıltıya dönüşmüştü.

"Mükemmel olmuş," dedim.

"Tabii, boş yere mimar olmadım," dedi. Bir süre sessiz kaldıktan sonra ekledi: "Biz de sanatçıyız, ama göstermiyoruz. Öyle değil mi?"

"Tabii ki," dedim.

Bana horlamaya başladı gibi geldi. Yüzüne baktım, gözleri açıktı. Quim, diye seslendim. Yanıt vermedi. Yavaşçacık yanına yaklaştım ve yatağa dokundum. Yatağın içinden bir şeyler bu hareketime yanıt verdi. Elma büyüklüğünde kabarcıklardı. Arkamı dönüp odayı terk ettim.

Günün geri kalan saatlerini María'yla, María'nın peşine takılarak geçirdim.

Birkaç kez yağmur yağdı. İlk yağmurun ardından gökkuşağı göründü. İkinci kez dindiğindeyse görünürde kara bulutlar ve vadiye çöken geceden başka bir şey yoktu.

Catalina O'Hara kızıl saçlı ve yirmi beş yaşında, bir oğlu var, kocasından ayrılmış, güzel bir kadın.

Bir de Arturo Belano'nun kız arkadaşı olan Laura Jáuregui ile tanıştım. Partiye Ulises Lima'nın yitik aşkı Sofía Gálvez'le geldi.

İkisi de güzel.

Yok, Laura *çok* daha güzel.

İçkiyi fazla kaçırdım. Etrafta çok sayıda damardan gerçekçi dolanıyordu, ama yarıdan çoğu kılık değiştirmiş öğrencilerdi. Angélica ile Pancho partiden erken ayrıldılar.

Gecenin bir saatinde María bana şöyle dedi: Felaket çok yakın.

22 Kasım

Catalina O'Hara'nın evinde uyandım. Catalina ve okula götürmek için hazırladığı oğlu Davy'yle (María yoktu, geri kalanlar da uyuyorlardı) erkenden kahvaltı ederken önceki geceyi anımsadım. Çok az kişi kaldığında Ernesto San Epifanio heteroseksüel, homo-

seksüel ve biseksüel edebiyat vardır, demişti. Romanlar genellikle heteroseksüeldi, oysa şiir tamamen homoseksüeldi, öykülerse, o öyle demedi ama ben bu sonucu çıkardım, biseksüeldi.

Şiirin uçsuz bucaksız deryasında çeşitli akımlar olduğunu ileri sürüyordu: İbnetorlar, ibneler, ibnoşlar, çılgınlar, arkacılar, tekerlekler, şen çocuklar, nonoşlar akımları. Yine de ona göre en önemlileri ibnetorlar ve ibnelerdi. Walt Whitman örneğin, ibnetor bir şairdi. Pablo Neruda ise ibne bir şairdi. William Blake, hiç kuşkusuz, ibnetordu, Octavio Paz ise ibne. Borges nonoş, yani beklenmedik bir anda ibne olabilir, yine beklenmedik bir başka zaman da cinsiyetsiz olabilirdi. Rubén Darío bir çılgındı, gerçekten de çılgınların şahı ve paradigmasıydı.

"Bizim dilimizde, elbette," diye açıkladı, "sınırsız ve uzak dünyamızda hâlâ paradigma olmayı sürdüren Verlaine'dir, Cömert Verlaine."

San Epifanio'ya göre çılgınlar daha çok tımarhaneye ve canlı halüsinasyonlara yakındı, oysa ibnetorlar ve ibneler ses ekleyip çıkartarak Etik'ten Estetik'e gidip geliyorlardı. Cemuda, sevgili Cernuda, bir nonoştu, çok acılı anlarında ibnetor bir şair oluyordu; Guillén, Aleixandre ve Alberti ise sırasıyla ibnoş, arkacı ve ibne olarak nitelenebilirdi; Carlos Pellicer gibi şairler genel çizgileri itibariyle arkacıydılar; Tablada, Novo, Renato Leduc gibilerse ibnoştular. Aslında, Meksika şiiri ibnetor şairlerden yoksundu; gerçi iyimser birisi López Velarde ya da Efraín Huerta'nın bu grupta olduğunu düşünebilirdi. Buna karşın bol bol ibne şair vardı; katil (ben bir an için mafya babası lafını telaffuz ettiğini duydum) Díaz Mirón'dan tutun da gösteriş budalası Homero Aridjis'e dek. Şimdilerde ünlü olan ve aranan, o sıkıcı mı sıkıcı Potosí'li Manuel José Othón gibi bir nonoş değilmiş, gerçek bir şair, yani bir ibnetor, bulmak için gerilere, Amado Nervo'ya (ıslıklar) dek uzanmamız gerekiyormuş. Can sıkıcılardan söz açılmışken: Belli tarz bir Meksika liriğinin edebi pezevenklerinden Manuel Acuña tekerlekmiş, José Joaquín Pesado ise Yunanistan orman perisi.

"Ya Efrén Rebolledo?" diye sordum.

"Önemsiz bir ibne. Tek erdemi, 1909'da Tokyo'da bir kitabı basılan tek değilse de ilk Meksikalı şair olması, kitabın adı *Lirik Ja-*

pon Şiirleri idi ve tabii diplomattı."

Şiirsel ortam, her şeyden önce, ibnetor şairlerle ibne şairler arasında *sözcükler* aracılığıyla sürdürülen bir mücadeleydi (yeraltı mücadelesi). San Epifanio'ya göre ibnoş şairlerin gönlünde ibnetor şairlik yatıyordu ama zayıf oldukları için, ya da işlerine geldiği için ibnelerin estetik ve yaşamsal parametrelerine uyuyorlar ve bu parametreleri kabulleniyorlardı – ama her zaman değil. İspanya'da, Fransa'da ve İtalya'da, fazla titiz olmayan bir okurun düşünebileceğinin tam tersine, ibne şairler pek çoktu. Şöyle ki, Leopardi gibi ibnetor bir şair, örneğin, bir anlamda Ungaretti, Montale ve Quasimodo gibi ibneleri, o ölümcül üçlüyü yeniden yaratıyor.

"Aynı şekilde Pasolini çağdaş İtalyan ibneliğini yeniden renklendiriyor, zavallı Sanguinetti'ye bakın (Pavese'yi karıştırmıyorum, o hüzünlü bir çılgın ve türünde tek ve biricik; Dino Campana'yı da, onun da yeri başka, o can çekişen çılgınlarla). Çok bilmişlerin memleketini, Fransa'yı da karıştırmıyorum, Villon'dan bizim sevgili Sophie Podolski'mize dek yüzlerce nonoş şair, şen çocukları, arkacılar ve tekerlekler erkânını ve de seçkin dergi yöneticilerini, büyük çevirmenler, küçük memurlar ve yazın krallığının yüce diplomatlarını peşlerine takan on bin ibne şairi memelerinin kanıyla besledi, besliyor, besleyecek (inanmıyorsanız, *Tel Quel* dergisinde şairlerin içler acısı ve uğursuz geçit törenlerine bakınız). Rus Devrimi'nin ibnelikleri de cabası, bu şairlerin arasından yalnız ve yalnız bir tek ibnetor çıktı."

"Kim?" diye sordular.

"Mayakovski mi?"

"Hayır."

"Yesenin?"

"O da değil."

"Pasternak? Blok? Mandelstam? Ahmatova?"

"Hiç değil."

"Söyle kim yahu, tırnaklarımı yemeye başladım."

"Sadece bir tek," dedi San Epifanio. "Şimdi seni aydınlatacağım, ama bu steplerin ve karların ibnetoru, tepeden tırnağa ibnetor. Bu gerçek ibnetor Khlebnikov."

Herkesi memnun edecek türde yorumlar yapıldı.

"Ya Latin Amerika'da kaç gerçek ibnetor sayabiliriz? Vallejo ve Martín Adán. Nokta ve satırbaşı! Belki bir de Macedonio Fernández? Geri kalanlar, Huidobro gibi ibneler, Alfonso Cortés (gerçi onun kimi otantik ibnetor dizeleri yok değil) tekerlekler, León de Greiff gibi arkadancılar, Pablo de Rokha (ki bunda Lacan'ı bile çıldırtacak delilik işaretleri vardı) gibi şen çocuklar, Góngora'yı tersten okuyan Lezama Lima gibi ibnoşlar ve Lezama'nın yanı sıra, sevimli şen çocuk Rogelio Nogueras dışında Küba Devrimi'nin bütün şairleri (Diego, Vitier, korkunç Retamar, zavallı Guillén, tesellisiz Fina García). Ama bitmedi, devam ediyoruz. Nikarauga'da Coronel Urtecho gibi tekerlekler çoğunlukta, ya da Ernesto Cardenal gibi nonoşluk iradesi sergileyen ibneler. Meksika Çağdaşları da ibne..."

"Yok, hayır," diye bağırdı Belano, "Gilberto Owen değil!"

"Aslında," diye sürdürdü San Epifanio istifini bozmadan. "Paz'ın şiirlerinin yanı sıra *Bitimsiz Ölüm* Meksika'nın kızgın ve hep yerinde sayan ibne şairlerinin milli marşı. Başka adlar: Gelman şen çocuk, Benedetti ibne, Nicanor Parra biraz ibnetorluk karışmış ibnoş, Westphalen çılgın, Enrique Lihn ibnoş, Girondo tekerlek, Rubén Bonifaz Nuño tekerlekle arkadancı karışımı, Sabines arkadancı, bizim dokunulmazlığı olan sevgili Josemilio Pe'miz çılgın. Ve haydi İspanya'ya, kökenlerimize dönelim –ıslıklar–: Góngora'yla Quevedo ibne, San Juan de la Cruz ve Fray Luis de León ibnetor. Hepsini saydık. Şimdi de ibnelerle ibnetorlar arasındaki bazı farklılıklara geldi sıra. Birinciler, zihinlerini açacak ve verimli kılacak otuz santimlik bir kamış istiyorlar, düşlerine bile giriyor bu, ama iş başa düşünce Tanrı'dan korkuyorlar ve ruhani babalarına sığınıyorlar. Buna karşın ibnetorlar sürekli damarlarını harekete geçiren bir destekle yaşıyorlar ve aynaya baktıklarında (ki bu onların en sevdikleri ve en nefret ettikleri edim) içine çökmüş gözlerinde Azrail'i buluyorlar. Azrail sözcüğü ibnetorlar ve ibneler için hiçliği (ya da sessizliği, başkalığı) yara almadan kat eden bir sözcük. Bunun dışında, ve bütün iyi niyetlerine karşın, ibnelerle ibnetorların iyi dost olmalarını önleyen hiçbir şey yok, ince ince birbirlerine çamur atarlar, birbirlerini eleştirir ya da göklere çıkarırlar, bazen de kızgın ya da can çekişen yazın dünyasında karşılıklı birbirlerini savunurlar."

"Cesárea Tinajero ibne bir şair mi yoksa ibnetor mu?" diye sor-

du birisi. Sesin kime ait olduğunu çıkaramadım.

"Ah! Cesárea Tinajero felaketin ta kendisi," dedi San Epifanio.

23 Kasım

María'ya babasının bana para verdiğini söyledim.

"Orospu olduğumu mu sanıyorsun?"

"Tabii ki hayır."

"O zaman o manyak ihtiyardan para alma!" dedi.

Öğleden sonra Octavio Paz'ın verdiği bir konferansa gittik. Metroda María benimle hiç konuşmadı. Angélica da bizimle geldi, orada, Alfonsina Şapeli'nde San Epifanio'yla karşılaştık. Çıkınca Palma sokağında, seksenliklerin hizmet ettiği bir restorana girdik. Adı La Palma de la Vida, Yaşamın Zaferi. Bir anda içim sıkıldı. İçi geçmiş garsonlar, María'nın benden bıkmış gibi umarsamaz hali, San Epifanio'nun soğuk, alaycı gülümsemesi, Angélica'nın her zaman olduğu gibi olması, bütün bunlar gözüme bir tuzakmış gibi göründü, sanki varlığımla alay ediyorlardı.

Üstelik, onlara göre ben Octavio Paz'ın konferansından hiçbir şey anlamamıştım. Belki de haklıydılar. Sadece okuduğu sözcükleri izleyen parmaklarına bakmıştım, bu alışkanlığı kuşkusuz gençliğinde edindiği bir tikti.

"Bu herif cehaletin özeti," dedi María. "Tipik bir Hukuk Fakültesi ürünü."

Yanıt vermemeyi yeğledim. (Oysa birden fazla yanıt gelmişti aklıma.) Peki o anda ne düşündüm? Pis kokan gömleğimi. Quim Font'un verdiği parayı. Gencecik yaşta ölen şair Laura Damián'ı. Octavio Paz'ın sağ elini, *hayatımız* onlara dayanıyormuş gibi Şapel'in havasını kesen işaret ve orta parmağıyla yüzükparmağını, başparmağını ve serçeparmağını. Evim ve yatağım da geldi aklıma. Evet, bunları düşünüyordum.

Sonra uzun saçlı, deri pantolonlu iki kişi bitti yanımızda. Müzisyene benziyorlardı ama Dans Okulu'nda öğrenciymişler.

Uzun süre adeta yokmuş gibiydim.

"Neden benden nefret ediyorsun María? Sana ne yaptım?" diye fısıldadım kulağına.

Sanki başka bir gezegenden geliyormuşum gibi baktı yüzüme. Saçmalama, dedi.

Ernesto San Epifanio María'nın yanıtını duydu ve bana bakarak endişe verici bir edayla gülümsedi. Aslında yanıtı herkes duydu ve hepsi sanki delirdiğimi düşünür gibi gülümsediler. Sanırım o anda gözlerimi yumdum. Konuşulanlara karışmayı denedim. Damardan gerçekçi şairlerden söz etmeye çalıştım. Müzisyen bozuntuları güldüler. Bir ara María onlardan birini öptü. Ernesto San Epifanio benim sırtımı sıvazladı. Elini havada yakaladığımı, dirseğini tuttuğumu anımsıyorum, gözlerinin içine bakarak merak etmemesini, benim teselliye ihtiyacım olmadığını söyledim. María ve Angélica'nın dansçılarla birlikte gitmeye karar verdiklerini anımsıyorum. Bir şey daha anımsıyorum, gecenin bir ânında bağıra bağıra:

"Babanın papelleri, onları hak ettim," dedim.

Ama o sırada María orada mıydı, yoksa yalnız mıydım, bunu anımsamıyorum.

24 Kasım

Eve döndüm. Fakülte'ye gittim (ama içeri girmedim). María ile yatmak isterdim. Catalina O'Hara'yla yatmak isterdim. Laura Jáuregui'yle yatmak isterdim. Bazen Angélica'yla da yatağa gitmek istiyorum, ama Angélica her geçen gün biraz daha gözleri çukura kaçmış, solgun, zayıf ve dalgın görünüyor.

25 Kasım

Bugün Quito kahvesinde sadece Barrios ile Jacinto Requena'yı gördüm. Sohbetimiz oldukça melankolikti, sanki onarımı imkânsız olayların arifesindeymişiz gibi bir ruh halimiz vardı. Her şeye rağmen epey güldük. Bana Arturo Belano'nun Casa de Lago'da verdiği bir konferansı anlattılar, konuşma sırası ona gelince hazırladığı konuşmayı tümüyle unutmuş, sanırım konu Şili şiiriymiş; o da şiddet üzerine doğaçlama bir konuşma yapmış. Bir başka gün konferans sırası Ulises Lima'daymış ama dinlemeye gelen olmamış. Böyle laflayarak kahve kapanana dek oturduk.

26 Kasım

Quito kahvesinde kimsecikleri bulamadım. O saatte kahveyi dolduran hüzünlü kalabalığın arasında bir masaya oturup kitap okumak istemedi canım. Bir süre Bucareli sokağında gezindim, María'ya telefon ettim. Evde yoktu. İki kez Encrucijada Veracruzana barının önünden geçtim, üçüncüsünde içeri girdim. Rosario oradaydı, barın yanında duruyordu.

Beni tanımayacağını düşündüm. Bazen ben bile kendimi tanıyamıyorum! Ama Rosario baktı ve selam verdi. Biraz sonra, sarhoşlar güruhunun masasındaki işini bitirince de yanıma geldi.

"Benim şiiri yazdın mı?" diye sordu yanıma otururken. Rosario'nun gözleri koyu renk, hatta bana göre kara gözlü, kalçaları geniş.

"Hemen hemen bitirdim sayılır," dedim hafiften muzafferane bir edayla.

"Hadi, oku bakalım."

"Benim şiirlerim ezbere okumak için değil, sessiz okunacak şiirler," dedim. Sanırım José Emilio Pacheco kısa bir süre önce benzer bir şeyler söylemişti.

"İyi ya ben de oku diyorum," dedi Rosario.

"Ben de sana al sen oku diyorum."

"Yok sen oku. Ben okursam anlamam."

Son yazdığım şiirlerden birini rasgele seçtim ve okudum.

"Anlamadım," dedi Rosario, "ama olsun, teşekkür ederim."

Bir an beni depoya davet etmesini bekledim. Ama Rosario Brígida değildi. İlk bakışta anlaşılıyordu bu. Sonra şairi okurundan ayıran uçurumu düşünmeye koyuldum ve anlamak istediğimde derin bir depresyona girmiş olduğumu fark ettim. Öteki masalara hizmet eden Rosario yeniden yanıma gelmişti.

"Brígida için de dizeler yazdın mı?" dedi gözlerimin içine bakarak, bacakları masanın kenarına değiyordu.

"Hayır, sadece senin için yazdım," dedim.

"Geçen gün olanları bana anlattılar."

"Ne olmuş geçen gün?" dedim soğukkanlı ama dostça görünmeye çalışarak, dostça ama evet soğuk.

"Zavallı Brígida senin yüzünden gözyaşı döktü," dedi Rosario.

"Nasıl yani? Sen ağladığını gördün mü?"

"Hepimiz gördük. Senin için deli divane oluyor, Sayın Şair. Sende kadınları çeken özel bir şey olmalı."

Sanırım kızardım ama bir yandan da göğsüm kabardı.

"Yok bir şey... yani bir özelliğim yok," diye fısıldadım.

"Bana bir sürü şey anlattı. Anlatmamı ister misin?"

"İstiyorsan anlat..." dedim, ama aslında Brígida'nın sırlarını duymak istediğimden pek emin değildim. Neredeyse aynı anda bir tiksinti duydum. İçimden insanoğlu ne kadar nankör, unutkan, iyilik bilmez diye geçirdim.

"Burada anlatılmaz," dedi Rosario. "Biraz sonra bir saatlik dinlenme iznim var. Amerikan Pizzacısı'nı biliyor musun? Beni orada bekle."

Dediğini yapacağımı söyledim ve Encrucijada Veracruzana'dan çıktım. Dışarıda gökyüzünü bulutlar kaplamıştı, kuvvetli bir rüzgâr yayaları her zamankinden daha hızlı yürümek, dükkânların girişine sığınmak zorunda bırakıyordu. Quito kahvesinin önünden geçerken içeriye bir göz attım, tanıdık kimseyi göremedim. Bir an yeniden María'ya telefon etmeyi düşündüm, ama sonra vazgeçtim.

Pizzacı doluydu, insanlar *gringo*'nun kocaman bir mutfak bıçağıyla kendi eliyle kestiği dilimleri ayakta atıştırıyordu. Bir süre *gringo*'yu seyrettim. Bu işin ona bayağı iyi para getireceğini düşündüm, buna sevindim çünkü *gringo* sevimli birine benziyordu. Her işi kendisi yapıyordu: hamuru açıyor, domates ve mozarellayı koyuyor, pizzaları fırına sürüyor, kesiyor, barın önüne sıralananlara servis yapıyor, sonra yeni pizzalar hazırlıyordu... Yani para almak ve üstünü vermek dışında her işi kendi yapıyordu. Para alıp vermek işineyse on beş yaşlarında esmer, çok kısa saçlı bir çocuk bakıyordu. İkide bir *gringo*'ya danışıyordu, ya hâlâ fiyatları iyi bilmiyordu ya da hesabı zayıftı. Bir süre sonra başka bir ayrıntı dikkatimi çekti. *Gringo* kocaman bıçağı elinden hiç bırakmıyordu.

"İşte geldim," dedi Rosario kolumdan çekiştirerek.

Dışarıda Encrucijada Veracruzana'daki Rosario'ya benzemiyordu. Açık havada yüzü daha az sert, daha saydam, daha değişkendi, sanki sokakta görünmez kadın olma tehlikesi vardı.

"Biraz yürüyelim, sonra beni bir şey içmeye davet edersin, *okey*?"

Reforma bulvarına doğru yürümeye başladık. Rosario ilk sokağı geçerken koluma girdi, bir daha da bırakmadı.

"Annen gibi olmak istiyorum," dedi, "ama yanlış anlama, ben o Brígida orospusu gibi değilim. Ben sana yardım etmek, sana iyi davranmak istiyorum, ünlendiğinde yanında olmak istiyorum hayatım."

Bu kadın deli, diye geçirdim aklımdan, ama bir şey söylemeden sadece gülümsedim.

27 Kasım

Her şey karmaşık bir hal alıyor. Dehşet verici şeyler oluyor. Her gece bağırarak uyanıyorum. İnek başlı bir kadın giriyor rüyama. Gözlerini dikip bana bakıyor. Aslında bakışları insanı duygulandıracak derecede hüzün dolu. İşin en kötüsü amcamla erkek erkeğe yaptığımız konuşma oldu. Uyuşturucu kullanmayacağıma yemin ettirdi. Hayır, dedim, hayır uyuşturucu kullanmıyorum, yemin ederim. Gerçekten mi, hiç kullanmıyor musun? diye sordu amcam. O ne demek? diye sordum. Nasıl ne demek? diye küplere bindi. Yani hiç mi hiç ne demek? Biraz daha açık konuş, lütfen, dedim ve bir salyangoz gibi kabuğuma çekildim. Akşam María'ya telefon ettim. Evde yoktu, ama biraz Angélica'yla konuştum. Nasıl olduğumu sordu. Aslında çok kötüyüm, dedim. Hasta mısın? diye sordu Angélica. Hasta olmadığımı, sadece sinirli olduğumu söyledim. Ben de iyi değilim, dedi, çok az uyuyormuş. Daha başka şeyler de sormak isterdim, eski bakirden eski bakireye sorular, ama sormadım.

28 Kasım

Hâlâ korkunç şeyler olmaya devam ediyor, rüyalar, karabasanlar, kontrolümün tamamen dışında olan ama beni boyunduruğuna alan dürtüler. Tıpkı on beş yaşında durmadan otuz bir çektiğim günlerde olduğu gibi. Günde üç, günde beş, ne kadar yapsam az geliyordu! Rosario benimle evlenmek istiyor. Evliliğe inanmadığımı söyle-

dim. Güldü, nikahlı ya da nikahsız, demek istediğim seninle yaşamam GEREK, dedi. Birlikte yaşamak mı? dedim. Aynı EVDE mi? Tabii ki aynı evde, bir ev TUTACAK kadar paramız olmazsa da aynı ODADA. Hatta bir inde bile oturabilirim, ben talepkâr değilim. Yüzü pırıl pırıl parlıyordu, terden mi yoksa söylediklerine olan inancından mı, bilmiyorum. İlk kez onun evinde yattık, evi Calzada de la Viga'ya birkaç adımlık yerdeki Merced Balbuena diye bir mahallede. Odanın duvarları Veracruz kartpostalları ve artist resimleriyle dolu.

"İlk kez mi, yavrum?" diye sordu.

Neden bilmem evet, dedim.

29 Kasım

Yürüyorum ve sanki beni dalgalar sürüklüyor. Bugün davet edilmeden ve haber vermeden Catalina O'Hara'nın evine gittim. Rastlantı eseri evdeydi, yeni gelmişti. Gözleri kıpkırmızıydı, ağladığının şaşmaz işareti. Önce beni tanımadı. Neden ağladığını sordum. Gönül meseleleri, dedi. Birine ihtiyacı olursa yanında olduğumu, her istediğini yapmaya hazır olduğumu söylememek için dilimi ısırdım. Viski içtik, Catalina buna ihtiyacı olduğunu söyledi, sonra oğlunu almaya gittik. Arabayı deli gibi sürüyordu, midem bulandı. Dönüşte ben arka koltukta oğluyla oynarken, resimlerimi görmek ister misin? diye sordu. İsterim, dedim. Yarım şişe viskiyi devirdik. Oğlunu uyuttuktan sonra yeniden ağlamaya başladı. Yaklaşma, diye kendi kendimi uyardım, o bir ANA. Sonra mezarları, bir mezarın üzerinde düzüşmeyi, uyumayı düşündüm. Neyse ki kısa bir süre sonra evi ve çalışma mekânını paylaştığı ressam kadın geldi, üçümüz birlikte yemek hazırlamaya koyulduk. Catalina'nın arkadaşı da kocasından ayrılmış, ama besbelli epey olmuş. Yemekte fıkralar anlattı. Ressam fıkraları. O güne dek hiç bu denli güzel fıkra (ne yazık ki birini bile anımsamıyorum) anlatan bir kadına rastlamamıştım. Sonra neden bilmem Ulises Lima'dan, Arturo Belano'dan bahsetmeye başladılar. Catalina'nın arkadaşının dediğine göre UNAM'da çalışan birinin iki metre boyunda, yüz kilo ağırlığındaki şair yeğeni dövmek için onları arıyordu. Bundan haberleri olduğu için ortadan kaybolmuşlardı. Ama Catalina O'Hara bu hikâyeye pek inanmadı,

ona göre arkadaşlar Cesárea Tinajero'nun Meksiko'nun eski kütüphanelerinde saklanan yitik belgelerinin peşindeydiler. Oradan saat on ikide çıktım ve kendimi birden sokakta bulunca nereye gideceğimi bilemedim. María'ya telefon ettim, ona Rosario ile yaşadığım hikâyeyi (ve depoda Brígida'yla olanları da) anlatmaya, özür dilemeye hazırdım, telefon defalarca çaldı ama kimse yanıt vermedi. Font ailesi toptan sırra kadem basmıştı. Böylece adımlarımı güneye, Ulises Lima'nın çatı katındaki odasına yönlendirdim. Vardığımda orada da kimse yoktu. Bir kez daha merkeze, Bucareli sokağına doğru yola koyuldum. Bucareli'ye varınca, Encrucijada'ya girmeden önce Amarillo kahvesinin (Quito kahvesi kapanmıştı) camından içeri baktım. Bir masada Pancho Rodríguez'i gördüm, yarısına kadar içilmiş bir fincan sütlü kahvenin karşısında yalnız başına oturuyordu. Önünde bir kitap vardı, bir eliyle kapanmasın diye sayfalarını bastırıyordu, yüzünde acı çekiyormuş gibi bir anlatım vardı. Arada bir yüzünü buruşturuyordu, böyle yaptığında camdan görünüşü korkunçtu. Ya okuduklarının etkisi altındaydı ya da bir dişi kötü ağrıyordu. Bir süre sonra, sanki gözetlendiğini sezmişçesine başını kaldırdı ve çevresine bakındı. Saklandım. Yeniden başımı uzattığımda Pancho'nun okumayı sürdürdüğünü gördüm, yüzündeki acılı anlatım yok olmuştu. Encrucijada'da o gece hem Rosario hem Brígida çalışıyordu. Önce Brígida yanıma geldi. Yüzünden nefret ve kin okunuyordu, ve reddedilenlerin ıstırabı. Gerçekten üzüldüm! Herkes acı çekiyordu! Bir tekila istedim ve gıkımı çıkarmadan bana söylemek istediklerini dinledim. Sonra Rosario geldi ve beni barda, bir öksüz gibi ayakta yazıp dururken görmekten hoşlanmadığını söyledi. Ona boş masa olmadığını söyledim ve yazmayı sürdürdüm. Şiirimin adı "Hepimiz acı çekiyoruz". Bakarlarsa baksınlar, umurumda değil.

30 Kasım

Dün gece çok korkunç bir şey oldu. Encrucijada Veracruzana'da, bara dayanmış bir yandan şiir yazıyor bir yandan günlüğüme bir şeyler karalıyordum ki (birinden ötekine hiç sorunsuz geçebiliyorum) dükkânın arkasında bir yerlerde Rosario'yla Brígida birbirle-

rine sövmeye başladılar. Bardaki sarhoşlar bir anda iki grup oluşturdular, bir grup Rosario'nun ötekisi Brígida'nın tarafını tutuyordu ve öyle bir coşkuyla kızıştırmaya başladılar ki, dikkatimi toplayıp yazamaz oldum, ve bir an önce bu uğursuz yerden sıvışmaya karar verdim.

Sokakta serin hava yüzüme çarpınca, saatin kaç olduğunu bilmiyordum ama geç bir vakitti, her ne kadar esin (esin diye bir şey var mı?) geri gelmese de yazma isteğim geri geldi. Çin Saati'nin oradan saptım ve Ciudadela yönünde yürümeye başladım, oturup çalışmamı sürdürebileceğim bir kahve arıyordum. Bomboş ve hayaletimsi Morelos Bahçesi'ni geçtim. Boş görünüyordu, ama kıyıda köşede yalnız gezenlerle alay eden (ya da o anda bana öyle geldi) gizli yaşamlar, bedenler, kahkahalar (ya da gülüşmeler) seziliyordu. Sonra Niños Héroes'i geçtim, Pacheco meydanını geçtim (bu meydan José Emilio'nun dedesinin anısınaydı), tam Alameda doğrultusunda Revillagigedo'ya uzanmaya hazırlanıyordum ki bir köşeden Quim Font çıktı, karşımda bitiverdi demek belki daha doğru olur. Ödüm patladı. Üzerinde takım elbise ve kravat vardı (ama elbisesinde ve kravatında öyle *bir şey* vardı ki hiç uyuşmuyorlardı) ve koluna sımsıkı yapıştığı bir kızı sürüklüyordu. Benimle aynı yöne gidiyorlardı ama karşı kaldırımdaydılar, tepki göstermem birkaç saniye sürdü. Neden bilmem ilk gördüğümde Quim'in sürüklediği kızın Angélica olduğunu sanmıştım ama o değildi, gerçi boyu bosu aynıydı.

Kızın Quim'i izleme hevesinde olmadığı belliydi, ama karşı koyduğu da söylenemezdi. Onların hizasına geldiğimde, Revillagigedo sokağından Alameda parkına doğru ilerliyorduk, karanlığa doğru ilerleyenin bir hayalet değil de Quim olduğundan emin olmak için gözlerimi dikerek ısrarla onlara baktım. İşte o zaman o da beni gördü ve hemen tanıdı.

"García Madero!" diye bağırdı. "Gel buraya ulan!"

Karşıya geçerken kimi gereksiz (o saatte Revillagigedo sokağından araba filan geçmiyordu) tedbirler aldım ya da alırmış gibi görünmeye çalıştım, belki de María'nın babasıyla karşılaşmayı birkaç saniye olsun ertelemek istiyordum. Karşı kaldırıma geçince kız başını kaldırdı ve bana baktı. Guerrero mahallesinde tanıdığım Lu-

pe'ydi bu kız. Beni hatırladığını gösterecek hiçbir işaret yoktu bakışlarında. İlk aklıma gelen Quim'le Lupe'nin bir otel aradığı oldu elbette.

"Seni sanki Tanrı gönderdi, yahu!" dedi Quim Font.

Lupe'yi selamladım.

"Merhaba," dedi, bunu öyle bir gülümsemeyle söyledi ki yüreğim buz kesti.

"Bu hanım kıza sığınacak bir yer arıyoruz," dedi Quim, "ama bu mahallede doğru dürüst bir otel bulamadık."

"Burada yığınla otel var," dedi Lupe. "Çok para harcamak istemiyorum de, doğrusu bu."

"Para önemli değil. Varsa var, yoksa yok."

Ancak o zaman fark ettim Quim'in çok sinirli olduğunu. Lupe'nin kolunu yakaladığı eli sanki kızın kolunda elektrik akımı varmışçasına tir tir titriyordu. Durmadan gözlerini kırpıştırıyor, dudaklarını ısırıyordu.

"Bir sorun mu var?" diye sordum.

Quim ve Lupe birkaç saniye yüzüme baktılar (ikisi de ha patladı ha patlayacak gibi görünüyordu), sonra kahkahayı bastılar.

"Bir değil, yığınla," dedi Lupe.

"Bu kızcağızı saklayabileceğimiz bir yer biliyor musun?" dedi Quim.

Çok sinirli olabilirdi ama bir yandan da çok mutluydu hiç kuşkusuz.

"Bilmem," dedim bir şey söylemiş olmak için.

"Senin evinde olmaz değil mi?" dedi.

"Tümden imkânsız."

"Neden bırakmıyorsun kendi sorunlarımı kendim çözeyim?" dedi Lupe.

"Çünkü kimse benim dayanışmamdan kurtulamaz," dedi Quim, bana göz kırparak. "Ve biliyorum, beceremezsin."

"Hadi, gidip bir kahve içelim," dedim, "o arada bir şeyler gelir aklımıza."

"Senden de bunu beklerdim, García Madero," dedi Quim. "Beni yalnız bırakmayacağını biliyordum."

"Ama tamamen rastlantı eseri karşılaştık!" dedim.

"Ah, ah! Tesadüfler..." dedi Quim, derin bir iç geçirerek, Revillagigedo sokağının Titan'ı gibi. "Tesadüfler beş para etmez. Aslına bakılırsa her şey önceden yazılmış. Akıllı eski Yunanlıların yazgı dediği şey."

Lupe, Quim'e baktı ve "ilahi çılgın" der gibi gülümsedi. Üzerinde mini etek ve siyah bir kazak vardı. Kazak bana María'nınmış gibi geldi, en azından María kokuyordu.

Yürümeye başladık, Victoria sokağından sola dönüp Dolores sokağına dek ilerledik. Orada bir Çin kahvesine girdik. Gazetesini okuyan kadavra görünüşlü bir adamın karşısına oturduk. Quim çevreyi inceledi, sonra birkaç dakika tuvalete kapandı. Lupe gözleriyle Quim'i izledi, bir an için bakışları bana âşık bir kadının bakışları gibi geldi. Ve o anda yattıklarından ya da ilerki dakikalarda yatmayı düşündüklerinden hiç kuşkum kalmadı.

Quim döndüğünde ellerini ve yüzünü yıkamış, saçlarını ıslatmıştı. Tuvalette havlu olmadığından kurulanamamıştı, şakaklarından sular akıyordu.

"Böyle yerler bana hayatımın en kötü anlarını hatırlatıyor," dedi.

Sonra suskunlaştı. Lupe'yle ben de bir süre sustuk. "Gençliğimde bir dilsiz tanıdım, daha doğrusu bir sağır ve dilsiz," dedi Quim ve bir an düşündükten sonra ekledi. "Bu sağır ve dilsiz sık sık Mimarlık Fakültesi'nden bir grup arkadaşla gittiğimiz öğrenci kafeteryasına gelirdi. Ressam Pérez Camargo da gruptaki arkadaşlar arasındaydı. Resimlerini görmüşsünüzdür, hiç değilse adını duymuşsunuzdur. Kafeteryaya her gittiğimizde sağır ve dilsizi orada bulurduk; fazladan birkaç kuruş kazanmak için kalem, oyuncak, sağır dilsiz işaretleri basılı kartlar, bunlara benzer ufak tefek şeyler satardı. Sevimli bir tipti ve bazen gelir masamıza otururdu. Aramızdan bazıları onu grubun maskotu gibi görüyordu, aptalca bir tutumdu kuşkusuz, sırf oyun olsun diye kimi arkadaşlar sağır dilsizlerin kullandığı bazı işaretleri bile öğrenmişti. Ya da belki sağır dilsiz kendisi öğretmişti bize, şimdi hatırlamıyorum. Bir gece, Narvarte mahallesinde buna benzer bir Çin kahvesine girdim, bir de ne göreyim, sağır dilsiz de orada. Ne işim vardı orada bilmiyorum, pek sık gittiğim bir mahalle değildi, kim bilir belki de bir arkadaşın evinden çıkmıştım. Her neyse, biraz bozuk çalıyordum, diyelim ki şu

benim periyodik depresyonlarımdan birindeydim. Bara mı yakın kapıya mı hatırlamıyorum, bir masaya oturdum. Önce kahvede benden başka müşteri yok sanıyordum. Ama tuvalete gitmek için (ihtiyaç molası ya da doya doya ağlamak için!) kahvenin arka tarafına gidince, bir tür ikinci bir salonda sağır dilsizi gördüm. O da yalnızdı, gazete okuyordu ve beni görmedi. Olur ya! Geçerken beni görmedi, ben de selamlamadım. Sanırım, sevinç tezahüratlarını kaldıramayacak durumdaydım. Ama tuvaletten çıktığımda her şey değişmişti, selamlamaya karar verdim. Olduğu yerde okumaya devam ediyordu, merhaba dedim ve hafifçe masayı oynattım ki benim orada olduğumu anlasın. Sağır dilsiz gözlerini kaldırdı, yarı uykulu görünüyordu, tanımadan baktı ve o da merhaba dedi."

"Yuh!" dedim ve tüylerim diken diken oldu.

"İkimiz de aynı dalgadan yayın yapıyoruz, García Madero," dedi Quim, sevecenlikle yüzüme bakarak. "Ben de korktum. Doğrusu hemen koşarak oradan kaçmamak için kendimi zor tuttum."

"Neden korktuğunu anlamadım," dedi Lupe.

Quim Lupe'yi duymazdan geldi ve hikâyesini sürdürdü:

"Avaz avaz haykırarak dışarı kaçmamak için büyük gayret harcadım," dedi. "Sağır dilsizin beni tanımadığından emin olmak ve kahvenin parasını ödemek zorunluluğu tuttu beni orada sanırım. Ama kahvemi bitiremedim, sokağa çıkınca hiç utanmadan koşmaya başladım."

"Gözümün önüne getirebiliyorum ne halde olduğunu," dedim.

"Şeytan görmüş gibi oldum," dedi Quim.

"Adam basbayağı konuşuyordu, hiç sorunsuz..." dedim.

"Hiç sorunsuz! Başını kaldırdı ve merhaba dedi. Hatta güzel bir ses tonu vardı, ya!"

"Şeytan filan değildi," dedi Lupe, "tabii olabilir de, belli olmaz. Ama o adamın şeytan olduğunu sanmıyorum."

"Aman be Lupe, ben şeytana filan inanmıyorum, lafın gelişi öyle dedim," dedi Quim.

"Sen kim olduğunu düşünüyorsun?" dedim.

"Kim olacak bir ispiyoncu. Polisin adamı," dedi Lupe, ağzı kulaklarına vararak.

"Haklısın, doğru," dedim.

"Sağır dilsiz numarası yaparak yanımıza sokulmasının nedeni ne olabilir?" dedi Quim.

"Sağır dilsiz," diye yineledim.

"Neden olacak, öğrenci olduğunuz için!" dedi Lupe.

Quim Lupe'ye öpmek ister gibi baktı.

"Ne akıllısın Lupita."

"Benimle dalga geçme," dedi Lupe.

"Ciddi söylüyorum."

Saat birde Çin kahvesinden çıkıp otel aramaya koyulduk. Sonunda saat ikiye doğru Río de la Loza'da bir otel bulduk. Yolda Lupe'ye ne olduğunu anlattılar. Patronu öldürmeye kalkmış. Nedenini sorunca Lupe'nin artık öğleden sonraları çalışmak istemediğini, öğrenci olmak istediğini söylediler.

"Tebrik ederim Lupe," dedim. "Ne öğrenmek istiyorsun?"

"Modern dans," dedi Lupe.

"María'nın gittiği Dans Okulu'nda mı?"

"Evet orda. Paco Duarte'nin yanında."

"Peki kaydoldun mu, sınava filan girmeden mi?"

Quim yüksekten bakar gibi süzdü beni.

"Lupe'nin de hatırlı arkadaşları var, García Madero. Hepimiz ona yardım etmeye hazırız. O uyduruk sınavları geçmesi gerekmiyor."

Otelin adı La Media Luna, yani Yarım Ay'dı. Beklediğim gibi olmadı, Quim Font odayı görüp resepsiyondaki çocukla birkaç dakika konuştuktan sonra Lupe'ye iyi geceler diledi, haber vermeden bir yerlere gitmemesini öğütledi ve veda ederek ayrıldı. Lupe de odanın kapısında bize veda etti. Quim bize eşlik etmemesini söyledi. Daha sonra, Reforma bulvarına doğru yürürken Quim fazla soruşturmaması, daha da önemlisi eğer bir soruşturmayla karşılaşacak olursa fazladan bilgi vermemesi için resepsiyondaki çocuğa bahşiş vermesi gerektiğini söyledi.

"Bu gece belalısının Meksiko'daki bütün otelleri araştırmasından korkuyorum," dedi.

Ona polisin sorunu çözebileceğini, hiç değilse o adamı frenleyebileceğini söyledim.

"Salakça laflar etme, García Madero, Alberto denen herifin po-

lis arkadaşları var, yoksa fahişe ağlarını nasıl örgütler? Kentteki bütün fahişeler polis kontrolü altında."

"Yok yahu, inanmıyorum Quim," dedim, "görmezden gelmek için rüşvet yiyenler vardır belki, ama hepsi..."

"Meksiko'daki ve Meksika'nın dört bir yanındaki genelev ticareti polis kontrolü altındadır, böylece öğrenmiş oldun," dedi Quim. Bir süre sonra da ekledi: "Bu işte tek başınayız."

Niños Héroes sokağında bir taksiye binmeden önce ertesi gün erkenden evinde olacağıma söz verdim.

1 Aralık

Font'ların evine gitmedim. Bütün günü Rosario ile düzüşerek geçirdim.

2 Aralık

Bucareli'de dolaşırken Jacinto Requena'ya rastladım.

Gringo'nun pizzacısından iki dilim pizza aldık. Pizzalarımızı yerken Arturo'nun damardan gerçekçilikte ilk temizliği gerçekleştirdiğini söyledi.

Dondum kaldım. Kaç kişiyi çıkardığını sordum. Requena beş kişi, dedi. Umarım ben çıkarılanların arasında değilimdir, dedim. Hayır, sen yoksun, dedi. Bu haber beni çok rahatlattı. Atılanlar Pancho Rodríguez, Piel Divina ve tanımadığım üç şairdi.

Ben Rosario'yla yataktayken, diye geçirdim aklımdan, öncü Meksika şiiri ilk çatlağını yaşıyormuş meğerse.

Bütün gün bunalımdaydım, ama sanki motor takmışım gibi durmadan okuyup yazdım.

3 Aralık

Yatakta Rosario'yla María'yla olduğumdan daha keyifli olduğumu itiraf etmeliyim.

4 Aralık

Ama kimi seviyorum? Dün bütün gece yağmur yağdı. Mahallenin sokakları Niagara şelalelerine dönmüştü. Sevişmemizin hesabını tuttum. Rosario muhteşemdi ama deneyimin selameti için ona bir şey söylememeyi yeğledim. On beş kez geldi. İlk gelişlerinde komşular uyanmasın diye ağzını kapatmam gerekti. Sonuncusunda kalp krizi geçirmesinden korktum. Kimi zaman kollarımda bayılmış gibi görünüyordu, kimi zaman da sanki bir hayalet omurgasıyla oynuyormuşçasına yay gibi kıvrılıyordu. Ben üç kez geldim. Sonra koridora çıktık ve üst katın koridorundan akan yağmur suyuyla yıkandık. Çok tuhaf: Benim terim sıcak, Rosario'nun teri soğuk, yılan gibi ve acımtırak bir tadı var (benimki düpedüz tuzlu). Tastamam dört saat düzüştük. Sonra Rosario önce beni kuruladı, sonra kendi kurulandı, beş dakikada odayı düzenledi (bu kadının becerikliliği, ev kadınlığı inanılır gibi değil) ve uyudu, çünkü ertesi gün çalışması gerekiyordu. Ben masanın başına geçtim, bir şiir yazdım, adı "15/3". Sonra da tan ağarana dek William Burroughs'u okudum.

5 Aralık

Bu gece on ikiden sabah dört buçuğa dek Rosario'yla düzüştüm ve saat tuttum. O on kez geldi, ben iki kez. Ama sevişmek için harcadığımız zaman dünkünden fazlaydı. Bir şiirle öteki şiir arasında (o sırada Rosario uyuyordu) hesap yaptım. Eğer dört saatte on beş kez gelirsen, dört buçuk saatte on sekiz kez gelmelisin, kesinlikle on kez değil. Aynı durum benim için de geçerli. Alışkanlık bizi etkiliyor olabilir mi?

Sonra María da var. Onu her gün düşünüyorum. Onu görmek, onunla düzüşmek, konuşmak, ona telefon etmek istiyorum; ama doğrusunu söylemek gerekirse beni ona götürecek ilk adımı atamıyorum. Onunla ve Rosario'yla olan cinsel ilişkimi soğukkanlılıkla inceleyince, hiç kuşku yok, Rosario ile daha güzel vakit geçirdiğimi kabul etmeliyim. En azından daha fazla şey öğreniyorum.

6 Aralık

Bugün Rosario ile öğleden sonra saat üçten beşe dek düzüştük. İki kere geldi, üç de olabilir, bilmiyorum, bu sayı sır olarak kalsın. Ben iki kez geldim. Çalışmaya gitmeden önce ona Lupe'nin öyküsünü anlattım. Beklentimin aksine Lupe'ye karşı hiçbir sempati gösterisinde bulunmadı, ne ona ne Quim'e ne de bana karşı. Alberto'dan, Lupe'nin belalısından da söz ettim. Beni şaşırtarak ona bayağı anlayış gösterdi. Sadece pezevenklik işine, pek şiddetle değil ama, karşı çıktı. Alberto'nun çok tehlikeli olabileceğini, eğer Lupe'yi bulursa onu şişleyebileceğini söylediğimde, erkeğini bırakan bir kadının bunu, hatta daha fazlasını bile hak ettiğini söyledi.

"Ama senin endişelenmene gerek yok, hayatım," dedi, "senin böyle bir sorunun yok, Tanrı'ya şükürler olsun gerçek aşkın yanında."

Rosario'nun bu açıklaması beni hüzünlendirdi. Bir an için tanımadığım o Alberto'yu koskocaman kamışıyla, koskocaman bıçağıyla, suratında o korkunç anlatımla gözümün önüne getirdim, sokakta bu herifle karşılaşacak olsa Rosario'nun onu çekici bulacağını düşündüm. Aynı zamanda bu adam bir biçimde María ile benim arama da giriyordu. Bir an için, Alberto'nun koskocaman bıçağıyla kamışını ölçüşünü düşledim, ne tür bir şarkı olduğunu söyleyemesem de hatırlatmalar ve imalar dolu bir ezginin notalarının pencereden (dehşet uyandıran bir pencere!) odaya dolduğunu hayal ettim ve her şey beni hüzne boğdu.

"Sıkma canını, hayatım," dedi Rosario.

Bir de María'yı Alberto'yla sevişirken gözümün önüne getirdim. Ve Alberto'yu María'nın kalçalarına vururken. Ve Angélica'yı Pancho Rodríguez'le (eski damardan gerçekçi, çok şükür!) sevişirken. Ve María'yı Piel Divina'yla. Ve yine Alberto'yu Angélica ve María ile sevişirken. Ve Alberto'yu Catalina O'Hara'yla sevişirken. Ve Alberto'yu Quim Font'la sevişirken. Ve son olarak da, şairin dediği gibi, Alberto'nun meni (öyle bir meni ki yoğunluğu ve rengi insanı yanıltıyordu, kan renginde, bok kıvamındaydı) sıvaşmış bedenler üzerinden geçerek benim de bulunduğum yere doğru ilerlediğini hayal ettim. Ve ben, bütün gücümle koşarak kaçmak, tepenin

öteki yamacından inerek çölde kaybolmak istesem de bir heykel gibi hareketsizdim.

7 Aralık

Bugün amcamın bürosuna gittim ve ona dedim ki:

"Amca, bir kadınla yaşıyorum. Bu yüzden yatmaya eve gelmiyorum. Ama merak etmeyin, üniversiteye devam ediyorum ve mezun olacağım. İyiyim. Kahvaltımı aksatmıyorum. Günde iki kez yemeğimi de yiyorum."

Amcam yerinden kalkmadan bana baktı.

"Hangi parayla yaşamayı düşünüyorsun? İş mi buldun, yoksa geçimini o kadın mı sağlıyor?"

Henüz bilmediğimi söyledim, şimdilik doğru, çok kısıtlı olan masraflarımı Rosario karşılıyordu.

Beraber yaşadığım kadının kim olduğunu bilmek istedi, söyledim. Ne yaptığını öğrenmek istedi. Söyledim, belki bir barda garson olarak çalışmanın bayağı yanlarını biraz törpüleyerek söyledim ama söyledim. Yaşını sordu. O andan sonra söylediklerimin hepsi yalandı, ama böyle yapmayı önceden kararlaştırmamıştım. Rosario'nun yirmi iki yaşından büyük olduğundan nerdeyse emin olduğum halde, on sekiz yaşında dedim. Hatta belki de yirmi beş yaşındadır, ama bunu öylesine hesaplıyorum, çünkü yaşını hiç sormadım, kendi isteğiyle söylemezse bu bilgiyi zorla ağzından almanın doğru olmadığını düşünüyorum.

"Kendini salak yerine koydurmayasın diye soruyorum," dedi amcam ve bana beş bin pesoluk bir çek uzattı. Yanından ayrılmadan, bu akşam mutlaka yengeme telefon etmemi söyledi.

Çeki bozdurmak için bankaya gittim, sonra şehir merkezindeki kitapçıları gezdim. Quito kahvesinin kapısından baktım. İlk kez hiç tanıdık yoktu kahvede. Yemeği orada yedim ve Rosario'nun odasına döndüm, geç saatlere dek okudum, yazdım. Akşam Jacinto Requena ile karşılaştım, can sıkıntısından patlıyordu. Ondan başka hiçbir damardan gerçekçinin kahveye uğramadığını söyledi. Hepsi de Arturo Belano'yla karşılaşmaktan korkuyormuş. Aslında korkmaları için neden yokmuş çünkü Şilili günlerdir ortalıklarda görün-

müyormuş. Requena'ya göre (ki Requena damardan gerçekçilerin en sakin, en soğukkanlısı) Belano başka şairleri de gruptan atmaya başlamıştı. Ulises Lima göze batmıyor, ikinci planda kalıyordu ama görünüşe bakılırsa o da Belano'nun kararlarını onaylıyordu. Bu kez kimlerin tasfiye edildiklerini sordum. Tanımadığım iki şairin adını söyledi ve Angélica Font, Laura Jáuregui ve Sofía Gálvez'in adlarını verdi.

"Üç kadını birden mi atmış?" diye ünledim, kendimi tutamadan.

Moctezuma Rodríguez'in, Catalina O'Hara'nın ve kendisinin durumu tehlikedeymiş. Seni de mi, Jacinto? Bugünlerde Belano çok hareketlendi, diyor Requena, kaderine razı olmuşçasına. Ya ben? Hayır, şimdilik kimse senden söz etmedi, diyor Requena ikircikli bir sesle. Ona bu ihraçların nedenini soruyorum. Bilmiyor. İlk düşüncesini doğruluyor: Arturo Belano'nun geçici bir çılgınlığı. Sonra Breton'un da (benim için yeni değildi, *daha önceden biliyordum*) hiç sakınmadan bu tür uygulamalara rağbet ettiğini anlatıyor. Belano kendini Breton zannediyor, diyor Requena. Aslında Meksika şiirinin *capo di famiglia*'sı* kendilerini Breton zannediyorlar, diyor Requena iç çekerek. Ya atılanlar ne diyorlar, neden yeni bir grup kurmuyorlar? Requena gülüyor. Atılanların çoğunun atıldıklarından haberleri bile yok! Ya bilenler, damardan gerçekçiliği boş mu veriyorlar? Arturo onlara bir lütuf yaptı denilebilir mi?

"Pancho'nun umurunda değil mi? Piel Divina umursamıyor mu?"

"Onlar için belki önemli. Ötekilerinse üzerlerinden bir yük kalkmış oldu. Şimdi rahatça Köylü Şairler şürekâsıyla ya da Paz'ın uşaklarıyla görülebilirler."

"Belano'nun tutumu bana pek demokratik gelmiyor."

"Evet öyle, hem de bu hiç demokratik değil."

"Gidip onunla görüşmeliyiz ve bunu kendisine söylemeliyiz," dedim.

"Kimse nerede olduğunu bilmiyor. O da Ulises de ortadan yok oldular."

Bir süre camlara yansıyan Meksiko gecesini seyrettik.

* Aile reisleri. (ç.n.)

Dışarıda insanlar hızlı hızlı, omuzlarını kısarak yürüyorlardı; ha patladı ha patlayacak fırtınadan kaçar gibi değil de sanki fırtına başlamış gibi bir halleri vardı. Ama korktukları için değil.

Daha sonra Requena Xóchitl'ten ve çocuk beklediklerinden söz etti. Adını ne koyacaklarını sordum.

"Franz," dedi.

8 Aralık

Yapacak daha iyi bir işim olmadığı için kentin bütün kitapçılarında Belano ve Ulises Lima'yı aramaya karar verdim. Venustiano Carranza sokağında yıllanmış Genç Plinio kitapçısını keşfettim; Donceles sokağında Lizardi'yi; Pino Suárez'le Mesones sokağının kesiştiği köşede yaşlı Rebeca Nodier'in kitapçı dükkânını buldum. Genç Plinio'da müşterilere sadece yaşlı bir adamcağız bakıyordu, aşırı saygıyla bir "Colegio de México bilgesi"nin isteklerini yerine getirdikten hemen sonra benim varlığımı unutarak üst üste sıralanmış kitapların arasındaki bir iskemlede uyuyakaldı. Ben de fırsattan istifade önsözünü Alfonso Reyes'in kaleme aldığı, Marco Manilio'nun *Astronómica*'sını ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşamış Japon bir yazarın *İsimsiz Bir Yazarın Günlüğü* adlı kitabını aşırdım. Lizardi kitapçısında gördüğüm kişi sanırım Monsiváis idi. O farkına varmadan yanına yanaşıp hangi kitabı karıştırdığına bakacaktım. Ama yanına yaklaşınca döndü ve ısrarla yüzüme baktı, galiba gülümsemeye çalıştı, elindeki kitabın adını saklayarak dükkânda çalışanlardan birinin yanına gitti. Bu davranışından cesaretlenerek raflardan Ömer bin Farid adlı bir Arap şairinin Üniversite yayınlarından çıkmış küçük bir kitabını, bir de City Lights baskısı genç Amerikan şairlerinin bir kitabını çekip aldım. Ben çıkarken Monsiváis çoktan gitmişti. Rebeca Nodier kitapçı dükkânında müşterilerle kendisi ilgileniyor. Rebeca Nodier sekseninin üstünde, gözleri hiç görmüyor, dişleriyle aynı renkte bembeyaz giysiler giyiyor, baston kullanıyor. Dükkânın zemini ahşap, ayak seslerinden anlıyor gelen gideni. İçeri giren herkese kendini tanıtıyor, ben Rebeca Nodier, falan filan, sonra da "edebiyat âşığının" adını soruyor, "kiminle müşerref olduğunu" öğrenip aradığını bulmakta gelene yar-

dımcı oluyor. Ona şiirle ilgilendiğimi söyleyince Señora Nodier beni şaşırttı, ona göre bütün şairler boş gezenin boş kalfasıymış ama yatakta o kadar kötü değillermiş. Özellikle de cebi delik olanlar. Sonra yaşımı sordu. On yedi, dedim. Ay, daha bacaksızın birisiniz, diye ünledi. Ve sonra: Kitaplarımı aşırmayı düşünmüyorsunuzdur herhalde, dedi. Ölürüm de öyle bir şey yapmam, dedim. Biraz daha sohbet ettik, sonra çıktım.

9 Aralık

Meksika kitapçılar mafyasının Meksika edebiyatçılar mafyasından geri kalır yanı yok. Ziyaret ettiğim kitapçılar: Juárez caddesindeki Librería del Sótano adı gibi bodrum katında, çalışanlar (çok sayıda ve hepsi de üniformalı) beni göz hapsine aldılar ve oradan ancak Roque Dalton'un, Lezama Lima'nın ve Enrique Lihn'in birer şiir kitabı ile çıkabildim. San Juan meydanı yakınlarındaki Aranda sokağındaki Librería Mexicana'da üç samuray çalışıyor; bu kitapçıdan Othón'un bir kitabını, Amado Nervo'nun bir kitabını (olağanüstü!), bir de Efraín Huerta'nın incecik bir kitabını aşırdım. Bolívar sokağı ve 16 de Septiembre sokağının kesiştiği köşedeki Librería Pacífico'da çevirilerini Alberto Girri'nin yaptığı bir Kuzey Amerikalı şairler antolojisi ile Ernesto Cardenal'in bir kitabını çaldım. Öğleden sonra biraz okuyup yazdıktan, biraz da düzüştükten sonra Correo Mayor'da ikizlerin çalıştığı, ihtiyar Horacio'nun kitapçı dükkânına gittim, bu dükkândan da Rosario'ya armağan etmek için Gamboa'nın romanı *Santa*, Kenneth Fearing'in bir şiir antolojisi, Televisa kahramanı Alberto Montes'in Budizm üzerine yazdığı bir kitapla çıktım. Fearing'in kitabının çevirisini Doktor Julio Antonio Vila adlı birisi yapmış, kitaba bir de önsöz yazmış. Önsözünde karmaşık bir biçimde ve bir sürü soru sıralayarak şair Fearing'in ellilerde Meksika'ya yaptığı bir yolculuktan "meşum ve yararlı" diye söz ediyor Vila. Montes'in kitabı yerine eski hafif siklet dünya şampiyonu Adalberto Redondo'nun özgeçmişini tercih ederdim ama kitap çalmanın kötü yanlarından biri de –hele benim gibi yeniyetmeler için– her zaman doğru seçim yapmak için fırsat olmaması.

10 Aralık

Reforma bulvarı, Oxford ile Praga sokakları arasındaki, Orozco kitapevi: Yeni Dünyalı İspanyol şairlerinin *Nueve novísimos*, Robert Desnos'un *Corps et biens*, Borges'in *Brodie Raporu*. Milton'la Darwin sokaklarının kesiştiği köşedeki Milton kitapevinden Vladimir Holan'ın *Hamlet'le Bir Gece ve Öteki Şiirler*'i, Max Jacob'un bir antolojisi, Gunnar Ekelof'un bir antolojisi. Río Nazas sokağındaki El Mundo kitapevinden Byron, Shelley ve Keats'in seçme şiirleri, Stendhal'in *Kırmızı ve Siyah*'ı (bunu okudum bile) ve Alfonso Reyes'in çevirisiyle Lichtenberg'in *Aforizmalar*'ını aldım. Öğleden sonra odada kitapları düzenlerken Alfonso Reyes'i düşündüm. Reyes benim sığınağım olabilirdi. Yalnızca onu ve onun sevdiklerini okuyarak sonsuza dek mutlu olurdum. Ama bu işin kolayına kaçmak olur.

11 Aralık

Önceleri hiçbir şey için zaman bulamıyordum, şimdi her şey için bol zamanım var. Günüm otobüslerde, metroda geçiyordu, her gün kenti en az iki kez kuzeyden güneye kat ediyordum. Şimdi her yere yürüyorum, çok okuyorum, çok yazıyorum, her gün sevişiyorum. Odamızda yavaş yavaş kitapevlerine gerçekleştirdiğim ziyaretlerin ve hırsızlıklarımın ürünü küçük bir kütüphane oluşuyor. En sonuncu kitapçı, Batalla del Ebro*; sahibi Crispín Zamora adlı yaşlı bir İspanyol. Sanırım birbirimizden hoşlandık. Tabii dükkân çoğu zaman bomboş. Don Crispín okumayı seviyor ama saatlerce havadan sudan konuşmayı da hor görmüyor. Bazen ben de konuşma ihtiyacı duyuyorum. Ona sistematik olarak DF'nin kitapçılarını dolaşıp kayıp iki arkadaşı aradığımı, param olmadığı için kitap çaldığımı (Don Crispín hemen bana Peder Garibay'ın çevirisiyle Porrúa yayınevinin çıkardığı Euripides'i armağan etti), eski Yunanca ve Latinceden başka Fransızca, İngilizce ve Almanca bildiği için Alfonso Reyes'e hayran olduğumu ve artık üniversiteye devam etme-

* Ebre Savaşı (ç.n.)

diğimi itiraf ettim. Okulu bırakmamın dışında bütün anlattıklarımı ilginç buluyor, hoşuna gidiyor. Ona göre bir meslek sahibi olmak gerekli, bir ihtiyaç. Şiire güvenmiyor. Ona şair olduğumu söyleyince, aslında güvenmemenin doğru sözcük olmadığını, bazı şairler tanıdığını söyledi. Yazdığım şiirleri okumak istedi. Gösterince biraz aklı karıştı gibi geldi bana, ama okumayı bitirince bir şey söylemedi. Sadece neden bu kadar çok kulağa hoş gelmeyen sözcük kullandığımı sordu. Ne demek istiyorsunuz, Don Crispín? diye sordum. Beddualar, küfürler, hakaretler. Ha o mu, herhalde benim yapım bu, dedim. O gün giderken Don Crispín Cernuda'nın *Ocnos*'unu verdi ve bu şairi dikkatle okumamı rica etti. Onun da hırçın bir yapısı varmış.

12 Aralık

Rosario'ya Encrucijada Veracruzana'nın kapısına kadar eşlik ettikten sonra (garson kızların hepsi, Brígida da dahil, sanki meslekten, aileden biriymişim gibi sevecenlikle selamlıyorlar, ve hepsi edebiyat dünyasında önemli bir yerim olacağına inanıyorlar), önceden hiç planlamadan ayaklarım beni Río de la Loza sokağına, Lupe'nin kaldığı La Media Luna Oteli'ne götürdü.

Aklımda kalandan çok daha çirkin, üzerinde çiçek ve kanlı geyik resimleri olan bir kâğıtla kaplı kutuya benzeyen resepsiyondaki geniş omuzlu, koca kafalı, bodur tip bana orada Lupe adında kimsenin kalmadığını söyledi. Kayıtları görmek istedim. Resepsiyondaki bunun mümkün olmadığını, bu bilgilerin kesinlikle gizli olduğunu anlattı. Kız kardeşim olduğunu, kocasından ayrıldığını, ona otel borcunu ödemesi için para getirdiğimi ileri sürdüm. Resepsiyondakinin de benzer sorunlar yaşayan bir kardeşi olmalı ki hemen anlayış gösterdi.

"Kardeşiniz ufak tefek, ince yapılı, esmer, Lupe dedikleri bir kız mı?"

"Ta kendisi."

"Bir dakika bekleyin, çağırayım."

Adam yukarıya sözde kardeşimi aramaya çıkınca kayıtları karıştırdım. 30 Kasım gecesi Guadalupe Martínez adında biri gelmiş-

ti. Aynı gün Susana Alejandra Torres, Juan Aparicio ve bir de María del Mar Jiménez adlarındaki kişiler bu otelde kalmışlardı. İçgüdüsel olarak Lupe diye aradığım kişinin Guadalupe Martínez değil de Susana Alejandra Torres olduğu sonucuna vardım. Resepsiyondaki adamın aşağı inmesini beklemeden merdivenleri üçer üçer çıkarak ikinci kata, Susana Alejandra Torres'in kaldığı 201 nolu odaya gittim.

Kapıyı bir kez tıklattım. İçerden ayak sesleri, kapanan bir pencere gürültüsü, fısıltılar, yeniden ayak sesleri duydum, sonunda kapı açıldı ve Lupe'yle burun buruna geldik.

Onu böylesine çok makyajlı ilk kez görüyordum. Dudaklarını kıpkırmızı boyamıştı, gözlerine rimel çekmişti, yanakları pespembeydi. Beni ilk bakışta tanıdı.

"María'nın arkadaşı," diye ünledi, sevincini saklamaya gerek görmeden.

"Çekil de gireyim," dedim. Lupe omuzları üzerinden arkasına baktı, sonra beni içeri aldı. Odanın her yanına kadın giysileri yayılmıştı.

Yalnız olmadığımızı hemen anladım. Lupe'nin üzerinde yeşil bir sabahlık vardı ve sinirli sinirli sigara içiyordu. Banyodan sesler geldi. Lupe bana baktı, sonra banyonun kapalı kapısına çevirdi bakışlarını. Bir müşteri olabileceğini düşündüm. Ama tam o anda yerde damardan gerçekçi dergi projesiyle ilgili bir desen gördüm. Bu keşfim beni paniğe boğdu. Oldukça mantıksızdı ama banyodakinin María ya da Angélica olabileceğini düşündüm, La Media Luna Oteli'nde oluş nedenimi onlara nasıl açıklayacağımı bilemedim.

Lupe gözlerini benden ayırmıyordu, içerde biri olduğunu fark ettiğimi anladı ve güldü.

"Artık çıkabilirsin, kızının arkadaşı," diye bağırdı.

Banyonun kapısı açıldı ve beyaz bir bornoz içinde Quim Font belirdi. Gözleri ağlamış gibiydi ve yüzünün geri kalan kısmında ruj izleri vardı. Beni heyecanla selamladı. Elinde dergi projesinin olduğu bir dosya vardı.

"Görüyorsun işte García Madero, dört elle sarılarak çalışıyorum," dedi.

Bana evine gidip gitmediğimi sordu.

"Bugün gitmedim," dedim ve bir kez daha María geldi aklıma. Her şey gözüme dayanılmayacak kadar çirkin ve hüzünlü göründü. Üçümüz birden yatağa oturduk, Quim ve ben yatağın kenarına oturduk, Lupe çarşafla üstünü örttü.

İyi düşününce, durum tuhaftı!

Quim gülüyordu, Lupe gülüyordu, ben gülüyordum, kimse ağzını açmaya cesaret edemiyordu. Dışardan biri görse, sevişmek için orada olduğumuzu düşünürdü. Fikir korkunçtu. Düşüncesi bile içimi titretti. Lupe ile Quim gülümsemeyi sürdürüyorlardı. Bir şeyler söylemiş olmak için Arturo Belano'nun damardan gerçekçiler saflarında başlattığı temizlikten söz ettim.

"Üçkâğıtçılarla yeteneksizleri atmanın zamanı çoktan gelmiş de geçiyordu," dedi Quim. "Harekette sadece senin gibi temiz canlar kalmalı."

"Orası doğru," diye onayladım, "ama sayımız ne kadar çok olursa o kadar iyi."

"Hayır, sayı bir yanılsama García Madero. Bizi ilgilendiren durum için beş de elli de aynı şey. Bunu Arturo'ya daha önce de söyledim. Başları ezmek. Merkezi mikroskobik bir nokta haline getirene dek daraltmak."

Saçmalamaya başlamıştı, ama bir şey demedim. "Pancho Rodríguez gibi bir ahmakla nereye varacağız, söyler misin bana?"

"Bilmiyorum," dedim.

"Sence iyi bir şair mi? Sana göre Meksikalı avangard sanatçılar arasında örnek bir yeri olabilir mi?"

Lupe ağzını açmıyordu. Sadece bize bakıp gülümsüyordu. Alberto'nun nerede olduğundan haberi olup olmadığını sorduğumda, "Azınlığız, sayımız daha da azalacak," dedi Quim, gizemli bir tavır takınarak. Alberto'dan mı söz ettiğini yoksa damardan gerçekçilere mi laf sokuşturduğunu anlayamadım.

"Angélica'yı da atmışlar," dedim.

"Kızım Angélica'yı mı? Vay canına, bak işte bu sürpriz oldu, hiç haberim yoktu. Peki ne zaman olmuş bu?"

"Bilmiyorum. Bana da Jacinto Requena anlattı," dedim.

"Laura Damián ödülünü almış bir kadın şairi! Bunu yapmak cesaret ister! Kızım olduğu için söylemiyorum!"

"Neden çıkıp bir tur atmıyoruz?" dedi Lupe.

"Kes sesini Lupeciğim, düşünüyorum."

"Sevimsizlik etme Joaquin, beni susturamazsın, ben kızın değilim, anlaşıldı mı?"

Quim sinsice güldü. Yüzünün kaslarını hareket ettirmeyen bir tavşan gülüşü. "Tabii ki kızım değilsin. Sen imla yanlışı yapmadan üç kelime bile yazamazsın."

"Okuma yazma bilmediğimi mi sanıyorsun, budala. Tabii ki yazabilirim."

"Yok, yazamazsın," dedi Quim, düşünmek için büyük gayret harcayarak. Yüzünde Amarillo kahvesinde Pancho Rodríguez'in yüzünde gördüğüm acılı anlatımı anımsatan bir anlatım vardı.

"Hadi bakalım, sına beni."

"Angélica'ya bunu yapmamalıydılar. Bu deyyuslar başkalarının duygularıyla öyle bir oynuyorlar ki başımı döndürüyor. Bir şeyler yemem lazım. Başım dönmeye başladı," dedi Quim.

"Korkaklık etme, sına da görelim," dedi Lupe.

"Belki de Requena abartmıştır, belki de Angélica kendi çıkmak istemiştir. Onlar Pancho'yu atınca..."

"Pancho, Pancho, Pancho. Onun kadar it oğlu it bir başka adam zor bulunur. Beş para etmez herifin teki. Onu atsalar, öldürseler ya da ödüllendirseler Angélica'nın kılı kıpırdamaz. O Alberto'nun..." diye ekledi alçak sesle ve başıyla Lupe'yi işaret ederek.

"Sinirlenme Quim, hani sevgiliydiler ya onun için öyle dedim, değiller mi?"

"Ne diyorsun, Quim?" dedi Lupe.

"Hiçbir şey, seni ilgilendirmez."

"Öyleyse sına beni, eşek. Sen benim kim olduğumu sanıyorsun?"

"Kök," dedi Quim.

"O kolay, bana kâğıt kalem ver."

Defterimden bir sayfa kopardım ve Bic marka kalemimle birlikte eline tutuşturdum.

"Öyle çok ağladım ki," dedi Quim, Lupe yatakta doğrulurken. Dizlerini kaldırdı, kâğıdı dizlerine dayadı. "Çok ağladım, boş yere."

"Her şey yoluna girecektir," dedim.

"Laura Damián'ın yazdıklarından bir şeyler okudun mu hiç?" diye sordu dalgın bir tavırla.

"Hayır, okumadım."

"İşte, bak bakalım nasıl olmuş?" dedi Lupe kâğıdı uzatarak. Quim kaşlarını çattı ve fena değil dedi. "Başka bir kelime söyle ama bu sefer gerçekten zor olsun."

"Istırap," dedi Quim.

"Istırap mı? Kolay."

"Kızlarımla konuşmam lazım," dedi Quim, "karımla konuşmam lazım, meslektaşlarımla, arkadaşlarımla konuşmalıyım. Bir şeyler yapmam gerek, García Madero."

"Telaşlanma, daha zamanın var Quim."

"Dinle beni, bundan María'ya tek kelime etmek yok, tamam mı?"

"Senle benim aramda, Quim."

"Nasıl olmuş?" dedi Lupe.

"Tamam, García Madero, doğrusu bu. Sana Laura Damián'ın kitabını armağan ederim artık."

"Nasıl olmuş, ha?" Lupe bu kez de kâğıdı bana gösterdi. Istırap sözcüğünü mükemmel yazmıştı.

"Bundan iyisi can sağlığı," dedim.

"Zamazingo," dedi Quim.

"Buyur?"

"Zamazingo kelimesini yaz," dedi Quim.

"Hoppala, işte bu gerçekten zor," dedi Lupe ve hemen kolları sıvadı.

"Bundan kızlarıma tek kelime etmek yok. İkisine de tek kelime yok, sözüne güveniyorum, García Madero."

"Tabii ki!"

"Şimdi artık gitsen iyi olur. Bu sıpaya biraz daha dil dersi vereceğim, sonra ben de harekete geçeceğim."

"Tamam öyleyse Quim, görüşürüz."

Ben ayağa kalkınca yatak oynadı, Lupe bir şeyler homurdandı, ama gözlerini kâğıttan kaldırmadı. Birkaç karalama gördüm. Zorlanıyordu.

"Arturo'yu ya da Ulises'i görürsen, yaptıklarının doğru olmadığını söyleyiver onlara."

"Görürsem söylerim," dedim ve omuz silktim.

"Böyle arkadaş edinilmez. Arkadaşlıkları korumanın yolu bu değil."

Güler gibi yaptım.

"Paraya ihtiyacın var mı García Madero?"

"Yok Quim, hayır, teşekkür ederim."

"Biliyorsun, bana güvenebilirsin. Ben de genç oldum, çılgındım. Hadi şimdi git. Biz de birazdan giyinir yemeğe çıkarız."

"Kalemim?" dedim.

"Ne?" diye sordu Quim.

"Gidiyorum. Kalemimi istiyorum."

"Bırak da bitirsin," dedi Quim, omzunun üstünden Lupe'nin yazdıklarına bakarak.

"Bak bakalım, doğru yazmış mıyım?" dedi Lupe.

"Yanlış, sana biraz dayak atmam gerekecek."

Zamazingo sözcüğünü düşündüm. Sanırım ben de doğru yazamayabilirdim. Quim kalktı, banyoya gitti. Geri döndüğünde elinde altın kaplamalı siyah bir kalem vardı. Bana göz kırptı.

"Tükenmezini geri ver, sen bu kalemle yaz," dedi.

Lupe Bic'imi geri verdi. Allahaısmarladık, dedim. Selamıma yanıt vermedi.

13 Aralık

María'ya telefon ettim. Hizmetçi kızla konuştum. Señorita María evde değil. Ne zaman döner? Hiç fikrim yok, kim arıyor? Adımı söylemek istemedim, telefonu kapattım. Belki birilerine rastlarım diye Quito kahvesine gittim, ama boşuna. Yine María'yı aradım. Telefona kimse yanıt vermedi. Jacinto'nun oturduğu Montes sokağına doğru yürüdüm. Orada da kimseyi evde bulamadım. Sokakta bir sandviç yedim ve dün başladığım iki şiiri bitirdim. Font' ların ikametgâhına yeni bir arama. Bu kez sesini tanımadığım bir kadın yanıtladı. Señora Font mu diye sordum.

"Hayır, değilim," diye yanıtladı, tüylerimi diken diken eden bir ses tonuyla.

María'nın sesi olmadığı besbelliydi. Biraz önce konuştuğum

hizmetçi kızın sesi de değildi. Geriye sadece Angélica kalıyordu, ya da bir yabancı, belki de kız kardeşlerin bir arkadaşıdır, diye düşündüm.

"Kiminle görüşüyorum?"

"Kiminle görüşmek istiyorsunuz?" dedi ses.

"María ya da Angélica'yla," dedim, kendimi hem aptal hem de korkak hissederek.

"Ben Angélica," dedi ses. "Kiminle görüşüyorum?"

"Juan," dedim.

"Merhaba, Juan. Nasılsın?"

Angélica olamaz diye düşündüm, mümkün değil. Ama bir yandan da o evde herkesin kaçık olduğunu, her şeyin mümkün olduğunu düşünüyordum.

"İyiyim," dedim titreyerek. "María orada mı?"

"Hayır, yok," dedi ses.

"Oldu, sonra yine ararım," dedim.

"Mesaj bırakmak ister miydin?"

"Hayır," dedim ve telefonu kapattım.

Elimi alnıma koyarak ateşime baktım. Ateşim yükselmiş olmalıydı. O anda amcamların yanında, evimde ders çalışıyor ya da televizyon izliyor olmak istedim, ama geri dönüş olmadığını anladım, benim için sadece Rosario ve onun odası vardı.

Sanırım farkında olmadan ağlamaya başladım. Rasgele kentin sokaklarında yürüdüm, yönümü belirlemek aklıma geldiğinde Anáhuac mahallesinin sevimsiz sokaklarında, can çekişen ağaçların, boyaları dökülmüş duvarların arasında buldum kendimi. Texcoco sokağında bir kafeteryaya girdim ve bir sütlü kahve istedim. Ilık bir kahve geldi önüme. Orada ne kadar kaldım bilmiyorum.

Çıktığımda hava kararmıştı.

Bir başka telefon kulübesinden bir kez daha Font'ların evini aradım. Aynı kadın sesi yanıtladı.

"Merhaba Angélica, ben Juan García Madero," dedim.

"Merhaba,"diye yanıtladı ses.

Midem bulandı. Sokakta çocuklar futbol oynuyorlardı.

"Babanı gördüm," dedim. "Lupe ile beraberdi."

"Ne?"

"Lupe'yi yerleştirdiğimiz otelde. Baban ordaydı."

"Ne yapıyordu orada?" Dümdüz bir ses, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi, diye geçirdim içimden.

"Lupe'nin yanında," dedim.

"Lupe iyi mi?"

"Gül gibi," dedim. "Aslında pek iyi görünmeyen baban. Bana ağlamış gibi geldi, gerçi ben gelince düzeldi."

"Ya!" dedi ses. "Neden ağlamış olabilir ki?"

"Bilmiyorum. Belki de pişmanlıktan. Ya da belki utanç duyduğu için. Bana sana söylemememi tembih etti."

"Neyi bana söylemeyecekmişsin?"

"Onu orada gördüğümü."

"Ha!"

"María ne zaman gelir? Nerede olduğunu biliyor musun?"

"Dans Okulu'nda," dedi ses. "Şimdi ben de oraya gidiyorum."

"Nereye?"

"Üniversiteye."

"İyi öyleyse, hoşça kal."

"Hoşça kal."

Yeniden Sullivan sokağına doğru yürümeye başladım. Cuauhtémoc hizasında Reforma bulvarında karşıya geçerken, birinin bana seslendiğini duydum.

"Eller yukarı, şair García Madero."

Arkamı dönünce Arturo Belano'yla Ulises Lima'yı gördüm ve bayılmışım.

Uyandığımda Rosario'nun odasındaydım, yatağa uzanmıştım. Yatağın bir yanında Ulises, öteki yanında Arturo bana yeni hazırladıkları ot çayını içirmeye uğraşıyorlardı. Ne olduğunu sordum, bayıldın dediler. Kusmuşum sonra da saçmalamaya başlamışım. Onlara Font'ların evine telefon ettiğimi anlattım. Bu yüzden rahatsızlandığımı söyledim. Önce bana inanmadılar. Sonra son maceralarımın ayrıntılı hikâyesini dikkatle dinlediler ve kararlarını verdiler.

Onlara göre konuştuğum kişi Angélica değildi ve sorun buradaydı.

"Ve üstelik sen de böyle olduğunu biliyordun. İşte bu yüzden hastalandın," dedi Arturo, "etkilendin."

"Neyi biliyordum?"

"Angélica olmadığını, başka biri olduğunu," dedi Ulises.

"Hayır, bilmiyordum," dedim.

"Bilinçaltında, evet biliyordun," dedi Arturo.

"Peki ama, kimdi öyleyse?"

Arturo ile Ulises güldüler.

"Aslında çözüm çok kolay ve eğlenceli."

"Gözümü korkutup durmayın da söyleyin."

"Biraz düşün, dedi Arturo. "Bak bakalım, kafanı kullan, Angélica mıydı? Besbelli ki o değildi! María mıydı? Hayır, o hiç değildi. Geriye kim kalıyor? Hizmetçi kız, ama telefon ettiğin saatte evde değil, ayrıca daha önce onunla konuşmuştun, o olsa sesini tanırdın. Öyle değil mi?"

"Doğru," dedim. "Hizmetçi kız olmadığı kesin."

"Başka kim var?" dedi Ulises.

"Anneleri, bir de küçük Jorge."

"Küçük Jorge olduğunu sanmıyorum, ne dersin?"

"Hayır, küçük Jorge olamaz," diye kabul ettim.

"María Cristina'nın böyle bir numara çevirişini gözünde canlandırabiliyor musun?"

"María'nın annesinin adı María Cristina mı?"

"Evet, adı María Cristina," dedi Ulises.

"Hayır, kesinlikle hayır. Peki ama kim? Başka kimse kalmadı."

"Angélica'nın sesini taklit edecek denli uçuk birisi," dedi Arturo ve yüzüme baktı. "O evde eşek şakası yapabilecek tek kişi."

Yanıt kafamda yavaş yavaş şekillenirken ikisini izledim.

"Sıcak, sıcak..." dedi Ulises.

"Quim," dedim.

"Başkası kalmadı," dedi Arturo.

"Vay eşoğlueşek!"

Daha sonra Quim'in anlattığı sağır-dilsizi anımsadım ve çocukluklarında kötü muamele görmüş kötüleri düşündüm. Ama şimdi yazarken o anda sağır dilsizle Quim'in kimlik değiştirmesi arasında kurduğum ilişkiyi aynı açıklıkla göremiyorum. Sonra deli gibi kendimi sokağa attım ve María'nın evine telefon etmek için bir sürü demir para harcadım boş yere. Annesiyle konuştum, hizmetçi kız-

la, küçük Jorge'yle konuştum, gecenin geç saatlerinde Angélica'yla (bu kez, gerçek Angélica'ydı) konuştum, ama her seferinde María evde yoktu, Quim ise telefona çıkmak istemedi.

Bir süre Belano ile Ulises Lima yanımda kaldılar. İlk telefon konuşmalarımı yaparken onlara okumaları için şiirlerimi verdim. Fena değil dediler. Ulises, damardan gerçekçiler arasındaki temizliğin sadece bir şaka olduğunu söyledi. Ama çıkarılanlar şaka olduğunu biliyorlar mı? Bilmiyorlar elbette, bilseler tadı kalmaz ki, dedi Arturo. Yani atılan kimse yok, öyle mi? Elbette yok. Ya siz, bu kadar zamandır nerelerdeydiniz, ne yapıyordunuz? Hiç, dedi Ulises.

"Bir orospu çocuğu bizi dövmek istiyor," diye itiraf ettiler.

"Ama siz iki kişisiniz, o yalnız."

"İyi de biz şiddet yanlısı değiliz, García Madero," dedi Ulises. "En azından ben değilim, artık Arturo da değil."

Gece boyunca, Font'ların evine telefon ederken iki telefon arasında Jacinto Requena ve Rafael Barrios'la Quito kahvesindeydim. Belano ile Ulises'in bana söylediklerini onlara da anlattım. Cesárea Tinajero hakkında bilgi topluyor olmalılar, dediler.

14 Aralık

Damardan gerçekçilere kimse HİÇBİR ŞEY vermiyor. Ne burs veriyorlar ne dergilerinde yer veriyorlar, kitap tanıtımları ya da resitaller için davetiye bile vermiyorlar.

Belano ve Lima hayalet gibiler.

Eğer *simón* evet, *nel* de hayır demekse, *simonel* ne demek olur?

Bugün kendimi iyi hissetmiyorum.

15 Aralık

Don Crispín Zamora İspanya İç Savaşı'ndan söz etmekten hoşlanmıyor. Madem öyle neden kitapçı dükkânına savaşı çağrıştıran bir ad verdiğini sordum. Kendisinin koymadığını, bu adı Ebre Savaşı'nda başarılar kazanan Cumhuriyetçi bir albay olan önceki sahibinin verdiğini itiraf etti. Don Crispín'in sözlerinde bir nebze ironi buluyorum. İsteği üzerine ona damardan gerçekçiliği anlatıyo-

rum. "Gerçekçilik hiçbir zaman damardan olmaz", "damardan olan düş dünyasına aittir" ve benzer türde benim aklımı karıştıran gözlemlerden sonra, biz yoksul gençler için yazınsal öncülükten başka çıkar yol kalmadığını ileri sürüyor. Ona "yoksul gençler" deyimiyle tam olarak neyi kastettiğini soruyorum. Ben kesinlikle "yoksul gençler" sınıfına girmiyorum. Hiç değilse Meksiko kenti genelinde. Ama daha sonra Rosario'nun benimle paylaştığı odayı düşününce, onunla ilk aşamadaki fikir ayrılığım silikleşmeye başlıyor. Edebiyat ilişkilerinin sorunu, yaşamda da olduğu gibi, eninde sonunda kişinin puştlaşmasıdır, diyor. Sözün burasına dek bana Don Crispín konuşmak için konuşuyor gibi geliyordu. Kitapların yerini değiştirip dergilerin tozunu alırken ben bir iskemlede oturuyordum. Ama bir ara, Don Crispín bana dönüp onunla yatmak için kaç para isteyeceğimi sordu. Fazla paran olmadığını gördüğüm için böyle bir teklif yapmaya cesaret ediyorum, dedi. Dondum kaldım.

"İşte şimdi yanlış kapı çaldınız, Don Crispín," dedim.

"Yanlış anlama, yahu. Yaşlı olduğumu biliyorum, o yüzden sana böyle bir anlaşma teklif ediyorum, istersen bir ücret, bir ödül diyelim."

"Siz eşcinsel misiniz, Don Crispín?"

Soru ağzımdan çıkar çıkmaz aptalca bir soru olduğunu anladım ve kızardım. Yanıtını beklemedim. Beni de mi eşcinsel sandınız? Değil misin? Don Crispín böyle dedi.

"Aman Tanrım, ne biçim pot kırdım. Özür dilerim," dedi Don Crispín ve gülmeye başladı.

İlk anda duyduğum hemen oradan kaçma isteği yavaş yavaş yok olmaya başladı. Don Crispín iskemleyi ona bırakmamı istedi, gülme krizi bir kalp sektesine neden olabilirmiş. Sakinleşince, yeniden özür dilerken onu anlamamı rica etti, sıkılgan bir eşcinselmiş (Hele yaşımı da hesaba katarsan, Juan'cığım!). Bu yüzden öteden beri ona zaten zor gelen, hatta bir muamma olan ilişki kurma sanatındaki yeteneğini büsbütün yitirmiş. Haklı olarak bir eşek olduğumu düşünüyor olmalısın. Sonra en az beş yıldır kimseyle yatmadığını itiraf etti. Ayrılmadan önce, verdiği rahatsızlıklara karşılık olarak ısrarla Sofokles'in bütün eserleriyle Porrúa'nın yayımladığı Esquilus'u armağan etmeye kalktı. Hiç rahatsızlık vermediğini söyle-

dim, ama armağanını kabul etmemek saygısızlık olurmuş gibi geldi. Hayat çok boktan.

16 Aralık

Bu kez gerçekten hastalandım. Rosario yataktan kalkmama izin vermedi. İşe gitmeden önce komşudan ödünç bir termos aldı ve bana yarım litre kahve bıraktı. Dört tane de aspirin. Ateşim var. Başladığım iki şiiri bitirdim.

17 Aralık

Bugün doktor geldi. Odaya göz gezdirdi, kitaplarıma baktı, tansiyonumu ölçtü ve bedenimin bir sürü yerini elledi. Sonra odanın bir köşesinde Rosario'yla fısır fısır bir şeyler konuştular; sözlerinin etkisini artırmak için omuzlarını oynatıyordu. Doktor gidince Rosario'ya bana danışmadan doktor çağırdığı için söylendim. Kaça patladı? diye sordum. Önemli değil yavrum, önemli olan sensin.

18 Aralık

Bugün öğleden sonra ateşten titriyordum, birden kapı açıldı ve yengemle amcam içeri girdiler, Rosario da arkalarından geldi. Hayal görüyorum sandım. Yengem üstüme atıldı ve öpmeye başladı. Amcam yengemin arkasında dikilmiş duruyordu, yengemin içini dökmesini bekledi, sonra sırtımı sıvazladı. Tehditler ve öğütler gecikmedi. Sözün kısası hemen onlarla eve dönmemi, yok dönmüyorsam bir hastaneye yatıp dikkatli bir muayeneden geçmemi istiyorlardı. Kabul etmedim. Tehditlerin bini bir paraydı. Onlar gittikten sonra ben kahkahalarla güldüm, Rosario hüngür hüngür ağladı.

19 Aralık

Sabah erkenden Requena, Xóchitl, Rafael Barrios ve Barbara Patterson beni yoklamaya geldiler. Adresimi kimin verdiğini sordum. Ulises ve Arturo'dan öğrendiklerini söylediler. Demek ortaya çıktılar, dedim. Ortaya çıktılar ve yeniden yok oldular, dedi Xóchitl.

Barrios, genç Meksikalı şairlerin şiirlerini bir araya getirecekleri bir antolojiyi bitirmeye çalışıyorlar, dedi. Requena güldü. Ona göre bu doğru değildi. Yazık, bir an için benim şiirlerimi de seçerler diye ümitlenmiştim. Requena Avrupa'ya gitmek için para toparladıklarını söyledi. Ne demek toparlıyorlar? Sağda solda deli gibi ot satıyorlar, dedi Requena. Geçen gün onları Reforma bulvarında bir torba dolusu Golden Acapulco'yla gördüm. İnanamıyorum, dedim, ama sonra onları son gördüğümde ellerinde bir torba olduğunu anımsadım. Bana da azıcık verdiler, dedi ve cebinden bir tutam marihuana çıkardı. Xóchitl içinde bulunduğum durumda marihuana içmemin doğru olmadığını söyledi. Merak etmemesini, çok daha iyi olduğumu söyledim. Oğlumuzun geri zekâlı olmasını istemiyorsan asıl sen içmemelisin, dedi Jacinto. Marihuana cenine ne zarar verir ki? dedi Xóchitl. Requena gene de içmemesini söyledi. Cenine asıl zarar veren kötü titreşimler marihuana değil, dedi Xóchitl, kötü beslenme, alkol, anneye kötü davranma. Ne olur ne olmaz sen gene de içme daha iyi, dedi Requena. Barbara Patterson, istiyorsa içsin, dedi. Hadi oradan Amerikalı orospu, sen burnunu sokma bu işe, diye araya girdi Barrios. Doğurduktan sonra ne istersen onu yap, ama şimdi sabret. Biz içerken Xóchitl odanın bir köşesinde, Rosario'nun giymediği giysileri sakladığı kutuların yanına gidip oturdu. Arturo'yla Ulises para biriktirmiyorlar (gerçi üç-beş kuruş da koyuyorlar bir kenara, neden inkâr edecekmişiz ki) hepimizin ağzını açık bırakacak bir işe son rötuşları yapmakla meşguller, dedi. Başka ne diyecek diye hepimiz Xóchitl'e bakarak bekledik, ama suskun kaldı.

20 Aralık

Bu gece Rosario ile üç kez düzüştüm. Artık iyileştim. Yine de, onu daha çok sevindirmek için aldığı ilaçları içmeye devam ediyorum.

21 Aralık

Hiçbir yenilik yok. Sanki yaşam durdu. Her gün Rosario ile sevişiyorum. O işe gidince okuyup yazıyorum. Geceleri çıkıp Bucareli sokağındaki barlara gidiyorum. Bazen Encrucijada'ya uğruyo-

rum. Garson kızlar önce bana hizmet ediyorlar. Rosario (gece çalıştığında) sabaha karşı dörtte dönüyor, hafif bir şeyler atıştırıyoruz, genelde bardan hazır yiyecekler getiriyor. Sonra o uyuyana dek sevişiyoruz, sonra da yazmaya başlıyorum.

22 Aralık

Bugün erkenden gezinmeye çıktım. Önce niyetim La Batalla del Ebro kitapçısına gidip yemek saatine dek Don Crispín'le sohbet etmekti, ama oraya vardığımda kitapçı kapalıydı. Ben de sabah güneşinin keyfini çıkarmak için kendime yön çizmeden yürümeye başladım. Farkında olmadan ayaklarım beni Mesones sokağına, Rebeca Nodier'in kitapçı dükkânına götürdü. İlk ziyaretimde bu kitapçıyı önemliler listesine almamıştım ama girmeye karar verdim. İçerde kimsecikler yoktu. Kitapları ve rafları ağır bir hava kaplamıştı. Dükkânın arka tarafından sesler duydum, kör kadının bir alışveriş işini bitirmeye çabaladığı sonucuna vardım. Kitapları karıştırarak beklemeye karar verdim. Raflarda Alfonso Reyes'in *Simpatías y diferencias*'ının beş cildinden başka *Ifigenia cruel*'i, *El plano oblicuo*'su ve *Retratos reales e imaginarios*'u, Julio Torri'nin *Prosas dispersas*'ı ve bir öykü kitabı, adını hiç duymadığım Eduardo Colín diye birisinin *Mujeres* adlı kitabı, Juan José Tablada'nın *Li-Po y otros poemas*'ı, Renato Leduc'un *Catorce poemas burocráticos y un corrido reaccionario*'su, Juan de la Cabada'nın *Incidentes melódicos del mundo irracional*'i ve José Revueltas'ın *Dios en la tierra*'sı ile *Los días terrenales*'ini buldum. Birden yorulduğumu hissettim, oradaki küçük hasır bir tabureye oturdum. Henüz oturmuştum ki bir çığlık duydum. İlk aklıma gelen birilerinin Rebeca Nodier'e saldırdığı oldu ve düşünmeden dükkânın arkasındaki odaya koşturdum. Kapının arkasında beni bir sürpriz bekliyordu. Ulises Lima ile Arturo Belano bir masanın üstündeki eski bir kataloğu inceliyorlardı; ben odaya baskın yaparcasına girince başlarını kitaptan kaldırdılar ve ilk kez şaşırdıklarını gördüm. Hemen yanlarında, Doña Rebeca düşünceli düşünceli bir esin kaynağı arar gibi tavana bakıyordu. Hiçbir şey olmamıştı. Çığlığı atan oydu ama korkudan değil şaşkınlıktandı.

23 Aralık

Bugün kayda değer hiçbir şey olmadı. Olduysa da sözünü etmemek daha iyi, çünkü anlamadım.

24 Aralık

Berbat bir Noel. María'ya telefon ettim. Nihayet konuşabildim! Lupe'yle olanları anlattım, bildiğini söyledi.

"Evet, belalısını bıraktı ve neyse sonunda Dans Okulu'na girmeye karar verdi," dedi.

"Nerede oturduğunu biliyor musun?"

"Bir otelde," dedi María.

"Hangi otel olduğunu biliyor musun?"

"Tabii ki biliyorum. La Media Luna'da. Her gün öğleden sonra uğruyorum. Zavallı çok yalnız."

"Hayır, yalnız değil, baban ona eşlik etme görevini üstlenmiş," dedim.

"Benim babam bir aziz, senin gibi beş para etmez çoluk çocuk için kendini harcıyor," dedi.

"Kendini harcıyor"la neyi kastettiğini öğrenmek istedim.

"Hiç."

"Söyle ne bok demek istedin!"

"Bağırma," dedi.

"Nerede olduğumu, kiminle konuştuğumu bilmek istiyorum."

"Bağırma," diye yineledi.

Sonra da meşgul olduğunu söyledi ve telefonu kapattı.

25 Aralık

María'yla bir daha hiç, ama hiç yatmamaya karar verdim. Verdim vermesine de, Noel şenlikleri, kent merkezinde dolaşan insanlardaki canlılık, zavallı Rosario'nun planları (yılbaşını bir salonda, elbette benimle, dans ederek geçirmek), bende sadece María'yı tekrar görme, onu soyma, bacaklarını bir kez daha sırtımda duyma, o muhteşem ve diri kalçalarına darbeler indirme (eğer benden bunu isterse) isteği uyandırıyor.

26 Aralık

"Bugün sana bir sürprizim var, canımın içi," dedi Rosario gelir gelmez.

Öpmeye başladı, defalarca beni sevdiğini söyledi, "benim düzeyim"e gelebilmek için on beş günde bir kitap bitirmeye söz verdi, nasıl utandım. Ve sonunda daha önce kimsenin onu benim kadar mutlu etmediğini itiraf etti.

Yaşlanıyor muyum ne, bu laf ebeliği tüylerimi diken diken ediyor.

Yarım saat sonra çıkıp Lorenzo Boturini sokağındaki El Amanuense Azteca, Aztek Kâtip hamamına gittik.

Sürprizi buymuş.

"Yeni yıl yaklaşıyor ya, pirüpak olmak lazım," dedi Rosario göz kırparak.

Hemen oracıkta suratına okkalı bir tokat atıp ardından bir daha bütün hayatım boyunca görmemek üzere çekip gidebilirdim. (Bütün sinirlerim ayakta.)

Hamamın camlı cümle kapısından içeri girince, resepsiyonu taçlandıran duvar resimleri ya da fresk mi demeli, tuhaf bir biçimde dikkatimi çekti.

İsimsiz bir ressam, bir kâğıda mı, parşömene mi, işte her neyse, bir şeyler yazarken düşüncelere dalmış bir yerliyi resmetmişti. Resimdeki bu adam kuşkusuz Aztek Kâtip'in ta kendisiydi. Kâtibin arkasında termal havuzlar vardı, sırayla üç havuz. Havuzlarda yerliler, fetihçi İspanyollar ve sömürge günlerinin Meksikalıları yıkanıyorlardı, Rahip Hidalgo, İmparator Maximilian ve İmparatoriçe Charlotte, dostları ve düşmanlarının çevrelediği Benito Juárez, Başkan Madero, Carranza, Zapata, Obregón, farklı üniformalar giymiş askerler, üniformasız askerler, köylüler, işçiler, sinema oyuncuları: Cantinflas, Dolores del Río, Pedro Armendáriz, Pedro Infante, Jorge Negrete, Javier Solís, Aceves Mejía, María Félix, Tin-Tan, Resortes, Calambres, Irma Serrano ve arkalarda kaldıkları için tanıyamadığım daha birçokları, bu sonuncular gerçekten küçücüktüler.

"Kıyak, değil mi?"

Kollarım yana düşmüş, kendimden geçmiş öylece kalmışım.

Rosario'nun sesiyle birden irkildim.

Havlularımız ve sabunlarımızla koridorlardan içeri giderken duvar resminin iki yanındaki termalleri taş bir duvarın çevrelediğini gördüm. Ve duvarların arkasında bir tür düzlük ya da kurumuş deniz uzanıyordu, bir de silik hayvan vardı, belki de hayvan hayaletleriydi (ya da bitkisel hayaletler), çok sıcak ama sessiz bir yerde çoğalıyorlar, duvarları gözetliyorlardı.

27 Aralık

El Amanuense Azteca hamamına yeniden gittik. Muhteşem. Özel bölmeler bir masa, bir elbise askısı ve bir divan olan halı döşeli minicik bir oda, duş ve buhar bölümünün bulunduğu çimentodan bir kabinden oluşuyor. Buhar musluğu Nazi filmlerinde olduğu gibi zeminde. İki bölümü ayıran kapı kalın ve başın hizasına gelen yerde (ama ben eğilmek zorunda kalıyorum, boyum mimarın ölçülerine göre fazla uzun) camı her daim buğulu, endişe verici bir gözetleme deliği var. Yemek hizmeti de veriyorlar. Kabinimize girip kapandık ve birer Küba Libre kokteyli ısmarladık. Duşumuzu aldık, buhar banyomuzu yaptık, divana oturup kurulandık, dinlendik, yeniden duş aldık. Duş kabininde bedenlerimizi saran buhar bulutunun içinde sevişiyoruz. Düzüşüyoruz, duş alıyoruz, bırakıyoruz buhar soluğumuzu kessin. Sadece ellerimizi, dizlerimizi görebiliyoruz, bazen de enselerimizi, meme uçlarımızı.

28 Aralık

Kaç şiir yazdım?
Yeni yaşamım başladığından beri: elli beş şiir.
Toplam sayfa sayısı: 76.
Toplam dize: 2453.
Bir kitap çıkartabilirim. Bütün eserlerim.

29 Aralık

Bu akşam Encrucijada Veracruzana'da, barda Rosario'yu beklerken Brígida yanıma yanaştı ve zamanla ilgili bir yorum yaptı.

"Bir tekila daha ver bana," dedim, "ve ne demek istedin açıkla."

Bakışlarında ancak utku sözcüğüyle nitelenebilecek bir şey gördüm. Utku ama hüzün verici, kaderine razı bir utku, sanki yaşamın değil de ölümün ufak çalımlarına umut bağlamış.

"Hiç, zaman geçiyor diyorum," dedi Brígida, bardağımı doldururken. "Ve sen, bir zamanlar yabancıydın, şimdi aileden biri gibisin."

"Ailenin canı cehenneme," dedim Rosario'nun hangi deliğe girdiğini düşünürken.

"Hakaret olarak söylemedim," dedi Brígida. "Seninle kavga etmeye niyetim yok. Böyle günlerde kimseyle kavga etmek istemem."

Bir süre ne diyeceğimi bilemeden yüzüne baktım. İçimden, aptalsın Brígida demek geldi, ama benim de canım kavga etmek istemiyordu.

"Yani," dedi Brígida ve Rosario'nun henüz görünürlerde olmadığından emin olmak için arkasına bakarak ekledi: "Ben de isterdim, istemez olur muyum, sana âşık olmak, seninle yaşamak, masraflarını karşılamak, sana yemek yapmak, hastalanınca bakmak. Ama olmadıysa ne yapalım, olayları olduğu gibi kabul etmek lazım, öyle değil mi? Ama olsaydı güzel olurdu."

"Ben çekilmez herifin biriyim," dedim.

"Nasılsan öylesin, öyle bir kamışın var ki ağırlığı kadar altın eder," dedi Brígida.

"Teşekkür ederim," dedim.

"Bildiğimi söylüyorum," dedi Brígida.

"Daha başka ne biliyorsun?"

"Senin hakkında mı?" Brígida artık gülüyordu, utkusunun bu gülümsemede saklı olduğunu düşündüm.

"Tabii ki benim hakkımda," dedim tekilamı bitirirken.

"Genç öleceksin Juan, Rosario'yu üzeceksin."

30 Aralık

Bugün Font'ların evine döndüm. Bugün Rosario'yu terk ettim.

Erken kalktım, saat yediye geliyordu. Sokağa çıktım ve nereye gideceğimi bilmeden kent merkezindeki sokaklarda yürümeye baş-

ladım. Çıkmadan önce Rosario'nun sesini duydum: Az bekle sana kahvaltı hazırlayayım, diyordu. Yanıt vermedim. Gürültü etmeden arkamdan kapıyı kapattım ve mahalleyi terk ettim.

Uzun süre başka bir ülkedeymişim gibi yürüdüm durdum, boğuluyormuşum gibi hissediyordum kendimi, midem bulanıyordu. Zócalo meydanına gelince gözeneklerim açıldı, su gibi terlemeye başladım ve midemin bulantısı yok oldu.

Ve o anda korkunç bir açlık hissettim, açık bulduğum ilk kahveye girdim; Madero sokağında Nueva Síbaris diye küçük bir yer. Bir sütlü kahveyle jambonlu poğaça istedim.

Pancho Rodríguez'i barda oturur görmez miyim, ne biçim şaşırdım. Taze taranmıştı (saçları hâlâ ıslaktı), gözleri kıpkırmızıydı. Beni görmek onu şaşırtmadı. Sabahın bu erken saatinde evinden o denli uzakta ne yaptığını sordum.

"Bütün gece orospularlaydım, belki de unuturum diye, neyi unutmak istediğimi biliyorsun," dedi.

Angélica'dan söz ettiğini tahmin ettim. Kahvemden ilk yudumu içerken Angélica'yı, María'yı, Font'ların evine ilk gidişimi düşünmeye başladım. Kendimi çok mutlu hissettim. Acıktığımı hissettim. Pancho ise, tam tersine, bıkkın, isteksiz görünüyordu. Dikkatini başka yere çekmek için amcamların evinden ayrıldığımı, bin dokuz yüz kırkların filmlerinden çıkmış bir mahallede bir kadınla yaşadığımı anlatmaya başladım, ama Pancho kimseyi, ne beni ne de başka birini dinleyecek durumda değildi.

Birkaç sigara içtikten sonra ayaklarını uzatmak istediğini söyledi.

"Nereye gitmek istiyorsun?" diye sordum, ama aslında yanıtı biliyordum, zaten yanıt beklemiyordum, istediğim bir biçimde onu kışkırtmak, dürtüklemekti.

"Angélica'nın evine," dedi Pancho.

"Tamam, kendine geldin," dedim ve çabucak kahvaltımı bitirmeye girişti.

Pancho önce davrandı (bunu ilk kez yapıyordu) ve kahvaltı paramı ödedi, kahveden çıktık. Üzerimize bir hafiflik geldi. Artık ne Pancho alkolün etkisiyle perişan görünüyordu ne de ben ne yapacağını bilmeyen birisi gibiydim; aksine, sabahın ışıkları bizi yenile-

mişti. Pancho yeniden neşeli ve hızlıydı, sözcüklerin üzerinde dans ediyordu. Madero sokağındaki ayakkabıcı dükkânlarından birinin vitrini benim içimden geçenleri tıpatıp yansıttı: Uzun boylu, yüz hatları hoş, hantal olmayan, hastalık derecesinde utangaç olmayan bir tip uzun adımlarla yürüyor. Gerçek aşkın, ya da işte her neyse onun, peşine düşmüş daha kısa boylu ve dört köşe bir tip onu izliyor.

O anda günün bize sunacağı sürprizlerden haberim yoktu elbette.

Yolu yarılayana kadar coşkulu, sevimli ve dışadönük davranan Pancho, Condesa mahallesine yaklaştıkça değişmeye başladı; yeniden Angélica ile o tuhaf (ya da daha doğrusu görkemli ve gizemli) ilişkinin doğurduğu korkuların etkisi altına girmişti sanki. Bütün sorun onun alçakgönüllü işçi ailesi ile Meksiko kentinin küçük burjuva saflarında sağlam bir yer edinmiş Angélica arasındaki toplumsal ayrımdan kaynaklanıyordu. Moralini yükseltmeye çalışarak ona kuşkusuz bunun bir aşk ilişkisine *başlamak* için sorun olacağını, ama ilişki *başlamış* olduğuna göre sınıf savaşının yarattığı uçurumun daralmış olduğunu ileri sürdüm. Bu savıma Pancho bir soruyla karşı çıktı: İlişki başlamış derken ne demek istiyor muşum? Aptalca bir soruydu, yanıt vermemeyi yeğledim. Daha doğrusu kelime oyunu yaparak yine bir soruyla yanıtladım: Sanki Angélica ve o normal insanlar mıydı, küçük burjuva ve proletaryanın tipik birer temsilcisi miydiler?

"Yok, değiliz elbette," dedi Pancho, Reforma bulvarıyla Juárez'in kesiştiği köşede bindiğimiz taksi baş döndürücü bir hızla Colima sokağına yaklaşırken.

Benim de demek istediğimin bu olduğunu söyledim, ikisi de şair olduklarına göre, bir sınıftan ya da ötekisinden olmalarının ne önemi olabilirdi.

"Hem de çok önemi var!" dedi Pancho.

"Bu kadar basite indirgeme, abi," dedim, her geçen an mutluluğa biraz daha yaklaştığımı hissediyordum.

Taksi şoförü beklenmedik biçimde benim söylediklerimi savundu:

"Ona yararınız dokunduysa, engellerin hiç önemi yok. Aranızda gerçek sevgi varsa gerisi önemli değil."

"Gördün mü?" dedim.

"Hayır, görmedim!" dedi Pancho. "Hiç emin değilim."

"Hatununa inançla yaklaş, bu komünist palavralarını boş ver."

"Ne demek komünist palavraları?" dedi Pancho.

"O sosyal sınıflar filan işte."

"Ya, demek sosyal sınıfların varlığını kabul etmiyorsun," dedi Pancho.

Bizimle aynaya bakarak konuşan şoför Pancho'nun bu sorusu üzerine bir elini yanındaki koltuğun arkalığına dayayıp öbür eliyle direksiyona sıkı sıkı sarılarak bize doğru döndü. İçimden, şimdi bir kaza yapacak diye geçirdim.

"Ne için olduğuna bağlı. Bu konuda hayır. Sevgi konusunda biz, yani bütün Meksikalılar, eşitiz. Tanrı karşısında da öyle," dedi şoför.

"Deli saçması!"

"Öyle diyorsan öyle olsun," diye karşılık verdi şoför.

O andan sonra Pancho ve şoför din ve siyaset tartışmasına giriştiler, ben de pencereden tekdüze sürüp giden manzarayı seyre daldım: Juárez caddesindeki binaların cepheleri, Kuzey Roma mahallesindeki binalar; bu arada María'yı da düşündüm, beni ondan ayıran şeyi, ki bu sınıf ayrımı değildi, daha çok deneyimlerdi. Sonra Rosario'yu, mahalledeki odamızı, onunla geçirdiğim muhteşem geceleri düşündüm. Muhteşemdiler ama ben yine de María'yla bir anlık beraberliğe, María'nın tek bir sözüne, María'nın bir tek gülümsemesine bütün o muhteşem anları değişirdim. Amcamları da düşündüm, hatta geçtiğimiz sokaklardan birinde onları uzaktan görür gibi oldum, karıkoca kol kola girmişler, dönüp başka sokaklara doğru tehlikeli zikzaklar çizerek uzaklaşan taksiye bakmadan yürüyorlardı. Yalnızlıklarına gömülmüşlerdi, tıpkı Pancho, şoför ve benim gibi. Ve o anda son günlerde bir şeylerin yolunda gitmediğinin bilincine vardım, Meksika'nın yeni şairleriyle, hayatıma yeni giren kadınlarla kurduğum ilişkilerde bir şeyler eksikti. Kafamın içinde döndüre döndüre ne kadar düşünürsem düşüneyim neyin eksik olduğunu bulamadım. Omzumun üzerinden baktığımda arkamda gördüğüm uçurum beni ürkütmüyordu. Canavarlardan yoksun, ama karanlık, sessiz ve boş bir uçurumdu. Beni rahatsız eden bu uç du-

rumdu, ama pek de önemli bir rahatsızlık değil, sadece midemde bazen korkuyu andıran bir gıdıklanma oluyordu! Ben böyle yüzümü cama dayamış düşünürken Colima sokağına girdik ve Pancho'yla şoför sustular, belki de sadece Pancho susmuştu, şoförle tartışmasında yenik düştüğüne karar vererek. Benim suskunluğum, Pancho'nun suskunluğu yüreğimi dağladı.

Font'ların evinin birkaç metre ilerisinde indik taksiden.

"Burada garip bir şeyler oluyor," dedi Pancho, şoför keyifle anamıza söverek uzaklaşırken.

İlk bakışta sokağın görünüşünde bir anormallik yoktu, ama ben de anımsadığımdan farklı bir hava sezdim. Karşı kaldırımda sarı bir Camaro arabanın içinde iki adam oturuyordu. Gözlerini dikmiş bize bakıyorlardı.

Pancho zili çaldı. Bitmek bilmeyen birkaç dakika evde en ufak bir hareket olmadı.

Camaro'dakilerden biri, şoförün yanında oturan, arabadan indi ve dirseğini arabanın tepesine dayadı. Pancho birkaç saniye adama baktıktan sonra fısıldar gibi çok alçak sesle biraz önce dediklerini yineledi, evet tuhaf bir şeyler oluyordu. Camaro'dan inen adam ürkütücüydü. Font'ların evine ilk gidişlerimi anımsadım, kapının yanında ayakta bahçeye bakarken gözlerimin önünde sırlar sıralanıyordu. Kısa bir süre önceydi ama bana sanki yıllar önceymiş gibi geliyordu.

Bizi karşılamaya küçük Jorge çıktı.

Bahçe kapısına gelince anlamadığımız bir işaret yaptı ve park etmiş Camaro yönüne baktı. Selamımızı yanıtsız bıraktı. Biz bahçeye girince arkamızdan kapıyı yeniden kilitledi. Bahçe gözüme bakımsız göründü. Evin görünüşü de farklıydı. Küçük Jorge bizi doğrudan cümle kapısına yöneltti. Pancho'nun sorgularcasına bana baktığını anımsıyorum, yürürken döndü ve sokağı inceledi.

"Durma yürü, salak," dedi küçük Jorge Pancho'ya.

Evde bizi Quim Font ve karısı karşıladı.

"Gelmek için geç bile kaldın, García Madero," dedi Quim bana sımsıkı sarılarak. Böylesine sıcak bir karşılama beklemiyordum. Señora Font'un üstünde nefti bir sabahlık vardı, terlikleydi, sanki yataktan yeni kalkmış gibi bir hali vardı ama daha sonra bütün ge-

ce çok az uyduğunu öğrendim.

"Burada neler oluyor?" dedi Pancho bana bakarak.

"Neler olmuyor demek istiyorsun," dedi Señora Font, bir yandan da küçük Jorge'yi okşuyordu.

Quim bana sarıldıktan sonra pencereye yaklaştı ve sakınarak dışarıya baktı.

"Hiçbir yenilik yok babacığım," dedi küçük Jorge.

Hemen sarı Camaro'daki adamlar geldi aklıma ve yavaş yavaş Font'ların evinde neler olduğunu çözmeye başladım.

"Biz kahvaltı ediyorduk çocuklar, bir kahve içmek ister misiniz?" dedi Quim.

Arkasından mutfağa gittik. Angélica, María ve Lupe masanın başında oturuyorlardı! Lupe'yi görünce Pancho'nun kılı bile kıpırdamadı, ama benim neredeyse yüreğime iniyordu.

Bundan sonra olanları hatırlamam zor. María sanki hiç kavga etmemişiz gibi karşıladı beni, sanki ilişkimiz hemen oracıkta yeniden başlayabilirdi. Sadece Angélica ve Lupe'yi doğallıkla selamladığımı ve María'nın yanağıma bir öpücük kondurduğunu hatırlıyorum, o kadar. Sonra kahvelerimizi içtik, Pancho neler olduğunu sordu. Açıklamalar çeşit çeşitti, her kafadan bir ses çıkıyordu. O bağırış çağırış arasında Quim'le Señora Font kavga etmeye başladı. Señora Font hiç bu kadar kötü yıl sonu kutlaması yaşamadığını söylüyordu. Quim karşı çıktı, biraz da yoksulları düşün Cristina, dedi. Señora Font ağlamaya başladı ve mutfağı terk etti. Angélica peşinden gitti, bu Pancho'yu da harekete geçirdi ama sonunda bir şey çıkmadı: Pancho ayağa kalktı, kapıya kadar Angélica'nın arkasından gitti, sonra dönüp geri geldi ve yerine oturdu. Bu arada María ile Quim bana durumu anlattılar. Lupe'nin belalısı La Media Luna Oteli'nde Lupe'yi bulmuş. Ayrıntılarını pek anlayamadığım bir hır gür arasında Quim ve Lupe nasılsa kaçmayı başarmışlar ve Colima sokağına gelmişler. Birkaç gün önce olmuş bu. Señora Font durumu öğrenince polise telefon etmiş, devriye polisler gecikmeden gelmişler. Font'lara şikâyetçi olmak istiyorlarsa karakola gitmeleri gerektiğini söylemişler. Quim Alberto'nun bir başka tiple evin karşısında olduğunu söyleyince devriye polisler onlarla konuşmaya gitmişler. Küçük Jorge bahçe duvarından görmüş, san-

ki kırk yıllık ahbaplarmış gibi yarenlik ediyorlarmış. Lupe'nin dediğine bakılırsa Alberto'nun yanındaki de polismiş, ya da polisler hatırı sayılır bir rüşvet alınca olayı unutmuşlar. O andan sonra Font'ların evinin kuşatılması resmen başlamış. Polisler gitmiş. Ardından Señora Font bir kez daha karakola telefon etmiş. Bu kez başka polisler gelmiş ama sonuç hep aynı olmuş. Quim'in bir dostu telefonda yılbaşı kutlamaları geçene dek kuşatmaya dayanmasını salık vermiş. Arada bir, bir başka araba, bir Oldsmobile de gelip Camaro'nun arkasına park ediyormuş, Alberto ve yanındaki yeni kuşatmacılarla bir süre sohbet ettikten sonra görkemli, daha doğrusu ürkütücü bir biçimde lastiklerini gıcırdatarak ve koma çalarak çekip gidiyorlarmış. Bunları kuşatmacıları gözetlemeye cesaret eden yegâne ev sakini küçük Jorge anlatıyordu. Altı saat sonra yeniden dönüyor, nöbeti teslim alıyorlarmış ve öteki araba gidiyormuş. Bu gidiş gelişler, ev halkının sinirlerini harap etmişti elbette. Señora Font kaçırılma korkusundan sokağa çıkamıyordu. Quim de çıkamıyordu, söylediğine bakılırsa ailesine karşı sorumluluğu nedeniyle evde kalıyordu, ama bence dayak yemekten korkuyordu. Son günlerde bahçe kapısından dışarı adım atan bir tek Angélica ile María olmuştu, o da bir kez ve ayrı ayrı. Sonuç felaketti. Angélica'ya hakaret etmişler, korka korka Camaro'nun yanından geçerken María'ya parmak atmışlar, bir de şamar indirmişlerdi. Bu yüzden bizi karşılamaya küçük Jorge çıkmıştı, kapıya çıkmaya cesaret eden tek kişi oydu.

Olanları öğrenince Pancho'nun tepkisi gecikmedi.

Çıkacaktı ve o Alberto denen adama güzel bir kötek atacaktı.

Quim'le ben onu caydırmaya çalıştık ama yapacak bir şey yoktu. Angélica ile yarım saat kadar yalnız başlarına konuştuktan sonra sokağa çıktı.

"Benimle gel García Madero," dedi, ben de salak gibi peşinden gittim.

Dışarı çıktığımızda Pancho'nun savaşçı kararlılığında hatırı sayılır bir düşüş olmuştu. Bahçe kapısını küçük Jorge'nin verdiği anahtarla açtık, dönüp eve baktık; Quim'in salonun penceresinden, Señora Font'un ikinci katın pencerelerinden birinden bizi gözlediklerini görür gibi oldum. Durum bayağı ciddi, dedi Pancho. Ne yanıt

vereceğimi bilemedim, ona kim demişti ağzını aç diye.

"Angélica'yla her şey bitti," dedi Pancho, art arda anahtarları denerken. Bir türlü doğru anahtarı bulamıyordu.

Camaro'dakiler sabah geldiğimizde gördüğüm gibi iki değil üç kişiydiler artık. Pancho kararlı adımlarla arabaya yaklaştı ve ne istediklerini sordu. Ben birkaç metre geride kaldım, Pancho'nun bedeni Lupe'nin belalısını görmemi engelliyordu. Ne ben onu görebiliyordum ne de o beni. Ama sesini duydum, iyi bir tınısı vardı, *ranchera* şarkıcılarının sesini andırıyordu. Kibirliydi ama hepten kulak tırmalayan bir ses değildi. Ama benim ondan bekleyeceğim ses de değildi, tek dirhem ikircik taşımıyordu; kekelemeye ve yüksek perdeden konuşmaya başlayan, hızla hakarete ve saldırıya kayan Pancho'nun sesiyle acı bir tezat içindeydi.

O anda, sabahtan beri bütün olanlardan sonra ilk kez bu tiplerin tehlikeli oldukları kafama dank etti ve Pancho'ya yüz seksen derece çark edip Font'ların evine dönelim demek istedim. Ama Pancho Alberto'ya hodri meydan demeye başlamıştı bile.

"İn arabadan eşoğlueşek," dedi.

Alberto güldü. Duyamadığım bir şeyler söyledi. Yanında oturanın kapısı açıldı ve arabadan o indi. Orta boylu, çok esmer, şişmancaydı.

"Çek arabanı ufaklık." Bana hitap ettiğini anlamam zaman aldı.

Sonra Pancho'nun bir adım gerilediğini gördüm. Derken Alberto da arabadan indi. Bunu izleyen olaylar çok çabuk gelişti. Alberto Pancho'ya yaklaştı (bana öpüyormuş izlenimi verdi) ve Pancho yere yığıldı.

"Bırak onu ufaklık," dedi öteki tip, dirseklerini otomobile dayamıştı. Aldırış etmedim. Pancho'yu yerden kaldırdım ve eve döndük. Kapıya gelince dönüp baktım. İki adam yeniden sarı Camaro'nun içindeydiler, bana sanki gülüyorlarmış gibi geldi.

"Canına okudular, ha?" dedi küçük Jorge, ağaçların arasından çıkarak.

"Deyyusta tabanca vardı," dedi Pancho. "Kendimi savunmaya kalkacak olsam ateş edecekti."

"Ben de öyle düşündüm," dedi küçük Jorge.

Ben tabanca filan görmedim, ama susmayı yeğledim.

Küçük Jorge ile birlikte Pancho'yu eve taşıdık. Cümle kapısına giden taşlı yola geldiğimizde Pancho María'yla Angélica'nın evine gitmek istediğini söyleyince bahçeyi dolandık. Günün geri kalan saatleri tam bir rezillikti.

Pancho Angélica'yla eve kapandı. Hizmetçi kız geç geldi ve herkesi rahatsız ederek temizlik yapmaya başladı. Küçük Jorge arkadaşlarının evine gitmek istedi, ama anne babası bırakmadı. María, Lupe ve ben, bahçenin María ile ilk konuştuğumuz köşesinde oturup kâğıt oynadık. Bir an için tanıştığımız günkü anları yeniden yaşıyormuşuz gibi geldi, hani Pancho ile Angélica'nın küçük eve kapanıp bizi dışarı attığı anlar. Ama artık her şey farklıydı.

Mutfaktaki masada yemek yerken Señora Font boşanmak istediğini söyledi. Quim güldü ve karısının çıldırdığını ima eden bir mimik yaptı. Pancho ağlamaya başladı. Küçük Jorge televizyonu açtı ve Angélica'yla örümceklerle ilgili bir belgesel izlemeye koyuldular. Señora Font mutfakta kalanlara kahve ikram etti. Hizmetçi kız gitmeden önce ertesi gün gelmeyeceğini haber verdi. Quim bahçede onunla birkaç saniye konuştu ve eline bir zarf tutuşturdu. María zarfta yardım isteyen bir not olup olmadığını sordu. İlahi kızım, daha telefonu kesmediler, dedi Quim. Hizmetçi kıza verdiği yeni yıl armağanıydı.

Pancho'nun evden ne zaman çıktığını bilmiyorum, o gece orada kalmaya ne zaman karar verdiğimi de. Bildiğim tek şey, akşam yemeğinden sonra Quim'in beni bir köşeye çektiği, davranışım için bana teşekkür ettiği.

"Senden bunu beklerdim García Madero," dedi.

"Her türlü yardıma hazırım," diye aptalca bir yanıt verdim.

"Artık seninle aramızda geçen bütün şakaları unutup şatonun savunmasına odaklanacağız," dedi.

Şakalar derken ne demek istediğini anlamadım, şato derken neyi kastettiğini anladım elbette. Karşılık vermemeyi yeğledim ve başımla onayladım.

"Kızların büyük evde uyumaları daha uygun," dedi Quim, "güvenlik açısından, anlıyorsun değil mi? Tehlikeli durumlarda sürüyü tek bir yerde toplamalı."

Her açıdan anlaştık ve o gece Angélica misafir yatak odasında,

Lupe salonda, María da küçük Jorge'nin odasında uyudu. Ben bahçedeki küçük evde yatmaya karar verdim, belki María yanıma gelir diye umutlanıyordum. Ama iyi geceler dileyip ayrıldıktan sonra uzun süre boş yere bekledim. María'nın yatağına uzandım, elimde Sor Juana'nın antolojisi María'nın kokusunu kokladım, ama okuyamıyordum. Sonunda dayanamadım ve biraz dolaşmak için bahçeye çıktım. Guadalajara sokağındaki, ya da Sonora bulvarındaki bir evde verilen partiden kulakları sağır eden bir müzik sesi geliyordu. Bahçe duvarına yaklaştım, üzerinden dışarı baktım: Sarı Camaro aynı yerde duruyordu, ama içinde kimse görünmüyordu. Büyük eve döndüm. Salonun ışığı yanıyordu, kulağımı kapıya dayadım ve içerden tanıyamadığım kısık sesler duydum. Kapıyı tıklatmaya cesaret edemedim. Dolanıp mutfak kapısından girdim. Salonda María ile Lupe kanepede oturuyorlardı. Marihuana kokusu geliyordu. María'nın üzerinde kırmızı renkte bir gecelik vardı, önce elbise sandım. Göğüs kısmına bir volkan ve bir köyün neredeyse üstünü kaplayan bir lav seli resmedilmişti. Lupe henüz geceliğini giymemişti, tabii bir geceliği varsa ki hiç aklım kesmiyor. Mini etek ve siyah bluz vardı üstünde, dağınık saçları ona gizemli ve çekici bir hava veriyordu. Ne konuştuklarını öğrenmek isterdim, ama sormadan yanlarına oturdum ve Alberto'nun arabasının hâlâ dışarıda olduğunu söyledim. Zaten biliyorlardı.

"Şimdiye dek hiç bu kadar garip bir yılbaşı yaşamadım," dedim.

María kahve isteyip istemediğimizi sordu, sonra da kalkıp mutfağa gitti. Arkasından gittim. Suyun ısınmasını beklerken arkasından sarıldım ve onunla yatmak istediğimi söyledim. Cevap vermedi. Sükût ikrardan gelir, diye düşündüm, boynunu ve ensesini öptüm. María'nın kokusu, unutmaya başladığım bu koku, beni öyle kızıştırdı ki titremeye başladım. Hemen yanından ayrıldım. Duvara dayandım, bir an için dengemi kaybetmekten, oracıkta bayılmaktan korktum. Normal halime dönmek için çaba harcamam gerekti.

"İyi kalpli bir çocuksun, García Madero," dedi ve tepsi içinde üç fincan sıcak su, Nescafé ve şekerle mutfaktan çıktı. Bir uyurgezer gibi izledim onu. İyi kalpli olduğumu söylerken ne demek istediğini bilmek isterdim, ama başka bir şey söylemedi.

Çok geçmeden anladım ki benim yanlarında olmam onları rahatsız ediyordu. María ile Lupe'nin birbirlerine anlatacak çok şeyleri vardı, üstelik konuştuklarından bir anlam çıkaramıyordum. Tam havadan sudan bahsederken hemen ardından Alberto'ya, Lupe'nin korkunç belalısına geçiyorlardı.

Küçük eve vardığımda kendimi öyle yorgun hissettim ki ışığı bile açmadım.

El yordamıyla büyük evden, bahçeden, nereden bilemiyorum, yansıyan ay ışığının yardımıyla María'nın yatağına gittim, kendimi yüzükoyun, üstümdekileri çıkarmadan yatağın üstüne attım ve hemen uyudum.

O sırada saat kaçtı, ne kadar böyle kaldım, bilmiyorum. Uyandığımda hâlâ karanlıktı ve bir kadın beni okşuyordu. María olmadığını anlamam uzun zaman aldı. Birkaç saniye düş gördüğümü, ya da Rosario'nun yanında olduğumu sandım. Sarıldım, öptüm, karanlıkta yüzünü görmeye çalıştım. Lupe'ydi ve tıpkı bir örümcek gibi gülüyordu.

31 Aralık

Yılbaşını, hani derler ya, ailecek kutladık. Gün boyu Font'ların eski aile dostları gelip gitti. Sayıları fazla değildi. Bir şair, iki ressam, bir mimar, Señora Font'un kız kardeşi, merhume Laura Damián'ın babası.

Bu sonuncunun zuhur etmesi abartılı ve esrarengiz davranışlara neden oldu. Quim pijamasıyla, uzamış sakallarıyla, salonda oturmuş televizyon seyrediyordu. Kapıyı ben açtım, Señor Damián elinde koskocaman bir kırmızı gül demetiyle içeri girdi. Gülleri çekingen, rahatsız (kurtulmak istercesine ve kırgın) bir tavırla elime tutuşturdu. Bir vazo bulmak ya da bir yerlere bırakmak için elimde çiçeklerle mutfağa giderken Señor Damián'nın Quim'e günlük yaşamın sefaletiyle ilgili bir şeyler söylediğini duydum. Daha sonra Noel ve yılbaşı eğlencelerinden söz ettiler. Eski günler yok artık, dedi Quim. Doğru söylüyorsun, dedi Laura Damián'ın babası. Eskiden çok daha iyiydi, dedi Quim. Yaşlanıyoruz, dedi Laura Damián'ın babası. Bunun üzerine Quim şaşırtıcı bir şey söyledi: Hâlâ ya-

şanını nasıl sürdürebiliyorsun anlamıyorum, ben senin yerinde olsam çoktan ölmüştüm.

Uzun bir sessizlik oldu, sadece arka bahçede akşam için hazırlık yapan Señora Font ile kızlarının uzaktan gelen sesleri duyuluyordu, sonra Laura Damián'ın babası hıçkırarak ağlamaya başladı. Merakımı yenemedim ve gürültü etmemeye çalışarak mutfaktan çıktım. Aslında önlem almama hiç gerek yoktu, çünkü iki erkek dalmış gitmişler, birbirlerine bakıyorlardı. Quim sanki yataktan yeni kalkmış, saçları dağınık, gözlerinde çapaklar, altlarında halkalar, pijaması bumburuşuk, ayaklarının yarısı terliğin dışında. Gördüğüm kadarıyla ayakları zarifti, amcamın ayaklarından çok farklıydı örneğin. Señor Damián'ın gözyaşları sel gibi akıyordu, sadece yanaklarında iki çizgi oluştursa da bu iki derin çizgi sanki bütün yüzünü kaplıyordu, hani derler ya gözleri hâlâ kan çanağı gibi, ellerini kavuşturmuş Quim'in karşısında oturuyordu. Angélica'yı görmek istiyorum, dedi. Önce sümüklerini sil, dedi Quim. Señor Damián cebinden bir mendil çıkardı, gözlerini ve yanaklarını sildi, sonra sümkürdü. Hayat zor Quim, dedi beklenmedik bir hareketle yerinden kalkarken ve bir uyurgezer gibi tuvalete yöneldi. Yanımdan geçerken bana bakmadı bile.

Sanırım sonra bir süre bahçede 1975 yılının son akşam yemeği için hazırlık yapan Señora Font'a yardım ettim. Her yılbaşında dostlarımıza yemek veririm, artık bir gelenek oldu, aslında bu yıl canım hiç istemiyor, kutlama yapacak halde değilim, ama görüyorsun işte, güçlü olmak gerek, dedi Señora Font. Ona Laura Damián'ın babasının geldiğini söyledim. Alvaro'cuk her yıl gelir, tanıdığı en iyi aşçı olduğumu söyler, dedi Señora Font. Bu akşam ne yiyeceğiz, diye sordum.

"Ay, oğlum, hiç bilmiyorum. Sanırım bir *mole* hazırlayıp sonra da erkenden gidip yatacağım. Bu yıl kutlama filan çekmiyor canım, sen ne düşünüyorsun?"

Señora Font yüzüme baktı ve kahkahayı bastı. Bana kalırsa bu kadın da kafayı üşütmüş. Sonra kapı bir kez daha ısrarla çalındı, Señora Font durup birkaç saniye bekledi, bana gidip bakmamı söyledi. Salondan geçerken Quim'i ve Laura Damián'ın babasını gördüm, ikisinin de ellerinde birer kadeh, aynı kanepeye oturmuş tele-

vizyondaki bir başka programı seyrediyorlardı. Yeni gelen konuk bir köylü ozandı. Bana sarhoşmuş gibi geldi. Señora Font'un nerede olduğunu sordu ve Quim'le Laura Damián'ın babasının oluşturdukları hüzünlü manzaraya bakmadan önlerinden geçti, doğruca ev sahibesinin akşam için süsler ve Meksika bayrakları hazırladığı arka bahçeye gitti. Küçük Jorge'nin odasına çıktım, pencereden aşağıya bakınca köylü şairin başına darbeler indirdiğini gördüm.

Bu hengâmenin dışında o gün telefonlar da hiç susmadı. Önce Lorena denen eski damardan gerçekçi birisi María ile Angélica'yı bir yılbaşı partisine çağırmak için aradı. Sonra La Paz'cı bir şair aradı. Daha sonra Rodolfo adlı bir dansçı María ile konuşmak istedi, ama María konuşmak istemedi, benden evde olmadığını söylememi rica etti; sanki hiç kıskançlık duymuyormuşçasına, düşünmeden isteksizce ricasını yerine getiriyormuşum gibi yaptım. Gerçekten öyle olsa ne kadar iyi olurdu, kıskançlık bir işe yaramıyor. Sonra Quim'in çalıştığı büronun müdürü olan mimar aradı. İlginçtir, önce Quim'le konuştu, ardından Angélica'nın telefonu almasını istedi. Quim benden Angélica'yı çağırmamı isterken gözleri yaşlıydı; Angelica telefonda konuşurken, daha doğrusu telefon edenin konuşmasını dinlerken, Quim bana Allah'ın belası topraklarda tek güzel şeyin şiir yazmak olduğunu söyledi. Kelimesi kelimesine böyle dedi. Ben, onunla zıtlaşmamak için başımla evet hareketi yaptım (sanırım bir de "çok iyi bir havadasın Quim" gibi tam ikiyüzlülük örneği bir laf ettim). Daha sonra bir süre kızların evinde María ve Lupe'yle sohbet ettim, daha doğrusu onların konuşmalarını dinledim; arada bir de kendime bu kuşatmanın nasıl ve ne zaman biteceğini soruyordum.

Lupe'yle bir gece önceki düzüşmemizin üzerinde hâlâ bir esrar perdesi vardı, ama doğrusu çoktandır hiç bu kadar keyiflenmemiştim. Saat birde öğle yemeği yerine geçecek bir şeyler yedik. Önce küçük Jorge, María, Lupe ve ben oturduk masaya, saat bir buçukta da Señora Font, Quim, Laura Damián'ın babası ve Angélica ile köylü şair. Bulaşıkları yıkarken köylü şairin dışarı çıkıp Alberto'yla yüzleşme tehditleri savurduğunu, ardından da Señora Font'un "Saçmalama Julio," dediğini duydum. Sonra tatlımızı yemek için hep beraber salona geçtik.

Akşamüstü duş aldım.

Bedenimde çürükler vardı ama kim yaptı bilmiyorum, Rosario mu yoksa Lupe mi; her halükârda María'nın marifeti değildi, bu da içimi acıttı, bu acı María'yla ilk sevişmemizden sonra duyduğum acı kadar çekilmez değildi gerçi. Sol mememin altında erik büyüklüğünde bir morluk vardı. Köprücük kemiğimin üzerinde ise minnacık, yıldızları andıran tırmık izleri. Omuzlarımda da tırmık izleri buldum.

Duştan çıkınca herkesi mutfakta, kimileri oturmuş kimileri ayakta, kahve içerken buldum. María Lupe'den Alberto'nun kamışıyla az kalsın boğacağı fahişenin hikâyesini anlatmasını istedi. Herkes sanki ipnotize olmuş gibiydi. Arada bir Lupe'nin lafını kesip korkunç, çok korkunç deyip duruyorlardı, hatta bir kadın sesinin (Señora Font'un ya da Angélica'nın sesi olabilir) o ne büyük şey dediğini duydum; bu arada Quim Laura Damián'ın babasına: Ne biçim bir adamın elindeyiz görüyorsun, diyordu.

Akşamüstü dörtte köylü şair gitti, hemen ardından Señora Font' un kız kardeşi çıkageldi. Akşam yemeği için hazırlıklar hızlandı.

Saat beşle altı arasında yemeğe gelemeyeceklerini bildirmek için telefon edenler çoğaldı, altı buçukta Señora Font daha fazla dayanamayacağını söyleyerek ağlamaya başladı ve yukarı çıkıp odasına kapandı.

Saat yedide Señora Font'un kardeşi, María ve Lupe'nin yardımıyla yemek için masayı hazır etmişti. Ama bazı eksikler vardı, onları almaya gitti. Dışarı çıkmadan önce Quim onu birkaç saniye çalışma odasına götürdü. Odadan çıkarken Señora Font'un kardeşinin elinde bir zarf vardı, herhalde içinde para vardı. Señor Font'un odadan bağırarak zarfı çantasına koymasını söylediğini duydum, yoksa sarı Camaro'dakiler çalarlar diyordu. Señora Font'un kız kardeşi önce oralı değilmiş gibi görünüyordu, ama kapıdan çıkarken Quim'in dediğini yaptı. Yine de daha güvende olması için küçük Jorge ile birlikte bahçe kapısına dek kendisine eşlik ettik. Gerçekten de sarı Camaro oradaydı, ama Señora Font'un kız kardeşi yanlarından geçerken dönüp bakmadılar bile, kadın da Cuernavaca yönünde uzaklaşarak kayboldu.

Saat dokuzda yemeğe oturduk. Davetlilerin çoğu özür dilemiş

ve gelmemişlerdi. Masada konuk olarak sadece yaşlı bir kadın, sanırım Quim'in kuziniydi; zayıf uzun boylu, mimar diye tanıttıkları bir adam, ya da kendi deyişiyle eski mimarlardan, ve dünyadan habersiz görünen iki ressam vardı. Señora Font, kardeşi eşliğinde şık gece elbisesi içinde çıktı odasından. Señora Font'un kız kardeşi alışverişten döndükten sonra yeniden yemek hazırlıklarını gözden geçirmekle kalmayıp ablasının giyinmesine de yardım etmişti. Lupe, yılın son dakikaları yaklaştıkça daha da huysuzlaşıyordu. Bizimle sofraya oturmaya hakkı olmadığını, yemeğini mutfakta yiyeceğini söyledi; ama María kesinlikle karşı çıktı ve sonunda Lupe masaya oturdu, doğrusu ben kendi hesabıma tartışmalarından hiçbir şey anlamadım. Yemeğin ilk anları olağanüstüydü.

Quim ayağa kalktı, birisinin şerefine kadeh kaldırdı. Ben, kadehini bu zor durum karşısında olağanüstü metanet sergileyen karısının şerefine kaldırdığını düşündüm, ama hayır, kadehini benim şerefime kaldırmıştı! Yaşımdan, şiirlerimden söz etti, kızlarıyla (bunları söylerken gözlerini Laura Damián'ın babasına dikti, o da başıyla onayladı) ve onunla dostluğumu hatırlattı, sohbetlerimizden, DF sokaklarında beklenmedik karşılaşmalarımızdan söz etti; sözlerini bitirirken doğrudan yüzüme bakarak büyüyüp olgun ve sorumlu bir vatandaş olduğumda onu yargılarken acımasız olmamamı istedi. Aslında kısa bir konuşma yaptı ama bana çok uzun geldi. Sustuğunda utançtan kıpkırmızı kesilmiştim. María, Lupe ve Angélica alkışladılar. Dalgın ressamlar da. Küçük Jorge, kimse farkına varmadan masanın altına saklandı. Gözümün ucuyla Señora Font'a baktım, o da en az benim kadar utanmıştı.

Heyecanlı başlangıca karşın yılın son gecesinin sonraki anları hüzünlü ve sessiz geçti. Señora Font ile kız kardeşi yemek servisi yaptılar. María yemeklerden ancak bir lokma tattı; Angélica'nın sessizliği huysuzluktan çok isteksizlikten kaynaklanıyor gibiydi. Quim'le Laura Damián'ın babası arada bir dikkatlerini mimarın sözlerine veriyor gibi yapıyorlar, ama genelde ilgisiz görünüyorlardı. Ressamlar çokluk kendi aralarında konuşuyorlardı, arada bir söylenenlere göre tablo koleksiyonu yapan Laura Damián'ın babası da onlara katılıyordu. Yemeğe başlarken iyi vakit geçirmeye hevesli görünen María ile Lupe de sonunda servis yapan kadınlara

yardım ettiler, ardından mutfakta yok oldular. Masanın öteki ucundan Quim bana "İşte muhteşem dünya," dedi.

Tam o anda kapı çalındı ve hepimiz yerimizden sıçradık. María ve Lupe de mutfaktan başlarını uzattılar.

"Birisi kapıyı açsın," dedi Quim, ama kimse yerinden kımıldamadı.

Ayağa kalkan ben oldum.

Bahçe karanlıktı, parmaklıkların arkasında iki gölge görür gibi oldum. Alberto'yla polis memuru olmalı diye geçirdim aklımdan. Usdışı bir dürtüyle kavga etme isteği kabardı içimde, kararlılıkla onlara doğru yürüdüm. Ancak karşımda Ulises Lima ile Arturo Belano'yu buldum. Ne için geldiklerini söylemediler. Beni orada görmek şaşırtmadı onları. İçimden "Kurtulduk!" dediğimi anımsıyorum.

Yemek boldu, Ulises ve Arturo da masaya oturdular, Señora Font yeni gelenlere yemek koyarken ötekiler tatlılarını yiyerek sohbet etmeye devam ettiler. Yemekleri bitince Quim Ulises ile Arturo'yu çalışma odasına götürdü. Laura Damián'ın babası da çok geçmeden peşlerinden gitti.

Az sonra Quim aralık kapıdan başını uzattı ve Lupe'yi yanlarına çağırdı. Salonda kalan bizler sanki bir cenaze törenindeydik. María peşinden bahçeye çıkmamı istedi. Bana upuzun gelen, ama aslında beş dakikayı geçmeyen bir konuşma yaptı. Bir tuzak, dedi. Sonra birlikte babasının çalışma odasına girdik.

İlginçti ama en çok Alvaro Damián'ın sesi duyuluyordu; Quim'in iskemlesinde oturmuştu (Quim köşede ayaktaydı) ve hamiline çekler imzalıyordu. Belano ile Lima gülümsüyorlardı. Lupe'nin endişeli ama yazgısına razı olmuş gibi bir hali vardı. María, Laura Damián'ın babasına Belano'yla Lima'nın neden geldiklerini sordu. Laura Damián'ın babası başını imzaladığı çeklerden kaldırdı ve Lupe meselesini bir an önce halletmek gerektiğini söyledi.

"Kuzeye gidiyorum, abla," dedi Lupe.

"Nasıl yani?" dedi María.

"Bunlarla, babanın arabasıyla."

Çok geçmeden Quim'le Laura Damián'ın babası arkadaşlarımı Lupe'yi de yanlarında götürmek koşuluyla nereye isterlerse oraya

gitmeleri için ikna etmişlerdi. Böylece kuşatma son bulacaktı.

Beni en çok şaşırtan Quim'in İmpala'yı ödünç vermeyi kabul etmesi oldu, doğrusu bu kadarını beklemiyordum.

Çalışma odasından çıkınca María ile Lupe bavul hazırlamaya gittiler. Ben de peşlerinden gittim. Lupe'nin bavulu neredeyse bomboştu, kaçarken giysilerinin yarısından çoğu otelde kalmıştı.

Televizyonda saat on ikiyi verdiklerinde sarılıp öpüştük. María, Angélica, küçük Jorge, Quim, Señora Font, Señora Font'un kız kardeşi, Laura Damián'ın babası, mimar, ressamlar, Quim'in kuzini, Arturo Belano, Ulises Lima, Lupe ve ben.

Öyle bir an geldi ki kim kime sarılıyor, bir kez öptüğünü bir daha mı öpüyor kimse bilmiyordu.

Saat ona dek parmaklıkların ardında Alberto ve adamlarını görebiliyorduk. Saat on birde artık yoklardı, hatta küçük Jorge cesaretini toplayıp bahçeye çıktı, bahçe duvarının üzerinden sokağa göz attı. Gitmişlerdi. On ikiyi çeyrek geçe hepimiz gizlice garaja gittik ve vedalaşmalar başladı. Belano ve Lima'ya sarıldım, damardan gerçekçilerin ne olacağını sordum. Yanıt olarak yanağıma bir öpücük kondurdular. Quim'in arabası beyaz, son model bir Ford İmpala'ydı. Quim ve karısı, sanki son anda pişman olmuşlar gibi arabayı kimin kullanacağını sordular.

"Ben," dedi Ulises Lima.

Quim Ulises'e arabanın kimi özelliklerini anlatırken, küçük Jorge acele etmemizi, Lupe'nin belalısının az önce geri döndüğünü söyledi. Bir ara herkes hep bir ağızdan yüksek sesle konuşmaya başladı, Señora Font: Bu duruma düşmek ne utanç verici, dedi. Bunun üzerine koşa koşa Font'ların küçük evine gidip kitaplarımı aldım. Döndüğümde motor işliyordu, herkes sanki donakalmıştı, kimse kımıldamıyordu. Arturo ile Ulises'in önde, Lupe'nin arka koltukta oturduğunu gördüm.

"Birisi gidip bahçe kapısını açmalı," dedi Quim.

Bu görevi üstlenebileceğimi söyledim.

Camaro'nun ve İmpala'nın ışıklarının yandığını gördüğümde kaldırımdaydım. Manzara bir bilimkurgu filmini anıştırıyordu. Araba kapıdan çıkarken, sanki aralarında çekim varmışçasına, ya da kaderin cilvesiymiş gibi, ki eski Yunana göre ikisi de aynı kapıya

çıkıyordu, öteki araba İmpala'ya yanaştı.

Sesler duydum, beni çağırıyorlardı; Quim'in arabası yanımdan geçti, Camaro'dan inen Alberto'nun siluetini gördüm, bir sıçrayışta arkadaşlarımın olduğu arabanın yanına geldi. Alberto'nun yardakçıları arabadan inmemişlerdi, avazları çıktığı kadar bağırarak İmpala'nın camını kırmasını söylüyorlardı. "Neden basmıyor gaza?" diye geçirdim içimden. Lupe'nin belalısı arabanın kapılarını tekmeliyordu. María'nın bahçede bana doğru geldiğini gördüm. Camaro'dan inen katillerin yüzlerini gördüm. Bir tanesi puro içiyordu. Ulises'in yüzünü gördüm, elleri direksiyonun arkasındaki panelde dolanıyordu. Belano'nun yüzünü gördüm, sanki onunla ilgisi yokmuş gibi sakin sakin bakıyordu Alberto'ya. Yüzünü kapatan Lupe'yi gördüm. Kapı camının yeni bir tekmeyi kaldıramayacağını düşündüm ve bir sıçrayışta kendimi Alberto'nun yanında buldum. Sonra gördüm ki Alberto sendeliyor. İçki kokuyordu, kesin onlar da yılbaşını kutlamışlardı. Sağ yumruğumun (boşta olan sadece bu elimdi, öteki elimde kitaplar vardı) yeniden belalının üzerine doğru havalandığını gördüm. Bu kez yere yığıldığını gördüm. Evden beni çağırdıklarını duydum, bakmadım onlara. Ayaklarımın ucundaki bedeni tekmeledim, tekmeledim. Ve sonunda İmpala'nın hareket ettiğini gördüm. Katillerin Camaro'dan indiklerini ve bana doğru geldiklerini gördüm. Lupe'nin Quim'in arabasından bana baktığını ve kapıyı açtığını gördüm. O anda başından beri onlarla gitmek istediğimi fark ettim. Kendimi içeri attım ve kapıyı kapamama kalmadan Ulises gaza bastı ve hızlandı. Bir silah sesi ya da benzeri bir ses duydum. Bize ateş ediyorlar, orospu çocukları, dedi Lupe. Döndüm ve arabanın arka camından sokağın ortasında bir karaltı gördüm. İmpala'nın dikdörtgen penceresinin çerçevelediği karanlıkta dünyanın bütün hüzünleri yoğunlaşıyordu. Arabamız bir atılımla Font kardeşlerin evini, Camaro'daki katilleri, Colima sokağını arkada bırakırken Belano'nun "havai fişekler" dediğini duydum; iki dakika geçmeden Oaxaca bulvarındaydık ve kuzeye, kent dışına doğru yol alıyorduk.

II.

Vahşi Hafiyeler

(1976-1996)

1

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında República de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Ay, çocuklar, ne iyi ettiniz de geldiniz, dedim. Hadi girin, girin. Burası sizin de eviniz, dedim. Onlar sıraya girmiş koridordan içeri girerlerken, daha doğrusu koridorda yürümeye çalışırken, çünkü ampul yanmıştı ve değiştirmemiştim (hâlâ da değiştirmedim), ben neşeyle hoplaya zıplaya önlerine geçtim ve mutfağa gidip bir şişe *mezcal* çıkardım, Los Suicidas, *Canına Kıyanlar*, ne ad ama! Bu *mezcal* sadece Chihuahua'da üretiliyor ve üretimi sınırlı, ne sandınız ya! 1967 yılına dek postayla yılda iki şişe geliyordu bana. İçeri döndüğümde baktım çocuklar salonda resimlerimi, kitapları inceliyorlar; bu ziyaretin beni ne kadar mutlu ettiğini bir kez daha söylemeden edemedim. Kim vermişti onlara adresimi? Germán mı, Manuel mi, Arqueles mi? Sorumu anlamamış gibi yüzüme baktılar, sonra biri List Arzubide, dedi. Ben de onlara oturun, ayakta kalmayın, dedim; ah anladım, Germán List Arzubide, sevgili kardeşim, beni her zaman hatırlar, hâlâ öyle iri, öyle babacan mı? Çocuklar omuz silktiler, evet dediler. Elbette, kısalacak değildi ya, öyle değil mi? Ama onlar sadece evet demekle yetindiler, o zaman ben de artık bu *mezcal*'in tadına bakma zamanı geldi dedim ve iki bardak uzattım. Sanki şişenin içinden bir ejderha fırlayacakmış gibi korkuyla bakakaldılar, güldüm, ama onlara gülmedim, mutluluktan güldüm, orada onlarla olmanın bende yarattığı mutluluktan güldüm. Biri, *mezcal*'in adı Suicidas mı diye sordu, görüyorsunuz işte, dedim, hâlâ gülerek şişeyi ona uzattım. Bu adın onları şaşırtacağını biliyordum. Yüzlerini daha iyi görebilmek için onlardan, diyelim ki birkaç adım, uzaklaştım. Allah bağışlasın, nasıl da gençtiler, saçları omuzlarına inmiş, ellerinde kitaplar, gözümde ne hatıralar canlandı. O anda biri, Señor

Salvatierra bunun öldürmediğinden emin misiniz? dedi. Öldürür mü hiç, bu hayat suyudur, sağlık iksiri, güvenle için dedim, ve örnek olmak için bardağımı doldurdum, bir dikişte bardağın yarısına kadar içtim, sonra da onlara koydum ve ilk başta piçkuruları sadece dudaklarını ıslattılar, ama yavaş yavaş hoşlarına gitti, adam gibi içmeye başladılar. E, çocuklar, nasılmış? dedim, biri, Şilili olan, Los Suicidas adlı bir *mezcal*'den söz edildiğini hiç duymamıştım, dedi. Biraz iddialı gibi geldi bana, Meksika'da en azından iki yüz kadar *mezcal* markası olmalı, yani hepsini bilmek kolay değil, hele buralı olmayınca, ama tabii o çocuk bunu bilmiyordu. Öteki çocuk da, ben de adını duymamıştım dedi. Ben de artık bu *mezcal*'in yapılmadığını sandığımı söyledim, fabrika iflas mı etmiş ne, ya da yakmışlar, yahut da Pascual gazozlarına şişe yapan bir firmaya satmışlar, yeni sahiplerine pek iyi bir ticari isim gibi gelmemiş galiba. Bir süre Los Suicidas *mezcal*'ini yudumlayarak ve her yudumun tadını çıkararak, onlar ayakta ben oturarak sessiz kaldık ve düşüncelere daldık, neler neler düşündük kimbilir. Derken biri Señor Salvatierra, sizinle Cesárea Tinajero hakkında konuşmak istiyoruz, dedi. Öteki devam etti: Ve de *Caborca* dergisi hakkında. Vay bacaksızlar. İkisinin beyinleri arasında ve beyinleri ile dilleri arasında rabıta var sanki. Biri konuşmaya başlıyor, konuşmasının yarısına gelince susuyor, öteki birincinin başlattığı cümleyi ve fikri bıraktığı yerden devam ettiriyordu. Cesárea'dan söz edince gözlerimi kaldırıp baktım, onları sanki bir tül perdenin ardından görüyordum, daha net söylemek gerekirse bir gazlı bezin ardından. Bana Señor diye hitap etmeyin çocuklar, dedim, Amadeo deyin, dostlarım gibi. Tamam, Amadeo, dediler. Ve yeniden Cesárea Tinajero'nun adını andılar.

Perla Avilés, Leonardo da Vinci sokağı, Mixcoac mahallesi, Meksiko DF, Ocak 1976. 1970'ten söz edeceğim. Ben onu 1970'te, Talismán'daki Porvenir Lisesi'nde tanıdım, ikimiz de bir süre bu okulda okuduk, o 1968'de Meksika'ya geldiğinde başlamıştı liseye, ben 1969'da, ama 1970 yılına dek tanışmadık. Şimdi konumuzla ilgisi olmayan nedenlerden dolayı ikimiz de bir süre okulu bıraktık. Sanırım o ekonomik nedenlerle, bense birden ta içimde dehşet duy-

duğum için. Ama sonra döndüm liseye, o da döndü, ya da anne babası dönmeye mecbur etti, işte o zaman tanıştık. 1970'ten söz ediyorum, ben sınıfın en büyüğüydüm, en yaşlı kızı, on sekiz yaşındaydım ve üniversitede olmam gerekirdi, lisede okuyor olmamalıydım ama işte oradaydım, Porvenir Lisesi'nde, ve bir sabah, ders başlamıştı, bir yerlerden çıkıverdi, hemen dikkatimi çekti, yeni değildi, arkadaşları vardı, ve benden bir yaş küçüktü, oysa o da bir yıl kaybetmişti. O sırada Lindavista mahallesinde oturuyordu, ama birkaç ay sonra ailesi ev değiştirdi ve Nápoles mahallesine taşındılar. Arkadaş olduk. İlk günlerde onunla konuşmak için cesaretimi toplamam gerekiyordu, bahçede futbol oynarken seyrediyordum onu, futbol oynamayı çok seviyordu, ben merdivenlerde durup ona bakıyordum, bana göre o güne dek gördüğüm en yakışıklı erkekti. Lisede uzun saç yasaktı, ama onun saçları uzundu, futbol oynarken gömleğini çıkartıyordu ve çıplak kalıyordu. Bana göre, hani şu mitoloji dergilerindeki Yunanlılar vardır ya tıpkı onlara benziyordu, başka zamanlarda da (sınıfta uyuklar gibiyken örneğin) Katolik bir aziz. Onu sürekli göz hapsine almıştım. Çok arkadaşı yoktu. Çok insan tanıyordu, evet, birçoklarıyla gülüp eğleniyordu (her zaman güler yüzlüydü), şakalaşıyordu, ama çok az arkadaşı vardı, hatta hiç arkadaşı yoktu. İyi bir öğrenci değildi. Kimya ve fizik derslerinde notları kötüydü. Tuhafıma gidiyordu bu da, çünkü çok zor değildi bu dersler, biraz dikkat etmek, biraz çalışmak geçer not almak için yeterliydi, ama anlaşılan çok az ya da hiç çalışmıyordu, derslerde aklı hep başka yerdeydi. Bir seferinde yanıma geldi, ben merdivenlerde Comte de Lautréamont okuyordum, pat diye Porvenir Lisesi'nin sahiplerinin kim olduğunu bilip bilmediğimi sordu. Öyle ürkmüştüm ki nasıl yanıtlayacağımı bilemedim, sanırım ağzımı açtım ama bir şey söyleyemedim, yüzüm allak bullak oldu, hatta titremeye bile başlamış olabilirim. Gömleğini giymemiş, elinde tutuyordu, öteki elinde defterlerini koyduğu torba vardı, torbası toz içindeydi, gülümseyerek bana bakıyordu; ben de onun ter içindeki göğsüne, akşam rüzgârı ya da havası (ki bu ikisi aynı şey değil) hızla terini kurutuyordu. Dersler bitmişti, ben hâlâ okulda ne yapıyordum bilmiyorum, birini mi bekliyordum, bir kız arkadaşı mı yoksa bir erkek arkadaşı mı, pek sanmıyorum çünkü benim de çok arkadaşım yok-

tu, belki de sadece onu futbol oynarken görmek için kalmıştım. Parlak, gri bir gökyüzü olduğunu hatırlıyorum, soğuk çıkmıştı, belki de soğuk yoktu da ben üşüyordum. Bir de, kimselerin kalmadığı okulda uzaktan ayak sesleri, boğuk kahkahalar duyulduğunu hatırlıyorum. İlk sorduğunda kesin onu duymadığımı düşündü, sorusunu tekrarladı. Okulun sahibi kim bilmiyorum, dedim, bir sahibi var mı, onu da bilmiyorum. Elbette var, dedi, hem de sahibi Opus Dei'den. Yanıtım ona tipik bir budalanın yanıtı gibi gelmiş olmalı, Opus Dei'nin ne olduğunu bilmediğimi söyledim. Şeytanla anlaşmalar yapan Katolik bir tarikat, dedi gülerek. O zaman ne demek istediğini anladım; benim dinle pek ilişkim yok, ama Porvenir Lisesi'nin Kilise'ye bağlı olduğunu biliyorum, dedim. Hayır, bu kadarı yeterli değil, Kilise'nin hangi kesimine bağlı olduğunu bilmek önemli, Opus Dei'ye bağlı. Peki, bu Opus Dei'liler kim? diye sordum. Bunun üzerine merdivenlerde yanıma oturdu, uzun uzun konuştuk, ama ben huzursuzdum, çünkü gömleğini bir türlü giymiyordu ve hava giderek daha da soğuyordu. O ilk sohbetimizden annesi ile babası hakkında söyledikleri kalmış aklımda: İkisi de saf insanlar, dedi, kendisi de saftı, aynı zamanda o güne dek okulun Opus Dei'ye ait olduğundan haberleri olmadığına göre muhtemelen hem cahil (annesiyle babası ve o) hem de basit insanlardı, böyle dedi. Senin annenle baban bu okulda kimin söz sahibi olduğunu biliyorlar mı, diye sordu. Annem öldü, dedim, babamın da ne haberi var ne de ilgileniyor. Benim de umurumda değil, diye ekledim, ben sadece liseyi bitirip üniversiteye girmek istiyorum, o kadar. Ne okuyacaksın, diye sordu. Edebiyat dedim. İşte o zaman söyledi yazar olduğunu. Ne tesadüf, ben de yazarım. Ya da buna benzer bir şeyler söyledi. Önem vermiyormuş havalarında. Tabii ki benimle dalga geçtiğini düşündüm. İşte böyle arkadaş olduk. Ben on sekiz yaşındaydım, o on yedi yaşını henüz doldurmuştu. On beş yaşından beri Meksika'da yaşıyordu. Bir kere onu ata binmeye davet ettim. Babamın Tlaxcala'da bir arazisi vardı, bir de at almıştı. İyi at binmeyi bildiğini söylüyordu; ben de, bu pazar babamla Tlaxcala'ya gideceğim, istersen bizimle gelebilirsin, dedim. Babamın çiftliği ne kadar hüzün vericiydi. Kerpiç bir kulübe yaptırmıştı, hepsi o kadar, gerisi çalı ve kuru toprak. Oraya vardığımızda gülümseyerek, sanki şık bir çift-

lik, bir *latifundio* bulacağımızı düşünmüyordum ama bunu da beklemiyordum der gibi şöyle bir etrafına bakındı. Ben bile babamın çiftliğinden biraz utanç duydum. Atın üstüne atacak bir eyer bile yoktu, ata komşular bakıyordu. Babam atı almaya gitti, onu beklerken bir süre gezindik. Okuduğum, onun bilmediğini bildiğim kitaplardan söz etmeye çalışıyordum, ama beni dinlediği pek yoktu. Yürüyorduk, yürüyorduk, sigara üstüne sigara içiyordu ve manzara hiç değişmiyordu. Neyse sonunda babamın arabasının klaksonu duyuldu, ata bakan adam, binmeden dizgininden tutmuş atı getiriyordu. Kulübeye döndüğümüzde babam adamla arabaya binip bazı işleri halletmek için bir yerlere gitmişti, at bağlanmış olarak bizi bekliyordu. Önce sen bin, dedim. Yok, dedi (aklının başka yerde olduğu belliydi), sen bin. Tartışmamayı yeğledim, bindim ve hemen dörtnala sürdüm. Döndüğümde yere oturmuş, sırtını kulübenin duvarına dayamış sigara içiyordu. Çok iyi ata biniyorsun, dedi. Sonra kalktı, ata yaklaştı, çıplak ata binmeye alışık olmadığını söyledi, yine de bir sıçrayışta biniverdi. Ben elimle bir yönü işaret ettim ve orada bir dere, daha doğrusu bir dere yatağı olduğunu söyledim, o sıralar kurumuştu ama yağmur yağınca doluyor ve güzelleşiyordu. Atı koşturmaya başladı. İyi sürüyordu. Ben iyi bir amazonum, ama o da en az benim kadar iyiydi, hatta belki daha da iyi, bilmiyorum, o gün bana daha iyi biniyormuş gibi geldi. Eyersiz ata binmek zordur, hayvanın sırtına yapışmış koşturuyordu, sonra gözden kayboldu. Beklerken kulübenin yanına attığı izmaritleri saydım, canım bir sigara çekti. Saatler sonra, babamın arabasında o önde ben arkada giderken, büyük olasılıkla bu toprakların altında bir piramit gömülüdür, dedi. Babamın gözlerini yoldan çevirip ona baktığını hatırlıyorum: Piramit mi, nasıl yani? Evet, yerin altı piramitlerle dolu olmalı, dedi. Ben, karanlık arka koltuktan, neden yerin altında piramitler olduğunu düşündüğünü sordum. Cevap vermedi. Sonra başka şeylerden konuşmaya başladık, ama benim aklım piramitlere takıldı, neden orada piramitler olduğunu söylüyordu? Piramitleri düşündüm. Babamın taşlı arazisini düşündüm, aradan çok zaman geçmişti, artık onu görmüyordum, ama bu ıssız topraklara her gidişimde toprağa gömülü piramitleri düşünüyordum, onu yalnızca bir kere at koştururken gördüğüm geliyor aklıma, yalnızca bir kere ve pi-

ramitlerin üzerinde, sonra kulübede yalnız kaldığı zaman sigara içerkenki hali geliyordu gözümün önüne.

Laura Jáuregui, Tlalpan, Meksiko DF, Ocak 1976. Onu tanımadan önce César'ın, César Arriaga'nın sevgilisiydim, ben César'la UNAM'ın rektörlük binasında tanıştırılmıştım, María Font'la Rafael Barrios'u da orada tanıdım ve Ulises Lima'yı da, o zamanlar Ulises Lima değildi adı, bilemiyorum, belki de Ulises Lima'ydı, ama biz onu gerçek adıyla çağırırdık, Alfredo bilmem ne. Diyordum ya César'la tanıştım ve birbirimize âşık olduk, ya da âşık olduğumuzu sandık, ikimiz de Ulises Lima'nın çıkardığı dergiye katkıda bulunuyorduk. 1973 yılı sonlarıydı, daha kesin bir tarih veremeyeceğim. Çok yağmur yağdığını iyi hatırlıyorum, çünkü toplantılara hep sırılsıklam gelirdik. Sonra dergiyi çıkardık, *Lee Harvey Oswald*. Ne ad ama! María'nın babasının çalıştığı mimarlık bürosunda çalışıyorduk, keyifli öğle sonraları geçirirdik, şarap içerdik ve her zaman aramızdan birisi, ya Sofía, ya María ya da ben sandviçler götürürdük, oğlanlar hiçbir şey getirmezlerdi, ama yok, evet ilk başlarda getiriyorlardı, sonra getirenler, yani iyi aile çocukları projeyi terk etmeye başladılar, terk etmeseler bile toplantılara gelmez oldular. Sonra Pancho Rodríguez çıktı ortaya ve her şey tepetaklak oldu, en azından benim açımdan, ama dergiden ayrılmadım, daha doğrusu dergide çalışanlarla arkadaşlığım devam etti, özellikle de César, María, Sofía (Angélica hiçbir zaman arkadaşım olmadı, hani derler ya yakın arkadaş, işte öyle olmadı) dergide oldukları için, yoksa şiirlerimi bastırmak için değil. Birinci sayıda hiçbir şiirim basılmadı, ikinci sayıda bir şiirim basılacaktı, adı *Lilith*'ti, ama sonra ne oldu bilmiyorum, o da basılmadı. *Lee Harvey Oswald*'da César'ın bir şiiri basıldı, adı *Laura ve César*'dı, ne hoş, ama Ulises değiştirdi (ya da değiştirmesi için César'ı ikna etti) ve sonunda şiirin adı *Laura & César* oldu, Ulises Lima böyle şeyler yapıyordu.

Her neyse, önce César'ı tanıdım ve Laura & César sevgili oldular, ya da buna benzer bir şey. Zavallı César. Saçları açık kumraldı ve oldukça uzun boyluydu. Büyükannesiyle oturuyordu (anne babası Michoacán'da yaşıyorlardı) ve yetişkinlik çağımın ilk cinsel

deneyimlerini onunla gerçekleştirdim. Ya da son yeniyetmelik cinsel deneyimlerimi onunla yaşadım. Daha doğrusu, sondan bir öncekileri. Sinemaya gidiyorduk, birkaç kez tiyatroya gitme fırsatı bulduk. O günlerde Dans Okulu'na da yazıldım, bazen César bana okula kadar eşlik ediyordu. Geri kalan zamanlarda uzun yürüyüşler yapıyor, okuduğumuz kitapları konuşuyorduk ve hiçbir şey yapmadan sadece beraber oluyorduk. Birkaç ay sürdü bu ve bir gün ondan ayrıldım, evet bundan eminim, ona aramızdaki her ne idiyse, şimdi nedenini unuttum, bittiğini ben söyledim. Hatırladığım César'ın sözlerimi iyi karşıladığı, o da benimle aynı fikirdeydi. O sıralar César Tıp Fakültesi'nin ikinci sınıfındaydı, ben Felsefe ve Edebiyat Fakültesi'ne yeni kaydolmuştum. O gün öğleden sonra derse gitmedim, María'nın evine gittim, bir arkadaşla dertleşmeye ihtiyacım vardı, karşı karşıya oturup konuşmaya demek istiyorum, telefonda değil. Colima'ya, María'nın evine gittiğimde bahçe kapısını açık buldum, biraz şaşırdım, çünkü bahçe kapısı hep kapalı olurdu, María'nın annesinin takıntılarından biriydi bu. Bahçeye girdim, zili çaldım ve kapı açıldı, daha önce hiç görmediğim birisi kimi aradığımı sordu. Kapıyı açan Arturo Belano'ydu. O zaman yirmi bir yaşındaydı, ince yapılı, çok uzun saçlı bir gençti. Gözlük kullanıyordu, ama gözlüğü çok çirkindi, ileri derece değildi, her iki gözü de sadece bir-iki derece, ama gözlüğü felaketti. Bir-iki kelime bir şey konuştuk, o sıralar María'ya sırılsıklam âşık olan Aníbal adlı bir şairle beraber María'yı görmeye gelmişlerdi, ama ben geldiğimde gitmek üzereydiler.

Aynı gün Arturo'yu bir kere daha gördüm. Öğleden sonrayı María'yla konuşarak geçirdim, sonra onunla kent merkezine gittik, bir mendil mi eşarp mı ne alacaktık. Yolda sohbetimizi sürdürdük (önce César & Laura'dan, sonra olmuş olacak birçok şeyden bahsettik), sonunda María'nın Aníbal'e randevu verdiği Quito kahvesinde birer kapuçino içtik. Akşam saat dokuza doğru Arturo da oraya geldi. Yanında on yedi yaşında, Felipe Müller adlı bir Şilili vardı, en iyi arkadaşıymış; uzun boylu sarışın bir tipti, nerdeyse hiç ağzını açmıyordu, Arturo'nun peşine takılıp her yere onunla gidiyordu. Bizim masamıza oturdular. Daha sonra başka şairler de geldi, yaşça Arturo'dan daha büyüktüler, hiçbiri damardan gerçekçilik akımından

değildi, değildiler çünkü bir kere henüz damardan gerçekçilik diye bir akım yoktu. Yeni gelenler de Aníbal gibi, Arturo'nun Şili'ye dönmeden önce tanıdığı arkadaşlarıydı, yani onu on yedi yaşından beri tanıyorlardı. Sıkıcı ve hüzünlü gazeteciler, memurlardı; şehir merkezinden, merkezin belli bir bölümünden, hatta güneyde Chapultepec bulvarı ile kuzeyde Reforma bulvarıyla sınırlı bölgeden dışarı adımını atmayan *El Nacional* gazetesi çalışanları, *Excelsior* gazetesi redaktörleri, valilik kâtipleri. Bu kişiler işten çıkınca Bucareli sokağına gider, orada ya antenlerini ya da yeşil kâğıtlarını yayarlardı. Diyordum ya sıkıcı kişilerdi ama o gece çok güldük, daha doğrusu hiç durmadan güldük. Sonra María, Aníbal, Felipe Müller, Gonzalo Müller (Felipe'nin kardeşi, kısa bir süre sonra Meksika'dan gidecekti), Arturo ve ben otobüs durağına dek yürüdük. Hepimiz öyle mutluyduk ki, ben César'ı hatırlamıyordum bile. María, mucizevi olarak, sanki bir yerden yansıtılıyormuş gibi, gökyüzünde beliren yıldızlara bakıyordu, çok yavaş yürüyorduk, sanki durağa kaçınılmaz varış ânını ertelemek istercesine bir ileri iki geri gidiyorduk, bir ara hepimiz gökyüzüne (María'nın adlarını saydığı yıldızlara) bakarak yürüdük. Ama Arturo çok sonra bana yıldızlara bakmadığını, binalardaki ışıklı pencerelere, Versalles sokağındaki, Lucerna' daki, Londres sokağındaki binaların çatı katlarındaki küçücük pencerelere baktığını söyledi. Ve o anda en büyük mutluluğun o dairelerden birinde, akşam yemeği yerine, Bucareli sokağında bir seyyar satıcının yaptığı kremalı sandviçleri yiyerek benimle olmak olduğunu düşünmüş. Ama bunları bana o gece söylemedi (zaten söyleseydi deli derdim), sadece şiirlerimi okumak istediğini söyledi, yıldızlara bayıldığını, kuzey yarı kürenin de güney yarı kürenin de yıldızlarını çok sevdiğini söyledi ve telefon numaramı istedi.

Telefon numaramı verdim, ertesi gün aradı. Görüşmeye karar verdik, ama şehir merkezine gidemeyeceğimi, çalışmam gerektiğini, Tlalpan'da oturduğumu, evden çıkamayacağımı söyledim. Tamam, dedi, böylece ben de Tlalpan'ı görmüş olurum; Tlalpan'da görülecek bir şey olmadığını, önce metroya, sonra da bir otobüse binmesi gerektiğini söyledim. Nedense yolu bulamayacağını, kaybolacağını düşündüm ve beni metro çıkışında beklemesini önerdim. Oraya vardığımda meyve kasalarının üstüne oturmuş, sırtını bir ağaca

dayamıştı, beklemek için güzel bir yer bulmuştu. Ne kadar şanslısın, dedim. Evet, dedi, çok şanslıyım. O gün bana Şili'den söz etti, ben mi sordum yoksa kendi mi anlatmak istiyordu bilmiyorum; ama genelde tutarsız şeyler anlattı, ayrıca Guatemala ve El Salvador'dan da söz etti. Bütün Latin Amerika'yı gezmişti, en azından Pasifik sahilindeki bütün ülkeleri. İlk kez öpüştük, sonra aylarca beraber olduk, aynı evde yaşadık. Sonra da olması gereken oldu, yani ayrıldık. Ben annemin evine döndüm, Biyoloji bölümüne kaydoldum (bir gün iyi bir biyolog olmayı umuyorum, genetik biyoloji üzerine uzmanlaşmak istiyorum). Arturo'nun aklına tuhaf şeyler gelmeye başlamıştı. Damardan gerçekçilik fikri o zamanlar doğdu. İlk başlarda hepimiz şaka sanıyorduk, ama sonra anladık ki şaka filan değil. Ve şaka olmadığını anlayınca bazılarımız, bana göre uyuşukluktan ya da öylesine inanılmaz bir şeydi ki olur sandık, bazılarımız da dostları, arkadaşlıkları kaybetmemek için izledik onu ve damardan gerçekçi olduk. Ama kimse içinden, ta yürekten demek istiyorum, damardan gerçekçiliği ciddiye almıyordu.

O sıralar ben üniversitede yeni arkadaşlar edinmeye başlamıştım, her geçen gün Arturo'yu ve arkadaşlarını daha seyrek görüyordum, sanırım o gruptan telefonla aradığım, bazen de buluştuğum tek kişi María'ydı, ama onunla da uzaklaşmaya başlamıştık. Yine de Arturo'nun ne yaptığından az çok haberim oluyordu. Bu çocuğun kafasından ne budalalıklar geçiyor, bu saçmalıklara nasıl inanır diye düşünüyordum. Ve uyuyamadığım bir gece birden bütün bunların bana bir mesaj olduğu geldi aklıma. Bütün bu yaptıklarıyla beni bırakma, bırakırsan bak neler yapabilirim, yanımda kal demek istiyordu bana. Ve anladım ki bu adam gerçekte düzenbazın teki. Çünkü insanın kendini kandırması başka, başkalarını kandırması bambaşka bir şey. Bütün bu damardan gerçekçilik hikâyesi bir aşk mektubundan başka bir şey değildi, ay ışığında budala bir kuşun çılgınca kurumlanmasıydı, önemsiz ve oldukça bayağı bir şey.

Ama ben bundan değil başka bir şeyden söz etmek istiyordum.

Fabio Ernesto Logiacomo, La Chispa dergisi yazı işleri, Independencia sokağı Luis Moya köşesi, Meksiko DF, Mart 1976. Meksika'ya 1975 Kasım ayında geldim. Bir başka Latin Amerika ülkesinde kaçak olarak yaşadıktan sonra geldim Meksika'ya. Yirmi dört yaşındaydım ve şansım dönmeye başlamıştı. Latin Amerika'da olaylar böyle gelişiyor, bence açıklamaya kalkmayacaksın. Panama' da ot gibi yaşarken Casa de las Américas şiir ödülünü kazandığım haberi geldi. Çok sevindim. Cebimde metelik yoktu, ödül parasıyla karnımı doyurabildim ve Meksika'ya gelmek için bilet alabildim. Neyse, işin ilginç yanı ben o yıl Casa de las Américas yarışmasına katılmamıştım. Doğrusu bu. Bir yıl önce bir kitabımı göndermiştim, ama en ufak bir ödüle bile layık görülmemişti. Ertesi yıl birden ödülü aldığımı öğreniyorum ve dolarlar geliyor. Haber ilk geldiğinde hayal görüyorum sandım. Açtım. Doğrusu insan aç olunca başına böyle şeyler gelebilir. Sonra belki bir başka Logiacomo olabileceği geldi aklıma, ama bu kadar rastlantı da fazlaydı, benim gibi bir başka Arjantinli Logiacomo, benim yaşımda bir başka Logiacomo, aynı adı taşıyan bir şiir kitabı yazmış bir başka Logiacomo. Evet. Latin Amerika'da böyle şeyler olurdu, mantıklı bir açıklama zaten yok, en iyisi mantıklı bir yanıt aramak için kafa yormamak. Neyse ki ödülü kazanan bendim, işte böyle. Sonradan, bir yıl önce Casa de las Américas'ta kitabın başka kâğıtların arasına karışmış filan dediler.

Böylece Meksika'ya gelebildim, Meksiko'ya yerleştim; kısa bir süre sonra bu çocuk telefon etti, benimle bir söyleşi yapmak istediğini söyledi ya da başka bir şey dedi de ben söyleşi anladım. Tabii, olur dedim, aslına bakarsanız yalnızdım ve ne yapacağımı bilemiyordum, genç Meksikalı şairlerden kimseyi tanımıyordum, bir söyleşi, ya da işte her neyse, bana müthiş bir fikir gibi geldi. Böylece hemen o gün görüştük, buluşma yerine gelince gördüm ki beni bir şair değil, dört şair bekliyor. Aslında istedikleri tam olarak söyleşi yapmak değildi, bir tür sohbetti, Meksika'da çıkan en iyi dergilerden birinde basılmak üzere üç bant üzerinden üçlü bir söyleşi. Söyleşi üç kişi arasında gerçekleşecekti: Bir Meksikalı, onlardan biri; bir Şilili, öteki, ve bir Arjantinli, yani ben. Boşta kalan öbür ikisi kulak kesilecekti. Konu: Yeni Latin Amerika şiirinin sağlığı. İyi ko-

nu. Tamam, dedim, ne zaman isterseniz başlayabiliriz. Olabildiğince sakin bir kafeterya aradık ve konuşmaya başladık.

Ses kaydı için teyp getirmişlerdi, ama kaydetmeye kalkınca hırdavat işe yaramadı. Haydi baştan. Yarım saatten fazla böyle uğraştık, ben iki sütlü kahve içtim, parayı onlar ödedi. Bu işlere alışık olmadıkları belli oluyordu, yani teyp kullanmaya, teyp karşısına geçip şiirden konuşmaya, fikirleri düzene koyup anlaşılır biçimde açıklamaya alışık değillerdi demek istiyorum. Birkaç kere daha denedik, olmadı, olmadı. Her birimiz bir şeyler yazmaya sonra da yazdıklarımızı bir araya getirmeye karar verdik. Sonunda sohbet Şilili ile benim aramda bir diyalog oldu çıktı, Meksikalı'ya ne oldu anlamadım.

Öğleden sonra geri kalan saatleri dolaşarak geçirdik. Bu gençlerleyken ilginç bir şey oldu, ya da ikram ettikleri kahve yüzünden; ben hallerinde bir tuhaflık seziyordum, sanki ordalardı ama aynı zamanda orda değillerdi, nasıl anlatayım bilemiyorum; tanıdığım ilk genç Meksikalı şairlerdi, belki de bana tuhaf gelen buydu. Son aylarda Perulu, Kolombiyalı, Panamalı, Kosta Rikalı genç şairler de tanımıştım, ama böyle bir duyguya kapılmamıştım. Ben genç şairler konusunda uzman sayılırdım, ama bu kez tuhaf bir şeyler vardı, daha doğrusu bir şeyler eksikti, sempati, ortak idealler, Latin Amerikalı şairler arasında her türlü yakınlaşmada esas olan açıkyüreklilik, işte buna benzer bir şeyler eksikti. O gün bir ara, kitabımdan ve kendi şiirlerimden söz etmeye başladığımı hatırlıyorum; hani insan sarhoş olur ama nasıl olduğunu hatırlamaz ya işte öyle bir anı. Nereden icap etti bilmiyorum Daniel Cohn-Bendit için yazdığım şiirin başına gelenleri anlattım. Bu şiir Küba'da ödül alan kitabımdaki öteki şiirlerden ne daha iyiydi ne de daha kötü, ama kitaba alınmamıştı. Herhalde şiirin uzun olduğundan, sayfa sayısından filan söz ediyorduk. İçlerinden ikisinin (Şilili ve Meksikalı) şiirleri uzunmuş, kendileri öyle diyordu, o zaman ben henüz onların şiirlerini okumamıştım, hatta sanırım uzun şiire bir ad vermişlerdi: Roman şiir. Sanırım bu ad konusunda Fransızlardan esinlenmişler, tam olarak hatırlamıyorum. Tam bunlardan söz ederken birden benim çenem açılıyor ve ne hikmetse Cohn-Bendit'in şiirini anlatmaya başlıyorum. İçlerinden biri neden kitapta değil diye soruyor. Hayda! Ca-

sa de las Américas'ın karar alıp çıkarttıklarını söylüyorum; Ama senden izin almışlardır, diyor Meksikalı. Yanıtım: Hayır, izin almadılar. Meksikalı yine atılıyor: Sana bir şey söylemeden mi çıkardılar? Ben, evet, diyorum, doğrusunu isterseniz beni bulamazlardı. Bu kez Şilili lafa karışıyor ve soruyor: Neden o şiiri çıkardılar? Ben de ona Casa de la Cultura'da çalışanların bana söylediklerini tekrar ediyorum: Kısa bir süre önce Cohn-Bendit Küba Devrimi aleyhinde açıklamalar yapmış. Şilili, bu yüzden mi? diyor; ben de sanırım öyle diyorum, gerçi şiir de o kadar iyi değildi (salak herif, bu tipler bana ne içirmiş olabilirler ki böyle çenem düştü?), uzun olmasına uzun da, o kadar iyi değil. Bu kez Meksikalı: Vay köpoğlular, diyor Kübalılara kızarak söylemiyor bunu, gerçekten, bozularak değil, sanki kitabımı kırparken üzülmüş olabileceklerini ima eder gibi, aslında ne benim ne de Havana'daki yoldaşların lafını bile etmeye değmezmiş gibi.

On beş yaşından beri bildiğim bir şey var, masum edebiyat yok. Ve o anda bunu düşündüğümü hatırlıyorum, ama söyledim mi söylemedim mi, hatırlayamıyorum. Söyledimse, hangi bağlamda söyledim, bunu da hatırlamıyorum. Ve bu arada sanki artık (burada şunu da belirtmem gerek, o sırada artık beş kişi değildik, üç kişi kalmıştık, Meksikalı, Şilili ve ben, öteki iki Meksikalı Araf'ın kapısında kayıplara karışmıştı) Cehennem'in duvarlarının hemen dışında geziniyorduk.

Üçümüz de suskun yürüyorduk, sanki dilimizi yutmuştuk, ama bedenlerimiz sanki belli bir dizemle hareket ediyor, sallanıyordu, sanki bir şeyler bizi o bilinmeyen bölgede hareket ettiriyordu. Deyim yerindeyse sessiz ve içsesini yitirmiş bir gezinti diyeceğim. İşte o anda sanrılamaya başladım, o günkü ne ilk ne de sonuncusuydu: Gezindiğimiz park bir tür gölde son buluyordu ve göl bir türşelaleye, şelale de bir mezara akan nehre dönüşüyordu; ve bütün bunlar, yani göl, şelale, nehir, mezarlık koyu yeşil renkte ve sessizdi. O zaman iki olasılık var diye düşündüm: Ya deliriyordum, ki uzak bir olasılıktı çünkü her zaman kafam yerinde olmuştur, ya da bu filancalar bana uyuşturucu vermişlerdi. Bunun üzerine durun dedim, bir dakika durun, kendimi kötü hissediyorum, dinlenmem gerek. Onlar da bir şeyler söylediler ama duymadım, sadece yaklaştıklarını gör-

düm. Birilerini görebilmek için dört bir yana bakıyordum, bunun bilincindeydim, tanık arıyordum, ama etrafta kimsecikler yoktu, bir korudan geçiyorduk, onlara bunun hangi koruluk olduğunu sorduğumu hatırlıyorum, Chapultepec ormanları, dediler. Sonra beni bir banka oturttular, bir süre orada oturduk, biri bana neremin acıdığını sordu (acımak sözü çok doğruydu, yerinde kullanılmıştı), bütün bedenim, içim acıyor demeliydim; ama öyle demedim, kesin yükseklikten dolayı böyle oldum, daha alışamadım herhalde, yükseklik etkiliyor beni, hayal görmeye başlıyorum, dedim.

Luis Sebastián Rosado, La Rama Dorada kafeteryası, Coyoacán, Meksiko DF, Nisan 1976. Bunu daha önce Monsiváis söylemişti: Marinetti ve Tzara'nın öğrencileri, gürültücü, saçma sapan, rüküş şiirleriyle savaşlarını basit sayfa düzenleri âleminde verdiler ve hiçbir zaman çocuksu bir eğlence düzeyinin ötesine geçemediler. Monsiváis *stridentist*'lerden* söz ediyordu, ama aynı değerlendirme damardan gerçekçiler için de geçerli olabilir. Kimse onlara aldırmıyordu, onlar da gelişigüzel hakaret etmeyi seçtiler. 1975 yılının Aralık ayında, Noel'den kısa bir süre önce, maalesef damardan gerçekçilerden birkaçıyla yolum kesişti, burada La Rama Dorada'da, yalanım varsa buranın sahibi Don Néstor Pesqueira düzeltsin, çok tatsız bir karşılaşma oldu. Aralarından biri, şef pozundaydı, Ulises Lima; öteki iri, şişman, esmer olan Moctezuma ya da Cuauhtémoc adında bir tipti, üçüncüye Piel Divina diyorlardı. Ben de bir masada oturmuş Alberto Moore'la ablasını bekliyordum. Hiç beklenmedik bir anda bu cinli herifler etrafımı sardılar. Biri bir yanıma, öteki öbür yanıma oturdu ve bana: Hadi bakalım Luiscik şiir konuşacağız, ya da Meksika şiirinin geleceğini aydınlatacağız, gibisinden bir şeyler söyleyerek giriştiler. Ben şiddet yanlısı biri değilim, sinirim bozuldu elbette. Burada ne işleri var, beni nasıl buldular, benimle ne alıp veremedikleri var? diye geçirdim aklımdan. Bu ülke feci bir ülke,

* 1921'de edebiyatta fütürizm hareketi içinde yeni bir akım olarak Meksika'da Manuel Maples Arce'nin bir manifestosuyla ortaya çıkan sanatsal-yazınsal akım. *Strident*: kulak delici, tiz, cırtlak. (ç.n.)

bunu kabul etmek gerek, neyse yirmi dakika kadar konuştuk (Alberto'nun ve kendini beğenmiş ablasının gecikme alışkanlığından o gün olduğu kadar hiçbir zaman nefret etmemişimdir herhalde), hatta sonunda bazı konularda anlaştık. Aslında fobilerimizin yüzde doksanı üzerinde hem fikirdik. Octavio Paz'ın edebiyat dünyasında yaptıklarını her zaman savundum. Onlar sadece kendi yaptıklarını beğeniyorlardı elbette. İyi ki de öyle. Demek istediğim hiç yoktan iyi, ya kendilerini köylü şairlerin öğrencileri olarak ilan etselerdi, ya da zavallı Rosario Castellanos'un izleyicileri olsalardı, ya da Jaime Sabines'in yandaşları (Jaime'nin yeteri kadar yandaşı var zaten). Neyse, fikir birliği ettiğimiz noktalar oldu diyordum. Sonra Alberto geldi, ben hâlâ canlıydım, biraz bağırış çağırış oldu, birkaç yakışıksız söz, La Rama Dorada'nın ortamına yakışmayan tavırlar, hepsi o kadar. Yalanım varsa Don Néstor Pesqueira yüzüme vursun. Alberto geldiğinde ben bu karşılaşmadan muzaffer çıktığımı düşünüyordum. Ama tam o sırada Julia Moore gidip pat diye kim olduklarını, o gün öğleden sonra ne yapmayı düşündüklerini sordu. Piel Divina dedikleri, vakit kaybetmeden hiçbir programları olmadığını, bir önerisi varsa her şeye hazır olduğunu söyledi. İşte o zaman Julita, kardeşinin ve benim nasıl kötü baktığımıza aldırış etmeden, Priapo's'a gidip dans edebileceğimizi söyleyiverdi. Priapo's, 10 de Mayo mahallesinde ya da Tepito'da fazlasıyla bayağı bir yer, sadece bir kez gittim ve gördüklerimi bütün varlığımla unutmaya çalıştım. Ne Alberto ne de ben Julita'ya hayır diyebildiğimiz için Alberto'nun arabasına bindik, şu Ulises Lima denen adamla ben önde, Julita, Piel Divina ve Cuauhtemoc mu Moctezuma mı, her kimse işte o arka koltukta Priapo's'a gittik. Samimi söylüyorum, ben çok kötü bir şeyler olmasından korkuyordum, bu insanlara güven olmazdı. Bir seferinde bana Monsiváis'i Sanborns'da, Borda'nın evinde nasıl köşeye sıkıştırdıklarını anlatmışlardı. Doğru, onlarla kahve içmeye gitmiş, onları dinlemeyi kabul etmişti, bu yüzden suçun yarısı da onun sayılabilirdi. Herkes bu damardan gerçekçilerin *stridentist*'ler gibi olduklarını bilir, Monsiváis'in *stridentist*'ler hakkında ne düşündüğünü de. Yani aslında, olanlardan kimse yakınamaz, öte yandan kimse neler olduğunu bilmiyor, ya da çok az kişi biliyor. Bir seferinde sormayı düşünmüştüm, ama patavatsızlık etmemek için, hem de eski

yaraları deşmekten hoşlanmadığım için üstelememiştim. Kısacası, damardan gerçekçilerle buluşmasında başına bir şeyler gelmişti, bunu herkes biliyordu, damardan gerçekçileri sevenler ve gizliden gizliye Monsiváis'ten nefret edenler çevrilen dolaplar üzerine çeşit çeşit varsayımlar üretiyorlardı. Sözün kısası, Alberto Priapo's yönüne doğru, trafiğin durumuna göre, bazen bir meteor, bazen de kaplumbağa hızıyla yol alırken bunları geçiriyordum aklımdan; arka koltukta Julia Moore damardan gerçekçi iki kabadayıyla durmadan çene çalıyordu. Adı geçen diskoteği anlatmayacağım. Tanrı şahidim, oradan sağ çıkamayacağımızı düşündüm. Sadece şunu söylemem yeterli, diskoteğin eşyaları ve içerideki kalabalık Lizardi'nin "Uyuz Papağancık"ından, Mariano Azuela'nın "Aşağıdakiler"inden, Del Paso'nun "José Trigo"sundan, Onda'nın en kötü romanlarından ve ellili yılların en kötü genelev filmlerinden (birden fazla hatun Tongolele'ye benziyordu, aslına bakarsanız, sanırım o ellilerde hiçbir filmde rol almamıştı ama yakışırdı bu tür filmlere), gelişigüzel seçilip buraya getirilmişlerdi sanki. Ne diyordum, diskoteğe geldik ve piste yakın bir masaya oturduk. Julita ça ça ça mı bolero mu danzon mu, işte her neyse pop müzikle pek aşinalığım yok, yaparken Alberto ile ben bir şeyler konuşuyorduk (yemin ederim konunun ne olduğunu anımsamıyorum) bir garson bir şişe tekila getirdi, belki de tekila değil de fare zehiriydi, bilmiyorum. Öyle bir çaresizlik içindeydik ki itirazsız kabullendik. Ve ne olduğunu anlamadan sarhoş olduk, Ulises Lima ezberinden Fransızca bir şiir okumaya başladı, ne münasebetle bilmiyorum, ama okuyordu işte. Fransızca bildiğini bilmiyordum. Galiba Richard Brautigan'ın bir şiirini çevirmişti, berbat mı berbat bir şair, bir yerlerde görmüştüm. Yoksa John Giorno'nun bir şiiri miydi, kimden olduğunu bilene aşkolsun, belki de Ulises Lima'nın mahlasıdır. İngilizce olsa neyse ne de Fransızca bilmesi beni biraz şaşırttı, diksiyonu iyiydi, telaffuzu fena değildi ve şiir, nasıl diyeyim, bir yerlerden tanıdık gibi gelmişti ama belki de esrikliktendi, güzelim boleroları tanıyamıyordum da o şiiri mi tanıyacaktım. Claudel'i düşündüm, ama ne siz ne de ben Lima'nın Claudel'in şiirini ezbere okuyacağını düşünemeyiz, öyle değil mi? Baudelaire de geldi aklıma, Catulle Mendés'i (bazı metinlerini üniversite dergisi için çevirmiştim) düşündüm, sonra Nerval'i düşün-

düm. Kabul etmek biraz utanç verici, ama aklıma gelen adlar bunlardı. Kendimi bir nebze olsun haklı çıkarmak için şunu da söylemeliyim, çabucak, alkol buharları arasından kurtularak Nerval'le Mendés arasında ne gibi bir ilişki kurulabileceğini sordum kendi kendime, ve sonra Mallarmé'yi düşündüm. Görünüşe bakılırsa o sırada benimle aynı oyunu oynayan Alberto, Baudelaire dedi. Baudelaire değildi, elbette. Dizeler şunlardı, bakalım siz kime ait olduklarını bulabilecek misiniz?

Mon triste coeur bave à la poupe,
Mon couer couvert de caporal:
Ils y lancent des jets de soupe,
Mon triste coeur bave à la poupe:
Sous les quolibets de la troupe
Qui pousse un rire général,
Mon triste coeur bave à la poupe,
Mon couer couvert de caporal!

Ithyphalliques et pioupiesques
Leurs quolibets l'on dépravé!
Au gouvernail on voit des fresques
Ithyphalliques et pioupiesques
Ô flots abracadabrantesques,
Prenez mon coeur, qu'il soit lavé!
Ithyphalliques et pioupiesques
Leurs quolibets l'on dépravé

Quand ils auront tari leurs chiques,
Comment agir, ô coeur volé?
Ce seront des hoquets bachiques
Quand ils auront tari leurs chiques:
J'aurai des sursauts stomachiques,
Moi, si mon coeur est ravalé:
Quand ils auront tari leur chiques
*Comment agir, ô coeur volé?**

Şiir Rimbaud'nun. Sürpriz! Tam değil, demek istiyorum. Sürpriz, Ulises Lima'nın şiiri Fransızca okuması. Doğru, tahmin edememiş olmak biraz içime oturdu, Rimbaud'nun yapıtını oldukça iyi tanırım, yine de bilememekten fazla rahatsız olmadım, iyiye yordum, damardan gerçekçilerle bir başka ortak nokta, demek ki bu korkunç yerden sağ çıkabilirdik. Ulises Lima şiiri okuyup bitirince Rimbaud ile ilgili bir hikâye anlattı, aslında bir savaşla ilgili, hangi savaş olduğunu bilmiyorum, savaşlar beni ilgilendirmiyor; ama bu savaş, bu şiir ve Rimbaud arasında bir ilişki vardı. Gerçekten pis bir hikâye, ancak o sırada önce kulaklarım sonra gözlerim başka pis hikâyeler kaydediyorlardı (yemin ederim, bir daha beni Priapo's'a benzer bir yere sürüklerse Julita Moore'u öldürürüm); dağınık sahneler: çaresizlik içindeki genç hizmetçi kızlarla ya da bir tezatlar burgacına kapılmış çaresiz genç orospularla dans eden karanlık fitne fücurlar; itiraf edeyim ki muhtemelen bu da başımı daha beter döndürdü. Sonra bir yerlerde bir kavga çıktı. Ben hiçbir şey görmedim, sadece çığlıkları duydum. Karanlıktan yüzü kan içinde birini sürükleyen birkaç katil belirdi. Alberto'ya, Gitsck iyi olacak, ortalık daha beter karışabilir, dediğimi hatırlıyorum, ama Alberto Ulises Lima'nın anlattığı hikâyeyi dinliyordu, uyarıma kulak asmadı. Pistte Ulises Lima'nın arkadaşlarından biriyle dans eden Julita'yı anımsıyorum, daha sonra da Piel Divina ile bolero yaptığımı, bütün bu anılar bir rüyada gibi; ama olsun, belki de o gece kendimi ilk kez iyi hissediyordum. Evet kesinlikle ilk kez iyi hissediyordum kendimi. Hemen ardından, sanki yeni uyanmış gibi, eşimin (dans eşim) kulağına davranışımızın seyircileri ve öteki dans edenleri kızdıracağını fısıldadı-

* Çalınmış Yürek // Üzgün yüreğim akıyor gemiye, / Bir gevişlik tütün sarması gibi; / Çorba artıkları yüzümde, niye? / Üzgün yüreğim akıyor gemiye; / Ya bu kaba saba sözler ne diye? / Adamların bu zevzek gülüşleri? / Üzgün yüreğim akıyor gemiye / Bir gevişlik tütün sarması gibi. // Hep belden aşağı edepsiz laflar / Onu nasıl baştan çıkardı, bakın! / Dümende de o biçim resimler var, / Sevişmeler, kalkmış cinsel organlar... / Siz ey beni büyüleyen dalgalar, / Alın kirli yüreğimi, arıtın / Hep belden aşağı edepsiz laflar / Onu nasıl baştan çıkardı, bakın! // Tütünün posası çıktı çıkacak / Ey çalınmış yürek n'eyleyeceğim? / Ayyaş hıçkırıkları başlayacak, / Tütünün posası çıktı çıkacak; / Midem boşalıp boşalıp dolacak, / Ben ki, yenmiş yutulmuşsa yüreğim, / –Tütünün posası çıktı çıkacak– / Ey çalınmış yürek n'eyleyeceğim? (Arthur Rimbaud, çev. Erdoğan Alkan)

ğımı anımsıyorum. Ardından olanlar zihnimde bulanık. Birisi bana sövdü. Ben, nasıl anlatayım, bir masanın altına girip uyumak ya da Piel Divina'nın göğsüne yaslanmak ve öylece uyuyakalmak istiyordum. Ama biri bana sövdü ve Piel Divina beni bırakıp bana sövenle (ne dediler bilmiyorum, ibne, ibnoş gibi bir şeyler miydi? Alışmak zor geliyor, gerçi alışmam gerekiyor, biliyorum) yüzleşmeye gidecekmiş gibi bir hareket yaptı, ama ben öyle sarhoştum ki bütün kaslarım çözülmüştü sanki, beni yalnız bırakamadı –bırakacak olsa yere yığılıverirdim– ve olduğumuz yerden bir küfürle yanıt verdi. Durumdan sıyrılmak istercesine gözlerimi yumdum, Piel Divina ter kokuyordu; asit kokusunu andıran, tuhaf bir koku, ekşimsi bir koku değildi, kötü bile değildi; sadece asit kokusunu andıran bir koku, sanki az önce bir patlamanın olduğu kimyasal madde fabrikasından sağ salim çıkmıştı. Sonra konuştuğunu duydum, bir kişiyle değil, birçok kişiyle, en azından iki kişiden fazla, kavga sesleriydi kulağıma gelen. Bunun üzerine gözlerimi açtım, aman Tanrım, çevremizdekileri görmedim, kendimi gördüm. Bir kolum Piel Divina'nın omzunda, sol kolum beline sarılmış, yanağım omzuna dayanmış. Ve ters ters bakışlar gördüm, belki de tahmin ettim, doğuştan katillerin bakışlarıydı bu bakışlar. Sarhoşluğumun üstesinden gelerek yok olmak istedim, yer yarılsın içine gireyim, bir yıldırım oracıkta bitirsin işimi; tek kelimeyle hiç doğmamış olmayı arzu ettim. Ne büyük rezalet. Utançtan yüzüm kıpkırmızıydı, içimden kusmak geliyordu, Piel Divina'yı bırakmıştım, dengeme güvenemiyordum; aynı anda hem acımasız bir şakaya hem de hakarete hedef olduğumu anladım. Tek tesellim bana şaka yapanın da hakarete uğramasıydı, sanki savaş meydanında (hangi savaş, Ulises Lima hangi savaştan söz ediyordu?) ihanete uğrayıp yenilince adalet dağıtan meleklere bizi, hepimizi silip götürecek, maskaralığa ve haksızlığa son verecek bir mucize gerçekleştirmeleri için yalvarıyordu. Ama işte tam o anda, buza kesmiş birer göl gibi olan gözlerimin önünde (bu eğretileme hiç uygun değil aslında, Priapo's'ta hava çok sıcaktı, ama ha ağladım ha ağlacayacak gibi olduğumu anlatmak için bundan uygun bir benzetme bulamıyorum, ama "ha ağladım ha ağlayacakken" pişman olmuş, kendimi tutmuştum, ama gözbebeklerimin üzerinde kaygan bir tabaka kalmıştı) Cuauhtémoc mudur, Moctezuma mıdır, Netza-

hualcóyotl mudur, her kimse işte, onunla birlikte Julita Moore'un muhteşem figürü belirdi; bu adamla Piel Divina arbedeyi çıkaranlara karşı çıktılar. Bu arada Julita belime sarılmış beni pistten ve bu dehşet verici yerden çıkarırken bu serseriler sana bir şey yaptılar mı diye soruyordu. Julita'nın yardımıyla dışarı çıkınca arabaya kadar yürüdüm, ama yarı yolda ağlamaya başladım, beni arka koltuğa oturtunca hemen Alberto, o ve ben, üçümüz yalnız gidelim diye yalvardım. Ötekileri burada kendileri gibi iblislerle bırakmamızı söyledim, anneciğinin hatırı için, dedim; o da bana, lanet olsun Luiscik, geceyi berbat ettin, artık daha fazla can sıkma, dedi. Bunun üzerine ben de bağırarak, ya da havlar gibi, şöyle dediğimi hatırlıyorum: Bana yaptıkları Monsiváis'e yaptıklarından bin beter. Julita Monsiváis'e ne yaptıklarını sordu (ve hangi Monsi'den söz ettiğimi de sordu, Montse mi, yoksa Monchi mi diye sordu galiba, tam hatırlamıyorum), ben de Monsiváis, Julita, deneme yazarı Monsiváis, dedim. Ha! dedi ama hiç şaşırmış gibi görünmüyordu. Aman Tanrım, bu kadının iç dünyası ne güçlü, diye düşündüm, sanırım ardından da kustum ve ağlamaya başladım, ya da önce ağlamaya başladım, sonra kustum. Alberto'nun arabasına! Julita gülmeye başladı, o sırada ötekiler de Priapo's'tan çıkıyorlardı, bir sokak lambasından vuran ışıkla uzayan gölgelerini gördüm. Ne yaptım, ne yaptım? diye geçirdim içimden, öyle utanç duyuyordum ki koltuğa yığıldım, dertop olup uyuma numarası yaptım. Ama konuştuklarını duyuyordum. Julita bir şeyler söyledi, damardan gerçekçiler yanıt verdi. Ses tonları neşeliydi, saldırgan bir tını sezilmiyordu. Sonra Alberto arabaya girdi ve ne bu rezillik, bu ne pis kokuyor, dedi. O zaman ben de gözlerimi açtım, aynada bakışlarını aradım, bağışla Alberto, istemeyerek oldu, dedim. Kendimi çok kötü hissediyordum. Julita da arabaya binip ön koltuğa oturdu. Aman Tanrım, Alberto camları aç, leş gibi kokuyor, dedi. Ondan da özür diledim. Kusura bakma Julita, ama biraz abartmıyor musun? dedim. Julita, Luisito, bir haftadan beri ölüymüşsün gibi bir halin var, dedi. Güldüm, kendimi biraz daha iyi hissediyordum. Sokağın ucunda, Priapo's'un ışıklı levhasının altında hareket eden gölgeler vardı, ama bizim arabanın olduğu yöne doğru değil. Julita Moore camı açtı, Piel Divina ile Moctezuma ya da Cuauchtémoc mu işte her kimse, onu öptü ama arabadan uzak-

ta durup gökyüzüne bakan Ulises Lima'yı öpmedi. Sonra Piel Divina pencereden başını uzatıp kendini nasıl hissediyorsun Luis, diye sordu. Yanıt vermedim, ama galiba başımla iyiyim anlamına gelecek bir hareket yaptım. Alberto Dodge'u çalıştırdı ve arabanın bütün camları açık olarak Tepito'yu geride bırakarak mahallemize doğru yol almaya başladık.

Alberto Moore, Pitágoras sokağı, Narvarte mahallesi, Meksiko DF, Nisan 1976. Luisito'nun söyledikleri bir yere kadar doğru. Ablam iflah olmaz bir çılgın, evet, ama baş döndürücü bir çılgın. Benden sadece bir yaş büyük, yirmi iki yaşında, sadece çekici değil, üstelik çok da zeki. Tıp eğitimini bitirmek üzere. Çocuk hastalıklarında uzmanlaşmak istiyor. Hiç saf değildir. Baştan söyleyeyim de yanlışlık olmasın.

İkincisi: Ben, Meksiko sokaklarında meteor gibi araba sürmedim; o gün kullandığım gök mavisi Dodge annemin arabası, bu arabayı dikkatli sürerim. Kusmasıysa affedilir gibi değil.

Üçüncüsü: Priapo's Tepito'da, ha Tepito demişsin ha savaş bölgesi, Charlys'in alanı ya da Demir Perde gerisi der gibi bir şey. Sonunda dans pistinde bir kavga olmuş, ama ben hiçbir şeyin farkında değildim, çünkü bir masada oturmuş Ulises Lima'yla sohbet ediyordum. Bildiğim kadarıyla 10 de Mayo mahallesinde diskotek filan yok, yanlışım varsa ablam düzeltsin.

Dördüncü ve sonuncusu: Ben Baudelaire demedim, Baudelaire diyen Luis'di, Baudelaire dedi, Catulle Mendés dedi, hatta sanırım Victor Hugo bile dedi, ben sesimi çıkarmadım, bana Rimbaud gibi geliyordu, ama bir şey demedim, sustum. Bu da böylece bilinmiş olsun.

Damardan gerçekçiler korktuğumuz kadar kötü davranmadılar. Ben onları sadece haklarında anlatılanlardan tanıyordum. Biliyorsunuz, Meksiko kenti on dört milyonluk bir kasabadır. Aslında üzerimde iyi bir izlenim bıraktılar. Piel Divina denen zavallı saf ablamı tavlamaya kalkıştı. Moctezuma Rodríguez (Cuauhtémoc değil) de aynı şeyi denedi. Hatta bir ara istediklerini gerçekten elde edeceklerine inanıyorlardı. Bunu görmek, her ne kadar biraz şefkat uyandırsa da, hüzün veriyordu.

Ulises Lima'ya gelince, her zaman uyuşturucunun etkisi altındaymış gibi görünüyordu, Fransızcası kötü değildi. Ayrıca Rimbaud'nun şiiriyle ilgili oldukça ilginç bir hikâye anlattı. Ulises Lima'ya göre *Çalınmış Yürek* Rimbaud'nun Komün'e katılmak için Charleville'den Paris'e yaptığı yolculuğu anlatan otobiyografik bir metin. Yayan (nasıl oluyorsa!) gerçekleştirdiği bu yolculukta bir grup sarhoş askerle karşılaşıyor, önce onunla dalga geçen askerler sonra Rimbaud'ya tecavüz ediyorlar. Doğrusunu söylemek gerekirse öykü oldukça iğrençti.

Ama bu kadarla kalmıyordu: Lima'ya göre, kimi askerler, en azından başlarındaki onbaşı, yani şiirdeki *gemiye akan üzgün yürek*, Fransızların Meksika akınına katılmış eski askerlerden biriydi. Ne Luisito ne de ben hangi kaynağa dayanarak bu savları ileri sürdüğünü sormadık elbette. Ama öykü benim ilgimi çekti (Luisito ilgilenmedi, o daha çok çevremizde olanlarla, ya da olmayanlarla ilgileniyordu), daha başka şeyler de öğrenmek istedim. Bunun üzerine Lima şunları anlattı: 1865'te Albay Libbrecht'in emrindeki, Sonora bölgesindeki Santa Teresa'yı işgal etmesi gerçken birlikten haber alınamıyor; Meksika'nın kuzey batısında, askeri birliklere levazımat deposu olarak hizmet veren yerin kumandanı Eydoux adındaki albay Santa Teresa'ya doğru otuz süvariden oluşan bir müfreze gönderiyor.

Bu müfrezenin başında Yüzbaşı Laurent ve yardımcıları Teğmen Rouffanche ve Teğmen González var. Bu sonuncusu, yani Teğmen González Meksika monarşisinden geliyor. Müfreze, Lima'ya göre, yola çıkmalarının ikinci gününde Santa Teresa yakınlarındaki Villaviciosa adında bir kasabaya ulaşıyor, ama Libbrecht'in birliğini hiçbir zaman bulamıyor. İlk çatışmada ölen Teğmen Rouffanche ve üç asker dışında müfrezedeki herkes kasabada bir aşevinde yemek yerken esir alınıyorlar. Aralarında, o zaman yirmi iki yaşında bir asker olan şu bizim onbaşı da var. Tutuklananlar elleri kenevir ipleriyle bağlı Villaviciosa'nın askeri şefi olduğunu iddia eden bir adamın ve kasabanın ileri gelenlerinden oluşan bir grubun karşısına götürülüyorlar. Şef bir kırmaymış ve duruma göre kimi zaman Masum diye kimi zaman da Deli diye anılırmış. İleri gelenler yaşlı köylülermiş, çoğu yalınayakmış. Fransız esirlere bakıyorlar, sonra

bir kenara çekilip gizli bir toplantı yapıyorlar. Yarım saat ve iki farklı grup arasında kısa süren bir çekişmeden sonra Fransızları üstü kapalı bir avluya götürüyorlar, giysilerini ve ayakkabılarını çıkartıp alıyorlar ve gidiyorlar, sonra dönüyorlar ve gün boyunca Fransızlara işkence edip ırzlarına geçiyorlar.

Gece yarısı on ikide Teğmen Laurent'i boğuyorlar. Teğmen González ve yedi asker meşalelerin aydınlattığı kasaba meydanına götürülüyor ve atlı gölgelerin mızraklı saldırısına uğruyorlar.

Gün ağarırken, bizim onbaşı ile iki asker ellerini çözüp kaçmayı başarıyorlar. Peşlerinden kimse gelmiyor, ama sadece onbaşı sağ salim kurtulmayı başarıyor ve hikâyesini anlatabiliyor. İki hafta çölde dolandıktan sonra El Tajo'ya varıyor. Ödüllendiriliyor ve 1867'ye kadar Meksika'da kalıyor, bu tarihte İmparator'u kaderiyle baş başa bırakarak çekilen Bazaine'nin (ya da Fransız ordusunun başında her kim varsa) birlikleriyle Fransa'ya dönüyor.

Carlos Monsiváis, Madero caddesinde yürürken, Sanborns yakınlarında, Meksiko DF, Mayıs 1976. Ne bir yerlere kapatılmak, ne şiddet olayları, yok öyle bir şey. Yirmi üç yaşına bile gelmemiş iki genç, ikisi de çok uzun saçlı, o kadar uzun saçlı başka bir şair yoktur (ve ben size *bütün* şairlerin saçlarının uzunluğu hakkında bilgi verebilirim), inatla Octavio Paz'ın değerlerini hiçe sayıyorlar. Çocuksu bir inat, beğenmiyorum çünkü beğenmiyorum, o kadar. Apaçık olanı inkâr edebiliyorlar, bir zayıflık ânı (ussal bir zayıflık) olsa gerek. Bana José Agustín'i, Gustavo Sainz'i hatırlattılar, ama bu olağanüstü romancılarımızın yeteneği yok bunlarda. Aslında hiçbir şeyleri yok, ne içtiğimiz kahveleri ödeyecek paraları (ben ödemek zorunda kaldım), ne dişe dokunur argümanları, ne de özgün bir düşünceleri vardı. Hatta bir ara Ulises'e (ötekinin adı neydi bilmiyorum, sanırım ya Arjantinli'ydi ya da Şilili) Octavio Paz'ın sözünü ettiğimiz kitabı üzerine bir eleştiri yazmasını önerdim. Eğer iyi bir metin olursa, bu iyi sözcüğünün altını çizdim, basarım dedim. O da olur, yazar evine getiririm, dedi. O zaman ben de eve getirmemesini, annemin onu görecek olursa korkabileceğini söyledim. Yaptığım tek şaka bu oldu. Ama onlar ciddiye aldılar (gülümsemediler bile), postayla göndereceklerini söylediler. Hâlâ bekliyorum.

2

Amadeo Salvatierra, República de Venezuela sokağı, Palacio de la Inquisición yakınlarında, Meksiko DF, Ocak 1976. Ben onlara: Ah, evet, Cesárea Tinajero, o kadının adını nerede duydunuz? dedim. O zaman içlerinden biri, *stridentizm* yanlıları üzerine bir çalışma yaparken Germán, Arqueles ve Maples Arce'yle söyleşi yaptıklarını, o tarihlerde çıkan ne kadar dergi ve kitap varsa hepsini okuduklarını, bir sürü isim arasında, önemli kişilerin isimleri ve hiçbir şey ifade etmeyen, kötü bir anı bile akla getirmeyen isimler arasında Cesárea'nın adına da rastladıklarını açıkladı. Ee, diye sordum kendilerine. Yüzüme baktılar ve gülümsediler, ikisi aynı anda, keratalar sanki aralarında bir bağ varmış gibi, bilmem anlatabiliyor muyum? Sonra devam ettiler: Tuhafımıza gitti, bütün o isimler arasındaki tek kadındı, onunla ilgili bol bilgi vardı, iyi bir kadın şair olduğunu söylüyorlar, dediler. İyi bir kadın şair mi, dedim, onun yazdıklarını nerede okudunuz? Yazdığı hiçbir şeyi okumadık, bu yüzden bize çekici geldi, dediler. Anlatın hele çocuklar, nasıl çekici geldi, yani, diye sordum. Herkes ya çok iyi ya çok kötü olduğunu söylüyordu, ama kimse şiirlerini basmamıştı. González Pedreño'nun çıkardığı *Motor Humano* dergisini, Maples Arce'nin avangard rehberini, Salvador Salazar'ın dergişini okuduk, Maples Arce'nin rehberi dışında adına hiçbir yerde rastlamadık, dedi Şilili. Oysa Juan Grady, Ernesto Rubio, ve Adalberto Escobar birçok söyleşide sözünü ediyorlar, hem de övgüyle. İlk başlarda *stridentist* olduğunu düşündük, yani yol arkadaşı olduğumuzu düşündük, dedi Meksikalı. Ama Maples Arce bize onun hiçbir zaman bu akıma katılmadığını söyledi. Belki Maples'in belleği yanılıyor olabilir, diye bir dipnot koydu Şilili. Ama öyle olduğunu sanmıyoruz elbette, dedi Meksikalı. Cesárea'yı bir *stridentist* olarak hatırlamıyordu ama şair olarak iyi hatırlıyor-

du. İlahi çocuklar. Gençlik işte. Sanki göbekten birbirlerine bağlılar. Ürperdim. Gerçi zengin kitaplığında adı geçen şair hakkında söylediklerini kanıtlayacak hiçbir şiir yoktu, dedi Meksikalı. Özetleyecek olursak, Señor Salvatierra Amadeo, her yerde soruşturduk, List Arzubide'yle, Arqueles Vela'yla, Hernández Miró'yla konuştuk, sonuç üç aşağı beş yukarı hep aynı, hepsi Cesárea'yı hatırlıyorlar, kimisi çok iyi hatırlıyor, kimisi daha az, ama kimsede yazdıklarından çalışmamız için yararlı olacak bir şey yok, dedi Şilili olan. Peki, gençler bu çalışmanızda tam olarak ne yapmak istiyorsunuz, dedim ve elimi kaldırdım, cevabı beklemeden yeniden kadehlerini Los Suicidas'la doldurdum, sonra da koltuğun kenarına iliştim, sanki diken üstüne oturmuş gibi oldum, yemin ederim.

Perla Avilés, Leonardo da Vinci sokağı, Mixcoac mahallesi, Meksiko DF, Mayıs 1976. O zamanlar benim çok az arkadaşım vardı, onu tanıdıktan sonra hiç arkadaşım kalmadı. İkimizin de Porvenir Lisesi'nde öğrenci olduğumuz 1970 yılından söz ediyorum. Çok kısa bir süre, gerçekten, bu da belleğimizin göreceliğini gösteriyor, keyfi olarak ya uzatıyoruz ya da kısaltıyoruz, bildiğimizi sandığımız bir dili aslında bilmiyoruz. Ona, bunu söylüyordum, ama dediklerimi pek dinlemiyordu sanki. Okula yakın oturduğu sıralardaydı, bir kez evine kadar ona eşlik ettim ve kız kardeşiyle tanıştım. Evde başka kimse yoktu, sadece kız kardeşi vardı, uzunca bir süre sohbet ettik. Sonra, çok geçmeden taşındılar, Nápoles mahallesine gittiler ve okulu bıraktı. Ona üniversiteye gitmek istemiyor musun, diye soruyordum: Kendini yüksek tahsilden mahrum mu edeceksin? Gülüyordu, nasıl olsa üniversitede de lisede öğrendiğimden başka bir şey öğrenmeyeceğim, yani hiçbir şey, diyordu. Ama yaşamın boyunca ne yapacaksın, diye sorduğumdaysa hiçbir fikri olmadığını, ayrıca bunu tasa etmediğini söylüyordu. Bir gün öğleden sonra onu görmeye evine gittiğimde uyuşturucu alıp almadığını sordum. Hayır, almıyorum, dedi. Hiç mi, dedim. Cıgaralık içtim, ama çoktandır bıraktım, dedi. Başka? Hayır, başka hiçbir şey, diyor sonra gülmeye başlıyordu, bana gülüyordu, ama ben rahatsız olmuyordum, tam tersine onu gülerken görmek hoşuma gidiyordu. O

günlerde ünlü bir sinema ve tiyatro yönetmeniyle tanışmıştı. Sizin memleketliniz. Bazen bana ondan söz ederdi, Herakleitos ya da Sokrates öncesi bir başka yazarın oyununun sahnelendiği tiyatronun girişinde nasıl yanına yaklaştığını anlattı. Oyun bu filozofun metinlerinden uyarlanmıştı. Uyarlama o günlerin olaysız Meksiko'sunda ortalığı epey karıştırmıştı, ama karışıklığın nedeni oyunun içeriği değildi, bütün oyuncuların belli bir anda sahneye çıplak çıkmalarıydı. O zamanlar ben daha lisede, pis Opus Dei'lilerin arasında bütün zamanımı çalışarak ve okuyarak geçiriyordum (sanırım sonra hiçbir zaman o günlerdeki kadar çok okumadım); tek eğlencem ve en büyük zevkim belli aralıklarla onu evinde ziyaret etmekti, çok sık gitmiyordum, çünkü rahatsızlık vermek, istenmeyen kişi olmak istemiyordum, yine de belli bir devamlılık vardı bu ziyaretlerde, öğleden sonra ya da akşama doğru gidiyordum. İki-üç saatimizi konuşarak geçiriyorduk, genellikle edebiyattan söz ediyorduk, bazen de o bana sinema yönetmeniyle yaptıklarını anlatıyordu, anlattıklarından yönetmeni çok beğendiği belli oluyordu. Tiyatroyu sever miydi bilmiyorum, ama bir sinema âşığıydı. Aslında, şimdi düşünüyorum da o zamanlar çok okumuyordu, kitaplardan söz eden daha çok bendim, çok okuyordum; edebiyat, felsefe, siyasi denemeler, ne olursa. O, hayır, okumuyordu; sinemaya gidiyordu, bir de yönetmenin evine gidiyordu, her gün ya da iki günde bir, yani çok sık. Bir gün daha çok okuması gerektiğini söyleyince, ne ukalalık, gerçekten ilgi çekici, onu ilgilendiren ne varsa hepsini okumuş olduğunu söylemişti. Bazen böyle çıkışları oluyordu, yani bazen şımarık bir çocuk oluyordu demek istiyorum. Ama ben her yaptığını bağışlıyordum, ne yaparsa yapsın bana iyi görünüyordu. Bir gün bana yönetmenle atıştığını söyledi. Neden diye sordum, asıl nedenini söylemek istemedi. Yani, yazınsal bir kriter ayrılığı yüzünden filan gibi şeyler söyledi. Anladığım kadarıyla yönetmen Neruda kötü, Nicanor Parra İspanyolcanın en büyük şairi, demiş. Ya da benzer bir şey. İki kişinin böyle sıradan bir nedenle kavga etmesi bana inanılmaz geldi elbette. Benim ülkemde de insanlar benzer sorunlar yüzünden hırlaşırlar. Tamam, Meksika'da insanlar ufak tefek nedenlerle birbirlerini öldürebiliyorlar, ama bunu yapanlar kültürlü kişiler değil, dedim. Aman Tanrım, o zamanlar kültür hakkında neler

düşünüyormuşum! Kısa bir süre sonra, koltuğumun altına Empedokles'in bir kitabını sıkıştırıp yönetmenin evine gittim. Beni karısı karşıladı, birkaç dakika sonra yönetmen de salona buyurdu ve konuşmaya başladık. Bana ilk sorusu adresini nereden bulduğum oldu. Arkadaşımın verdiğini söyledim. Ha o! dedi ve hemen ardından nasıl olduğunu, ne yaptığını, neden ziyaretine gelmediğini öğrenmek istedi. Aklıma ilk gelen yanıtı verdim, sonra başka konulara geçtik. O günden sonra artık evine gidebileceğim iki kişi vardı, o ve yönetmen; birden ufkumun belli belirsiz genişlediğini ve zenginleştiğini ayrımsadım. Çok mutlu günlerdi. Bir öğleden sonra yönetmen bana arkadaşımın nasıl olduğunu sorduktan sonra, kavgalarının nedenini anlattı. Yönetmenin anlattıkları arkadaşımın anlattıklarından çok farklı değildi, kavga Neruda ile Parra yüzünden çıkmıştı, bu iki şairin geçerliliğiydi konu; ancak yönetmenin bana söylediklerinde (ve ben doğruyu söylediğini *biliyordum*) yeni bir öğe vardı: Arkadaşım yönetmenle kavga ederken Neruda'nın savunmasında yeni kanıtlar ileri süremeyince ağlamaya başlamıştı. Evet, burada, memleketlisi olan yönetmenin salonunda, en ufak bir çekingenlik göstermeden, küçük bir çocuk gibi ağlamaya başlamıştı, oysa o günlerde dolu dolu on yedi yaşındaydı. Yönetmene göre aralarını bozan, arkadaşımı yönetmenin evinden uzaklaştıran bu gözyaşları olmuştu. Büyük olasılıkla arkadaşım böyle basit ve olağan bir tartışma karşısında gösterdiği abartılı tepkiden (yönetmene göre) utandığı için gitmiyormuş artık evine. O gün ayrılırken yönetmen bana: Söyle ona ziyaretime gelsin, dedi. O günü izleyen iki gün süresince yönetmenin söylediklerini ve arkadaşımın karakterini, hikâyenin tamamını bana anlatmamasının nedenlerini düşündüm. Görmeye gittiğimde onu yatakta buldum. Ateşi vardı, Tapınak Şövalyeleri, gotik katedrallerin esrarı ya da buna benzer bir şeylerle ilgili bir kitap okuyordu. Doğrusu böyle saçmalıkları neden okur anlamıyorum, ama doğruyu söylemem gerekirse ilk kez bu tür bir kitap okurken bulmuyordum onu. Başka zamanlarda polisiye romanlar, kimi zaman da sözde bilimsel kitaplar okuduğunu görmüştüm; sonuçta tek iyi yanı beni de bu tür kitaplar okumaya teşvik etmemesiydi. Benim yaptığımın tam tersi bir tutum, oysa ben ne zaman iyi bir kitap okusam hemen ona veriyordum ve bazen tartışabilmek

için haftalarca okuyup bitirmesini bekliyordum. Evet ne diyordum, onu yatakta Tapınak Şövalyeleriyle ilgili kitabı okurken buldum ve ben odaya girince tir tir titremeye başladı. Bir süre şimdi anımsamadığım şeylerden söz ettik. Ya da belki sessiz kaldık. Ben yatağın ayakucuna ilişmiştim, o elinde kitabıyla yatağa uzanmıştı, ikimiz de yan gözle birbirimizi gözetliyor, asansörün sesine kulak veriyorduk. Sanki karanlık bir odadaydık ya da karanlık bir gecede kırlarda kaybolmuş at seslerini dinliyorduk. Ben günün geri kalan saatlerini, geri kalan yaşamımı böylece sürdürebilirdim. Ama konuştum. Yönetmenin evine yaptığım son ziyareti anlattım, ona mesaj gönderdiğini, yönetmeni görmeye gitmesini, onu beklediğini söyledim. Yanıtı, daha çok bekler, bir daha onun evine ayak basmayacağım, oldu. Sonra kitabını okuyormuş gibi yaptı. Parra'nın şiirinin değerli olduğunu kabul etmenin Neruda'nın şiirinin değerini azaltmayacağını ileri sürdüm. Ustaca bir manevrayla, böyle olunca da tartışmalarının, kavgalarının anlamı kalmadığını söyledim, yanıt vermedi. Bunun üzerine yanlış bir hareket yaptım; ona biraz daha yaklaşıp yatakta yanına oturdum ve cebimden bir kitap, bir şiir kitabı çıkardım ve ona birkaç dize okudum. Ses etmeden dinledi. Şiirde Narkissos'tan ve sayısız hermafroditle dolu bir ormandan söz ediliyordu. Okumayı bitirdiğimde hiçbir yorum yapmadı. Nasıl buldun? diye sordum. Bilmiyorum, sen nasıl buluyorsun? dedi. Ben de o zaman, şairlerin birer hermafrodit olduklarını ve ancak kendi aralarında birbirlerini anlayabildiklerini söyledim. Şairler böyledir, dedim. Biz şairler böyleyiz demek istedim. Ama bana sanki bir kurukafaymışım gibi baktı. Gülümseyerek bakıyordu, sonra da bayağılaşma Perla, dedi. Sadece bunu söyledi. Rengim uçtu, yerimden sıçradım ama ancak biraz uzaklaşabildim; kalkmayı denedim ama kalkamadım. Bütün bu süre boyunca bana bakarak, gülümseyerek hareketsiz kaldı; yüzüme sanki tenim, kaslar, yağlar, kanım çekilmiş de sarı beyaz kemiklerim kalmış gibi bakıyordu. Önce ağzımı açamadım. Sonra geç olduğunu, gitmem gerektiğini söyleyebildim, belki de fısıldadım. Ayağa kalktım, hoşça kal dedim ve çıktım. Kitaptan gözlerini kaldırmadı bile. Sessiz evin boş salonunu, boş koridorunu geçerken onu bir daha hiçbir zaman görmeyeceğimi düşündüm. Kısa bir süre sonra üniversiteye girdim ve yaşamımda yüz seksen de-

recelik bir dönüş oldu. Yıllar sonra, büyük bir rastlantı eseri Edebiyat ve Felsefe Fakültesi'nde Troçkist bildiri dağıtan kız kardeşine rastladım. Dağıttığı bildirilerden bir tane aldım ve birlikte kahve içtik. Artık o sıralar yönetmenle görüşmez olmuştum, okulu bitirmek üzereydim, hemen hemen kimsenin okumadığı şiirler yazıyordum. Kaçınılmaz olarak onu sordum. O zaman kardeşi bana son zamanlarda neler yaptığını ayrıntılarıyla anlattı. Bütün Latin Amerika'yı gezmiş, ülkesine dönmüştü. Askeri darbenin acımasızlıklarına bizzat tanık olmuştu. Sadece ne şanssızlık diyebildim. Evet, dedi kardeşi, orada kalmayı, orada yaşamayı düşünüyordu, ama daha gideli birkaç hafta olmadan askeri darbe oldu, ayağı uğursuz geldi. Bir süre başka ne konuşacağımızı bilemedik. Onu bembeyaz bir uzamda yiterken gözümün önüne getirdim, iradesi dışında bomboş bir mekânda ağır ağır kirleniyor, siliniyordu. Hatta aklımda kalan yüzü yavaş yavaş şeklini kaybetmeye, yüz hatları kız kardeşinin anlattıklarıyla yok olmaya başladı. Kız kardeşi ağabeyinin cesaretini kanıtlamak için yaptıklarını, yetişkin hayata geçiş deneyimlerini anlatıyordu, bir zamanlar benim onun geleceği için düşündüklerimden çok uzak, korkunç ve anlamsız deneyimler. Bir an geldi, Latin Amerika devriminden ve devrimin getireceği yenilgiler, zaferler, ölümlerden söz eden kardeşinin sesi de değişmeye başladı, işte o zaman daha fazla dinleyemeyeceğimi anladım ve derse gitmem gerektiğini, bir başka zaman görüşebileceğimizi bahane ederek yanından ayrıldım. İki-üç gece sonra onu rüyamda gördüğümü anımsıyorum. Zayıf, bir deri bir kemik, bir ağacın altına oturmuş, saçları uzamıştı, üzerinde hırpani giysiler vardı; yerinden kalkacak, yürüyecek hali yoktu.

Piel Divina, Tepeji sokağında, çatı katında bir odada, Meksiko DF, Mayıs 1976. Arturo Belano hiçbir zaman benden hoşlanmadı. Ulises Lima evet. İnsan bu tür duyguları hissediyor. María Font beni severdi. Angélica Font hiç sevmedi. Ama bunlar önemli değil. Rodríguez kardeşler beni seviyorlardı. Pancho, Moctezuma ve ufaklık Norberto da severdi. Bazen eleştirirlerdi, bazen Pancho beni anlamadığını (özellikle de erkeklerle yattığım zaman) söylerdi, ama

yine de beni sevdiklerini biliyordum. Arturo Belano ise, hayır, beni sevmiyordu. Bir seferinde Ernesto San Epifanio yüzünden sevmediğini düşünmüştüm. Bu ikisi daha yirmi yaşına bile gelmeden iyi arkadaşmış, Arturo aklınca Devrim yapmaya Şili'ye gitmeden önce yani. Ve ben Ernesto'nun sevgilisiydim, böyle diyorlardı, ben de bıraktım söylesinler. Ama aslında Ernesto'yla sadece birkaç kez yattım, insanlar kendi kendilerine gelin güvey oluyorlarsa bunda benim bir suçum yok. María Font'la da yattım, Arturo Belano bana kötü gözle bakıyordu. Priapo's'a gittiğimiz gece Luis Rosado'yla da yatsaydım Arturo Belano kesin beni gruptan atardı.

Samimi söylüyorum, neyi yanlış yapıyordum bilmiyorum. Priapo's'ta olanları anlattıklarında biz katil de değiliz kabadayı da, demiş Belano. Ama benim tek yaptığım, duyarlığımı açığa vurmak oldu. Kendimi savunmak için sadece kekeleyerek (şaka yollu, üstelik gözlerimi gözlerinden kaçırarak) bir gudubet olduğumu söyledim. Ama Belano şakamı anlamadı. Ona göre ben ne yapsam kötüydü. Ayrıca, Luis Sebastián Rosado'yu dansa ben kaldırmadım. O kaldırdı beni, kafası iyice kıyaktı, aklına öyle esti. Luis Rosado'dan hoşlanıyorum, böyle söylemeliydim, ama Üçüncü Dünya André Breton'una kim ne diyebilirdi ki!

Arturo Belano bana takmıştı. İlginçtir, çünkü onun karşısında iyi davranmaya gayret ediyordum. Ama hep yanlış bir şeyler yapıyordum. Ne param vardı ne işim ne de ailem. Yaptığım kaçamaklarla geçiniyordum. Bir keresinde Casa del Lago'dan bir heykel çaldım. Yönetici, Hugo Guriérrez Vega denen hayvan, bu işin bir damardan gerçekçinin başının altından çıktığını söylemiş; Belano imkânsız demiş. Herhalde utancından kızarmıştır. Ama beni savunmuş, imkânsız demiş ama tabii benim olduğumu bilmeden. (Bilse ne yapardı?) Birkaç gün sonra Ulises söylemiş. Heykeli çalan Piel Divina demiş. Ulises fazla üstünde durmadan, bir fıkra anlatır gibi anlattı bunu. Ulises böyledir, bu tür şeylere önem vermez, daha çok eğlenceli bulur. Ama Belano ateş püskürüyordu, olacak şey miydi, Casa del Lago bizimle birçok resital için sözleşme yapmıştı, şimdi hırsızlıktan kendini sorumlu tutuyordu. Sanki bütün damardan gerçekçilerin anasıydı. Yine de hiçbir şey yapmadı. Bana pis pis baktı, o kadar.

Bazen içimden Arturo'yu dövmek geliyordu. Neyse ki sakin biriyim. Ayrıca, Belano'nun sert biri olduğunu söylüyorlardı ama ben öyle olmadığını biliyorum; heyecanlıydı, kendi çapında cesurdu, ama sert değildi. Pancho serttir. Kan kardeşim Moctezuma serttir. Ben sertim. Belano sadece öyle görünüyordu, ama öyle olmadığını biliyordum. Peki madem öyle, neden bir gece bir güzel kötek atmadım ona? Saygımdan olmalı. Benden küçük olduğu halde bana hep kötü gözle bakıyordu, kötü davranıyordu, yine de ta içimden ona saygı duyuyordum, onu dinliyordum ve her an ondan bir övgü bekliyordum ve hiçbir zaman o koca eşek kafalıya elimi kaldırmadım.

Laura Jáuregui, Tlalpan, Meksiko DF, Mayıs 1976. Hani kuşlarla ilgili belgeseller vardır; bahçeler, kuleler yapar, ağaçlardan arınmış mekânlar düzenler, orada baştan çıkarma danslarını gerçekleştirirler, siz hiç bu belgesellerden birini gördünüz mü? Yalnızca en güzel bahçeyi, en güzel kuleyi, en güzel pisti yapan, en iyi dans edenlerin eş bulduğunu biliyor muydunuz? Dişisini fethetmek için gücünü yitirene dek dans eden kuşlar görmediniz mi hiç? Arturo Belano böyle işte, kendini beğenmiş ve aptal bir tavuskuşuydu. Ve damardan gerçekçilik benim için tükenene dek yaptığı bir aşk dansı. Ama ben zaten onu seviyordum. Bir kız bir şiirle tavlanabilir, ama ilişki şiirle sürdürülemez. Hatta bütün bir şiir akımı bile yeterli değildir ilişkinin devamı için.

Neden bir süre onun çevresindeki kişilerle birlikte mi oldum? E yani, onlar benim *de* arkadaşlarımdı, o günlerde *hâlâ* arkadaşlarımdı, gerçi çok geçmeden onlardan da sıkıldım ya, neyse. Üniversite gerçekti, Biyoloji Fakültesi gerçekti, profesörlerim gerçekti; yani az çok belirgin amaçları ve elle tutulur planları vardı oradakilerin. Büyük şair Alí Chumacero (böyle bir adının olması onun suçu değildir herhalde) gerçekti, onun parmak izleri gerçekti, anlıyor musunuz? Buna karşın onlarınki, yani damardan gerçekçilerinki gerçek değildi. Onlar Ulises'in hipnotize ettiği ve Arturo'nun mezbahaya götürdüğü zavallı koyunlardı. Kısaca özetlemeye çalışacağım: Çoğu yirmi yaşın üzerindeydi, ama on beş yaşından küçük gibi davranıyorlardı. Anladınız mı?

Luis Sebastián Rosado, Moore'ların evinde verilen partide, yirmiden fazla kişi, çimlerin üzerinde, ışıklandırılmış bahçede, Las Lomas mahallesi, Meksiko DF, Temmuz 1976. Usa da aykırı, şans oyunlarında bile böyle olasılıklar yoktur, ama buna rağmen Piel Divina'yı yeniden gördüm. Telefon numaramı nereden bulmuş bilmiyorum. Dediğine göre önce *Línea de Salida* dergisinin yazı işlerini aramış, evin numarasını onlar vermiş. Sağduyumun dikte ettiği tüm sakıncalara rağmen (aman, biz şairler böyleyiz işte, öyle değil mi?) o akşam, Insurgentes Sur'da ara sıra gittiğim bir kahvede buluşmaya karar verdik. Tabii ki randevuya yalnız gelmeme olasılığı aklıma gelmişti, (yarım saat gecikmeyle) geldiğinde masanın üzerine yaydığım kâğıtlara bir şeyler yazıyordum. Yanında birisi olursa kalkıp gitmeye hazırdım, ama Piel Divina'nın yalnız silueti birden o âna dek duygusuzlaşmış, donmuş yüreğimi sımsıcak etti.

Bir kahve ısmarladım. Ona da bir şey istemesini söyledim. Gözlerimin içine baktı ve utangaç utangaç gülümsedi. Parası olmadığını söyledi. Önemi yok, dedim, istediğini ısmarla, benim davetlimsin. O zaman aç olduğunu, bir sandviç yemek istediğini söyledi. Burada sandviç olmadığını ama isterse dışardan getirtilebileceğini söyledim. Bir an düşünür gibi göründü, sonra tamam, jambonlu bir sandviç, dedi. Sonunda üç sandviç yedi. Gece on ikiye kadar konuştuk. Benim birilerine telefon etmem, hatta görüşmem gerekiyordu, ama kimseye telefon etmedim. Hayır ettim, annemi aradım, kahveden aradım, geç geleceğimi söylemek için. Verdiğim öteki sözleri boş verdim.

Ne mi konuştuk? Birçok şey. Ailesinden, doğduğu köyden, Meksiko'daki ilk günlerinden, kente alışmasının ne denli zor olduğundan, düşlerinden söz ettik. Şair olmak istiyordu, dansçı olmak istiyordu, şarkıcı olmak istiyordu, beş çocuğu olsun (elin beş parmağı gibi, dedi, ve elini neredeyse yüzümü yalayıp geçirerek yukarı uzattı), Estudios Churubusco Azteca'da* şansını denemek istiyordu; Oceransky onu tiyatroda oynatmak için denemişti, resim yap-

* 1945'te kurulan sinema ve görsel-işitsel sanatları destekleme merkezi. (ç.n.)

mak istiyordu (*yapmayı tasarladığı* resimleri bana ayrıntılarıyla anlattı), kısacası, sohbetimizin bir yerinde ona gerçekten ne yapmak istediğini hiç mi hiç bilmediğini söylemek geçti içimden, ama susmayı uygun gördüm.

Sonra beni evine davet etti. Yalnız yaşıyorum, dedi. Titreyerek nerede oturduğunu sordum. Güney Roma mahallesinde, yıldızlara yakın bir tavan arasında, dedi. Gerçekten çok geç olduğunu, gece yarısını geçtiğini, yatmam gerektiğini, ertesi gün Fransız romancı J. M. G. Arcimboldi'nin kente geleceğini, bazı arkadaşlarla ona kaotik başkentimizin ilgi çekici köşelerini gezdireceğimizi söyledim. Arcimboldi kim? diye sordu Piel Divina. Ay, bu damardan gerçekçiler ne cahiller! Fransız romancılarının en iyilerinden biri, ama romanlarının neredeyse hiç çevirisi yok, yani İspanyolcaya çevrilmemiş demek istiyorum, bir-iki romanı Arjantin'de basılmış o kadar, ben Fransızcalarını okudum elbette. Hiç duymadım, dedi ve evine gelmem için ısrar etti. Gözlerinin içine bakarak: Neden evine gelmemi istiyorsun? dedim. Genelde böyle korkaklık etmem. Sana bir şey söylemem gerek, ilgini çekecek bir şey, dedi. Beni ne kadar ilgilendirecek? dedim. Anlamamış gibi yüzüme baktı ve biraz saldırgan bir tavırla: Ne, ne kadar? Ne kadar bahşiş mi, diye sordu. Hayır, dedim telaşla ve açıkladım: Yani bana söyleyeceğin şey beni ne kadar ilgilendirir? Saçlarını karıştırıp budala, hemen böyle savunmaya geçme, dememek için kendimi tutmam gerekti. Damardan gerçekçilerle ilgili bir şey, dedi. Aman! Beni hiç ilgilendirmez, dedim. Kusura bakma, bunu söylemek istemezdim, ama damardan gerçekçiler (Aman Tanrım, ne tanımlama) bana vız gelir. Ama bu anlatacağım kesinlikle ilgini çeker, eminim, hayal edemeyeceğin kadar büyük bir şey hazırlıyorlar, dedi.

Bir an için, yadsımıyorum, terörist bir eylem geldi aklıma. Damardan gerçekçileri Octavio Paz'ı kaçırma hazırlıkları yaparken getirdim gözümün önüne, evine baskın yaptıklarını (zavallı Marie-José, paramparça olmuş porselenler, ne büyük felaket), Octavio Paz'ı ağzına bir tıkaç sokarak, elleri ve ayakları bağlı uçar gibi evden çıkarttıklarını, hatta Octavio Paz bagajda tekmeler savururken Netzahualcóyotl'ın kenar mahallelerinde, dökülen siyah bir Cadillac'la yok olduklarını hayal ettim. Ama hemen kendime geldim, sinirle-

rim gevşemiş olmalı. Insurgentes bulvarında zaman zaman esen savurgan rüzgâr (kaldırımda konuşuyorduk) yayaların ve otomobil sürenlerin aklına olmadık düşünceler getirir. Davetini bir kez daha geri çevirdim ve o yeniden ısrar etti. Sana anlatacaklarım Meksika şiirinin temellerini sarsacak, dedi. Belki de Latin Amerika şiirinden söz etti, hayır dünya şiiri demedi, o kadar da değil, hezeyanı İspanyolcanın sınırlarını aşmıyordu. Bana anlatacağı her neyse İspanyol şiir dünyasını altüst edecekti. Deme yahu, Sor Juana Inés de la Cruz'un yeni bir elyazması filan mı? Sor Juana'nın Meksika'nın geleceği üzerine bir kehaneti mi? Ama yok, damardan gerçekçilerin keşfettikleri bir *şey* idi ve damardan gerçekçiler kıyıda köşede kalmış XVII. yüzyıl kütüphanelerine başlarını uzatmaktan acizdiler elbette. Öyleyse ne, söyle bakalım, dedim. Evime gidince söyleyeceğim, dedi Piel Divina ve beni çeker gibi elini omzuma attı, sanki gene Priapo's'un o korkunç pistinde dans etmeye sürüklüyordu.

Titremeye başladım, bunu o da fark etti. Neden hep en kötülerden hoşlanıyorum ki, diye geçirdim içimden. Neden hep hırçınlar, terbiyesizler, umutsuzlar cezbeder ki beni? Bu genellikle yılda iki kez kendime sorduğum bir soru. Yanıtım yok. Ressam bir arkadaşın atölyesinin anahtarlarının bende olduğunu söyledim. Oraya gitmeyi teklif ettim. Bulunduğumuz yere oldukça yakındı, hem gezinti olurdu, hem de yolda ne anlatmak istiyorsa anlatabilirdi. Kabul etmeyeceğini düşünüyordum ama etti. Birden gece çok güzelleşti, rüzgâr dindi, yürürken hafif bir esinti bize eşlik etti. O konuşmaya koyuldu, ama açık söyleyeyim, söylediklerinin hemen hepsini unuttum. Aklımda tek bir düşünce, tek bir istek vardı, Emilio'nun ya da bir başka arkadaşının o gece atölyede olmaması (Emilio Laguna, şimdi Boston'da mimarlık okuyor; ailesi Meksiko'daki bohem hayatından usandılar ve onu Boston'a gönderdiler: Ya Boston ve mimarlık diploması ya da bir işe girersin). Bütün gece kimse atölyeye gelmesin, n'olur Tanrım. Dualarım sonuç verdi. Atölyede kimse olmadığı gibi içerisi de tertemizdi, sanki Laguna'ların hizmetçisi biraz önce çıkmış gibi. Ne kral atölye, dedi, burada insanın canı resim yapmak ister elbette. Bense ne yapacağımı bilemiyordum (ne yapayım, çok çekingenim, üstelik böyle hallerde çekingenliğim daha beter artıyor), ona Emilio'nun yağlıboya resimlerini göstermeye

başladım; aklıma daha iyi bir şey gelmiyordu. Tabloları duvara dayayarak sıralıyordum ve arkamdan onun onaylayan homurtularını ya da eleştirilerini duyuyordum (resim konusunda zerre kadar bilgisi yoktu). Resimler bitmek bilmiyordu, hay Allah, Emilio son zamanlarda *bayağı* çalışmıştı. Meğer ki bir arkadaşının resimleri olmasın, pekâlâ olabilirdi çünkü kaşla göz arası birden fazla stil olduğunu fark etmiştim, özellikle de çok kırmızı kullanılmış bazı yağlıboyalar fazlaca Paalen'di, hemen kendini gösteren bir *stil*. Her neyse, aslında resimler umurumda değildi, ama ilk adımı atmaktan acizdim. Sonunda atölyenin bütün duvarlarını arkadaşım Laguna'nın tablolarıyla kapladıktan sonra dönüp nasıl bulduğunu sordum, hinoğluhin bir gülümseme takınarak bu kadar zahmet etmeme gerek olmadığını söyledi. Kendimi gülünç duruma düşürdüğümü düşündüm, üstüne üstlük üstüm başım toz içinde, kendim de ter içinde kalmıştım. İşte o zaman, sanki kafamın içindekileri okumuşçasına, terliyorsun dedi, sonra bir duş almak için atölyede banyo olup olmadığını sordu. İhtiyacın var, dedi. Ben de: Banyo var ama sıcak su olduğunu sanmıyorum, dedim, kesin sesim incecik çıkmıştır. O, daha iyi, soğuk su daha iyi, ben her zaman soğuk suyla duş yaparım, çatı katında zaten sıcak su yok, dedi. Kendimi bıraktım, banyoya dek neredeyse sürünerek gittim, soyundum, buz gibi su başımdan aşağı boşanınca az kalsın bayılıyordum, sanki etlerim çekilmiş gibi her bir kemiğimi ayrı ayrı hissediyordum, gözlerimi yumdum, belki de bir çığlık attım. O zaman Piel Divina da banyoya girdi ve beni öptü.

Geri kalan ayrıntıları kendime saklamak istiyorum, hâlâ romantik bir yaratığım. Birkaç saat sonra karanlıkta dinlenirken, ona bu kışkırtıcı ama çok yakışan adı, Piel Divina adını kimin koyduğunu sordum. Adım böyle, dedi. Tamam, adın, anlıyorum da kim koydu, onu soruyorum? Seninle ilgili her şeyi bilmek istiyorum, dedim; hani seviştikten sonra söylenen biraz despotça, biraz da aptalca sözler işte... María Font, dedi ve sustu, sanki birden anıların saldırısına uğramıştı. Karanlıkta profili bana hüzünlü, evet, düşünceli ve hüzünlü göründü. Belki de sesimde biraz alaycı bir tınıyla (büyük olasılıkla kıskançlık ve hüzün beni esir almıştı) Laura Damián ödülünü alanın María Font olup olmadığını sordum. Hayır, o

Angélica'ydı, María ablası, dedi. Sonra Angélica hakkında şimdi anımsamadığım bazı gözlemlerini ekledi. Ondan sonraki sorunun ağzımdan kendi kendine çıktığını söyleyebilirim: María'yla yattın mı? Yanıtı (ay ne muhteşem ve hüzünlü bir profili vardı Piel Divina'nın!) öldürücü bir darbeydi: Meksika'nın bütün şairleriyle yattım, dedi. Susmalıydım ya da okşamalıydım, ama ne sustum ne de okşadım, soru sormayı sürdürdüm. Her yeni soru bir öncekinden beterdi ve her yeni soruyla daha da batıyordum. Saat beşte ayrıldık. Ben Insurgentes bulvarında bir taksiye bindim, o kuzeye doğru yürüyerek gözden kayboldu.

Angélica Font, Colima sokağı, Condesa mahallesi, Meksiko DF, Temmuz 1976. Tuhaf zamanlardı. Ben Pancho Rodríguez'in sevgilisiydim. Felipe Müller, Arturo Belano'nun Şilili arkadaşı, bana âşıktı. Ama ben Pancho'yu tercih ettim. Neden mi? Bilmiyorum. Bildiğim Pancho'yu tercih ettiğim. Kısa bir süre önce genç şairlere verilen Laura Damián ödülünü kazanmıştım. Ben Laura Damián'ı tanımadım. Ama annesiyle babasını ve onu tanıyan, hatta onunla arkadaşlık etmiş birçok kimseyi tanıyordum. İki gün süren bir partiden sonra yattım Pancho'yla. Partinin son gecesi yattım. Ablam dikkat etmemi söyledi. Ama o kim oluyor da bana nasihat veriyordu? Ablam da Piel Divina'yla yatıyordu, bir de Pancho'nun küçük kardeşi Moctezuma Rodríguez'le. Bir de Topal dedikleri, otuz yaşından büyük, alkolik bir şairle yattı, ama hiç değilse bu adamı eve getirmeme inceliğini gösterdi. Doğruyu söylemek gerekirse sevgililerinden gına gelmişti. Neden onların ininde düzüşmüyorsun? dedim bir kezinde. Cevap vermedi ve ağlamaya başladı. O benim ablam, severim, ama isteriktir. Bir gün Pancho ondan söz etmeye başladı. Öyle çok lafını etti ki onunla da yattığını düşündüm, ama hayır; bütün sevgililerini biliyordum, yatağımın üç metre ötesinde inlemelerini duyuyordum, artık çıkardıkları seslerden, boşalma biçimlerinden –hafif ya da gürültülü–, ablama söylediklerinden kiminle yattığını anlıyordum.

Pancho ablamla hiç yatmadı. Pancho benimle yattı. Neden bilmem onu seçtim işte, hatta birkaç gün aşktan başım döndü; ama ger-

çekten hiçbir zaman sevmedim. İlk kez oldukça acı verdi, dayanılmaz bir acı değildi. Guerrero mahallesinde, herhalde orospuların gittiği bir otelde yaptık. Pancho boşalırken hemen benimle evlenmek istediğini söyledi. Beni sevdiğini söyledi. Beni dünyanın en mutlu kadını yapacağını söyledi. Yüzüne baktım ve bir an için delirdiğini düşündüm. Ama sonra aslında korktuğunu düşündüm, *benden* korkuyordu, bu da bana hüzün verdi. Onu o anda olduğu kadar hiçbir zaman küçülmüş görmedim, bu duygu beni üzdü.

Birkaç kez daha birlikte olduk. Artık acı duymuyordum, ama zevk de almıyordum. Pancho ilişkimizin hızla söndüğünü hissetti. Niye? Çabucak sönen bir şey gibi, gün bitiminde ışıkları sönen bir fabrika, bir iş yeri gibi gecenin karanlığında kaybolmak, isimsizleşmek ister gibi. Benzetme biraz uyduruk oldu ama Pancho'nun seçimi bu olurdu sanırım. Birkaç küfürle süslenmiş uyduruk bir imge. Ve ben bir gece, bir şiir resitalinden çıkarken Pancho'nun da durumu fark ettiğini anladım, ve hemen orada ilişkimizin bittiğini söyledim. Bozulmadı. Sanırım bir hafta boyunca beni yeniden yatağa götürmeye uğraştı, ama başaramadı. Sonra ablamla yatmayı denedi. Amacına ulaştı mı bilmiyorum. Bir gece uyandım, María bir gölgeyle düzüşüyordu. Yetti dedim, uyumak istiyorum. Onca Sor Juana okudun, ama bir orospu gibi davranıyorsun. Işığı yakınca Piel Divina'yla birlikte olduğunu gördüm. Polis çağırmamı istemiyorsa hemen gitmesini söyledim. İlginçtir ama María ses çıkarmadı. Piel Divina bir yandan uyandırdığı için benden özür dilerken bir yandan da pantolonunu giyiyordu. Ablam orospu değil, dedim. Davranışım biraz çelişkiliydi biliyorum. Ne yapayım? Piel Divina gidince ablamın yatağına geçtim, ona sarılıp ağlamaya başladım. Kısa bir süre sonra üniversitedeki bir tiyatro grubunda çalışmaya başladım. Basılmamış bir kitabım vardı, babam yayınevlerine götürmek istiyordu, ama karşı çıktım. Damardan gerçekçilerin eylemlerine katılmadım. Adlarını bile duymak istemiyordum. Daha sonra María Pancho'nun da grupta olmadığını söyledi. Attılar mı (Arturo Belano mu attı), yoksa kendi mi çıktı, bilmiyorum, belki de canı hiçbir şey istemiyordu, onun için çıkmıştır. Zavallı Pancho. Kardeşi Moctezuma hâlâ grupta. Bir antolojide bir şiirini gördüm galiba. Her halükârda bir daha bizim eve gelmediler. Arturo Belano ile

Ulises Lima'nın ortadan kayboldukları, kuzeye gittikleri söyleniyordu. Bir keresinde annemle babam da bu konuda bir şeyler söylediler. Annemin gülüp, çok geçmez ortaya çıkarlar dediğini hatırlıyorum. Babam endişeliydi. María da öyle. Ben ilgilenmiyordum. O günlerden arkadaşlığımı sürdürdüğüm bir tek Ernesto San Epifanio kaldı.

3

Manuel Maples Arce, Chapultepec korusunda, Calzada del Cerro'da gezinirken, Meksiko DF, Ağustos 1976. Arturo Belano denen bu genç, bir söyleşi yapmak için beni görmeye geldi. Yanında iki genç çocukla bir de genç kız vardı, adlarını bilmiyorum. Arkadaşları hemen hemen hiç konuşmadılar, kız Kuzey Amerikalı'ydı.

Dostum Borges aynalardan neden nefret ediyorsa ben de aynı nedenle ses kayıt cihazından nefret ediyorum, dedim. Siz Borges'in arkadaşı mıydınız, diye sordu Arturo Belano, bana biraz saldırgan gelen bir ses tonuyla, şaşırmış gibiydi. Artık uzaklarda kalan gençlik günlerimizde oldukça yakın arkadaştık, hem de çok yakın denebilir, diye cevap verdim. Kuzey Amerikalı kız Borges'in neden ses kayıt cihazından nefret ettiğini sordu. Herhalde kör olduğu için, dedim İngilizce olarak. Körlükle bu cihazın ne ilgisi var, diye sordu. Duymanın içerdiği tehlikeleri hatırlatıyor olmalı, kendi sesini, kendi ayak sesini, düşmanlarının ayak seslerini duymak, diye yanıtladım. Kuzey Amerikalı kız yüzüme bakarak onayladı. Borges'i pek iyi tanıdığını sanmıyorum. Benim eserlerimi bildiğiniyse hiç sanmıyorum, gerçi John Dos Passos İngilizceye çevirmişti. John Dos Passos'u da pek bildiğini sanmıyorum.

Neyse, daldım. Ne diyordum? Arturo Belano'ya kayıt yapmamasını tercih ettiğimi, en iyisi bana soruları yazılı olarak vermesini söyledim. Kabul etti. Bir kâğıt çıkarttı, o soruları yazarken ben de arkadaşlarına evi gezdirdim. Sonra, yazmayı bitirince içki getirttim ve konuşmaya koyulduk. Daha önce Arqueles Vela ve Germán List Arzubide ile söyleşiler yapmışlar. Bugün *stridentizm*'e ilgi duyacak birinin çıkacağına inanıyor musunuz, diye sordum. Elbette, hocam, dedi ya da buna benzer bir şey söyledi. Bence *stridentizm* tarih oldu ve bu haliyle sadece tarihçileri ilgilendirir, dedim. Ama beni il-

gilendiriyor ve ben tarihçi değilim, dedi Arturo Belano. Ya, iyi öyleyse.

O gece uyumadan önce soruları okudum. Heyecanlı ve cahil bir gencin tipik soruları. Hemen o gece cevaplarımın bir müsveddesini hazırladım. Ertesi gün hepsini temize çektim. Kararlaştırdığımız gibi, üç gün sonra almaya geldi. Hizmetçi içeri aldı, ama tembih ettiğim gibi evde olmadığımı söyledi. Sonra hazırladığım paketi ona verdi: Pakette cevaplarımla birlikte soru kâğıdı ve benim imzalayarak ona ithaf ettiğim (bugünlerde gençler böyle duygusallıkları hor görüyor sanırım) iki kitabım vardı. Kitapların adları *Andamios interiores* ve *Urbe*. Ben kapının ardından dinliyordum. Hizmetçi kız: Señor Maples bunu size bıraktı, dedi. Çıt yok. Arturo Belano paketi alıp bakmış olmalı. Kitaplara bir göz attı herhalde. Yıllarca önce basılmış iki kitap ve sayfaları (mükemmel bir kâğıt) açılmamış. Gene çıt yok. Cevaplara göz atıyor olmalı. Sonra hizmetçi kıza teşekkür edip çıktığını duydum. Yeniden ziyaretime gelirse saygısını hak etmiş olacağımı düşündüm; bir gün haber vermeden benimle sohbet etmek, benim eski hikâyelerimi dinlemek, bana şiirlerini göstermek için evimin kapısında belirirse, bana hak vermiş demektir. Bütün şairlerin, en öncü geçinenlerin bile, bir babaya ihtiyacı vardır. Ama bunlar yetenek öksüzüydüler. Bir daha hiç gelmedi.

Barbara Patterson, Los Claveles Oteli'nin bir odası, Niño Perdido caddesi ile Juan de Dios sokağının köşesi, Meksiko DF, Eylül 1976. Ana kuzusu ihtiyar ibne, n'olacak. Daha ilk anda açık ela, sıkıntılı gözlerinden kötü niyetli olduğunu okudum, ve bu orospu çocuğu, eline fırsat geçerse suratıma eder, dedim kendi kendime. Ama salağım ben, salak ve safım. Bir an boş bulundum ve her zaman başıma gelen geldi bu kez de. Borges, John Dos Passos. Bir dikkatsizliği kusarcasına yüzüne vuruldu işte Barbara Patterson'un. Dangalak herif, bir de zavallı der gibi baktı yüzüme, bu eşekler bula bula suratına etmem için bu soluk gözlü *gringa*'yı mı buldular diyordu sanki. Rafael de yüzüme baktı, ama koca gözlü cüce ne olacak, gık demedi; sanki önüne gelen osuruklu ihtiyarın, Meksika Edebiya-

tı'nın uyuzunun, bana saygısızlık etmesine alışıkmış gibi. Sonra ihtiyar pezevenk, sen kalk bir de teypten hoşlanmadığını söyle, bulmak için o kadar sıkıntı çekmişim, bizim yağcılar da olur, sorun yok, hemencecik bir soru kâğıdı hazırlarız, desinler, olacak iş mi? Pantolonunu indirip teybi kıçına sokacaklarına Sayın Büyük Buzul Çağı Şairi, diye ortaya döküldüler. Tabii o moruk da hindi gibi şişindi ve arkadaşlarını (hepsi de ha öldü ha ölecek, ya da gerçekten öbür dünyayı boylamış) sayıp dökmeye başladı; bana da *señorita* diye hitap ediyor, böylelikle aklı sıra ayıbını örtecek, üstüme attığı çirkefi temizleyecek. Bir de benimle İngilizce konuşmaya başlamaz mı, ne diyeceğimi bilemedim, evet, hayır, en çok da bilmiyorum sözünden başka bir şey çıkmadı ağzımdan. Evinden çıkınca Rafael'e konuşmamız gerek, dedim. Ev değil saray yavrusu mübarek. Peki bu evi almak için parayı nerden buldun, hırsız pezevenk? Rafael Arturo Belano'yla dönmek istediğini söyleyince: Seninle konuşmam *gerek* salak herif, dedim. Bu sefer sonra konuşuruz Barbaracığım, daha sonra, demez mi. Sanki ben ondan on santimetre daha uzun, on beş kilo daha ağır (rejim yapmam gerek ama bu kahrolası Meksika yemekleriyle kimin haddine) bir kadın değil de her gece en aşağılık yerlerde ırzına geçilen küçük bir kızmışım gibi. O zaman, seninle *şimdi* konuşmam *lazım*, dedim ve bok herif taşaklarını eller gibi yapıp suratıma baktı: Ne var bebeğim, beklenmedik bir sorun mu çıktı, demez mi bu kez de. Neyse ki Belano ile Requena önden gidiyorlardı da duymadılar ve özellikle de beni görmediler, çünkü kesin yüzüm allak bullak olmuştur, en azından kendim hissettim suratımın değiştiğini, sanki gözlerimi kin bürüyordu. Lanet olsun, budala, dedim daha kötü bir şey söylememek için ve dönüp yürüdüm. O gün bütün öğleden sonra ağladım. Aslına bakılırsa ben Meksika'ya Juan Rulfo üzerine lisans üstü bir ders almak için gelmiştim, ama Casa de Lago'daki şiir gecesinde Rafael'i tanıdım ve hemen oracıkta âşık olduk birbirimize. Ya da ben âşık oldum, Rafael'den pek emin değilim. Hemen o gece onu, hâlâ kaldığım Los Claveles Oteli'ne sürükledim, canımız çıkana dek düzüştük. Yani, Rafael biraz üşengeç, ama ben değilim, ne yapıp ettim Niño Perdido'dan günün ilk ışıkları görünene dek (solgun mu desem ateş saçar gibi mi desem, bu kentte şafak bir tuhaf söküyor) formunda kalma-

sını sağladım. Ertesi gün artık üniversiteye gitmedim ve bütün günü sağda solda damardan gerçekçilerle sohbet ederek geçirdim. O zamanlar henüz az çok sağlıklı tiplerdi, yani tam sayrı değillerdi, ve henüz kendilerini damardan gerçekçiler olarak adlandırmıyorlardı. Hoşlandım onlardan. *Beat* kuşağından gençleri andırıyorlardı. Ulises Lima'yı, Belano'yu, María Font'u sevdim, ama kendini beğenmiş ibne Ernesto San Epifanio'dan pek hoşlanmamıştım. Kısacası, hoşuma gittiler işte. Ben iyi zaman geçirmek istiyordum, onlarla eğlenceyi garantilemiştim. Çok insan tanıdım. Birçokları yavaş yavaş gruptan uzaklaştılar. Kansas'tan (ben Kaliforniya'danım), Kuzey Amerikalı bir kız tanıdım: Ressam Catalina O'Hara. Onunla fazlaca samimi olduk. Kendini beğenmiş orospunun teki, küçük dağları ben yarattım der gibi. Darbe olduğunda Şili'deymiş, sadece bu yüzden devrimci geçiniyordu. Kocasından ayrıldıktan kısa bir süre sonra tanıdım onu, ne kadar şair varsa hepsi deli oluyordu onun için, hepsi peşindeydi. Açıkça cinsiyetsiz olan ya da kendi aralarında çaktırmadan halleşen –hani vardır ya sen beni şapır şupur, ben seni şapır şupur, azıcık ama orda dur– Arturo Belano ile Ulises Lima bile Allahsız *cowgirl* için deli oluyorlardı, Rafael de. Ama ben Rafael'i karşıma aldım ve dedim ki: Bu orospuyla yattığını duyarsam taşaklarını koparırım. Rafael gülüyor, olur mu hiç yavrucuğum, ben yalnızca seni seviyorum, diyordu; ama gözleri (Rafael'in en güzel yeri, Arapların gözleri gibi iri, buğulu gözleriydi) bana aksini söyler gibiydi. Seninleyim çünkü masraflarımı karşılıyorsun. Seninleyim çünkü para senden çıkıyor. Seninleyim çünkü şimdilik beraber olabileceğim ve düzüşebileceğim senden daha iyi birisi yok. Ben de ona, şapşal, eşek, orospu çocuğu, arkadaşların ortadan yok olunca yanında ben olacağım, *bilmiyor muyum*, yapayalnız, kıçın açıkta kalınca yanında *ben* olacağım ve sana *yardım edeceğim*, diyordum. O kokuşmuş ihtiyar pezevenkler değil, onlar seni ne anılarında ne edebi yazılarında anacaklar, diyordum. Hele o senin beleşçi şeflerinden (Arturo'yla Ulises'ten mi söz ediyorsun? Onlar benim şefim değil, arkadaşlarım, diyordu) sana hiç hayır yok, yarın öbür gün ortadan yok olurlar, diyordum. Neden yok olacaklarmış, diye soruyordu. Ne bileyim, utandıkları için, çekindikleri için, sıkıldıkları için, korktukları için, kararsız oldukları için, yeteneksiz olduk-

ları için, yüzsüz oldukları için, daha sayamıyorum çünkü bu dilde kelime hazinem zengin değil, diyordum. O zaman gülüyordu, sen ne cadısın Barbara, hadi Rulfo üzerine yazdığın tezi bitir, ben şimdi gidiyorum ama döneceğim, diyordu. Onun dediğini yapacağıma, yatağa serilip ağlıyordum. Odamın penceresinden bakıp arkasından, hepsi seni bırakacak Rafael, diye bağırıyordum.

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında República de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Manuel, Germán, Arqueles ne dediler, diye sordum. Nasıl yani, ne dediler? diye sordu biri. Cesárea hakkında ne dediler. Çok az şey. Maples Arce pek hatırlamıyordu, Arqueles Vela da öyle. List sadece ismen tanıdığını söyledi, Cesárea Tinajero Meksiko'dayken o Puebla'da yaşıyormuş. Maples'e bakılırsa Cesárea çok genç ve çok kendi halinde bir kızcağızmış. Başka bir şey anlatmadı mı? Hayır, hepsi bu kadar. Ya Arqueles? O da aynı, hiçbir şey. Peki beni nasıl buldunuz? List aracılığıyla, dediler. List bize sizin, yani senin Amadeo, Cesárea hakkında daha çok şey bilebileceğini söyledi. Ya Germán, benim hakkımda ne dedi size? Senin Cesárea'yı şahsen tanıdığını, *stridentizm*'e katılmadan önce Cesárea'nın grubunda, yani damardan gerçekçilik akımında olduğunu söyledi. Bir de, bir dergiden söz etti, o günlerde Cesárea'nın çıkardığı bir dergiden, adının *Caborca* olduğunu söyledi. Ah, Germán ah! dedim ve bir kere daha kadehleri Los Suicidas ile doldurdum, bu hızla gidersek şişe akşama çıkmayacak. Olsun çekinmeden için çocuklar, aceleye getirmeden, bu şişe biterse iner bir şişe daha alırız. Bu şişe kadar iyi olmaz ama hiç yoktan iyidir. Ne yazık artık bu *mezcal*'den üretmiyor olmaları, zamanın bu kadar çabuk geçmesi ne kötü değil mi? Ölmek, yaşlanmak, iyi şeylerden mahrum olmak çok kötü.

Joaquín Font, Colima sokağı, Condesa mahallesi, Meksiko DF, Ekim 1976. Şimdi yavan günler birbirini izliyor ya, tekdüze günlerin yavanlığıyla birbirini izliyor ya, artık hiç kin duymadan Belano'nun bir romantik olduğunu söyleyebilirim, sık sık özentilik etse de,

kimse ne düşündüğünü bilmese de. Kendisi de bilmiyordu belki, sanırım arkadaşları için iyi bir dosttu. Hayır, sanmıyorum, böyle olduğuna inanıyorum. Buna karşın Ulises Lima çok daha radikal, çok daha saygılıydı. Bazen sanki Jacques Vaché'nin küçük kardeşi gibiydi, bazen de bir uzaylı gibi. Tuhaf kokuyordu. Bunu çok iyi biliyorum, rahatça söyleyebilirim, hatta kanıtlayabilirim, çünkü iki sefer evimde yıkandı, bu yüzden unutamadım o kokuyu. Açıkça belirteyim: Kötü kokmuyordu, sadece tuhaf bir kokuydu, sanki sulak bir yerden ama aynı zamanda çölden yeni gelmiş gibi kokuyordu. İki zıt kutup, ilk oluşumun kaynar suyu ve ıssız, ölü düzlüğün kuruluğu. İkisi bir arada, beyler! Gerçekten endişe verici bir koku! Beni bile, şimdi nedenlerini saymama gerek yok, rahatsız ediyordu. Kokusu demek istiyorum. Karakter olarak Belano dışadönük, Ulises içedönüktü. Yani bu ikinci bana daha çok benziyordu. Belano insan sarrafları arasında Lima'dan daha rahat hareket ediyordu, benden de pek çok daha rahat elbette. Daha iyi durumdaydı, etrafındakileri çekip çevirmesini biliyordu, daha disiplinliydi, daha doğal görünüyordu. İyi bir insan olan Ulises Lima bir saatli bombaydı, daha da kötüsü toplum içinde herkes onun bir saatli bomba olduğunu biliyordu ve tabii ki kimse yakınında olsun istemiyordu, bu yüzden de kimseyi suçlayamazsınız. Ah, Ulises Lima... Bulduğu kitapların sayfa kenarlarına, sıkça kaybettiği kâğıtlara durmadan yazıyordu, onun en çok bu halini hatırlıyorum. Hiçbir zaman şiir olsun diye başlamıyordu, dizeler yazıyor, sonra da şansı yaver giderse onları bir araya getiriyordu, uzun ve garip bir şiir çıkıyordu ortaya... Belano, tam tersiydi, bir deftere yazıyordu... Bana hâlâ borçları var...

Jacinto Requena, Quito kahvesi, Bucareli sokağı, Meksiko DF, Kasım 1976. Bazen yok oluyorlardı, ama bu en çok üç-dört gün sürüyordu. Nereye gittiklerini sorduğumda, öteberi bulmaya diye cevaplarlardı. Bu her şeydi, *öteberinin* ne olduğundan hiçbir zaman söz etmezlerdi. Bazılarımız, onlara en yakın olanlarımız, nereye gittiklerini değil ama ortadan yok olduklarında ne yaptıkları biliyordu elbette. Kimilerimiz aldırmıyordu. Ötekiler hoş görmüyorlardı, onlara göre lümpen bir davranıştı bu. Lümpenlik: aydınların

çocukluk hastalığı. Ve kimilerine göre ise iyi bir şey yapıyorlardı, çünkü Lima ve Belano kötü yollarla kazandıkları parayı harcamakta çok eli açık davranırlardı. Ben bu sonuncular arasındaydım. Durumum parlak değildi. Xóchitl, kız arkadaşım, üç aylık hamileydi. Benim işim yoktu. Devrim Abidesi yakınlarında, Montes sokağında bir otelde kalıyorduk. Otel parasını kız arkadaşımın babası veriyordu. Banyolu bir oda bir de küçücük bir mutfak, ama hiç değilse yemeklerimizi kendimiz yapabiliyorduk. Bu da her gün dışarıda yemekten daha ucuza geliyordu. Odayı, daha doğrusu minik daireyi Xóchitl hamile kalmadan çok önce babası kendisi için tutmuştu. Kızı hamile kalınca bize bıraktı. Bıraktı bırakmasına ama önce evleneceğimize dair söz verdirdi. Ben hemen evet dedim, hatta yanlış hatırlamıyorsam yemin bile ettim. Xóchitl bir şey dememeyi yeğledi, babasının gözlerinin içine bakmakla yetindi. İlginç bir adamdı. Oldukça yaşlı, rahatça Xóchitl'in dedesi olacak yaştaydı. O kadarla kalsa iyi, üstelik öyle bir görünüşü vardı ki, insanı ürkütüyordu. En azından ilk bakışta. Ne derseniz deyin, ilk gördüğümde ben ürperdim. İriyarı ve kalın gövdeliydi, hem de çok kalın... İlginçti, çünkü Xóchitl ufak tefek ve ince kemiklidir. Ama babası iriydi ve teni buruş buruştu, çok esmerdi (işte bu yönden Xóchitl'le uyuşuyorlardı) ve her gördüğümde takım elbise ve kravatlıydı, bazen lacivert bir takım, bazen de kahverengi. İkisi de iyi kalite ama yeni değil. Zaman zaman, genellikle de akşamları, elbisesinin üzerine trençkot giyiyordu. Xóchitl beni onunla tanıştırdığında (yardım istemeye gittiğimiz gün tanıştırdı) ihtiyar bana baktı, Gel seninle yalnız konuşmak istiyorum, dedi. Şimdi hapı yuttuk işte, diye geçirdim içimden, ama yapacak bir şey yoktu, peşinden gittim, ne olursa olsun dayanacaktım. Ama bana sadece ağzımı açmamı söyledi o kadar. Ne? demişim. Ağzını aç, dedi. Ben de açtım, ihtiyar baktı ve eksik olan üç dişimi nasıl kaybettiğimi sordu. Lisede bir kavgada, dedim. Kızım seni böyle mi tanıdı? diye sordu. Evet, beni tanıdığında böyleydim, dedim. Vay canına, seni çok seviyor olmalı. (İhtiyar, kız arkadaşım altı yaşındayken evden ayrılmış, ama çocukları ayda bir kere onu görmeye giderlermiş.) Sonra da ekledi: Onu bırakacak olursan öldürürüm seni. Bunları, o fare gözlerini andıran gözleriyle –gözkapakları bile kırış kırıştı– gözlerimin içine bakarak, ama sesi-

ni yükseltmeden söyledi, sanki Orol'un filmlerindeki gangsterlerden biriydi, kimbilir gerçekten de gangsterdi belki, yok kesin öyleydi. Ben, tabii ki kızını hiç bırakmayacağıma yemin ettim, hele şimdi asla, çocuğumun annesi olacak, dedim. Özel görüşmemiz böyle son buldu. Xóchitl'in yanına döndük, ihtiyar odanın anahtarını verdi, kirayı düşünmememizi, bunun onun meselesi olduğunu, ilgileneceğini söyledi ve elimize bir tomar para sıkıştırdı, gidip düzüşmeye devam edelim diye.

İhtiyar gidince rahat bir nefes aldım, başımızın üstünde bir çatı olması rahatlatıcıydı. Ama kısa sürede fark ettik ki ihtiyarın verdiği para ancak kıt kanaat geçinmemize yetecek. Demek istediğim Xóchitl ile benim fazladan bazı masraflarımız vardı ki babasının verdiği harçlık bunlara yetmiyordu. Örneğin, giyecek için para harcamıyorduk, her zamankilerle idare etmeye alışmıştık, ama sinemaya, tiyatroya gidiyorduk, Casa del Lago'da edebiyat atölyelerine giderken ya da üniversiteye giderken otobüs ve metroya binmemiz gerekiyordu (merkezde oturmanın kolaylıkları var gerçi, neredeyse her yere yürüyerek gidebiliyorsunuz). Ciddi olarak üniversiteye devam ettiğimizi söyleyemem, ama nerde bir atölye varsa biz ordaydık, en azından gidip şöyle bir boy gösteriyorduk. Atölye hastalığına tutulmuştuk, birkaç sandviç hazırlayıp güle oynaya gidiyorduk, şiir dinliyorduk, eleştirileri dinliyorduk, bazen biz de eleştiriyorduk, daha çok Xóchitl lafa karışıyordu, sonra çıkıyorduk, akşam olmuş oluyordu, otobüse ya da metroya yürürken sandviçlerimizi yiyorduk, bazen de yürüye yürüye, Meksiko gecelerinin tadını çıkararak, doğruca eve gidiyorduk. Meksiko geceleri bana her zaman çok güzel gelmiştir, genellikle serindir ama soğuk olmaz; gezinmek, düzüşmek, bir yere oturup sakin sakin sohbet etmek için ideal, pırıl pırıl geceler... Biz de Xóchitl'le bunları yapıyorduk zaten, doğacak çocuktan, dinlediğimiz şiirlerden, okuduğumuz kitaplardan söz ediyorduk.

Bu atölyelerden birinde tanıdık Ulises Lima, Rafael Barrios ve Piel Divina'yı. Bizim ilk ya da ikinci katılışımızdı o atölyeye. Ulises ise ilk kez geliyordu. Ders bitince tanıştık, biraz beraber yürüdük sonra otobüse bindik. Piel Divina Xóchitl'i tavlamaya çalışırken ben Ulises Lima'yı dinliyordum, o da beni; Rafael bir Ulises'in söy-

lediklerini bir benim söylediklerimi doğruluyordu. Sanki ruhumun ikizini, gerçek bir şair bulmuştum; benim sezgilerimi, isteklerimi ve düşlerimi açıklayabilen, tepeden tırnağa gerçek bir şair. O gece hayatımın en güzel gecesi oldu, eve döndüğümüzde Xóchitl de ben de uyuyamadık, sabahın dördüne dek konuştuk. Arturo Belano'yu, Felipe Müller'i, María Font'u, Ernesto San Epifanio'yu ve ötekileri daha sonra tanıdım, ama hiçbiri beni Ulises kadar etkilemedi. Elbette kız arkadaşımı yatağa götürmeye çalışan sadece Piel Divina değildi, Pancho ve Moctezuma Rodríguez, hatta Rafael Barrios da denediler ve hepsi elinden geleni ardına koymadı. Bazen Xóchitl'e neden hamile olduğunu söylemiyorsun, hevesleri kaçar seni rahat bırakırlar, diyordum. Ama gülüyor ve ona kur yapılmasından rahatsız olmadığını söylüyordu. İyi öyleyse, sen bilirsin, diyordum. Kıskanç biri değilim. Ama bir gece, Arturo Belano asıldı Xóchitl'e, çok iyi hatırlıyorum, bu beni gerçekten üzdü. Xóchitl'in hiçbiriyle yatağa gitmeyeceğini biliyordum, beni rahatsız eden onların tutumuydu. Sanki fiziksel eksikliğimden dolayı beni hor görüyorlardı. Bu kız şu dişsiz zavallıyı beğeniyor olamaz diye düşünüyorlardı herhalde. Sanki dişlerin aşkla bir ilgisi varmış gibi. Ama Arturo Belano ile durum farklıydı. Xóchitl'e kur yapılması eğlenceli geliyordu, ama bu kez başkaydı, eğlencenin çok ötesine geçti. Arturo Belano'yu henüz iyi tanımıyorduk, ilk gördüğümüz gündü, daha önce ondan bahsedildiğini çok duymuştuk, ama bir fırsat olup da tanıştırılmamıştık. O gece geldi, grup halinde ya bir danslı eğlenceye, ya tiyatroya ya da birinin resitaline gidecektik, şimdi tam hatırlamıyorum. Gecenin geç saatinde boş bir otobüse bindik (damardan gerçekçilere özel). Belano otobüste Xóchitl'in yanına oturdu, yol boyunca konuştular. Ben farkındaydım, dört sıra kadar arkalarında Ulises Lima'yla Bustamante denen çocuğun yanında oturmuştum, tir tir titriyordum. Xóchitl'in yüzünde farklı bir anlatım vardı, hayatından memnun olduğu besbelliydi. Belano'nun yanında oturmuş olmasından, Belano'nun bütün zamanını ona ayırmış olmasından *mutluydu*. Bu arada daha önce onu yatağa götürmeye çalışanların hepsi ve ben sohbetimizi sürdürüyor, bir yandan da arada bir boş sokağa, otobüsün sımsıkı kapalı kapısına bakıyorduk, kısacası her zaman yaptığımız gibi yaparken, bir yandan da yan gözle Arturo Belano ile Xóchitl'i sey-

rediyorduk. Xóchitl'le Arturo'nun oturdukları sırada olup bitenlere herkes dikkat kesilmişti. Bir ara hava öylesine gerildi ki, bu sersemlerin benim bilmediğim bir şeyler bildiklerinden şüphelendim. Otobüsün bir gölge gibi kentin sokaklarında dolanması normal değil, otobüse binen olmaması normal değil, durduk yerde kuruntulara kapılmam normal değil. Ama her zaman olduğu gibi dayandım ve sonunda bir şey olmadı. Daha sonra Rafael Barrios yüzüme bakıp: Bu ne surat, Arturo Belano Xóchitl'in senin kız arkadaşın olduğunu bilmiyor, dedi. Bir şey yok, olsa da bu Xóchitl'in bileceği iş, benimle yaşıyor, ama kölem değil, dedim ben de ona. Ama işin ilginç yanı burada: O geceden sonra, yani boş otobüsteki gece yolculuğunda Belano'nun benim kız arkadaşımla onca ilgilenmesinden (sadece dudağından öpmediği kaldı) sonra kimse Xóchitl'e yanaşmaya kalkışmadı. Sanki namussuzlar liderlerinde kendilerini görmüşler ve bu imgeden hoşlanmamışlardı. Bir şey daha eklemeliyim: Belano'nun Xóchitl'le flörtü bitip tükenmek bilmeyen o otobüs yolculuğu süresince devam etti, yani masum bir girişimdi. Arturo'nun o anda birkaç sıra arkasında yolculuk eden dişsizin, asıldığı kızın erkek arkadaşı olduğundan haberi olmayabilirdi, ama Xóchitl pekâlâ biliyordu ve Şilili'nin pohpohlamaları, yahut iltifatları diyelim, karşısında takındığı tavır, örneğin Piel Divina ya da Pancho Rodríguez'in iltifatları karşısında takındığı tavırdan farklıydı. Bu sonuncularla eğleniyordu, iyi vakit geçiriyor, gülüp söylüyordu. Belano'nun yanındayken yüzünün görebildiğim kadarı, profili farklı bir duygu yansıtıyordu. Ve o gece otelde Xóchitl'in yüzünde her zamankinden daha düşünceli, daha dalgın bir anlatım gözlemledim. Ama kendisine bir şey söylemedim. Nedenini anladığıma inanıyordum. Başka şeylerden, doğacak çocuğumuzdan, onun ve benim yazacağımız şiirlerden, gelecekten söz ettim. Ne Arturo Belano'nun adını andım, ne de bizi bekleyen sorunlara, örneğin iş bulmak, para kazanıp bir ev kiralamak, kendi kendimizi ve çocuğumuzu geçindirebilmek gibi konulara değindim. Her gece konuştuğumuz gibi şiirden, yaratıcılıktan, ruhuma hitap eden, yaşamın gerçekleri karşısındaki tutumuma cuk oturan bir akım olan damardan gerçekçilikten söz ettim sadece.

Bir anlamda o uğursuz geceden sonra her gün damardan gerçekçilerle görüşmeye başladık. Biz de hep onların gittikleri yerlere

gidiyorduk. Çok geçmeden, sanırım bir hafta sonra, beni grubun şiir resitaline katılmaya çağırdılar. Hiçbir toplantıyı kaçırmıyorduk. Belano ile Xóchitl'in arasındaki ilişki saygılı selamlaşmadan ileri gitmedi, yine de bu selamlaşma belli bir gizemden yoksun değildi (öyle bir gizem ki çelişkili bir biçimde kız arkadaşımın kamının büyümesini engellemiyordu), ama o kadarla kaldı. Aslında, Arturo bir daha hiç Xóchitl ile yalnız görüşmedi. O gece, o otobüs Meksiko' nun uğultulu ve ıssız sokaklarında sadece bizi götürürken neler oldu? Bilmiyorum. Muhtemelen hamileliği henüz fark edilmeyen bir genç kız, birkaç saatliğine, bir uyurgezere âşık oldu. Hepsi bu kadar.

Hikâyenin geri kalan bölümü daha sıradan. Ulises ve Belano ara sıra yok oluyorlardı. Kimilerine göre bu kötüye alametti. Ötekilerin umurunda değildi. Bana göre bir işti. Bir keresinde Ulises bana borç verdi, bol paraları vardı, fazlasıyla, bendeyse hiç yoktu. Nereden bulduklarını bilmiyordum, ama aldırmıyordum. Belano bana hiç para vermedi. Onlar Sonora'ya giderken grubun yok olacağını seziyordum. Sanki kandilin yağı tükeniyordu. Aslında bu bana bir felaket gibi gelmiyordu. Oğlum doğmak üzereydi, ben nihayet bir iş bulmuştum. Bir gece Rafael eve telefon etti ve döndüklerini, ama yeniden gideceklerini söyledi. Tamam, dedim, para onların, istedikleri gibi harcarlar. Rafael, bu kez Avrupa'ya gideceklerini söyledi. Mükemmel, dedim, biz de öyle yapmalıyız. Ya hareket ne olacak? dedi. Hangi hareket? dedim, uyuyan Xóchitl'e bakarak. Oda karanlıktı, pencereden otelin yanıp sönen tabelası görünüyordu, tıpkı boktan gangster filmlerinde olduğu gibi, tıpkı oğlumun dedesinin pis işlerini yürüttüğü karanlıklar gibi. Damardan gerçekçilik hareketi, hangi hareket olacak? dedi, Rafael. Ne olmuş damardan gerçekçiliğe? diye sordum. Ben de bunu diyorum ya, dedi Rafael, damardan gerçekçilik ne olacak? Çıkaracağımız dergi ne olacak, bütün öteki projelerimiz ne olacak? Bunları öyle acıklı bir ses tonuyla söyledi ki, Xóchitl uyuyor olmasa kahkahalarla gülerdim. Dergiyi biz çıkarırız, dedim, projeler onlar olsa da olmasa da ilerler. Rafael bir an sessiz kaldı. Yolumuzu şaşırmamalıyız, dedi. Sonra yeniden suskunlaştı. Sanırım düşünüyordu. Ben de sessiz kaldım. Ama ben düşünmüyordum, nerede olduğumu, ne yapmak istediğimi çok iyi biliyordum. Ve benim ne yapmak istediğimi, o günden sonra ne ya-

pacağımı bildiğim gibi, Rafael'in de sonunda yolunu bulacağını biliyordum. İsteri krizine girmenin âlemi yok, dedim, o karanlıkta ahizeyi kulağımda tutmaktan sıkılarak. İsteri krizinde filan değilim, bizim de gitmemiz gerek diye düşünüyorum, dedi Rafael. Ben Meksika'dan bir yere adımımı atmam, dedim.

María Font, Colima sokağı, Condesa mahallesi, Meksiko DF, Aralık 1976. Ulises ve Arturo Sonora'dan dönmeden kısa bir süre önce babamı tımarhaneye yatırmak zorunda kaldık (annem hep beni düzeltiyor, psikiyatri kliniği, diyor; ama kimi sözcükleri yaldızlamak gerekmez: tımarhane tımarhanedir). Bilmem daha önce söylemiş miydim, babamın arabasıyla gitmişlerdi. Annem bunu araklama, hatta çalma olarak niteliyor, ve ona göre babamın ruh sağlığının bozulmasını fıştıklayan bu olay. Ben aynı fikirde değilim. Babamın mallarıyla, evi, arabası, sanat kitapları, banka hesabıyla ilişkisi her zaman, en hafif deyimle, uzak oldu, en azından anlaşılır bir ilişki değildi. Babam sanki her an soyunur gibiydi, sanki üzerinden bir şeyleri, iyi ya da kötü şeyleri, atar gibiydi. Ama öyle şanssızdı ki (ya da elini çabuk tutmuyordu) istediği çıplaklığa hiçbir zaman ulaşamıyordu. Bu da, anlaşılacağı gibi, onu tedirgin ediyordu. Ama araba sorununa dönelim. Ulises'le Arturo döndüklerinde, onları Quito kahvesinde gördüğümde, orada olmam pek de rastlantı sayılmaz, o korkunç yere onları bulmak için gitmiştim elbette. Evet, onları yeniden gördüğümde neredeyse tanıyamadım. Yanlarında tanımadığım birisi daha vardı; bembeyaz giysiler içinde, başında hasır şapka olan, sopa gibi upuzun bir tip. İlk başta beni gördüklerini ama görmezden geldiklerini düşündüm. Bucareli sokağına bakan pencerenin olduğu köşede, aynanın ve "Fırında Keçi" yazılı tabelanın hemen yanında oturuyorlardı, ama yemek yemiyorlardı. Önlerinde iki büyük sütlü kahve duruyordu ve arada bir sanki hasta ya da bitkinlermiş gibi zorla bir yudum içiyorlardı. Beyazlı adam habire atıştırıyordu. Ama fırında keçi yemiyordu ("fırında keçi" lafını yeniden ağzıma almak midemi bulandırıyor), Quito kahvesinin o çok ünlü ucuz sandviçlerinden yiyordu, önünde bir de bira şişesi vardı. İçimden, görmemiş gibi yapıyorlar, görmemeleri imkânsız,

diye geçirdim. Onlar çok değişmişti ama ben hiç değişmemiştim. Selam vermek istemiyorlar, diye düşündüm. Tam o anda babamın İmpala'sı geldi aklıma, ve annemin dediklerini düşündüm. Bu arabayı hiç utanmadan çalmışlardı, görülmemiş bir şey. En iyisi polise ihbar etmekti. Babamı da düşündüm, birisi arabadan söz edecek olsa birbirini tutmayan saçmalıklar sıralıyordu. Annem söylenmeye başlıyordu: Tanrı aşkına Quim, saçmalamayı bırak, bir yere gitmek için otobüslerde, taksilerde sürünmekten bıktım, sonunda bu geliş gidişlerde gözümü çıkartacağım, bana çok pahalıya mal olacak. Annem böyle deyince, babam gülüyor, aman dikkat et, tek gözlü kalırsın, diyordu. Annem hiç komik bulmuyordu bu şakayı, ama ben eğleniyordum. Babam, annemin beceriksizce binip inişini kastetmiyordu elbette. O taksilerin ve çok seyrek bindiği otobüslerin gözyaşı ya da çapak gibi gözünden çıkacağını ima ediyordu. Ben anlatırken komik gelmiyordur belki ama babam öyle birdenbire, öyle bir güvenle söylüyordu ki komik oluyordu. Her neyse, annemin istediği polise ihbar edip İmpala'yı geri almaktı. Bense ihbar etmeden arabanın kendi kendine geri gelmesini (bu da komik, değil mi?) istiyordum, yani Arturo ve Ulises'in geri dönmelerini ve arabayı geri vermelerini bekliyordum. Ve işte artık dönmüşlerdi, Meksiko'daydılar, beyaz giysili adamla sohbet ediyorlardı, ama beni görmüyorlardı, ya da görmek istemiyorlardı. Kısacası, onları gözlemlemek, söyleyeceklerimi düşünmek için bol bol zamanım oldu, babam tımarhanedeydi, arabayı geri versinlerdi. Ama saat ilerliyordu, orada ne kadar durdum bilmiyorum; çevremdeki masalar dolup dolup boşalıyordu. Beyazlı adam şapkasını hiç çıkarmadı, önündeki sandviç de sanki bitimsizdi. Zihnimde her şey birbirine karışıyordu, söyleyeceğim kelimeler sanki birer bitkiye dönüşüyor, kuruyorlar, renklerini ve güçlerini yitiriyor, ölüyorlardı. Depresyona girerek tımarhaneye tıkılan babamı düşünmemin, ya da polis lafını ağzından düşürmeyen, maçlarda baston sallayan kızlar gibi (zavallı annem, öğrencilik yıllarında bunu da yapmış) tehditler savuran annemi düşünmemin hiçbir yararı olmadı. Olmadı, çünkü ben de melankolik bir havaya girmeye, parçalanmaya, hiçbir şeyin anlamı olmadığını düşünmeye (daha doğrusu aynı düşünceleri tekrarlamaya) başlamıştım. Quito kahvesinin bu masasında kıyamete kadar

oturabilirdim (lisedeyken bir öğretmenimiz vardı, Üçüncü Dünya Savaşı çıkacak olursa ne yapacağını çok iyi bildiğini söylerdi: köyüne dönecekti, çünkü orada hiçbir şey değişmiyordu; belki bir şakaydı, bilmiyorum, ama bir anlamda haklıydı, uygar dünya toptan yok olduğunda, Meksika olduğu gibi varolmayı sürdürecek, yeryüzü eriyip gittiğinde ya da paramparça olduğunda, Meksika Meksika olmayı sürdürecek), ya da Ulises, Arturo, beyaz elbiseli tanımadığım adam kalkıp gidene dek oturabilirdim. Ama bunların hiçbiri olmadı. Arturo beni gördü, kalktı ve masama gelerek yanağıma bir öpücük kondurdu. Sonra onların masasına mı gitmek ister misiim, yoksa onları masamda mı beklermişim, bunu sordu. Bekleyeceğimi söyledim. Tamam, dedi ve beyaz elbiselinin olduğu masaya döndü. O tarafa bakmamaya çalıştım, bir süre başardım da, ama sonunda dayanamayıp gözlerimi kaldırdım. Ulises başını eğmişti, saçları yüzünün yarısını kaplıyordu, uyudu uyuyacak gibi görünüyordu. Arturo tanımadığım adama bakıyordu ve arada bir de bana bakıyordu. Adama bakarken de, bana bakarken de bakışları boştu, uzaktı, sanki çoktandır kahveden ayrılmış da orada zavallı hayaleti kalmıştı. Daha sonra (ne kadar zaman sonra?) kalktılar ve gelip yanıma oturdular. Beyaz elbiseli adam yoktu artık yanlarında. Kahve boşalmıştı. Babamın arabasını sormadım onlara. Arturo gideceklerini söyledi. Gene Sonora'ya mı gideceksiniz? diye sordum. Arturo güldü. Tükürür gibi gülmüştü. Kendi üzerine tükürür gibi. Hayır, bu kez çok daha uzağa, dedi. Ulises bu hafta Paris'e gidiyor. A, ne kadar iyi, Michel Bulteau'yu tanıyabilir, dedim. Ve dünyanın en prestijli nehrini, dedi Ulises. Çok iyi, dedim. Evet, fena değil, dedi Ulises. Ya sen? dedim Arturo'ya. Ben daha sonra İspanya'ya gideceğim. Peki ne zaman dönmeyi düşünüyorsunuz? diye sordum. Omuz silktiler. Kim bilir María, dediler. Hiç bu kadar yakışıklı görmemiştim onları. Böyle demek salaklık biliyorum, ama o anda bana çok yakışıklı, çok baştan çıkarıcı göründüler. Aslında baştan çıkarcı bir halleri yoktu. Tam tersi, pistiler, kim bilir yıkanmayalı ne kadar olmuştu, kaç zamandır uyumamışlardı, gözlerinin çevresinde halkalar vardı, tıraş olmaları gerekiyordu (Ulises'e gerekmiyordu, çünkü o köse), yine de ben ikisini de öpebilirdim. Neden öpmedim? Bilmiyorum. İkisiyle yatağa gidebilir, kendimden geçene dek

düzüşebilirdim. Sonra uyurken onları seyreder, ardından yeniden düzüşebilirdim. Bunu düşündüm. Bir otel bulsak, karanlık bir odaya girsek, zaman kısıtlaması olmadan ben onları soysam, onlar beni soysa, her şey yoluna girse, babamın çılgınlığı geçse, kayıp araba geri gelse, zaman zaman beni soluksuz bırakan hüzün ve enerji yok olsa. Ama onlara bütün bunlardan hiç söz etmedim.

4

Auxilio Lacouture, Felsefe ve Edebiyat Fakültesi, UNAM, Meksiko DF, Aralık 1976. Meksika şiirinin anasıyım ben. Bütün şairleri tanırım, bütün şairler de beni tanır. Arturo Belano'yu on altı yaşındayken tanıdım, utangaç bir çocuktu, içki içmeyi bilmiyordu. Ben Uruguaylı'yım, Montevideo'dan, ama bir gün Meksika'ya geldim, ne zaman geldim, neden, niçin, nasıl pek bilmeden geldim. Ben Meksiko Federal Bölgesi'ne 1967'de ya da belki 1965 yılında, veya 1962'de geldim. Artık ne tarihleri hatırlıyorum, ne de yolculukları, bütün bildiğim Meksika'ya geldiğim ve bir daha da buradan ayrılmadığım. Ben Meksika'ya geldiğimde León Felipe hayattaydı, doğanın bir mucizesiydi o. León Felipe 1968'de öldü. Ben Meksika'ya geldiğimde Pedro Garfias yaşıyordu, ne hüzünlü bir adamdı Don Pedro. Pedro Garfias 1967'de öldü, demek ki ben 1967'den önce gelmişim. Diyelim ki 1965'te geldim Meksika'ya. Evet eminim 1965'te geldim (ama yanılıyor da olabilirim) ve İspanyollarla, hani şu dünyaca ünlü İspanyollarla, birlikte olmaya başladım, her gün, saatlerce, bir kadın şair, bir İngiliz hastabakıcı, ağabeylerini korumak için gözünü kırpmayan küçük bir kız kardeş tutkusuyla. Ve onlar bana, İspanyollara özgü tonla, "s"leri her zamankinden daha öksüz ve daha kösnül bırakıp, "z"leri ve "c"leri dişlerinin arasında yuvarlayarak diyorlardı ki: Auxilio, bırak artık karıştırmayı, şu kâğıtları rahat bırak kızım, bildik bileli toz edebiyata eşlik eder. Ve ben onlara: Don Pedro, León (bak, tuhaftır, en yaşlısı ve saygınına sen diye hitap ediyordum da daha genç olandan çekiniyordum anlaşılan, ona siz demekten kendimi alamıyordum!) bırakın bunlarla ben uğraşayım, siz kendi işinize bakın, rahat rahat yazmaya devam edin, görünmez kadın olduğumu varsayın, diyordum. O zaman gülüyorlardı. Daha doğrusu, León Felipe gülüyordu, ama içtenlikle söylemem

gerekirse, gülüyor muydu yoksa boğazını mı temizliyordu, ya da lanet mi okuyordu, o da belli değil. Don Pedro ise gülmüyordu, ne hüzünlü bir adamdı Pedrito Garfias, günbatımındaki bir gölü andıran gözlerle bana bakıyordu. Hani dağların arasında kimsenin gidip görmediği, sakin ve hüzünlü göller vardır ya, öyle sakindirler ki bu dünyadan değilmişler gibi görünürler, işte öyleydi Don Pedro'nun gözleri. Ve bana: Rahatsız olma Auxilio, ya da teşekkür ederim Auxilio, derdi o kadar. Ne muhteşem adamdı. Onları görmeye giderdim, dediğim gibi ara vermeden, bağlılıkla, ama şiirlerimi göstererek onları sık boğaz etmeden, sadece onlara yararlı olmaya çalışırdım. O arada başka şeyler de yapıyordum. Çalışıyordum. Birtakım işler yapmaya çabalıyordum. Çünkü herkesin bildiği, sandığı gibi eğer biraz paran varsa, bursun ya da işin varsa Meksiko'da yaşam kolaydır; ama bende bunlardan hiçbiri yoktu. Uzun bir yolculuktan sonra kutsal bölgeye erişmek birçok şeyi alıp götürmüştü benden, götürdüklerinden biri de çalışmak için gereken enerjiydi. Böylece üniversitede, daha somut olarak söylemek gerekirse Felsefe ve Edebiyat Fakültesi'nde dolanıp duruyordum, gönüllü olarak çalışıyordum dersem daha doğru olur. Bir gün Profesör García Liscano' nun ders notlarını daktilo ediyordum, bir başka gün Fransızcadan çeviriler yapıyordum, başka bir gün bir tiyatro grubuna sakız gibi yapışıyor, abartısız sekiz saat süresince provalarını izliyordum, gidip onlara sandviç alıyordum. Bazen de paralı bir iş buluyordum. Örneğin bir profesöre yardım ediyordum, o da bana maaşından ödeme yapıyordu. Bir başka zaman bölüm başkanının yanında on beş günlük ya da bir aylık işler için anlaşmalı olarak çalışıyordum. Genelde güvencesiz, kısa süreli görevlerdi bunlar. Bazen de sekreterler, ne sevecen kızlardı, elime biraz para geçmesi için şeflerinin ufak tefek işlerini bana vermelerini sağlıyorlardı. Gündüzlerim bu işlerle geçiyordu. Geceleri ise arkadaşlarımla bohem hayatı yaşıyordum, bu da hem keyif vericiydi hem de işime yarıyordu, çünkü para suyunu çekiyordu ve bazen pansiyona verecek param bile olmuyordu. Ama genelde o kadarcık param oluyordu. Abartmak istemiyorum. Yaşamımı sürdürecek kadar param vardı. Mutluydum. Bütün günümü fakültede geçiriyordum, karınca gibi, yok daha doğrusu ağustosböceği gibi, oradan oraya, bir sınıftan ötekine gidip ge-

liyordum; bütün dedikodulardan, bütün ihanetlerden, ayrılmalardan, her türlü plan ve projeden haberim oluyordu. Geceleriyse şişiyor, yayılıyordum, bir yarasa oluyordum; üniversiteden çıkıp cin gibi (peri gibi demek isterdim ama yalan söylemiş olurum) kentte dolanıyordum, içiyordum, tartışıyordum, edebi sohbetlere katılıyordum (bütün sohbetlere katıldım), genç şairlere öğütler veriyordum. Daha sonraları daha çok akıl danışır oldular, ama o zamanlar bile bana başvuruyorlardı. Kısacası yaşıyordum, kendi seçtiğim zamanda yaşıyordum, beni çevreleyen çırpıntılı, değişken, coşkulu, mutlu zamanda yaşıyordum. Böylece 1968'e geldim. Ya da 1968 yılı beni buldu. Şimdi artık o yılın gelişini hissettiğimi söyleyebilirim, 1968 Şubat ya da Mart'ında, daha 1968 1968 olmadan barlarda kokusunu alıyordum. Ay, hatırlayınca gülmem geliyor! Ağlamak istiyorum! Ağlıyor muyum? Her şeyi gördüm, ama aynı zamanda hiçbir şey görmedim. Anlıyor musunuz? Ordu üniversitenin özerkliğini hiçe sayıp kampüse girdiğinde ben fakültedeydim, önlerine geleni tutukluyor, öldürüyorlardı. Yok, hayır, üniversitede fazla ölü olmadı. Ölüler Tlatelolco'daydı. Bu ad sonsuza dek bellcğimize kazındı! Ama ordu ve polis el bombalarıyla girip herkesi kovalamaya başladıklarında ben fakültedeydim. İnanılır gibi değil. Fakültenin bir katında tuvaletteydim, sanırım dördüncü kattaki tuvalette, pek iyi hatırlamıyorum. Şarkının mı şiirin mi her neyse dediği gibi eteklerimi toplamış, klozete oturmuş, Pedro Garfias'ın güzelim şiirlerini okuyordum. Öleli bir yıl olmuştu, zavallı Don Pedro ne kadar hüzünlü bir duruşu vardı, İspanya için, bütün dünya için ne çok endişeleniyordu. Tam da domuz oğlu domuz silahlı askerler üniversiteyi işgal ederlerken tuvalette onun şiirlerini okuyacağım nereden gelsin aklına zavallının. İzninizle şunu da araya sıkıştırayım, hayatın olağanüstü güzellikler ve gizemlerle dolu olduğuna gönülden inanıyorum. Gerçekten, Pedro Garfias'ın sayesinde, Pedro Garfias'ın şiirleri sayesinde ve benim müzminleşmiş tuvalette okuma alışkanlığım sayesinde ordunun, bombalıların üniversiteye girdiklerinden, önlerine çıkan her şeyi yerle bir ettiklerinden en son haberi olan ben oldum. Bir ses duydum. Yüreğimin sesini diyebiliriz! Sonra ses yükseldi, yükseldi, o zaman dikkatimi topladım ve neler olduğunu anlamak için gürültüye kulak verdim. Birinin yandaki tuvalette sifonu

çektiğini duydum, hızla bir kapı kapandı, koridordan ayak sesleri geldi, ardından bahçeden gelen, fakültenin çevresini yeşil bir deniz gibi çeviren ve binbir sevgi sırrı saklayan o bakımlı çimlerden yükselen çığlıkları ve haykırmaları duydum. İşte o zaman Garfias'ın şiirinin balonları püf diye söndü, kitabı kapatıp kalktım, sifonu çektim, kapıyı açtım, yüksek sesle: Hey, neler oluyor orda! diye bağırdım, ama kimse cevap vermedi. Tuvalette kimsecikler kalmamıştı, herkes yok olmuştu. Bilmem siz de bilir misiniz o duyguyu, kimsenin cevap vermeyeceğini bile bile: Hey, kimse yok mu? diye yine seslendim. Sonra ellerimi yıkadım, aynaya baktım, uzun, sarışın, yüzü biraz kırışmış, hayır bayağı kırışmış, bir gün Pedro Garfias'ın dediği gibi Don Quijote'nin kadın versiyonu bir figür gördüm. Sonra koridora çıktım, boştu, merdivenlerden yükselen çığlıklar insanı sersemletiyordu, sanki çığlıklarla tarih yazılıyordu. Ne mi yaptım? Herhangi birinin yapacağını tabii ki, pencereye gidip aşağıya baktım ve askerleri gördüm; sonra bir başka pencereye gittim tanklar gördüm, sonra koridorun sonundaki bir başka pencereye gittim ve tutukladıkları öğrencilerle profesörleri tıktıkları kamyonları gördüm. Manzara İkinci Dünya Savaşı filmleri ile María Félix ve Pedro Armendáriz'in Meksika Devrimi filmleri karışımı bir sahneyi andırıyordu, kimi delilerin ya da korku krizine tutulanların gördüklerini söyledikler fosforlu figürlerle dolu karanlık bir perdeydi sanki gözlerimin önündeki. O zaman kendi kendime, burada dur, Auxilio, dedim. Seni tutuklamalarına izin verme. Dur burda, Auxilio, kendi isteğinle bu filme katılma, illa seni de katmak istiyorlarsa, onlar gelip bulsunlar seni. Ve tuvalete döndüm. İlginçtir, tuvaletlerin olduğu bölüme dönmekle kalmadım, daha önce olduğum tuvalete girdim, yeniden eteklerimi topladım, donumu indirdim ama ihtiyacım olduğundan değil (böyle anlarda bağırsakların harekete geçtiğini söylerler ama bana öyle olmadı), Pedro Garfias'ın kitabını açarak klozete oturdum, canım okumak istemiyordu ama okumaya başladım, yavaş yavaş, heceleye heceleye, bir dize bir dize daha okudum. Ve birden koridorda gürültüler duydum, postal sesleri mi? Nalçalı bot sesleri mi? Hadi be, bu kadar rastlantı da fazla, sana öyle gelmiyor mu? dedim kendi kendime. O arada her şey yolunda diye mırıldanan bir ses duydum, başka bir şey de söylüyor olabilirdi.

Birisi, belki de aynı namussuz konuşuyordu. Tuvaletlerin kapısını açtı, biri içeri girdi, ben hemen Renoir'ın balerinleri gibi ayaklarımı kaldırdım, donum ince bileklerimi bir kelepçe gibi bağlamıştı, ayağımda o günlerde hiç çıkarmadığım çok rahat sarı mokasenler vardı. Askerin tuvaletleri tek tek aramasını beklerken gerekirse kapıyı açmamaya ve UNAM'ın son özerk parçasını savunmaya hazırlanıyordum. Ne diyordum, evet, ben, Uruguaylı ama Meksika'yı herkesten çok seven zavallı şair hazır beklerken, farklı bir sessizlik oldu, sözler, hareketler ya da eylemlerle lekelenmemiş arı bir zaman parçası. İşte o zaman, Felsefe ve Edebiyat Fakültesi'nin dördüncü katının kadınlar tuvaletinde kendimi gördüm, hayran hayran aynadaki suretine bakan askeri gördüm, heykel gibi dingin duran öteki iki askeri gördüm, hepsi bu kadar. Sonra uzaklaşan ayak seslerini dinledim, kapının kapandığını duydum, yerden kesilen ayaklarım, sanki kendi kararlarını kendileri alırmışçasına eski yerlerine döndüler. Tahminime göre bu durumda üç saat kadar kaldım. Tuvaletten çıktığımda akşam oluyordu. Yeni bir durumla karşı karşıyaydım, ama itiraf etmeliyim ki ne yapacağımı biliyordum. Görev olarak payıma ne düşüyordu biliyordum. Tuvaletlerin yegâne penceresine tırmandım ve dışarıya baktım. Ta uzakta bir asker gördüm. Bir tank silueti ya da gölgesi gördüm. Sanki Latin edebiyatı portiği, sanki bir eski Yunan edebiyatı portiği. Ay, eski Yunan edebiyatını ne kadar çok seviyorum, Pindaros'tan Yorgo Seferis'e dek. Günün son ışıklarının keyfini çıkarırcasına üniversitenin üzerinde esen rüzgârı gördüm. Ve ne yapmam gerektiğini anladım. Evet anladım. Direnmem gerekiyordu. Ve kadınlar tuvaletinin karolarla kaplı zeminine oturdum, günün son ışıklarından yararlanarak Pedro Garfias'ın üç şiirini daha okudum ve sonra kitabı kapattım, gözlerimi yumdum, kendi kendime şöyle dedim: Uruguay yurttaşı, Latin Amerikalı şair Auxilio Lacouture, diren. Bu kadar. Şu anda da yaptığım gibi geçmişimi düşündüm. Belki şimdi sizi pek ilgilendirmeyen şeyler düşündüm. Sizi ilgilendiren Arturo Belano'yu düşünmem. Onu 1970 yılında tanıdığımda, ben daha o zamandan Meksika genç şairlerinin anasıyken, o on altı-on yedi yaşında, daha içmeyi bile bilmeyen bir çocuktu, ama uzaklardaki Şili'sinde Salvador Allende'nin seçimleri kazanmış olmasından gurur duyuyordu. Onu tanıdım. Onu, Encru-

cijada Veracruzana barında gürültülü bir şairler toplantısında tanıdım. Bu Encrucijada Veracruzana barı farklı akımlardan, gelecek vaat eden genç ve bazıları da o kadar genç olmayan şairlerin arada bir toplandıkları bir sığınaktı. Onunla arkadaş olduk. Sanırım onca Meksikalı arasında yegâne Latin Amerikalılar olduğumuz için. Aramızdaki yaş farkına rağmen –bütün öteki farklılıklara rağmen!– arkadaş olduk. T. S. Eliot'ın kim olduğunu, William Carlos Williams'ın kim olduğunu, Pound'un kim olduğunu ona ben anlattım. Bir keresinde onu hasta ve sarhoş olarak evine ben götürdüm, kucağımda sıska omuzlarımdan sarkarak ben taşıdım. Annesiyle, babasıyla, kız kardeşiyle arkadaş oldum, ne sevimli bir kızcağızdı kardeşi, hepsi sevimli kişilerdi. Annesine ilk söylediğim şu oldu: Hanımefendi oğlunuzla yatmadım. O da bana: Tabii ki hayır Auxilio, ama bana hanımefendi deme, neredeyse aynı yaştayız, dedi. Ailesiyle dost oldum. 1968'de Meksika'ya gelen Şilili bir aile. Benim yılım. Annesinin davetlisi olarak uzun süreler evlerinde kalıyordum, bir kere bir ay, bir kere on beş gün, başka bir kere bir buçuk ay. Çünkü o günlerde bir pansiyonda, bir çatı katında oda tutacak, kirayı ödeyecek param kalmamıştı. Gündüzleri üniversitede bin bir işle uğraşıp geceleri bohem yaşantımı sürdürüyor, uyuyor ve özel eşyalarımı, giysilerimi, kitaplarımı, dergilerimi, fotoğraflarımı arkadaşlarımın evlerine dağıtıyordum. Ben, Remedios Varo; ben, Leonora Carrington; ben, Eunice Odio; ben, Lilian Serpas (ay! Zavallı Lilian Serpas) ve eğer çıldırmadıysam her zaman mizah anlayışımı koruduğum içindir. Etekliklerimle dalga geçiyordum, paçalarımla dalga geçiyordum, çizgili çoraplarımla dalga geçiyordum, her gün biraz daha az sarışın biraz daha kır, Cesur Prens stili kesilmiş saçlarımla dalga geçiyordum, Meksiko gecelerini gözetleyen mavi gözlerimle alay ediyordum, üniversitenin hikâyelerini dinleyen pembe kulaklarıma gülüyordum. Yükselişler ve düşüşler, hiçlikler ve ertelemeler, yalakalıklar ve sahte değerler, benim o çok iyi bildiğim bu kentin karanlık gökyüzünde ürkek yataklar kurup kaldırılıyordu, o altında keyifle gezindiğim, bir Aztek kazanı gibi karmaşık ve ulaşılamaz gökyüzü. Meksika'nın bütün şairleriyle; gözlerimin önünde yetişen, 1973'te devrimi gerçekleştirmek için ülkesine dönmeye karar veren on altı-on yedi yaşlarındaki Arturo Belano'yla dolaşıyor-

dum. Yola çıkarken ailesi dışında onu geçirmek için otobüs terminaline giden tek kişi bendim. Karayoluyla yolculuk etti; uzun, çok uzun, hayata yeni atılan yoksul Latin Amerikalı gençlerin bu absürd anakarayı bir ucundan ötekine kat ettiği tehlikelerle dolu o yolculuk. Ve Arturo Belano bize el sallamak için otobüsün penceresinde belirdiğinde sadece annesi ağlamadı, ben de ağladım. O gece Arturo Belano'nun ailesinin evinde kaldım, her şeyden çok annesine yoldaşlık etmek için, ama ertesi sabah evden ayrıldım; barlar, kafeteryalar ve aşevlerinden başka gidecek bir yerim yoktu, ama gene de evde kalmadım, insanların konukseverliğini kötüye kullanmaktan hoşlanmam. 1974'te yeniden Meksika'ya döndüğünde artık aynı Arturo Belano değildi. Allende düşmüştü ve o üstüne düşeni yapmıştı, bunları bana kız kardeşi anlattı. Üzerine düşeni yapmıştı; vicdanı, o Latin Amerikalı korkunç maço vicdanı, rahattı. 11 Eylül'de gönüllü olarak görev üstlenmişti. Bomboş bir sokakta anlamsız bir nöbet tutmuştu. Gece sokağa çıkmış, birçok şey görmüştü. Sonra, günler sonra tutuklanmıştı. Karakolda işkence etmemişlerdi, ama birkaç gün tutuklu kalmış ve bu sürede tam bir delikanlı gibi davranmıştı. Vicdanı rahat olmalıydı. Meksika'da arkadaşları, Meksiko geceleri, şairlerin yaşamı onu bekliyordu. Ama döndüğünde artık aynı Arturo değildi. Başka kişilerle birlikte olmaya başladı, kendinden küçüklerle, on altı on yedi on sekiz yaşında veletlerle dolanmaya başladı. Ulises Lima'yla (kötü bir yoldaş olduğunu düşünmüştüm onu ilk gördüğümde) tanıştı, eski arkadaşlarıyla alay etmeye, yaşamlarını hor görmeye, onlara sanki Cehennem'den yeni dönen Dante'ymiş gibi bakmaya başladı. Dante diyorum ama aslında sanki Vergilius'un ta kendisiymiş gibi davranıyordu. Bu duyarlı delikanlı marihuana içmeye, düşünmek bile istemediğim başka uyuşturucular kullanmaya başladı. Yine de, yüreğinin derinliklerinde her zamanki sevecen delikanlı olduğunu biliyordum. Tamamen rastlantı eseri karşılaştığımızda, çünkü artık aynı kişilerle arkadaşlık etmiyorduk, bana n'aber Auxilio, diyordu ya da Socorro, Socorro! Socorro!!* diye bir elinde bir *taco* öteki elinde pizza dilimi hokkabaz

* *Auxilio*: Yardım, *Socorro*: İmdat. Her ikisi de kadın adı olarak kullanılıyor. (ç.n.)

gibi hoplaya zıplaya Bucareli bulvarında, ta karşı kaldırımdan yaygarayı basıyordu. Yanında hep o Laura Jáuregui denen kız vardı. Güzel kızdı ama yüreği zifir gibi kapkaraydı. Ulises Lima ve bir de Felipe Müller adında bir başka Şilili de yanlarında oluyordu. Bazen ben de heveslenip onlarla takılıyordum, ama aralarında kendi icat ettikleri kuşdiliyle konuşuyorlardı, *Seksek*'teki gibi, gerçi benim kim olduğumu bildikleri, beni sevdikleri belli oluyordu ama sohbetlerinin inceliklerini anlamak çok zordu, sonunda ben ayrılıp yoluma devam ediyordum. Kimse arkamdan güldüklerini sanmasın! Söylediklerime kulak veriyorlardı insanlar. Ama ben onların dilini konuşmuyordum, o zavallıcıklar da argolarından kolay kolay vazgeçemiyorlardı. Zavallı terk edilmiş çocuklar. Çünkü durumları buydu: Kimse onları sevmiyordu. Ya da kimse onları ciddiye almıyordu. Ya da kendilerini fazla ciddiye aldıklarını düşünüyordu. Ve bir gün, Arturo Belano Meksika'dan gitti, dediler. Ve eklediler: Umarız bir daha dönmez. Çok kızdım, çünkü ben Arturo'yu çok seviyordum; herhalde bunu söyleyeni bir güzel paylamışımdır (en azından içimden), ama önce soğukkanlılığımı koruyarak nereye gittiğini sordum. Gittiği yeri söyleyemediler: Avustralya'ya, Avrupa'ya, Kanada'ya diye kem küm ettiler. O zaman Arturo'yu düşündüm, annesini düşündüm, ne kadar cömert bir kadındı. Kız kardeşini düşündüm, evlerinde nasıl poğaçalar yapıyorduk akşamüzerleri; bir keresinde spagetti yapmıştım ve kurutmak için Abraham González sokağındaki küçük evin her yanına, mutfağa, yemek odasına, salona asmıştık. Hiçbir şeyi unutmuyorum, sorun da burda, öyle diyorlar. Ben Meksikalı şairlerin anasıyım. 1968'de askerler Üniversite'ye girdiklerinde tek başıma direnen bendim. Fakülte'de, tuvalette on gün, on beş gün, kaç gündü artık hatırlamıyorum, yemeden içmeden yalnız başına kapalı kalan bendim. Yanımda bir tek torbam ve Pedro Garfias'ın kitabı, üstümde beyaz bluzum ve pilili mavi eteğim vardı, bol bol düşünecek zamanım oldu. Ama o zaman Arturo Belano'yu düşünmedim, çünkü henüz onu tanımıyordum. Kendi kendime: Auxilio Lacouture, dedim, dayan; çıkarsan tutuklarlar seni, suratına tükürürler, pataklarlar (ve büyük olasılıkla Montevideo'ya sürerler, tabii salak kızım evrakların eksik). Açlığa, yalnızlığa dayan bakalım. İlk saatleri, her şey başlamadan önce oturduğum

klozete oturup uyuyarak geçirdim, o çaresizlik içinde bu klozetin bana uğur getirdiğine inanmıştım, ama böylesi bir tahtta oturarak uyumak son derece rahatsız, sonunda yerde taşların üstüne kıvrıldım. Karabasan görmedim, rüya gördüm; müzikli, aydınlık sorularla dolu rüyalar; incecik ama güvenli uçaklar parlak ve buz gibi mavi bir gökyüzünde Latin Amerika'yı baştan başa kat ettiler rüyalarımda. Soğuktan uyuşmuş, açlıktan ölmüş olarak uyandım. Pencereden, tuvaletin küçücük penceresinden baktım ve yeni bir günün sabahında bir yapbozun parçaları gibi görünen kampüs manzaraları gördüm. O ilk günün sabahını ağlayarak ve suyu kesmedikleri için Tanrı'ya şükrederek geçirdim. Hastalanma Auxilio, dedim kendi kendime, istediğin kadar su iç ama hastalanma. Sırtımı duvara dayayarak yere çöktüm, yeniden Pedro Garfias'ın kitabını açtım. Gözlerim kapandı. Uyuyakalmış olmalıyım. Sonra ayak sesleri duydum ve bir kez daha tuvaletime girip saklandım (o tuvalet hayatta hiç elime geçmeyen kutu gibi sığınağım, siperim, Duino şatom, Meksika'daki mabedim oldu). Sonra gene Pedro Garfias'ı okudum. Sonra gene uyudum. Sonra pencereden baktım ve yüksek yüksek bulutlar gördüm, Dr. Gerardo Murillo Atl'in tablolarını ve kutsal bölgeyi düşündüm. Sonra güzel şeyler düşünmeye çalıştım. Ezbere kaç şiir biliyordum? Hatırladıklarımı fısıldayarak okudum, not almayı ne kadar isterdim, yanımda tükenmezkalem vardı ama kâğıdım yoktu. Sonra aklıma geldi: Salak, elinin altında dünyanın en iyi kâğıdı var. Tuvalet kâğıdından kopardım ve başladım yazmaya. Sonra uyuyakaldım ve rüya gördüm. Ay ne komik! Rüyamda Juana Ibarbourou'yu gördüm, 1930'da basılan *La Rosa de los vientos*'u, bir de ilk kitabı *Las lenguas de diamante*'si, yani *Elmasın Dilleri* girdi rüyama. Ne güzel başlık, neredeyse bir öncü, sanki Fransızca yazılmış bir kitap, ama Amerikalı Juana'nın bu kitabı 1919'da basılmış, yazarı yirmi yaşındayken yani. Çok ilginç bir kadın olmalı, herkes emrinde, bütün beyefendiler nazikçe emirlerini yerine getirmeye hazır (Juana hâlâ yaşıyor olsa da o beyefendiler yok artık), şiir için canını vermeye hazır bütün o modernistler, hepsinin bakışları Juana'nın üstünde, hepsi ona kur yapıyor, hepsi ona âşık. Sonra uyandım. Gene düşündüm: Ben anayım. Sonra gene uyudum. Sonra uyandım, saatlerce, belki de günlerce kayıp zaman için ağladım,

Montevideo'da geçen çocukluğum aklıma geldi ağladım, beni hâlâ huzursuz eden yüzler geldi aklıma ağladım (bugün belki de her zamankinden daha çok huzursuz ediyor bu yüzler beni) onlardan söz etmek istemiyorum. Sonra tuvalette kapalı kaldığım günlerin sayısını şaşırdım. Küçük penceremden kuşları görüyordum, nereden geldikleri belli olmayan ağaçlar, dallar uzanıyordu; çalılar, çimler, bulutlar, duvarlar görüyordum, ama insanlar yoktu, sesleri de gelmiyordu; zaman kavramını yitirdim. Sonra tuvalet kâğıdı yedim, kimbilir belki de Şarlo'dan esinlenerek, ama sadece bir lokma, midem daha fazlasını kaldırmadı. Sonra aç olmadığımı fark ettim. Sonra üzerine şiirler not aldığım tuvalet kâğıtlarını alıp klozete attım ve sifonu çektim. Suyun sesi beni yerimden sıçrattı, o zaman anladım ki artık işim bitiktir. Bütün kurnazlıklarıma, bütün fedakârlıklarıma rağmen işim bitik, diye düşündüm. Yazdıklarımı yok etmek ne romantik bir davranış, diye düşündüm. Yutsam daha iyiydi, şimdi bittim, diye düşündüm. Yazmak ne biçim bir büyüklenme, yok etmek ne biçim bir büyüklenme, diye düşündüm. Neden yazdım, neden dayandım, diye düşündüm. Yazdıklarımı yok ettim, şimdi beni bulacaklar, dövecekler, ırzıma geçecekler, öldürecekler beni, diye düşündüm. Her iki olay da birbirine bağlı, yazmak ve yok etmek, saklanmak ve bulunmak, diye düşündüm. Sonra tahtıma oturdum ve gözlerimi yumdum. Ve uyudum. Sonra uyandım. Bütün bedenime kramplar girmişti. Yavaşça hareket ettim, aynaya baktım, saçımı taradım, yüzümü yıkadım. Aman, yüzüm ne kötüydü! Şimdiki halime bakın, anlarsınız. Sonra sesler duydum. Sanırım çoktan beri hiç ses duymuyordum. Kendimi kumlarda ayak izlerine rastlayan Robinson gibi hissettim. Ama benimki ayak izi değil bir sesti, çarpılarak kapanan bir kapının gürültüsüydü, koridorda beklenmedik bir anda yuvarlanan bilyelerin tıkırtısıydı. Sonra Lupita, Profesör Fombona'nın sekreteri, kapıyı açtı ve ağzımız açık ama tek bir kelime söyleyemeden birbirimize bakakaldık. Heyecandan olsa gerek, bayılmışım. Gözlerimi açtığımda Profesör Rius'un odasında (ne kadar yakışıklı, ne kadar cesurdu bu Rius!) dostlar ve bildik yüzler arasında buldum kendimi; askerler yoktu, bu bana öyle olağanüstü geldi ki ağlamaya başladım. Yaşadıklarıma hem şaşırmış hem de müteşekkir görünen Rius'un ısrarla sormasına kar-

şın bir türlü hikâyemi toparlayıp anlatamıyordum. İşte hepsi bu kadar, genç arkadaşlar. Meksiko ve 68 rüzgârları efsaneyi dört bir yana yaydı, ölüler ve dirilerin hikâyeleri birbirine eklendi, şimdi herkes o güzel ve hüzünlü 1968 yılında, üniversitenin özerkliği ayaklar altına alındığında bir kızın üniversiteyi teslim etmediğini biliyor. Bu hikâyeyi ben de başkalarının ağzından birçok kez dinledim, o kadının on beş gün aç açına, helada kapalı kaldığını; hayır oturma izni, işi, başını sokacak bir yeri olmayan bir Uruguaylı değil, hayır, bir tıp öğrencisi, Rektörlük binasında çalışan bir sekreter diye anlatıyorlardı. Bazen de kadın bile değildi hikâyenin başkişisi, bir erkekti, Maocu bir öğrenci ya da bağırsaklarından rahatsız bir profesördü. Hikâyemin bu farklı versiyonlarını dinleyince (hele içkili değilsem) hiç sesimi çıkarmıyorum. Ama sarhoşsam olayı küçümsüyorum! Önemli değil, bu hikâye artık üniversite folklorunun bir parçası, bir Meksiko folkloru, diyorum. O zaman yüzüme bakıp: Auxilio, sen Meksika şiirinin anasısın, diyorlar. Ben de onlara hayır ben kimsenin anası değilim, ama doğru, Meksiko kentinde ne kadar genç şair varsa hepsini tanıyorum, diyorum (eğer sarhoşsam avaz avaz bağırarak söylüyorum bunları); ister burda doğmuş olsunlar, ister taşradan gelmiş olsunlar, ya da rüzgârlar onları Latin Amerika'nın başka bölgelerinden buralara savurmuş olsun hepsini tanıyorum, hepsini seviyorum.

5

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında República de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. O zaman ben onlara: Söyleyin bakalım çocuklar, dedim, *mezcal* biterse ne yaparız? Onlar da: Ne yapacağız, iner bir şişe daha alırız, Señor Salvatierra, Amadeo, bunun için canınızı sıkmayın, dediler. Bu güvenle, bu umutla da diyebiliriz, bir dikişte bardağı boşalttım. Ne iyi *mezcal*'ler yapılıyordu bu ülkede eskiden, evet beyler! Sonra kalktım ve kitaplığa, tozlu kitaplığımın yanına gittim. Amma uzun zaman olmuştu tozu alınmayalı bu rafların! Artık kitapları sevmediğim için değil, hayat insanı dermansız bırakıyor, uyuşturuyor (hem de siz farkına bile varmadan efendim), hatta beni değil ama kimilerini ipnotize ediyor ya da beynin sol yarısında bir yiv açıyor, mecazi olarak unutkanlık sorunundan söz ediyorum. Gençler de ayağa kalktılar, soluklarını ensemde hissettim, bu da bir başka mecaz tabii ki. O zaman başımı çevirmeden, Germán'ın, Arqueles'in ya da Manuel'in ekmek paramı nasıl kazandığımı onlara anlatıp anlatmadıklarını sordum. Hayır, Amadeo, dediler, bu konuyu açmadılar. Bunun üzerine gururla onlara: Hayatımı yazarak kazanıyorum çocuklar, bu çılgınlar ülkesinde hayatını bu yolla kazanan bir Octavio Paz var bir de ben, dedim. Tabii ki onlar sessiz kaldılar. Duygulandırıcı bir sessizlik oldu, izin verirseniz bu tabiri kullanacağım. Söylediklerine göre Gilberto Owen da böyle suskun kalırmış, çocukların suskunluğu da onunkini andırıyordu. İşte o zaman, onlara hep arkam dönüktü, kitapların sırtına bakarak dedim ki: Hemen bu yakınlarda, Santo Domingo meydanında çalışıyorum, yalnızlıkları, yakarmaları kaleme alıyorum, mektuplar yazıyorum. Sözün burasında gene güldüm, öyle hızlı gülmüştüm ki kitapların üzerindeki tozlar havalandı. Tozlar kalkınca kitapları, yazarların adlarını, benim gençliğimde yazılmış, ama basılmamış yazıların durduğu dos-

yaları görebildim. Çocuklar da güldüler, ensemde hissettiğim minnacık bir gülüş. Ah ne kadar ağırbaşlı, ne saygılı çocuklar. Neyse, sonunda aradığım arşivi buldum. İşte burda, dedim, benim bütün yaşamım, ve Cesárea Tinajero'nun yaşamından arda kalan tek şey. Bunun üzerine, onlar dosyaların üzerine atılıp kâğıtları karıştırmaya başlamak yerine; evet efendim, işte ilginç olan da bu, kendilerini tuttular ve bana aşk mektupları da yazıp yazmadığımı sordular. Her türlüsünden, çocuklar, dedim dosyayı yere koyarak ve yeniden bardağımı Los Suicidas *mezcal*'iyle doldurdum. Çeşit çeşit mektuplar, annelerden çocuklarına, çocuklardan anne babalara, kadınlardan hapisteki kocalarına, ve tabii ki sevgililerin mektupları. Bu sonuncular tabii ki en güzelleri, masum oldukları için böyle diyorum, ya da ateşli oldukları için, bütün duygular birbirine karışıyor ve bazen yazan da kendinden bir şeyler katıyor. Aman ne güzel bir uğraş, dediler. Santo Domingo'nun banklarında otuz yıldan sonra o kadar da güzel gelmiyor insana, dedim arşiv dosyasını açıp kâğıtların arasında Cesárea'nın onca gizlilik ve beklentiyle yönettiği *Caborca* dergisinin yegâne kopyasını ararken.

Joaquín Font, Ruh Sağlığı Kliniği "El Reposo", Meksiko DF eteklerinde, Desierto de los Leones yolu üstünde, Ocak 1977. Canın sıkkın olduğunda okunacak kitaplar var. Hem de pek çok. Sakin olduğun zamanlar için de bir edebiyat var. Bence bu tür en güzeli. Bir de hüzünlü olduğun zamanlar için bir edebiyat. Ve neşeli olduğun zamanlar için bir başka edebiyat. Bilgiye susadığın zamanlar için de bir edebiyat var. Ve umutsuz olduğun zamanlar için de ayrı bir edebiyat var. Ulises Lima ile Belano'nun üretmek istedikleri edebiyat işte bu sonuncu türden bir edebiyattı. Ciddi bir yanlış, daha ileride nedenini göreceğiz. Ortalama bir okuru ele alalım örneğin, sakin, kültürlü, iyi kötü sağlıklı bir yaşamı olan olgun birisini. Kitap ve dergi alan bir adam. Tamam. Bu adam sakin, huzurlu zamanlar için yazılmış şeyleri okuyabilir, ama başka herhangi bir tür edebiyatı da okuyabilir, eleştirel bir bakışla, saçma sapan ya da sonradan pişmanlık duyacağı suç ortaklıklarına girişmeden, ihtirasa kapılmadan okur. Ben buna inanıyorum. Kimseyi incitmek istemem. Şimdi

de umutsuzlar edebiyatının öznesi varsayılan umutsuz okuru ele alalım. Ne görüyorsunuz? Öncelikle böyle bir okur ya bir yeniyetmedir ya da olgunlaşmamış, korkak, sinirleri ayakta bir yetişkindir. *Werther*'i okuduktan sonra intihar eden tipik bir salaktır (nitelememi bağışlayın). İkincisi, kısıtlı bir okurdur. Neden kısıtlı? Çok basit, çünkü umutsuz edebiyattan ya da umutsuzlar için yazılmış edebiyattan, ki ikisi de aynı kapıya çıkar, başka edebiyat okuyamaz. Örneğin, bu kişi ya da böyle bir yaratık *Kayıp Zamanın İzinde*'yi, ya da *Büyülü Dağ*'ı (ki benim naçizane fikrim, bu kitap huzurlu, sakin, mükemmel edebiyatın paradigmasıdır), hatta listeyi uzatmak istersek *Sefiller* ya da *Savaş ve Barış*'ı da bu gruba sokabiliriz, başından sonuna bir çırpıda okuyamaz. Sanırım açık konuştum, öyle değil mi? Tamam, açık konuştum. Onlarla da böyle konuştum, onlara söyledim, uyardım onları, karşılarındaki tehlikelere dikkatlerini çektim. Kim dinliyor! Dahası, umutsuz okurlar Kaliforniya altını gibidir. Er ya da geç, ama genellikle geç değil erken tükenirler. Neden mi? Nedeni apaçık! Ömür boyunca umutsuz yaşanamaz, beden pes eder, acı dayanılmaz olur, bilinç buz gibi dalgalarla kaçar. Umutsuz okur (hele umutsuz şiir okuru, dayanılır gibi değildir, inanın bana) kitaplardan soğur, ve sonunda tek kelimeyle bir umutsuza dönüşür. Ya da bu hastalıktan kurtulur, iyileşir! İşte o zaman, bu yenilenme sürecinin sonucunda, yavaş yavaş bulutların üzerinde yürür gibi, sakinleştiricilerin yağmurunda ıslanmış gibi, kafasını toplayarak huzurlu, sakin okurların edebiyatına geri döner. Bunun adı (kimse böyle adlandırmıyorsa eğer, *ben* koyuyorum bu adı) yeniyetmelikten olgun yaşa geçiştir. Bununla huzurlu okurun umutsuzlar için yazılmış edebiyatı okumadığını kastetmiyorum. Elbette okur! Özellikle de eğer iyi ya da geçerli edebiyatsa, ya da bir dostu önermişse. Ama aslında bu tür edebiyat sıkar onu! Aslında bu buruk, hançer, bıçak, kama türü silahlarla ve boğazlanmış Mesihlerle dolu edebiyat, huzurlu, iyi düşünülmüş, teknik açıdan (!) mükemmel bir metin gibi yüreğinin derinliklerine işleyemez. Onlara söyledim. Uyardım onları. Teknik açıdan mükemmel metinler gösterdim. Tehlikelere dikkatlerini çektim. Altın yumurtlayan tavuğun başını kesmeyeceksin! Alçakgönüllü olacaksın! Araştıracaksın, bilinmeyen topraklarda kaybolacaksın! Ama yanında halatlar, ekmek

kırıntıları, çakıl taşları olacak! Ama ben deliydim ya, kızlarım yüzünden, onlar yüzünden, Laura Damián yüzünden delirmiştim ya, dinlemediler, söylediklerimi kale almadılar.

Joaquín Vázquez Amaral, ABD'nin batısında bir üniversitenin kampüsünde yürürken, Şubat 1977. Hayır, hayır, tabii ki hayır. O Belano denen genç kendini sevdiren bir çocuktu, kültürlüydü, hiç saldırgan değildi. 1975'te, çevirisini benim yaptığım, Ezra Pound'un *Kantolar*'ının tanıtımı için Meksika'ya gitmiştim. Kitabı Joaquín Mortiz basmıştı, nefis bir baskıydı, Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde olsa çok daha fazla sükse yapardı. Belano ile arkadaşları da toplantıya geldiler. Toplantıdan sonra, bu nokta çok önemli, benimle sohbet etmek için kaldılar, bana (bir yabancı olarak, bir anlamda bilmediği bir şehirde, böyle jestler karşısında insan her zaman müteşekkir kalır) eşlik ettiler. Bir bara gittik. Hangi bardı şimdi hatırlamıyorum, herhalde şehir merkezinde bir yerlerde, Bellas Artes, yani Güzel Sanatlar binasının yakınlarında bir bar. Geç saatlere kadar Pound'dan söz ettik. Toplantıda tanıdık simalar, Meksika şiirinin ünlü simalarını görmedim (vardıysalar da, üzgünüm, tanıyamadım herhalde), sadece Belano ve arkadaşlarını, bu enerji dolu ve hayalperest gençleri gördüm, tamam mı? Ve bir yabancı bunun değerini bilir.

Nelerden mi konuştuk? Ustadan, tabii ki ustadan, Saint Elizabeth'teki günlerden, şu ilginç Fenollosa'dan ve Han Hanedanı'nın, Sui Hanedanı'nın, Liu Hsiang'ın, Tung Çungşu'nun, Wang Pi'nin, Tao Çien'in (Tao Yuan-ming, 365-427) şiirlerinden, Tang Hanedanı'nın, Han Yu'nun (768-827), Meng Haojan'ın (689-740), Wang Wei'nin (699-759), Li Po'nun (701-762), Tu Fu'nun (712-770), Po Chu-i'nin (772-846), Ming Hanedanı'nın, Çing Hanedanı'nın, Mao'nun şiirlerinden söz ettik, büyük usta Pound'un yapıtlarını tartıştık, ama aslına bakacak olursak hiçbirimiz bilmiyorduk bunları, hatta ustanın kendisi bile pek bilmiyordu, değil mi? Çünkü onun gerçekten bildiği edebiyat Avrupa edebiyatıydı, ama bu gizemli dili ne biçim bir güçle, ne fevkalade bir merakla didikliyordu Pound. İnsanlığa ne biçim bir inancı vardı, öyle değil mi? Provanslı şairlerden de söz

ettik, şu her zaman adı geçenlerden, biliyorsunuz işte, Arnaut Daniel, Bertrán de Born, Guiraut de Bornelh, Jaufré Rudel, Guillem de Berguedà, Marcabrú, Bernart de Ventadorn, Raimbaut de Vaqueiras, Le Chatelain de Coucy, büyük Chrétien de Troyes. Dolce Stil Novo'nun İtalyanlarını da konuştuk, hani Dante'nin yarenleri denir ya: Cino da Pistoia, Guido Cavalcanti, Guido Guinizelli, Cecco Angiolieri, Gianni Alfani, Dino Frescobaldi. Ama en çok ustayı andık, Pound İngiltere'de, Pound Paris'te, Pound Rapallo'da, Pound tutukluyken, Pound Saint Elizabeth'te, Pound yeniden İtalya'da, Pound ölüm döşeğinde...

Sonra mı? Ne olacak, her zamanki gibi yaptık. Hesabı istedik. Israrla bana para verdirtmek istemediler, ama kabul etmedim; ben de genç oldum, biliyorum o yaşlarda hele şairsen paran olmaz. Parayı çıkartıp masaya koydum, bütün yiyip içtiklerimize yetecek kadar üstelik (on kişi kadardık, delikanlı Belano'yla sekiz arkadaşı ve ben; aralarında iki de çok güzel kız vardı, maalesef isimlerini unuttum). Ama onlar, şimdi düşününce o gecenin tek garipliği buydu diyorum, parayı alıp bana geri verdiler, ben yeniden masaya koydum, gene geri verdiler, ben gene masaya bıraktım ve dedim ki: Çocuklar ben öğrencilerimle bir şeyler içmeye gittiğimde (heh, heh heh!) hiçbir zaman hesabı onların ödemesine izin vermem, çok içtenlikle söylüyordum (öğrencilerime taparım, sanırım bu sevgi karşılıklı), ama o zaman onlar da: Aklınızın ucundan bile geçirmeyin hocam, dediler. Evet sadece böyle dediler: Aklınızın ucundan bile geçirmeyin, hocam. O anda bu cümleyi deşifre etmeye çalışırken, birçok anlamlara çekilebilir cümle, bir yandan da bu yedi erkek ile iki güzel kızın yüzlerini inceledim ve şunu düşündüm: Hayır onlar hiçbir zaman benim öğrencilerim olamaz. Neden böyle düşündüm bilmiyorum, aslına bakarsanız çok efendice, çok sempatik davranmışlardı. Ama işte böyle düşündüm.

Parayı alıp cüzdanıma koydum, içlerinden biri hesabı ödedi, sonra da sokağa çıktık. Muhteşem bir geceydi, gündüz saatlerinin kalabalığı ve otomobillerin verdiği rahatsızlık yoktu. Bir süre, öyle rasgele kaldığım otele doğru yürüdük, ama sanki otelden uzaklaşıyorduk. İlerlerken (nereye doğru?) kimi gençler veda ettiler, benim elimi sıkıyorlar ve ayrılıyorlardı (arkadaşlarına başka türlü veda

ediyorlardı, bana öyle geldi). Yavaş yavaş grup küçülmeye başladı. Yürürken de sohbeti sürdürüyorduk ve konuştuk, konuştuk, ya da şimdi geriye bakıp düşününce belki de o kadar çok konuşmuyorduk. Hayır, düzelteyim, düşünüyorduk, düşünüyorduk, ama buna da pek inanmıyorum, gecenin o saatinde kimse fazla düşünemez, beden dinlenmek ister. Bir an geldi, Meksiko sokaklarında nereye gittiğini bilmeden yürüyen beş kişi kaldık. Tam bir sessizlik içinde yürüyorduk belki de, Poundvari bir sessizlik, gerçi usta sessiz olmaktan çok uzak, öyle değil mi? Onunkiler sorgulamaktan, araştırmaktan, tüm hikâyelere değinmekten yorulmayan bir klanın sözcükleri. Bu sözcüklere rağmen sessizliğe bürünmüş, an be an sessizlikle aşınmışlar, öyle değil mi? Ve sonunda uyuma zamanımın geldiğine karar verdim, bir taksi durdurdum ve gençlere veda ettim.

Lisandro Morales, Comercio sokağı, Morelos parkı karşısı, Escandón mahallesi, Meksiko DF, Mart 1977. Beni adı geçen Arturo Belano ile yayınevimde redaktör olarak çalıştırdığım, canının istediği gibi takılan dünyadan haberi olmayan Ekvatorlu yazar Vargas Pardo tanıştırdı. Bir yıl önce, Meksika'nın ve Latin Amerika'nın en iyi kalemlerinin katılacağı bir dergiyi yayınevi olarak finanse etmemin kârlı bir iş olabileceğine de gene aynı Vargas Pardo ikna etmişti beni. Sözünü dinledim ve dergiyi çıkardım. Beni onursal yayın yönetmeni yaptılar, Vargas Pardo ile birkaç arkadaşı kendi kendilerini yayın komitesi ilan ettiler.

Bu projeye göre, en azından bana sundukları şekliyle projenin amacı buydu, dergi yayınevinin çıkarttığı kitapları destekleyecekti. Birinci amacı buydu. İkinci amacı, hem içeriği hem de katkıda bulunanlar açısından *iyi* bir edebiyat dergisi çıkararak yayınevinin prestijini artırmaktı. Latin Amerika edebiyatının önde gelen isimlerinden, Julio Cortázar'dan, García Márquez'den, Carlos Fuentes'ten, Vargas Llosa'dan söz ediyorlardı. Ben de her zaman olduğu gibi, haydi şüpheci demeyeyim de ihtiyatlı diyeyim, davrandım ve onlara Ibargüengoitia, Monterroso, José Emilio Pacheco, Monsiváis, Elenita Poniatowska katılsınlar, bana yeter dedim. Tabii ki, hepsi bayılacaktır bu dergide yazıları çıksın diye, dediler. Tamam bayıl-

sınlar bakalım, dedim, iyi bir dergi çıkartalım, ama ilk amacımızı unutmayın, dedim. Amaç yayınevini güçlendirmek. Bunun bir sorun olmayacağını, yayınevinin derginin her sayfasında, ya da iki sayfada bir öne çıkacağını, ayrıca derginin çok geçmeden iyi kazanç getireceğini söylediler. Ben de onlara: Beyler derginin geleceği sizin elinizde, dedim. Derginin ilk sayısında, bakarsanız hemen doğrulayabilirsiniz, ne Cortázar, ne García Márquez vardı, hatta José Emilio Pacheco bile yoktu, ama Monsiváis'in bir denemesi vardı hiç değilse, ve bu bir bakıma derginin bu sayısını kurtarıyordu; bunun dışında Vargas Pardo'nun ve arkadaşı Meksika'ya sığınmış Arjantinli bir yazarın yazıları, yakında yayınevinden çıkacak iki romandan birer bölüm, Vargas Pardo'nun adı unutulmuş bir hemşerisinin bir öyküsü ve şiirler vardı, bol bol şiir. Tanıtımlar bölümü için söylenecek bir şey yoktu, daha çok yayınevinin yeni çıkan kitaplarından söz ediliyordu, hem de övgüyle.

Dergi çıkınca Vargas Pardo ile konuştuğumu ve ona şunları söylediğimi hatırlıyorum: Bana şiire çok fazla yer verilmiş gibi geldi, oysa şiir çok satmaz. Cevabını hiç unutmuyorum: Nasıl satmaz, Don Lisandro; Octavio Paz'a bakın ve çıkardığı dergiyi düşünün. Paz ve dergisi. Tamam, Vargas, ama o Octavio, öyle lüksler vardır ki herkese nasip olmaz, dedim. Tabii ki ne Octavio Paz'ın dergisini bir asırdır okumadığımdan söz ettim, ne de "lüks" nitelemesini şiir yazma uğraşını süslemek için değil şiir basmanın zorlu bir uğraş olduğuna değinmek için kullandığımı açıkladım. Evet, çünkü ben şiir basmanın bir lüks değil salaklık olduğunu düşünüyorum. Konuşmamız o kadarla kaldı. Nasıl yaptıysa Vargas Pardo ikinci ve üçüncü sayıları çıkarabildi, sonra dördüncü ve beşinciyi de. Zaman zaman kulağıma bizim derginin gittikçe daha saldırganlaştığı dedikoduları geliyordu. Sanırım suç Vargas Pardo'daydı, dergiyi Meksika'ya geldiğinde onu küçümseyenlere karşı bir silah olarak kullanıyor, bazı yarım kalmış hesapları kapatmak için uygun bir araç olarak görüyordu (kimi yazarlar nasıl da kinci oluyorlar!). Doğrusu ben de pek oralı değildim. Bir derginin polemik yaratması iyi bir şey, bu satıldığına işarettir ve bu kadar çok şiir basan bir derginin satıyor olması bana bir mucize gibi geliyordu. Yine de bazen kendi kendime bu Vargas Pardo denen adam neden şiirle bu kadar ilgile-

niyor diye sormadan edemiyordum. Ne şairdi, ne de öykücü, bundan eminim. Şiire olan bu ilgisi nereden geliyordu?

İtiraf edeyim, bu konuda epey kafa yordum. Bir ara ibne olduğunu bile düşündüm, olabilirdi. Evet, evliydi (üstelik bir Meksikalı kadınla), ama gene de ibne olabilirdi. İyi de, ne tür bir ibneydi? Salt edebi düzeyde, diyelim ki platonik ve içsel bir ibne mi, yoksa dergide şiirlerini bastığı şairler arasında kalbinin sahibi mi vardı? Bilmiyorum. Herkesin yaşamı kendine. İbnelerle bir alıp veremediğim yok. Her gün sayıları artıyor, orası öyle. Kırklı yıllarda Meksika edebiyatı ibne yazar sayısı açısından doruk noktasına gelmişti, ben bu sınır geçilmez sanıyordum. Ama bugün sayıca her zamankinden çoklar. Herhalde bunun sorumlusu eğitim sistemi, Meksikalılarda her gün biraz daha sık görünen ün kazanma eğilimi, sinema, müzik merakı, kimbilir daha neler neler. Bizzat Salvador Novo bir keresinde onu ziyarete gelen gençlerin davranışları ve kullandıkları dilin onu şaşırttığını söyledi. Salvador Novo neden söz ettiğini çok iyi biliyordu.

Arturo Belano'yu işte böyle tanıdım. Vargas Pardo bir gün öğleden sonra ondan söz etti, mükemmel bir gencin olağanüstü (tam bu kelimeyi kullandı) bir kitap, Latin Amerika genç şairler antolojisi hazırladığını ve bastırmak için bir yayıncı aradığını söyledi. Kim bu Belano denen kişi? diye sordum. Bizim dergide tanıtım yazıları çıkıyor, dedi. Bu şairler de tıpkı sayesinde para kazanacak orospu arayan pezevenkler gibi, dedim ve çaktırmadan tepkisini inceledim. Vargas Pardo dokundurmamı anladı ve kitabın çok iyi olduğunu, eğer biz (ay, bir de çoğul kullanıyor!) basmayacak olursak başka bir yayınevinin nasıl olsa basacağını söyledi. Bunun üzerine gene belli etmeden bir süre bakakaldım ve getir de bir toplantı ayarlayalım, sonra ne yapabiliriz, bakarız, dedim.

İki gün sonra Arturo Belano yayınevinde bitti. Üzerinde rengârenk bir yelekle kot pantolon vardı. Ceketinin dirsekleri eprimişti, sol yanını sanki birisi okla ya da benzer sivri bir şeyle delmeye çalışmıştı. Pantolonu, nasıl desem, çıkarsa dimdik ayakta duracaktı sanki. İnsan ayağındaki spor ayakkabılara bakmaya korkuyordu. Saçı uzundu, omuzlarına değiyordu. Herhalde hep zayıftı ama o günlerde iyice zayıftı. Günlerdir uyumamış gibi bir hali vardı. Hay

Allah, ne felaket, diye geçirdim içimden. En azından o sabah bir duş almış izlenimi veriyordu. Ona dedim ki: Señor Belano şu sizin antolojiye bir bakalım. Cevabı, Vargas Pardo'ya verdim zaten, oldu. Kötü başladık, diye düşündüm.

Telefonu aldım, sekreterime Vargas Pardo'yu odama göndermesini söyledim. Birkaç dakika ikimiz de bir şey söylemedik. Allah kahretsin, Vargas Pardo biraz daha gecikecek olursa bu genç şair uyuyup kalacak. Ama doğrusu ibneye benzemiyordu. Zaman geçirmek için, çok şiir kitabı basıldığından ama az sattığından söz ettim. Evet, dedi, çok basılıyor. Aman Tanrım, uyurgezer gibi bu adam. Bir an kendi kendime uyuşturucu mu kullanıyor acaba, diye düşündüm. Kullanıp kullanmadığını nasıl öğrenebilirdim? Bu antolojiyi hazırlamak zor mu oldu? diye sordum. Hayır, hepsi arkadaşlarım, dedi. Ne surat var adamda! Demek ki bu durumda telif hakları sorunu olmayacak, size izin veriyorlar, dedim. Güldü. Yani, izin verin açıklayayım, dedi, gülerken ağzı çarpıldı, dudakları büküldü, sapsarı dişleri göründü ve tuhaf bir ses çıkardı. Yemin ederim gülüşü tüylerimi diken diken etti. Nasıl anlatayım? Bir mezarın derinliklerinden gelen bir gülüş mü desem? Hani hastane koridorlarından geçerken gülüşler duyulur, öyle mi desem? İşte buna benzer bir şey. Bu gülüşten sonra görünüşe bakılırsa sessizliğe gömülecektik, yeni tanışan insanlar arasındaki sıkıcı sessizlik anlarından biri, ya da bir yayıncı ile bir uyurgezer arasındaki sessizlik, ikisi de aynı kapıya çıkar. Ama benim en son isteyeceğim şey yeniden böyle bir sessizliğe yakalanmaktı. Bu yüzden konuşmayı sürdürdüm, geldiği ülkeden, Şili'den söz açtım, dergimde yazdığı bir tanıtım yazısından bahsettim, şiir kitapları stoğunu eritmenin zorluklarını anlattım. Ve Vargas Pardo hâlâ ortalıklarda görünmüyordu (telefonda bir başka şaire laf yetiştiriyor olmalıydı!). Bir anda, tam o anda, kafamda bir şimşek çaktı. Ya da içime bir şeyler doğdu. En iyisi bu antolojiyi basmamaktı. En iyisi bu şairin *hiçbir* yazdığını basmamaktı. Vargas Pardo'nun kendisinin de, ideallerinin de canı cehenneme. Madem ilgilenen başka yayınevleri vardı, o zaman onlar bassın, ben basmayacaktım. O anda anladım ki bu adamın kitabını basmak bana şanssızlık getirecek; bu herifi ofisimde karşımda boş gözlerle, uyudu uyuyacak yüzüme bakarken görmek bana şans-

sızlık getirecek. Hatta daha şimdiden şanssızlık bir leş kargası gibi ya da bulunduğumuz binaya çarpmaya hazırlanan bir Meksika Hava Yolları uçağı gibi yayınevimin tepesinde dolanıyor.

Ve birden elinde Latin Amerikalı şairlerin elyazmalarıyla Vargas Pardo kapıda belirdi ve ben daldığım hayallerden uyandım. Ama çok yavaş uyanıyordum, ilk başlarda Vargas Pardo'nun ne dediğini açık seçik anlayamıyor, sadece gülüşünü ve sesini, o kulak tırmalayan tiz sesini duyuyordum, o kadar. Pek keyifliydi, sanki benimle çalışmak hayatında başına gelebilecek en büyük şanstı. Öyleydi de, Meksiko'da maaşlı tatil. Öyle sersemlemiştim ki kalkıp Vargas Pardo'ya elimi uzattığımı hatırlıyorum, aman Tanrım, sanki şef ya da genel müdür bu düzenbazmış bense zavallı bir memurmuşum gibi. Arturo Belano'ya baktığımı da hatırlıyorum, Ekvatorlu içeri girince istifini bozmadı, ayağa kalkmadı, dahası sadece ayağa kalkmamakla kalmadı, bizi yok sayıyordu, suratımıza bile bakmıyordu. Saç dolu ensesini gördüm ve bir an için bunun bir insan, et ve kemikten bir insan, sizin benim gibi damarlarında kan dolaşan bir insan olmadığını, bir korkuluk, pejmürde giysiler giydirilmiş saman ve plastikle doldurulmuş bir beden olduğunu düşündüm. Ve Vargas Pardo'nun her şey hazır, Lisandro, şimdi Martita kontratı getirecek, dediğini duydum. Ne kontratı? diye kekeledim. Ne kontratı olacak Belano'nun kitabını basmak için hazırladığımız kontrat, dedi Vargas Pardo.

O zaman ben gene oturdum ve dur bakalım, hele bir görelim, dedim. Bu kontrat neymiş? Yarın değil öbür gün Belano gidiyor, dedi Vargas Pardo, bu işi bir an önce bitirmek gerek. Nereye gidiyormuş? diye sordum. Avrupa'ya, biraz da İskandinav dilberlerinin tadına bakacakmış (Vargas Pardo için açık sözlülük dürüstlük terbiyesizlikle eşanlamlı). İsveç'e mi? dedim. Sayılır, yakınına, Danimarka'ya, dedi Vargas Pardo, soğukta yaşamanın tadına bakacak. Kontratı oraya gönderemez miyiz? diye sordum. Yok, Lisandro, Avrupa'da belli bir adresi yok, ayrıca gitmeden bu işi çözüme bağlamak istiyor. Ve düzenbaz Vargas Pardo bunu söyledikten sonra göz kırptı ve yüzünü yüzüme yaklaştırdı (öpecek sandım, gizli pezevenk!), geriye çekilemedim, ne yapacağımı bilemedim. Kulağıma bir şeyler söylemek istiyormuş meğerse, kulağıma birkaç söz fısıldayacak-

mış. Söylediği de şu: Ön ödeme yapmama gerek yokmuş, imzalayacakmışım, hemen imzalayacakmışım, o kadar, geri adım atarsam kitabı bu işin erbabı kişilere kaptırabilirmişim. Erbabına verirse versin umurumda değil, keşke onlara verse, böylece onlar benden önce iflas ederler, demek isterdim, ama böyle demek yerine, incecik bir sesle sordum: Bu herif uyuşturucu mu almış ne? Vargas Pardo yüksek sesle bir kahkaha attı ve gene kulağıma: Öyle gibi, Lisandro, ama bu tür şeyleri hiçbir zaman bilemezsin; önemli olan kitap, o da işte burda, uzatmayalım da şu kontratı imzalayalım, dedi. Ama doğru mu?.. diyebildim sadece kulağına. O zaman Vargas Pardo kafasını uzaklaştırdı ve her zamanki gür sesiyle ve o kendine has narsisist çalımla: Elbette, elbette! dedi. Sonra da şaire yaklaştı, sırtını tapışladı, nasılsın Belano, dedi. Şilili genç bir ona baktı bir bana ve yüzünde aptalca bir gülümseme belirdi. Bir geri zekâlı gülümsemesi, bir lobotomili gülümsemesi, aman Tanrım! Tam o sırada sekreterim Martita içeri girdi ve masanın üzerine kontratın iki nüshasını bıraktı. Vargas Pardo, kontratı Belano'ya imzalatmak için tükenmez kalem aramaya başladı. Hadi, imzalayıver. Ama kalemim yok, dedi Belano. Hadi, şair için bir dolmakalem, çabuk, dedi Vargas Pardo. Sanki sözleşmiş gibi bütün tükenmezler ve dolmakalemler yok olmuştu. Cebimde birkaç tane kalem vardı elbette, ama çıkarmak istemedim. İmzalanmazsa kontrat da olmaz diye düşünüyordum. Ama Martita masamdaki kâğıtların arasında arayıp buldu bir kalem. Ve Belano imzayı attı. Ben de imzaladım. Şimdi de tokalaşın bakalım, bu iş burda biter, dedi Vargas Pardo. Şilili'nin elini sıktım. Yüzünü inceledim. Gülümsüyordu. Gözlerinden uyku akıyordu ve gülümsüyordu. Bu gülümsemeyi daha önce nerede görmüştüm? Vargas Pardo'ya baktım, bu allahın cezası gülümsemeyi daha önce nerede gördüm dercesine. En mükemmelinden anlamsız bir gülümseme, hepimizi cehenneme sürükleyecek cinsten. Ama Vargas Pardo Şilili'yi yolcu ediyordu. Avrupa'ya gittiğinde ne yapması gerektiğini öğütlüyordu. Gençlik yıllarında ticaret filosunda çalıştığı günleri yâd ediyordu, pis pezevenk. Martita bile anlattıklarına gülüyordu! Yapacak bir şey olmadığını anladım. Kitap basılacaktı.

Ben ki her zaman cesur bir yayıncı olmuşumdur, alnımda böyle utanç verici bir işareti taşıyorum işte.

Laura Jáuregui, Tlalpan, Meksiko DF, Mart 1977. Gitmeden önce evime geldi. Akşamüzeri yedi gibiydi. Evde yalnızdım, annem çıkmıştı. Arturo gideceğini ve bir daha dönmeyeceğini söyledi. Ona iyi şanslar diledim, o kadar, nereye gittiğini bile sormadım. Sanırım o bana derslerimi, üniversiteyi, Biyoloji bölümünün nasıl gittiğini sordu. Çok iyi, dedim. Meksika'nın kuzeyine gittim, Sonora'daydım, galiba Arizona'ya da ayak bastım, ama pek emin değilim, dedi. Böyle dedi ve güldü. Bir anlık, yavan bir gülüş. Evet, uyuşturucunun etkisi altındaymış gibi bir hali vardı, ama iyi biliyorum uyuşturucu kullanmıyordu. Ulises Lima, evet, o kullanıyordu, ne bulursa alırdı. Ama çok ilginçtir, nerdeyse hiç belli olmazdı. Ulises'in uyuşturucunun etkisinde olup olmadığından hiçbir zaman emin olamazdınız. Ama Arturo farklıydı, o hiçbir zaman uyuşturucu almazdı. Ben bilmeyeceğim de kim bilecek. Sonra bir kez daha gideceğini söyledi. Ben de ona, devam etmesine izin vermeden, bence çok iyi yaptığını, yolculuk etmek ve dünyayı tanımak, farklı kentler, farklı gökyüzleri altında olmak kadar güzel bir şey olmadığını söyledim. Gökyüzünün her yerde aynı olduğunu söyledi, ona göre kentler değişirdi ama gökyüzü hep aynıydı. Ben de bunun doğru olmadığını, aynı olduğuna inanmadığımı söyledim. Kendisi de bir şiirinde Dr. Alt'ın resmettiği gökyüzünün başka olduğundan, öteki resimlerdeki, ya da gezegenlerdeki gökyüzünden farklı olduğundan söz ediyordu. Ama tartışmayı sürdürmek istemiyordum. Önce planları, sohbeti, söyleyecekleri beni ilgilendirmiyormuş numarası yaptım, ama sonra *gerçekten* ilgilenmediğimi anladım. Onunla ilgili her şey fazlasıyla canımı sıkıyordu. Bir an önce gitsin de rahat rahat dersimi çalışayım istiyordum, çok çalışmam gerekiyordu. O zaman bensiz yolculuk etmenin, dünyayı tanımanın ona hüzün verdiğini, şimdiye kadar hep her yere birlikte gitmeyi düşündüğünü söyledi. Ülke ve kent adları saymaya başladı: Libya, Etiyopya, Zaire; sonra da Barselona, Floransa, Avignon gibi kentleri saydı. Bunun üzerine ben de bu kentlerin adını söylediği ülkelerle ne ilgisi olduğunu sordum. Her şey her şeyle ilgilidir, dedi. Biyolog olunca bol bol zamanım ve yolculuk etmek için param olacağını söyledim,

böylece otostop yaparak, olur olmaz yerlerde konaklamak zorunda kalmadan görebilirdim o ülkeleri ve kentleri. Bu kez: Ben o ülkeleri o kentleri *görmek* istemiyorum, oralarda *yaşamak* istiyorum, tıpkı Meksika'da yaşadığım gibi, dedi. Madem öyle istiyorsun o zaman oralarda yaşa ve oralarda öl istiyorsan, ve mutlu ol, ben param olunca seyahat edeceğim, dedim. O zaman da seyahat edecek vaktin olmaz, dedi. Tam tersine, zamanımın efendisi olurum, canım ne isterse onu yaparım, dedim. Hem artık o zaman genç olmayacaksın, dedi. Bunu söylerken neredeyse ağlayacaktı. Onun böyle acı çektiğini görmek beni cesaretlendirdi ve: Benim hayatımı nasıl yaşadığımdan, yolculuklarımdan, gençliğimden sana ne! diye bağırdım. Yüzüme baktı ve bir koltuğa yığıldı, sanki bir anda çok yorgun olduğunun bilincine varmıştı. Beni sevdiğini, beni hiçbir zaman unutmayacağını mırıldandı. Sonra ayağa kalktı (bunları söyledikten neredeyse yirmi dakika sonra), yüzüme bir tokat indirdi. Tokadın sesi bütün evde çınladı. Giriş katındaydık, ama ben tokadın çıkardığı sesin (avucunu yüzümden çektikten sonra) merdivenlerden yukarı çıkıp bütün odalarda dolandığını, cam bilyeler gibi bahçede yuvarlandığını duydum. Kendimi toparlayınca yumruğumu sıktım ve yüzüne bir yumruk indirdim. Belli belirsiz kımıldar gibi oldu. Ama kolu hızla hareket etti ve yüzüme bir şamar daha indirdi. Orospu çocuğu, ibne, korkak diye üzerine atladım ve rasgele yumruklar, tekmeler indirmeye, tırmalamaya başladım. Darbelerimden kurtulmak için hiçbir hareket yapmadı. Pis Maço! diye haykırdım ve vurmayı sürdürdüm; bir yandan da ağlıyordum, giderek ağlamam arttı ve öyle bir an geldi ki gözyaşlarımın arasından sadece ışık ve gölgeler görebiliyordum, artık darbelerimi belli bir imgeye indirmiyordum, bir kitleye indiriyordum, o kadar. Sonra yere oturdum ve ağlamayı sürdürdüm. Bakışlarımı kaldırdığımda Arturo yanımdaydı, burnu kanıyordu. Çok iyi anımsıyorum kan ince bir çizgi oluşturarak üst dudağına, oradan ağzına, oradan da çenesine iniyordu. Canımı acıttın, ağrıyor, dedi. Yüzüne baktım ve gözlerimi kırpıştırdım. Canım yanıyor, diye yineledi ve içini çekti. Ya senin yaptığın, acıtmadı mı? dedim. O zaman çömeldi ve yanağıma dokunmaya kalktı. Hemen yerimden fırladım. Dokunma bana, dedim. Keşke ölsem, kesin öleceğim, dedi. Bunları bana söylemiyordu. Ben gene

ağlamaya başladım, ağladıkça daha çok ağlayasım geliyordu. Bir tek, git evimden, yok ol, bir daha buralara ayak basma, diyebildim. İç çektiğini duydum ve gözlerimi yumdum. Yüzüm yanıyordu, ama yüzümün acısından çok, aşağılanmanın acısını duyuyordum, sanki o iki tokat gururuma, kadınlık onuruma inmişti. Onu hiçbir zaman bağışlamayacağımı o anda anladım. Arturo ayağa kalktı (yanımda diz çökmüştü), tuvalete doğru gittiğini duydum. Döndüğünde bir parça kâğıtla burnundan akan kanı siliyordu. Biraz sakinleşip sakinleşmediğimi sordu. Senin yanında hiçbir zaman sakin olamam, dedim. O zaman arkasını döndü ve kanlı kâğıt parçasını (uyuşturucu müptelası bir orospunun hijyenik pedi gibi) yere fırlatarak çekip gitti. Ağlamam biraz daha sürdü. Bütün olanları yeniden aklımdan geçirmeye çalıştım. Kendimi biraz daha iyi hissedince kalkıp banyoya gittim, aynada yüzüme baktım (sol yanağım kızarmıştı), kendime bir kahve yaptım, bir plak koydum, kapı iyi kapanmış mı diye bakmak için bahçeye çıktım, lazım olan birkaç kitabı arayıp buldum ve dönüp salona yerleştim. Ama kafamı toplayıp çalışamıyordum. Okuldan bir arkadaşa telefon ettim. Neyse şansım varmış, evde buldum. Bir süre sohbet ettik, neler konuştuk şimdi anımsamıyorum, galiba onun sevgilisinden filan söz ettik. Arkadaşımı dinlerken birden Arturo'nun burnundaki kanı silip yere attığı kanlı tuvalet kâğıdını gördüm. Buruşturulmuş, yerde sanki kırmızı lekeli beyaz, canlı bir nesne gibi duruyordu, korkunç bir mide bulantısı hissettim. Arkadaşıma telefonu kapatmam gerektiğini nasıl söyledim bilmiyorum, evde yalnız olduğumu, kapının çalındığını, ya da buna benzer bir şeyler söyledim. Açma dedi, hırsız ya da bir ırz düşmanı olabilir, ya da ikisi birden. Açmayacağım, ama gidip kim olduğuna bakmak istiyorum, dedim. Evinin pencerelerinde demir var mı? diye sordu arkadaşım. Kocaman demirler var, dedim. Sonra telefonu kapattım, salonu geçip mutfağa gittim. Orada ne yapacağımı bilemedim. Alt katın tuvaletine gittim. Bir parça tuvalet kâğıdı koparıp yeniden salona döndüm. Kanlı kâğıt parçası olduğu yerde duruyordu, ama bir koltuğun ya da masanın altında da bulsam şaşırmazdım. Elimdeki kâğıtla Arturo'nun kanlı kâğıdının üstünü örttüm, sonra bütün parmaklarımla tutup götürüp tuvalete attım ve sifonu çektim.

6

Rafael Barrios, Quito kahvesi, Bucareli sokağı, Meksiko DF, Mayıs 1977. Ulises Lima ile Arturo Belano gidince biz, damardan gerçekçiler ne yaptık: Düşünülmemiş yazılar, nefis kadavralar, tek kişilik seyircisiz performanslar, *contraintes,* iki elle, üç elle yazılan yazılar, mastürbasyonlu yazılar (sağ elimizle yazıyor, sol elimizle otuz bir çekiyorduk, ya da solaksan, tersi), madrigaller, koşuk romanlar, son sözcükleri hep aynı olan soneler, duvarlara yazılan yalnızca üç sözcüklük mesajlar, ("Artık buna dayanamıyorum", "Laura seni seviyorum", vb.), uzun mu uzun günlükler, *mail poetry, projective verse,* sohbetli koşuk, aykırı şiir, somut Brezilya şiiri (sözlük Portekizcesi ile yazılmış), polisiye düzyazı şiir (polisiye bir öykü olabildiğince az sözcükle anlatılıyor, son tümce ya açıklık getiriyor ya da getirmiyor), paraboller, öykünceler, absürd tiyatro, pop art, haiku'lar, taş üzerine yazıtlar (aslında Catullus'un taklitleri ya da varyasyonları, hemen hepsi Moctezuma Rodríguez'in), umutsuzluk şiirleri (Batı baladları), Gürcistan şiirleri, deneyim şiirleri, *beat* şiirleri, bp-Nichol'un, John Giorno'nun, John Cage'in (*A Year from Monday*), Ted Berrigan'ın, Peder Antoninus'un (Chairil Anwar), Armand Schwerner'in (*The Tablets*) apokrifleri, elektrikli şiir (Michel Bulteau, Matthieu Messagier), kanlı şiir (en az üç ölü), pornografik şiir (şairin özel eğilimlerinden bağımsız olarak heteroseksüel, homoseksüel ve biseksüel değişkeleri), Kolombiyalı Nadacıların apokrifleri, Peru'daki Hora Zero, Sıfır Ânı akımının şiirleri, Uruguay'ın kataleptik şiirleri, Ekvator'daki Tzantzico akımından şiirler, Brezilya yamyamları, proleter Nô tiyatrosu... Hatta bir de dergi çıkardık... Koşturduk... Didindik... Elimizden gelen her şeyi yaptık... Ama hiçbir işimiz yolunda gitmedi.

Joaquín Font, Ruh Sağlığı Kliniği "El Reposo", Meksika Kenti DF eteklerinde, Desierto de los Leones yolu üstünde, Mart 1977.
Arada bir Laura Damián'ı hatırlıyorum. Çok değil günde dört-beş kere. Uyuyamadığım gecelerdeyse sekiz ila on altı kere, bu da normal, günün yirmi dört saati boyunca birçok şey hatırlayacak zaman oluyor. Ama genellikle sadece günde dört-beş kere hatırlıyorum Laura'yı ve her anıyı, her anı drajesini yaklaşık iki dakika aklımda tutuyorum, gerçi tam kesin olarak söyleyemeyeceğim çünkü saatimi çaldılar, öyle kafadan atarak zaman belirlemek tehlikeli.

Gençliğimde Dolores adında bir arkadaşım vardı. Dolores Pacheco. O kafadan hesaplayabiliyordu zamanı. Onunla yatmak istiyordum. Bana cenneti göstermeni istiyorum Dolores, dedim ona bir gün. Cennette ne kadar kalabilirsin? diye sordu Dolores. Ne demek istiyorsun? Orgazmın ne kadar sürer? Yeteri kadar, dedim. Ama ne kadar? Bilmem, çok uzun, amma da sorular soruyorsun, Dolores, dedim. Çok, ne kadar? diye bekindi. O zaman ben de hiçbir orgazmımda saat tutmadığımı söyledim. O da bana şöyle dedi: Şimdi yum gözlerini ve geliyormuş gibi yap, orgazm olduğunu düşün Quim. Ben de fırsattan istifade: Seninle mi? diye sordum. Kiminle istersen onunla, ama düşün, tamam mı? Tamam, dedim. Güzel, başlayınca elini kaldır, dedi. Ben de gözlerimi yumdum, Dolores'e bindiğimi hayal ettim ve elimi kaldırdım. Sesini duyuyordum: Mississippi bir, Mississippi iki, Mississippi üç, Mississippi dört diyordu; gülmemi tutamadım, gözlerimi açtım ve ne yaptığını sordum. Saat tuttuğunu söyledi. Gelmiş miydin? diye sordu. Bilemiyorum, genelde daha uzun sürer, dedim. Yalan söyleme, Quim, Mississippi dörtte çoğu orgazm bitmiş olur, yeniden dene, göreceksin, dedi. Ve gözlerimi yumdum, ilk başlarda Dolores'e bindiğimi hayal ettim, ama sonra kimseyle değildim, sanki nehirde giden bir teknede, beyaz, şimdi olduğum odaya çok benzeyen, sterilize bir odadaydım, gizlenmiş bir megafondan Dolores'in sesi geliyordu: Mississippi bir, Mississippi iki, sanki bir limanda, bir radyo istasyonundan beni çağırıyorlardı ve ben cevap veremiyordum. Ta içimden, tek istediğim cevap vermekti, onlara şöyle demek istiyordum: Beni kabul edin, ne olur? İyiyim, hayattayım, dönmek istiyorum. Gözlerimi

açtığımda Dolores bir orgazm için böyle saat tutulduğunu, her Mississippi'nin bir saniye olduğunu ve hiçbir orgazmın altı saniyeden fazla sürmediğini söyledi. Dolores'le hiçbir zaman düzüşemedik, ama iyi arkadaştık, evlendiğinde (okulu bitirmeden evlendi) düğününe gittim ve tebrik ederken Mississippilerin bol keyifli olsun dedim. Müstakbel kocası da Dolores ve benim gibi mimarlık okuyordu, ama bizden bir sömestr ilerdeydi, ya da galiba okulu bitirmişti. Benim dediklerimi duyunca balayından söz ettiğimi sandı, balayı için ABD'ye gittiler elbette. Çok zaman oluyor. Uzun süreden beri Dolores'i düşünmüyordum. Dolores bana saat tutmayı öğretti.

Şimdi ben de Laura Damián'la ilgili anılarımın zamanını hesaplıyorum. Yere oturup başlıyorum: Mississippi bir, Mississippi iki, Mississippi üç, Mississippi dört, Mississippi beş, Mississippi altı ve Laura Damián'ın yüzü, Laura Damián'ın uzun saçları bomboş zihnime elli ya da yüz yirmi Mississippi süresince yerleşiyor; sonra artık bir an geliyor dayanamıyorum, ağzımı açıyorum ve bir anda havayı çıkarıyorum: Ayyy! Ya da duvarlara tükürüp yeniden boşalıyorum ve yalnız kalıyorum, Mississippi sözcüğünün yankısı kafatasımın içinde çınlıyor, Laura Damián'ın katil bir otomobilin harap ettiği bedeni bir kez daha silikleşiyor, Laura Damián'ın açık gözleri Meksiko semalarından, hayır, sadece Meksiko semalarından değil, Roma mahallesinin semalarından, Hipódromo-La Condesa mahallesi semalarından, Juárez mahallesi semalarından, Cuauhtémoc mahallesi semalarından yeşillikleri, Coyoacán'daki rengârenk tuğlaları ve taşları aydınlatıyor. Sonra duruyorum ve sanki saldırıya uğramışçasına art arda soluk alıp veriyorum ve git Laura Damián, git Laura Damián, diyorum. O zaman nihayet yüzü yavaş yavaş yok olmaya başlıyor ve böylece odam Laura Damián'ın yüzü olmaktan çıkıyor ve bir kez daha her tür konforuyla modern bir tımarhane odası oluyor, ve beni gözetleyen gözler artık Laura Damián'ın gözleri (giden gözler!) olmaktan çıkıp yeniden hastabakıcılarımın gözleri oluyor. Eğer artık bileğimde bir saat parlamıyorsa bu Laura saatimi elimden aldığı için değil, Laura zorla bana saatimi yutturduğu için değil; etrafta dolanan deliler çaldığı için. Meksika'nın zavallı delileri, ya dövüyorlar ya da ağlıyorlar ama hiçbir şey bilmiyorlar, hepsi cahil, ah, ah hem de ne biçim cahiller.

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. *Caborca*'nın bendeki kopyasını bulunca kucakladım, bir bebek gibi kucağımda salladım, baktım ve gözlerimi yumdum. Evet beyler, insan yüreği taştan değil elbette. Sonra gözlerimi açtım ve kâğıtları karıştırmayı sürdürürken Manuel'in çıkarttığı bir sayfa geçti elime, *Actual n.° 1*, bu sayfayı 1921'de Puebla'da duvarlara yapıştırmıştım. "Meksika'nın güncelci avangardları"ndan söz ediyordu, kulağa ne kötü geliyor, değil mi? Ama ne kadar güzel bir tanımlama! Ve bir de "benim çılgınlığım önerilerde değil," diyor. Ay, hayat neler gösteriyor insana, "benim çılgınlığım önerilerde değil". Ama hoş şeyler de diyor, şunun gibi örneğin: Hükümetlerin arpalığından gelen ödeneklerle ayartılmamış, henüz resmi eleştirmenlerin sefil övgüleri, bayağı ve şehvetli halkın alkışlarıyla yozlaşmamış bütün genç Meksikalı şairlere, ressamlara, heykeltıraşlara; Enrique González Martínez'in yemek şölenlerine gidip de tabakları yalayarak zihinsel âdet görmelerinin damlacıklarıyla sanat yapmayanlara, bütün büyük açıkyüreklilere, cüruf ve pis kebap kokulu milliyetçi ortamımızda yeşeren zehirli ve içler acısı çiçeklerle yozlaşmamışlara Meksika'nın güncelci avangardları adına başarılar dilerim ve hepinizi *decouvert*'in aydınlık saflarında bizimle birlikte savaşmaya heveslendiririm..." Manuel'in ağzından bal damlıyor. Bal damlıyor, bal! Öyle de, bazı söylediklerini ben anlamıyorum. Mesela, şu heveslendiririm sözü, davet ederim, çağırırım, tavsiye ederim, hatta uyarırım demeli. Durun bakalım sözlükte ne diyor? Yok, sadece heveslendirmek var. Neyse belki vardır, belki yoktur. Hatta belki de bir yanlışlık vardır, yanlış basılmıştır, Manuel böyle yanlışlar yapar, o günlerde tanıdığım Manuel demek istiyorum. Ya da belki Latinceden geliyordur, ya da bir yeniliktir, nerden bileceksin. Belki de artık o anlamda kullanılmayan bir kelimedir. Çocuklara böyle dedim işte. Dedim ki: Çocuklar, Manuel Maples Arce'nin yazdığı metinler işte böyleydi; ateşli, çalakalem, bol bol bizleri eğlendiren kelimelerle dolu metinler. Belki şimdi çok anlamlı gelmeyebilir, ama o dönemde ölümlere şahit olmuş, adam öldürmüş gözü pek Devrim generallerinin gönlünü kazanmıştı. Bu adamlar Manuel'i dinlerken ya da yazdıklarını oku-

yunca, bu nasıl şey, Meksika semalarında şiir gibi dalgalanan nasıl bir metin der gibi donup kalıyorlardı. Ama gene konudan uzaklaştım. Ne diyordum, evet *Caborca*'nın yegâne sayısı koltuğumun altındaydı, sol elimde *Actual n.° 1* vardı, sağ elimde de Los Suicidas dolu kadehim. Bir yandan *mezcal*'imi yudumlarken bir yandan da artık uzaklarda kalan o 1921 yılına ait yazılardan bölümler okuyordum ve yorumluyorduk. Bir yudum *mezcal*, bir paragraf, oh ne güzel okunuyor, ne güzel içiliyor, böyle, yavaş yavaş, dostlar arasında (gençler her zaman benim dostum olmuşlardır). Şişe boşalmaya yüz tutunca son bir kez kadehlere Los Suicidas doldurdum, içimden iksirime veda ettim ve *Actual*'in son bölümünü, ilk çıktığında (ve sonra da, tabii sonra da) yerli yabancı herkesi, konuyla ilgili sanatçıları ve öğrencileri şaşırtan Avangard Rehberi'ni okudum. Rehber Rafael Cansinos-Assens ve Ramón Gómez de la Sema ile başlıyordu. Tuhaf, değil mi? Cansinos-Assens ve Gómez de la Serna, sanki Borges ile Manuel telepati yoluyla iletişim kurmuşlar gibi değil mi? (Arjantinli'nin Manuel'in 1922'de basılan *Andamios interiores* adlı kitabı hakkında bir deneme yazdığını biliyor muydunuz?) Ve sonra şöyle devam ediyordu: Rafael Lasso de Vega. Guillermo de Torre. Jorge Luis Borges. Cleotilde Luisi (Kimdi bu Cleotilde Luisi?) Vicente Ruiz Huidobro. Çocuklardan birine senin memleketlin, dedim. Gerardo Diego. Eugenio Montes. Pedro Garfias. Lucía Sánchez Saornil. J. Rivas Panedas. Ernesto López Parra. Juan Larrea. Joaquín de la Escosura. José de Ciria y Escalante. César A. Comet. Isac del Vando Villar. Isac böyle yazılmış bir a ile, muhtemelen bir yanlış daha. Adriano del Valle. Juan Las. Şu isme bakın! Mauricio Bacarrise. Rogelio Buendía. Vicente Risco. Pedro Raida. Antonio Espina. Adolfo Salazar. Miguel Romero Martínez. Ciriquiain Ciatarro. Bir başka ad talihsizi. Antonio M. Cubero. Joaquín Edwards. Çocuklardan biri bu da memleketlim olmalı, dedi. Pedro Iglesias. Joaquín de Aroca. León Felipe. Eliodoro Puche. Prieto Romero. Correa Calderón. Dikkatinizi çekerim, artık sadece soyadları yazılmış, kötüye alamet. Francisco Vighi. Hugo Mayo. Bartolomé Galíndez. Juan Ramón Jiménez. Ramón del Valle-Inclán. José Ortega y Gasset. Don José'nin bu listede işi ne? Alfonso Reyes. Juan José Tablada. Diego Rivera. David Alfaro Siqueiros. Mario de Zayas. Jo-

sé D. Frías. Fermín Revueltas. Silvestre Revueltas. P. Echeverría. Atl. Büyük Dr. Atl olmalı. J. Torres-García. Rafael P. Barradas. J. Salvat Papasseit. José María Yenoy. Jean Epstein. Jean Richard Bloch. Pierre Brune. Bu kim biliyor musunuz? Maria Blanchard. Corneau. Farrey. Sanırım Manuel listenin burasını kulaktan dolma doldurmuş. Fournier. Riou. Kesin böyle olmuş! Mme. Ghy Lohem. Has...tir, özür dilerim ama. Marie Laurencin. Galiba burada düzelmeye başlıyor ufak ufak. Dunozer de Segonzac. Gene sapıttı. Hangi orospu çocuğu Fransız, Manuel'le dalga geçmiş? Yoksa bir dergiden falan mı buldu? Honneger. Georges Auric. Ozenfant. Alberto Gleizes. Pierre Reverdy. Neyse bataklıktan çıktık galiba. Juan Gris. Nicolás Beauduin. William Speth. Jean Paulhan. Guillaume Apollinaire. Cypien. Max Jacob. Jorge Braque. Survage. Coris. Tristan Tzara. Francisco Picabia. Jorge Ribemont-Dessaigne. Renée Dunan. Archipenko. Soupault. Bretón. Paul Élouard. Marcel Duchamp. Burada, çocuklar ve ben Francis Picabia yerine Francisco, Georges Braque yerine Jorge Braques demenin mantıklı olmadığında hemfikirdik, madem öyle neden Marcel Duchamp'a Marcelo ya da Marcel del Campo, ya da Paul Éluard'a Pablo demiyor. Bir de tabii o'nun üstü aksanlı Breton var. Ve Avangard Rehberi kahramanların adları yanlışlarla sürüyordu: Frankel. Semen. Erik Satie. Elie Faure. Pablo Picasso. Walter Bonrad Arensberg. Celine Arnauld. Walter Pach. Bruce. Bu kadarı rezalet artık! Morgan Russel. Marc Chagall. Herr Baader. Max Ernst. Christian Schaad. Lipchitz. Ortiz de Zárate. Correia d'Araujo. Jacobsen. Schkold. Adam Fischer. Mme. Fischer. Peer Kroogh. Alf Rolfsen. Jeauneiet. Piet Mondrian. Torstenson. Mme. Alika. Ostrom. Geline. Salto. Weber. Wuster. Kokodika. Kandinsky. Steremberg (*B.A. Kom. Moscou*). Parantez içindeki açıklama Manuel'in elbette. Sanki herkes ötekilerin kim olduğunu biliyormuş gibi, dedi çocuklardan biri. Örneğin, Herr Baader, ya da Coris, ya da Kokodika, Kokoşka der gibi; bir de Riou, Adam, Mme Fischer var. Sanki neden Moskova yazmak varken Moscou yazıyor? diye yüksek sesle düşündüm. Neyse devam edelim. Moskovalı komiserden sonra bol bol Rus geliyordu. Mme. Lunacharsky. Erhenbourg. Taline. Konchalowsky. Machkoff. Mme. Ekster. Wlle Monate. Marewna. Larionow. Gondiarowa. Belova. Sontine.

Bunda da kesin Soutine'nin u'su n olmuş. Daiiblet. Doesburg. Raynal. Zahn. Derain. Walterowua Zur = Mueklen. Bu adam hakkında hiç yorum yapmayayım daha iyi. Ya da kadın, çünkü (en azından Meksika'da) Zur = Mueklen'in cinsiyeti hakkında kesin bir tahmin yürütmek mümkün değil. Jean Cocteau. Pierre Albert Birot. Metsinger. Jean Charlot. Maurice Reynal. Pieux. F. T. Marinetti. G. P. Lucinni. Paolo Buzzi. A. Palazzeschi. Enrique Cavacchioli. Libero Altomare. Belleğim beni yanıltıyor olabilir çocuklar, ama neden bilmem, Alberto Savinio adını bir yerden hatırlar gibiyim. Luciano Folgore. Ne güzel isim, değil mi? Duce'nin ordusunda aynı isimde bir paraşütçü bölüğü vardı, Folgore. Bir deyyuslar çetesi, Avustralyalılar analarını ağlatmıştı ama. E. Cardile. G. Carrieri. F. Mansella Fontini. Auro d'Alba. Mario Betuda. Armando Mazza. M. Boccioni. C. D. Carrá. G. Severini. Balilla Pratella. Cangiullo. Corra. Mariano. Boccioni. Ben tekrarlamıyorum, Manuel ya da o alçak matbaacılarının marifeti. Fessy. Setimelli. Carli. Ochsé. Linati. Tita Rosa. Saint-Point. Divoire. Martini. Moretti. Pirandello. Tozzi. Evola. Ardengo. Sarcinio. Tovolato. Daubler. Doesburg. Broglio. Utrillo. Fabri. Vatrignat. Liege. Norah Borges. Savory. Gimmi. Van Gogh. Grunewald. Derain. Cauconnet. Boussingautl. Marquet. Gernez. Fobeen. Delaunay. Kurk. Schwitters. Kurt Schwitters, diye araya girdi çocuklardan biri, Meksikalı olan, sanki linotip cehenneminde kaybolan ikizini bulmuşçasına. Heyniche. Klem. Klee olma olasılığı büyük. Zirner. Gino. Hah! Şimdi kuyruğu sıkıştı! Galli. Bottai. Ciocatto. George Bellows. Giorgio de Chirico. Modigliani. Cantarelli. Soficci. Carena. Ve Rehber Carena'dan sonra tehditkâr bir vs. ile son buluyordu. Ve okumayı bitirince çocuklar diz mi çöktüler hazır ol vaziyetine mi geçtiler, yemin ederim hatırlamıyorum. Ya askerler gibi hazırola geçtiler ya müminler gibi diz çöktüler, bildikleri ve bilmedikleri, hatırlanan ya da torunlarının bile unuttuğu bütün o isimlerin şerefine kadehlerinin dibinde kalan Los Suicidas *mezcal*'inin son damlalarını kafalarına diktiler. Birkaç dakika öncesine kadar ciddi görünen, şimdiyse ya bayrağı ya da savaşta şehit olan yoldaşlarını selamlar gibi kadeh kaldıran o çocuklara baktım ve ben de kadehimi bütün ölülerimizin şerefine kaldırıp *mezcal*'imi başıma diktim.

Felipe Müller, Céntrico barı, Tallers sokağı, Barselona, Mayıs 1977. Arturo Belano Barselona'ya, annesinin evine geldi. Annesi birkaç yıldır burada yaşıyordu. Hastaydı, hipertiroit yüzünden o kadar çok kilo kaybetmişti ki iskeleti andırıyordu.

O zamanlar ben Junta de Comercio sokağında, kardeşimin evinde oturuyordum. Bu sokak Şilili kaynıyordu. Arturo'nun annesi Tallers sokağında, benim şimdi oturduğum, duşu olmayan, helası koridorda bulunan bu evde oturuyordu. Barselona'ya geldiğimde Arturo'nun Meksika'da basılan kitabını getirdim. Annesi kitaba baktı, bir şeyler homurdandı, ne dedi bilmiyorum, bir tür hezeyan. İyi değildi. Hipertiroit kadıncağızın sürekli hareket etmesine neden oluyordu, ateşin etkisiyle bir oraya bir buraya gidip geliyor, çok sık ağlıyordu. Gözleri pörtlemiş gibiydi. Elleri titriyordu. Bazen astım krizleri geçiriyordu, ama hâlâ günde bir paket sigarasını içiyordu. Arturo'nun küçük kız kardeşi Carmen gibi o da siyah tütün içerdi. Carmen de annesiyle oturuyordu, ama bütün günü dışarıda geçiriyordu. Telefon Şirketi'nde temizlikçi olarak çalışıyordu. Komünist Partisi üyesi Endülüslü bir çocukla geziyordu. Ben Meksika'da Carmen'i tanıdığımda Troçkist idi, o zaman sadık bir Stalinist olmasa da Brejnev yanlısı, ki ikisi de aynı kapıya çıkar, bir Endülüslüyle beraberdi. Kısacası Troçkistlerin başdüşmanı bir adamla beraberdi, bu durumda ilişkileri hayli hareketli olmalıydı.

Arturo'ya gönderdiğim mektuplarda bunları bütün ayrıntılarıyla anlatıyordum. Annesinin hiç iyi olmadığını, bir deri bir kemik kaldığını, parasız olduğunu, bu kentin onu öldürdüğünü söylüyordum. Bazen ağır konuşuyordum (başka çarem kalmamıştı), annesi için bir şeyler yapmalıydı, ya para gönder, ya da kadıncağızı al Meksika'ya geri götür, diyordum. Arturo bazen öyle yanıtlar veriyordu ki insan ciddiye mi alsın, şakaya mı vursun bilemiyordu. Bir keresinde bana: Dayansınlar. Yakında oraya geliyorum ve her şeyi yoluna koyacağım. Şimdilik dayansınlar, diye yazmıştı. Lafa bak! Cevabım "dayanamaz" oldu, tekil şahısla, kız kardeşini katmadan, her gün annesiyle hırlaşıyordu, ama bunun dışında pekâlâ iyiydi. Hemen bir şeyler yapmazsa annesiz kalacaktı. O günlerde cebimde

ne kadar dolar kaldıysa hepsini Arturo'nun annesine borç vermiştim, Meksika'dayken 1975'te bir şiir yarışmasında kazandığım ödülden elimde kalan son iki yüz dolar kadar bir şey. Barselona'ya gelmek için bilet paramı bu ödül sayesinde ödeyebilmiştim. Bu borç para konusundan Arturo'ya söz etmemiştim elbette. Ama sanırım annesi yazmıştı, üç günde bir oğluna mektup yazıyordu, bu da hipertiroitin marifetiydi herhalde. Sözün kısası iki yüz dolarla kirayı ödeyebildi ve elinde birkaç kuruş kaldı. Jacinto Requena bir mektubunda Arturo'nun annesinden gelen mektupları okumadığını yazıyordu. Requena salağı bunu marifetmiş gibi anlatıyordu. Bu bardağı taşıran son damla oldu. Arturo'ya içinde edebiyatın e'si olmayan, bol bol ekonomik, sağlık ve aile sorunlarından söz eden bir mektup döşendim. Cevabı gecikmedi (onun için çok şey söylenebilir, ama bir mektubu cevapsız bıraktığı, asla), mektubunda annesine para gönderdiğini, ama bu kadarla kalmayıp daha iyisini yapacağını, ona bir iş bulacağını yazıyordu. Annesi hep çalışmıştı, o günlerde sorun boşta olması, bir işe yaramadığını hissetmesiydi. İçimden Barselona'da işsizlik oranının çok yüksek olduğunu, annesinin çalışacak durumda olmadığını, öyle zayıf öyle zayıftı ki Auschwitz'den yeni çıkmış birine benziyordu, o haliyle bir iş için müracaat edecek olsa büyük olasılıkla insanları korkutacağını söylemek geliyordu, ama bu konuya dokunmamayı, o da ben de biraz soluklanalım diye şiirden söz etmeyi yeğledim. İkimizin de sevdiği şairler Leopoldo María Panero'dan, Félix de Azúa'dan, Grimferrer'den, Martínez Sarrión'dan, o sıralar mektuplaşmaya başladığım, *postizm*'in babası Carlos Edmundo de Ory'den söz ettim.

Bir gün, öğleden sonra Arturo'nun annesi beni aramaya kardeşimin evine geldi. Oğlundan karmaşık bir mektup aldığını söyledi. Mektubu bana gösterdi. Zarfta Arturo'nun mektubu ve Ekvatorlu yazar Vargas Pardo tarafından Katalan yazar Juan Marsé'ye yazılmış bir tavsiye mektubu vardı. Arturo mektubunda annesinin Juan Marsé'nin Sagrada Familia yakınlarındaki evine gitmesini ve Vargas Pardo'nun mektubunu Marsé'ye vermesini söylüyordu. Mektup oldukça kısaydı. İlk satırlarda Marsé'ye hal hatır soruyor, bir de karmaşık bir dille Garibaldi meydanı çevresindeki bir sokakta yaşanan bir olaya değiniyordu. Ardından Arturo'nun kısa bir tanıtımı

geliyordu, sonra da gerçekten önemli olana, şairin annesinin durumuna geçiyor, kadıncağıza bir iş bulmak için elinden ne gelirse yapmasını rica ediyordu. Juan Marsé'yle tanışacağız diye sevindi Arturo'nun annesi. Oğlunun aracılığından mutlu olmuştu, gururluydu. Bense kuşkuluydum. Marsé'ye giderken ona eşlik etmemi istiyordu. Tek başıma gidersem çok heyecanlanırım, ne diyeceğimi bilemem, sen yazarsın, bana yardımcı olursun, dedi.

Fikir bana hiç cazip gelmiyordu, ama ona eşlik etmeyi kabul ettim. Bir gün öğleden sonra gittik. Arturo'nun annesi kendine her zamankinden biraz daha fazla çekidüzen vermişti, gene de acınacak durumdaydı. Catalunya meydanında metroya bindik, Sagrada Familia durağında indik. Marsé'nin evine varmadan biraz önce astım krizi tuttu ve nefes alma aletini kullanmak zorunda kaldı. Kapıyı Juan Marsé kendisi açtı. Hal hatır sorduk, Arturo'nun annesi ziyaretin nedenini açıkladı. Dili dolandı, "ihtiyaçlar" dedi, "acil durum", "angaje şiir", "Şili" dedi, "hastalık" ve "rezil durumlar"dan söz etti. Çıldırdı sandım. Juan Marsé zarfa baktı ve içeri girmemizi söyledi. Bir şey içmek ister misiniz? diye sordu. Ben teşekkür ederek hayır dedim. Sonra Marsé Vargas Pardo'nun mektubunu okudu ve bize kendisini tanıyıp tanımadığımızı sordu. Arturo'nun annesi oğlumun arkadaşı, sanırım bir kere evime geldi, dedi. Ama yok, o tanımıyordu. Ben de tanımıyordum. Vargas Pardo çok sempatik biridir, diye mırıldandı Marsé. Şili'de oturmayalı çok mu oluyor? diye sordu Arturo'nun annesine. Çok oluyor, o kadar çok zaman oluyor ki artık pek hatırlamıyorum bile, dedi. Sonra Arturo'nun annesi Şili'den ve Meksika'dan söz etti, Marsé de Meksika'yı anlattı. Ne zaman senli benli oldular, gülüp söylemeye başladılar bilmiyorum, ben de onlara katıldım, galiba Marsé bir fıkra anlattı ona güldüm. Ne tesadüf, tanıdığım birinin birine ihtiyacı var, belki ilgini çeker, dedi Marsé. İş değil bir burs, özel eğitim kursları için bir burs. Özel eğitim mi? dedi Arturo'nun annesi. Evet, sanırım böyle diyorlar, geri zekâlı ya da Down sendromlu çocukların eğitimiyle ilgili. Ay, çok sevinirim, dedi Arturo'nun annesi. Biraz daha durup ayrıldık. Kapıdan çıkarken: Yarın bana telefon et, dedi Marsé.

Dönüşte durmadan güldük. Arturo'nun annesi Marsé'yi yakışıklı bulmuştu, çok güzel gözleri var, şahane bir tip, sevimli ve iç-

ten, deyip duruyordu. Çoktan beri onu böyle keyifli görmemiştim. Ertesi gün Marsé'ye telefon etti, Marsé ona burslarla ilgilenen kadının telefon numarasını vermiş. Bir hafta sonra, Arturo'nun annesi geri zekâlı, otistik, Down sendromlu çocukların eğitimcisi olmak için Barselona'da bir okulda hem kuramsal hem de uygulamalı eğitim görmeye başladı. Burs bir yıllıktı, bir yılın sonunda verimliliğe bakılarak uzatılacaktı. Kısa bir süre sonra hipertiroit tedavisi için hastaneye yattı. Önce ameliyat edeceklerini sanmıştık, ama gerek görmediler. Kısacası, Arturo Barselona'ya geldiğinde annesi çok daha iyiydi. Burs pek cömert bir burs değildi, ama çekiştire çekiştire idare edebiliyordu. Arturo geleceği zaman çikolata bile alabildi. Arturo'nun çikolatayı çok sevdiğini biliyordu, Avrupa çikolataları ünlüdür, Meksika'dakilerden çok ama çok daha iyidir.

7

Simone Darrieux, Petites Écuries sokağı, Paris, Temmuz 1977. Ulises Lima Paris'e geldiğinde, sadece bir süre Meksika'ya sığınmış Perulu bir kadın şairi, bir de beni tanıyordu. Ben onu Quito kahvesinde yalnızca bir kere görmüştüm. Arturo Belano ile gelmişti. Kahvelerimizi içerken konuşmuştuk, sonra ben Arturo ile çıkmıştım.

Evet, Arturo'yu iyi tanıyordum, gerçi o günlerden sonra hiç görüşmedik, bir daha görüşeceğimizi de hiç sanmıyorum. Ben Meksika'da ne mi yapıyordum? Teorik olarak antropoloji okuyordum, ama pratikte ülkeyi geziyor ve tanıyordum. Bol bol partilere gidiyordum, Meksikalıların öyle çok boş zamanları var ki, inanılır gibi değil. Param (bursluydum) her istediğimi yapmak için yeterli değildi elbette, bu yüzden bir fotoğrafçının, Jimmy Cetina'nın yanında çalışmaya başladım. Jimmy Cetina'yı bir otelde tanıdım. Sanırım Londres sokağında bir oteldi, adı da Vasco de Quiroga'ydı galiba. Çalışmaya başlayınca ekonomik durumum epeyce düzeldi. Jimmy artistik çıplak fotoğraflar çekiyordu, kendisi böyle diyordu, ama aslında *soft* pornoydu yaptığı iş. Çıplak boy fotoğrafları, baştan çıkarıcı pozlar, seri striptiz fotoğrafları. Çekimleri Bucareli sokağında bir binanın en üst katındaki stüdyosunda yapıyordu.

Arturo'yla nasıl tanıştığımızı anımsamıyorum şimdi, belki Jimmy Cetina'nın stüdyosunda bir çekimden çıkarken; belki bir barda ya da bir partide. Jerry Lewis dedikleri bir Amerikalı'nın Pizzaevi'nden çıkarken de olabilir. Meksika'da insanlar birbirleriyle en olmadık yerlerde tanışıyorlar. Her neyse, tanıştık ve birbirimizden hoşlandık, ama ilk birlikte yatmamız ta bir yıl sonra oldu.

Fransa'dan gelen her şey ilgisini çekiyordu, bu açıdan biraz saftı. Ben antropoloji okuyordum ya, ona göre zorunlu olarak, örneğin Max Jacob'un (bu ad bana yabancı değil, ama o kadar) yapıt-

larını bilmem gerekiyordu. Bilmediğimi, Fransız gençlerinin başka şeyler okuduklarını (örneğin, ben Agatha Christie okuyordum) söyleyince inanamadı, alay ettiğimi sandı. Ama anlayışlıydı, demek istediğim, her şeyi edebiyat açısından ele alıyormuş gibi *görünüyordu*, ama *fanatik* değildi; eğer Jacques Rigaut'yu okumamışsan seni hor görmüyordu örneğin. Ayrıca Agatha Christie'yi o da seviyordu, bazen birlikte saatlerce romanlarını hatırlar, esrarlarından söz eder (benim belleğim çok kötüdür, onunki ise mükemmel), cinayetlerini yeniden canlandırırdık.

Nesi bana çekici geldi bilmiyorum. Bir gün, biri Colorado'dan, Kuzey Amerikalı, ikisi Fransız üç antropoloji öğrencisiyle beraber kaldığım daireye götürdüm onu. Sonunda sabaha karşı dörtte yatakta bulduk kendimizi. Daha önce ona garipliklerimden söz etmiş, uyarmıştım. Bir gün, Modern Sanat Müzesi'nin heykeller olan bahçesinde gülüp söyleşirken, yarı şaka yarı ciddi ne korkunç heykeller, dedim ve ekledim: Arturo sakın benimle yatmaya kalkma, ben mazoşistim. Nasıl yani? dedi. Sevişirken dövülmekten hoşlanırım. O anda Arturo'nun gülümsemesi yüzünde dondu. Ciddi misin? dedi. Çok ciddiyim, dedim. Nasıl dövülmekten hoşlanırsın? Darbeler, dedim, suratıma tokat atılmasından, popoma vurulmasından, böyle şeylerden yani. Hızlı mı? diye sordu. Yok o kadar değil. Meksika'da fazla düzüşmüyor olmalısın, dedi bir süre düşündükten sonra. Neden öyle dediğini sordum. İzler yüzünden, Miss Marple, dedi, boynunda hiç morluk görmedim. Sevişiyorum elbette, dedim, mazoşistim ama budala değilim. Güldü. Sanırım dalga geçtiğimi düşündü o anda. O geceye gelince, sabaha karşı yatağa girdiğimizde bana çok şefkatli davrandı, ben de durdurmaya kıyamadım, madem her yanımı yalamak, öpücükler kondurmak istiyor varsın istediğini yapsın; ama bir süre sonra baktım ki sertleşmiyor elime aldım, okşadım. Ama hayır gene olmuyor, o zaman kulağına fısıldayarak bir sıkıntın mı var, diye sordum. Sıkıntısı olmadığını, iyi olduğunu söyledi, ama kalkmayacağı besbelliydi. O zaman, tamam, dedim, zorlama kendini, sıkma canını, istemiyorsan istemiyorsun, olur böyle şeyler. Bir sigara yaktı (Bali diye bir sigara içiyordu, ne tuhaf adı var!) ve seyrettiği son filmi anlatmaya başladı. Sonra kalktı, sigarasını tüttürerek, çırılçıplak odanın içinde birkaç tur attı, eşyalarıma baktı, yata-

ğın yanında yere oturdu ve fotoğraflarımı seyre daldı. Fotoğraflardan bazıları Jimmy Cetina'nın artistik fotoğraflarıydı, neden bilmem ben saklıyordum. Neden olacak salaklığımdan. Heyecanlandırıyorlar mı seni, diye sordum. Hayır, heyecanlandırmıyorlardı ama güzel fotoğraflardı, ve ben *çok iyi* çıkmıştım. Çok güzelsin Simone, dedi. Ve o anda nereden aklıma geldiyse, yatağa girmesini, üstüme çıkmasını, suratıma ve kıçıma hafifçe tokatlar indirmesini söyledim. Yüzüme baktı, bunu hayatta yapamam Simone, dedi; sonra düzeltti ve: Bunu da yapamam, dedi. Ama ben ısrar ettim, haydi bir cesaret gir yatağa, dedim. Girdi. Yüzükoyun döndüm, popomu kaldırdım: Hadi, başla yavaş yavaş vurmaya, tut ki bu bir oyun, dedim. Ve ilk darbeyi indirdi ve ben başımı yastığa gömdüm. Ne Rigaut'yu okudum, ne de Max Jacob'u; zorunlu okunması gereken Banville, Baudelaire, Catulle Mendés ve Corbiere gibi kodamanları da okumadım, ama Marquis de Sade'ı okudum. Öyle mi? dedi Arturo. Evet, öyle, dedim kamışını okşayarak. Darbeler popoma her seferinde daha bir inançla inmeye başladı. Marquis de Sade'dan ne okudun? *Yatak Odasında Felsefe*, dedim. Ya *Justine*'i? Tabii ki! dedim. Ya *Juliette*'i? Elbette, dedim. Ya *Sodom'un 120 Günü*'nü? Okumaz olur muyum, tabii ki okudum! Sözün burasına geldiğimizde artık ıslanmıştı, inliyordu ve kamışı bir sopa gibi dimdikti; bacaklarımı açtım ve sokmasını, ama sadece bunu yapmasını, ben demeden başka bir şey yapmamasını söyledim. Onu içimde duyumsamak çok keyifliydi. Yüzüme tokat at, dedim. Yüzüme, yanaklarıma vur. Parmaklarını ağzıma sok. Vurdu. Daha güçlü vur, dedim. Daha güçlü vurdu. Şimdi hareketlen, dedim. Odada bir süre benim çığlıklarımdan ve darbelerden başka bir şey duyulmadı. Sonra o da inlemeye başladı.

Gün ağarana dek seviştik. Bitirince bir Bali yaktı ve Marquis de Sade'ın tiyatro oyunlarını okuyup okumadığımı sordu. Hayır, okumadım, Sade'ın tiyatro oyunları olduğunu ilk kez duyuyorum, dedim. Sadece oyunları yazmakla kalmadı, birçok tiyatro yöneticisine, sahneye koymalarını öneren mektuplar da yazdı, dedi Arturo. Ama tabii ki kimse onun eserlerini sahneye koymaya cesaret edemiyordu, koysalar kendilerini hapiste bulurlardı (gülüştük). İnanılır gibi değil ama Sade işin peşini bırakmıyordu, mektuplarında oyun için gerekecek giysilerin masraflarını bile hesaplıyordu, işin

acıklı yanı hesapları tutuyordu. Hesapları iyiydi! Oyunlar kazanç sağlayabilirdi. Pornografik oyunlar mıydı? Hayır, içinde biraz seks olan felsefi oyunlardı, dedi Arturo.

Bir süre sevgili olduk. Tam tamına üç ay, Paris'e dönüş tarihime dek kalan süre. Her gece sevişmedik. Her gece birbirimizi görmüyorduk. Ama her türlüsünden seviştik. Beni bağladı, dövdü, kırbaçladı, arkadan girdi. Hiçbir zaman iz bırakmadı, kızarmış bir kıç dışında, bu da inceliğinin göstergesi. Biraz daha zamanımız olsaydı ona alışabilirdim, yani onu arardım demek istiyorum, o da bana alışırdı. Ama kendimize zaman tanımadık, sadece arkadaştık. Sohbetlerimizde Marquis de Sade'dan, Agatha Christie'den, genel olarak hayattan söz ediyorduk. Onu tanıdığımda herhangi bir Meksikalı'dan farkı yoktu, ama son günlerde artık kendini yabancı gibi hissediyordu. Bir keresinde: Siz Meksikalılar şöyle misiniz, böyle misiniz? diye sordum. Ben Meksikalı değilim Simone, Şilili'yim, dedi. Sesinde biraz hüzün vardı, ama kesin konuşmuştu.

Öyle ki, Ulises Lima evime gelip de Arturo Belano'nun arkadaşıyım dediğinde çok sevindim. Ama sonra Arturo'nun da Avrupa'da olduğunu ve bana bir kart bile gönderme nezaketini göstermediğini öğrenince kızdım. O sıralar üniversitede, Paris-Nord'da, Antropoloji Departmanı'nda çalışmaya başlamıştım. Bürokratik, sıkıcı bir işti, o Meksikalı'nın gelişi hiç değilse paslanmaya başlayan İspanyolcamı yeniden tazelememe yaradı.

Ulises Lima des Eaux sokağında oturuyordu. Bir kere, sadece bir kere gittim evine. O odadan daha kötü bir *chambre de bonne*, hizmetçi odası görmemiştim hiç. Küçücük, açılamayan tek bir pencere vardı, karanlık ve pis bir avluya bakıyordu. Oda öyle küçüktü ki ancak bir yatak ve çocuk yuvalarında kullanılanlara benzeyen kırık dökük bir masa sığıyordu. Giysilerinin bir kısmı bavuldaydı, çünkü dolap falan yoktu, birazı da etrafa saçılmıştı. İçeri girer girmez kusacağım sandım. Bu oda bozuntusuna kaç para verdiğini sordum. Ödediği rakamı söyleyince bilinçli olarak kandırıldığını anladım. Seni buraya kim getirdiyse, dedim, kandırmış, bu bir sıçan deliği, bu kentte bu fiyata bundan daha iyi bir sürü oda var. Evet, eminim, dedi, ama sonra neden olarak Paris'te kalmayı düşünmediğini, oda arayarak zaman kaybetmek istemediğini ileri sürdü.

Sık görüşmüyorduk, her seferinde beni o arıyordu. Bazen telefon ediyordu, başka zamanlar evime geliyor, dışarı çıkıp biraz gezinmek, sinemaya gitmek, ya da bir kahve içmek ister misin, diye soruyordu. Genelde meşgul olduğumu söylüyordum, ya ders çalışıyorum, ya da büronun işleri falan diyordum, ama bazen de kabul ediyordum ve çıkıp dolaşıyorduk. Yürüyüşler hep Lune sokağında bir barda son buluyordu, makarna yiyor, şarap içiyor ve Meksika' dan konuşuyorduk. Hesabı o ödüyordu. Bak şimdi hatırlayınca hep onun ödemesi tuhaf geldi, bildiğim kadarıyla çalışmıyordu. Çok okuyordu, her zaman koltuğunun altında birkaç kitapla dolaşıyordu, hepsi de Fransızcaydı. Doğruyu söylemek gerekirse, Fransızcanın üstesinden gelmiş olduğu söylenemez (dediğim gibi aramızda İspanyolca konuşuyorduk). Bir akşam bana planlarını anlattı. Bir süre Paris'te kalmayı, sonra İsrail'e gitmeyi düşünüyordu. Bunu söylediğinde biraz şaşkınlıkla biraz da inanmayarak gülümsedim. Neden İsrail? Çünkü bir arkadaşım orada yaşıyor. Yanıtı bu oldu. Sadece bu yüzden mi? diye sordum kuşkuyla. Sadece bu nedenle, dedi.

Aslında doğruydu, hiçbir yaptığı önceden kararlaştırılmış bir plana uygunmuş gibi görünmüyordu.

Sakin, yumuşak bir yapısı vardı, biraz uzak duruyordu ama soğuk biri değildi, tam tersine bazen çok sıcak, cana yakındı. Lima' nın karakteri Arturo'nun karakterinden çok farklıydı, Arturo ateşliydi, bazen herkesten nefret eder gibiydi. Ulises öyle değildi, saygılıydı, alaycı ama saygılıydı. İnsanları oldukları gibi kabul ediyordu, hiçbir zaman senin mahremiyetini zorlamaya kalkışacak biri gibi görünmüyordu, Latin Amerikalılarla daha önceki ilişkilerimde başıma çok gelmişti bunun tersi davranışlar.

Hipólito Garcés, Marcel Proust bulvarı, Paris, Ağustos 1977. Arkadaşım Ulises Lima Paris'e çıkageldiğinde çok sevindim doğrusu. Hemen ona, des Eaux'da benim oturduğum yerin hemen yanı başında, güzelce bir *chambre* buldum. Evi Marcel Proust'a hemen iki adımdı, sola döneceksin, René Boylesve bulvarına doğru yürüyüp Charles Dickens sokağına döndün mü des Eaux'a geldin sayılır. Böylece, deyim yerindeyse burun burunaydık. Benim odamda

bir ocak vardı ve her gün yemek pişiriyordum, Ulises de gelip benimle yiyordu. Ama ona: Bana birkaç kuruş vermelisin artık, dedim. Verdi. Merak etme Polito, tabii veririm, alışverişi sen yapıyorsun zaten, üstelik pişiriyorsun da. Ne kadar istiyorsun? dedi. Yüz dolar ver, tamam, bir daha sözünü etmeyelim, dedim. Doları olmadığını, sadece Fransız frangı olduğunu söyledi ve frank verdi. Parası vardı, ama biraz saftı. Yine de bir gün: Polito, yemekler günden güne kötüleşiyor, nasıl oluyor da bir tabak boktan pirinç pilavı bu kadar pahalı oluyor? Ona Fransa'nın Meksika ve Peru gibi olmadığını, pahalı bir ülke olduğunu söyledim. Burada bir kilo pirinç ateş pahası Ulises, dedim. Bana şöyle bir, Meksikalıların o ünlü yan bakışıyla baktı. Tamam, dedi, ama hiç değilse bir kutu domates salçası al, sade pilava talim etmekten usandım. Olur, tabii, şarap da alacağım, telaştan unuttum, ama bana biraz daha para vermen gerek, dedim. Verdi, ertesi gün domates salçalı pilavını hazırladım, önüne bir bardak da şarap koydum. Ama daha ertesi gün şarap yoktu (ben içtim, doğrusu bu), iki gün sonra da salça bitti, yine sade pilav yemek zorunda kaldı. Sonra makarna pişirdim. Dur bakayım başka ne vardı? Ha, mercimek yaptım, mercimekte hem bol demir var, hem de besleyici. Mercimek bitince nohut yaptım. Sonra gene sade pilava döndüm. Ve bir gün Ulises yarı şaka yarı ciddi şöyle dedi: Polito, bana öyle geliyor ki sen üçkâğıt yapıyorsun. Hazırladığın yemekler Paris'in en basit ama en pahalı yemekleri. Yok abi, dedim, yok, burada yaşamın ne kadar pahalı olduğunu bilemezsin, alışveriş yapmadığın belli oluyor. Böylece biraz daha para verdi ama ertesi gün yemeğe gelmedi. Aradan üç gün geçip görünmeyince des Eaux sokağındaki odasına gittim. Yoktu. Onu mutlaka görmem lazımdı, koridorda oturdum ve bekledim.

Saat neredeyse üçe geliyordu geldiğinde. Beni koridorda görünce, o karanlık pis kokan koridorda görünce, durakladı ve olduğum yerden beş metre ötede bacaklarını açıp, sanki saldırmamı bekliyormuşçasına öylece kaldı. Tuhaf olan, durup suskun kalmasıydı. Ağzını açmadı! Eyvah, dedim kendi kendime, bu herif bana gerçekten çok kızmış, şimdi buracıkta canıma okuyacak. Böylece, tedbirli davranıp yerimden kalkmamayı yeğledim. Ne de olsa yerdeki bir gölge tehlikeli olamaz, öyle değil mi? Ve adıyla seslendim:

Ulises, dostum, benim, Polito. Ha! dedi, bu saatte ne işin var burada? O zaman anladım ki seslenmeden önce beni tanımamış. Tamam da bu salak kimi bekliyordu, peki, diye geçirdim içimden. Kim sandın? dedim, ama işte o zaman anam avradım olsun, daha çok korktum. Ne bileyim, belki saatin geç olması, belki o karanlık koridor, şairane hayal gücümü harekete geçirdi, lanet olsun, titreme bile tuttu, Ulises'in siluetinin arkasında başka bir gölge gördüğümü sandım. Doğrusunu söylemek gerekirse o hayalet binada sekiz kat merdiveni inmek bile korkutuyordu beni. Yine de o anda en çok istediğim şey koşa koşa oradan kaçıp kurtulmaktı. Ama yalnız kalma korkusu baskın çıktı, ayağa kalktım, bir ayağım uyuşmuştu, Ulises' ten beni odasına davet etmesini istedim. Ta o zaman yeni uyanıyormuş gibi: Elbette Polito, dedi ve kapıyı açtı. İçeri girip de ışığı yakınca bedenime yeniden kan geldiğini hissettim, serde cingözlük var ya, getirdiğim kitapları gösterdim. Ulises hepsine tek tek baktı ve iyi dedi, ama ben onlara sahip olmak için can attığını biliyordum. Bunları sana getirdim, satın almak istersin belki, dedim. Ne kadar istiyorsun? dedi. Kafadan bir tutar attım, bakalım ne diyecek? Ulises yüzüme baktı ve tamam dedi, elini cebine attı, parayı verdi ve yüzüme bakmayı sürdürdü. Tamam dostum, ben gidiyorum, yarın seni nefis bir yemeğe bekliyorum, dedim. Yok, dedi Ulises, bekleme. Ama gene geleceksin, değil mi? Unutma, yemezsen açlıktan ölürsün, dedim. Hayır, Polito, bir daha sende hiç yemek yemeyeceğim, dedi Ulises. Ne oldu bilmiyorum. İçin için ödüm kopuyordu (odadan çıkıp koridoru geçip merdivenlerden inmek fikri korkunç geliyordu) ama Ulises'in karşısında belli etmemeye çalışarak konuşmaya başladım. Hay Allah, baktım durmadan konuşuyorum! Sanki sesim bana ait değildi, başını almış gidiyordu ve ben bir başkasını dinler gibi *kendi konuşmamı dinliyordum.* Ama bu haksızlık Ulises, o yiyecekleri almak için dünyanın parasını harcadım, neler neler aldım, şimdi ne olacak? Bozulsunlar mı? Hepsini ben yiyip de patlayayım mı? Midem mi bozulsun, karın ağrısına mı tutulayım? Cevap ver Ulises, duymazdan gelemezsin. Buna benzer bir şeyler söyledim. İçimden ne kadar kendi kendime sus Polito, sus, çok oluyorsun, bunun sonu kötü olacak, haddini bil salak, desem de sözcükler (ömrümde ilk kez söylemek istemediğim o sözcükler!),

dudaklarımdan, dilimden, ah o kemiksiz dilim, bedenimin o uyuşmuş parçasından, dökülüp duruyordu. Kendi ağzımdan çıkan şu sözleri de duydum: Sen ne biçim arkadaşsın Ulises, ben seni canım ciğerim gibi seviyordum, kardeşim gibi, şeyim, küçüğüm gibi, lanet olsun Ulises, şimdi sen bu hakaretlerle çıkıyorsun karşıma, falan filan... Neyse uzatmayayım. Sadece durmadan konuştuğumu anlatmak istiyorum. Ulises, o odadan çok tabuta benzeyen küçücük odada, karşımda gözlerini benden ayırmadan, sakin ve sessiz, beklediğim, korktuğum o hareketi yapmadan öylece duruyordu. Sanki içinden iki dakikan kaldı Polito, bir buçuk dakikan kaldı, elli saniyen kaldı Polito, zavallı dostum, on saniyen kaldı diye fıştıklıyordu. Ve ben, bedenimdeki bütün tüyleri görüyordum, sanki gözlerim açıkken aynı anda bir çift başka göz, ama bunlar kapalı, tenimin her santimetrekaresinde dolanıp bütün tüyleri tek tek sayıyordu, kapalı bir çift göz ama açık gözlerimin görmediklerini görüyordu bu kapalı gözler, söylediklerimden bir şey anlaşılmadığını biliyorum. Ve artık dayanamadım, bir orospu gibi yatağa yığıldım ve dedim ki: Ulises, kendimi kötü hissediyorum dostum, hayatım bir felaket, bana ne olduğunu anlamıyorum, hep iyi şeyler yapmaya çalışıyorum, ama her yaptığım kötü oluyor. Peru'ya dönmeliyim, bu boktan şehir beni öldürecek, eski Polito değilim, diye sürdürdüm, yüzümü yatak örtüsüne, Ulises'in kim bilir nerden bulup getirdiği tüylü yatak örtüsüne gömüp, içimi yakan her şeyi kustum. Örtü kötü kokuyordu, *chambre de bonne*'un alışılmış kir kokusu değildi bu koku, Ulises'in kokusu da değildi, başka bir kokuydu, ölüm kokusu gibi bir koku, birden beynime işleyen uğursuz bir koku. Yerimden sıçradım. Lanet olsun, Ulises, nerden buldun bu örtüleri, morgdan mı çıkardın? Ulises hâlâ, orada karşımda durmuş kıpırdamadan beni dinliyordu. Sıvışmak için en iyi fırsat bu, diye düşündüm, ayağa kalktım, elimi uzatıp omzuna dokundum. Sanki bir heykele dokunmuştum.

Roberto Rosas, Passy sokağı, Paris, Eylül 1977. Bizim oturduğumuz çatı katında on iki oda vardı. Bunların sekizinde Latin Amerikalılar yaşıyordu; bir Şilili, Ricardito Barrientos; Arjantinli bir çift, Sofía Pellegrini ve Miguelito Sabotinski; geri kalan odalarda

oturan bizler hepimiz Perulu'yduk, hepimiz şairdik, hepimiz birbirimizle kavgalıydık.

Bayağı bir böbürlenerek çatı katımıza Passy Komünü adını vermiştik, ya da Pueblo Joven Passy diyorduk, Genç Passy Halkı.

Durmadan tartışıyorduk, en sevdiğimiz konular, daha doğrusu yegâne konumuz politika ile edebiyattı. Ricardito Barrientos'un odasında daha önce Polito Garcés otuyordu. Polito da Perulu'ydu ve şairdi. Ama bir gün, acil bir toplantıdan sonra ona bir ültimatom vermeyi kararlaştırdık. Ya buradan bu hafta derhal gidersin, ya da seni merdivenlerden aşağı atarız, yatağına sıçarız, şarabına fare zehiri koyarız, hatta daha beter bir şeyler yaparız. Neyse ki Polito sözümüzü dinledi, yoksa ne olurdu bilmiyorum.

Yine de bir gün çıkageldi, sürüngenlik alışkanlığından vazgeçmemişti elbette. Bir odaya giriyor, oradan çıkıp ötekine giriyor, borç para istiyordu (hiçbir zaman ödemeyeceği borçlar), bir odada kendini kahve içmeye davet ettiriyor, ötekinde mate içmeye (Sofía Pellegrini ondan ölesiye nefret ederdi), birinden ödünç kitap istiyor, ötekilere bu hafta Bryce Echenique'yi, Julio Ramón'u gördüğünü anlatıyor, Hinostroza ile çay içmişmiş, falan filan... Yani her zamanki yalanlar, bir kez söylese insan inanabilir, ikinci kez söylediğinde komik gelebilir, ama defalarca tekrarlanınca insana tiksinti veriyordu, bir yandan da acıyordu insan, çünkü besbelli Polito hafiften kafayı üşütmüştü. Ama hangimiz iyiydik ki, gerçekten iyi yani? Orası doğru, hiçbirimiz Polito kadar kötü durumda değildik.

Demem o ki bir gün çıkageldi, bir öğleden sonraydı, tesadüfen hemen hemen hepimiz odalarımızdaydık (biliyorum, çünkü öteki odaların kapılarını tıklattığını, "ne haber, dostum" diyen bildik sesini duydum). Bir süre sonra kapı aralığına gölgesi düştü, sanki ben çağırmadan girmeye çekiniyormuş gibiydi. O zaman ben de, belki biraz fazla sert, Ne istiyorsun kaşkaval, dedim. Bön bön sırıttı ve başladı saymaya: Ay Robertito, görüşmeyeli ne çok oldu, her zamanki gibi iyi görünüyorsun dostum, çok sevindim doğrusu, bak sana bir şair getirdim, tanıştırayım, Meksika Cumhuriyetinden bir arkadaş, dedi.

Ancak o zaman fark ettim yanında birinin olduğunu. Esmer, yerli kırması, irice birisi. Sanki gözleri sulanmış, sanki silinmiş gi-

biydi, dudaklarında Passy Komünü'nde görmeye hiç alışık olmadığımız bir hekim gülümsemesi, bizim orda hepimiz folklor müzisyenleri ya da avukatlar gibi gülümseriz.

İşte Ulises Lima böyle biriydi. Onu böyle tanıdım. Arkadaş olduk. Paris gezintilerimizde birbirimize eşlik ettik. Polito'ya hiç mi hiç benzemiyordu tabii ki.

Paris'te ne kadar kaldığını hatırlamıyorum. Kişiliklerimiz farklıydı ama sık görüşüyorduk. Bir gün bana gideceğini söyledi. Nasıl yani, dostum? dedim, çünkü bildiğim kadarıyla bu kenti çok seviyordu. Sanırım sağlığım pek iyi değil, dedi ve gülümsedi. Ciddi bir şey mi? Hayır, ciddi bir şey değil, ama rahatsızlık veriyor. İyi öyleyse, madem ciddi bir sorun yokmuş, bir kadeh tokuşturup kutlayalım, Meksika'nın şerefine! dedim. Meksika'ya dönmüyorum, Barselona'ya gideceğim, dedi. Barselona da nerden çıktı? diye sordum. Orada bir arkadaşım var, bir süre onun evinde kalacağım. Başka bir şey söylemedi, ben de sormadım. Sonra biraz daha şarap almak için çıktık, Porte de Bir Hakeim'de şaraplarımızı içerken ona son gönül maceralarımı anlattım. Ama aklı başka yerdeydi, dönüp dolaşıp yine her zamanki konumuza döndük, şiirden konuşmaya başladık. Bu konudan giderek daha az hoşlanıyorum bugünlerde.

Ulises'in genç Fransız şiirini beğendiğini anımsıyorum. Bunu kanıtlayabilirim. Bizler, yani Passy'nin Genç Halkı genç Fransız şairlerini iğrenç buluyorduk. Hanım evlatları, uyuşturucu bağımlıları ne olacak. Anla bunu artık Ulises, diyordum ona. Biz devrimciyiz, biz Latin Amerika hapishanelerini tanımış kişileriz, Fransız şiirini nasıl sevebiliriz? Ve o serseri gülmekle yetiniyordu. Bir seferinde beraber Michel Bulteau'yu görmeye gittik. Ulises'in Fransızcası felaketti, bu durumda sohbetin yükü benim omuzlarıma binmişti. Daha sonraları Mathieu Messagier, Jean-Jacques Faussot, Bulteau' nun kız arkadaşı Adeline'le de tanıştım.

Hiçbirinden hoşlanmadım. Faussot'ya çalıştığı dergide bir denememi basabilir mi diye sordum, dergi dediysem boktan bir pop müzik dergisi, önce okumam lazım, dedi. Birkaç gün sonra götürdüm, beğenmedi. Bir keresinde Messagier'ye, "edebiyatın yüz akı" dedikleri, söylentiye göre kırklı yıllarda Lima'ya yaptığı bir yolculukta Martín Adán'ı tanımış yaşlı bir Fransız şairinin adresini sor-

muştum, Messagier türlü bahaneler uydurdu, sözde ihtiyar ziyaret kabul etmiyormuş da falan filan, ve adresi vermedi. Ne kadar, adamdan borç para istemeyeceğim, sadece bir söyleşi yapmak istiyorum, dedimse de olmadı. Son olarak Bulteau'ya yazdıklarını İspanyolcaya çevireceğimi söyledim. Hoşuna gitti elbette, sorun çıkarmadı. Şaka niyetine söylemiştim oysa. Ama sonra pek de kötü bir fikir olmadığını düşündüm. Birkaç gece sonra da kolları sıvadım. Seçtiğim şiir "Sang de satin". Şair olmama ve şiir çevirilerini şairlerin yapması gerektiğini bilmeme karşın daha önce şiir çevirisi yapmak aklımın ucundan bile geçmemişti. Kimse benim şiirlerimi başka bir dile çevirmiyordu. O zaman ben ne diye çevireyim? İyi de, hayat böyle işte! Kötü bir fikir olmadığını düşündüm. Belki de suç Ulises'indi, belki de ta içime işlemiş alışkanlıklarımı etkiliyordu. Belki de o zamana dek yapmadığım bir şey yapmanın zamanı geldi diye düşündüm. Bilmiyorum. Bildiğim, Bulteau'ya şiirlerini çevirmek ve olmayan bir Peru dergisinde, adını hemen oracıkta uyduruverdim, çevrimi bastırmak (basmak anahtar sözcük) istediğimi söyledim. Westphalen'in de aynı dergide çalıştığını ekledim. Bulteau razı oldu, sanırım Westphalen'in kim olduğundan haberi bile yoktu, Huamán Poma ya da Salazar Bondy de diyebilirdim, hiç fark etmezdi. Ve hemen işe başladım.

Ulises gitmiş miydi, yoksa hâlâ Paris'te miydi, hatırlamıyorum. "Sang de satin". Daha ilk anda bu lanetlik şiirle sorunlar yaşamaya başladım. Adını nasıl çevirecektim? "Saten Kanı" diye mi yoksa "Atlas Kan" diye mi? Bir haftadan uzun bir süre bunu düşündüm. Ve işte o zaman birden Paris'in ve Fransız dilinin korkunçluğu, genç şiirin, pis yabancı olarak yaşama koşullarımızın, Avrupa'da yitik Güney Amerikalı olma durumumuzun hüznü ve çaresizliği çöküverdi üzerime. Sadece Avrupa'da mı, dünyada da yerimiz olmadığını anladım. Ve anladım ki "Saten Kanı" mı "Atlas Kan" mı, her ne haltsa, bu şiirin çevirisini yapamayacağım; yapacak olursam Bulteau'yu Teherán sokağındaki stüdyosunda öldürüp umutsuzluk içinde Paris'ten kaçmam gerekecek. Böylece bu girişimi mutlu sona erdirmemeye karar verdim ve Ulises gittikten sonra (ne zaman gittiğini tam olarak anımsamıyorum) Fransız şairlerle bir daha hiç görüşmedim.

Simone Darrieux, Petites Écuries sokağı, Paris, Eylül 1977. Hiçbir zaman doğru dürüst bir iş bulamadı. Nasıl geçiniyordu doğrusu bilmiyorum. Geldiğinde parası vardı, bunu iyi biliyorum. İlk buluşmalarımızda hesabı hep o öderdi, sütlü kahve, elma likörü, bir iki kadeh şarap, filan. Ama yanında getirdiği para çabuk bitti, bildiğim kadarıyla bir yerden geliri de yoktu.

Bir keresinde sokakta beş bin franklık bir banknot bulduğunu söyledi. O günden beri hep yere bakarak yürüyormuş, öyle dedi.

Bir süre sonra bir kez daha bir banknot bulmuş.

Perulu arkadaşları bazen kendisine iş veriyorlardı. Bir Perulu şairler grubu, ama eminim sadece adları şairdi o kadar. Paris'te yaşamak yıpratıcıdır, böyle olduğunu Paris'te yaşamış olan herkes bilir. Paris demir gibi güçlü olmayan yetenekleri eritir, bayağılaştırır, siler. Tanıdığım birçok Latin Amerikalı bu duruma düşmüştür. Ulises Lima için de böyle oldu demek istemiyorum, ama Perulu arkadaşları için bu söylediğim geçerli. Bu çocuklar temizlik işleri yapan bir tür kooperatif oluşturmuşlardı. Bürolarda yerleri cilalamak, camları silmek gibi işler yapıyorlardı, kooperatiftekilerden biri hastalanınca ya da şehir dışına çıkınca Ulises onların yerine çalışıyordu. Hemen her zaman hastalık nedeniyle işe gelmeyen biri oluyordu, Perulular çok gezmiyorlardı, sadece yaz sonunda bazıları Roussillon'a, bağbozumuna gidiyorlardı. İki ya da üç kişilik gruplar halinde yola çıkıyorlardı, giderken de Costa Brava'ya tatile gittiklerini söylüyorlardı. Onlarla iki-üç kez beraber oldum, acınacak yaratıklardı, sadece biri değil birçoğu beni yatağa götürmeye kalktı.

Kazandığın para ancak açlıktan ölmemene yetiyor, İsrail'e gitmek için yeterli parayı ne zaman bir araya getireceksin? diye sordum bir kezinde Ulises'e. Yakında, diye yanıtladı, ve ekonomik durumuyla ilgili tartışma oracıkta sona erdi. Aslında, şimdi düşününce, onunla yaptığımız sohbetlerin konusunu saptamak hiç kolay değil. Arturo ile konuştuklarımız belliydi (temelde sohbetlerimizin konusu edebiyat ve cinsellikti), Ulises'le sınırlar belirsizdi, belki de az görüştüğümüz için (ama o kendi açısından arkadaşlığımıza sadıktı, telefon numaramı hiç unutmuyordu), belki de fazla bir şey talep etmeyen biriydi, ya da öyle görünüyordu.

Sofía Pellegrini, Trocadero Parkı'nda otururken, Paris, Eylül 1977. Ona, des Eaux'lu İsa adını takmışlardı, hepsi onunla dalga geçiyordu, Paris'teki en yakın arkadaşı olduğunu söyleyen Roberto Rosas bile. Onunla dalga geçiyorlardı, çünkü budalaydı, böyle diyorlardı onun için, sonra da sinsi bir budala diye bir de açıklama getiriyorlardı. Polito Garcés'in onu art arda üç kere nasıl aldattığını anlatıyorlardı. Des Eaux'lu İsa. Hayır, ben onu görmeye evine gitmedim. Evet, biliyorum, evi hakkında çok kötü şeyler söylüyorlardı, in gibi bir yermiş, Paris'te işe yaramaz ne varsa topluyormuş: çöpler, dergiler, gazeteler, kitapçılardan çaldığı kitaplar, bir süre sonra kokusu siniyormuş her şeye, sonra da hepsi çürüyor, küfleniyor, inanılmaz renklere bürünüyormuş. Günlerce ağzına bir lokma koymadığını, aylarca hamama gitmediğini söylüyorlardı. Ama bence bu yıkanmama dedikodusu doğru değildi, çünkü onu hiç çok pis görmedim. Orası doğru, pek iyi tanımıyordum onu, arkadaşı değildim, ama bir gün Passy'deki çatı katımıza geldi. Benden başka kimse yoktu, ben de kötüydüm, depresyondaydım, erkek arkadaşımla kavga etmiştim, işlerim yolunda gitmiyordu, geldiğinde *chambre*'ıma kapanmış ağlıyordum, ötekiler sinemateke gitmişlerdi, ya da belki o bildik siyasi toplantılardan birine, sözde hepsi devrimci militanlardı ya. Ulises sanki kimseyi bulamayacağını önceden biliyormuş gibi hiçbir kapıyı çalmadan koridorda dolandı ve dosdoğru benim odama yöneldi. Ben odada yalnızdım, yatağın üzerine oturmuş duvara bakıyordum (temizdi, iyi kokuyordu), hiçbir şey söylemeden yanımda durdu; sadece Sofía dedi, ve ağlamam geçene dek, ayakta, yanımda durdu. Bu yüzden güzel bir anısı var bende.

Simone Darrieux, Petites Écuries sokağı, Paris, Eylül 1977. Ulises benim evimde duş yapardı. Bunun beni sevindirdiğini söyleyemem. Başkasının kullandığı havluyu kullanmaktan hoşlanmam, hele bu kişiyle fiziksel hatta duygusal bir yakınlığım yoksa. Ama gene de duşumu kullanmasına izin veriyordum, sonra da havluları alıp makineye atıyordum. Bunun dışında, benim evime gelince derli toplu olmaya çalışıyordu, kendi çapında elbette, ama çabalıyordu, önemli olan da bu. Duş yaptıktan sonra yeri siliyordu, gider-

deki saçları topluyordu; belki aşırı titizlik diyeceksiniz ama giderin üstünde bir tomar saç görünce küveti tıkayacak diye histeri krizleri geçiririm (hele bir de kendi saçım değilse!). Sonra kullandığı havluları katlayıp bidenin üstüne koyuyordu, ben istediğim zaman makineye atayım diye. Hatta ilk günlerde sabununu da getiriyordu, ama ben gerekmediğini, benim sabunumu ve şampuanımı kullanabileceğini (ama süngerime dokunmayı aklının köşesinden bile geçirmesin!) söyledim.

Çok efendice davranıyordu. Genellikle bir gün önce telefon ediyor, müsait olup olmadığımı, davetlilerim var mı, ya da bir işim var mı diye soruyordu. Sonra bir saat kararlaştırıyorduk ve ertesi gün tam kararlaştırdığımız saatte geliyordu, biraz sohbet ediyorduk, sonra da yıkanıyordu. Sonra bir süre yok oluyordu. Bazen bir hafta geçiyordu, ama bazen de iki ya da üç hafta görünmüyordu. Böyle zamanlarda herhalde çarşı hamamına gidiyor diye düşünüyordum.

Bir seferinde, Lune sokağındaki barda bana yabancıların, Fransızca konuşan Afrikalı siyahların ve Magriplilerin gittiği hamamları ve başka yerleri sevdiğini söyledi. Bu hamamlara yoksul Fransız öğrenciler de gidiyordu. Ona bunu söylediğimde, evet onlar da geliyor, ama daha çok yabancılar geliyor, dedi. Bir seferinde de bana Meksika'da hiç hamama gittin mi? diye sordu. Hayır, hiç gitmedim, tabii ki, dedim. O hamamlar gerçek hamamlar, içinde saunası var, Türk hamamı var, dedi. O tür hamamlar burada da var, ama daha pahalı oluyorlar, dedim. Meksika'da pahalı değil, ucuz, dedi. Doğrusu o güne dek Meksika hamamlarını hiç düşünmemiştim. Ama kesin orada çarşı hamamında yıkanmıyordun, dedim. Hayır, çok seyrek, ama aslında hayır hamamda yıkanmıyordum.

Tuhaf bir insandı. Kitapların kenarına notlar alırdı. Neyse ki ona hiç ödünç kitap vermedim. Neden mi? Çünkü kitaplarımda karalamalar olsun istemem. Ama bundan da kötü bir alışkanlığı daha vardı. Belki inanmayacaksınız ama duşun altında kitap okurdu. Yemin ederim ki doğru. Nasıl nereden biliyorum? Çok basit. Hemen hemen bütün kitapları ıslaktı. Önce yağmurdan ıslandıklarını sandım. Ulises çok yayan dolanırdı, metroya çok seyrek binerdi, Paris'in bir ucundan ötekine yürüyerek giderdi. Sırılsıklam ıslanırdı,

yağmurun dinmesini beklemek için bir yerlere sığınmazdı hiç. Kitapları, en azından en çok okuduğu kitaplar, hep biraz buruşmuş, katılaşmış olurdu. Ben yağmurdan ıslandıkları için böyle olduklarını sanıyordum. Ama bir gün banyoya elinde kuru bir kitapla girdiğini gördüm, çıkınca baktım kitap ıslak. O gün merakımı yenemedim. Yanına gidip kitabı elinden aldım. Sadece kapakları değildi ıslak olan, kimi sayfalar da ıslaktı ve kenarına mürekkeple alınan notlar akmıştı, bazılarını belki de duşun altında yazmıştı. O zaman, aman Tanrım, inanmıyorum, duşun altında kitap mı okuyorsun? dedim. Okumadan edemediğini, ama yalnızca şiir okuduğunu söyledi. Neden yalnızca şiir okuduğunu açıkladı ama ben anlamadım, yani o anda anlamadım demek istiyorum, şimdi ne demek istediğini anlıyorum. Bütün kitabı değil yalnızca birkaç sayfa okuduğunu anlatmak istiyordu. Gülmeye başladım, kendimi kanepenin üzerine attım ve katıla katıla güldüm. O da gülmeye başladı, uzun bir süre ikimiz birden güldük, şimdi hatırlamıyorum ne kadar sürdü ama çok güldük.

Michel Bulteau, Téhéran sokağı, Paris, Ocak 1978. Telefon numaramı nereden bulmuş bilmiyorum, ama bir gece, saat on ikiden sonraydı, telefon çaldı. Biri Michel Bulteau'yu sordu. Ben Michel Bulteau'yum, dedim. O da: Ben Ulises Lima, dedi ve sustu. Sessizlik. Güzel, dedim. Evde bulduğuma sevindim, umarım uyumuyordun, dedi. Hayır, uyumuyordum, dedim. Sessizlik. Seni görmek isterim, dedi. Şimdi mi? diye sordum. Olur, evet, istersen şimdi evine gelebilirim, dedi. Nerdesin? dedim, ama o başka şey anladı ve Meksikalı'yım, diye yanıtladı. O zaman hatırlar gibi oldum, Meksika'dan bir dergi gelmişti. Yine de Ulises Lima adı tanıdık gelmiyordu. Question Mark diye bir şey duydun mu? diye sordum. Hayır, duymadım, dedi. Sanırım Meksikalılar. Question Mark mı? Kimmiş bu Question Mark'lar? Tabii ki bir rock grubu, dedim. Maskeliler mi? diye sordu. Ben önce ne demek istediğini anlamadım. Maskeleri var mı? Tabii ki maskeli çalmıyorlar, dedim. Neden maske taksınlar ki? Meksika'da sahneye maskeli çıkan rock grupları mı var? Bazen, dedi. Kulağa gülünç geliyor ama ilginç olabilir,

dedim. Beni nereden arıyorsun? Kaldığın otelden mi? dedim. Hayır, sokaktan, dedi. Miromesnil metro istasyonuna nasıl geleceğini biliyor musun? Evet, evet, biliyorum, sorun değil, dedi. Yirmi dakika sonra öyleyse, dedim. Geliyorum, dedi ve telefonu kapattı. Kotumu giyerken düşündüm: Neye benzediğini bile bilmiyorum! Meksikalı şairler neye benzer? Hiç Meksikalı şair tanımıyorum ki! Yalnız Octavio Paz'ın bir fotoğrafını görmüşlüğüm var! Ama bu Lima denen adam, içimden öyle geliyordu, kesinlikle Octavio Paz'a benzemiyordu. O zaman Question Mark'ları düşündüm, aklıma Elliot Murphie ve New York'ta bana söylediği bir şey geldi: Meksikalı Kurukafa; Meksikalı Kurukafa dedikleri bir tip, Franklin sokağıyla Broadway'in köşesinde, Chinatown'da yalnızca bir kere görmüştüm. Meksikalı Kurukafa müzisyendi, ama ben yalnızca bir gölge gördüm ve Elliot'a bu adamı bana neden göstermek istediğini sordum. Elliot gözlerinin solucana benzediğini ve solucan gibi konuştuğunu söyledi. Solucanlar nasıl konuşur ki? dedim. Elliot, çift sözcüklerle, dedi. Tamam. Açıklamıştı. Peki, niye bu adama Meksikalı Kurukafa diyorlar? diye sordum. Ama artık Elliot beni dinlemiyordu, galiba başka biriyle konuşuyordu; dal gibi kupkuru, üstelik Meksikalı ya da hayatının bir döneminde Meksika'da yaşamış biri olabileceği geldi aklıma. Ama yüzünü görmemiştim, yalnızca mekânı bir uçtan öteki uca kat eden gölgesini görmüştüm. Bir şeye benzetilemeyecek, imgelerden arınmış bir gölge, sadece gölge olan bir gölge. Tamam, şimdilik bu kadar yeter, dedim. Siyah kotumu giydim, saçımı taradım ve telefon eden yabancıyı ve New York'ta kaşla göz arasında gördüğüm Meksikalı Kurukafa'yı düşünerek sokağa çıktım. Téhéran sokağı ile Miromesnil metro istasyonu arası, seri adımla sadece birkaç dakika, ama Haussmann bulvarını geçmek, sonra Avenue Percier'yi kat edip La Boetie'nin bir bölümünü yürümek gerek. Bu sokaklar gecenin o saatinde sanki röntgen ışınlarının bombardımanına uğramışçasına cansızdır, ancak o anda aklıma geldi bu yabancıya Monceau istasyonunda randevu vermenin daha uygun olacağı. O zaman ters yöne, Téhéran sokağından Monceau sokağına doğru, oradan Ruysdael bulvarına geçerek Monceau parkını bir uçtan öbür uca kat eden Ferdousi bulvarından Monceau metro istasyonuna gelecektim. O saatlerde Monceau

parkı keşlerle, torbacılarla, başka yerlerden oraya gelmiş melankolik polislerle doludur; Meksikalı Kurukafa'yla buluşmak için biçilmiş kaftan olacak Republique Dominicaine meydanına açılışı hazırlayacak karanlıklar ve ataletler dünyası. Ama başka yol seçmiştim, bomboş ve tertemiz bulduğum Miromesnil sokağındaki merdivenlere dek yoluma devam ettim. İtiraf edeyim ki o âna dek metro merdivenleri gözüme hiç bu denli etkileyici, ama aynı zamanda bu denli gizemli görünmemişti. Oysa görüntüsü her zamankinden farklı değildi. Değişikliğin nedenini hemen buldum, sorun bendeydi, yakışıksız bir saatte bir yabancıyla buluşmayı kabul etmek sık yaptığım bir şey değildi. Rastlantısal davetlerden kaçma alışkanlığım olmadığı da doğru aslında. İşte oradaydım ve önemli olan buydu. Kitap okuyan ve büyük olasılıkla birini bekleyen bir memurdan başka kimse yoktu merdivenlerde. Sonunda merdivenlerden inmeye başladım, beş dakika bekleyecek, sonra da gidecektim ve bu olayı tamamen unutacaktım. İlk dönemeçte, eski püskü bezlerle ve kartonlarla örtünmüş, uyuyan ya da uyurmuş gibi yapan yaşlı bir kadına rastladım. Birkaç metre ötede, yılan görmüş gibi yaşlı kadına bakan uzun saçlı, esmer hatları Meksikalı'ya benzeyen, gerçi Meksikalılar konusunda cehaletimin sınırı yoktu, bir tip gördüm. Durdum ve inceledim. Boyu benden kısaydı, üzerinde oldukça yıpranmış bir deri ceket, koltuğunun altında dört-beş kitap vardı. Bir anda sanki uyanıverdi ve gözlerini bana dikti. Oydu kesin. Yanıma geldi ve elini uzattı. Çok tuhaf sıkmıştı elimi. Sanki el sıkarken mason selamı ile Meksika mafyasının selamını iletiyordu. Her halükârda, gıdıklayıcı ve biçimsel açıdan tuhaf bir el sıkıştı; sanki elimi sıkan elin derisi yokmuş, ya da yalnızca bir kılıf, dövmeli bir kılıfmış gibi dokunuyordu. Neyse şimdi eli unutalım. Ona çok güzel bir gece olduğunu ve çıkıp dolaşmamızı teklif ettim. Sanki hâlâ yaz gibi, dedim. Beni sessizce izledi. Bir an için bütün buluşmamız süresince konuşmamasından korktum. Kitaplarına baktım, biri benim kitabımdı, *Ether-Mouth*, öteki Claude Pelieu'nündü, geri kalanlar herhalde adlarını hiç duymadığım Meksikalı yazarların kitaplarıydı. Ne kadar zamandır Paris'te olduğunu sordum. Çok oluyor, dedi. Fransızcası berbattı. İngilizce konuşmayı teklif ettim, kabul etti. Miromesnil'den Faubourg St. Honoré'ye dek yürüdük. Sanki bir

randevuya yetişmek için az zamanımız kalmışçasına büyük ve hızlı adımlarla yürüyorduk. Yürümekten pek hoşlanmam. Ama o gece durmadan yürüdük, Faubourg St. Honoré'den Boissy d'Anglas'a, oradan Champs Elysées'ye, oradan Grand Palais'nin şaşmaz gölgesini arkamızda bırakarak hızımızı kesmeden III. Alexandre köprüsü yönünde sola döndük. Bu arada Meksikalı, çoğu zaman anlaşılmaz, dökülen bir İngilizceyle anlamakta zorluk çektiğim bir hikâye anlatıyordu. Bir tek kelimesinden kimsenin haberi olmayan eserler, kayıp şairler ve dergilerle ilgili bir hikâye. Mekân, Kaliforniya çevresi, ya da Arizona, ya da bu bölgelere komşu Meksika'daki bir bölge. Güneşin kavurduğu ve geçmişte bir zamanda kalmış, unutulmuş, en azından burada, Paris'te, yetmişli yıllarda hiç mi hiç önemsenmeyen gerçek ya da sanal bir bölge. Uygarlık dışı bir hikâye dedim. O da, Evet, görünüşte öyle, evet, evet, dedi. Ve ben de ona: Demek Question Mark'lardan söz edildiğini hiç duymadın? dedim. Hayır, hiç duymadım, dedi. Bir gün onları mutlaka dinlemelisin, çok iyiler, dedim. Ama aslında diyecek başka bir şey bulamadığım için söylemiştim bunu.

8

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Onlara, Çocuklar, Los Suicidas *mezcal*'i bitti işte, inkâr edilemez bir gerçek, yeri doldurulamaz bir kayıp. Aranızdan birinin inip bir şişe Sauza alıp gelmesine ne dersiniz? dedim. Meksikalı olan, Ben giderim Amadeo, dedi ve tam çıkmaya hazırlanıyordu ki durdurdum, Bir dakika, parayı unuttun arkadaşım, dedim. Bana baktı ve Dünyada olmaz, bu şişe bizden Amadeo, dedi. Ne sempatik çocuklar. Gitmeden önce ona yolu tarif ettim. A, evet, bu kadarcık karıştım, doğrusu, Venezuela sokağından Brasil sokağına kadar gitmesini, oradan sağa dönüp Honduras sokağından devam ederek Santa Catarina meydanına kadar yürümesini, meydana gelince sola dönüp bu sefer Chile sokağına yürüyüp oradan da La Lagunilla pazarına gidecekmiş gibi yukarı doğru gitmesini söyledim. La Guerrerense barı, hemen orada, sol tarafta, El Buen Tono nalburunun yanında, bulamaması imkânsız. La Guerrerense'de benim gönderdiğimi söyleyip vakit kaybetmeden geri gelmesini tembihledim. Sonra kâğıtları karıştırmayı sürdürdüm, öteki genç oturduğu yerden kalktı ve kitaplığımı incelemeye koyuldu. Aslında ben onu görmüyordum, sadece duyuyordum. Bir adım atıyor, bir kitap alıyor sonra gene yerine koyuyordu. Kitapların sırtında dolanan parmağının çıkardığı sesi duyuyordum! Ama onu görmüyordum. Yeniden oturmuş, çıkarttığım paraları cüzdana koymuştum, titreyen ellerimle sararmış kâğıtlarımı karıştırıyordum. Bir yaştan sonra insan öyle sorumsuzca içki içemiyor. Başımı eğmiştim, gözlerim biraz bulanık görüyordu; Şilili genç kitaplığın karşısında sessizce dolanıyordu; ben sadece kitaplara dokunan işaretparmağının ya da serçeparmağının çıkardığı sesi duyuyordum. Ay, ne eli durmaz çocuk bu, bir meteor gibi koca

kitapların sırtında dolaşıyor, parmağın, tenin deriye sürtünmesinin, kartona sürtünmesinin çıkardığı cızırtı kulağa hoş gelen, uyku getiren bir ses. Bu yüzden olmalı o anda gözlerimi yumdum (ya da belki daha önceden yummuştum) ve kocaman kapılarıyla Santo Domingo meydanı, Venezuela sokağı, Palacio de la Inquisición, Loreto sokağındaki Las Dos Estrellas barı, Justo Sierra sokağındaki La Sevillana kafeteryası, Pino Suárez yakınlarında Misionero sokağındaki, ne üniformalıların, ne köpeklerin, ne de kadınların girmesine izin verilen Mi Oficina barı birer birer gözlerimin önünden geçti. Kadınların girmesine izin vermiyorlardı ama biri hariç, o giriyordu. O kadını gördüm, aynı sokaklarda yürüyordu gene, Loreto'da, Soledad'da, Correo Mayor'da, Moneda'da, onu hızla bir ucundan ötekine Zócalo meydanını geçerken gördüm. Ne görüntüydü ama! Yirmili yıllarda Zócalo meydanını hızla geçen yirmi küsur yaşlarında bir kadın. Öyle hızlı yürüyordu ki sanki sevgilisiyle buluşmaya, ya da o yakınlarda çalıştığı dükkândaki işçeğizine geç kalmış! Düzgün giyimli, ucuz ama güzel giysiler içinde bir kadın. Saçları siyah kehribar gibi, sırtı dimdik, bacakları çok uzun değil ama zayıf olsun şişman olsun, biçimli olsun biçimsiz olsun, her genç kadının bacağı gibi zarif, taze ve kararlı. Ayağında topuksuz, ya da çok kısa topuklu, ucuz ama güzel ve her şeyden öte rahat iskarpinler var, böylece hızlı yürüyebiliyor, randevusuna ya da işine zamanında yetişiyor. Ama biliyorum, ne bir randevusu var yetişecek, ne de onu bekleyen bir işi. Öyleyse nereye gidiyor? Ya da hiçbir yere gitmiyor da bu onun normal yürüyüşü mü? Şimdi kadın Zócalo meydanının öteki ucuna geldi, Monte de Piedad sokağından Tacuba'ya doğru gidiyor, burası daha kalabalık, o kadar hızlı yürüyemiyor. Yavaşlayarak Tacuba sokağına sapıyor, bir an için kalabalıkta kayboluyor, ama sonra yeniden görünüyor, işte orada, Alameda parkı yönünde yürüyor, ya da belki daha önce, Büyük Postane'de duracak. Evet şimdi elinde kâğıtlar olduğunu iyice seçebiliyorum, mektuptur belki de. Ama, hayır, Postane'ye girmiyor, Alameda'ya doğru karşıya geçiyor ve duruyor. Görünüşe bakılırsa soluklanmak için duruyor, sonra yeniden yürümeye başlıyor, aynı tempoda, artık parkta ağaçların altında. İşte böyle, hani geleceği gören kadınlar vardır ya, ben de geçmişi görüyorum. Meksika'nın geçmişini ve rü-

yamda uzaklaşan bu kadının sırtını görüyorum. Ve ona diyorum ki: Nereye gidiyorsun, Cesárea? Nereye gidiyorsun, Cesárea Tinajero?

Felipe Müller, Céntrico barı, Tallers sokağı, Barselona, Ocak 1978. Benim yaşamımda 1977, kız arkadaşımla birlikte yaşamaya başladığım yıl olarak yer etti. İkimiz de yirmi yaşımızı yeni doldurmuştuk. Tallers sokağında bir daire tuttuk ve oraya taşındık. Ben bir yayınevinde düzeltmenlik yapıyordum, kız arkadaşım Arturo Belano'nun annesinin burslu olduğu eğitim merkezinde bursluydu. Aslında bizi tanıştıran da Arturo Belano'nun annesiydi. 1977 aynı zamanda Paris'e gittiğimiz yıl. Ulises Lima'nın *chambre de bonne*'unda kaldık. Evet, Ulises'in pek iyi olmadığını söyleyebiliriz. Oda bir çöplüğü andırıyordu. Kız arkadaşımla birlikte ortalığa biraz çekidüzen verdik, ama ne kadar süpürsek ne kadar silsek de kimi pislikler kalıyordu. Geceleri (kız arkadaşım Ulises'in yatağında uyuyordu, ben ve Ulises yerde uyuyorduk) tavanda parlak bir şey vardı. Tek pencerede –bundan daha pis bir pencere olamaz– başlayan ve bir yosun dalgası gibi duvarlarla tavana yayılan bir gazışıl. Barselona'ya döndüğümüzde uyuz olduğumuzu anladık. Bizim için bir darbe oldu bu. Bize bu illeti bulaştırsa bulaştırsa Ulises bulaştırabilirdi. Nasıl olur da haber vermez? diye şikâyet etti kız arkadaşım. Belki de bilmiyordu, dedim. Sonra 1977'de Paris'te geçirdiğimiz günleri düşününce Ulises'in kaşınması geldi gözümün önüne, şarabı doğrudan şişeden içen ve kaşınan bir Ulises. Bu imge kız arkadaşımın haklı olduğunu gösteriyordu. Biliyordu ve söylemedi. Bir süre bu uyuz yüzünden Ulises'e kin besledim, ama sonra unuttuk, hatta dalga bile geçtik. Sorun uyuzun tedavisiydi. Oturduğumuz dairede duş yoktu, her gün en azından bir kez özel sabunla yıkanıp Sarnatín diye bir krem sürmeliydik. Yani 1977 hem mutlu bir yıldı, hem de bir, bir buçuk ayını evinde duş olan arkadaşlara sürekli ziyaret yaparak geçirdiğimiz bir yıl. Bu evlerden biri de Arturo Belano'nun eviydi. Duştan başka bir de rahatça üç kişinin sığabileceği, ayaklı, kocaman bir küvet vardı. Ama Arturo yalnız yaşamıyordu o evde, ondan başka yedi-sekiz kişi daha vardı, bir tür kent komünü, bazıları benim ve kız arkadaşımın evlerinde yıkanmamızı uygun bul-

muyordu. Neyse, biz de orada çok sık yıkanmıyorduk zaten. 1977 yılında Arturo Belano bir kampingde gece bekçiliği işi buldu. Bir seferinde onu görmeye gittim. Kampinge gelenler Arturo'ya Şerif adını takmışlardı, bu da onu güldürüyordu. Sanının o yaz ikimiz de ortak bir kararla damardan gerçekçilik akımından ayrıldık. Barselona'da bir dergi çıkardık. Olanaklar yok denecek kadar azdı, dağıtım diye bir şey söz konusu değildi. Bu dergi için damardan gerçekçiliğe son noktayı koyduğumuzu açıklayan bir yazı yazdık. Hiçbir inkârda bulunmadık, Meksika'daki arkadaşlara çamur atmadık, yalnızca artık bu grupta olmadığımızı söylüyorduk, o kadar. Doğruyu söylemek gerekirse, başımız çok sıkışıktı, yaşamımızı sürdürebilmek için çok çalışmamız gerekiyordu.

Mary Watson, Sutherland meydanı, Londra, Mayıs 1978. 1977 yazında arkadaşım Hugh Marks'la birlikte Fransa'ya gittim. Ben o zamanlar Oxford'da edebiyat okuyordum ve aldığım bir öğrenci bursuyla, yani çok kıt parayla yaşıyordum. Hugh Sosyal Sigorta'dan para alıyordu. Sevgili değildik, sadece arkadaştık. Aslında o yaz Londra'dan birlikte ayrılmamızın nedeni her ikimizin de duygusal ilişkilerimiz yüzünden çektiğimiz acılar ve aramızda kesinlikle bir şey olmayacağı inancıydı. Hugh felaket bir İskoçyalı kız tarafından terk edilmişti. Beni de, üniversitede tanıyıp âşık olduğumu sandığım, çevresi kızlar tarafından sarılmış bir çocuk terk etmişti.

Paris'te paramız bitti, ama gezimize devam etme isteği sürüyordu. Böylece bir şekilde Paris'ten çıkmayı başardık, otostop yaparak güneye doğru inmeye başladık. Orleans yakınlarında bir Volkswagen minibüs durup aldı bizi. Minibüsü bir Alman kullanıyordu, adı Hans'tı. Bizim gibi o da, Fransız karısı Monique ve küçük yaştaki oğluyla güneye gidiyordu. Hans uzun saçlıydı, sık bir sakalı vardı, yani Rasputin'e benziyordu ama Rasputin'in sarışını. Bütün dünyayı gezmişti.

Kısa bir süre sonra arabaya Steve'i aldık. Steve Leicester'dan geliyordu ve bir çocuk yuvasında çalışıyordu. Birkaç kilometre ötede de Londra'dan gelen John bindi. O da Hugh gibi işsizdi. Minibüs bayağı büyüktü, hepimiz sığıyorduk, ayrıca, ki bunu hemen

fark ettim, Hans konuşabileceği, hikâyelerini anlatacağı kişilerle olmaktan hoşlanıyordu. Monique ise onca yabancıyla olmaktan rahatsız görünüyordu, ama Hans ne derse onu yapıyordu, zaten sürekli çocukla ilgilenmek zorundaydı.

Hans Carcassonne'a gelmeden biraz önce, Rosellon kasabasında halletmesi gereken bir iş olduğunu söyledi, istersek hepimize iyi bir iş bulabilirdi. Fikir Hugh ve bana olağanüstü geldi ve hemen evet dedik. Steve'le John işin ne olduğunu sordular. Monique'in amcasının bağında üzüm toplayacak ve bağbozumu bitince cebimize frankları doldurup yolumuza devam edecektik. Çalıştığımız süre boyunca yemek, içmek, yatmak için para vermeyecektik. Hans'ın teklifi hepimize uygun geldi. Sözlerini bitirince anayoldan çıktık, birbiri ardına bağlarla çevrili küçücük kasabaların sıralandığı toprak yollarda ilerlemeye başladık. Burasının bir labirente benzediğini söyledim Hugh'a. Öyle bir yerdi ki başka bir zaman yanımda Hugh, Steve, John olmadan yalnız gelsem korkardım, ama bunu kimseye söylemedim. Neyse ki yalnız değildim. Arkadaşlarımla beraberdim. Hugh kardeşim gibiydi. Steve'i daha ilk gördüğümde sevimli bulmuştum. John ve Hans başkaydı. John sanki budala gibiydi, ondan çok fazla hoşlanmamıştım. Hans ise güçlü bir megalomandı, ama ona güvenebilirdiniz, en azından başlangıçta ben öyle sanmıştım.

Monique'in amcasının evine geldiğimizde bağbozumunun ancak bir ay sonra başlayacağını öğrendik. Hans hepimizi minibüste topladı, saat gecenin on ikisi olmalıydı ve durumu anlattı. Haberler iyi değil, dedi, ama duruma bir çözüm öneriyordu. Birbirimizden ayrılmayalım, birlikte İspanya'ya, portakal toplamaya gidelim, dedi. İş bulamasak bile, hiç olmazsa İspanya'da hayat daha ucuzdur. Ona paramız olmadığını, olanın sadece yemeğe yeteceğini, ama bir ay dayanmamızın imkânsız olduğunu, ancak üç gün dayanabileceğimizi söyledik. Bunun üzerine Hans parayı düşünmememizi, çalışmaya başlayacağımız güne dek masrafları karşılayabileceğini söyledi. John buna karşılık ne istediğini sordu ama Hans yanıt vermedi. John'un dışında bu öneri hepimize olağanüstü geldi ve tamam dedik. Ağustos ayının ilk günleriydi, hiçbirimiz bu denli çabuk İngiltere'ye dönmek istemiyorduk.

O gece Monique'in amcasının boş evinde yattık (köyde otuz beş kadar ev vardı ve Hans'ın dediğine bakılırsa yarısı bu amcanındı), ertesi sabah güneye doğru yola çıktık. Perpignan'a gelmeden bir başka otostopçu daha aldık minibüse. Sarışın, topluca bir kızcağız, adı Erica'ydı, Paris'ten geliyordu. Birkaç dakika konuştuk ve hemen o da grubumuza katılmaya karar verdi; yani bizimle Valencia'ya gelecek, bir ay süresince portakal toplayacak sonra da bizimle Rosellon'a, o uzak kasabaya dönüp bağbozumunda çalışacaktı. Onun da bizim gibi fazla parası yoktu, yani onun da geçimini Alman sağlayacaktı. Erica'nın da katılmasıyla minibüste yer kalmadı ve Hans artık bir daha yolda durmayacağını, başka otostopçu almayacağını söyledi.

Gün boyu güneye doğru yol aldık. Neşeli bir grup oluşturuyorduk, ama yolda geçirdiğimiz onca saatten sonra artık bir duş alıp sıcak bir şeyler yemek ve dokuz-on saat kesintisiz uyumak istiyorduk. Başlangıçtaki enerjisini yitirmeyen yalnızca Hans'tı, durmadan konuşuyor, kendi başından ya da tanıdıklarının başından geçmiş hikâyeler anlatıyordu. Minibüsün en kötü yeri şoförün, yani Hans'ın yanındaki koltuktu, bu yüzden sırayla yer değiştiriyorduk. Sıra bana gelince Hans'la Berlin'den söz ettik, on dokuz yıllık yaşamımın on sekiz yılını bu kentte geçirmiştim. Bütün grupta Almanca bilen tek kişi bendim ve Hans fırsattan istifade benimle anadilinde konuşuyordu. Ama benim en sevdiğim konu olan edebiyattan değil de bana her zaman sıkıntı veren politikadan söz ediyorduk.

Sınırı geçince benim oturduğum yere Steve geldi, ben de minibüsün en arkasına, küçük Udo'nun uyuduğu sıraya geçtim ve oradan Hans'ın hezeyanlarını, dünyayı değiştirme planlarını dinlemeyi sürdürdüm. Sanırım o güne dek tanıdığım hiç kimse bana bu denli cömert davranmamıştı ve hiç kimse bu denli sevimsiz gelmemişti.

Hans dayanılır gibi değildi, üstelik çok kötü araba kullanıyordu. Birkaç kez yolu şaşırdık. Saatlerce, bizi Barselona'ya götürecek yola nasıl döneceğimizi bilemeden dağlarda dolandık durduk. Sonunda Barselona'ya vardığımızda, bu sefer de Sagrada Familia'yı görelim diye tutturdu. Her ne kadar bir restorana girip bir şeyler yemeyi yeğliyor olsak da bu muhteşem katedral (her türlü sanatsal ol-

guya duyarsız olan John dışında) hepimize güzel göründü. Hans İspanya'da en güvenle yenilebilecek şeyin meyve olduğunu söyledi, bizi Sagrada Familia'da bırakıp meyve aramaya yollandı. Yarım saat görünmeyince, Hugh büyük olasılıkla Hans'ın yolu şaşırmış olacağını söyledi. O sırada hepimiz Barselona'nın pembeye bürünmüş günbatımını seyrediyorduk. Erica tıpkı bir kilisenin önünde bırakılan çocuklar gibi bizi terk edip gitmiş olma ihtimalinden söz etti. Çok az konuşan ve ağzını her açışta saçmalayan John o anda Hans ve Monique'in bir restoranda sıcak bir yemek yiyor olabileceklerini söyledi. Steve ve bense sustuk, bütün bu olasılıkları bir bir düşündük, John'un tahmini gerçeğe en yakını gibi geldi bize.

Saat dokuza doğru artık iyice çaresizliğe kapılmışken minibüs göründü. Hans ve Monique her birimize bir elma, bir muz ve bir portakal verdiler. Hans buralı birkaç kişiyle konuştuğunu ve şimdilik Valencia'ya gitme fikrini ileri bir tarihe bırakmanın daha doğru olacağını söyledi. Yanlış hatırlamıyorsam, Barselona'nın hemen dışında oldukça ucuz kampingler vardır, dedi, uygun bir fiyata birkaç gün dinlenebilir, yıkanır, güneşlenebiliriz. Hepimiz –söylemeye gerek var mı?– razı olduk ve hemen gitmek istediğimizi söyledik. İyi anımsıyorum, Monique hiç ağzını açmadı.

Kentten çıkmamız üç saat aldı. Bu arada Hans, Lüneburg yakınlarında bir kampta askerliğini yaparken kullandığı tankın kontrolünü nasıl kaybettiğini ve komutanların onu askeri mahkemeye göndermelerine ramak kaldığını anlattı. Tank kullanmak minibüs kullanmaktan çok daha zor çocuklar, sizi temin ederim, dedi.

Sonunda, kentten çıktık ve dört şeritli otoyola girdik. Kampinglerin hepsi aynı bölgededir, görünce bana haber verin, dedi Hans. Otoyol karanlıktı, iki yanında sadece fabrikalar ve ara ara boş arazilerin ötesinde sanki oralara rasgele kondurulmuş gibi çabuk köhneleşmiş kimi binalar görünüyordu. Bir süre sonra ormanlık bir bölgeye girdik ve ilk kamping göründü.

Ama Hans hiçbirini beğenmiyordu, sonuçta parayı ödeyecek olan oydu. Böylece çamların arasında mavi yıldızlı bir tabela görene dek yolumuza devam ettik. Saatin kaç olduğunu anımsamıyorum, ama epey geç olmuştu. Küçük Udo da dahil hepimiz uyanıktık, Hans daha ileri gitmemize izin vermeyen bir engel önünde dur-

durdu minibüsü. Sonra bir adam gördük, ya da bir gölge, engeli kaldırdı. Hans minibüsten indi ve içeri girdi, engeli kaldıran da arkasından gitti. Az sonra döndü ve şoför penceresinden bizimle konuşmaya başladı. Bize söylediğine göre bu kampingde çadır kiralamıyorlarmış. Hemen bir hesap yaptık. Erica, Steve ve John'un çadırı yoktu. Hugh'la benim çadırlarımız vardı. Çabucak kararımızı verdik, Erica'yla ben bir çadırda uyuyacaktık, Steve, John ve Hugh öteki çadırda. Hans, Monique ve oğulları da minibüste uyuyacaklardı. Sonra Hans yeniden resepsiyona girdi, önüne koydukları kâğıtlara imza atıp, döndü ve direksiyonun başına geçti. Bize kapıyı açan adam da küçücük bir bisiklete binerek bize, iki yanına eski karavanlar sıralanmış karanlık sokaklardan geçirerek kamp yerinin ücra bir köşesine gelene dek yol gösterdi. Öyle yorgunduk ki öylece, duş bile almadan hemen yatıp uyuduk.

Ertesi günü plajda geçirdik, gece yemekten sonra kampingdeki barın terasında bir şeyler içmeye gittik. Yanlarına geldiğimde Hugh ile Steve bir gece önce gördüğümüz gece bekçisiyle sohbet ediyorlardı. Monique ile Erica'nın yanına oturup etrafı incelemeye koyuldum. Bar da tıpkı kamping gibi neredeyse bomboştu. Terasın beton zemininden üç çam ağacı yükseliyordu, kökler sanki beton değil de halıymışçasına zemini yer yer kaldırmıştı. Bir an ne demeye orada olduğumu düşündüm. Her şey öyle anlamsız geldi ki. Tam o sırada Steve'le gece bekçisi şiir okumaya başladılar. Nereden aklına gelmişti o şiirler Steve'in? Bir ara bir grup Alman da bize katıldı (bize içecek ısmarladılar), aralarından biri Donald Duck'ın taklidini yaptı, olağanüstüydü. Gecenin sonuna doğru Hans'ın bekçiyle konuştuğunu hatırlıyorum. Hans İspanyolca konuşuyordu ve her an biraz daha heyecanlandığı görünüyordu. Bir süre onları izledim. Bir ara sanki Hans ağlıyormuş gibi geldi bana. Oysa bekçi sakin görünüyordu, en azından elini kolunu sallayıp abartılı hareketler yapmıyordu.

Ertesi gün, bir gece önceki esrikliği üzerimden atmak için denize girerken gece bekçisini gördüm. Plajda ondan başka kimse yoktu. Giyinik olarak kuma oturmuş gazete okuyordu. Sudan çıkınca merhaba, dedim. Yüzü solgundu, sanki yataktan yeni kalkmış gibi saçı başı darmadağınıktı. O gece de yapacak başka bir şey

olmadığı için gene barda toplandık. John müzik kutusundan şarkı seçmeye koyuldu. Erica'yla Steve bir başka masada baş başa oturdular. Bir gece önceki Almanlar gitmişlerdi, terasta yalnızca biz vardık. Daha sonra bekçi de geldi. Sabaha karşı dörtte terasta yalnızca Hugh'la ben kalmıştık. Sonra Hugh da gitti, bekçi ve ben birlikte yatmaya gittik.

Bekçinin kaldığı kulübe öyle küçüktü ki ancak bir çocuk ya da bir cüce ayaklarını uzatarak yatabilirdi. Dizlerimizin üzerine çömelerek sevişmeyi denedik ama çok rahatsız bir pozisyondu. Daha sonra iskemlede oturarak yapmayı denedik. Sonunda sevişemeden gülmeye başladık. Neredeyse gün doğarken çadırıma dek bana eşlik etti ve gitti. Nerede oturduğunu sordum. Barselona'da, dedi. Beraber Barselona'ya gitmeliyiz, dedim.

Ertesi gün bekçi çok erken geldi kampinge, plajda beraber olduk, sonra yürüyerek Castelldefels'e gittik. Gece gene barın terasında toplandık, ama o gece bar çok erken kapandı, herhalde saat ondan önceydi. Savaş mültecilerine benziyorduk. Hans minibüsle ekmek almaya gitmişti, sonra Monique hepimize sandviçler hazırladı. Biraları, bar kapanmadan almıştık. Hans hepimizi masanın etrafına topladı ve iki-üç gün sonra Valencia'ya hareket edeceğimizi söyledi. Grubun iyiliği için elimden geleni yapıyorum, dedi. O gece müzik kutusu çalışmıyordu, Hans'la Monique bir kasetçalar getirdiler ve bir süre onların sevdiği şarkıları dinledik. Daha sonra Hans ve bekçi yeniden bir tartışmaya giriştiler. Gene İspanyolca konuşuyorlardı, ama arada bir Hans bekçinin söylediklerini Almancaya çeviriyor, sonra da bekçinin dünya görüşüyle ilgili yorumlar yapıyordu. Sohbetleri bana can sıkıcı geldi, onları yalnız bıraktım. Ama sonra Hugh'la dans ederken dönüp baktığımda Hans gene bir gece önceki gibi ha ağladı ha ağlayacaktı.

Ne konuşuyorlar dersin, diye sordu Hugh. Kesinlikle saçma sapan bir şeyler, dedim. Bu ikisi birbirlerinden nefret ediyor, dedi Hugh. Ben de birbirlerini neredeyse hiç tanımadıklarını söyledim, ama sonra düşününce Hugh'un haklı olduğuna karar verdim. Ertesi sabah gece bekçisi saat dokuzdan önce beni çadırımdan almaya geldi ve trenle Castelldefels'den Sitges'e doğru yola çıktık. Bütün günü bu kentte geçirdik. Plajda peynirli sandviç yerken, geçen yıl

Graham Greene'e bir mektup yazdığımı söyledim ona. Şaşırmış gibiydi. Neden Graham Greene? diye sordu. Graham Greene'i severim, dedim. Hiç aklıma gelmezdi, daha öğreneceğim çok şey varmış demek ki, dedi. Graham Greene'i sevmez misin? diye sorunca ondan pek bir şey okumadığını söyledi. Mektupta ne yazdın? Biraz yaşamımı anlattım, biraz da Oxford'u. Çok roman okumadım, ama bol bol şiir okudum, dedi bekçi. Sonra Graham Greene'in mektubumu yanıtlayıp yanıtlamadığını sordu. Evet, dedim, kısa ama çok hoş bir yanıt verdi. Burada, Sitges'te memleketlim bir yazar yaşıyor, dedi bekçi, bir keresinde onu ziyaret etmiştim. Kim? diye sordum, ama sormasam da olurdu çünkü Latin Amerikalı hiçbir yazarın romanını okumamıştım. Bekçi şimdi hatırlayamadığım bir yazarın adını söyledi ve tıpkı Graham Greene gibi onun da kendisini çok iyi karşıladığını ekledi. Ya sen, niye onu görmeye gittin? dedim. Bilmiyorum, aslında geçerli bir neden yoktu, zaten pek ağzımı açmadım, dedi bekçi. Yanında olduğun sürece hiç konuşmadın mı? Yalnız gitmedim, bir arkadaşla gittik, o konuştu, dedi. Peki sen hiçbir şey söylemedin mi, hiçbir şey sormadın mı? Hayır, adamcağızın bunalımdaymış, hastaymış gibi bir hali vardı, rahatsız etmek istemedim, dedi bekçi. Hiçbir şey sormadığına inanamıyorum, dedim. Onun kendisine bir soru sorduğunu söyledi tuhaf bir merakla bana bakarak. Ne sordu? dedim. Meksika'da, konusu onun bir romanından alınmış bir film yaptıklarını, o filmi görüp görmediğimi sordu, dedi. Peki, görmüş müydün? Evet, bir rastlantı eseri görmüştüm ve beğenmiştim; ama romanı okumadığım için filmin romana ne denli sadık kaldığını bilmiyordum, dedi bekçi. Bunu ona söyledin mi? diye sordum. Romanı okumadığımı ona söylemedim. Ama filmi gördüğünü söyledin, öyle mi? Sen ne dersin, söyledim mi söylemedim mi? dedi bekçi. O zaman onu, yüzü Graham Greene'in yüzüne benzeyen bir yazarın karşısına suskun suskun oturmuş olarak gözümün önüne getirdim. Söylemedin, dedim. Bilemedin, söyledim, dedi bekçi.

İki gün sonra çadırları topladık ve Valencia'ya gittik. Bekçiye veda ederken bunun onu son görüşüm olduğunu düşündüm. Yolculuk sırasında, Hans'ın yanına oturma sıram geldiğinde ona bekçiyle ne konuştuklarını sordum. Ondan hoşlanmadın galiba, dedim.

Hans bir süre, ne yanıt vereceğini düşünerek sessiz kaldı. Sık yaptığı bir şey değildi bu. Sonra sadece bilmediğini söyledi.

Valencia'da bir hafta kaldık. Karavanda yatıyorduk. Sağda solda dolanarak iş aradık, ama bulamadık. Küçük Udo hastalandı, onu hastaneye götürdük. Basit bir soğuk algınlığıydı, biraz da ateşi vardı, ama yaşam koşullarımız durumu ciddileştiriyordu. Bu yüzden Monique surat asıyordu, ilk kez Hans'a kızdığını gördüm. Bir akşam minibüsten ayrılmayı, Hans ile ailesini yalnız ve rahat bırakmayı konuştuk, ama Hans yola yalnız devam etmemize izin veremeyeceğini söyleyince ona hak verdik. Her zaman olduğu gibi sorun paraydı.

Castelldefels'e döndüğümüzde şakır şakır yağmur yağıyordu. Kamp yerini su basmıştı. Gece saat on iki olmuştu. Bekçi minibüsü tanıdı ve bizi karşılamaya geldi. Ben arka koltuklardan birinde oturuyordum, beni arayarak nasıl baktığını gördüm, sonra Mary nerede, diye sordu. Çadırları kurarsak büyük olasılıkla su alacaklarını söyledi, bizi kamp yerinin öteki ucundaki tahta ve tuğladan yapılmış bir barakaya götürdü. Plansız yapılmıştı, sekiz kadar odası vardı. Geceyi orada geçirdik. Tasarruf etmek için Hans ile Monique plajda, minibüste uyudular. Barakada elektrik yoktu, bekçi depo olarak kullanılan bir odada mum aradı. Bulamayınca çakmaklarımızla aydınlanmak zorunda kaldık. Ertesi sabah bekçi beyaz, dalgalı saçlı, elli yaşlarında bir adamla geldi barakaya. Adam önce bizi selamdı, sonra bekçiyle konuşmaya başladı. Kampingin sahibiydi ve bizi bir hafta bedava misafir edeceğini söyledi.

Öğleden sonra minibüs göründü. Direksiyonda Monique vardı. Udo arka koltuklardan birinde oturuyordu. İyi olduğumuzu, onların da yanımıza gelmelerini söyledik. Bedavaydı ve hepimize yetecek kadar bol yer vardı. Ama Monique, Hans'ın telefonda Güney Fransa'daki amcasıyla konuştuğunu ve hepimizin hemen oraya gitmemizin daha iyi olacağını söyledi. Hans'ın nerede olduğunu sorduk, bir iş için Barselona'ya gitmesi gerekmişti. Bir gece daha kampingde kaldık. Hans ertesi sabah geldi, her şeyin hazır olduğunu söyledi. Bağbozumu zamanının gelmesini beklerken Monique'in amcasının evlerinden birinde yan gelip yatabilecek, güneşlenebilecektik. Sonra Hugh, Steve ve beni bir kenara çekti Hans, John'u

grupta istemediğini söyledi. Bu herif bir dejenere, dedi. Hugh ve Steve ona hak verdiler, ben şaşırmıştım. Ben de, John bizimle kalmış kalmamış beni ilgilendirmiyor, dedim. Ama bunu ona kim söyleyecekti? Hepimiz birlikte söyleriz, dedi Hans, böyle yapmak en uygunu. Bir bu eksikti, diye düşündüm ve karışmamaya karar verdim. Onlar yola çıkacakları zaman birkaç gün daha Barselona'da, bekçinin evinde kalacağımı, bir hafta sonra onlara katılacağımı bildirdim.

Hans itiraz etmedi ama ayrılmadan önce çok dikkatli olmam için beni uyardı. Bu tip kötü bir herif, dedi. Bekçi mi? Ne anlamda kötü? Her anlamda, dedi. Ertesi sabah Barselona'ya gittim. Bekçi, annesi ve annesinin kendisinden yirmi yaş küçük sevgilisiyle, Gran Vía'da, koskocaman bir dairede yaşıyordu. Evin sadece iki ucunda yaşanıyordu. İç bölümde, avluya bakan bir oda annesiyle sevgilisinin odasıydı. Bekçi, Gran Vía'ya bakan, balkonlu odada kalıyordu. Bu iki oda arasında boş, en az altı oda daha vardı; tozlar ve örümcek ağları arasından eskiden orada yaşayanların izleri görülüyordu. John bu odalardan birinde iki gece kaldı. Bekçi, John'un neden ötekilerle gitmediğini sordu, nedenini söyleyince düşüncelere daldı ve ertesi sabah baktım John'u da eve getirmiş.

Sonra John İngiltere'ye gitmek üzere trene bindi ve bekçi sadece hafta sonları çalışmaya başladı. Böylece birlikte geçirecek bol bol zamanımız oldu. Çok hoş birkaç gün geçirdim. Geç kalkıyorduk, mahalledeki kahvelerde kahvaltı ediyorduk; ben bir fincan çay içiyordum, bekçi bir sütlü kahve ya da alkollü kahve *carajillo* içiyordu; sonra da yoruluncaya dek kentte boş boş dolanıyorduk. Tabii bu arada bazı sorunlar da eksik olmuyordu, en büyük sorun bekçinin benim için para harcamasıydı, bu hiç hoşuma gitmiyordu. Bir öğleden sonra gittiğimiz kitapçıda hangi kitapları istediğini sordum ve alıp ona verdim. Bu ona verdiğim tek armağan oldu. De Ory adlı bir İspanyol şairin kitabını seçti, bu adı hiç unutmadım.

Barselona'da on gün kaldım, sonra ayrıldım. Bekçi beni geçirmeye istasyona kadar geldi. Ona Londra'daki adresimi ve aklına eser de gelmek isterse diye Rosellon'da çalışacağım yerin adresini verdim. Yine de, veda ederken onu bir daha görmeyeceğimden neredeyse emindim.

Uzun zaman sonra tek başıma ve trenle yolculuk etmek özellikle keyif verici oldu. Kendimle baş başa kalmak iyi geldi. Yaşamımı, planlarımı, ne isteyip ne istemediğimi düşünecek zaman buldum. Anladım ki, sanki kafamda bir şimşek çaktı diyebilirim, yalnızlık benim için artık sorun olmayacak. Perpignan'dan bindiğim otobüs beni bir kavşakta bıraktı. Oradan Planèzes'te hesapça beni bekleyen arkadaşlarımın yanına dek yürüyerek gittim. Gideceğim yere güneş batmadan biraz önce ulaştım, yeşilimsi kahverengi bağlarla örtülmüş tepeler, deyim yerindeyse, moralimi daha da yükseltti, beni daha bir rahatlattı. Ama Planezes'e vardığımda, karşımda bulduğum yüzler hiç de iç açıcı değildi. O gece, Hugh beni yokluğumda yaşananlardan haberdar etti. Hans, bilinmeyen nedenlerle Erica'yla kavga etmişti ve konuşmuyorlardı. Birkaç gün süresince Steve'le Erica gitmekten söz etmişlerdi, ama sonra Steve de Erica'yla bozuşmuş ve kaçma planlarını unutmuştu. En kötüsü, küçük Udo yeniden hastalanmıştı, bu yüzden Hans'la Monique neredeyse gırtlak gırtlağa gelmişlerdi. Hugh'un dediğine göre, Monique çocuğu Perpignan hastanesine götürmek istemiş, Hans da hastaneler iyileştirmiyor, daha beter hasta ediyorlar diyerek karşı çıkmıştı. Monique'in ağlamaktan gözleri şişmişti, belki de kimbilir Hans'tan yediği yumruklar yüzünden. Her halükârda küçük Udo ya kendi kendine ya da babasının verdiği otlarla iyileşmişti. Hugh'a gelince, dediğine göre şarap bol ve bedava olduğundan zamanının büyük bölümünü sarhoş olarak geçiriyordu.

O gece yemekte arkadaşlarım arasında hiçbir korkutucu gerginlik belirtisi görmedim. Ertesi gün, sanki o güne dek beni beklemişler gibi, bağbozumu başladı. Bizler salkım kesiyorduk. Hans'la Hugh taşıyordu. Monique de arabayla üzümleri komşu kasabadaki kooperatifin deposuna götürüyordu. Bu bağda Hans'ın grubundaki bizlerden başka üç İspanyol ve iki Fransız kız çalışıyordu. O kızlarla da çok geçmeden arkadaş oldum. İşimiz çok yorucuydu, tek avantajı bütün gün çalıştıktan sonra kimsede kavga edecek gücün kalmamasıydı. Yine de, sürtüşme yaratacak nedenler hiç eksik olmuyordu. Bir gün Hugh, Steve ve ben Hans'a en az iki işçiye daha ihtiyaç olduğunu söyledik. Hans da bizimle aynı fikirdeydi, ama bunun imkânsız olduğunu söyledi. Nedenini sorduğumuzda Monique'

in amcasıyla bağbozumunu sadece on bir kişiyle yapmak üzere anlaştığı, bu sayıdan tek kişi fazlasını alamayacağı yanıtını verdi.

Akşamları, iş bittikten sonra yakındaki bir dereye gidip yıkanıyorduk. Su soğuktu, ama dere derin olduğu için yüzebiliyorduk, böylece ısınıyor, sonra da sabunlanıyor, saçımızı yıkıyor, eve temiz dönüp yemeğimizi öyle yiyorduk. Üç İspanyol başka bir evde kalıyor, bizden ayrı yaşıyorlardı, ama bazen onları da bizimle yemeye davet ediyorduk. İki Fransız kız yakındaki kasabada (kooperatifin olduğu kasabada) oturuyorlardı, evlerine motosikletleriyle gidip geliyorlardı. Birinin adı Marie-Josette, ötekininki Marie-France'tı.

İçkiyi fazla kaçırdığımız bir gece Hans Danimarka'da bir komünde yaşadığını anlattı, ona göre dünyanın en büyük ve en iyi örgütlenmiş komünüydü. Ne kadar zaman konuştu bilemiyorum. Bazen heyecanlanıyor, masaya vuruyor, bazen ayağa kalkıyordu; biz oturduğumuz yerde büyümesini, devleşmesini seyrediyorduk; parasızlığımız yüzünden cömertliğine muhtaç olduğumuz, eline baktığımız bir dev. Bir başka gece, herkes uyurken, Monique'le konuştuklarını duydum. Benim kaldığım odanın tam üzerindeki odada kalıyorlardı, herhalde pencereyi kapatmamışlardı. Her neyse işte, duyabiliyordum. Fransızca konuşuyorlardı. Hans engel olamadığını söylüyordu, sadece bu kadar, engel olamadığı. Monique'se ısrar ediyor, engel olması gerektiğini söylüyordu. Gerisini duyamadım.

Tam bağbozumu işi bitmek üzereydi ki bir akşam bekçi çıkageldi. Onu tekrar görmek beni öyle sevindirdi ki onu sevdiğimi, ayağını denk almasını söyledim. Neden öyle dedim bilmiyorum, ama köyün anayolundan bize doğru yürüdüğünü görünce hepimizi kesinlikle kötü bir şeylerin beklediği duygusuna kapıldım birden.

Hiç beklemediğim bir tavırla o da beni sevdiğini ve benimle yaşamak istediğini söyledi. Yorgun ama mutlu görünüyordu, otostopla bütün bölgeyi dolaşarak gelmişti. O akşam, hatırlıyorum, Hans ve Monique dışında hepimiz nehirde yıkanmaya gittik. Soyunduk ve suya atladık, bekçi üstündekileri çıkarmadan kıyıda kaldı. Üstelik havanın sıcak olmasına karşın sanki üşüyormuş gibi *fazla kalın* giyinmişti. Ve sonra, ilk bakışta pek önemli görünmeyen bir şey oldu, ama sezgilerim bu işe birinin karıştığını söylüyordu, artık rastlantı mıydı, Tanrı mıydı, bilemiyorum. Biz nehirde yıkanırken köp-

rünün üzerinde üç mevsimlik işçi belirdi ve bize, Erica'yla bana bakmaya başladılar. Uzun süre baktılar, iki yetişkin erkek ve bir delikanlı. Belki de büyükbaba, baba ve oğul, üzerlerinde eski işçi tulumları vardı. İçlerinden biri İspanyolca bir şeyler söyledi, bekçi de yanıt verdi. Aşağıya bakan adamların ve yukarıya (masmavi gökyüzüne) bakan bekçinin yüzlerini gördüm. İlk sözlerin ardından başka sözler geldi, hepsi birden konuşuyordu, üç İspanyol ve bekçi. Önce soru ve yanıt gibiydi söyledikleri, sonra sanki rasgele bir şeyler söylediler, köprünün üzerindeki üç adam ve nehir kıyısındaki bir işsizin gelişigüzel sohbeti. Bütün bunlar biz, yani Steve, Erica, Hugh ve ben yıkanıp kuğular ya da ördekler gibi bir o yana bir bu yana yüzerken oluyordu. Başlangıçta İspanyolca sohbetin dışındaydık, ama bir anlamda sohbetin konusuyduk, özellikle de Erica ve ben göz banyosunun ve beklentinin nesneleriydik. Ama sonra birden gündelikçiler *adios* deyip (sudan çıkmamızı beklemeden) yürümeye başladılar. Bu İspanyolca sözcüğü anlıyordum elbette. Bekçi de onlara ***hoşçakalın*** dedi, hepsi o kadar.

Akşam yemeğinde herkes sarhoş oldu. Ben de oldum ama ötekiler kadar değil. Hugh'un Dionysos, Dionysos diye naralar attığını hatırlıyorum. Bir de yanımda oturan Erica'nın çenemi tutup beni dudaklarımdan öptüğünü hatırlıyorum.

Kötü bir şey olacağından emindim.

Bekçiye yatmaya gitmemizi söyledim. Aldırmadı. Kötü İngilizcesiyle, araya Fransızca sözcükler katarak Rosellon'da ortadan kaybolan bir arkadaşını anlatıyordu. Yabancılarla içki içerek ne güzel arıyorsun arkadaşını, dedi Hugh. Siz yabancı değilsiniz, dedi bekçi. Sonra Hugh, Erica, Steve, bekçi, hepsi bir ağızdan şarkı söylemeye koyuldular. Sanırım Rolling Stones'un bir şarkısıydı. Bir süre sonra bizimle çalışan iki İspanyol çıkageldi, birisi gidip haber mi vermişti, bilmiyorum. Ve ben bütün bu süre boyunca, kötü bir şey olmak üzere, kötü bir şey olacak, diye düşünmekten alamıyordum kendimi. Kötü bir şey olacak ama ne, bilmiyordum? Nasıl engel olabileceğimi de bilmiyordum, sadece aklıma bekçiyi odaya götürüp sevişmek ya da onu ikna edip uyutmak geliyordu çare olarak, o kadar.

Sonra Hans odasından çıktı (Monique ve Hans yemekten hemen sonra odalarına çekilmişlerdi) ve gürültü etmememizi rica et-

ti. Bu sahnenin birkaç kez tekrarlandığını hatırlıyorum. Hans kapıyı açıyor, tek tek hepimize bakıyor, geç olduğunu, gürültümüzden uyuyamadığını, ertesi gün çalışmamız gerektiğini söylüyordu. Hiç kimsenin aldırış etmediğini de hatırlıyorum. Kapıda görününce tamam, tamam Hans, susuyoruz, diyorlar, ama kapı kapanınca bağrışmalar gülüşmeler yeniden başlıyordu. Sonunda Hans üzerinde sadece donla, sarı saçları karmakarışık kapıyı açtı ve yettiğini, hepimizin hemen doğruca odalarımıza gitmemizi söyledi. Bekçi ayağa kalktı ve, Bak Hans, saçmaladığın yetti, dedi ya da benzeri bir şey söyledi. Hugh ve Steve'in güldüklerini hatırlıyorum, Hans'ın yüzünün aldığı ifadeye mi güldüler, yoksa bekçinin kötü İngilizcesine mi bilmiyorum, ama güldüler. Hans önce şaşkın şaşkın baktı, ama ardından gürledi: Seni küstah seni! diye bekçinin üstüne yürüdü. Aralarında birkaç metre vardı, öyle ki hepimiz o devasa yarı çıplak adamı oda kapısından benim zavallı arkadaşımın yanına koşarak gidene kadar bir güzel seyrettik.

Ama kimsenin beklemediği şey bundan sonra oldu. Bekçi kıpırdamıyordu, kavgaya hazır, o koca kütle üzerine doğru gelirken dinginliğini bozmadan bekliyordu. Neredeyse yanına geldiğinde sağ elinde (bekçinin elbette kasap eline hiç benzemeyen o narin elinde) bir bıçak belirdi ve bıçak Hans'ın çenesinin altına dek yükseldi, daha doğrusu sakalının seyrekleştiği boynuna dek. Hans hemen oracıkta zınk diye durdu ve, Ne var, ne oluyor, bu ne biçim şaka? dedi Almanca olarak. Erica bir çığlık attı. Monique ve küçük Udo'nun odasının kapısı aralandı ve Monique'in başı –belki o da çıplaktı– çekingence uzandı. Aynı anda bekçi Hans'a biraz daha yaklaştı ve ittirerek bıçağı sakalına soktu. Bunu çok yakından gördüm, aramızda bir metre bile yoktu. Hans geri geri gitmeye başladı. Üç adım atmışlardı, ama bana sanki Monique'in saklandığı odaya dek gittiler gibi geldi. Sonra durdular, bekçi bıçağı indirdi ve Hans'a arkasını döndü.

Hugh'a göre o an Hans'ın eline bekçinin üstüne atlayıp yere yatırmak için kaçırılmaz bir fırsat geçmişti, ama Hans donakalmıştı, Steve'in yanına geldiğini, ona bir bardak şarap getirdiğini bile fark etmedi. Gerçi alıp içti, ama sanki içtiği şarap değil de havaydı.

Tam o anda bekçi dönüp Hans'a hakaretler yağdırmaya başladı. Nazi! diye bağırdı. Ne yapmak istiyordun, beni de mi Nazi yapa-

caktın? Hans gözlerini bekçinin gözlerine dikti, yumruklarını sıktı. Tamam, dedik, şimdi üzerine atılacak. Bu kez hiçbir şey onu durduramaz. Ama durdu, Monique bir şeyler söyledi, Hans dönüp ona yanıt verdi. Hugh bekçinin yanına gitti, tutup bir iskemleye sürükledi, herhalde ona da şarap verdi.

Sonra hepimizin evden çıktığımızı hatırlıyorum. Planèzes'in sokaklarında gökyüzüne bakarak ayı aradık. Kapkara bulutlar ayı saklamıştı. Ama rüzgâr vardı, ay bir görünüp (o zaman hepimiz çığlıklar atıyorduk) bir saklanıyordu. Bir an hayaletlere benzediğimizi düşündüm. Bekçiye eve gidelim, yorgunum, uyumak istiyorum, dedim ama aldırış etmedi.

Durup durup bir kayıptan söz ediyor, gülüyor, şakalar yapıyordu ama kimse anlattıklarından bir şey anlamıyordu. Kasabanın son evlerini de arkamızda bırakınca eve dönme zamanının geldiğini düşündüm, dönmezsem ertesi gün kalkamayacaktım. Bekçiye yaklaştım ve öptüm. Bir iyi geceler öpücüğü.

Eve döndüğümde bütün ışıklar sönmüştü, tam bir sessizlik vardı. Pencereye gittim, camı açtım. Çıt yoktu. Sonra odama çıktım, soyundum ve yatağa girdim.

Uyandığımda bekçi yanımda uyuyordu. Veda ettim ve çalışmaya gittim. Yanıt vermedi, ölü gibi uyuyordu. Bütün odaya kusmuk kokusu yayılmıştı. Öğleyin döndük, bekçi gitmişti. Yatağımın üzerine bir not bırakmıştı, bir önceki gece için özür diliyor, ne zaman istersem Barselona'ya onu ziyaret etmeye gitmemi, beni beklediğini söylüyordu.

Bir gece önce olanları, o sabah Hugh anlatmıştı bana. Dediğine göre ben ayrıldıktan sonra bekçi iyice delirmişti. Nehre yakın bir tepedelermiş, bekçi nehrin karşı kıyısından birinin onu çağırdığını söylüyormuş. Sadece su sesi geliyormuş ve Hugh defalarca kimse olmadığını tekrarladığı halde, bekçi karşı kıyıda, aşağıda birinin onu beklediğinde ısrar ediyormuş. Ben şaka yapıyor sandım, ama bir anlık dikkatsizliğimi fırsat bilip o zifiri karanlıkta çalılar ve fundalıklar arasından nehrin olduğunu sandığı yöne, aşağı doğru koşmaya başladı, diye anlattı Hugh. O sırada geceye başlayan gruptan sadece bekçi ve Hugh'tan başka davet ettiğimiz iki İspanyol kalmış. Bekçi aşağıya doğru koşarak yok olunca onlar da arkasından git-

mişler, ama çok karanlık ve yokuş çok dik olduğu için çok daha yavaş iniyorlarmış. Ayakları takılsa düşüp bir yerlerini kırmaları işten bile değilmiş. Böylece bekçi kısa sürede gözden kaybolmuş.

Hugh'a göre bekçinin niyeti kendisini suya atmakmış, ama atsa büyük olasılıkla ya bir taşa çarpar, ya da yıkık bir ağaç gövdesine, yahut da çalılara takılı kalırmış. Aşağıya vardıklarında bekçiyi çimlere oturmuş beklerken bulmuşlar. Hikâyenin en ilginç yeri işte bundan sonrası, dedi Hugh ve anlatmayı sürdürdü: Biz arkasından yaklaşırken hızla döndü, bir saniyede kendimi yerde buldum, bekçi üzerime çıkmış boğazımı sıkıyordu. Hugh'un dediğine göre her şey öyle ani olmuş ki korkacak zaman bile bulamamış, ama bekçi onu gerçekten boğuyormuş. İki İspanyol uzaktalarmış, onu ne görebiliyor ne de duyabiliyorlarmış, üstelik bekçinin boğazını sıkan elleri yüzünden (bizim ellerimizden, yani Hugh'un ve benim yara bere dolu ellerimizden çok farklıydı elleri) ses çıkaramıyor, bağıramıyormuş.

Beni öldürebilirdi, dedi Hugh. Ama bekçi bir anda yaptığının farkına varmış ve bırakmış, özür dilemiş. Hugh yüzünü görebilmiş (o sırada ay yeniden bulutlardan sıyrılmışmış), Hugh'un deyimiyle, bekçinin iki gözü iki çeşmeymiş. Hugh'un anlattıklarının en ilginç yanı bundan sonra geliyor: Bekçi onu bırakıp özür diledikten sonra Hugh da ağlamaya başlamış. Onu bırakan kızı hatırlamış birden. Londra'da kimsenin (annesiyle babası dışında) onu beklemediği gelmiş aklına ve bana anlatamadığı ya da iyi anlatmadığı bir şeyi anlamış.

Sonra İspanyollar cigara tüttürerek yanlarına gelmiş, neden ağladıklarını sormuşlar. Bu kez de Hugh'la bekçi gülmeye başlamışlar. Ne sağlam ve akıllı çocuklar, dedi Hugh İspanyollar için, bizimkiler bir şey söylemeden hemen anlamışlar, hemen onlara sarma ikram etmişler ve dördü yeniden bir araya gelmişler.

Şimdi kendini nasıl hissediyorsun? diye sordum Hugh'a. Çok iyi, şu bağbozumu hemen bitsin ve eve dönelim istiyorum, dedi. Peki, bekçi hakkında ne düşünüyorsun? dedim. Bilmiyorum, o senin sorunun, sen düşünmelisin, dedi Hugh.

Bir hafta sonra işi bitirince Hugh'la birlikte İngiltere'ye döndük. Ben Londra'ya dönmeden bir kez daha güneye inmeyi, Bar-

selona'ya gitmeyi düşünüyordum, ama bağbozumu bittiğinde çok yorgun ve hastaydım, doğru olanın İngiltere'ye dönmek, annemlerin evine gitmek, hatta belki bir doktora görünmek olduğunu düşündüm.

İki hafta annemlerin evinde kaldım, hiç kimseyi görmeden iki bomboş hafta geçirdim. Doktor "fiziksel olarak bitkin" olduğumu söyledi, vitaminler verdi ve göz doktoruna gönderdi. Göz doktoru gözlüğe ihtiyacım olduğunu söyledi. Kısa bir süre sonra Oxford'a, 25 Cowley Road'a gittim. Bekçiye birçok mektup yazdım. Kendimi nasıl hissettiğimi, doktorun dediklerini, artık gözlük kullandığımı, her şeyi anlattım. Para bulur bulmaz Barselona'ya onu ziyaret etmeye gideceğimi, onu sevdiğimi yazdım. Oldukça kısa bir sürede ona altı-yedi mektup göndermiş olmalıyım. Cevap almadım. Sonra dersler başladı, başka birini tanıdım, bekçiyi düşünmeyi bıraktım.

Alain Lebert, Chez Raoul barı, Port Vendres, Fransa, Aralık 1978. O günlerde ben yeraltı hayatı sürdürüyordum. Başımı sokacak bir deliğim vardı, Raoul'ün barında *Libération* okuyordum. Yalnız değildim. Benim gibi başkaları da vardı, hemen hiç canımız sıkılmıyordu. Akşamları politik tartışmalar yapıyor, bilardo oynuyorduk. Ya da kısa bir süre önce son bulan turist mevsimini anıyorduk. Başkalarının aptallıklarını, eksikliklerini hatırlayıp, Raoul'ün barının terasında yelkenlilere, acımasız, soğuk ve zorlu çalışma aylarının habercisi parlak yıldızlara bakarak gülmekten kırılıyorduk. Sonra herkes zilzurna, birer ikişer evinin yolunu tutuyordu. Ben, kentin eteklerinde, El Borrado, yani Silinmiş denen kayalıklardaki inime gidiyordum. Bu kayalıklara neden böyle bir ad takmışlardı bilmiyorum, sormak zahmetine de girmedim. Son zamanlarda bende, biraz endişe verici, her şeyi olduğu gibi kabullenme eğilimi oluşmuştu. Evet, ne diyordum, her gece inime yalnız dönüyordum, yalnız ve yarı uyur halde. Gelir gelmez bir mum yakıyordum, ne olur ne olmaz yanlış bir ine girmiş olmayayım diye. El Borrado'da ondan fazla mağara vardı, yarısı doluydu. Ama inimi bir kez bile şaşırmadım. Sonra uyku tulumuma giriyor ve yaşamı, bir karış ötemdeki bazen anladığım, çokluk anlayamadığım şeyleri düşünmeye koyuluyor-

dum. Bir düşünceden ötekine geçiyor, ondan da ötekilere derken uçarak ya da sürünerek uyuyakalıyordum, bundan iyisi can sağlığı.

Sabahları El Borrado uyuyan bir kenti andırıyordu. Özellikle de yaz aylarında. Bütün mağaralar dolu oluyordu, kimi mağaralarda dört kişinin kaldığı bile oluyordu. On ikiye doğru insanlar inlerinden çıkmaya başlıyordu. Günaydın, Juliette! Günaydın, Pierrot! Sen mağaranda, uyku tulumunun içinde kalıp onları dinleyerek denizin durumunu öğrenebilirdin. Bir kamping gaz ocağının üstünde su kaynatmaya hazırlanan birinin kap kacak gürültüsünü, hatta çakılan çakmağın, elden ele geçirilen buruşuk Gauloise paketinin hışırtısını bile duyabilirdin; "ay ay"lar, "of of"lar ve tabii ki "u la la"lar ve de yüksek sesle hava durumunu veren bir ahmak da eksik olmazdı. Bu seslerin yanı sıra en çok da denizin sesini duyardın. Kayalara çarpan dalgaların sesini. Sonra, yaz sonuna doğru yavaş yavaş mağaralar boşalmaya başladı ve önce sadece beş kişi kaldık, sonra dört, sonra da üç: Korsan, Mahmut ve ben. O arada Korsan ve ben *Isobel* gemisinde iş bulmuştuk, patron bize pılımızı pırtımızı toplayıp şimdiden tayfalar kamarasına yerleşebileceğimizi söyledi. Davet hoşumuza gitti ama hemen harekete geçmedik. İnlerimizde mahremiyetimiz, kendimize ait bir mekânımız vardı, ayrıca teknenin alt bölümü gömüt gibiydi, oysa biz, Korsan ve ben, açık havaya alışıktık.

Eylül ayı ortalarında Lion körfezine açılmaya başladık. Bazen işler şöyle böyle gidiyordu, bazen de berbat mı berbat. Para durumuna gelince, orta halli günlerde şansımız yaver giderse kazandığımızla yemek masrafımızı çıkartabiliyorduk, birkaç kadeh bir şeyler de içebiliyorduk. Kötü günlerde Raoul kullandığımız kürdana dek her şeyi veresiye vermek zorundaydı. Bir ara şanssızlığımız öyle endişe verici bir hal aldı ki bir gece açık denizde patron bu şanssızlığımızın sorumlusunun Korsan'ın şom ağzı olabileceğini söyledi. Bunu öyle bir doğallıkla söyledi ki sanki "yağmur yağıyor", "karnım acıktı" der gibiydi. Öteki balıkçılar hemen atıldılar ve, Madem öyle, niye Korsan'ı hemen denize atmıyoruz? dediler. Karaya çıkınca da çok sarhoştu, denize düştü deriz, dediler. Yarı şaka yarı ciddi bir süre bunu konuştuk. Neyse ki Korsan öyle sarhoştu ki bizim neden söz ettiğimizden haberi bile olmadı. İnimde kal-

dığım sırada, jandarmalar beni aramaya gelmişlerdi. Albi yakınlarındaki bir kasabanın marketinden öte beri çaldığım için süren bir dava vardı. İki yıl önceki bir olaydı, çaldıklarım bir ekmek, peynir, bir kutu da ton balığı, hepi topu bunlar. Ama adaletin kılıcı keskindi. Her gece arkadaşlarla Raoul'ün barında içiyor, polise (her ne kadar yakındaki bir masada uzaktan tanıdığım bir jandarma içkisini yudumluyor olsa da), topluma, insanı rahat bırakmayan adalet sistemine sövüp sayıyor, *Temps Difficiles*, "Zor Zamanlar" dergisinden pasajlar okuyordum. Benim masamda profesyonel ve amatör balıkçılar, benim gibi kentli, karşılarına yeni bir fırsat çıkana dek Port Vendres'de kalan yaz artığı gençler oluyordu. Bir gece, hepimizin yatmak için yarıştığımız Margueritte adlı bir kızcağız Robert Desnos'un bir şiirini okudu. Bu herifin kim olduğundan haberim bile yoktu, ama masadakiler tanıyordu; üstelik şiir de güzeldi, insanı can evinden vuruyordu. Terastaydık, sokakta görünürlerde kimsecikler yoktu, sokağın ıssızlığına karşın evlerin pencereleri ışıl ışıldı, sadece kendi seslerimizle arada bir uzaktan, istasyon sokağından geçen bir otomobilin sesi duyuluyordu. Biz bizeydik, daha doğrusu öyle olduğunu sanıyorduk, terasın öteki ucunda oturan adamı görmemiştik, en azından ben görmemiştim. Margueritte, Desnos'un şiirini okuyup bitirdikten sonra bir sessizlik oldu, gerçekten çok güzel bir şey dinledikten sonra bir-iki saniye ya da bütün bir ömür süren –çünkü herkesin adalet ve özgürlük anlayışı farklıdır– bir sessizlik ânı. İşte tam o anda terasın öteki ucunda oturan adam kalktı, yanımıza geldi ve Margueritte'ten bir şiir daha okumasını istedi. Sonra masamıza oturmak için bizden izin istedi, tabii buyurun, oturun, lafı mı olur, deyince masasına gidip kahvesini aldı, karanlıktan çıkıp (karanlıktı, çünkü Raoul abartılı derecede eli sıkı bir adamdır, elektrik tasarrufu yapar) yanımıza oturdu. Sonra o da bizim gibi şarap içmeye başladı, paralı birine benzemiyordu, ama bir kez de şarapları o ısmarladı. Bizim grup da tam anlamıyla parasızlık krizi yaşadığı için kabul ettik, ne yapabilirdik?

Saat dört gibi hepimiz iyi geceler diledik. Korsan ve ben El Borrado'nun yolunu tuttuk. Önce, yani Port Vendres'den çıkarken hızlı yürüyorduk, şarkılar söylüyorduk, sonra yola çıkınca, yol demeye bin şahit gerek ya neyse, aslında kayalıklar arasında bir yo-

lak, yavaşladık. Her ikimiz de ne kadar sarhoş olursak olalım o karanlıkta, o kayalıkların aşağısında hırçın deniz varken, yanlış bir adımın öldürücü olabileceğinin bilincindeydik. Geceleri bu yolak boyunca sesler hiç eksik olmaz, ama sözünü ettiğim o gece oldukça sessizdi, uzun bir süre kendi ayak seslerimizden ve dalgaların kayalara vurarak çıkardığı sesten başka ses duyulmuyordu. Ama sonra birden başka türlü bir ses geldi kulağıma ve neden bilmem birinin bizi izlediğini düşündüm. Durdum, dönüp arkama baktım ama bir şey göremedim. Benim birkaç metre önümde Korsan da durmuş, dikkat kesilmiş dinliyordu. Birbirimize bir şey demedik, bir süre kıpırdamadan öylece bekledik. Çok uzaklardan bir otomobilin homurtusu geldi ve boğuk bir kahkaha duyduk, sanki arabanın sürücüsü çıldırmıştı. Ama benim daha önce duyduğum sesi, ki ayak sesiydi, duyamadık. Korsan'ın, bir hayalet olmalı, dediğini duydum. İkimiz de yeniden yürümeye başladık. O günlerde mağaralarda yaşayan bir tek biz, yani Korsan ve ben kalmıştık. Amcası mı, amca oğlu mu ne, gelip Mahmut'u bağbozumuna yardım etmesi için Montpellier'ye götürmüştü. Yatmadan önce Korsan'la denize karşı birer sigara içtik. Sonra iyi geceler dileyip sürünerek herkes kendi mağarasına gitti. Bir süre kendimi, Albi'ye yapmam gereken zorunlu yolculuğu, *Isobel*'in kötü şansını, Margueritte'i, Desnos'un şiirlerini, o sabah *Libération*'da Baader-Meinhof Çetesi hakkında okuduğum haberi düşündüm. Tam gözlerim kapanmaya başlamıştı ki gene daha önce duyduğum o sesi duydum, yaklaşan ayak sesleri, sanki ayak seslerinin sahibi olan gölge duraklıyor, mağaraların girişini inceliyordu. Korsan değildi, bunu hemen anlamıştım, Korsan'ın yürüyüşünü tanırım, bu onun yürüyüşü değildi. Ama uyku tulumumdan çıkamayacak kadar yorgundum, belki de dalmıştım. Ama ayak seslerini hâlâ duyuyordum. Her neyse, her kimse, ne benim ne de Korsan için bir tehlike olmadığına karar verdim. Eğer kavga arıyorsa istediğini elde etmek için doğrudan mağaramıza girmesi gerekiyordu, ama biliyordum yabancı bunu yapmayacaktı, o yalnızca uyumak için boş bir mağara arıyordu, o kadar.

Ertesi sabah onunla karşılaştım. Düz bir kayaya oturmuş denize bakarak sigarasını içiyordu. Raoul'ün barının terasındaki yabancıydı, benim mağaradan çıktığımı görünce ayağa kalktı, elimi sıktı.

Henüz yüzümü bile yıkamamışken tanımadığım birisinin bana dokunmasından hoşlanmam. Bu yüzden bakakaldım ve ne dediğini anlamaya çalıştım, ama yalnızca "rahatlık", "karabasan", "kız" gibi sözcükleri kapabildim. Sonra *Madam Francinet*'nin bostanına yollandım, orada bir kuyu var. Yabancı olduğu yerde kalıp sigarasını içmeyi sürdürdü. Döndüğümde gene sigara tüttürüyordu (mübarek sanki baca), beni görünce yerinden kalkmadan: Alain, seni kahvaltıya davet ediyorum, dedi. Ona adımı söylediğimi anımsamıyordum. El Borrado'dan çıkınca mağaralara nasıl gelebildiğini, burada yatabileceği mağaralar olduğunu kimin haber verdiğini sordum. Margueritte'ten öğrendiğini söyledi, ona şiir okuyan kız diyordu. Biz Korsan'la birlikte ayrıldıktan sonra o, Margueritte ve François' yla kalmış, onlara geceyi nerede geçirebileceğini sormuş. Margueritte kentin dışında, boş mağaralar olduğunu, Korsan'la benim orada kaldığımızı söylemiş. Gerisi kolay olmuş. Koşarak bize yetişmiş, sonra da bir mağara seçmiş, uyku tulumunu açmış, bu kadar. Kayalıklar arasında o yol denemeyecek yolakta yönünü nasıl şaşırmadığını sordum. Hiç zor olmadığını, bizim önden yürüdüğümüzü, onun da ayak izlerimize basarak arkadan bizi izlediğini söyledi.

O sabah Raoul'ün barında sütlü kahve ve kruvasanla kahvaltı ettik, yabancı adının Arturo Belano olduğunu, bir arkadaşını aradığını söyledi. Arkadaşının kim olduğunu, onu neden tam da burada, Port Vendres'de aradığını sordum. Cebinden kalan son franklarını çıkardı, iki kadeh konyak istedi ve anlatmaya başladı. Arkadaşı bir başka arkadaşlarının evinde kalıyormuş, bir iş mi ne, şimdi tam hatırlamıyorum, bekliyormuş; arkadaşının arkadaşı arkadaşını evden atmış, Arturo durumu öğrenince arkadaşını aramaya gelmiş. Özetle anlattığı bu. Arkadaşın nerede kalıyor? diye sordum. Evi yok, dedi. Sen nerede kalıyorsun? dedim. Bir mağarada, dedi ve dalga geçer gibi güldü. Sonunda, hemen bu yakınlarda, Colliure'de, Perpignan Üniversitesi'nde çalışan bir profesörün evinde kaldığı çıktı meydana. Colliure, El Borrado'dan görünür. Bu kez de arkadaşının sokağa atıldığını nereden öğrendiğini sordum. Arkadaşımın arkadaşı söyledi, dedi. Hem atıyor, hem de sana o söylüyor, öyle mi? dedim. Evet, dedi. Yani önce evden kovuyor, sonra da sana anlatıyor, öyle mi? dedim. Korktu, diye yanıtladı. Böyle kötü birisi ne-

den korkar ki? Arkadaşımın intihar etmesinden korkmuş, dedi. Bu kez başka bir soruyla çıktım karşısına: Yani, arkadaşının arkadaşı arkadaşının intihar edeceğini anladığı halde kapı dışarı ediyor, öyle mi? dedim. Evet öyle, daha iyi anlatamazdın, dedi. Artık sohbetin burasında yarı esrik, birlikte gülüp söylüyorduk, küçük çantasını sırtlayıp otostopla bölgedeki kasabaları taramaya giderken bayağı yakın arkadaş olmuştuk. Birlikte yemek yemiştik (Korsan bize daha sonra katıldı), ona Albi'deki yargıçların bana nasıl haksızlık ettiklerini, yaptığımız işi anlatmıştım. Akşamüzeri ayrıldı ve bir hafta boyunca Arturo'yu bir daha görmedim. Yeniden görüştüğümüzde henüz arkadaşını bulamamıştı, ama sanırım artık buna pek kafa yormuyordu. Bir şişe şarap aldık ve limanda volta atmaya başladık, bir yıl önce bir gemiden mal indirme işinde çalıştığını söyledi. Bu kez sadece birkaç saat kaldı. Giyimi kuşamı bir önceki gelişinden daha düzgün görünüyordu. Bana Albi'deki mahkememin nasıl gittiğini sordu. Korsan'ı ve mağaraları sordu. Hâlâ orada kalıp kalmadığımızı öğrenmek istiyordu. Artık mağaralarda kalmadığımızı, tekneye taşındığımızı söyledim. Nedeni havaların soğumasından çok züğürtlüktü. Soğuk hava kendini hissettirmeye başlamıştı, ama asıl sorun cebimizde beş kuruş olmamasıydı, teknede hiç değilse sıcak yemek yiyebiliyorduk. Az sonra gitti. Korsan'a bakılırsa herif bana âşık olmuştu. Deli misin? dedim. Yoksa niye gelsin Port Vendres'e? Burada ne var ki?

Ekim ortalarında yeniden çıkageldi. Ben ranzama uzanmış fındık farelerini seyrediyordum ki dışarıdan birisinin beni çağırdığını duydum. Güverteye çıkınca onu limandaki babalardan birinde oturur buldum. Nasılsın, Lebert? dedi. Merhaba demek için tekneden indim. Birer sigara yaktık. Soğuk bir sabahtı, biraz da sis vardı, görünürde kimsecikler yoktu. Herkesin Raoul'ün barında olacağını düşündüm. Uzaktaki bir gemiye yük istifleyen tosunların şamataları duyuluyordu. Hadi gel, kahvaltı etmeye gidelim, dedi. Tamam gidelim, dedim. Ama ikimiz de kıpırdamıyorduk. Dalgakıranın oradan birinin geldiğini gördük. Şu işe bak, bu Ulises Lima, dedi Belano. Yanımıza gelene dek olduğumuz yerde kaldık. Ulises Lima Belano'dan daha kısa boylu, daha tıknazdı. Belano gibi onun da omzuna astığı küçük bir çantası vardı. Birbirlerini görür görmez İs-

panyolca konuşmaya başladılar, ama selamlaşmaları sıradan, heyecansız bir selamlaşmaydı. Onlara Raoul'ün barına gideceğimi söyledim. Belano, tamam biz de birazdan geliriz, dedi. Onları orada baş başa bıraktım, sohbetlerine devam ettiler.

Isobel'in bütün tayfaları bardaydılar, hepsinin suratı bir karıştı. Her zaman dediğim gibi, işler kötü gittiğinde keyfini kaçırmakla bir şey kazanamazsın, sadece daha kötü olur. İçeri girdim, kalabalığa bir göz attım, yüksek sesle bir şaka yaptım, ya da birileriyle dalga geçtim, şimdi hatırlamıyorum. Sonra bir kahve, bir kruvasan, bir kadeh de konyak istedim ve François'nın alıp barda bıraktığı bir gün önceki *Libération*'u okumaya başladım. Belano'yla arkadaşı bara girdiklerinde Zaire'deki *yuyu*'lar hakkında bir yazı okuyordum. Dosdoğru masama geldiler. Dört kruvasan istediler, dördünü de aranan Ulises Lima yedi. Sonra üç jambonlu ve peynirli sandviç istediler, birini bana ikram ettiler. Lima'nın sesi bir tuhaftı, öyle hatırlıyorum. Fransızcayı arkadaşından daha iyi konuşuyordu. Ne konuştuk bilmiyorum, belki Zaireli *yuyu*'lardan söz etmişizdir. Ama Belano'nun bana Lima'ya iş bulup bulamayacağımı sorduğunu hatırlıyorum. Gülesim geldi. Ben de dahil bu bardaki herkes iş arıyor, dedim. Yok, yani teknede bir iş diyorum, dedi Belano. *Isobel* mi? Buradakilerin hepsi *Isobel*'in tayfaları, dedim. Tamam işte, bu durumda eminim ki bir işçiye daha ihtiyaç vardır teknede, dedi Belano. Gerçekten de teknede çalışan iki balıkçı Perpignan'da bir marangozun yanında iş bulmuşlardı, bir hafta kadar o işte çalışacaklardı. Patronla konuşmam lazım, dedim. Lebert, sen arkadaşıma iş bulabilirsin, biliyorum, dedi Belano. İş olabilirdi de para yoktu. Ama bir ranza vardır, hiç değilse. Arkadaşın kesin ne balıktan anlar ne de tekneden, asıl sorun bu, dedim. Bilmez olur mu, biliyor elbette, dedi bu kez de. Biliyorsun, değil mi Lima? Biraz, dedi Lima. Ben yüzlerine bakakaldım, doğru olmadığı apaçıktı. Bunu anlamak için yüzlerini görmek yeterliydi. Sonra düşündüm, ben kim oluyordum da insanların ne bilip ne bilmediğine karar veriyordum, hiç Amerika'ya gittim mi, oradaki balıkçıların nasıl olduklarını nereden bilecektim.

Hemen o sabah patronla konuşmaya gittim ve ona yeni bir tayfa bulduğumu söyledim. Patron: Tamam Lebert, Amidou'nun ranzasına yerleşsin, ama yalnızca bir hafta için, dedi. Raoül'un barına

döndüğümde masalarında bir şişe şarap vardı, sonra Raoul üç tabak balık çorbası getirdi. Çorba oldukça kötüydü, ama Belano da Lima da sanki Fransız mutfağının en seçkin örneğiymişçesine methiyeler düzdüler. Raoul'le mi dalga geçiyorlardı, kendileriyle mi, yoksa ciddi miydiler, anlayamadım. Sanırım ciddiydiler. Sonra haşlanmış balıkla hazırlanmış bir salata yedik, onun için de aynı; tebrik ettiler, muhteşem, tipik provensal bir salata, oysa ilk bakışta ben Valencia salatasıyım diye bas bas bağırıyordu. Ama Raoul çok mutluydu, üstelik nakit ödüyorlardı, daha ne isteyebilirdi ki? Derken François ile Margueritte geldi, onları da masamıza davet ettik. Belano ısrarla hepimizin tatlı yememizi istedi, sonra da bir şişe şampanya istedi, ama bir şişe daha şaraba fit olmak zorunda kaldı. *Isobel*'de çalışan birkaç balıkçı barda oturuyordu, onlar da masamıza geldiler. Balıkçıları Lima ile tanıştırdım. Bu da bizimle çalışacak, Meksikalı bir denizci, dedim. Evet ya! Patzcuaro gölünden gelen Hollandalı bir gezgin, diye ekledi Belano. Balıkçılar Lima'yı selamladılar, elini sıktılar, ama Lima'nın eli tuhaflarına gitti. Elbette tuhaf bulurlar, Lima'nın eli balıkçı eli değildi ki, balıkçı eli hemen anlaşılır. Herhalde onlar da benim gibi düşünmüşlerdir, o uzak ülkenin balıkçıları nasıldır nerden bileceksin, Chapultepec'te, Casa del Lago' da ruhlar avladığını söylemişti Belano. Sohbetimiz, yanılmıyorsam, akşam saat altıya dek böyle sürüp gitti. Sonra Belano hesabı ödedi, bize veda etti ve Colliure'e doğru yola çıktı.

O gece Lima bizimle *Isobel*'de uyudu. Ertesi gün hava kötüydü, bulutlar gökyüzünü örtmüştü, bütün sabah ve öğleden sonrayı tekneyi hazırlamakla geçirdik. Lima'ya depoyu temizlemek düştü. Depoda ekşimiş, bozuk balık karışımı öyle pis bir koku vardı ki benim diyen kabadayıyı yerle bir ederdi. Bu yüzden hepimiz bu işten kaçıyorduk. Ama Meksikalı yılmadı. Sanırım patron sınamak için verdi bu işi ona. Depoyu temizlemesini söyledi. Temizliyormuş gibi yap, iki dakika sonra güverteye çıkıver, dedim. Ama Lima depoya indi ve bir saatten fazla aşağıda, depoda kaldı. Yemekte Korsan'ın hazırladığı buğulama balık vardı, ama Lima yemek istemedi. Ye, ye, diyordu Korsan, ama Lima karnının aç olmadığını söyledi. Uzağımızda oturdu, bizi yerken görecek olursa kusmaktan korkuyordu anlaşılan. Ertesi gün sabaha karşı üç gibi denize açıldık. Li-

ma'nın ömrü boyunca bir kez bile bir tekneye binmediğini anlamamız için birkaç saat yeterli oldu. Patron: Bari denize düşmese, dedi. Öteki tayfalar canla başla çalışan ama hiçbir iş bilmeyen Lima'ya ve erken saatte sarhoş olan Korsan'a bakıyor, ellerinden bir şey gelmediği için omuz silkmekle yetiniyorlardı. Ama eminim o anda Perpignan'da bir marangozun yanında iş bulan arkadaşlarını imrenerek anıyorlardı. Hatırladığım kadarıyla çok bulutlu bir gündü, güneydoğudan yağmur gelecek gibiydi, ama sonra rüzgâr çıktı ve bulutları dağıttı. Öğleyin ağları topladık, fazla bir şey yoktu içlerinde. Akşam yemeğinde hepimiz keyifsizdik. Lima'nın bana işlerin ne zamandan beri kötü olduğunu sorduğunu anımsıyorum. En az bir aydır, diye yanıtladım. Korsan şakasına tekneyi yakmamızı önerdi, patron bir daha böyle bir şey söylerse yüzünü dağıtacağını söyledi. Sonra pruvayı kuzeydoğuya çevirdik ve öğleden sonra ağları daha önce hiç avlanmadığımız bir yere attık. Korsan dışında hiçbirimizin hevesle çalışmadığımızı anımsıyorum. Korsan günün o saatinde artık iyice sarhoş olmuştu, saçma sapan konuşuyor, sakladığı bir tabancadan söz ediyor, gözlerini dikip bir mutfak bıçağının sırtını inceliyor, sonra gözleri patronu arıyor, insanın sabrının bir sınırı olduğunu söylüyordu.

Hava kararmaya başladığında ağların dolu olduğunu fark ettik. Topladık ve depo günlerdir görmediğimiz kadar balıkla doldu. Hepimiz canla başla çalışmaya başladık. Kuzeydoğuya doğru yolumuza devam ettik. Ağları bir kez daha denize attık, bu kez de balıkla dolu çıkarttık. Korsan bile hevesle çalışmaya başladı. Bütün gece boyunca hiç uyumadan çalıştık, ertesi sabah da körfezin en doğusundaki sığ sularda avlanmayı sürdürdük. İkinci günün akşamı saat altıda depo daha önce hiç mi hiç görmediğimiz kadar tıka basa balık doluydu. Patron on yıl önce böyle çok balık avladıklarını söylüyordu. Port Vendres'e döndüğümüzde kimse olanlara inanamıyordu. Balıkları boşalttık, biraz uyuduk sonra yine denize açıldık. Bu kez o sığ bölgeyi bulamadık, ama gene bol balık tuttuk. O iki hafta süresince zamanımızın büyük bölümünü denizde geçirdiğimizi söyleyebilirim. Sonra her şey bir kez daha eskisi gibi oldu, ama hepimiz biliyorduk ki artık cebimiz doluydu, çünkü tuttuğumuz balıklarla orantılı para alıyorduk. O zaman Meksikalı planları-

nı gerçekleştirebilecek kadar para kazandığını, artık bizden ayrılacağını söyledi. Korsan ve ben ne yapmayı düşündüğünü sorduk. Yolculuk etmek, İsrail'e gitmek için bir uçak bileti alacak kadar para kazandım, dedi. Kesin orada seni bir dişi bekliyordur, dedi Korsan. Onun gibi bir şey, dedi Lima. Sonra birlikte patronla konuşmaya gittik. Patron henüz parayı alamamıştı, buzhaneciler ödemeleri hep geciktirirlerdi, hele ödenecek miktar böylesine yüksek olursa. Lima birkaç gün daha bizimle olmak zorunda kaldı. Ama artık *Isobel*'de yatmak istemiyordu. Birkaç gününü başka bir yerde geçirdi. Yeniden görüştüğümüzde bana Paris'e gittiğini söyledi. Otostopla gidip gelmişti. O gece, Korsan'la ikimiz onu Raoul'ün barında yemeğe davet ettik. Ertesi gün sabaha karşı altıda denize açılacağımızı biliyordu, ama yine de o gece teknede uyudu. Biz bir kez daha şansımızı denemeye Lion körfezinin o sığ bölgesine gidecektik. İki gün denizde kaldık, ama orta halli bir ganimetle döndük.

Lima o günden sonra, parasını alana dek El Borrado'daki mağaralarda kalmayı yeğledi. Bir gün, öğleden sonra Korsan, ben ve Lima birlikte oraya gidip en iyi mağaraları, kuyunun yerini, başına bir şey gelmemesi için gece seçmesi gereken yolu gösterdik, kısacası açık havada yaşamı daha keyifli kılacak birkaç püf noktasını öğrettik. Denizde olmadığımız zamanlarda Raoul'ün barında görüşüyorduk. Lima Margueritte'le, François'yla, bir de kırk yaşlarında Rudolph adında bir Alman'la arkadaş oldu. Rudolph, Port Vendres'de bulduğu her işte çalışıyordu, on yaşında Wehrmacht'a asker olarak katıldığını, demir haç nişanı aldığını söylüyordu, madalyayı, çıkarıp, paslanmış kara bir demir haç nişanıydı, herkese gösteriyordu. Sonra da tükürüyor, Almanlara da Fransızlara da sövüyordu. Madalyayı karşısına alıp yüzünü ekşite ekşite bir cüceyle konuşur gibi madalyayla konuşuyor, sonra da öfkeyle aşağılayarak üzerine tükürüyordu. Madem bu lanetlik madalyadan bu denli nefret ediyorsun, niye denize atıp kurtulmuyorsun? diye sordum bir gece. Rudolph, suskun kaldı, utanmış gibi bir hali vardı, sonra madalyayı cebine koydu.

Nihayet bir sabah paramızı aldık. O sabah ne hikmetse Belano gene çıkageldi. İsrail'e doğru yola çıkacak Meksikalı'nın şerefine kadeh kaldırdık. Gece yarısına yakın Korsan'la birlikte istasyona

giderek Lima'yı yolcu ettik. Saat on ikide kalkan trenle önce Paris'e gidecek, oradan da ilk uçakla Tel Aviv'e hareket edecekti. İstasyonda in cin top oynuyordu. Bir banka oturduk, Korsan hemen uyuyakaldı. Bu herhalde son görüşmemiz, dedi Belano. Uzunca bir süredir sessiz kalmıştık, Belano'nun sesiyle yerimden sıçradım. Benimle konuşuyor sandım, ama Lima İspanyolca yanıt verince bana söylemediğini anladım. Onlar aralarında bir süre lak lak ettiler. Sonra Cerbère'den gelen tren perona girdi, Lima kalktı, Teknedeki yardımların için teşekkürler, diyerek veda etti bana. Korsan'ı uyandırmamızı istemedi. Belano arkadaşına trenin kapısına dek eşlik etti. El sıkıştıklarını gördüm, sonra tren kalktı. O gece Belano El Borrado'da bir mağarada uyudu, Korsan ve ben *Isobel*'e gittik. Ertesi sabah Belano Port Vendres'den gitmişti.

9

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Bir anda birisinin bana bir şeyler söylediğini duydum. Bir ses, Señor Salvatierra, Amadeo, iyi misiniz? diyordu. Gözlerimi açtım, o iki genci karşımda buldum. Birinin elinde şişe vardı, bir Sauza şişesi. Meraklanacak bir şey yok çocuklar, sadece biraz kendimden geçmişim, benim yaşımda uyku en olmadık, en inanılmaz zamanlarda yakalıyor insanı, uyumamız gereken saatte, mesela gece on ikide yatağa girince de kaçıyor ve biz yaşlılar geceyi uyanık geçiriyoruz, dedim. Ama uyuyamamak beni rahatsız etmiyor, bol bol okuyorum, ara sıra da kâğıtlarımı düzenliyorum. Gece uyumamanın en kötü yanı en olmadık yerde, mesela çalışırken uyuyakalmam. Üzülme, Amadeo, uyumak istiyorsan yat uyu, biz başka bir gün geliriz, dediler. Yok çocuklar, şimdi iyiyim, tekila ne oldu? dedim. Biri şişeyi açtı, daha önce *mezcal* içtiğimiz kadehleri ilahların içkisiyle doldurdu. *Mezcal* içilmiş kadehlere tekila koymak kimilerine göre savrukluk işareti, kimilerine göreyse müthiş bir inceliktir, çünkü böylece sırça *mezcal*'le sırlanır ve tekilaya tat katar, tıpkı çıplak bir kadına kürk giydirmek gibi bir şey yani. Haydi, şerefe öyleyse! Onlar da kadehlerini kaldırıp: Şerefe! dediler. Sonra hâlâ koltuğumun altında tuttuğum mecmuayı çıkardım ve çocuklara gösterdim. Ah bu gençler! İkisi de hemen kapmak istedi, ama kapamadılar. İşte Cesárea'nın çıkardığı, damardan gerçekçilik akımının resmi yayın organı *Caborca*'nın ilk ve son sayısı, dedim. Söylemeye gerek yok, burada yazıları olanların çoğu gruptan değil. Manuel burada, Germán, Arqueles yok, Salvador Gallardo burada. Dikkat, Salvador Novo ve Pablito Lezcano da buradalar, Encarnación Guzmán burada, hizmetkârınız da burada. Sonra yabancıların adları geliyor, Tristan Tzara,

André Breton ve Phillippe Souppault. Ne üçlü ama, değil mi? dedim. Sonra bir güzel karıştırmaları için mecmuayı ellerine verdim. Ne keyifle daldılar Cesárea'nın mecmuasının sayfalarına! Kozmopolit keratalar, önce tercümelere baktılar ama olsun, Tzara'nın, Breton'un ve Souppault'nun, sırasıyla Pablito Lezcano, Cesárea Tinajero ve yine Cesárea ile bendenizin tercüme ettiği şiirlerine baktılar. Eğer yanlış hatırlamıyorsam şiirler "Beyaz Bataklık", "Beyaz Gece" ve "Tan ve Şehir" idi, bu son şiiri Cesárea ille de "Beyaz Şehir" diye tercüme etmek istemişti, ama ben karşı çıkmıştım. Niye olmaz? Çünkü olmaz beyler, tan ve şehir başka, beyaz şehir başka, Cesárea'yı çok severim ama bunu kabul edecek kadar çok değil. O günlerde Cesárea'yı ne kadar çok seversem seveyim bunu kabul etmem için yeterli değildi, ama yine de oldukça çok seviyordum. Pablito dışında hiçbirimizin Fransızcası aman aman bir Fransızca değildi elbette. İnanmayacaksınız ama hele ben bildiğim kadarını da toptan unutmuştum, Cesárea'nın da Fransızcası, kusura bakmayın ama, berbattı. Şiiri kendi aklına göre yeniden yazıyordu, bense orijinal şiirin yakalanması imkânsız ruhunu yakından takip ediyor, kelimesi kelimesine sadık kalmak istiyordum. Tabii sık sık yanılıyorduk, şiirler şark pazarına dönüyordu. Üstelik, haklarında herkesin kendine göre bir görüşü vardı. Mesela, Souppault'nun şiiri ve benim düşündüklerim. Bana göre Souppault yüzyılın en büyük Fransız şairiydi, ilerisi için ümit vaat ediyordu, dikkat ederseniz yıllar var adını duymuyorum, halbuki anladığım kadarıyla hâlâ hayatta. Buna karşın Eluard hakkında hiçbir şey bilmiyordum, bakın nerelere geldi, tek eksiği Nobel. Öyle değil mi? Aragon'a Nobel verdiler mi? Hayır, sanmıyorum. Char'a verdiler sanırım, ama Char o zamanlar şiir yazmıyordu. Peki, Saint John Perse'e verdiler mi? Fikrim yok. Tristan Tzara'ya kesin vermediler. Hayat ne tuhaf! Sonra çocuklar Manuel'i, Salvador Novo'yu (bayıldılar!), beni (yok, en iyisi beni okumayın, dedim, utanç verici, zaman kaybı), Encarnación'u, Pablito'yu okumaya başladılar. Bu Encarnación Guzmán kimdi? diye sordular. Tzara'yı tercüme eden, Marinetti gibi yazan, söylentilere bakılırsa sanki Alliance Française mezunuymuş gibi iyi Fransızca bilen Pablito Lezcano kimdi? Sanki beni yeniden kurmuşlar, sanki gece durmuş perdelerin arasından bana bakıyor ve Señor Salvatierra, Ama-

deo, size izin veriyorum, kürsüye çıkın ve sesiniz kısılana kadar konuşun diyordu; yani sanki uykum kaçmış, sanki biraz önce içtiğim tekila damarlarımda, karaciğerimde Los Suicidas *mezcal*'iyle buluşup *mezcal*'i saygıyla selamlamıştı. Böylece bir kere daha kadehlerimizi doldurduk ve onlara Pablito Lezcano'yu ve Encarnación Guzmán'ı anlatmaya başladım. Encarnación'un iki şiirini beğenmediler, benimle açık konuştular, koltuk değnekleriyle bile ayakta durabilecek gibi değilmiş bu şiirler, buyrun burdan yakın! Aslında benim de düşündüğüme ve inandığıma yakındı söyledikleri. Zavallı Encarnación'un *Caborca*'ya alınması, onun kadın şair olarak değerli olmasından değil, öteki kadın şairin ona olan zaafından kaynaklanıyordu. Evet, Cesárea Tinajero Encarnación'da ne gördü, ya da aralarındaki anlaşma, Cesárea'nın kendisiyle yaptığı anlaşma nereye kadardı, bilinmez. Meksika edebiyat dünyasında arkadaşların yazdıklarını basmak normal bir şeydir. Ve Encarnación iyi bir şair olmayabilir (ben de olmayabilirim), hatta ne iyi ne kötü, şair bile olmayabilir (tıpkı benim gibi) ama Cesárea'nın iyi arkadaşıydı. Ve Cesárea arkadaşları için canını verirdi! Gençlere Encarnación Guzmán'ı anlattım, benim hesaplarıma göre üç aşağı beş yukarı 1903'te Meksiko'da doğduğunu, Cesárea'yı bir sinema çıkışında tanıdığını söyledim. Sinema çıkışında tanıştıkları doğru, yüzleri gülmüyormuş, hangi film olduğunu bilmiyorum ama acıklı bir filmdi herhalde, belki de Chaplin'in bir filmidir. Her neyse çıkışta ikisi de ağlıyormuş, bakışmışlar ve gülmeye başlamışlar. Bence Cesárea o kendine has espri anlayışına uygun, yüksek sesle kahkahayı basmıştır. En ufak bir kıvılcım, bir bakış, bum! Beklenmedik bir anda karnını tuta tuta patlatıverirdi kahkahayı Cesárea. Encarnación'a gelince, sanırım Encarnación daha pes perdeden gülmüştür. Cesárea o sıralar Las Cruces sokağı yakınlarında bir yerde oturuyordu, Encarnación ise sanırım teyzelerinden biriyle (zavallıcık hem öksüz hem yetimdi) Delicias sokağında oturuyordu. İkisi de bütün gün çalışıyordu. Cesárea, General Diego Carvajal'in bürosunda çalışıyordu. General Diego Carvajal *stridentist*'lerin dostuydu ama şiirin ş'sinden haberi yoktu. Encarnación, Niño Perdido'da tezgâhtar olarak çalışıyordu. Neden arkadaş oldular, birbirlerinde ne buldular insan anlamıyor. Cesárea hiç güzel değildi, ama insan ilk bakışta ne istediğini bilen

bir kadın olduğunu anlıyordu. Encarnación tam tersiydi, güzeldi, evet hem de çok güzel, her zaman iki dirhem bir çekirdekti (Cesárea ilk bulduğunu üstüne geçirirdi, hatta bazen giyinmez örtünürdü), ama bir sarhoş kavgasının orta yerinde duran porselen bir biblo kadar kırılgan ve güvensizdi. Sesi, nasıl desem, ıslık gibi, cılız, güçsüzdü, zavallıcık, çocukluğundan beri o ses tellerine güvenmemeye alıştığı için yanındakiler duyabilsin diye genellikle sesini yükseltirdi, tek kelimeyle cırtlak bir sesti, çok rahatsız edici tabii. Ben yıllar sonra Encarnación Guzmán'ın sesine benzer bir sesi bir çizgi filmde duydum, bir kedi miydi, köpek mi, belki de bir fareydi, Amerikalıların bu tür filmlere düşkünlüğünü bilirsiniz. Dilsiz olsa eminim birçok kişi ona âşık olurdu, ama onda o ses varken bu imkânsızdı. Üstelik yetenekli de değildi. Onu toplantılarımızdan birine Cesárea getirmişti. Biz *stridentist* idik, ya da *stridentizm*'e sempati duyuyorduk diyelim. Önceleri hoşumuza gitti. Yani ağzını açmadan önce demek istiyorum. Germán birkaç iltifat etti, ben de aynı şeyi yapmış olabilirim. Ama, belki de çekingenlikten, uzak duruyor, sadece Cesárea'yla konuşuyordu. Ama zamanla büyüklenmeye başladı, her seferinde daha bir güven geliyordu kendine ve bir gece fikir yürütmeye, eleştirmeye, öneriler getirmeye başladı. Sonunda çaresiz Manuel haddini bildirmek zorunda kaldı ve, Encarnación, siz şiirden hiç anlamıyorsunuz, neden çenenizi kapamıyorsunuz? deyiverdi. İşte o anda oldu olanlar, büyük olasılıkla saflığın cisimleşmesi olan Encarnación yüzüne karşı böyle bir çıkış beklemiyordu, öyle bir sarardı ki oracıkta düşüp bayılacak sandık. Encarnación konuşurken, sanki orada değilmişçesine ikinci planda kalmayı yeğleyen Cesárea, hemen ayaklandı, Manuel'e bir kadınla böyle konuşulmayacağını söyledi. Ama söylediği saçmalıkları duymadın mı? dedi Manuel. Duydum, gene de söylediklerin için özür dilemen gerektiğini düşünüyorum, dedi Cesárea cevap olarak, her ne kadar dinlemiyormuş gibi görünse de arkadaşının tek jestini bile kaçırmıyormuş meğerse. Tamam, özür diliyorum, ama artık bir daha ağzını açmasın, dedi Manuel. Arqueles ve Germán da Manuel'i destekleyerek; Bilmiyorsa konuşmasın, diye tartışmaya katıldılar. Cesárea birinin konuşmasına mani olmanın saygısızlık olduğunu söyledi. Bir sonraki toplantıya ne Encarnación geldi ne de Cesárea.

Bunlar resmi toplantılar değildi, kimse yokluklarını hissetmedi, en azından açıkça. Toplantı sona erip de Pablito Lezcano ile gerici Tablada'nın şiirlerini ezberden okuyarak şehir merkezinin sokaklarında yürürken Cesárea'nın toplantıda olmadığının farkına vardım, bir de Cesárea'yı ne kadar az tanıdığımı anladım.

Joaquín Font, Ruh Sağlığı Kliniği "El Reposo", Meksiko DF eteklerinde, Desierto de los Leones yolu üstünde, Mart 1979. Bir gün yabancı biri ziyaretime geldi. 1978 yılından aklımda kalan bu. Fazla ziyaretçim yoktu, sadece kızım, bir hanım ve kızım olduğunu söyleyen başka bir kız geliyordu, az rastlanan güzellikte bir kız. Tanımadığım bu kişi daha önce hiç gelmemişti. Onu, bahçede kuzeye bakarak karşıladım, gerçi bütün deliler ya güneye ya da batıya bakarlar ama ben kuzeye bakıyordum ve onu böyle karşıladım. Yabancı, Günaydın Quim, bugün nasılsın? diye sordu. Ben de dün ve dünden evvelki gün olduğum gibi, diye yanıtladım ve onu eskiden çalıştığım mimarlık bürosundan mı gönderdiklerini sordum, çünkü yüzü bana bir şeyler hatırlatıyordu. O zaman yabancı güldü ve: Nasıl olur da beni hatırlamazsın, abartıyor olmayasın? dedi. Güvenini kazanmak için güldüm, abartmadığımı, sorumun çok içten olduğunu söyledim. Bu kez yabancı, arkadaşım Álvaro Damián olduğunu söyledi, sonra da: Çok uzun zamandan beri tanıyoruz birbirimizi yahu, nasıl olur da hatırlamazsın? dedi. Ben de onu sakinleştirmek için, üzülmesin diye: Ha şimdi hatırladım, dedim. Güldü (ama gözlerinde sevinç işareti yoktu). Hah! İşte şöyle, Quim, dedi. Sanki doktorlarım, hastabakıcılarım seslerini ve endişelerini bir sürelik ona ödünç vermişlerdi. Gidince herhalde onu gene unutmuş olmalıyım ki bir ay sonra döndüğünde bana: Ben bu tımarhaneye daha önce de gelmiştim, helalar şu yanda, bu bahçe kuzeye bakıyor, dedi. Bir ay sonra da; iki yıldır ziyaretine geliyorum, hatırlamaya çalış, yahu, dedi. Ben de gayret ettim, bir sonraki sefer geldiğinde: Nasılsınız, Señor Álvaro Damián? diye selamladım onu. Güldü ama gözleri hâlâ hüzünlüydü sanki büyük bir keder yaşamış gibi.

Jacinto Requena, Quito kahvesi, Bucareli sokağı, Meksiko DF, Mart 1979. Tuhaf bir durumdu. Tamamen rastlantı olduğunu biliyorum, ama bazen insanın aklına olmadık şeyler geliyor. Rafael'e anlattığımda hayal gördüğümü söyledi. Farkında mısın, artık Ulises'le Arturo Meksiko'da değiller ya sanki etrafta daha çok şair var, dedim. Ne demek daha çok şair var? diye sordu Rafael. Bizim yaşımızda şairler, 1954, 1955, 1956'da doğmuş şairler, dedim. Sen nerden biliyorsun? diye sordu. İşte, birçok yere girip çıkıyorum, dergileri okuyorum, şiir günlerine gidiyorum, gazete eklerini okuyorum, bazen radyo bile dinliyorum, dedim. Küçük çocuğun var, bütün bunlar için nasıl zaman buluyorsun? dedi Rafael. Franz radyo dinlemeye bayılıyor, radyoyu açıyorum hemen uyuyor, dedim. Rafael şaşırdı, Artık radyoda şiir mi okuyorlar? diye sordu. Evet, radyoda da, dergilerde de, sanki bir şiir patlaması var. Her gün yeni şairlerin kitaplarını basan yeni bir yayınevinin adı geçiyor. Ve bütün bunlar tamda Ulises gittikten sonra başladı. Tuhaf değil mi? Ben bunda bir tuhaflık görmüyorum, dedi Rafael. Hiçbir neden olmadan, birdenbire bir yeşerme, yüz okulun açılışı, ve bütün bunlar Ulises burada yokken oluyor. Bu kadar rastlantı biraz fazla değil mi? Çoğu berbat şairler, Octavio Paz'ın, Efraín'in, Josemilio'nun, köylü ozanların taklitçileri, beş para etmezler. Bunu yadsımıyorum ama doğrulamıyorum da, beni asıl düşündüren sayıları, birdenbire bu kadar çok şairin ortaya çıkması. Hatta bir tanesi Meksika'nın bütün şairlerini içine alan bir antoloji hazırlıyor, dedim. Evet, biliyorum, (Bildiğini ben de biliyordum) ve benim şiirlerimi antolojisine almayacak, dedi Rafael. Almayacağını sen nereden biliyorsun? diye sordum. Bir arkadaşım doğruladı; damardan gerçekçilerle hiçbir alışverişi olsun istemiyormuş. O zaman ben de bunun doğru olmadığını, her ne kadar antolojiyi hazırlayan deyyus Ulises Lima'nın şiirlerini basmıyor olsa da, aynı şeyin María ve Angélica Font, Ernesto San Epifanio ve benim şiirlerim için doğru olmadığını söyledim. Bizden şiir istiyor, dedim. Rafael yanıt vermedi, Misterios sokağında yürüyorduk, gözlerini sanki görebilecekmiş gibi ufka dikmişti, oysa ufkun yerini evler, duman bulutları, Meksiko'nun sisi almıştı. Uzun bir suskunluktan sonra sordu: Peki sizin şiirleriniz olacak mı bu antolojide? María ile Angélica'yı bilmiyorum, o ikisini çoktandır

görmüyorum, Ernesto'nun şiirlerini kesin alacak, benimkileri kesin almayacak, dedim. Ya sen nasıl?.. diye başladı Rafael ama tamamlamasına izin vermedim. Çünkü ben bir damardan gerçekçiyim ve eğer o deyyus Ulises'i istemiyorsa bu işte ben de yokum, dedim.

Luis Sebastián Rosado, loş bir stüdyo, Coyoacán mahallesi, Mart 1979. Evet, olay biraz tuhaf, ama Jacinto Requena'nın biraz safça ileri sürdüğü nedenlerle ilgisi olmayan nedenlerden. Gerçekten de Meksika'da şair sayısında bir patlama oldu. Bu durum, diyelim ki 1977'de kendini hissettirmeye başladı. Ya da 1976'nın Ocak ayından itibaren. Tam bir tarih vermek mümkün değil. Birçok nedeni var, bu nedenler arasında en önde gelenler az çok sürekli bir iktisadi gelişmenin gerçekleşmesi (1960'tan bugüne dek), orta sınıfın güçlenmesi, ve üniversitelerin, özellikle de sosyal bilimler bölümlerinin her gün biraz daha iyi örgütlenmesi.

Şimdi, benim de en azından yaşımdan dolayı aralarında sayılabileceğim bu şairler grubuna yakından bakalım. Gruptakilerin büyük çoğunluğu üniversite öğrencisi. Çoğunun ilk dizeleri üniversitelerin ya da Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı dergilerde basılıyor, hatta ilk şiir kitaplarını da bu kurumlar basıyor. Yine geniş bir kesimi, İspanyolcadan başka bir yabancı dile, genellikle İngilizce, daha az oranda Fransızcaya hâkim (hâkim sözgelişi), bu dillerde yazan şairlerden çeviriler yapıyorlar; İtalyancadan, Portekizceden ve Almancadan roman çevirileri yapanlar da yok değil. Bazıları şiire düşkünlüklerinin yanı sıra amatör olarak yayıncılık işleriyle de uğraşıyor, bu da bu alanda birçok ve sıkça değerli girişimlerin gelişmesine önayak oluyor. Meksika'da hiçbir zaman bugün olduğu kadar çok genç şair olmamıştır herhalde. Örneğin bugün otuz yaşın altında olan şairlerin altmışlı yıllarda aynı yaş dilimindeki şairlerden daha iyi oldukları anlamına gelir mi bu? Bugünün şairleri arasında Becerra, José Emilio Pacheco, Homero Aridjis'le kıyaslanabilecek şairler bulmak olası mı? Bunu daha sonra göreceğiz.

Her şeye karşın Ismael Humberto Zarco'nun girişimi bence doğru bir iş. Meksikalı genç şairlerin, birçok açıdan anılmaya değer olan Monsiváis'in antolojisi *XX. Yüzyıl Meksika Şiiri* kadar ciddi bir

antoloji hazırlama zamanı gelmiş de geçiyordu! Ya da Octavio Paz, Alí Chumacero, José Emilio Pacheco ve Homero Aridjis'in hazırladıkları örnek ve paradigmatik *Poesía en movimiento*'su gibi. İtiraf etmeliyim, Ismael Humberto Zarco bana telefon edip, Luis Sebastian, bana biraz yol göstermelisin, dediğinde hoşuma gitti. Yardımcı olayım, olmayayım, benim ve arkadaşlarımın şiirleri antolojiye alınmıştı *elbette* (bilmediğim kaç şiirim olacağıydı). Bu yüzden, Zarco'ya yaptığım ziyaretler önceleri özellikle danışmanlık görevini yerine getirmek içindi. Gözünden kaçan bir ayrıntı –bu genellikle bir dergi, taşrada basılmış bir kitap vb. olabilirdi– var mı diye kontrol etmek için; Zarco'nun o telaş içinde unuttuğu olmazsa olmaz bir ya da iki isim var mı diye bakıyordum.

Ama Ismael Humberto'nun beni aramasıyla onu görmeye gitmem arasında geçen sürede, yalnızca üç gün, antolojiye alınacak şairlerin sayısını öğrenme şansım oldu. Nereden bakarsan bak abartılı bir sayıydı, demokratikti ama gerçekleşmesi olanaksızdı; girişim olarak eşi yoktu, ama bir güldeste olarak vasattı. Zarco'nun telefonuyla ziyaretim arasındaki sürede şeytan aklımı çeldi. Sanki bu bekleme süresi (ne süre ama!) bir Çöl'dü ve ziyaret Kişi'nin gözlerini açtığı ve Kurtarıcısı'nı gördüğü andı. O üç gün bir kuşkular fırtınasıydı. Ya da Kuşkular. Bana acı çektiren, kuşkulandıran (ya da büyük harfle Kuşkulandıran) bir fırtına, bunu açıkça hissettim, ama aynı zamanda keyif alıyordum, sanki alevler bana hem acı hem keyif veriyordu.

Düşüncem (daha doğrusu aklıma gelen muzırlık) şuydu: Zarco'ya Piel Divina'yı da antolojiye almasını önermek. Antolojiye alınan şair sayısı lehimeydi, bunun dışında her şey aleyhimeydi. İtiraf etmeliyim ki böyle bir işe önayak olmanın cüretkârlığı bana önceleri eğlenceli görünüyordu. Kelimenin tam anlamıyla, kendi cüretkârlığıma kendim bile şaştım. Sonra utanç verici buldum. Daha sonra, soğukkanlılıkla (soğukkanlılık da sözüngelişi, elbet) tartıp, soğukkanlı gözle bakınca ciddi ve hüzün verici olduğunu düşündüm ve ussal dengemin bütünlüğünden endişe duydum. Niyetimi ilk etkilenecek olana, yani Piel Divina'ya söylememe inceliğini ya da akıllılığını gösterdim, evet gösterebildim. Piel Divina'yla ayda iki-üç kez, bazen de yalnızca bir kez görüşüyordum, çünkü zaman zaman

uzun süre ortadan kayboluyor, bazen de olmadık bir anda ortaya çıkıveriyordu. İlişkimiz Emilio Laguna atölyesindeki ikinci ve etkileyici beraberliğimizden beri düzensiz bir yörünge izliyordu, bazen yoğunlaşıyor (özellikle de benim açımdan), bazen de yok oluyordu.

Nápoles sokağında aileme ait olan boş bir dairede buluşuyorduk, ama buluşmak için kullandığımız yöntemler çok daha karmaşıktı. Piel Divina annemlerin evine telefon ediyor, ben hiçbir zaman evde olmadığım için Estéfano adıyla haber bırakıyordu. Yemin ederim Estéfano'yu ben önermedim. Piel Divina bu adı Stephane Mallarmé anısına seçtiğini söylüyordu, oysa şairi tanımıyordu bile, sadece adını duymuşluğu vardı (bütün öteki şeyler için olduğu gibi), ama kimbilir hangi tuhaf çağrışımla Mallarmé'nin benim gözde adamım olduğu kanısına varmıştı. Kısacası, telefon ettiğinde bana haber bırakmak için o adı kullanarak kendince benim için en kıymetli olanı saygıyla anıyordu. Yani, uydurma adın ardında bana karşı gizli bir ilgi, bir arzu, bir gereksinim (aşk demeye dilim varmıyor) yatıyordu; zamanla ve düşündükçe anladım ki bu da beni sevindiriyordu.

Haber bırakmasının ardından Insurgentes meydanındaki göbeğin yakınlarında doğal yiyecekler satan bir dükkânın önünde buluşuyorduk. Sonra kentin sokaklarında kayboluyorduk, kuzey mahallelerdeki kafeteryalarda, barlarda, beni tanıyanların, ya da Piel Divina'nın hiç beklenmedik yerlerde karşımıza çıkan ve bana tanıştırmaktan çekinmediği arkadaşlarının hiç uğramadıkları La Villa çevresinde dolaşıyorduk. Piel Divina'nın bu arkadaşlarının görünümlerinde farklılıktan ziyade Meksika'nın karanlık yüzü okunuyordu, ona anlatmaya çalıştığım gibi farklı olma durumu her yerde hazır ve nazırdı. (Kutsal Ruh gibi demişti Piel Divina, soylu vahşi.) Akşam olunca, herhangi bir yolcu gibi, Bondojito'da ya da Talismán çevresindeki en aşağılık otellere ya da pansiyonlara giriyorduk, ama bunun da görkemli bir yanı vardı (romantikleşmek istemiyorum ama bunda da belli bir *umut* vardı diyebilirim). İlişkimiz görüntüseldi. Aşktan söz etmek istemiyorum, cinsel istek sözünü kullanmamakta direniyorum. Çok az şey paylaşıyorduk: Kimi filmler, bazı popüler el işleri, onun umutsuz öyküler anlatma merakı, benim bu hikâyeleri dinleme merakım.

Bazen, kaçınılmazdı, damardan gerçekçilerin çıkardıkları dergileri armağan ediyordu. Hiçbirinde onun şiirlerini görmedim. Zarco'ya Piel Divina'nın şiirlerinden söz etmek aklıma geldiğinde yalnızca iki şiirini biliyordum, ikisi de hiçbir yerde basılmamıştı. Biri Ginsberg'in kötü bir şiirinin taklidiydi. Öteki, Torri'nin reddetmeyeceği, üstü kapalı olarak otellerden ve çarpışmalardan söz eden, benimle olan ilişkisinden esinlenerek kaleme aldığını düşündüğüm, düzyazı bir şiirdi.

Zarco'yla görüşmemizden bir gece önce hiç uyumadım desem yeri var. Kendimi, Montegue'lerle Capulet'ler arasındaki kör savaşın ortasında bulan Meksikalı Juliette gibi hissediyordum. Piel Divina'yla ilişkim gizliydi, en azından benim kontrolüm altındaki kadarıyla. Arkadaş çevremin, gizlemeden ama dikkatli davranarak sürdürdüğüm eşcinselliğimi bilmediklerini söylemek istemiyorum. Bilmedikleri, bir damardan gerçekçiyle beraber olduğumdu, her ne kadar tipik bir damardan gerçekçi olmasa da sonuçta damardan gerçekçiydi. Albertito Moore antoloji için bir damardan gerçekçinin adını önermeme ne derdi? Pepín Morado ne düşünürdü? Adolfito Olmo, bu oğlan delirmiş der miydi? O buz gibi, o alaycı, o görünüşte *kusursuz* önerimi ihanet olarak yorumlamaz mıydı?

İki değerli hazine gibi taşıdığım o şiirleri göstermek için Ismael Humberto Zarco'nun kapısını çaldığımda için için karşılaşacağım en aldatıcı soruları yanıtlamaya hazırlamıştım kendimi. Beklediğim oldu, Ismael Humberto aptal değil, hani denir ya *protégé*' min, yasadışı biri olduğunu anladı. Neyse ki (Ismael Humberto aptal değil ama Tanrı da değil) damardan gerçekçilerle ilişki kurmak aklına gelmedi.

Piel Divina'nın düzyazı şiiri için epey savaş verdim. Nasıl olsa antolojide şair sayısı konusunda hiç mi hiç sınırlama getirmediğine göre bir arkadaşın şiirlerini eklemenin bir şeyi değiştirmeyeceğini ileri sürdüm. Antolojiyi hazırlayan tutumunu değiştirmedi. İki yüz genç şairi, birçoğunu sadece bir şiirle, alacaktı kitaba, ama Piel Divina'yı almamakta ısrarlıydı.

Konuşmamızın bir yerinde kayırdığım kişinin adını sordu. Bitkin bir halde ve utanarak bilmiyorum dedim.

Piel Divina'yla o günden sonraki ilk karşılaşmamızda, zayıf bir

ânımda, şiirlerini Zarco'nun beklenen kitabında yayımlatmak için boş yere uğraştığımı söyleyiverdim. Üzerime diktiği bakışlarında gönül borcuna benzer bir şeyler görür gibi oldum. Sonra Ismael Humberto'nun Pancho'yla Moctezuma Rodríguez'in şiirlerini antolojisine alıp almadığını sordu. Hayır, sanırım onlar da yok, dedim. Ya Jacinto Requena ve Rafael Barrios'un şiirleri? Onlar da yok. María ve Angélica Font? Onlar da yok. Ernesto San Epifanio? Başırnla hayır işareti yaptım, ama aslında ben de bilmiyordum, bu ad bana tanıdık gelmiyordu. Ya Ulises Lima? Bakışlarımı kara gözlerinden ayırmayarak hayır, dedim. O zaman benim şiirlerim de basılmasın, daha iyi, dedi.

Angélica Font, Colima sokağı, Condesa mahallesi, Meksiko DF, Nisan 1979. 1977 sonlarına doğru Ernesto San Epifanio hastaneye yattı, saçlarını tıraş edip beynindeki bir anevrizmayı aldılar. Ama ameliyattan bir hafta sonra yeniden açmak zorunda kaldılar, anlaşılan içeride parça bırakmışlardı. Bu ikinci ameliyattan sonra doktorlar pek ümitli değildi. Ameliyat edilmese ölürdü, ameliyat edilirse de ölürdü, ama ufacık da olsa bir kurtulma ümidi vardı. Benim anlayabildiğim buydu. Bütün bu süre boyunca yanından ayrılmayan tek arkadaşı bendim. Ben ve annesi, ama bir anlamda annesi eşlik ediyor sayılmazdı, her gün yaptığı ziyaretler onu görünmez kadın yapmıştı. Öylesine hareketsizdi ki, gerçi kapıdan giriyor, hatta gelip yatağın kenarına oturuyordu, ama sanki hiç girmemiş, hiçbir kapının eşiğinden içeriye adım atmamıştı. Kapı çerçevesinin boşluğunda minnacık bir figür.

Birkaç kez ablam María da geldi hastaneye. Bir-iki kez de Ernesto'nun son sevgilisi Juanito Dávila geldi. Bunun dışındaki ziyaretçiler kardeşleri, teyzeleri, arkadaşımla aralarında tuhaf aile bağları olan tanımadığım birtakım insanlardı.

Ne bir yazar, ne bir şair, ne de eski sevgililerinden biri geldi. Bekleme salonunda uyuyakalmışım, rüyamda Laura Dámian'ı gördüm. Laura Ernesto'yu almaya gelmişti, birlikte çıkıp bir okaliptüs ormanında gezintiye çıkıyorlardı. Okaliptüs ormanı var mıdır bilmiyorum; yani ben hiç böyle bir orman görmedim demek istiyo-

rum, ama rüyamda gördüğüm o orman korkunçtu. Ağaçların yaprakları gümüş rengindeydi, kollarıma sürtününce kapkara, yapışkan izler bırakıyordu. Zemin yumuşaktı, gerçi rüyamdaki orman bir okaliptüs ormanıydı ama yerler çam ormanlarındaki çam iğneleriyle doluydu. Bütün ağaçların çürümüş gövdelerinden çevreye dayanılmaz kötü bir koku yayılıyordu.

Uyandığımda bekleme salonu bomboştu, ağlamaya başladım. Nasıl olur da Ernesto San Epifanio koskoca Meksiko kentinin bir hastanesinde tek başına ölür? Nasıl olur da birisinin öldü mü, yoksa o korkunç ameliyattan sağ çıktı mı diye haber vermesini ben yapayalnız beklerim? Ağlamam geçince sanırım yeniden uyuyakaldım. Uyandığımda Ernesto'nun annesi yanımda anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıyordu. Dua ettiğini çok geç anlayabildim. Sonra hastabakıcı geldi ve her şeyin yolunda gittiğini, ameliyatın çok başarılı olduğunu söyledi.

Birkaç gün sonra Ernesto'yu taburcu ettiler ve evine döndü. Ben daha önce evine hiç gitmemiştim, hep bizim evde ya da başka arkadaşların evlerinde görüşüyorduk. O günden sonra onu evinde ziyaret etmeye başladım.

İlk günler konuşamıyordu. Bakıyor, gözlerini kırpıştırıyor ama konuşmuyordu. Sanki duymuyor gibiydi. Yine de doktor bize konuşmamızı, sanki hiçbir şey olmamış gibi davranmamızı salık verdi. İlk gün kitaplığında çok sevdiğinden emin olduğum bir kitabı arayıp buldum ve yüksek sesle okumaya başladım. Kitap Valery'nin *Deniz Mezarlığı*'ydı, hatırladığını gösteren hiçbir işaret yapmadı. Ben okuyordum, o tavana, duvarlara, yüzüme bakıyordu, ama bakışları ruhsuzdu. Sonra Salvador Novo'nun şiirlerini okudum, durumunda bir değişiklik olmadı. Annesi odaya girdi ve omzuma dokundu. Kendinizi yormayın Señorita, dedi.

Yavaş yavaş sesleri, bedenleri seçmeye başladı. Bir öğleden sonra beni tanıdı. Angélica, dedi ve gülümsedi. Ömrüm boyunca bu denli çirkin, bu denli acıklı, bu denli şekilsiz bir gülümseme görmemiştim. Ağlamaya başladım. Ama ağladığımın ayırdına varmadı ve gülümsemeyi sürdürdü. Bir iskeleti andırıyordu. Başındaki delik izleri henüz kapanmamıştı, saçları öyle yavaş uzuyordu ki insan sinir oluyordu.

Kısa bir süre sonra konuşmaya başladı. Flüt sesi gibi tiz bir ses çıkarıyordu, zamanla tınısı düzeldi ama tizlik yok olmadı. Her halükârda Ernesto'nun sesi değildi, bundan emindim, normal olmayan bir yeniyetmenin sesiydi; hiçbir şeyin ayırdında olmayan, ölüm döşeğindeki bir yeniyetme. Kısıtlı bir sözcük dağarcığı vardı. Kimi nesnelerin adlarını çıkaramıyordu.

Bir gün öğleden sonra Ernesto'nun evine geldiğimde annesi kapıda karşıladı ve beni hemen kendi odasına götürdü, heyecanlı bir hali vardı. Önce arkadaşımın sağlık durumundan kuşkulandım. Ama annenin heyecanı sevinçten geliyordu. İyileşti, dedi. Ne demek istediğini anlamamıştım, sesinden söz ettiğini sandım, ya da Ernesto'nun daha tutarlı düşünmeye başladığı geldi aklıma. Nasıl iyileşti? dedim kolumu kurtarmaya çalışarak. Bir türlü söylemek istediğini söyleyemiyordu, ama sonunda baklayı ağzından çıkarmak zorunda kaldı. Ernesto artık ibne değil, Señorita, dedi. Ne, ne değil Ernesto artık? diye sordum. O anda odaya babası girdi, orada ne yaptığımızı sorduktan sonra oğlunun sonunda eşcinsellik hastalığından kurtulduğunu söyledi. Tam bu sözcükleri kullanmadı. Ben yanıt vermemeyi, soru sormamayı yeğledim ve hemen o korkunç odadan kendimi dışarı attım. Ernesto'nun odasına girmeden önce annesinin, her işte bir hayır vardır, dediğini duydum.

Ernesto, bazen eşcinselliğin ne olduğunu pek iyi anımsamasa da eşcinsel olmayı sürdürdü, elbette ki. O haldeyken cinsellik onun için uzak bir duyguydu; keyifli ve heyecanlı bir şey olduğunu biliyordu ama uzaktı. Bir gün Juanito Dávila beni telefonla arayarak kuzeye çalışmaya gideceğini, onun yerine Emesto'ya veda etmemi söyledi, ona allahaısmarladık demeyi yüreği kaldırmıyormuş. O günden sonra Ernesto'nun sevgilisi olmadı. Sesi biraz düzeldi ama tam değil. Konuşmuyor, uluyor, inliyordu. Böyle anlarda, annesi ile benim dışımda herkes, babası, ziyaretine gelen uzun uzun oturan komşular yanından kaçıyorlardı. Aslında iyi de oluyordu, rahatlıyordu. Öyle ki bazen Ernesto'nun konukları rahatsız edip bu sıkıcı nezaketten kurtulmak için özellikle haykırdığını düşünüyordum.

Zamanla benim de ziyaretlerim seyrekleşti. Hastaneden çıktığında her gün gidiyordum. Konuşmaya, birkaç adım atmaya, bahçeye çıkmaya başladıktan sonra daha seyrek gitmeye başladım. Yi-

ne de her gece, nerede olursam olayım, telefon ediyordum. Konuştuklarımız oldukça çılgınca şeylerdi. Bazen hiç durmadan konuşan ben oluyordum. Anlattıklarım gerçek olaylardı, ama aslında sadece bana dokunup geçen olaylardı. O sıralar tanımaya başladığım özenti Meksiko yaşamını (bu kentte yaşadığımızı unutmak için), partileri, kullandığım uyuşturucuları, yattığım erkekleri filan anlatıyordum. Kimi zaman da o konuşuyordu; o gün kestiği (bu yeni edindiği bir alışkanlıktı, muhtemelen terapisti önermişti) haber kupürlerini okuyordu, yediği yemeklerden, ziyaretine gelenlerden, annesinin söylediği bir şeyden söz ediyordu. Bir gün Ismael Humberto Zarco'nun antolojisine koymak için bir şiirini seçtiğini söyledim. Hangi şiir? dedi kuş sesini andıran ve yüreğime bir jilet gibi saplanan o sesle. Kitap hemen yanımdaydı. Hangi şiir olduğunu söyledim. Bu şiiri ben mi yazdım? dedi. Kimbilir belki de sesi her zamankinden daha pes perdeden çıktığı için şaka yapıyor sandım. Şakaları masumdu, ciddi sözlerinden ayırt edilmesi imkânsızdı, ama şaka yapmıyordu. O hafta ne yapıp edip zaman ayırdım ve Ernesto'yu görmeye gittim. Bir arkadaşım, yeni bir arkadaşım bana Ernesto'nun evine dek eşlik etti, ama içeri girmesini istemedim. Beni burada bekle, bu mahalle tekin değil, dönüşte arabayı bıraktığımız yerde bulamayabiliriz, dedim. Tuhafına gitti ama bir şey demedi, o günlerde artık beraber olduğum arkadaşlar arasında hak ettiğim tuhaf kız şöhretini kazanmıştım ya. Aslında doğru söylüyordum, son zamanlarda Ernesto'nun evinin bulunduğu mahalle kötüleşmişti. Sanki ameliyatının sonuçları sokaklara yansımıştı, çevre işsizler, uyurgezerler (ya da haber taşımayan ulaklar, anlaşılmaz haberler taşıyan ulaklara da benzetilebilirler) gibi akşam güneşinde dinlenen ama yeni bir atılıma hazır hırsızlarla doluydu.

Tabii ki Ernesto kitaba pek yüz vermedi. Şiirini aradı, bulunca: Ah! dedi. Bunu şiiri anımsadığı için mi demişti, yoksa birden yabancılaştığı için mi bilmiyorum. Sonra yine her zaman telefonda anlattıklarını anlatmaya başladı.

Dışarı çıktığımda arkadaşım arabaya dayanmış sigara içiyordu. Yokluğumda herhangi bir olay olup olmadığını sordum. Hiçbir şey olmadı, burası bir mezarlıktan bile daha sakin, dedi. Dediği kadar da sakin olmamalıydı ki saçı başı dağılmış, elleri tir tir titriyordu.

Ernesto'yu bir daha görmedim.

Bir gece beni telefonla aradı, telefonda bana Richard Belfer'in bir şiirini okudu. Bir gece Los Angeles'tan ben onu aradım ve benden en az yirmi yaş büyük, takma adı La Vieja Segura, Güvenli İhtiyar olan tiyatro yönetmeni Francisco Segura'yla yattığımı anlattım. Ne heyecan verici! La Vieja çok zeki olmalı, dedi Ernesto. Zeki değil, yetenekli, dedim. Ne farkı var? Ben yanıtı düşünerek, o da yanıt bekleyerek birkaç saniye ikimiz de suskun kaldık. Yanında olmak isterdim, dedim veda etmeden önce. Ben de, dedi o incecik sesiyle. Birkaç gün sonra annesi aradı ve öldüğünü söyledi. Rahat bir ölüm, bir şezlongda oturmuş güneşlenirken uyudu, bir melek gibi, dedi. Saat kaçta öldüğünü sordum, yemek yedikten sonra akşamüstü, beşe doğru ölmüş.

Eski arkadaşlarından bir tek ben gittim kentin kuzeyinde süslü püslü bir mezarlıktaki cenaze törenine. Cenazesinde ne bir şair, ne bir eski sevgili, ne bir yayıncısı vardı. Birçok akraba, aile dostları ve ne kadar komşuları varsa hepsi oradaydı, sadece onlar. Mezarlıktan çıkarken iki yeniyetme yanıma geldi, beni başka bir tarafa çekmeye kalktılar. Saldıracaklar, ırzıma geçecekler sandım. Ancak o zaman Ernesto'nun ölümünden acı duydum, öfkelendim. Çantamdan bir sustalı çıkardım ve öldüreceğim sizi, eşşoğlueşekler, dedim. Hemen kaçmaya başladılar, bir süre arkalarından kovaladım. Kovalamaktan vazgeçtiğimde bir başka cenaze getiriliyordu. Çakıyı çantama koydum, tabutu mezara koyuşlarını seyrettim. Sanırım bir çocuk cenazesiydi, ama emin değilim. Sonra da mezarlıktan çıkıp arkadaşlarla bir tek atmak için kent merkezindeki bir bara gittim.

10

Norman Bolzman, Edith Wolfson parkında bir bankta otururken, Tel Aviv, Ekim 1979. Her zaman başkalarının acılarına duyarlı oldum, her zaman başkalarının acıları söz konusu olduğunda dayanışma içinde oldum. Yahudiyim, Meksikalı bir Yahudi, ait olduğum bu iki halkın da tarihlerini biliyorum. Bununla her şeyi açıkladığımı düşünüyorum. Kendimi haklı göstermeye çalışmıyorum. Sadece bir hikâye anlatmak ve o zaman bu hikâyenin göremediğim ve şimdi içime ukde olan gizli nedenlerini anlayabilirsem anlamak istiyorum. Yine de anlatacağım hikâye ne yazık ki istediğim kadar tutarlı olmayacak. Benim bu hikâyedeki rolüm bir tozan gibi karanlıkla aydınlık arasında, kahkahalarla gözyaşları arasında gidip gelen bir rol, tıpkı Meksika pembe dizilerinde ya da Yidiş melodramlarında sık rastlanılan türden.

Her şey geçen şubatta, gri Tel Aviv semalarını bir kefen gibi titreten bir öğleden sonra başladı. Birisi Haşomer sokağındaki evimizin kapısını çaldı. Kapıyı açınca karşımda kendilerini damardan gerçekçiler diye adlandıran grubun şefi, şair Ulises Lima'yı buldum. Onu iyi tanıdığımı söyleyemem, kendisini bir kez görmüştüm, ama Claudia ondan çok söz etmişti, Daniel de bir keresinde bir şiirini okumuştu. Edebiyatla çok ilgili değilimdir ve şiirlerinin değerini hiçbir zaman anlamamış olabilirim. Her neyse, karşımda duran bir şairden çok dilenciye benziyordu.

İyi başlamadık, kabul ediyorum. Claudia ile Daniel üniversitedelerdi, benim de çalışmam gerekiyordu. İçeri aldım, bir fincan çay ikram ettim, sonra da odama kapandım. Bir an için her şey normale dönmüş görünüyordu, Marburg Okulu'nun filozoflarına (Natorp, Cohen, Cassirer, Lange) ve bu okulun üstü kapalı eleştirildiği Solomon Maimon'un yapıtındaki açıklamalara daldım. Ama bir süre

sonra, yirmi dakika da olabilir iki saat de, kafamın içi boşaldı ve bu bembeyaz boşlukta Ulises Lima'nın yüzü şekillenmeye başladı. Her ne kadar kafamın içi boş olsa da yeni gördüğüm bu yüzün hatlarının kafamda canlanması bayağı bir zaman aldı. (Ne kadar zaman, bilmiyorum). Sanki Ulises Lima'nın yüz hatları dışarıdan gelen ışıkla saydamlaşacağına kararıyordu.

Odamdan çıkınca onu kanepeye uzanmış uyur buldum. Bir süre onu seyrettim, sonra yeniden odama dönüp işime konsantre olmaya çalıştım. İmkânsız. Belki dışarı çıkmalıydım, ama onu yalnız bırakmanın doğru olmayacağını düşündüm. Uyandırmayı geçirdim aklımdan. Sonra onun yaptığı gibi yatıp uyumayı düşündüm, ama korktum ya da çekindim, tam bilemeyeceğim. Sonunda kitaplığımdan bir kitap aldım, Natorp'un bir kitabı, *İnsanlığın Sınırlarında Din*, ve kanepede karşısına oturdum.

Saat ona doğru Claudia ile Daniel geldiler. Bacaklarım uyuşmuştu, bedenimin her parçası ağrıyordu. En kötüsü de okuduklarımdan hiçbir şey anlamamıştım, yine de onları kapıda görünce parmağımı dudaklarıma götürüp sus işareti yapacak gücü buldum kendimde. Nedenini bilmiyorum, belki Claudia ile konuşmadan önce Ulises'in uyanmasını istemiyordum, belki de uyurken nefes alışını dinlemeye alışmıştım. Ama bütün çabalarım boşa gitti, Claudia ilk birkaç saniyelik ikirciklenmeden sonra kanepede Ulises'i görünce Meksika ağzıyla ünlemleri art arda döktürdü. Claudia Arjantin'de doğmuş. Meksika'ya on sekiz yaşında gelmişti, ama her zaman kendisini Meksikalı hissetmişti, ya da öyle diyordu, kimbilir. Claudia'nın çığlıkları Ulises'i uyandırdı, gözlerini açar açmaz olduğu yere yarım metreden daha yakındaki Claudia'yı, sonra Daniel'i gördü. Daniel de gülümsüyordu. Bu ne sürpriz!

O gece Ulises'in şerefine yemeğe çıktık. Ben, ilk önce onlarla gidemeyeceğimi, Marburg Okulu'nu hatmetmem gerektiğini söyledim, ama Claudia bırakmadı. Katiyen olmaz Norman, başlamayalım. Endişelerim boşa çıktı, her şeye karşın yemek keyifli geçti. Ulises maceralarını anlattı, daha doğrusu Claudia'ya anlattı. Anlattıkları hiç iç açıcı değildi, ama öyle hoş anlatıyordu ki hepimizi güldürdü, aslında bu durumlarda yapılacak en doğru iş buydu. Sonra Arlozorov'dan, ciğerlerimize bol bol hava doldurarak yayan eve döndük.

Daniel ile ben önde yürüyorduk, Claudia ile Ulises sanki Meksiko' daymış, sanki bol bol zamanları varmış gibi yavaş yavaş arkamızdan geliyorlardı. Daniel o kadar acele etmememi, böyle adımımı açarak nereye varmak istediğimi sorunca hemen lafı değiştirdim, sanki yaklaşmasından korktuğum anları biraz ertelemek için aklıma ilk geleni, Solomon Maimon'daki deliyi anlatmaya başladım. O gece seve seve kaçabilirdim, keşke kaçsaydım.

Eve gelince hep beraber çay içtik. Sonra Daniel üçümüze baktı ve gidip yatacağını söyledi. Kapısını kapattığını duyunca ben de aynı şeyi yapacağımı söyledim ve odama gittim. Işıkları söndürüp öylece yatağa uzandım, bir süre Claudia ile Ulises'in konuşmaları duyuldu. Sonra kapı açıldı, Claudia elektriği yaktı, ertesi gün dersim olup olmadığını sordu ve soyunmaya başladı. Ulises'in nerede olduğunu sordum. Kanepede uyuyor, dedi. Ona ne söylediğini sordum. Hiçbir şey, dedi. Ben de soyunup yatağa girdim, gözlerimi sımsıkı yumdum.

İki hafta boyunca evde yeni bir düzen hüküm sürdü. En azından, ben öyle hissettim. Daha önce belki de gözümden kaçan ufak ayrıntılardan fazlasıyla rahatsız oldum.

İlk günlerde aldırmaz görünen Claudia da sonunda durumu kabul etti ve kendini baskı altında hissetmeye başladığını söyledi. Eve gelişinin ertesi günü, sabah Claudia dişlerini fırçalarken Ulises onu sevdiğini söyledi. Claudia'nın yanıtı biliyorum oldu. Buraya senin için geldim, seni sevdiğim için geldim, dedi Ulises. Bu kez de Claudia bunu bir mektupta yazabileceğini söyledi. Ulises bu cevapları fazlasıyla yüreklendirici bulmuş olmalı ki bir şiir yazıp akşam yemeğinde okudu. Ben dinlemek istemiyordum, sessizce masadan kalkıyordum ki kalmamı istedi, Daniel'e de kalmasını rica etti. Şiir bir Akdeniz kentini, herhalde Tel Aviv'di, ve serseri ya da berduş bir şairi anlatan fragmanlardan oluşuyordu. Bana çok güzel geldi ve güzel bulduğumu söyledim. Daniel de benimle aynı fikirdeydi. Claudia birkaç dakika düşünüyormuş gibi sessiz kaldı, sonra güzel olduğunu kabul etti ve keşke ben de böyle güzel şiirler yazabilsem, dedi. Bir an her şeyin yoluna gireceğini, hepimizin rahatlayacağını düşündüm ve gönüllü olarak gidip bir şişe şarap almayı önerdim. Ama Claudia ertesi gün erkenden üniversitede olması gerektiğini

söyledi, on dakika sonra odamıza kapandı. Ulises, Daniel ve ben bir süre sohbet ettik, birer çay daha içtik, sonra herkes odasına çekildi. Saat üç gibi tuvalete gitmek için kalktım, parmaklarımın ucuna basarak salondan geçerken Ulises'in ağladığını duydum. Sanırım benim orada olduğumu fark etmemişti. Boylu boyunca yüzükoyun kanepeye uzanmıştı galiba, olduğum yerden sadece bir battaniye ve eski bir paltoya sarınmış acıyla sarsılan bir yığın, bir küme, bir et kitlesi görebiliyordum.

Claudia'ya söylemedim. Aslında ilk kez o günlerde Claudia'dan bazı şeyleri saklamaya, hikâyenin bir bölümünü karanlıkta bırakmaya, yalan söylemeye başladım. Ulises'in varlığı Claudia için günlük yaşamımızda hiçbir şeyi değiştirmedi, hiç değilse bize aksini gösterecek bir hareket yapmadı. Ulises'e Tel Aviv'deki ilk günlerinde Daniel eşlik ediyordu, ama iki-üç hafta sonra Daniel de üniversite disiplinine dönmek zorunda kaldı, yoksa sınavları tehlikeye girecekti. Böylece yavaş yavaş aramızda Ulises'e zaman ayırabilecek tek kişi ben kaldım. Ama ben de Yeni Kantçılık, Marburg Okulu, Solomon Maimon'la uğraşıyordum. Ama kafamın içinde bir sürü şey dönüp duruyordu, çünkü her gece tuvalete kalktığımda Ulises'in karanlıkta ağladığını duyuyordum. Daha kötüsü de bazı geceler: Bu gece *göreceğim*, diyordum, ağlarken yüzünü göreceğim demek istiyorum, çünkü o güne dek ağladığını sadece *duyuyordum*. Ağladığını nereden biliyordum? Belki de inliyordu, örneğin, otuz bir çeken birisinin yaptığı gibi. Yüzünü göreceğimi düşündüğümde şöyle bir sahne canlanıyordu gözümde: Karanlıkta doğruluyor, salonun pencerelerinden süzülen ay ışığının aydınlattığı gözyaşlarıyla sırılsıklam olmuş bir yüz. Ve bu yüzde öyle bir yalnızlık vardı ki, karanlıkta Claudia'nın hafif horultuyla karışık soluk alışını hissederek yatağın kenarına oturduğumda benim de içimden ağlamak geliyordu. Bazen uzun süre yatağın kenarında helaya gitme, ağlama isteğimi bastırarak, o gece başını kaldıracağı ve yüzünü göreceğim korkusuyla oturup kalıyordum.

Sekse, seks hayatıma gelince, Ulises kapıdan içeri adımını attığı andan itibaren tepetaklak oldu. Yapamıyordum. Yani yapabilirdim ama yapmak istemiyordum. İlk kez, sanırım Ulises'in gelişinin üçüncü gecesi denedik, Claudia neyim olduğunu sordu. Hiçbir şe-

yim yok, neden soruyorsun? dedim. Çünkü ölü gibisin, hiç sesin çıkmıyor. Ben de kendimi öyle hissediyordum, ölü gibi değil ama istemeyerek ölüler dünyasında gezinen biri gibi. Sessiz kalmalıydım. İnlememeliydim, çığlık atmamalıydım, iç çekmemeliydim, gelirken çok ölçülü davranmalıydım. Claudia'nın, her zaman beni heyecanlandıran inildemeleri bile o günlerde artık çekilmez bir gürültüye dönüşmüştü, her ne kadar belli etmemeye çalışsam da sinirden çılgına dönüyordum, kulağımı tırmalayan bu sesi duymamak için ağzını elimle kapatıyordum. Tek kelimeyle sevişmek bir işkenceye dönüşmüştü, üçüncü ya da dördüncü denemeden sonra her türlü çareye başvurarak kaçınmaya, savsaklamaya çalıştım. Her zaman en son ben yatıyordum. Ulises'le kalıyordum (ki hemen hiçbir zaman uykusu gelmiş gibi görünmüyordu), bir süre şuradan buradan söz ediyorduk. Ondan o gün yazdıklarını bana okumasını istiyordum. Satır aralarında Claudia'ya olan çılgın aşkının okunabildiği şiirler olması umurumda değildi. Ne olursa olsun ben beğeniyordum o şiirleri. Her gün yalnız kaldığında, plansız programsız sokağa çıkıp kendi kendine Tel Aviv'de, Giv'at Rokaç'ta, Har Şalom'da, Yafa'daki eski liman sokaklarında, üniversite kampüsünde ya da Yarkon parkında dolaşırken gördüklerinden söz ettiği, ya da Meksiko'yu anımsadığı şiirleri tercih ediyordum elbette. İçinde Claudia olmasın da ne olursa olsun. Benim için değil, beni ya da Claudia'yı yaraladıkları için değil; *onun* acısına, *onun* keçi inadına, *onun* aptallığına tanık olmamak için. Bir gece ona da söyledim. Neden kendine eziyet ediyorsun Ulises? dedim. Duymazdan geldi ve yan gözle bana baktı (hem de öyle bir baktı ki, gözümün önünde çakan binlerce şimşek arasında çocukluğumda, Polanco mahallesindeki evde otururken aldığımız köpeğimin bakışlarını anımsadım, gelen geçeni ısırmaya başlayınca babamlar öldürmüşlerdi köpeğimi), sonra da sanki ben bir şey söylememişim gibi konuşmayı sürdürdü.

O gece yatınca, uyurken seviştim Claudia'yla, belli bir kızışmaya erişmek kolay olmadı ama ulaşınca inledim de, çığlık da attım.

Sonra bir de para sorunu vardı. Claudia, Daniel ve ben okuyorduk ve ailelerimiz her ay belli bir miktar para gönderiyordu. Daniel'in parası ancak kendisine yetiyordu. Claudia'nın ailesi biraz daha cömert davranıyordu. Benimki o ikisinin ortasıydı. Ortak bir fon

oluşturunca kirayı, okul ve yemek masraflarını ödüyor, sinemaya ya da tiyatroya gidebiliyor, Zamenhof sokağındaki Cervantes kitapçısından İspanyolca kitap alabiliyorduk. Ulises'in gelmesi her şeyi altüst etti. Gelişinden bir hafta sonra neredeyse hiç parası kalmamıştı, ve biz akşamdan sabaha, sosyologların dediği gibi bir boğazı daha doyurmak zorunda kaldık. Benim için sorun yoktu, bazı lükslerden vazgeçmeye hazırdım. Daniel için de pek sorun yoktu, aslında yaşam temposunu hiç değiştirmemişti. Kimin aklına gelirdi, bu yeni duruma karşı çıkan Claudia oldu. Başlangıçta sorunu soğukkanlılıkla karşılayarak sağduyuyla yaklaştı. Bir akşam Ulises'e ya bir iş aramasını ya da Meksika'dan para istemesini söyledi. Ulises'in ağzını çarpıtarak alaycı bir gülümsemeyle baktığını anımsıyorum, sonra da iş arayacağını söyledi. Ertesi akşam Claudia iş bulup bulmadığını sordu. Ulises henüz bulamadığını söyledi. Bu kez de, Ama çıkıp aradın mı? diye sordu Claudia. Ulises bulaşıkları yıkıyordu, arkasına dönmeden çıktığını ama şanssız bir gün olduğunu söyledi. Ben masanın başında oturuyordum ve oturduğum yerden, Ulises'in yüzünü profilden görebiliyordum, bana gülüyormuş gibi geldi. Lanet olsun, diye geçirdim içimden, mutlu mutlu gülüyor. Sanki Claudia karısıymış, çok şey isteyen bir kadın, kocası çalışsın isteyen bir kadınmış gibi. Ve sanki o bundan hoşlanıyordu. O gece Claudia'ya Ulises'i rahat bırakmasını, zaten kötü günler geçirdiğini, bir de iş diye tutturup kafasını şişirmemesini söyledim. Üstelik, Tel Aviv'de ne iş bulacak? İnşaat işçiliği mi yapacak, pazarda çığırtkanlık mı yapacak, yoksa bulaşıkçılık mı? dedim. Sen ne anlarsın ki? dedi Claudia.

Tabii ki ertesi akşam ve onu izleyen akşamlarda aynı sahne yinelendi, her seferinde Claudia daha otoriter davranıyor, suçluyor, sataşıyordu, Ulises ise sakin, kaderine razı bir edayla hep aynı yanıtı veriyordu ve mutlu görünüyordu. Evet, her gün biz üniversiteye gidince o da çıkıp iş arıyordu, sağda solda dolanıyor, ama iş bulamıyordu, ama ertesi gün de deneyecekti elbette. İşler öyle bir noktaya geldi ki akşam yemeğinden sonra Claudia gazeteleri masanın üzerine seriyor, iş ilanlarına bakıyor, işaretliyor, Ulises'e nereye gitmesi gerektiğini, hangi otobüse bineceğini, Ulises'in her seferinde otobüse binecek parası olmadığı için hangi sokaktan giderse

daha kestirme olacağını anlatıyordu. Otobüs parası vermenin gerekmediğini, Ulises'in yürümeyi sevdiğini söylüyordu. Ben ve Daniel, duvar ustası aranan Ha'Argazim'e, örneğin Yoreh sokağına dek, ya da Petah Tikva'ya, Rosh Ha'ayin'e yayan nasıl gidecek diye karşı çıkınca Claudia, Ulises'in Meksiko'da UNAM'dan Ciudad Satelite'ye dek, ki bu İsrail'in bir ucundan öteki ucuna gitmek gibi bir şeydi, hem de gece yansı nasıl yürüyerek gittiğini anlatıyordu. Aramızda bu konuşmalar geçerken Ulises paylanmış koca pozunda bıyık altından gülümseyerek Claudia'ya bakıyordu. Durum günbegün daha da kötüye gidiyordu. Ulises'in artık hiç parası kalmamıştı, iş de bulamamıştı. Bir akşam Claudia eve geldiğinde burnundan soluyordu, arkadaşı Isabel Gorkin Ulises'i Tel Aviv'in Kuzey tren istasyonunda uyurken, ya da Hameleç George'da, Gan Meir'de dilenirken gördüğünü söylemişti. Bunun üzerine Claudia bize, Daniel'le bana, bunun kabul edilemez olduğunu söyledi. Kabul edilemez sözcüklerini öyle bir tınıyla söyledi ki, sanki Meksiko'da dilense neyse ne de, Tel Aviv'de dilenilmez demeye getiriyordu. En kötüsü, bize bunu söylerken Ulises de orada, masa başında oturuyor, sanki görünmez adammış gibi bizi dinliyordu. Claudia Ulises'in bizi kandırdığını, iş filan aramadığını, bu durumda bir karar vermemiz gerektiğini söyledi.

O akşam Daniel her zamankinden daha erken çekildi odasına, ben de onu örnek aldım, ama odama (odayı Claudia'yla paylaşıyordum) çekilmedim, soluk almak, rasgele yürümek, sevdiğim o cadıdan uzak olmak için sokağa çıktım. Saat on ikiye doğru döndüğümde, kapıyı açar açmaz önce kulağıma müzik sesi geldi, Claudia'nın çok sevdiği bir Cat Stevens şarkısı, sonra da konuşma sesleri duydum. Bu seslerde ne vardı bilmiyorum ama bir şey beni durdurdu, salona girmeme engel oldu. Önce Claudia'nın sonra Ulises'in sesi geldi kulağıma. Ama normal, her zamanki sesleri değildi, en azından Claudia'nın sesi alışık olduğum sesi değildi. Çok geçmeden şiir okuduklarını anladım. Cat Stevens'ı dinliyorlar, acımasız ve hüzünlü, ışıl ışıl ve anlaşılmaz, aheste ve şimşek gibi hızlı, kısa şiirler okuyorlardı! Şiirlerde Baudelaire'in bacaklarına tırmanan bir kediden, bir Tımarhane'den ve bir kediden, belki de aynı kediden, söz ediliyordu! (Sonradan öğrendim, Richard Brautigan'ın şiirleriymiş,

Ulises İspanyolcaya çevirmişmiş.) Salona girince Ulises başını kaldırdı ve bana bakarak gülümsedi. Sessizce yanlarına oturdum, bir sigara sardım ve devam etmelerini rica ettim. Yatağa girince Claudia'ya neler olduğunu sordum. Bazen Ulises beni çileden çıkarıyor, hepsi bu, dedi.

Bir hafta sonra Ulises Tel Aviv'den ayrıldı. Vedalaşırken Claudia'nın gözleri yaşardı, sonra uzun bir süre banyoya kapandı. Bir akşam, gideli daha üç gün olmamıştı, Walter Scholem kibutzundan telefon etti. Daniel'in, bizim gibi Meksikalı olan bir kuzeni de orada yaşıyordu, kibutzdakiler Ulises'i kabullenmiş, bağırlarına basmışlardı. Bir yağ fabrikasında çalıştığını söyledi. Nasıl gidiyor? diye sordu Claudia. Ulises pek iyi olmadığını, sıkıcı bir iş olduğunu söyledi. Kısa bir süre sonra Daniel'in kuzeni aradı ve Ulises'in kovulduğunu anlattı. Neden? Neden olacak, çalışmıyordu. Onun yüzünden neredeyse yangın çıkacaktı, dedi Daniel'in kuzeni. Peki, şimdi nerde? diye sordu Daniel, ama kuzenin en ufak bir fikri yoktu, zaten o da Ulises'in nerede olduğunu öğrenmek için aramıştı bizi, kâhyadan yüz dolar borç almıştı, onu ödettirmek için arıyordu. Bir süre akşamları Ulises gelir diye bekledik, ama görünmedi. Kendisi gelmedi ama Kudüs'ten bir mektup geldi. İstediğiniz yemini edebilirim, zarfın üzerindeki yazı hiç mi hiç okunmuyordu. Mektubun elimize geçmesi İsrail posta hizmetinin ne denli mükemmel olduğunun benzersiz bir kanıtıydı. Mektup Claudia'nın adına geliyordu, ama apartmanın numarası doğru değildi, sokak adında da üç yazım yanlışı vardı, tam bir rekor! Bu sadece zarfın üzerindekiler. İçi daha da beterdi. Mektup, dedim ya, okunacak gibi değildi, gerçi İspanyolcaydı, en azından Daniel de ben de o sonuca varmıştık, ama Aramca olsa da fark etmezdi. Bu konuda, yani Aramcaya ilişkin ilginç bir şey anımsıyorum. Claudia mektuba şöyle bir baktı ama içeriğini hiç merak etmedi. O akşam biz, Daniel ve ben deşifre etmeye çabalarken çok eskiden, ikisi de hâlâ Meksiko'dayken, Ulises'ten dinlediği bir hikâyeyi anlattı. Claudia'nın anlattığına göre Ulises, İsa Mesih'in o ünlü benzetmesinin, hani şu zenginlerin Tanrı egemenliğine girmesi ve devenin iğne deliğinden geçmesi benzetmesinin bir yanlışlıktan kaynaklandığını söylemiş. Claudia, Ulises'in şöyle dediğini anlattı: Eski Yunancada (Ulises ne zamandan beri Eski Yunanca bili-

yor!) deve anlamına gelen *kaundos* diye bir sözcük varmış, ama *n* (yani *eta*) neredeyse *i* sesi vererek okunurmuş, ve *kauidos*, yani kablo, ip, halat anlamına gelen sözcükteki *i* (yani *iota*) de *i* olarak okunurmuş. Buradan yola çıkarak şu soruyu soruyormuş: Matta ve Luka Markos'un metnini temel aldıklarına göre yanlışın, ya da kalem sürçmesinin, kaynağı Markos'ta ya da metni temize çekende olamaz mıymış? Ulises'in dediğine göre, diye yineliyordu Claudia, bu sava yapılabilecek bir tek itiraz varmış: Öyle olsa Eski Yunancayı iyi bilen Luka bu yanlışı düzeltirmiş. Evet, Luka iyi Yunanca biliyormuş ama Yahudiliği bilmiyormuş; "deve"nin iğne deliğinden geçmesi ya da geçememesinin bir deyim ya da atasözü olduğunu düşünmüş olabilirmiş. Yine Ulises'e göre, yanlışın başka bir nedeni olması mümkünmüş: Frankfurt Üniversitesi'nden, İbranice ve Aramca uzmanı Herr Profesör Pinchas Lapide'ye* (ne ad ama, dedi Claudia) göre Galilea Aramcasında halat, gemi halatı anlamına gelen *gamta* sözcüğünün kullanıldığı atasözleri varmış, ve bu sözcüğün sessiz harflerinden biri yanlış yazılacak olursa, ki bu İbranice ve Aramca el yazmalarında sık rastlanan bir durummuş, kolaylıkla *gamal*, yani deve olarak okunabilirmiş, dahası eski Aramca ve İbranicede sesli harf kullanılmadığı için bu harfler "sezgi"yle seslendirilerek okunurmuş. Bu durumda, diye Claudia Ulises'in söylediklerini anlatmayı sürdürüyordu, karşımıza daha az şiirsel ve daha az realist bir benzetme çıkıyormuş: Bir halatın iğnenin deliğinden geçmesi bir varsılın Tanrı Egemenliği'ne girmesinden daha kolaydır. Ulises hangi benzetmeyi tercih ediyordu? diye sordu Daniel. İkimiz de yanıtı biliyorduk, ama Claudia'dan duymak istedik. Yanlış olanı elbette.

Bir hafta sonra Hebron'dan bir kart geldi. Sonra bu kartı Ölü Deniz kıyısından gelen bir başka kart izledi. Ve daha sonra Elat'tan bir üçüncü kart aldık, bir otelde garson olarak iş bulduğunu yazıyordu. Ardından uzun bir süre Ulises'ten hiç haber çıkmadı. Ben bu garsonluk işinin çok uzun sürmeyeceğini ve İsrail'de cebinde bir dolar bile olmadan, rasgele turistlik yapmanın bazen tehlikeli olabileceğini biliyordum, ama ötekilere bir şey söylemiyordum, gerçi büyük olasılıkla Daniel ve Claudia da tehlikenin bilincindeydiler.

* İsp. Mezar Taşı Bozması. (ç.n.)

Bazen akşam yemeklerinde Ulises'i anıyorduk. Elat'ta nasıldır? Elat'ta olmak ne şans! diyordu Daniel. Gelecek hafta sonu görmeye gidebiliriz, diyordum. Sonra anlaşmış gibi konuyu değiştiriyorduk. O sıralar ben Wittgenstein'ın *Tractatus Logico-Philosophicus*'unu okuyordum ve bütün gördüklerim ya da yaptıklarım kırılganlığımın bilincine varmama yarıyordu. Hastalandığımı anımsıyorum, birkaç gün yatak döşek yattım. Claudia her zamanki zehir gibi sezgisini harekete geçirip *Tractatus*'u elimden aldı, Daniel'in odasında bir yere sakladı ve kendisinin okumayı sevdiği kitaplardan birini, J. M. G. Arcimboldi adlı bir Fransız yazarın *Bitimsiz Gül* diye bir romanını tutuşturdu elime.

Bir akşam yemekte Ulises'i düşünmeye başladım ve farkında olmadan gözlerimden yaşlar boşandı. Ne oluyor, neyin var? dedi Claudia. Ulises hastalanacak olsa Daniel ve Claudia'nın bana baktıkları gibi bakacak kimsesi olmadığını söyledim. Sonra onlara teşekkür edip olduğum yere yığıldım. Claudia, Ulises güçlüdür, bir... yabandomuzu gibi güçlü, dedi ve ikisi birden güldüler. Claudia'nın gözlemi, benzetmesi içimi acıttı, her şeye karşı böyle duyarsız mı olduğunu sordum. Yanıt vermedi, ballı çay hazırlamaya koyuldu. Ulises'i çöle mahkûm ettik! diye bağırdım. Daniel'in abartma dediğini, Claudia'nın iki parmağıyla tuttuğu kaşıkla bardağın içinde balı karıştırırken çıkardığı sesi duydum. İşte o zaman artık dayanamadım, onunla konuştuğumu, Daniel'le konuşmadığımı, onunla konuşurken yüzüme bakmasını söyledim, rica ettim, yalvardım. Bana Daniel'in değil onun, Claudia'nın, bir yanıt vermesini istediğimi söyledim. Bunun üzerine döndü, çayı önüme koydu, her zaman oturduğu yere oturdu ve: Konuşmamı mı istiyorsun, saçmalıyorsun, bu kadar felsefe beynini etkiliyor, düşünemez oluyorsun, dedi. Bu arada Daniel'in de: Aman be abi, son on beş gündür Wittgenstein'a, Bergson'a, Keyserling'e (hele ona nasıl dayanıyorsun, anlamıyorum), Pico de la Mirandola'ya, şu Louis Claude'a (*İstenç Adamı*'nın yazarı Louis Claude de Saint-Martin demek istiyordu), ırkçı çılgın Otto Weininger'e başka kimler var bilmek istemiyorum, öyle bir daldın ki, dedi. Ve benim verdiğim romana dokunmadın bile, diye tamamladı Claudia da. O anda bir yanlış yaptım ve nasıl bu denli duyarsız olabildiğini sordum. Claudia'nın bana nasıl baktığını görünce her

şeyin içine ettiğimi anladım, ama artık çok geçti. Claudia konuşmaya başlayınca yer yerinden oynadı. Bir daha ona asla duyarsız demememi, bir kez daha söyleyecek olursam ilişkimizi bitmiş bilmemi, Ulises Lima'nın serüvenlerine fazlaca kafa yormamanın duyarsızlık işareti olmadığını, ağabeyinin Arjantin'de, büyük olasılıkla polisin elinde işkenceden öldüğünü, işte bunun ciddi bir iş olduğunu söyledi. Ağabeyi ERP* saflarında savaşmıştı ve bütün kıtaya yayılacak Amerikan Devrimi'ne inanmıştı, ciddi iş buydu. Eğer ailesi ve o, baskılar başladığında Arjantin'de olsaydılar, büyük olasılıkla şimdi onlar da ölmüş olurlardı. Bütün bunları birbiri ardına sıraladı ve sonra ağlamaya başladı. Şimdi ağlayanlar iki oldu, dedim. Hayır, benim canımın çektiği gibi sarılmadık birbirimize, ama masanın altından ellerimizi sıktık. Daniel çıkıp bir tur atmayı önerdi, ama Claudia: Deli misin hastalığı hâlâ geçmedi, en iyisi çaylarımızı içip gidip yatmak, dedi.

Bir ay sonra Ulises Lima gene çıkageldi. Bu kez yanında Beerşeba'da tanıdığı, iki metre boyunda, dev gibi, hırpani mi hırpani bir Avusturyalı vardı. İkisini üç gün salonda konuk ettik. İspanyolca iki kelimeden fazlasını bilmeyen Heimito adındaki Avusturyalı yerde, Ulises kanepede uyuyordu. Ulises'le İngilizce konuşuyorlardı. O güne dek biz bu adı hiç duymamıştık, gerçi Claudia, o da Avusturyalı aynı isimde bir yazar olduğunu söylüyordu ama çok emin değildi, Heimito von Doderer. Ulises'in Heimito'su ilk bakışta geri zekâlı ya da tam sınırdaymış gibi görünüyordu. Ama araları çok iyiydi.

Giderlerken onları geçirmeye havalimanına gittik. O âna dek sakin, kendine hâkim, umursamaz görünen Ulises birden hüzünlendi, ama bu hüzünlendi sözü de pek doğru değil galiba. Hadi, ciddileşti diyelim. Onlar yola çıkmadan bir akşam önce Ulises'e onu tanımaktan çok memnun olduğumu söyledim. Ben de, dedi. Ulises ve Heimito pasaport kontrolünden geçip artık bizi göremediklerinde Claudia ağlamaya başladı. Bir an, Claudia'nın da, kendince Ulises'i sevdiğini düşündüm, ama bu düşünceyi hemen kafamdan defettim.

* İsp. *Ejercito Revolucionario del Pueblo*'nun (Devrimci Halk Ordusu) kısaltması, PRT'nin (*Partido Revolucionario de los Trabajadores*: Devrimci İşçi Partisi) 1968'de hayata geçen silahlı örgütü. (ç.n.)

11

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. O günden sonra uzunca bir süre Cesárea Tinajero'yu toplantılarımızda görmez olduk. Tuhaftı, itiraf etmek hepimize tuhaf geliyordu ama Cesárea'yı özlüyorduk. Maples Arce, General Diego Carvajal'ı her görmeye gidişinde fırsattan istifade Cesárea'ya inadının ne zaman kırılacağını soruyordu. Ama Cesárea hiç oralı olmuyordu. Bir keresinde Manuel'le beraber gittim ve Cesárea'yla sohbet ettik. Siyasetten, Cesárea'nın gediklisi olduğu danslı eğlencelerden söz ettik, ama edebiyata hiç temas etmedik. Evet, çocuklar, dedim gençlere, o yıllarda Meksiko'da dans etmek için her yerde birçok salon vardı, en gözde olanlar merkezdeydi, ama mahallelerde de vardı: Tacubaya'da, güneyde Observatorio'da, Coyoacán'da, Tlalpan'da! Ve kuzeyde Lindavista'da! Cesárea danslı bir eğlenceye gitmek için şehri bir ucundan öteki ucuna kat edenlerdi. Ama hatırladığım kadarıyla en sevdiği salonlar şehir merkezindekilerdi. Yalnız giderdi. Yani Encarnación Guzmán'ı tanımadan önce demek istiyorum. Şimdilerde artık bir kadının böyle yerlere yalnız gitmesi yadırganmıyor, ama o zamanlar insanları şaşırtırdı. Bir keresinde, şimdi neden hatırlamıyorum, belki de o istemiştir, beraber gittik. Danslı parti Lagunilla taraflarında boş bir alanda kurulmuş bir çadırdaydı. İçeri girmeden önce, sana eşlik ediyorum ama beni dans etmeye zorlama, Cesárea, dans etmeyi ne bilirim ne de öğrenmeye hevesim var, dedim. Güldü ve bir şey demedi. Ne biçim bir duyguydu çocuklar, ne biçim bir coşku seliydi. Masaları hatırlıyorum, hafif demirden ama kesinlikle alüminyum değildi, yuvarlak, küçücük masalar. Pist, dikdörtgen bir platformdu. Orkestra, bir beşli ya da altılıydı, fark etmez, *ranchera*'lar, polkalar, *danzon*'lar seslendiriyordu. İki

soda almaya gittim, döndüğümde Cesárea masada değildi. Nereye kayboldun diye geçiriyordum ki içimden, gördüm. Neredeydi dersiniz? Evet, pistteydi, kendi başına dans ediyordu, artık bugünlerde çok normal, hiç şaşırılacak bir şey değil, medeniyet ilerliyor, ama o zamanlar için bu bir provokasyondu. Orada kendimi öyle bir ikilem içinde buldum ki çocuklar, diye anlattım. Onlar da sordular, Peki sen ne yaptın, Amadeo? Ben de şöyle dedim: Ay, çocuklar, siz benim yerimde olsanız ne yapardınız? Ne yapacağım, ben de piste çıkıp dans etmeye başladım. Hemen öğrendin mi dans etmeyi Amadeo? dediler. Doğrusu, evet! Sanki ta ne zamandır müzik beni bekliyormuş, yirmi altı yıllık bir bekleyiş, tıpkı Penelope'nin Odysseus'u beklediği gibi, değil mi ya? Bir anda bütün engeller, bütün çekingenlikler geçmişte kaldı, hareket ediyor, Cesárea'ya bakıp gülümsüyordum. Ne kadar güzeldi! Bu kadın ne kadar güzel dans ediyordu, alışkın olduğu belliydi. İnsan gözlerini yumsa evinde, iş dönüşü kahvesini hazırlarken, ya da kitabını okurken nasıl dans ettiğini hayal edebilirdi. Ama ben gözlerimi yummadım çocuklar, gözlerimi dört açmış Cesárea'ya bakıyordum, o da bana bakıyor ve gülümsüyordu. İkimiz de çok mutluyduk, hem de öyle mutlu ki bir an aklımdan onu öpmeyi geçirdim, ama cesaret edemedim, o halimizle iyiydik işte, yeterdi bu kadarı, ben o klasik açgözlü salaklardan değilim. Önemli olan ilk adım diye bir söz vardır, benim için de öyle oldu, dansa böyle başladım, çocuklar. Ve o gün bugündür durmak bilmedim. Hayatımda öyle bir dönem oldu ki, ama bu çok yıllar sonraydı, Cesárea'nın yok olmasından, gençlik ateşinin sönmesinden çok sonra, tek amacım on beş günde bir kentteki dans salonlarını ziyaret etmekti. Otuzlu yaşlarımdan söz ediyorum, çocuklar, sonra kırklı yaşlarımda, hatta elli yaşımı doldurduktan sonra da gittim bu yerlere. Önceleri karımla gidiyorduk. Dans etmeyi neden bu kadar çok sevdiğimi anlayamazdı ama bana eşlik ederdi. İyi zaman geçirirdik. O öldükten sonra yalnız gitmeye başladım. O zaman da iyi vakit geçirirdim, gittiğim yerlerin ve müziğin tadı başkaydı elbette. Ben oralara, oğullarımın sandığı gibi, içmek, dost bulmak için gitmezdim. Oğullarım Avukat Francisco Salvatierra ve Profesör Carlos Manuel iyi çocuklardır, az görüyorum ama canım kadar severim ikisini de. Artık ikisinin de evleri ayrı, kendi ailelerini kur-

dular, bir sürü problemleri vardır herhalde. Eh, ne yapalım, ben onlar için elimden geleni yaptım, benim ebeveynlerimin bana verdiklerinden fazlasını verdim onlara, okutup meslek sahibi ettim, şimdi kendi ayaklarının üzerinde duruyorlar. Ne anlatıyordum? Çocuklarımın dans salonlarına bir arkadaş bulmaya gittiğimi düşündüklerini mi? Belki de haklıydılar. Ama cumartesi akşamları çıkmamın sebebinin bu olmadığına inanıyorum. Dans etmeye gidiyordum ve bir bakıma Cesárea için gidiyordum, daha doğrusu ilk bakışta sersefil görünen bu yerlerde hâlâ dans eden Cesárea'nın hayali için gidiyordum. Siz dans etmeyi sever misiniz, çocuklar? diye sordum. Kimle dans ettiğimize bağlı, Amadeo, tek başımıza dans etmeyi, hayır kesinlikle sevmeyiz, dediler. Sonra sordum onlara, hâlâ Meksiko'da dans salonları var mı diye. Evet, var, dediler ama sayıları çok değilmiş, en azından onların bildiği kadarıyla, ama varmış. Söylediklerine göre bazılarına *funky inleri* deniyormuş, oralarda dinlenen müzik de modern müzikmiş. Yani *Gringa* müziği demek istiyorsunuz, öyle mi? dedim. Hayır, Amadeo, Meksikalı müzisyenlerin bestelediği, Meksikalı müzisyenlerin çaldığı modern müzik, dediler ve orkestra adları saymaya başladılar. Hepsinin de tuhaf tuhaf isimleri vardı. Dur bakayım, bazılarını hatırlıyorum galiba: Las Vísceras de los Cristeros, yani İsacıların Bağırsakları, bu isim anlaşılır sebeplerden aklımda kalmış. Sonra, Califanes de Marte, Los Asesinos de Angélica María, Involución Proletaria* falan, hepsi de garip adlar, güle söyleye tartıştık her birini. Angélica María çok sempatik, niye Katilleri demişler? dedim. Çocuklar da aynı fikirdeydiler ve şöyle cevap verdiler: Angélica María gerçekten çok sempatik, kesin onu onore etmek içindir, yoksa bir şey ima etmek istememişlerdir, dediler. Califanes, Anel'in bir filminin adı değil mi? Evet, Anel ve María Félix'in oğlunun filmi, nasıl bildin! Yaşlıyım ama aptal değilim, dedim. Eveeet! Ufaklık Enrique Álvarez Félix, yetenekli bir çocuk. Mükemmel bir hafızan var Amadeo, şerefine içelim, dediler. Sonra dedim ki: Proletaryanın Gerileyişi, peki bu ne demek oluyor? Fidel Velásquez'in gayri meşru çocukları Amadeo, endüstri öncesi döne-

* Sırayla Marslı Kabadayılar, Angélica María'nın Katilleri, Proletaryanın Gerileyişi. (ç.n.)

me geri dönen yeni işçiler, dedi çocuklar. Ben de, Fidel Velásquez de kim oluyormuş, bizi aydınlatan Flores Magón oldu, dedim. Şerefe Amadeo! Yaşasın Flores Magón, Amadeo! diyerek kadeh kaldırdılar. Ben de, Yaşasın! dedim. Ama geçmiş zamanlar aklıma gelince içimde bir burkulma hissediyordum. Bir de o saatte, akşamın geceye dönüştüğü, Meksiko'nun boz bulanık akşam vakitleri, gecenin geliyorum, geliyorum deyip de bir türlü gelemediği, sanki onun da günbatımını seyre daldığı saatlerde, Meksiko'nun ayrıcalıklı günbatımları, Cesárea'nın Meksiko'da yaşarken ve arkadaşımız olduğu zamanlarda dediği gibi renk cümbüşü günbatımlarında. İşte o anda Cesárea, General Diego Carvajal'in bürosundaki masasının başında, pırıl pırıl daktilosunun karşısında, generalin bütün gün koltuklara serilip bomboş oturan ya da kapıya dayanıp generalin odasından sesini yükseltmesini bekleyen fedailerinin arasında gözümün önüne geldi. Cesárea bu fedaileri meşgul etmek için ya da bir işe yaradıklarını sansınlar diye ya sokakta bir işe ya da Don Julio Nodier'in kitapçı dükkânına gönderir, generalin nutuklarını hazırlarken lazım olan bir kitabı aldırırdı. Manuel'in dediğine göre generalin nutuklarını Cesárea yazıyordu. Müthiş güzel nutuklardı çocuklar, Meksika'yı bir uçtan öbür uca dolanan nutuklar, birçokları her yerde gazetelerde basıldı, Monterrey'de, Guadalajara'da, Veracruz'da, Tampico'da, her yerde. Bazen toplantılarımızda bu nutukları yüksek sesle okuyorduk. Ve bu nutukları Cesárea yazıyordu, o kendine has üslubuyla, bir yandan sigara içerek bir yandan da generalin korumalarıyla, ya da Manuel ve benimle çene çalarken yazıyordu. Bir yandan konuşur bir yandan makinede nutukları yazardı, iki işi birden yapardı; işte bu kadar becerikliydi bu kadın çocuklar; siz hiç böyle bir şey yapmayı denediniz mi? Ben denedim, imkânsız, sadece bazı üstün yazarlar yapabilirler. Bir de bazı gazeteciler birileriyle siyasetten söz ederken bir yandan da gazeteye bahçıvanlık ya da çok özel bir şiir türü üzerine bir haber yetiştirirler. İşte generalin bürosunda günleri böyle geçerdi Cesárea'nın, işini bitirince, bazen gecenin geç saatlerinde biterdi işi, herkese allahaısmarladık der, eşyalarını toplayıp tek başına çıkardı bürodan. Birçok kereler birisi refakat etmeyi teklif ettiğinde, bu teklif bazen generalden, Diego Carvajal'den, korku nedir bilmeyen adamın ta kendisinden ge-

lirdi, ama Cesárea kabul etmezdi. Savcılığın raporları burda, General (General, derdi, bizim ve herkesin dediği gibi Generalim demezdi), bunlar da Veracruz belediyesinin evrakları, bunlar Jalapa'dan gelen mektuplar ve yarınki nutkunuz, der ve çıkıp giderdi, ertesi güne kadar da kimse onu göremezdi. General Diego Carvajal'i anlatmadım size, değil mi çocuklar? Benim gençliğimde sanat dünyasının koruyucusuydu. Ne adamdı ama! Görmeliydiniz. Ufak tefek, zayıfça bir adamdı aslında, o yıllarda ellisine yaklaşmış olmalı. Bir keresinde tek başına milletvekili Matínez Zamora'nın kabadayılarına karşı koyuşuna şahit oldum, nasıl gözlerinin içine baktığını gördüm, ne hareket etti, ne Colt'unu çıkarmaya kalkıştı, ne bir şey; buna karşın kabadayılar nasıl büzüldüler, görülmeye değerdi, sonra da mırıl mırıl özür dileyerek geri çekildiler. Affet generalim, mebus bey yanılmış olmalı. Erkek adamdı General Diego Carvajal, öyle sık rastlanmayan türden, edebiyat ve sanat âşığıydı, hem de dediğine göre okumayı on sekiz yaşında öğrenmiş olmasına rağmen. Ne hayattı bu adamın hayatı ama! Bu adamı anlatmaya kalkacak olsam bütün gece susmam. Meksika'nın kara deliğinin iyi kötü bir fotoğrafını verebilmem için şişelerce tekila, kasalar dolusu Los Suicidas *mezcal*'i gerekir sonra! Simsiyah bir delik! Siyah kehribar gibi, dediler. Evet, çocuklar, simsiyah, kehribar gibi, dedim. Hangisi bilmem: Hemen şimdi gidip bir şişe tekila alayım, dedi. Bir dakika bekle, gidersin, deyip bütün gayretimi topladım ve ayağa kalktım, karanlık koridorlardan sürünür gibi mutfağa gittim, olmayan bir şişe Los Suicidas'ı aramak için bütün dolapların kapaklarını açtım, kalmadığını çok iyi biliyordum, söylene söylene, ağız dolusu söverek oğullarımın getirdiği çorba kutuları, eski işe yaramayan çanak çömlek arasında Los Suicidas aradım, sonunda acı gerçeği kabul ederek, diplerde bir yerlerde bulduğum bir paket fıstık, bir kutu biber turşusu, bir paket tuzlu bisküviyle geri döndüm. Dönerken Birinci Dünya Savaşı kruvazörleri, puslu bir nehirde, ya de nehrin ağzında, her neredeyse işte, yolunu şaşırmış bir kruvazör gibi ilerliyordum ve adımlarım beni ne salona ne de odama götürdü. Vay canına Amadeo, sandığından da beter sarhoş olmuşsun sen, dedim kendi kendime. Siste yitip gitmişsin, ışık olarak sadece geminin burnunda asılı kâğıt bir fenerle hem de, ama çaresizliğe kapılma.

Düdüğümü çalaraktan yavaş yavaş yolumu buldum, nehir teknesi, tarih nehrinin ağzında yolunu kaybeden savaş gemisi, doğrusu sözün burasında hani topukları vura vura dans ederler ya, işte öyle dans eder gibi yürüyordum. Bilmem hâlâ öyle dans eden kaldı mı, umarım kalmamıştır, sol iskarpinin topuğunu sağ ayaktaki iskarpinin burnuna koyup hemen ardından sağ iskarpinin topuğunu bu sefer de sol ayaktaki iskarpinin burnuna koyarak edilirdi bu dans. Saçma bir dans ama bir dönem altın çağını yaşamıştı. Ne zaman moda oldu diye sormayın, herhalde Miguel Alemán'ın altı yıllık başkanlığı döneminde olmalı. Ben de birkaç kez bu dansı yaptım, hepimiz zaman zaman böyle rezillikler yaparız. Tam bunları aklımdan geçirirken bir kapının kapandığını duydum, sonra da sesler geldi kulağıma. Aptallık etme Amadeo, dedim, seslerin geldiği yöne git, paslanmış, kırık dökük burnunla yar bu nehrin karanlıklarını ve arkadaşlarının yanına dön. Öyle yaptım ve kollarım çerezlerle dolu salona döndüm. Çocuklar salonda oturmuşlar beni bekliyorlardı, biri gidip iki şişe tekila alıp dönmüştü. Ay, aydınlığa kavuşmak ne büyük mutluluk, her ne kadar aslında alacakaranlık da olsa aydınlığa kavuşmak güzel.

Lisandro Morales, La Villa yakınlarında Pulquería* La Saeta Mexicana'da, Meksiko DF, Ocak 1980. Sonunda kitabı basıldığında Arturo Belano artık bir hayalet yazardı, ben de hayalet yayıncı olmak üzereydim. Başından beri biliyordum böyle olacağını. Öyle yazarlar vardır ki bozguncudurlar, uğursuzdurlar, kötü şansa inan inanma, Marksist ya da pozitivist ol, en iyisi bunlardan uzak durmaktır, vebadan kaçar gibi kaçmalısın bu kişilerden. Samimi söylüyorum, insan içgüdülerine inanmalı. Bu gencin kitabını basmakla kendimi ateşe attığımı biliyordum. Kendimi yaktım, yakınmak için değil, ama böyle bir felaket üzerine düşünmek boş değil, her zaman başkalarının deneyimlerinden ders alınabilir. Çok içmeye başladım, bütün gün barlardayım, eve dönerken arabayı uzakta park edi-

* Boza benzeri bir Meksika içkisi olan *pulque*'nin satılıp içildiği dükkân/bar. (ç.n.)

yor, sağa sola bakıyorum, olur ya karşıma bir alacaklı çıkabilir.

Geceleri uyuyamıyorum, uyuyamayınca gene içiyorum. Kiralık bir (belki de iki) katilin peşimde olduğundan şüphelenmek için geçerli nedenlerim var. Allahtan karım bu felaketten önce öldü, o zavallıya bu acıyı yaşatmamış olmak, birçok yayıncının kat ettiği bu karanlık yollardan onu da geçirmemiş olmak tek tesellim. Bazı geceler bu işin neden benim başıma geldiğini, neden illa ben, diye kendi kendime sormadan edemiyorum ama yazgımı kabullendim. Yalnız olmak güç veriyor. Galiba Nietzsche söylüyordu bunu (1969' da, Tlatelolco katliamı hâlâ yürekleri kanatırken, cep kitapları serisinde Nietzsche'den seçmeleri toplayıp basmıştım ve gerçek bir başarı olmuştu), ya da Flores Magón söylemişti. Onun da, bir Hukuk Fakültesi öğrencisinin hazırladığı küçük militanca bir biyografisini basmıştık, o da fena satmamıştı.

Yalnız olmak güç verir. Kutsal gerçek. Züğürt tesellisi, yalnız olmak istemesem ne yazar, hâlâ kimse gölgeme bile yaklaşmıyor. Ne Vargas Pardo hergelesi, şimdi bir başka yayınevinde benim yanımdaki yerinden daha önemsiz bir işte çalışıyor; ne de bir zamanlar sempati duyduğum bir yığın edebiyatçı. Kimse ayaklı bir hedef tahtasının yanında yürümek istemiyor. Kimse pis kokular saçan birinin yanında olmak istemiyor. Hiç değilse artık eskiden bilmediğim bir şey öğrendim: Bütün yayıncıların peşinde kiralık bir katil var. En karanlık çıkarlar için –ki bazen bunlar bizim, kendi boş ve budalaca çıkarlarımız– kiralanmış, okumuş, bilgili ya da cahil katiller.

Vargas Pardo'ya kin beslemiyorum. Hatta zaman zaman onu özlemle anıyorum. Firmamın batmasına Ekvatorlu'nun eline verdiğim derginin neden olduğunu söyleyenlere de pek inanmıyorum. Uğursuzluğun başka yerden geldiğini biliyorum. Vargas Pardo, cani masumiyetiyle talihsizliğime katkıda bulundu elbette, ama sonuçta suç onda değil. İyilik yaptığını düşünüyordu, onu bunun için suçlamıyorum. Bazen, içkiyi fazla kaçırdığımda sövüp saymaya başlıyorum; ona, beni unutan öteki edebiyatçılara, karanlıkta peşime düşen kiralık katillere, hatta kayıplara karışan dizgicilere de, evet hepsine sövüyorum, ama sonra sakinleşiyorum ve gülmeye başlıyorum. Yaşayacaksın, hepsi bu kadar basit. Bunu bana geçen gün

La Mala Senda barından çıkarken rastladığım bir dilenci söyledi. Edebiyat beş para etmez.

Joaquín Font, Ruh Sağlığı Kliniği "El Reposo", Meksiko DF eteklerinde, Desierto de los Leones yolu üstünde, Nisan 1980. İki ay önce Damián beni görmeye geldi, bana bir şey söyleyecekmiş, öyle dedi. Söyle bakalım, otur da söyle, dedim. Ödül yok artık, dedi. Ne ödülü, hangi ödül? Genç şairlere verilen Laura Damián ödülü, dedi. Neden söz ettiği hakkında en ufak bir fikrim yoktu, ama bozuntuya vermedim. Neden, ne oldu Álvaro? dedim. Param kalmadı, bütün paramı kaybettim, dedi.

Haydan gelen huya gider demek geçti içimden. Öteden beri inançlı bir kapitalizm karşıtı olmuşumdur, ama zavallıcık öyle mutsuz, öyle yorgun görünüyordu ki, söylemekten vazgeçtim.

Uzunca bir süre konuştuk. Sanırım havadan, manzaranın güzelliğinden söz ettik. Bugün sıcak yapacak galiba, diyordu. Ben de evet, diyordum. Sonra bir süre sessiz kalıyorduk, daha doğrusu ben bir şarkı mırıldanıyordum, o aklına bir şey gelene dek susuyor, sonra (bu bir örnek) bak bir kelebek, diyordu. Ben de cevap veriyordum: Evet, burada çok kelebek var. Bir süre böyle konuştuktan, beraberce gazete okuduktan (ama özellikle o gün gazeteyi birlikte okumadık) sonra Álvaro Damián: Sana söylemem gerekti, dedi. Ben de ona: Ne söylemen gerekiyordu Álvaro? dedim. Laura Damián ödülünün bittiğini. Neden diye sormak isterdim, neden özellikle bana söylemesi gerekiyormuş öğrenmek isterdim, ama birçok kimsenin, özellikle de buradakilerin, bana söyleyecekleri pek çok şey var diye düşündüm. Bu iletişim kurma dürtüsü genellikle anlayamadığım bir şey, ama olduğu gibi kabul ediyorum, sonuçta dinlemekle bir şey kaybetmiyorum.

Sonra çekip gitti, aradan yirmi gün geçti kızım geldi ve: Baba bunu sana söylememem gerek, ama bilmen daha iyi olur, dedi. Anlat, seni dinliyorum, dedim. Álvaro Damián beynine bir kurşun sıktı, dedi. Zavallı Álvaro nasıl böyle bir çılgınlık yapar, dedim. İşleri kötü gidiyordu, iflas etmişti, her şeyini kaybetmişti, dedi. Buraya benim yanıma tımarhaneye gelebilirdi, dedim. Kızım güldü ve o

kadar kolay olmadığını söyledi. O gittikten sonra Álvaro Damián'ı, biten Laura Damián ödülünü, kafalarını dinlendirecek bir yerleri bile olmayan El Reposo'daki delileri düşündüm, hele hele nisan ayında gaddarlıktan da öte bir felaketti bu. Ve o zaman anladım ki her şey daha kötüye gidecek.

12

Heimito Künst, Stuckgasse'deki tavanarası odasında uzanmış yatarken, Viyana, Mayıs 1980. İyi yürekli Ulises'le, Yahudilerin atom bombalarını imal ettikleri Beerşeba'daki tutukevinde hapis yattım. Her şeyi biliyordum, ama hiçbir şey bilmiyordum. Gözetliyordum, başka ne yapabilirdim, kayaların üstünden, güneşte kavrularak bakıp duruyordum, açlık ve susuzluk canıma tak deyince de sürünerek çöldeki kafeteryaya gidip bir koka kola ile dana kıymasıyla hazırlanmış bir hamburger alıyordum. Dana kıymasıyla yapılmış hamburgerler tatsız olur, bunu benim bildiğim gibi herkes de bilir.

Bir gün beş koka kola içtim, birden kendimi kötü hissettim. Sanki güneş içtiğim koka kolalara işlemiş ve ben bilmeden güneşi yutmuştum. Ateşim çıktı. Dayanılacak gibi değildi, ama dayandım. Sarı bir kayanın arkasına saklandım, güneşin batmasını bekledim, sonra büzülüp uyudum. Bütün gece rüyalar peşimi bırakmadı. Sanki parmaklarıyla dokunuyorlardı. Rüyaların parmağı olmaz ki, yumrukları olur. Herhalde akreplerdi. Her neyse, yanıklar kavuruyordu bedenimi. Uyandığımda henüz güneş doğmamıştı. Taşların altına saklanmadan akrepleri bulmaya çalıştım. Yok, yok, bir tane bile bulamadım! Uyanık kalmak ve nöbet tutmak için bir neden daha. Ben de öyle yaptım. Ama bir şeyler yiyip içmeliydim, sığınağımdan çıkmam gerekti. Diz üstü çökmüştüm, ayağa kalktım, çöl kafeteryasına kadar yürüdüm, ama garson bana servis yapmak istemedi.

Niye istediğimi getirmiyorsun? Benim paramı beğenmedin mi, başkalarının paralarından daha mı değersiz benim param? dedim. Duymamış gibi yaptı, belki de duymadı, diye düşündüm, belki de çölde o kadar zaman kayaları, akrepleri gözetlemekten sesim kısılmıştır, konuştuğumu sanıyordum, ama belki de konuşmuyordum.

Peki o zaman kulaklarıma gelen ses benim sesim değilse kimin sesi, diye geçirdim aklımdan. Sesimi yitirdiysem nasıl oluyor da sesimi duyuyordum. Sonra çıkıp gitmemi söylediler. Birisi ayağıma tükürdü. Beni kışkırtıyorlardı. Ama ben kolay kolay oyuna gelmem. Deneyimliyimdir. Söylediklerini dinlemek istemedim. Sen satmazsan ben de Araplardan alırım, dedim ve yavaşça kafeteryadan çıktım.

Saatlerce bir Arap aradım. Sanki Araplar buharlaşıp yok olmuşlardı. Sonunda ayırdına varmadan, dönüp dolaşıp ilk olduğum yere, sarı kayanın yanına geldim. Akşam olmuştu, hava da soğumuştu, ama uyuyamadım. Acıkmıştım, mataramda su da kalmamıştı. Ne yapmalıyım? dedim. Şimdi ne yapabilirim, aman Tanrım? Uzaktan Yahudilerin atom bombası üretmek için çalıştırdıkları makinelerin kısıklaştırılmış sesi geliyordu. Uyandığımda dayanılmaz bir açlık hissediyordum. Beerşeba'nın gizli tesislerinde Yahudiler çalışmayı sürdürüyorlardı, ama artık benim, eğer ağzıma bir lokma bir şey atmazsam, gözetleyecek halim kalmamıştı. Bütün bedenim ağrıyordu. Boynumda, kollarımda yanıklar oluşmuştu. Sıçmayalı kimbilir kaç gün olmuştu. Ama hâlâ yürüyebiliyordum! Hâlâ sıçrayabiliyor, kollarımı yel değirmenleri gibi çevirebiliyordum! Ayağa kalktım, gölgem de benimle ayaklandı (ikimiz de diz çökmüş dua ediyorduk), ve çöl kafeteryasına doğru yürümeye başladım. Sanırım yürürken şarkı söylüyordum. İşte ben böyleyim. Yürürüm. Şarkı söylerim. Gözlerimi açtığımda hücredeydim. Birisi torbamı getirip ranzanın yanına atmıştı. Bir gözüm ağrıyordu, çenem de ağrıyordu, yanıklarım cayır cayır yanıyordu, galiba biri karnımı tekmelemişti ama oramda ağrı yoktu.

Su! dedim. Hücre karanlıktı. Yahudilerin makine gürültülerini duymaya çalıştım, ama hiçbir ses duyulmuyordu. Su, susadım! dedim. Karanlıkta bir şey hareket ediyordu. Akrep olmasın? diye geçirdim aklımdan. Dev gibi bir akrep? Bir el boynumu kavradı. Çekiştirdi. Önce dudağımın kenarına bir maşrapanın, sonra suyun dokunuşunu duyumsadım. Sonra da uyudum. Rüyamda Franz-Josefs-Kai'yı ve Aspern köprüsünü gördüm. Uyanınca iyi yürekli Ulises'in yanımdaki ranzada yattığını gördüm. Uyanıktı, gözlerini dikmiş tavana bakıyor ve düşünüyordu. Günaydın, dedim. Günaydın, diye yanıtladı. Burada yemek veriyorlar mı? diye sordum. Veriyorlar, de-

di. Kalktım ayakkabılarımı aradım. Çıkarmamıştım, ayağımdaydı. Hücrede bir tur atmaya karar verdim. Bir araştırma yapacaktım. Tavan isten kapkaraydı. Ya nemden ya da kurumdan. Belki de ikisi birden. Duvarlar beyazdı. Yazılar vardı. Sağ yanımdaki duvarda resimler vardı, sol yanımdakinde ise yazılar. Kuran'dan mı? Mesajlar mı? Yeraltı fabrikasıyla ilgili yazılar mı? Dipteki duvarda bir pencere vardı. Pencerenin dışında da bir avlu. Sonra da çöl. Dördüncü duvarda bir kapı vardı. Kapı demir parmaklıydı. Ardında bir koridor görünüyordu. Koridorda kimsecikler yoktu. Dönüp iyi yürekli Ulises'e yaklaştım. Adım Heimito, dedim, Viyana'dan geliyorum. Adının Ulises Lima olduğunu, Meksika'dan geldiğini söyledi.

Kısa bir süre sonra kahvaltı getirdiler. Neredeyiz? diye sordum gardiyana. Fabrikada mıyız? Ama gardiyan kahvaltıyı bıraktı ve çıkıp gitti. İştahla yedim. İyi yürekli Ulises kahvaltısının yarısını bana verdi, onu da yedim. Gün boyu yemeye devam edebilirdim. Sonra hücreyi incelemeye koyuldum. Duvar yazılarını inceledim. Resimlere baktım. Bütün gayretlerim boşunaydı. Mesajlar anlaşır gibi değildi. Torbamdan tükenmezimi çıkardım ve sağ yanımdaki duvarın önünde çömeldim. Kocaman kamışlı bir cüce resmi çizdim. Sonra bir meme çizdim. Altına Heimito K. yazdım. Yoruldum, ranzama döndüm. İyi yürekli Ulises uyumuştu, uyandırmamak için gürültü yapmamaya özen gösterdim. Yatağa uzandım ve düşünmeye başladım. Yahudilerin atom bombası ürettikleri yeraltı fabrikalarını düşündüm. Bir futbol maçı getirdim gözlerimin önüne. Bir dağ hayal ettim. Kar yağıyordu ve soğuktu. Akrepleri düşündüm. Sosis dolu bir tabak düşündüm. Alpen Garten'de, Jacquingasse'nin yanındaki kiliseyi düşündüm. Uyuyakaldım. Uyandım. Yeniden uyudum. İyi yürekli Ulises'in sesini duyana dek uyumuşum. Gardiyan ittirerek bizi koridora çıkarttı. Avluya çıktık. Sanırım güneş beni hemen tanıdı. Kemiklerim ağndı. Ama yanıklarım acımıyordu. Yürüdüm, jimnastik yaptım. Ben kollarımı hareket ettirip dizlerimi kaldırırken iyi yürekli Ulises sırtını duvara dayayıp oturdu ve hiç kıpırdamadan öylece durdu. Birilerinin güldüğünü duydum. Gülenler köşede yerde oturan birkaç Arap'tı. Kulak asmadım. Bir iki, bir iki. Eklemlerimdeki nemi attım. Arapların olduğu o karanlık köşeye dönüp baktığımda yoktular. Kendimi yere attım. Diz çöktüm. Bir

süre böyle kalayım dedim. Ama sonra boylu boyunca uzandım yere ve beş mekik çektim. On mekik. On beş mekik. Bütün vücudum ağrıyordu. Ayağa kalkınca Arapların iyi yürekli Ulises'in etrafını sarmış olduklarını gördüm. Onlara doğru yürüdüm. Yavaş yavaş yürüdüm. Kafamda kuruyordum. Belki de zarar vermeyi düşünmüyorlardır. Belki de Arap değillerdir. Belki onlar da Beerşeba'da yolunu şaşırmış Meksikalılardır. İyi yürekli Ulises beni görünce: Barış istiyoruz, dedi. Anladım.

Yanına oturup sırtımı duvara dayadım, bir an için mavi gözlerim Arapların kara gözleriyle buluştu. İç çektim. İç çektim ve gözlerimi yumdum! İyi yürekli Ulises'in İngilizce konuştuğunu duydum, ama ne dediğini anlamadım. Araplar da İngilizce konuştular, ama onların da dediklerini anlamadım. İyi yürekli Ulises güldü. Araplar da güldüler. Güldüklerini duydum, iç çekmekten vazgeçtim. Uyudum. Uyandığımda iyi yürekli Ulises'le yalnız kalmıştım. Bir gardiyan bizi hücremize götürdü. Yemek verdiler. Bana yemekle beraber iki hap getirdiler. Ateş için, dediler. İçmedim. İyi yürekli Ulises kubura atmamı söyledi. Peki ama kuburdan nereye gidiyor? Lağıma, dedi iyi yürekli Ulises. Emin misin? Ya fabrikaya gidiyorsa? Ya kocaman, ıslak bir masanın üstüne gidiyorsa, ya dışkımızı en ufak ayrıntısına dek sınıflandırıp inceliyorlarsa? Hapları elimde ezip toz haline getirdim ve pencereden savurdum. Uyuduk. Uyandığımda iyi yürekli Ulises kitap okuyordu. Ne okuduğunu sordum. Ezra Pound'un *Seçme Şiirler*'i. Bana biraz oku, dedim. Hiçbir şey anlamadım. Israr etmedim. Beni alıp götürdüler, sorguya çektiler. Pasaportumu incelediler. Sorular sordular. Güldüler. Hücreme dönünce çömeldim ve mekik çektim. Üç, dokuz, on iki. Sonra sağ yanımdaki duvarın yanına yere oturdum, kocaman kamışlı bir cüce çizdim duvara. Birini bitirince bir tane daha çizdim. Sonra kamışlardan birinden meni akıttım. Sonra resim yapmayı sürdürmek istemedi canım, duvardaki yazıları okumayı denedim. Soldan sağa, sağdan sola. Arapça bilmiyorum. İyi yürekli Ulises de bilmiyor. Birkaç kelimeyi buldum. Kafa yordum. Boynumdaki yanıklar yeniden acımaya başladı. Kelimeler, kelimeler. İyi yürekli Ulises su verdi. Eliyle koltuk altımdan tutarak yukarı çektiğini hissettim. Sonra uyumuşum.

Uyanınca gardiyan bizi duşa götürdü. İkimize de birer parça sabun verdi ve yıkanmamızı söyledi. Bu gardiyan Ulises'in arkadaşıydı galiba. Onunla İngilizce konuşmuyordu. İspanyolca konuşuyordu. Tetikteydim. Yahudiler her an insanı kandırmaya çalışırlar. Tetikte olmaktan üzgündüm, ama bu benim görevimdi. Görevi yerine getirmekten başka bir şey yapamazsın. Başımı yıkarken gözlerimi yumar gibi yaptım. Düşer gibi yaptım. Jimnastik yapar gibi yaptım. Ama aslında sadece iyi yürekli Ulises'in kamışına bakıyordum. Sünnetli değildi. Yanılmıştım, güvensizliğimden utandım. Yine de başka ne yapabilirdim ki? Akşam çorba verdiler. Bir de sebze yemeği. İyi yürekli Ulises yemeğinin yarısını bana verdi. Neden yemek istemiyorsun? Güzel. Beslenmek gerek. Egzersiz yapmak gerek, dedim. Senin gibi aç değilim, dedi. Işıklar söndürülünce içeriye ay ışığı vurdu. Pencereye gittim. Çölde, avlunun ilerisinde sırtlanlar çığrışıyorlardı. Küçük, karanlık, hareketli bir grup. Geceden daha karanlık. Ve gülüyorlardı. Tabanlarımda bir gıdıklanma hissettim. Bana sataşmazlar, diye geçirdim içimden.

Ertesi gün, kahvaltıdan sonra bizi saldılar. İspanyolca konuşan gardiyan Kudüs'e giden otobüse kadar iyi yürekli Ulises'i geçirmeye geldi. Konuştular. Gardiyan hikâyeler anlatıyor, iyi yürekli Ulises dinliyordu, sonra hikâye anlatma sırası ona geliyordu. Gardiyan iyi yürekli Ulises'e limonlu, kendisine portakallı dondurma aldı. Sonra bana baktı, dondurma isteyip istemediğimi sordu. Sen de dondurma ister misin, zavallıcık? dedi. Çikolatalı, dedim. Dondurmamı elime alınca cebimde para aradım. Sol elimle sol cebimi, sağ elimle sağ cebimi araştırdım. Bozuk paraları uzattım. Yahudi paralara baktı. Güneş portakallı dondurmasının ucunu eritiyordu. Adımlarım geri geri gitti. Otobüs durağından uzaklara gittim. Sokaktan ve kafeteryadan uzaklaştım. Biraz ötede kayam vardı. Birkaç adım. Birkaç adım. Yanına gelince kayaya dayandım, soluklandım. Haritalarımı ve resimlerimi aradım, hiçbirini bulamadım. Sadece sıcak vardı ve akreplerin deliklerinden gelen cızırtı duyuluyordu. Cızzz. Toprağın üzerine bıraktım kendimi, diz çöktüm. Gökyüzünde tek bir bulut yoktu. Ne de bir kuş. Bakmaktan başka ne yapabilirdim ki? Kayaların arasına gizlenip Beerşeba'nın homurtularını duymaya çalıştım, ama sadece havanın çıkardığı sesi duyabiliyordum, ve yüzümü ya-

kan sıcak kumun üfürtüsünü. Sonra iyi yürekli Ulises'in beni çağırdığını duydum: Heimito, Heimito, nerdesin, Heimito? Saklanamayacağımı anladım. İstesem bile saklanamayacaktım. Bir elimde torbam, kayaların arasından çıkıp iyi yürekli Ulises'in peşinden gittim. Kasabalar. Bomboş. Kudüs. Kudüs'te Viyana'ya bir telgraf gönderip para istedim. Benim param, bana miras kalan para, zorladım. Otel kapılarında, turistlerin olduğu sokaklarda dilencilik yaptık. Sokakta, kiliselerin kapıları önünde uyuduk. Ermeni biraderlerin çorbasından içtik. Filistinli biraderlerin ekmeğini yedik.

İyi yürekli Ulises'e gördüklerimi anlatıyordum. Yahudilerin şeytansı planlarını. O bana, Uyu, Heimito, uyu, diyordu. Sonunda para geldi. Uçak biletlerimizi aldık, genç paramız kalmadı. Bu bütün parammış. Hayır yalan. Tel Aviv'den bir kart attım ve bütün paramı istedim. Uçtuk. Oradan, yukarıdan denizi gördüm. Denizin yüzeyi bir yanılgı, diye düşündüm. Gerçek olan tek yanılsama. *Fata morgana*, dedi iyi yürekli Ulises. Viyana'da yağmur yağıyordu. Ama tuz muyuz ki eriyelim! Landesgerichts sokağıyla Lichtenfelsgasse'nin kesiştiği köşeye dek gitmek için bir taksiye bindik. Gideceğimiz yere vardığımızda şoförün ensesine bir yumruk indirdim ve kaçtık. Josefstädter sokağından, sonra Strozzigasse'den, Zeltgasse'den, daha sonra Piaristengasse'den, Lerchenfelder sokağından, Neubaugasse'den ve en son Siebensterngasse'den koşar adım evimin olduğu Stuckgasse'ye vardık. Sonra merdivenlerden beşinci kata çıktık. Hep sık adım. Ama anahtarım yoktu. Çatı katındaki evimin anahtarını Neguev çölünde kaybetmiştim. Sakin ol Heimito, ceplerini yeniden gözden geçirelim, dedi iyi yürekli Ulises. Bir bir aradık. Yok. Anahtarım Neguev'de kaybolmuştu. O anda yedek anahtar geldi aklıma. Yedek bir anahtar var, dedim. Vay, vay! dedi iyi yürekli Ulises. Nefes nefese kalmıştı. Sırtını kapıya dayayıp yere çöktü. Ben de diz çökmüştüm. Yedek anahtarı düşünerek ayağa kalktım ve pencereye doğru gittim. Pencereden bir beton iç avlu ve Kirchengasse'deki evlerin çatıları görünüyordu. Pencereyi açtım, yağmur yüzümü ıslattı. Orada, bir delikte duruyordu anahtar. Almak için elimi uzatınca parmaklarıma örümcek ağları dolandı.

Viyana'daydık. Yağmur her gün biraz daha artıyordu. İlk iki gün evden dışarı çıkmadık. Ben çıktım. Ama çok az. Sadece ekmek

ve kahve almaya. İyi yürekli Ulises uyku tulumunun içinde ya kitap okuyor ya da pencereden dışarı bakıyordu. Ekmek yiyorduk. Tek yediğimiz ekmekti. Ben açtım. Üçüncü gece iyi yürekli Ulises kalktı, yüzünü yıkadı, saçını taradı ve dolaşmaya çıktık. Figarohaus'un önünde bir adama yaklaştım, yüzüne bir yumruk indirdim. Ben adamı tutarken iyi yürekli Ulises ceplerini yokladı. Sonra Graben'den geçerek kalabalık ve dar sokaklara daldık. Gonzagagasse'de bir barda iyi yürekli Ulises bira içmek istedi. Ben portakallı gazoz istedim ve barın telefon kulübesinden telefon ettim, yasal olarak benim olan parayı istedim. Aspem köprüsündeki arkadaşlarımı görmeye gittik, ama kimseyi bulamadık, eve döndük.

Ertesi gün sosis, jambon, pate ve ekmek aldık. Her gün sokağa çıkıyorduk. Metroya biniyorduk. Rossauer Lände istasyonunda Udo Möller'e rastladım. Bira içiyordu, akrep görmüş gibi baktı bana. İyi yürekli Ulises'i işaret ederek, Bu kim? diye sordu. Bir arkadaş, dedim. Nerden buldun bu adamı? dedi Udo Möller. Beerşeba'da, dedim. Bir kamyonete bindik, önce Heiligenstadt'a dek, oradan Schnellbahn'la Hernals'e kadar. Yahudi mi? diye sordu Udo Möller. Değil, sünnet edilmemiş, dedim. Yağmur altında Rudi diye birinin garajına doğru yürüyorduk. Udo Möller benimle Almanca konuşuyordu, ama gözlerini iyi yürekli Ulises'ten ayırmıyordu. Kapana kıstırılacağımızı düşündüm ve durdum. Ancak o anda anladım iyi yürekli Ulises'i öldürmek istediklerini. Ve durdum. Aklıma geldi, Yapacak işlerimiz var, dedim. Ne işi? dedi Udo Möller. İş işte, bir iş, dedim. Alışveriş. Az kaldı, dedi Udo Möller. Yok işimiz var, dedim. Sadece bir dakika, dedi. Hayır! dedim. Yağmur gözlerimden, burnumdan ağzıma süzülüyordu. Dilimle yalandım ve hayır dedim. Geri döndüm, iyi yürekli Ulises'e beni izlemesini söyledim, Udo Möller de arkamızdan geldi. Hadi gelin, Heimito, zaten çok az kaldı, bir dakika. Hayır!

O hafta televizyonu ve annemden hatıra kalan duvar saatini rehin verdik. Neubaugasse'de metroya biniyorduk, Stephansplatz'da değiştiriyorduk, ya Vorgartenstrasse'de ya da Donauinsel'de iniyorduk. Saatlerce nehri seyrediyorduk. Nehrin yükselmesini. Bazen suların üstünde karton kutular yüzüyordu. Bu aklıma çok kötü anılar getiriyordu. Bazen Praternstern'de inip istasyonda dolaşıyor-

duk. İnsanların peşine takılıyorduk. Hiçbir şey yapmadık ama. Çok tehlikeli bir iş, risk almaya değmez, diyordu iyi yürekli Ulises. Açlık çekiyorduk. Kimi günler evden dışarı çıkmıyorduk. Ben mekik çekiyordum, on, yirmi, otuz; iyi yürekli Ulises uyku tulumundan çıkmadan elinde bir kitap bana bakıyordu. Ama daha çok pencereye bakıyordu. Gri gökyüzüne. Bazen de İsrail yönüne bakıyordu. Bir gece ben defterime resim yaparken: Sen İsrail'de ne yapıyordun Heimito? diye sordu. Söyledim. Arıyordum, arıyordum. "Arıyordum" sözcüğü, çizdiğim ev ve fil resminin yanında. Ya sen ne yapıyordun benim iyi yürekli Ulises'im? Hiç, dedi.

Yağmurlar bitince yine sokağa çıkmaya başladık. Stadtpark istasyonunda bir tip gördük ve peşinden gittik. Johannesgasse'ye gelince iyi yürekli Ulises kolunu tuttu, adam kolunu kimin tuttuğunu görmek için başını çevirince ensesine bir yumruk indirdim. Bazen evin yakınındaki Neubaugasse postanesine gidiyorduk, iyi yürekli Ulises yazdığı mektupları gönderiyordu. Dönüşte Rembrandt Tiyatrosu'nun önünden geçiyorduk, iyi yürekli Ulises durup beş dakika tiyatro binasını seyredebilsin diye. Bazen onu orada bırakıp bir kahveye gidip telefon ediyordum! Gene aynı yanıt. Paramı vermek istemiyorlardı! Tiyatronun önüne döndüğümde iyi yürekli Ulises hâlâ Rembrandt Tiyatrosu'na bakıyor oluyordu. O zaman ben de rahat bir soluk alıyordum ve yemek yemeye gidiyorduk. Bir keresinde üç arkadaşıma rastladık. Franz-Josefs-Kai'dan Julius Raab meydanına doğru yürüyorduk, birden karşımıza çıktılar. Sanki o âna dek görünmez adamlarmış gibi. Takipçiler. İspiyoncular. Beni selamladılar. Adımı söylediler. Biri karşıma geçip durdu. Gunther, aralarında en kuvvetlisi. Öteki soluma geçti. Bir başkası da iyi yürekli Ulises'in sağına. Yürüyemiyorduk. Arkamızı dönüp kaçabilirdik ama uzaklaşamazdık. Çok oldu görüşmeyeli Heimito, dedi Gunther. Çok oldu görüşmeyeli, dediler hepsi birden. Hayır! Hayır! Zaman yok. Ama kaçacak yer de yok.

Gezindik. Yürüdük. Polis memuru Julius'u görmeye gittik. İyi yürekli Ulises Almanca anlıyor mu? diye sordular. Sırrı biliyor muydu? Anlamıyor, dedim, sırları bilmiyor. Ama akıllı, dediler. Hayır akıllı değil, dedim, iyi; sadece uyuyor, kitap okuyor ve hiç egzersiz yapmıyor. Gitmek istiyorduk. Söyleyecek bir şey yok! İşimiz var,

dedim. İyi yürekli Ulises yüzlerine bakıyor, başıyla evet diyordu. Şimdi bir heykel gibi olan bendim. İyi yürekli Ulises etrafına bakıyor, geziniyor, Julius'un odasının her yanını inceliyordu. Hiç yerinde durmuyordu. Çizimler. Gunther her an daha tedirginleşiyordu. İşimiz var, gitmek istiyoruz! dedim. Bunun üzerine Gunther iyi yürekli Ulises'i omuzlarından yakaladı ve: Ne böyle kıpır kıpır, pire gibi? dedi. Kıpraşma! Julius: Fare sinirlendi, dedi. İyi yürekli Ulises bir kenara sindi, Gunther bir bıçak çıkardı. Dokunma ona, bir hafta sonra paramı alıyorum, dedim. Gunther bıçağı cebine soktu ve iyi yürekli Ulises'i odanın köşesine doğru ittirdi. Sonra Propaganda' dan söz ettik. Bana belgeler ve fotoğraflar gösterdiler. Fotoğrafların arasında benim arkadan çekilmiş bir fotoğrafım da vardı. Benim bu, eski bir fotoğraf, dedim. Yeni fotoğraflar, yeni belgeler gösterdiler. Bir fotoğrafta bir orman, ormanda bir kulübe ve alçakça bir tepe görülüyordu. Bu yeri biliyorum, dedim. Elbette biliyorsun, Heimito, dedi Julius. Ardından başka sözler, başka belgeler, başka fotoğraflar geldi. Hepsi eski! Sessizlik, hile hurda, sesimi çıkarmadım. Sonra bizi defettiler ve evin yolunu tuttuk. Gunther'le Peter bir süre bize eşlik ettiler. Ama iyi yürekli Ulises de ben de konuşmuyorduk. Düzenbazlar. Yürüdük, yürüdük. Gunther'le Peter metroya bindiler, biz yürüdük, yürüdük. Konuşmadan. Eve gelmeden önce bir kiliseye girdik. Burggasse'deki Ulrichkirche'ye. Ben kiliseye girdim, iyi yürekli Ulises de beni izledi!

Dua etmeyi denedim. Fotoğrafları unutmaya çalıştım. O gece ekmek yedik, iyi yürekli Ulises babamı, arkadaşlarımı, yolculuklarımı sordu. Ertesi gün sokağa çıkmadık. Ama ondan sonraki gün çıktık, çünkü iyi kalpli Ulises'in postaneye gitmesi gerekiyordu, sokağa çıkınca da eve dönmekten vazgeçip yürüdük. Tedirgin misin Heimito? diye soruyordu iyi yürekli Ulises. Hayır, değilim, diyordum ben de. Neden durmadan arkana bakıyorsun? Neden sağa sola bakıyorsun? Tetikte olmaktan zarar gelmez, diye yanıtlıyordum. Paramız yoktu. Esterhazy parkında yaşlı bir adama rastladık. Güvercinlere yem veriyordu, ama güvercinler attığı kırıntılara bakmıyorlardı bile. Arkasından yaklaştım ve başına bir yumruk indirdim. İyi yürekli Ulises ceplerini kontrol etti ama para bulamadı, sadece bozuk paralar ve ekmek kırıntıları, bir de cüzdan vardı, aldık. Cüz-

danda bir fotoğraf vardı. Yaşlı adam babama benziyor, dedim. Cüzdanı bir posta kutusuna attık. Sonra iki gün evden çıkmadık, sonunda sadece ekmek kırıntıları kalmıştı. Bunun üzerine polis memuru Julius'u görmeye gittik. Onunla çıktık. Onunla Favoriten sokağında bir bara girdik ve anlattıklarını dinledik. Ben masaya, masanın üstüne damlamış koka kola damlalarına bakıyordum. Ulises polis memuru Julius'la İngilizce konuşuyordu. Meksika'daki piramitlerin Mısır'dakilerden daha büyük ve sayıca daha çok olduğunu söylüyordu. Başımı masadan kaldırınca kapının yanında Gunther ve Peter'i gördüm. Göz kırptım ve yok oldular. Ama yarım saat sonra, ya da beş dakika sonra masamızda bittiler, yanımıza oturdular.

O gece iyi yürekli Ulises'le konuştum. Kent dışında, bir tepenin yamacında bir ev, ahşap bir baraka bildiğimi anlattım. Arkadaşlarımı bir daha görmek istemediğimi söyledim. Sonra İsrail'den, Beerşeba'daki hücreden, çölden, sarı kayalardan ve deliklerinden sadece geceleri, insanların gözlerinin onları seçemediği zamanlarda çıkan akreplerden söz ettik. Kimbilir, belki de yine İsrail'e dönmeliyiz, dedi iyi yürekli Ulises. Yahudiler kesinlikle beni öldürür, dedim. Hiçbir şey yapmazlar, dedi. Yahudiler beni öldürür, dedim. İyi yürekli Ulises başını kirli bir havluyla örttü, ama hâlâ pencereden dışarı bakıyordu sanki. Bir süre ben de ona baktım, bana bir şey yapmayacaklarını nerden biliyor, diye düşünüyordum. Diz çöktüm ve kollarımı çaprazlayarak yere dayadım. On, on beş, yirmi mekik çektim. Sonra sıkıldım ve resim yapmaya başladım.

Ertesi gün yine Favoriten sokağındaki bara gittik. Polis Julius altı arkadaşıyla oradaydı. Taubstumengasse'de metroya bindik, Praterstern'de indik. Ulumalar duydum. Koştuk. Terledik. Ertesi gün arkadaşlarımdan birisi evi gözetliyordu. İyi yürekli Ulises'e söyledim. Ama o kimseyi göremedi. Akşam saçımızı taradık. Yüzümüzü yıkadık ve sokağa çıktık. Favoriten'deki barda polis Julius bize onurdan, evrimden, Darwin Usta'dan, Nietzsche Usta'dan söz etti. Anlaması için iyi yürekli Ulises'e tercüme ettim ama ben hiçbir şey anlamadım. Kemiklerin duası, dedi Julius. Sağlık arzusu. Tehlikenin erdemi. Unutulmuşların direşkenliği. Bravo, dedi iyi yürekli Ulises. Ötekiler de bravo dediler. Belleğin sınırları. Bitkilerin öngörüşlülükleri. Asalakların gözleri. Toprağın canlılığı. Askerin değeri.

Devin kurnazlığı. İstençteki çatlak. Muhteşem, dedi iyi yürekli Ulises Almanca. Olağanüstü. İçtik. Ben bira istemiyordum ama önüme koca bir bardak bira koydular ve iç, dediler, iç Heimito, bir şey olmaz. İçtik, şarkılar söyledik. İyi yürekli Ulises İspanyolca birkaç kıta seslendirdi. Arkadaşlarım aç kurt gibi baktılar ve güldüler. Ama iyi yürekli Ulises'in söylediği şarkıları anlamıyorlardı. Ben de anlamıyordum! İçtik, şarkılar söyledik. Arada bir polis Julius saygınlık, onur, bellek diyordu. Önüme bardak bardak bira koydular. Yan gözle bir bardağın içinde köpüren biraya bir arkadaşlarıma bakıyordum. Onlar içmiyorlardı. İç, Heimito, hiçbir şey olmaz. İyi yürekli Ulises'e de bira veriyorlardı. İç Meksikalı, iç, iyi gelir, diyorlardı. Ve şarkı söylüyorduk. Tepenin eteklerindeki köy evlerini öven ezgiler. Ve polis memuru Julius yuva, toprak, vatan diyordu. Gunther'e göz kırptığını gördüm. Gunther'in de ona göz kırptığını gördüm. İyi yürekli Ulises'in tarafına bakmaktan kaçındığını gördüm. İç, Heimito, iyi gelir, diyorlardı bana da. Ve polis Julius memnun, mutlu gülümsüyordu ve: Teşekkür ederim, teşekkür ederim, biliyorum, biliyorum, o kadar abartılacak bir şey değil, lütfen, diyordu. Olağanüstü. Müthiş. Sonra sürdürdü: Doğruluk, görev, ihanet, ceza. Ve bir kez daha kutladılar, ama artık yalnızca birkaçı gülümsüyordu.

Sonra hep beraber çıktık. Üzüm salkımı gibi. Çelik bir elin parmakları gibi. Rüzgârda bir zırh gibi. Ama sokakta ayrılmaya başladık. Her seferinde daha küçük gruplara bölündük. Sonunda ötekileri gözden kaybettik. Bizim grupta Udo ve dört arkadaş daha kaldı. Belvedere yönüne doğru gidiyorduk. Önce Karolinengasse'den, sonra Belvederegasse'den geçtik. Kimileri konuşuyordu, kimileri susmayı yeğliyordu ve bastığımız yere bakıyorlardı. Eller cepte. Yakalar kalkık. İyi yürekli Ulises'e sordum: Bunların arasında ne yaptığımızı biliyor musun? Az çok bir fikri olduğunu söyledi. Prinz Eugen Strasse'yi geçtik ve ne tür bir fikir olduğunu sordum. Ve yanıtı: Üç aşağı beş yukarı senin düşündüğünün aynısı, Heimito, üç aşağı beş yukarı, oldu. Ötekiler İngilizce anlamıyorlardı, aralarından biri anlıyorduysa da anlamıyormuş gibi yapıyordu. Parka girince ben dua etmeye başladım. Ne homurdanıyorsun, Heimito? diye sordu yanımda yürüyen Udo. Hayır, hayır, hayır, dedim, kendimize yol açmak için iteklediğimiz dallar yüzümü sıyırıyordu. Sonra gökyü-

züne baktım, tek bir yıldız bile göremedim. Açıklık bir yere geldik, Udo'nun ve arkadaşlarımın gölgelerine varana dek her şey koyu yeşil görünüyordu. Bacaklarımızı açarak kımıldamadan öylece durduk; ışıklar ağaçların ve bitkilerin arkasında dans ediyordu, uzaklarda, yetişilemez. Arkadaşlarımın ceplerinden muştalar çıktı. Tek kelime söylemeden! Ya da evet bir şey söylediler ama ben anlamadım. Ama yok, sanmıyorum, hiçbir şey demediler. Gizli bir yerde durmuştuk, bir şey söylemeleri gerekmiyordu! Hatta, galiba birbirimizin yüzüne bile bakmadık! İçimden haykırmak geldi! Ama tam o anda iyi yürekli Ulises'in cebinden bir şey çıkararak Udo'nun üstüne çullandığını gördüm. Ben de harekete geçtim. Arkadaşlarımdan birini ensesinden yakaladım ve alnına bir yumruk indirdim. Arkamdan vurdular. Bir, iki, bir, iki. Bir başkası önden bir darbe indirdi. Dudaklarıma muştasının metalik tadı geldi. Ama arkadaşlarımdan birini omzundan yakalamayı başardım, sert bir hareketle arkamdakinin üstüne savurdum. Galiba birinin kaburgalarını kırdım. Bir sıcak dalgası hissettim. Udo'nun yardım isteyen çığlıklarını duydum. Bir de burun kırdım. Hadi gidelim Heimito, dedi iyi yürekli Ulises. Bakındım ama göremedim onu. Nerdesin? Burdayım, Heimito, sakin ol. Bırak artık, vurma. Açıklıkta yere boylu boyunca uzanmış iki kişi vardı, ötekiler gitmişlerdi. Ter içindeydim, düşünemiyordum. İyi yürekli Ulises: Dinlen biraz, dedi. Diz çöktüm ve kollarımı çaprazlayarak uzattım. İyi yürekli Ulises'in yerdekilere yaklaştığını gördüm. Bir an için kafalarını keseceğini düşündüm. Bıçak hâlâ elindeydi. Tanrı isterse olur, diye geçirdim içimden. Ama iyi yürekli Ulises silahını yerde yatanlara karşı kaldırmadı. Ceplerini karıştırdı, boyunlarına dokundu, kulağını ağızlarına dayadı ve: Kimseyi öldürmedik, dedi. Arkadaşlarımdan birinin gömleğiyle yaralı ağzımı sildim. Saçımı düzelttim. Ayağa kalktım. Su gibi terlemiştim. Bacaklarım öyle ağırlaşmıştı ki yerden kaldıramıyordum. Yine de koştum, koştum, sonra yürüdüm, hatta o arada ıslık bile çalıyordum, neyse sonunda çıktık parktan. Jacquingasse'den Rennweg'e dek gittik, sonra Marokkanergasse'den Konzerthaus'a dek, daha sonra da Lisztstrasse'den Lothringerstrasse'ye dek. O günü izleyen günlerde yalnızdık. Ama sokağa çıktık. Bir öğleden sonra Gunther'i gördük. Uzaktan bize baktı, sonra da uzaklaştı. Aldırmadık. Bir sa-

bah iki arkadaşımı gördük. Bir köşede duruyorlardı, bizi görünce fıydılar. Bir akşam iyi yürekli Ulises Kärntner Strasse'de arkadan bir kadın gördü, kadına yaklaştı. Ben de gördüm ama yaklaşmadım. On metre uzağında kaldım, sonra on bir metre, sonra on beş metre, sonra da on sekiz metre. İyi yürekli Ulises'in kadını çağırdığını, elini omzuna koyduğunu gördüm, kadın döndü. Ulises özür dilemeye başladı ve kadın yürüdü gitti.

Her gün postaneye gidiyorduk. Esterhazy meydanında ya da Stiftskaserne'de son bulan gezintiler yapıyorduk. Bazen arkadaşlarım peşimize takılıyorlardı. Ama hep uzaktan izliyorlardı! Bir gece Schadekgasse'de bir adama rastladık ve peşine düştük. Parka girdi. Yaşlı, iyi giyimli bir adamdı. İyi yürekli Ulises yanına gitti, ben de ensesine bir yumruk indirdim. Ceplerini karıştırdık. O gece eve yakın bir barda yedik yemeğimizi. Sonra masadan kalktım ve telefon ettim. Mirasım, param, dedim, hattın öteki ucundaki ses: Yok, yok, yok, dedi. O gece iyi yürekli Ulises'le konuştum ama ne dediğimi anımsamıyorum. Sonra polisler geldi, bizi Bandgasse karakoluna götürdüler. Kelepçeleri çıkardılar ve bizi sorguya çektiler. Sorular, sorular. Ben: Söyleyecek bir şeyim yok, dedim. Beni hücreye götürdüklerinde iyi yürekli Ulises hücrede değildi. Ertesi sabah avukatım geldi. Ona: Avukat Bey bir ormanda terk edilmiş bir heykeli andırıyorsunuz, dedim, güldü. Gülmesi bitince: Bugünden sonra şakalar bitti, Heimito, dedi. Benim iyi yürekli Ulises'im nerde? diye sordum. Suç ortağın tutuklandı, Heimito, dedi avukatım. Yalnız mı? Yalnız elbette, dedi avukatım. O zaman titrememem geçti. İyi yürekli Ulises yalnızsa başına bir şey gelmez.

O gece rüyamda bir sarı kaya, bir de kara kaya gördüm. Ertesi gün avluda iyi yürekli Ulises'i gördüm. Konuştuk. Nasıl olduğumu sordu. İyiyim, dedim, jimnastik yapıyorum, mekik çekiyorum, karın hareketleri yapıyorum, gölgemle boks yapıyorum. Gölgenle boks yapma, dedi. Sen nasılsın? dedim. İyiyim, iyi davranıyorlar, yemekler de iyi. Yemekler iyi ha! dedim. Beni yeniden sorguya çektiler. Sorular. Sorular. Ben bir şey bilmiyorum, dedim. Heimito, ne biliyorsan anlat, dediler. O zaman ben de onlara Yahudilerin Beerşeba'da nasıl atom bombası yaptıklarını, sadece geceleri toprağın üstüne çıkan akrepleri anlattım. Bana fotoğraflar göstereceklerini

söylediler, fotoğrafları görünce: Ölmüşler, bunlar ölülerin fotoğrafları, dedim. O gece koridorda iyi yürekli Ulises'i gördüm. Avukatım: Sana kötü bir şey olmayacak, Heimito, olamaz, yasa böyle, bir köye gidip orada yaşacaksın. Ya iyi yürekli Ulises? O bir süre daha burada kalacak. Durumu açıklığa kavuşana dek. O gece rüyamda beyaz bir kaya ve Beerşeba'nın kristal gibi ışıldayan gökyüzünü gördüm. Ertesi gün avluda iyi yürekli Ulises'i gördüm. Avlunun üstü yeşil bir film tabakasıyla kaplıydı, ama ne o ne de ben umursuyorduk. İkimizin de üstünde yeni giysilerimiz vardı. Kardeş sanabilirlerdi bizi. Bana şöyle dedi: Sorunlar çözüldü, Heimito. Baban sana bakacak. Ya sen? dedim. Ben Fransa'ya dönüyorum. Avusturya polisi sınıra kadar bilet paramı ödedi, dedi. Ne zaman döneceksin bir daha buraya? diye sordum. 1984 yılından önce dönemem. Büyük ağabeyin yılı. Ama bizim ağabeyimiz yok. Öyleymiş, dedi. Şeytanın tükürüğü yeşil mi olur? diye sordum birden. Belki de yeşildir, Heimito, ama bana sorarsan renksizdir derim, dedi. Sonra yere oturdu, ben de jimnastik yapmaya başladım. Koştum, mekik çektim, çömeldim. Jimnastik yapmayı bitirdiğimde iyi yürekli Ulises de ayağa kalkmıştı. Bir an için Beerşeba'daymışız, gökyüzündeki bulutlar Yahudi mühendislerin bir hilesiymiş gibi geldi bana. Ama sonra yüzüme bir şamar indirdim ve Viyana'dayız, iyi yürekli Ulises yarın gidiyor, onu uzun zaman göremeyeceğim, ben de belki yakında babamı göreceğim, dedim kendi kendime. İyi yürekli Ulises'in yanına gidince öteki tutuklu uzaklaştı. Onu almaya geldiklerinde bana: Kendine iyi bak Heimito, formunu kaybetme, dedi. Görüşmek üzere, dedim, bir daha da onu hiç görmedim.

María Font, Devrim Anıtı yakınlarında, Montes sokağı, Meksiko DF, Şubat 1981. Ben buraya Ulises Meksiko'ya dönmeden kısa süre önce gelmiştim. Lisede matematik dersi veren bir tipe âşık olmuştum. İlişkimiz oldukça fırtınalı başladı, çünkü evliydi ve ben karısını hiç bırakmayacağını düşünüyordum. Ama babamların evine telefon etti ve beraber yaşayabileceğimiz bir ev aramamı söyledi. Karısına daha fazla dayanamıyormuş, ayrılmaları çok yakınmış. Evliydi ve iki oğlu vardı, karısının çocukları kullanarak şantaj yap-

tığını söylüyordu. O telefon görüşmesi pek öyle insanı rahatlatan bir konuşma olmadı, aslında tam tersiydi. Yine de ertesi sabah, hiç değilse geçici bir süre, birlikte kalabileceğimiz bir yer aramaya çıktım.

Bir de para sorunu vardı elbette. Aylığı vardı ama çocuklarının yaşadığı evin kirasını ödemesi gerekiyordu, ayrıca geçimleri, okul masrafları için de para vermeliydi. Ben çalışmıyordum, sadece teyzelerimden biri güzel sanatlar okulunu bitirene dek yardım olarak belli bir miktar para veriyordu. Bu durumda birikmiş parama el atmam, annemden borç almam ve fazla pahalı olmayan bir ev bulmam gerekti. Üç gün sonra, Xóchitl, Requena ile oturdukları otelde boş bir oda olduğunu haber verdi. Hemen taşındım.

Banyosu ve mutfağı olan büyük bir odaydı ve Xóchitl'le Raquena'nın odaların tam üstündeydi.

Hemen o gece matematik öğretmeni beni görmeye geldi ve gün doğana dek seviştik. Ertesi gün ortalıkta görünmedi, birkaç kez telefonla okuldan aradım ama ulaşamadım. İki gün sonra tekrar görüştük, sıraladığı bahanelerin hepsini kabul ettim. Montes sokağındaki yeni hayatımın ilk ve ikinci haftaları üç aşağı beş yukarı böyle geçti. Matematik öğretmeni üç dört günde bir geliyor, buluşmalarımız sabahları, iş günü başlarken son buluyordu. Sonra yok oluyordu.

Sadece sevişmekle kalmıyorduk elbette, sohbet de ediyorduk. Bana oğullarını anlatıyordu. Bir gün küçük oğlundan söz ederken ağlamaya başladı, sonra bir şey anlayamadığını söyledi. Anlayacak ne var ki? dedim. Sanki saçmalıyorsun, anlamak için çok gençsin der gibi yüzüme baktı, yanıt vermedi. Bunun dışında yaşamım az çok eskisi gibi sürüyordu. Derslere giriyordum, bir yayınevinde redaktörlük işi buldum (az paralı bir iş), arkadaşlarımla buluşuyordum, kent sokaklarında uzun gezintiler yapıyordum. Xóchitl'le daha yakınlaştık, büyük ölçüde bunda komşu olmamız etkili oldu. Öğleden sonraları matematik öğretmeni yoksa, odalarına iniyordum, biraz sohbet ediyorduk, biraz çocukla oynuyorduk. Requena hemen hiç evde olmuyordu (ama en azından her akşam eve dönüyordu). Xóchitl'le ortak sorunlarımızı, kadın sorunlarını konuşuyorduk, erkekler olsun olmasın aldırmadan. Doğal olarak sohbetlerimizin baş konusu matematik öğretmeni ve onun tuhaf ilişki anlayı-

şıydı. Xóchitl'e göre korkağın biriydi, karısını bırakmaktan ödü kopuyordu. Bence fazla duyarlı olduğu için böyle davranıyordu, korkmaktan çok gereksiz yere kimseye acı vermek istemiyordu. İçin için Xóchitl'in matematik öğretmeninin karısının tarafını tutmak yerine beni savunması tuhafıma gidiyordu.

Bazen küçük Franz'la parka gidiyorduk. Matematik öğretmeninin bende olduğu bir akşam onları yemeğe çağırdım. Matematik öğretmeni benimle yalnız olmak istiyordu ama Xóchitl onunla tanışmak istediğini söylemişti, o gecenin bulunmaz bir fırsat olduğunu düşündüm. Yeni evim olarak gördüğüm bu odada verdiğim ilk yemek davetiydi, gerçi pek yemek denemezdi, sadece büyük bir salata, peynir ve şarap vardı. Requena ile Xóchitl tam saatinde geldiler, arkadaşım en şık elbisesini giymişti. Matematik öğretmeninin hoş görünmeye çalıştığı gözümden kaçmadı, bunun için kendisine gönül borcum büyük, ama yemeğin kıtlığından mıdır (o günlerde az kalorili yemeklere merak sarmıştım), yoksa şarabın bolluğundan mı bilemem, davet felaket oldu. Arkadaşlarım gittikten sonra matematik öğretmeni onları asalaklıkla suçladı, bu tür kişilerin toplumu duraklatan öğeler olduklarını, ülkenin bu yüzden ilerleyemediğini ileri sürdü. Benim de arkadaşlarım gibi olduğumu söyledim. Karşı çıktı, okuduğumu ve çalıştığımı, onlarınsa hiçbir şey yapmadıklarını söyledi. Onlar şair, diye direttim. Matematik öğretmeni gözlerimin içine bakarak şair sözcüğünü birçok kez yineledi. Ne oldukları belirsiz, dedi. İkisi de kötü anne baba, akşam akşam kim çocuğunu tek başına bırakıp başka bir yere gidip yemek yer? O akşam sevişirken, annesi ve babası benim odamda şarap içip peynir yerken alt kattaki odada uyuyan küçük Franz'ı düşündüm, kendimi sorumsuz ve boş hissettim. Kısa bir süre, bir ya da iki gün sonra Requena Ulises Lima'nın Meksiko'ya döndüğünü söyledi.

Bir gün öğleden sonra odamda kitap okurken Xóchitl'in süpürge sopasıyla tavana vurduğunu duydum. Pencereden baktım. Ulises geldi, inmek ister misin? dedi. İndim. Ulises orada, karşımdaydı. Gördüğüme pek o kadar sevinmedim. Ulises ve Belano'nun yaşamıma verdikleri anlam çok ama çok uzaklarda kalmıştı. Yolculuğunu anlattı. Anlatırken bolca edebiyat yapıyormuş gibi geldi bana. O konuşurken ben küçük Franz'la oynadım. Sonra Ulises Rodrígu-

ez kardeşleri görmeye gitmesi gerektiğini, ona eşlik etmek isteyip istemediğimizi sordu. Xóchitl'le birbirimize baktık. Sen gitmek istersen ben çocuğa bakarım, dedim. Gitmeden önce Ulises Angélica'yı sordu. Evde, istersen telefon et, dedim. Neden bilmem, ona dostça davranamadım. Çıkarlarken Xóchitl bana göz kırptı. O akşam matematik öğretmeni gelmedi. Küçük Franz'a benim odamda yemek yedirdim, sonra aşağıya inip pijamasını giydirip yatağına yatırdım, çok geçmeden uyudu. Rafların birinden bir kitap aldım ve pencerenin yanında okumaya koyuldum, arada bir Montes sokağından geçen arabaların ışıklarına bakıyordum. Bir yandan okuyor, bir yandan düşünüyordum.

On ikide Requena geldi. Orada ne yaptığımı, Xóchitl'in nerde olduğunu sordu. Rodríguez kardeşlerin evinde damardan gerçekçilerin bir toplantısına gittiğini söyledim. Requena oğluna baktı, sonra yemek yedin mi diye sordu. Yemediğimi söyledim. Yemek yemeyi unutmuştum. Ama çocuğa yemek verdiğimi söyledim.

Requena buzdolabını açtı, küçük bir tencere çıkarıp ocağa koydu. Pirinç çorbasıydı. İster misin? diye sordu. Odama gidip yalnız kalmak istemiyordum, az bir şey koymasını söyledim. Franz'ı uyandırmamak için alçak sesle konuştuk. Dans derslerin nasıl gidiyor? Resim derslerin nasıl gidiyor? dedi. Requena yalnızca bir kez gelmişti benim odama, birlikte yemek yediğimiz o gece. Yaptığım resimleri beğenmişti. Hepsi iyi gidiyor, dedim. Ya şiir? Çoktandır yazmıyorum, dedim. Ben de yazmıyorum, dedi. Pirinç çorbası fazla acıydı. Xóchitl hep böyle acılı mı pişirir yemekleri? diye sordum. Evet, aileden geliyor herhalde.

Bir süre konuşmadan sokağa, Franz'ın yatağına, boyası aşınmış duvarlara baktık. Sonra Requena Ulises'ten ve Meksiko'ya geri dönüşünden söz etmeye başladı. Ağzım, midem yanıyordu, sonra yüzümün de ateş gibi yandığını fark ettim. Ben artık dönmez, Avrupa'da kalır sanıyordum, dediğini duydum. Bilmem neden, tam da o anda Xóchitl'in babasını düşünmeye başladım. Bu adamı sadece bir kez Xóchitl'le Requena'nın odasından çıkarken görmüştüm. Görür görmez geriye doğru irkilmiştim. Uğursuz, korkunç biri gibi görünmüştü gözüme. Paniklediğimi fark eden Xóchitl, babam, demişti. Adam başıyla selamlayıp gitmişti. Damardan gerçekçilik öldü, ar-

tık unutup başka şeyler yapmalıyız, dedi Requena. Damardan gerçekçilik Meksika gerçeküstücülüğünün bir kolu, diye fısıldadım ve bir şey içmem gerek, dedim. Requena'nın kalkıp buzdolabını açtığını gördüm. Dolabın açık kapısından yere yansıyan sarı ışık küçük Franz'ın yatağının ucuna dek uzandı. Yerde bir top gördüm, bir de bir çift küçük ayakkabı. Ayakkabılar çocuğun olamazdı, ona göre fazla büyüktü. Xóchitl'in ayaklarını gözümün önüne getirdim, benim ayaklarımdan çok daha küçüktüler. Ulises'te herhangi bir yenilik çarptı mı gözüne? diye sordu Requena. Soğuk suyu içtim. Hayır, çarpmadı, dedim. Requena kalkıp odayı havalandırmak için pencereyi açtı. Oda sigara dumanı dolmuştu. Kafayı üşütmüş gibi bir hali var, sanki sanrılar arasında yaşıyor. Küçük Franz'ın yatağından gelen bir ses duydum. Uykusunda konuşur mu? diye sordum. Hayır, sokaktan geliyor, dedi Requena. Pencereye gidip odamın camına baktım, ışık yoktu. Sonra Requena'nın ellerinin belimi sardığını hissettim, kıpırdamadım. O da durdu. Biraz sonra pantolonumu indirdi ve kamışını kalçalarımın arasında hissettim. Hiçbir şey söylemedik birbirimize. Bitirince yeniden masanın başına oturduk ve bir sigara yaktık. Xóchitl'e söyleyecek misin? dedi Requena. Söylememi ister misin? dedim. Söylememen daha işime gelir, dedi.

Saat ikide odama çıktım, Xóchitl hâlâ dönmemişti. Ertesi gün resim dersinden dönünce Xóchitl odama geldi. Markete gittik. Alışveriş ederken Ulises Lima'yla Pancho Rodríguez'in kavgalarını anlattı. Damardan gerçekçilik öldü, dedi, hiç değilse sen olsaydın... Ona artık şiir yazmadığımı, şairlerle de alışverişimin kalmadığını söyledim. Dönüşte Xóchitl odasına girmemi teklif etti. Yatağı düzeltmemişti, tabaklar da yıkanmamıştı, bir gece önce Requena ile benim yemek yediğimiz tabaklarla Xóchitl'le Franz'ın öğle yemeğinden kalan tabaklar eviyenin içine yığılmıştı.

Matematik öğretmeni o gece de gelmedi. Sokakta bir telefon kulübesinden kardeşimi aradım. Ne diyeceğimi bilmiyordum ama birisiyle konuşmaya ihtiyacım vardı, yeniden Xóchitl'in odasına gitmek istemiyordum. Tam evden çıkarken yakaladım. Tiyatroya gidiyormuş. Ne istiyorsun? Para mı lazım? dedi. Uzunca bir süre saçma sapan bir şeyler söyledim, Ulises'in Meksiko'ya döndüğünü biliyor musun? diye sordum. Hayır, bilmiyormuş. İlgilenmiyormuş.

Sonra matematik öğretmeninin evine telefon ettim. Telefonu karısı açtı. Buyurun? dedi. Ben sessiz kaldım. Kaltak, orospu, cevap ver, dedi. Telefonu usulca kapatıp eve döndüm. İki gün sonra Xóchitl Catalina O'Hara'nın parti vereceğini, büyük olasılıkla bütün damardan gerçekçilerin orada olacağını söyledi. Yeniden grubu bir araya getirmeyi, bir dergi çıkarmayı, birtakım etkinlikler planlamayı düşünüyormuş. Gidecek miyim diye sordu. Gitmeyeceğimi, ama o gitmek istiyorsa Franz'a bakabileceğimi söyledim. O gece Requena'yla gene, bu kez uzun uzun seviştik, çocuk uyuduktan sonra yaklaşık saat üçe dek. Bir an için salak matematik öğretmenini değil de Requena'yı sevdiğimi düşündüm.

Ertesi gün Xóchitl partinin nasıl geçtiğini anlattı. Ona göre damardan gerçekçilik bitmişti, yazık olmuştu, çünkü o sırada yazdığı şiirler gerçekten damardan gerçekçiydi. Ona Ulises'i sordum. Şef o, dedi Xóchitl, ama yalnız. O günden sonra damardan gerçekçiler başka toplantı yapmadılar, Xóchitl de bir daha çocuğa bakmamı istemedi. Matematik öğretmeniyle ilişkim durma noktasına gelmişti ama hâlâ ara sıra yatıyorduk ve hâlâ evine telefon ediyordum, herhalde mazoşist bir dürtüydü bana bunu yaptıran, ya da daha kötüsü can sıkıntısı. Ama bir gün, bütün yaşadıklarımızı ve yaşayamadıklarımızı konuştuk, ondan sonra bir daha hiç görüşmedik. Montes sokağındaki odamdan çıkıp annemin evine dönmeyi düşündüm. Sonunda burada yaşamaya karar verdim.

13

Rafael Barrios, evinin oturma odasında, Jackson caddesi, San Diego, Kaliforniya, Mart 1981. *Easy Rider* filmini gördünüz mü? Evet Dennis Hopper, Peter Fonda ve Jack Nicholson'ın oynadıkları film. O zamanlar biz de aşağı yukarı öyleydik. Ama en çok Ulises Lima ile Arturo Belano öyleydi, Avrupa'ya gitmeden önce yani. Dennis Hopper ve yansıması: Enerji ve ivecenlik dolu iki gölge. Peter Fonda'ya karşı değilim ama hiçbiri onun gibi değildi. Ha, evet, Müller Peter Fonda'ya benziyordu. Buna karşın Ulises Lima ve Arturo Belano hık demiş Dennis Hopper'ın burnundan düşmüşler, endişe verici, baştan çıkarıcı bir durum; yani onları tanıyan, onlarla arkadaş olan bizler için endişe verici ve baştan çıkarıcıydı demek istiyorum. Peter Fonda'yı beğenmiyorum demek istemiyorum bununla. Beğeniyordum. Frank Sinatra'nın kızı ve Bruce Dern'le yaptığı filmi televizyonda her gösterdiklerinde, sabahın dördüne dek uykusuz kalacak bile olsam kaçırmıyordum. Ama hiçbiri ona benzemiyordu, yani ne Ulises ne de Arturo demek istiyorum. Oysa Dennis Hopper denince, tam tersiydi. Sanki bilinçli olarak onu taklit ediyorlardı. Sanki iki Dennis Hopper geziniyordu Meksiko sokaklarında. Bir Mr. Hopper tıpkı kapkara çifte bulutlar gibi, kesin bir biçimde doğudan batıya doğru yayılıyor ve sonra kentin öteki çıkışı olmayan ucunda iz bırakmadan (bu kaçınılmazdı) yok oluyordu. Bazen bakakalır, ikisine de sempati duymama karşın: Bu ne biçim bir oyun? Ne tür bir kandırmaca, ne biçim bir toplu intihar? diye düşünürdüm. Ve bir gece,1976 yılbaşı gecesinden hemen sonra, Sonora'ya gitmelerinden az önce anladım ki bu onların politika yapma biçimiydi. İyi mi kötü mü, ya da doğru mu yanlış mı, bilmiyorum, ama bu onların politika yapma biçimiydi. Siyaset yoluyla gerçekleri etkilemek. Bağışlayın, söylediklerim çok anlamlı değil, ama son zamanlarda kafam biraz karışık.

Barbara Patterson, evinin mutfağında, Jackson caddesi, San Diego, Kaliforniya, Mart 1981. Dennis Hopper mı? Politika mı? Vay orospu çocuğu, vay! Nasıl da götünden büyük osuruyor! O budala politikadan ne anlar. Ben diyordum ki ona: Kendini politikaya ada Rafael, yüce davalara ada. Lanet olsun, sen zavallı bir halk çocuğusun. Ben böyle deyince, ahmak, bana pislikmişim, çirkefmişim gibi yüksekten bakıyor, ardından şöyle diyordu: Kızacak bir şey yok, Barbaracığım, heyecanlanma. Sonra da yatıp uyuyordu. Bense çalışmaya gitmeliydim, okula gitmeliydim, yani benim bütün günüm doluydu, bütün gün *doluydum*. Oradan oraya, okuldan işe (Reston bulvarında bir hamburgercide garsonluk yapıyorum) koşturup duruyordum. Eve döndüğümde Rafael'i uyur buluyordum; bulaşıklar yıkanmamış, yerler pislik içinde, mutfakta dört bir yanda yemek artıkları (ama bana yiyecek bir şey yok, tembel herif!), sanki koca bir maymun sürüsünün saldırısına uğramış gibi bütün ev iğrenç ve beyefendi uyuyor. Gelir gelmez temizlik yapmam, ortalığı süpürmem, yemek yapmam, çıkıp alışveriş yapıp buzdolabını doldurmam gerekiyordu. Rafael uyanınca soruyordum: Yazdın mı, Rafael? San Diego'daki Meksikalıların yaşamları üzerine yazacağın romana başladın mı? O zaman Rafael bana sanki televizyona bakıyormuş gibi bakıyordu ve: Bir şiir yazdım, Barbaracığım, diyordu. O zaman ben de, yelkenleri indirip: Oku bakalım pezevenk, haydi oku, diyordum. Rafael iki bira açıyor, birini bana veriyordu (bira içmemem gerektiğini biliyordu hergele), sonra da şiirini okuyordu (eğer iyi bir şiirse okuyordu, yoksa okumuyordu). Dinlerken nasıl olduğunu anlayamadan ağlamaya başlıyordum. Rafael şiiri bitirdiğinde yüzüm sırılsıklam oluyordu. Yanıma geliyordu, kokusu geliyordu burnuma, Meksikalı kokuyordu. Birbirimize sarılıyorduk, önce hafifçe, sonra, ama yarım saat kadar sonra, sevişmeye başlıyorduk. Sonra da Rafael: Ne yiyeceğiz, canım? diye soruyordu. Ben kalkıyordum, giyinmeden mutfağa gidip ona jambonlu yumurta yapıyordum. Yemeği hazırlarken edebiyat ve politikayı düşünüyordum, Rafael'le Meksika'da geçirdiğimiz günleri anımsıyordum. Kübalı bir şairi görmeye gittik. Gidip görelim şu şairi Rafael,

dedim. Sen bir halk çocuğusun, o ibne senin yeteneğini fark etmez mi sanıyorsun? Ama Barbaracığım, ben damardan gerçekçiyim, dedi. Salaklık etme, damardan gerçekçi babandır. Ama kahrolası gerçekleri görmek istemiyor musun, sevgilim? Rafael'le Devrim'in büyük şairini görmeye gittik. Rafael'in nefret ettiği (daha doğrusu Belano ve Lima'nın nefret ettiği) ne kadar Meksikalı şair varsa hepsi Kübalı şairi görmeye gitmişlerdi. Tuhaf bir şey oldu, ikimiz de kokuyu aldık. Kübalı'nın otel odası halk şairi *kokuyordu*, şu *El Delfín Proletario*, Proleter Yunus dergisinde yazanların, Huerta'nın karısının, Meksikalı Stalinistlerin, devlet hazinesinden her ay aylık alan o boktan devrimcilerin kokusu sinmişti odaya. Neyse, kendi kendime ve telepati yoluyla da Rafael'e şunu söylemeye çalıştım: Sakın içine sıçma, pot kırma, Havanalı bizi iyi karşıladı. Biraz yorgun, biraz melankolik gibiydi ama genel olarak bize iyi davrandı. Rafael genç Meksika şiirlerinden söz etti ama o âna kadar damardan gerçekçilerin adını anmadı (içeri girmeden eğer damardan gerçekçiler lafını ağzına alırsa onu öldüreceğimi söylemiştim). Hatta ben hemen orada bir dergi projesi uydurdum ve San Diego Üniversitesi'nin para yardımı yapacağını söyledim. Benim hayali dergi projem, Rafael'in şiirleri Kübalı'nın ilgisini çekti. Ve görüşmenin sonuna yaklaşırken, o sırada Kübalı'nın gözünden uyku akıyordu, birden damardan gerçekçilik hareketini sordu. Nasıl anlatayım bilemiyorum. O lanetlik otel odası. Sessizlik, uzaktan duyulan asansör sesi. Kübalı'nın uykudan, can sıkıntısından ya da alkolün etkisinden kapanan gözleri. Hipnotize edilmiş bir adamın ağzından dökülür gibi telaffuz ettiği o beklenmedik sözcükler. Hepsi bir arada, birden bir çığlık atmama neden oldu. Cılız bir çığlık, ama o anda bomba gibi patladı. Sinirlerim gerilmiş olmalıydı, onlara da öyle dedim zaten. Sonra üçümüz de bir an sessiz kaldık. Kübalı bu isterik *gringa* da kim diye düşünmüştür kesinlikle. Rafael gruptan söz etsin mi etmesin mi bilemiyordu, bir yandan da bana o bayramlık ağzını bir kez olsun kapatamaz mısın, diyordu herhalde içinden. Ben kendimi evdeki dolaba tıkılmış, çenem kenetlenmiş, *El llano en llamas*'ı* okurken gözümün önüne getirirken, Rafael'in damar-

* Alevler içindeki Düzlükler. (ç.n.)

dan gerçekçilerden söz ettiğini duydum. Kübalı pezevenk de ha bire sorular soruyordu. Rafael'in, evet, belki, komünizmin çocukluk hastalığı, diye ağzında bir şeyler geveledi̇ğini duydum. Kübalı manifestolar, tebliğler, yeni kuruluşlar, ideolojik bilinçlilikten söz ediyordu. İşte o zaman artık dayanamadım, açtım ağzımı yumdum gözümü; damardan gerçekçiler grubunun bittiğini, Rafael'in iyi bir şair olarak kendi adına konuştuğunu, saydım döktüm. Kapat çeneni, Barbaracığım, dedi Rafael. Sen beni susturamazsın, parazit herif! dedim ben de. Kübalı: Ah, bu kadınlar! dedi ve pis maçoluğunu ortalığa dökerek aramızı bulmaya çalıştı. Bu kez ben de: Allah kahretsin biz Casa de las Américas'ta şiirlerimizi hak ettiğimiz için bastırmak istiyoruz, hepsi bu, dedim. Kübalı, Casa de las Américas'ın *her zaman* bütün bastığı yapıtlar hak etmiş olanlardır, dedi. Öyle olsun, dedim. Rafael, aldın mı ağzının payını Barbaracığım, şimdi usta ne düşünecek? dedi. Sevgili ustan ne düşünürse düşünsün, ama geçmiş geçmişte kaldı Rafael, söz konusu senin geleceğin, öyle değil mi? dedim. Kübalı bana her zamankinden daha kötü bir bakış fırlattı, Moskova'da olsan tımarhanelik olurdun kızım, der gibiydi. Ama aynı zamanda, o kadar da değil, çılgınlık çılgınlıktır, çılgınlık ve melankoli; sonuçta hepimiz Amerikalı'yız, Amerika'nın kargaşasında kaybolmuş Caliban'ın çocuklarıyız, der gibi baktığını fark ettim o anda. Sanırım bu beni yumuşattı, o güçlü adamın bakışlarında ufacık bir sempati, bir hoşgörü pırıltısı görmek yüreğimi ısıttı. Sanki bakışlarıyla sıkma canını Barbara, ben bu işlerin nasıl olduğunu biliyorum, der gibiydi. O zaman ben de: Ne kadar aptalım, dedim ve gülümsedim. Rafael şiirlerini çıkardı, elli sayfa kadar, işte şiirlerim yoldaş, dedi. Kübalı şiirleri aldı, teşekkür etti, ardından ağır çekimde iki ışık çizgisi gibi, ya da bir ışık çizgisi ve gölgesi gibi, ikisi birden, Rafael ve Kübalı, ayağa kalktılar, bir ânın binde biri süren bir zaman diliminde her şeyin yoluna girdiğini düşündüm, umarım her şey yoluna girer. Havana'da bir plajda olduğumu hayal ettim, birkaç metre ötemde Rafael'i, New York'tan, San Francisco'dan gelen gazetecilerle, cennetin kapısında EDEBİYAT'tan, POLİTİKA'dan konuşurken gözümün önüne getirdim.

José "Zopilote" Colina, Quito kahvesi, Bucareli sokağı, Meksika DF, Mart 1981. Bu sıkıcı herifler politikaya en çok o zaman yakın oldular. Bir keresinde, sanırım 1975 yılıydı, *El Nacional*'le gitmiştim, Arturo Belano, Ulises Lima ve Felipe Müller de oradaydı, Don Juan Rejano'yla görüşmek için bekliyorlardı. Bir ara nereden çıktıysa çıktı, oldukça fıstık (bu işlerde uzmanımdır) bir sarışın belirdi. Sıraya girmiş şair bozuntularına aldırış etmeden önlerine geçip Don Juan Rejano'nun küçücük çalışma odasına daldı. Hiç kimse sesini çıkarmadı, karşı çıkmadı tabii ki (yoksuldular ama beyefendilik taslıyordu eşekler), nasıl karşı çıkacaklardı ki? Sarışın, Don Juan'ın masasına yaklaştı, bir tomar kâğıt tutuşturdu eline, doğru duyduysam (kulağım hassastır) bir çeviriydi. Don Juan, toprağı bol olsun, az bulunur onun gibi bir adam, ağzı kulaklarında karşıladı kızı (İspanyol bozması teres, bize nasıl kötü muamele ederdi oysa). Kızın adı Veronica'ymış. Ne güzel, hangi rüzgâr attı sizi buralara! Veronica çevirileri verdi ve ihtiyarla bir süre konuştular, daha doğrusu Veronica konuştu, Don Juan hipnotize olmuş gibi dinledi, sonra sarışın çekini aldı, çantasına koydu, arkasını dönüp daracık koridorda gözden kayboldu. Bizler, ağzımızın suyu akarak bakarken, ihtiyar kurt Don Giovanni bir süre sersemlemiş gibi düşüncelere daldı. Teklifsizlik yarışında kimseye pabuç bırakmayan Arturo Belano, üstelik ihtiyara en yakın olan da oydu, Don Juan'ın karşısına dikilip: Ne oldu Don Juan, niye gelmiş? deyiverdi. Don Juancık uykudan uyanır, daha doğrusu bir karabasandan sıyrılır gibi: Bu kızın kim olduğunu biliyor musun? dedi, bunları Belano'nun gözlerinin içine bakarak İspanyol aksanıyla söyledi. Kötüye işaret! Siz bilmezsiniz, ama Rejano osuruğu cinlinin biridir, bu özelliğinin yanı sıra genelde Meksika aksanıyla konuşurdu. Zavallı ihtiyarcık, sonu çok kötü oldu. Neyse, ne diyordum, Don Juan Arturo'ya: Bu kız kim biliyor musun? dedi. Yok, ama sempatik biri herhalde, kim peki? dedi. Troçki'nin torununun kızı! Veronica Volkow, evet Leon Davidoviç'in torununun kızı (yoksa torunu muydu, ama hayır, sanırım torunun kızı), şaşırmamı mazur görün, dedi. Belano vay canına deyip koşa koşa Veronica Volkow'un peşine düştü, Belano'nun arkasından Lima da koşturdu. Müller bir dakika daha kalıp çeklerini aldı, sonra o da fırladı. Rejano çıkıp Pasillo de la Cochambre'de

gözden kaybolmalarını seyrederken içinden korkak veletler der gibi gülümsüyordu. Bence İspanyol İç Savaşı'nı, ölen arkadaşlarını, uzun sürgün yıllarını düşünüyor olmalıydı, hatta sanırım Komünist Partisi'nde geçirdiği militanlık yıllarını hatırlamıştı, gerçi bu Troçki'nin torununun kızıyla pek uyuşmuyordu ama neyse. İşte Don Rejano böyle birisiydi, duygusal ve iyi bir adam. Sonra yeniden ayakları yere bastı, yerküreye, *El Nacional* gazetesinin kültür eki *Revista Mexicana de Cultura*'ya geri döndü. Havasız odasını dolduranlar, karanlık koridorda olan bizler hep birlikte lanet olası gerçeklere geri döndük ve çeklerimizi aldık.

Don Giovanni ile ressam bir arkadaşla ilgili bir denememi basması için anlaştıktan sonra ben ve erkenden içmeye hazır iki gazeteci arkadaş gazeteden çıktık. Belano, Lima ve Müller'i kahvenin vitrininden gördüm. Sanırım Estrella Errante kahvesiydi, tam anımsamıyorum. Veronica Volkow da onlarla beraberdi. Kızı bir şeyler içmeye davet etmişlerdi. Arkadaşlarım gideceğimiz yeri kararlaştırırken bir süre ben de onları seyrettim. Mutlu görünüyorlardı, Belano, Lima, Müller ve Troçki'nin torununun kızı. Camın ardından güldüklerini gördüm, gülmekten *kırılıyorlardı*. Büyük olasılıkla kızı bir daha hiç görmeyeceklerdi. Volkow kızının iyi aileden olduğu her halinden belliydi, o üçünün ise Lecumberri hapishanesinde ya da Alcatraz'da son bulacakları açıkça alınlarından okunuyordu. Bana ne oldu anlayamadım, gerçekten anlamadım. Bir anda duygulandım. Aslında Zopilote Colina'nın, yani benim, böyle zayıflıklarım yoktur. Herifler Veronica Volkow'la gülüp söylüyorlardı, bu Leon Troçki'yle de gülüp söylemek anlamına geliyordu. Bir daha Bolşevik Parti'ye hiç bu denli yakın olmayacaklardı. Büyük olasılıkla hiçbir zaman Bolşeviklere bu denli yakın olmak istemeyeceklerdi. Don Ivan Rejanov'u* düşündüm, içimi hüzün kapladı. Ama aynı zamanda sevinç duydum, lanet olsun. Ödeme yapılan günlerde *El Nacional*'de böyle garip şeyler olurdu.

* Juan Rejano'nun Rusçalaştırılmış adı. (ç.n.)

Veronica Volkow, bir kız ve iki erkek arkadaşıyla, havaalanının dış hatlar bölümünde, Meksiko DF, Nisan 1981. Señor José Colinas Şilili Arturo Belano ve Felipe Müller ile Meksikalı, yani memleketlim Ulises Lima'yı bir daha hiç görmeyeceğimi söylerken yanılmış. Pek de gerçeklere sadık kalmadan anlattığı olaylar 1975'te olmuşsa, hikâyede adı geçen gençleri büyük olasılıkla bir yıl sonra yine gördüm. Yanlış hatırlamıyorsam 1976 yılı mayıs ya da haziran ayında, bulutsuz, hatta parlak bir geceydi, hani şu her yıl Meksikalıların ve aklı karışık yabancı konukların ağırdan alıp temkinle davrandıkları, benimse uyarıcı ama aynı zamanda hüzün verici bulduğum gecelerden biriydi.

Hikâyenin pek kayda değer bir yanı yok. Reforma bulvarındaki sinemalardan birinin kapısında karşılaştık, ya bir Amerikan ya da Avrupa filminin galasıydı.

Hatta Meksikalı bir yönetmenin filmi de olabilir.

Ben arkadaşlarla gitmiştim ve bir ara nasıl oldu bilmiyorum o gençleri gördüm. Merdivenlere oturmuş sigara içip sohbet ediyorlardı. Onlar beni daha önceden görmüşler, ama selamlamak için yanıma gelmemişler. Doğruyu söylemek gerekirse dilenciye benziyorlardı, iyi giyimli, sinek kaydı tıraşlı insanların toplaştığı sinemanın girişine hiç yakışmıyorlardı. İnsanlar merdivenleri çıkarken uzaklarından geçmeye çalışıyor, ellerini uzatıp bacaklarını tutmalarından korkuyorlardı. En azından aralarından biri uyuşturucu almıştı. Sanırım Belano. Öteki, Ulises Lima okuduğu kitabın kenarına notlar alıyor, bir yandan da bir şarkı mırıldanıyordu. Üçüncüsü (hayır Müller değildi kesinlikle, Müller uzun boylu ve sarışındı, bu çocuksa kısa boylu, şişman ve esmerdi) bana baktı ve sanki tanıyormuş gibi gülümsedi. Selamına karşılık vermekten başka yapacak bir şey kalmamıştı, arkadaşlarımın şaşkın bakışları arasında yaklaştım ve gençleri selamladım. Ulises Lima oturduğu yerden selamıma karşılık verdi. Belano bir robot gibi ayağa kalktı, ama yüzüme tanımamış gibi baktı. Üçüncüsü, sen Veronica Volkow'sun, dedi ve yakın bir zamanda bir dergide basılan şiirlerimi ezbere okumaya başladı. Aralarında konuşma yanlısı bir tek oydu. Aman Tanrım, şimdi Troçki'den bahsetmesin, ne olur, dedim içimden. Hayır, Troçki'nin adını ağzına almadı, şiirden söz etti. Ortak bir arkadaşımızın (Ortak

arkadaş mı? Ne korkunç!) çıkardığı bir dergiyle ilgili bir şeyler söyledi, sonra anlamadığım başka bir şeyler daha söyledi.

Tam yanlarından ayrılacakken, zaten onlarla topu topu bir dakika beraber olmuşumdur, Belano daha dikkatlice baktı yüzüme ve tanıdı. A, Veronica Volkow! dedi ve yüzünde anlam veremediğim bir gülümseme belirdi. Şiirler nasıl gidiyor? diye sordu. Böylesine aptalca bir soruya ne cevap vereceğimi bilemedim, omuz silktim. Arkadaşlarımdan birinin çağırdığını duydum. Onlara veda ettim. Belano elini uzattı, tokalaştık. Üçüncüsü yanağıma bir öpücük kondurdu. Bir an için arkadaşlarını merdivende bırakıp benim peşime takılacağını düşündüm. Ama hayır, sadece: Görüşürüz Veronica, dedi o kadar. Ulises Lima yerinden kalkmadı. Sinemaya girerken onları son kez gördüm. Yanlarına dördüncü biri gelmişti, onunla konuşuyorlardı. Sanırım, ama emin değilim, yanlarındaki ressam Pérez Camarga'ydı. İyi giyimli ve temizdi, evet, biraz tedirgin görünüyordu. Daha sonra, sinemadan çıkarken Pérez Camarga'yı, ya da ona benzeyen kişiyi gene gördüm, ama yanında o üç şair yoktu. Merdivenlere oturmuş bu dördüncü kişiyi bekliyorlardı herhalde, onunla birkaç dakika görüştükten sonra da çekip gitmişlerdi.

Alfonso Pérez Camarga, Toledo sokağı, Meksiko DF, Haziran 1981. Belano ve Lima devrimci değillerdi. Yazar değillerdi. Ara sıra şiir yazıyorlardı, ama şair olduklarına da inanmıyorum. Torbacıydılar. Esas olarak marihuana satıyorlardı, ara sıra alıcılara cam kavanozlarda mantar çeşitleri sundukları da oluyordu. Bu iş için çocuk maması satılan küçük kavanozları kullanıyorlardı. Kavanozların içindeki ilk bakışta iğrenç görünüyordu, cam bir kavanozdaki amniyo sıvısı içinde yüzen bir parça çocuk kakası izlenimi veriyordu. Ama sonunda alıştık bu boktan mantarlara ve en çok bu mantarlardan, Oaxaca mantarlarından, Tamaulipas mantarlarından, Veracruz ya da Potosi ya da işte nereden gelirse, Huasteca mantarlarından istemeye başladık. Bu mantarları partilerde, *petit comité*'lerde, dost çevrelerinde kullanıyorduk. Biz kim miydik? Benim gibi ressamlar, zavallı Quim Font (aslında, sonradan onlarla bu tür bir ilişki kuracağımızı hiç aklına getirmeden, bizi bu çocuklarla tanıştıran

o olmuştu) gibi mimarlar. Çocuklar bu işte zehir gibiydiler. Onlarla ilk karşılaşmamda (zavallı Quim'in evinde) şiir ve resimden konuşmaya başladık. Yani Meksika şiiri ve resmi (başkası var mı?) demek istiyorum. Ama çok geçmeden söz uyuşturucuya geldi. Ve uyuşturucudan da ticaretine geçtik. Birkaç dakika sonra da kendimi onlarla bahçede, bir kavağın gölgesinde yanlarında getirdikleri marihuananın tadına bakarken buldum. Üstün kaliteliydi, evet efendim, çoktandır tatmadığım türden. Ve böylece müşterileri oldum. Sonra da hiç aklımda yokken bedava reklamlarını yaptım, onları ressam, mimar arkadaşlara tanıttım, böylelikle arkadaşlar da Lima ve Belano'nun müşteri listesine girdiler. Evet, farklı bir açıdan bakılacak olursa, bir ilerleme, daha doğrusu bir rahatlama sayılırdı. Hiç değilse malları daha *saf* olmalıydı. Sonra insan pazarlık ederken sanat konuşabiliyordu. Bizi *dolandırma* ya da *kapana sıkıştırma* gibi niyetleri olmadığını varsayıyorduk. Hani şu uyuşturucu satıcılarının kaşla göz arasında tezgâhlayıverdikleri tuzaklardan biri. Ayrıca az çok ağızları sıkı, dikkatli (ya da öyle olduklarını sanıyorduk) ve dakiktiler, insana birtakım olanaklar sunuyorlardı; örneğin, telefon edip yarın sürpriz bir parti vereceğim, bana elli gram Golden Acapulco lazım, diyordunuz, sadece yeri ve saati soruyorlardı. Para lafı bile etmezlerdi, gerçi bu konuda hiçbir zaman sıkıntıları olmadı, istedikleri fiyatı pazarlıksız ödüyorduk. Böyle müşteriye can kurban, öyle değil mi? Ve her şey tıkır tıkır işliyordu. Ara sıra anlaşmazlıklar oluyordu, elbet. Bu durumlarda suç genellikle bizde oluyordu. Kendilerine fazla güvenmelerine neden oluyorduk, siz de bilirsiniz, bazı kişilerle araya mesafe koymak gerekir. Demokrat tutumumuz başımıza iş açıyordu; örneğin bir parti ya da toplantı sıkıcıysa, onları içeri davet ediyorduk, bir-iki kadeh içki ikram ediyorduk, içeceğimiz ya da alacağımız malın nereden geldiğini filan soruyorduk, kötü niyetli sorular değildi, sınamak için sormuyorduk. İçkimizi içiyorlardı, yemeğimizden yiyorlardı, ama nasıl diyeyim? Bizimle değillerdi, sanki oradaydılar ama yoktular. Sanki biz her gece kanayan yaratıklardık, ama hayatta kalmamız yararlıydı. Ama en ufak bir yakınlaşma, sempati, sevgi göstergesi yoktu tavırlarında. Genelde uyuşturucunun etkisinde, esrik oluyorduk ama yine de hissediyorduk bunu ve arada bir iğnelemek için haklarındaki

düşüncelerimizi ve yorumlarımızı zorla dinletiyorduk kendilerine. Hiçbir zaman gerçek şair olduklarını düşünmedik elbette. Hele devrimci olduklarını hiç mi hiç. Uyuşturucu satıyorlardı, o kadar! Bizim Octavio Paz'a saygımız vardı örneğin. Onlarsa cahilliğin verdiği kibirle Paz'ı küçümsüyorlardı. Bu kabul edilemez, öyle değil mi? Bir keresinde, ne içindi bilmiyorum, Tamayo ile ilgili, daha doğrusu Tamayo'nun *aleyhinde* bir şey söylediler, bu bardağı taşıran son damla oldu. Ne hakkındaydı bilmiyorum, nerede olduğumuzu da anımsamıyorum, gerçekten de, belki benim evimdeydik, önemli değil, önemli olan biri Tamayo ve Cuevas'la ilgili bir şeyler söyledi. Aramızdan biri de José Luis Cuevas'ın sağlamlığını, çalışmalarının her birinin cüretkârlığını ve gücünü değerlendirdi. Böyle bir ressamın hemşerisi, çağdaşı oluşumuzun bizim için büyük bir şans olduğunu ileri sürdü. O zaman onlardan biri (ikisinin de bir köşede paralarını almak için beklediklerini anımsıyorum) Cuevas'ın değeri, sağlamlığı ya da enerjisi, işte her neyse, blöf deyiverdi. Bu sözlerle sanki başımızdan kaynar sular döküldü, içimizden öfke yükseldi, bilmem anlatabiliyor muyum, kıtır kıtır doğrayabilirdik ikisini de. Bazen konuşmalarını duymak komikti, demek istiyorum. Sanki Mars'tan gelmişlerdi. Ama yavaş yavaş kendilerine güvenleri arttıkça, biz onları daha iyi tanıyıp söylediklerini daha dikkatlice *dinledikçe,* tavırları daha hüzün verici geliyordu ve insanda tepki uyandırıyorlardı. Kesinlikle ne şairdiler ne de devrimci, sanırım cinsellikleri bile yoktu. Bununla ne mi demek istiyorum? Her ne kadar tipik genç solcu şair kalıbında görünmeye çalışsalar da seks ilgilerini çekmiyordu (tek istedikleri bizden para sızdırmaktı), şiir ve politikaya da ilgi duymuyorlardı. Ama sekse ilgisizdiler, çok iyi biliyorum. Nereden mi biliyorum? Bir arkadaşım, mimar bir kız onlardan biriyle yatmak istemiş, galiba Belano'yla. Yok hiçbir şey olmamış. Kamış ölü.

14

Hugo Montero, Mala Senda barında bira içerken, Pensador Mexicano sokağı, Meksiko DF, Mayıs 1982. Boş bir yer vardı. Nikaragua'ya gidecek gruba, arkadaşım Ulises Lima da bizimle gelsin mi? dedim. Ocak ayındaydık, yeni yıla iyi bir başlangıç olurdu. Ayrıca Lima'nın çok kötü olduğunu söylemişlerdi, gidip Devrim'i yakından görmek kim olursa olsun herkesin moralini düzeltir diye düşündüm. Böylece kimseye danışmadan adını listeye ekledim ve gerekli işlemleri tamamlayıp Ulises'i Managua'ya giden uçağa bindirdim. Böyle bir karar almakla kendi ellerimle ipi boynuma geçirdiğimden haberim yoktu elbette, bilsem Ulises Meksiko'dan dışarı adımını atamazdı, ama işte insan bazen böyle içgüdüleriyle hareket ediyor, sonra da olan oluyor. Hepimiz kaderin elinde oyuncağız, öyle değil mi?

Neyse ne diyordum: Ulises Lima'yı uçağa bindirdim. Öyle sanıyorum ki daha uçak kalkmadan bu yolculuğun başıma neler getireceğini sezdim, kokuyu aldım. Meksika delegasyonunun başında şefim şair Álamo vardı, Ulises'i görür görmez benzi attı ve beni bir kenara çekti. Bu salağın ne işi var burada Montero? dedi. Bizimle Managua'ya geliyor, diye yanıtladım. Bundan sonra Álamo'nun söylediklerini yinelemeyeyim daha iyi, çünkü bende fesatlık yok. Madem bu şairin gitmesini istemiyordun, neden davetlilerin listesini kontrol etmedin, niye zahmet edip de davetlilere tek tek sen kendin telefon etmedin, diye geçirdim içimden. Álamo en yakın arkadaşlarını, yani köylü şair grubunu çağırdı. Sonra en sevdiği yağcıları bizzat davet etti, bunlardan sonra da Meksika edebiyatının kendi kategorilerinde yerel şampiyon olan ağır toplarıyla kalemlerini davet etti. Bu ülkede ciddiyetten söz edilemez, son dakikada iki-üç teres

yolculuklarını iptal ettiler, Neruda'nın dediği gibi boşlukları doldurmak bana düştü. O zaman aklıma geldi Lima, kim söyledi bilmiyorum ama Meksika'ya döndüğünü biliyordum, biraz kırgındım ona, ama ben böyleyim, Meksika beni böyle yaptı, birine yardım etmek için elimden bir şey geliyorsa yaparım.

Şimdi işsizim, Meksiko'nun o kıyamet gününü andıran sabahlarında aklıma geldikçe iyi yapmadım diyorum kendi kendime elbette. Başka birini davet edebilirdim, kısacası halt ettim. Ama genellikle pişman değilim. Dediğim gibi, uçaktaydık, Ulises Lima'nın da bizimle geldiğinden Álamo'nun yeni haberi olmuştu, ona: Üzülmeyin hocam, kötü bir şey olmayacak, size söz veriyorum, dedim. Álamo sanki beni sınıyormuşçasına, hadi bakalım, sana izin veriyorum dercesine baktı yüzüme. Bu senin sorunun Montero, bakalım nasıl çözeceksin, dedi. Meksika pavyonu öne çıkacak, içiniz rahat olsun. Hiç meraklanmadım. Simsiyah gökyüzünde Managua'ya doğru uçuyorduk artık, delegasyondaki yazarlar sanki bir şeyler biliyorlarmış, sanki bir şeylerden kuşkulanmışlar, sanki birisi onlara uçak düşecek demiş gibi içip duruyorlardı. Ben de koridorda bir öne bir arkaya gidip gelerek hal hatır soruyor, Meksikalı Yazarların Bildirisi'ni, Álamo ve köylü şairlerinin Nikaragua halkıyla dayanışma için kaleme aldıkları ve benim temize çektiğim (ve düzelttiğim dersem abartmış olmam) bildiriyi dağıtıyordum ki henüz okumayanlar okusun, imzalamayanlar, hemen "Aşağıda imzası olanlar"ın, yani Álamo ve köylü şairlerin –yani mahşerin beş atlısının– imzalarının altına imzalarını atsınlar.

Eksik imzaları toplarken Ulises Lima'yı anımsadım, koltuğa gömülmüş olduğunu gördüm. Başı dönüyormuş ya da uyuyormuş gibi geldi bana, her halükârda gözleri kapalıydı ve karabasanlarla baş etmeye çalışırcasına yüzünü buruşturuyordu. Bu adam bildiriyi nasılsa imzalamak istemeyecek diye düşündüm. Bir an için, uçak bir o yana bir bu yana savrulurken ve korktuğumuz başımıza gelecekmiş gibi görünürken, Lima'dan imza istememe, onu pas geçme olasılığını geçirdim aklımdan. Sonuçta, bu yolculuğa katılmasını keyifsiz olduğu için, Ulises'e yardım olsun diye ben sağlamıştım, birileriyle dayanışmaya katılsın diye değil. Ama sonra Álamo ve köylü şairlerin "aşağıda imzası bulunanlar"ı mercek altına alacak-

larını, acısını da benden çıkaracaklarını düşündüm. Ve Othon'un dediği gibi, kuşku bilincime kazındı. Bunun üzerine Ulises'e yaklaştım ve omzuna dokundum. Sanki bir robotmuş da bedenindeki gizli düğmeye basmışım gibi hemen gözlerini açtı ve sanki beni ilk kez görüyormuş gibi baktı yüzüme. Bilmem anlatabiliyor muyum (herhalde hayır); yanına oturdum ve şöyle dedim: Bak Ulises, bir sorun var, buradaki herkes Nikaragualı yazarlar ve Nikaragua halkıyla dayanışma için bir metin imzaladı, bir tek senin imzan eksik, ama imzalamak istemiyorsan imzalama, ziyanı yok, sanırım bir çözüm bulabilirim. O zaman öyle bir şey söyledi ki can evimden vurdu. Ver bir okuyayım! Önce neden söz ettiğini anlamadım, bildiriyi okumak istediğini anlayınca bir kopyasını uzattım ve gördüm ki, nasıl diyeyim, balıklama atladı, böyle mi denir, her neyse! Birazdan gelirim, şöyle bir dolaşayım, belki birine bir şey lazım olur, rahat oku, baskı yapıyorum gibi gelmesin, istersen imzalarsın, istemezsen imzalamazsın. Sözlerimi bitirir bitirmez kalktım, uçağın pruvasına gittim. Uçak için de pruva denir mi? Her neyse işte, ön tarafa gittim. Bir süre daha, Meksika ve Latin Amerika edebiyatının kaymak tabakası arasında (aralarında Meksika'ya sığınmış birçok yazar vardı, üç Arjantinli, bir Şilili, bir Guatemalalı, iki Uruguaylı) lanet olası Bildiri'yi dağıtmayı sürdürdüm. O saatte herkeste etil alkol zehirlenmesinin ilk işaretleri seçiliyordu. Ulises'in yanına döndüğümde Bildiri'yi imzalanmış buldum, özenle katlanmış yandaki koltuğa bırakılmıştı. Ulises yine gözlerini yummuştu, dimdik ama gözleri kapalı oturuyordu. Sanki çok acı çekiyormuş, ama acıyı tevekkülle kabullenmiş gibi bir hali vardı. Managua'ya gelene dek nasıldı? Bir daha görmedim.

İlk günler ne yaptı onu da bilmiyorum, tek bildiğim hiçbir şiir seansına, hiçbir toplantıya, hiçbir açıkoturuma gelmediği. Bazen anımsıyordum, hay Allah, ne kaçırdığını bilmiyor, diyordum. Hani denir ya, tarih yazılıyordu, sürekli keyif verici şeyler oluyordu. Bakanlıkta Ernesto Cardenal'in bizi kabul ettiği gün otele gidip Ulises'i aradığımı anımsıyorum, ama odasında yoktu. Resepsiyondakiler üç-dört gecedir otele gelmediğini söylediler. Ne yapalım, bir köşede içiyordur, ya da Nikaragualı bir arkadaş bulmuştur, ya da ne yapıyorsa yapıyordur. Benim işim başımdan aşkındı, Meksika de-

legasyonuyla ilgilenmeliydim, bütün günümü Ulises Lima'yı aramakla geçiremezdim, buraya gelmesini sağlamakla yeterince yardım etmiştim kendisine. Kısacası, Ulises'i aklımdan çıkardım. Vallejo'nun dediği gibi, günler birbirini izliyordu. Bir gün, öğleden sonra Álamo, arkadaşın hangi deliğe girdi Montero, çoktandır görünmüyor, dedi. O zaman aklıma geldi. Hay Allah, Ulises yok olmuştu. Doğrusu başlangıçta nasıl bir sorunla karşı karşıya olduğumu tam olarak anlayamadım. Önümde bir olasılıklar yelpazesi açılıyordu, bazıları ölüm kalım sorunu, bazıları ise o denli ciddi değildi. Bir yerlere takılmıştır diyordum, ama tamamen aklımdan çıkardığımı da söyleyemem, sadece sorunu erteliyordum. Ama Álamo ertelemedi, Nikaragualı ve Meksikalı şairler için verilen kardeşlik yemeğinde Ulises Lima'nın nerede olduğunu bir kez daha sordu. İşin kötüsü Meksika'da okumuş, Cardenal'in vaftiz babalığı yaptığı bir kız Ulises'i tanıyordu, bizimle Managua'da olduğunu öğrenince ısrarla görmek istedi. Damardan gerçekçiliğin babasını selamlamak istiyormuş, öyle diyordu. Bodur bohça, kel gibi bir kızdı, bir yerden gözüm ısırıyordu bu kızı. Kimbilir belki yıllar önce Güzel Sanatlar'da onun için bir resital bile örgütlemiş olabilirdim. Bilmiyorum, bence sanki dalga geçiyordu. Özellikle şu damardan gerçekçiliğin babası lafını öyle bir söyledi ki, hem alay eder gibiydi, hem de sanki Meksikalı şairlerin karşısında kararsızmış gibi. Aslında Meksikalı şairler, neye güldüklerinin bilincinde, şakaya katıldılar, Álamo bile gülüyordu, yarı keyiften yarı lanetlik protokole uymak için. Nikaragualılara gelince, onlar gülmek bulaşıcı olduğu için ya da her yerde olduğu gibi, hele bu alanda daha da belirgindir, birliği bozmamak için gülüyorlardı.

O sülüklerden kurtulabildiğimde saat gece yarısını geçmişti, ertesi gün bütün güruhu Meksiko'ya sürüklemem gerekiyordu. Doğrusu kendimi yorgun hissediyordum, midem bulanıyordu, tam tiksinti demeyeceğim ama tiksintiye yakın bir duyguyla ben de kapağı otelin barına attım. Hiç değilse bu barda doğru dürüst içki veriyorlardı insana, Managua'nın öteki barlarında olduğu gibi saf zehir değil. Sandinistler bu konuda bir şeyler yapmak için neden bekliyorlar, anlamıyorum. Otelin barında Don Pancracio Montesol'e rastladım. Kendisi Guatemalalı'ydı, ama en az otuz yıldır Meksika'

da yaşadığı için Meksika delegasyonuyla gelmişti. Don Pancracio Montesol içmekte kararlı olduğumu fark etmişti etmesine ama ben ilk kadehleri mideye indirirken bir şey demedi. Bir süre sonra dayanamadı ve bana dönerek: Montero, genç arkadaşım, bu gece seni biraz endişeli görüyorum. Yoksa bir gönül sorunu filan mı? dedi. Ya da benzer bir şeyler mırıldandı. Keşke öyle olsaydı, başka ne isterdim Don Pancracio. Hayır, sadece yorgunum, dedim. Neresinden bakarsanız bakın aptalca bir yanıt, yorgun olmak bir dişi yüzünden acı çekmekten iyidir, ama yanıtım buydu. Don Pancracio bir şeyler olduğunu fark etmiş olmalı, çünkü normalde bu kadar tutarsız değilimdir. Beni şaşırtan bir kıvraklıkla taburesinden bir sıçrayışta indi ve aramızdaki birkaç metreyi geçerek aynı kıvraklıkla hemen yanımdaki tabureye çıktı. Öyleyse neyin var? diye sordu. Delegasyondan bir kişinin kayıp olduğunu söyledim. Don Pancracio senin aklın karışmış der gibi baktı yüzüme ve bir büyük viski istedi. Bir süre ikimiz de içkimizi yudumlayarak dalgın dalgın pencerelerden görünen karanlık Managua manzarasını seyrettik. Tam anlamıyla kaybolmak için ideal bir kent, kaybolmamayı yalnızca postacıların başarabildikleri bir kent. Meksika delegasyonu da kaç kez kayboldu, biliyorum. Uzun süreden beri ilk kez kendimi rahat hissetmeye başlamıştım. Birkaç dakika sonra ufak tefek, sıska mı sıska bir oğlan belirdi ve dosdoğru Don Pancracio'nun yanına gelerek imza istedi. Elinde Don Pancracio'nun Mortiz yayınevinin bastığı bir kitabı vardı, yıllanmış kâğıt paralar gibi bumburuşuk, çok ellenmiş bir kitap. Kem küm ederek bir şeyler söyledi ve gitti. Don Pancracio kulağıma gaipten geliyormuş gibi gelen bir sesle hayranlarından söz etti, ardından da küçük taklitçiler grubunu andı. Son olarak da karşıtlarının oluşturduğu basketbol ekibinden söz etti. Giacomo Moreno-Rizzo'yu da anmadan edemedi. Moreno-Rizzo Venedik kökenli bir Meksikalı'ydı, ve tabii ki bizim delegasyonda değildi ama Don Pancracio adını söyleyince bir an onun da orada olduğunu, otelin barına geldiğini düşündüm. Benimkisi de salaklık! Olacak iş değil, her şey bir yana bizim delegasyon dayanışmacı ve solcuydu, Moreno-Rizzo ise bilindiği gibi Paz'ın kuyruğundan ayrılmazdı. Don Pancracio, Moreno-Rizzo'nun ona benzemek için ama belli de etmeden elinden geleni ardına koymadığını söyledi, ya

da bunu ima etti. Ne yaparsa yapsın Moreno-Rizzo'nun düzyazıları o yalancı pehlivan, kabadayı havasından kurtulamıyordu. Aslında bu Amerika'ya kapağı atan Avrupalılar arasında çok rastlanan bir durumdu, dostça olmayan bir ortamda hayatta kalabilmek için eylemlerini sadece yüzeysel jestlerden oluşan bir kahramanlığın kıyısında sürdürüyorlardı Don Pancracio'ya göre. Oysa onun ve benim ürünlerimiz Reyes'in meşru çocuklarının yapıtlarıydı, gerçi bunu Moreno-Rizzo türü sahtekârların doğal düşmanı olan onun dile getirmesinin hoş kaçmayacağını sözlerine ekledi. Sonra da sordu: Kaybolan Meksikalı yazar kim? Sesi beni yerimden sıçrattı. Ulises Lima adında biri, dedim, tüylerimin diken diken olduğunu hissederek. Ya! Ne zamandır kayıp? dedi. Hiçbir fikrim yok, belki de ilk geldiğimiz günden beri, diye yanıtladım. Don Pancracio yeniden sessiz kaldı. İşaretlerle barmenden bir viski daha istedi, nasılsa hesabı Milli Eğitim Bakanlığı ödüyordu. Hayır, ilk günden beri olamaz, dedi fazla konuşmayan ama dikkatli bir adam olan Don Pancracio. Geldiğimiz günle ikinci gün otelde karşılaştık, demek ki daha gitmemişti, ama başka hiçbir yerde gördüğümü hatırlamıyorum. Şair mi? Tabii şair olmalı, diye kendisi yanıtladı sorusunu, benim yanıtımı beklemeden. O günden sonra bir daha görmediniz mi? diye sordum. İkinci geceden sonra mı? Hayır, bir daha görmedim, dedi Don Pancracio. Şimdi ben ne yapacağım? Boş yere üzülme, bütün şairler kimi zaman kaybolurlar böyle, polise haber ver. Sandinist polise, diye bir de açıklama getirdi. Ama kendimde polisi arayacak cesareti bulamadım. İster Sandinist olsun, ister Somosa yanlısı, polis polistir, artık alkolün etkisinden mi, yoksa pencereden görünen karanlıktan mı bilmem, Ulises Lima'ya böyle bir oyun oynayacak gücü bulamadım kendimde.

Aldığım bu karardan ötürü sonradan çok pişman olacaktım. Managua'dan ayrılacağımız sabah, havaalanına gitmeden önce Álamo bütün delegasyon üyelerini otelin salonunda toplayıp buradaki günlerimizin bir değerlendirmesini yapmayı aklına koymuştu, ama aslında güneşin şerefine bir kez daha kadeh tokuşturmaktı istediği. Hepimiz Nikaragua halkıyla sarsılmaz dayanışmamızı açık açık bir kez daha ilan edip bavullarımızı almak için odalarımıza çıkıyorduk ki Álamo bir köylü şair eşliğinde yanıma geldi ve Ulises Lima'nın

ortaya çıkıp çıkmadığını sordu. Çaresiz, eğer o anda odasında uyuyor değilse, çıkmadı demek zorunda kaldım. Hemen bu şüpheden kurtulacağız, dedi ve köylü şair, ben ve Álamo asansöre tıkıştık. Ulises Lima'nın odasında sadece şair ve ince bir üslupçu olan Aurelio Pradera'yı bulduk. O da bize benim daha önceden bildiklerimden başka bir şey söyleyemedi: Ulises ilk iki gün odasında kalmış sonra da toz olmuştu. Neden Hugo'ya haber vermedin? diye kükredi Álamo. Açıklamaları oldukça karmaşıktı. Álamo başını sallıyor, saçlarını savuruyordu. Aurelio Pradera suçu neden ona, bütün bir gece boyunca Ulises Lima'nın yüksek sesli karabasanlarına dayanmak zorunda kalan ona yüklediğimizi anlamadığını söyledi. Köylü şair, kargaşaya neden olanın uyuyor olması gereken yatağa oturdu ve bir edebiyat dergisini karıştırmaya başladı. Biraz sonra ikinci bir köylü şairin kapıda belirdiğinin ayırdına vardım, arkasında da, 405 numaralı odada gelişmekte olan dramın sessiz seyircisi, Don Pancracio Montesol duruyordu. Tabii hemen anladım, ben artık Meksika Delegasyonu'nun organizasyon şefi değildim. Acil durum nedeniyle bu görev, köylü şairlerin Marksist kuramcısı Julio Labarca'ya verilmişti. Julio Labarca o anda benim kesinlikle beceremeyeceğim bir biçimde duruma hâkim oldu.

İlk adımı polise haber vermek oldu, sonra hemen delegasyonun ileri gelenleriyle, yani ara sıra düşün makaleleri, kısa denemeler, politik kitap yorumları yazan ve kendilerini delegasyonun "beyin takımı" diye tanımlayanlarla bir toplantı yaptı ("yaratıcı kafalar", şairler ve Don Pancracio gibi anlatı ustalarıydı, bir başka grup "çılgın kafalar", onlar da Aurelio Pradero, belki hatta Ulises Lima gibi yeniyetmelerdi, bir de "düşünür-yaratıcı kafalar", *krem tabakası* vardı ki bunlar Labarca'nın başı çektiği köylü şairlerdi). Olayın neden olduğu ya da yarattığı yeni durumu ve olayın kendisini enine boyuna inceledikten sonra yapılacak en doğru işin programı bozmamak olduğuna, yani işi uzatmadan o gün kararlaştırılan saatte yola çıkmamıza ve Ulises Lima meselesini yetkili mercilere bırakmamıza karar verdiler.

Meksikalı bir şairin Nikaragua'da kaybolmasının beraberinde getireceği politik yankıların gerçekten çok korkunç olacağı söylendi, ama sonra Ulises Lima'yı çok az kişinin tanıdığı ve tanıyanların

yarısından çoğunun da Ulises Lima'yla kavgalı olduğu hesaba katılınca tehlike yüzde yüzden fazla azalmış oldu. Hatta kayıp olduğundan kimsenin haberinin olmaması olasılığı bile dile getirildi.

Daha sonra Álamo polislerle geldi, Labarca ve ben polis şefi olduğunu söyleyen biriyle konuştuk. Labarca hemen adama yoldaş diye girişti, "yoldaş" aşağı, "yoldaş" yukarı. Doğrusunu söylemek gerekirse, gerçi bildiğimizden farklı bir şey söylemedi ama, polis olmasına karşın sempatik ve anlayışlı bir adamdı. Bize "yoldaş yazarın" alışkanlıklarını sordu. Tabii ki bilmediğimizi söyledik. Herhangi bir "tuhaflığı" ya da "zaafı" olup olmadığını öğrenmek istedi. Álamo, bunu bilmenin çok zor olduğunu, insanlık ne kadar çeşitlilik sunuyorsa yazar çizer takımının da bir o kadar çeşitlilik gösterdiğini, ayrıca bilindiği gibi insanlığın da bir zaaflar yumağı olduğunu söyledi. Labarca Álamo'ya (kendi çapında) destek oldu ve bir dejenere olabilir de olmayabilir de dedi. Sandinist polis: Ne anlamda dejenere? diye sordu. Kesin bir şey söyleyemem, doğruyu söylemek gerekirse kendisini tanımıyorum, uçakta gelirken bile görmedim. Bizim geldiğimiz uçaktaydı, değil mi? dedi Labarca. Elbette, Julio, diye lafa karıştı Álamo, sonra da topu bana attı: Sen onu tanıyorsun, değil mi Montero (bu sözcüklerde ne denli bastırılmış öfke birikmişti), sen anlat onu bize. Hemen kendimi temize çıkardım. Bir kez daha Álamo ve Labarca'nın sıkıntılarını dışa vurmalarına aldırmadan hikâyeyi başından sonuna dek anlattım, polis şefi gerçekten ilgiyle dinledi anlattıklarımı. Bitirince, Ah, ah, bu yazarlar, ah, dedi. Kimi yazarların neden Managua'ya gelmek istemediklerini sordu. Kişisel nedenlerle, dedi Labarca. Devrimimize karşı oldukları için değil yani, öyle mi? Olur mu hiç, nereden çıkartıyorsunuz? diye atıldı Labarca. Gelmek istemeyen yazarlar kimler? Álama ve Labarca önce birbirlerine sonra bana baktılar. Ben şom ağzımı açtım ve adları saydım. Vay, demek Marco Antonio da çağrılmıştı? dedi Labarca. Evet, bana iyi fikir gibi geldi, dedi Álamo. Niye bana danışmadınız? dedi bu kez de Labarca. Emilio'nun onayını aldık, dedi Álamo, ama Labarca'nın benim yanımda yetkisini sorgulaması hiç hoşuna gitmemişti. Kimmiş bu Marco Antonio? dedi polis şefi. Álamo kısaca yanıtladı: Bir şair! İyi de ne biçim bir şair? Polis şefi daha çok bilgi istiyordu. Gerçeküstücü bir şair, dedi

Álamo. PRI'li* gerçeküstücü bir şair, diye açıkladı Labarca. Lirik bir şair, diye ekledim ben de. Polis şefi anladım dercesine birkaç kez başını salladı, biz hiçbir bok anlamadığını biliyorduk oysa. Ve bu lirik şair Sandinist Devrim'e destek vermek istemedi, öyle mi? Şey, böyle demek biraz abartılı olur, dedi Labarca. Herhalde gelemedi, dedi Álamo. Gerçi Marco Antonio'yu biliyoruz tabii, dedi Labarca ve ilk kez gülümsedi. Álamo bir Delicados paketi çıkarıp hepimize ikram etti. Labarca ve ben birer tane aldık, polis şefi kabul etmedi, bunlar daha sert, diyerek kendi Küba purosundan bir tane yaktı. Bunu söylerken sesinde gözümüzden kaçmayan belli bir tını vardı. Biz devrimciler sert tütün içeriz, gerçek erkekler gerçek tütün içer, doğrudan gerçekleri etkileyenler gerçek tütün içerler, buna benzer bir şey ima eder gibi bir hali vardı. Delicados'dan daha mı sert? dedi Labarca. Kara tütün, yoldaşlar, otantik tütün. Álamo bıyık altından gülerek bir şairimizin kaybolması inanılır gibi değil, dedi ama aslında sen tütünden ne anlarsın dangalak, demek istiyordu. Sıçmışım Küba tütününe, dedi Labarca, hiç istifini bozmadan, merhaba der gibi. Ne diyorsun, yoldaş? dedi polis şefi. Küba tütünü halt etsin, Delicados'un tüttüğü yerde bütün sigaralar söndürülmeli. Álamo gene güldü, polis şefi nasıl bir tepki vereceğini bilemedi, nevri mi dönsün, şaşırsın mı? Umarım art niyetle söylemiyorsun bunu, yoldaş, dedi. Art niyet, ön niyet, ne duydunsa onu demek istiyorum. Delicados'la hiçbir sigara boy ölçüşemez, dedi Labarca. Ah, bu serseri Julio, dedi Álamo, zor bela tuttu gülmesini, polis şefi güldüğünü görmesin diye bana bakarak konuşmuştu. Neye dayanarak söylüyorsunuz bunu? dedi polis şefi, çevresindeki duman bulutunu yararak. Durumun farklı bir yöne gittiğini gördüm. Labarca elini kaldırdı, polis şefine bir şamar indirecekmiş gibi burnunun birkaç santim yakınında sallayarak: Dumanını suratıma üfleme, biraz saygılı ol be! Bu kez polis memuru şaşırmış, sararmıştı, sanki keskin tütün kokusu başını döndürmüştü. Sen de biraz saygılı ol yoldaş, neredeyse burnumu kıracaktın, dedi. Burun murun! Delicados'un kokusunu bir avuç adi Küba otundan ayırt-

* PRI: Meksika devriminden yakın zamana dek iktidarda kalan Partido Revolucionario Institucional, Kurumsal Devrim Partisi. (ç.n.)

edemiyorsan, sende zaten burun diye bir şey yok, yoldaş. Başka birisi için önemli olmayabilir, ama bir sigara tiryakisi, hele hele bir polis için en azından endişe verici bir durum, dedi Labarca. Ama Delicados sarı tütün Julio, dedi Álamo, gülmekten iki büklüm. Kâğıdı da tatlımsı, bu sadece Çin'in bazı bölgelerinde var, dedi Labarca. Ve Meksika'da diye ekledi Álamo. Ve Meksika'da, tabii ki, dedi Labarca. Polis şefi ikisine de pis pis baktı, sert bir hareketle sigarasını söndürdü ve farklı bir ses tonuyla kayıp kişi için bir tutanak hazırlaması gerektiğini, bunu da ancak karakolda yapabileceğini söyledi. Hepimizi tutuklamaya hazırmış gibi bir hali vardı. Öyleyse ne bekliyoruz, gidelim karakola yoldaş, dedi Labarca. Montero çıkarken Kültür Bakanlığı'na onun adına telefon etmemi salık verdi. Tamam, Julio, dedim. Polis memuru birkaç saniye duraksar gibi oldu. Labarca ile Álamo otelin salonundaydılar. Polis memuru ne diyorsun dercesine bana baktı. Ona bileklerimi göstererek kelepçe işareti yaptım, ama anlamadı. Çıkmadan önce, on dakika sonra burdalar, dedi. Omuz silktim ve arkamı döndüm. Kısa bir süre sonra Don Pancracio Montesol üzerinde bembeyaz bir *guayabera,** elinde içi kitap dolu Chapultepec'teki Gigante mağazasının naylon torbasıyla geldi. İşler yoluna giriyor mu? diye sordu. Sorun aynen devam ediyor sevgili Don Pancracio, zavallı Ulises Lima'yı kaybettik. Siz ne derseniz deyin, suç bende, onu buraya ben sürükledim.

Don Pancracio, kendisinden beklenebileceği gibi, beni teselli etmek için en ufak bir girişimde bulunmadı, birkaç dakika ikimiz de sessiz kaldık. O son viskisini yudumlayarak Sokrates öncesi bir filozofun kitabını okuyordu, bense başımı iki elimin arasına almış pipetle Daiquiri'mi emerek Ulises Lima'yı bu karmaşa içindeki ülkede parasız, kimsesiz gözümde canlandırmaya çalışıyordum. Bu arada, dört bir yandan bizim delegasyon üyelerinin sesleri ve bağrışmaları geliyordu kulağımıza, başı boş sokak köpekleri gibi dolanıyor, yaralı papağanlar gibi çırpınıyorlardı. Edebiyatın en kötü yanı ne biliyor musun? dedi Don Pancracio. Biliyordum, ama bilmiyormuş gibi yaptım. Nedir? İnsan edebiyatçılarla arkadaşlık kuru-

* Karayipler'de erkeklerin pantolonun üzerine çıkararak giydikleri keten ya da hafif kumaştan yapılmış ceketle gömlek arası geleneksel giysi. (ç.n.)

yor. Ve arkadaşlık çok değerli ama eleştiriyi öldürüyor, dedi Don Pancracio. Bir keresinde Monteforte Toledo şöyle bir bilmeceyle çıktı karşıma: Bir şair çöküntünün sınırında, bir kentte kayboluyor. Şairin ne parası var ne arkadaşı, ne de yardım isteyeceği bir kimse. Zaten kimseden yardım istemeyi düşünmüyor. Günlerce kentte, ülkede, doğru dürüst bir şey yemeden çöplüklerde bulduklarıyla karnını doyurmaya çabalıyor. Artık şiir de yazmıyor. Ya da sadece kafasında yazıyor, yani sayıklıyor. Besbelli ki ölüme çok yakın. Kesin olarak yok olması yakın. Ama her şeye karşın bu şair ölmüyor. Nasıl kurtuluyor? Filan falan diye sordu Don Pancracio. Kulağa Borgesvari bir öykü gibi geliyordu, ama kendisine aklımdan geçirdiğimi söylemedim. Zaten herkes onu Borges'ten bir şeyler intihal etmekle suçluyordu, şunu çaldı bunu çaldı, iyi mi çaldı, López Velarde'nin dediği gibi sevecenlikle mi aşırıyor, bunu tartışıyorlardı. Dinledim ve onun gibi yaptım, yani sessiz kaldım. Sonra bir adam gelip bizi havaalanına götürecek minibüsün otelin kapısında beklediğini haber verdi. Tamam, hadi gidelim, dedim. Don Pancracio oturduğu tabureden inmişti, sanki bilmecenin cevabını bulmuşum gibi gülümseyerek yüzüme bakıyordu. Ama ben ne cevabı bulmuştum, ne bir şey sezmiştim, ne de herhangi bir kehanette bulunabilirdim bu konuda. Ayrıca umurumda da değildi zaten. Arkadaşının sorduğu bilmecenin yanıtı neydi Don Pancracio? diye sordum. Don Pancracio bana baktı ve: Ne arkadaşı? dedi. Hangi arkadaş olacak, Miguel Ángel Asturias, ya da size kaybolup ölmeyen şair bilmecesini soran her kimse işte, dedim. Ha, o mu? dedi uykudan uyanırcasına, doğrusunu istersen hatırlamıyorum, ama boş ver şair ölmüyor, dibe vuruyor ama ölmüyor, dedi.

Çok sevdiklerin hiçbir zaman yok olmaz, dedi yakınımızda, konuştuklarımızı duyan birisi; kruvaze takım elbiseli, kırmızı boyunbağlı, San Luis Potosí'nin resmi şairi olan bir kafasız. Hemen oracıkta, sanki bu kafasız sözleriyle çıkış işaretini vermiş gibi, bu bir söz yarışı değil veda seremonisiydi, müthiş bir kargaşa başladı. Meksikalı ve Nikaragualı yazarlar değiş tokuş ettikleri kitapları imzalıyorlardı. Hepimiz (yola çıkacak olan bizler ve geçirmeye gelenler) minibüse sığmıyorduk. Gerekli lojistik desteği vermek için üç taksi çağırmamız gerekti. Tabii ki otelden en son çıkan ben oldum.

Çıkmadan birkaç yere telefon ettim, her ne kadar hiç denecek kadar az bir olasılıktan söz ediyor olsak da, otele uğrayacak olursa eline tutuşturmaları için Ulises Lima'ya bir mektup yazdım. Mektupta hiç zaman kaybetmeden, hemen Meksika Elçiliğine gitmesini öğütlüyordum, onlar yurda dönmesini sağlarlardı. Karakola da telefon ettim. Hâlâ orada olan Álamo ve Labarca'yla konuştum, bizi havaalanında bulacaklarını söylediler. Sonra bavullarımı aldım, bir taksi çağırdım ve havaalanına doğru yola çıktım.

15

Jacinto Requena, Quito kahvesi, Bucareli sokağı, Meksiko DF, Temmuz 1982. Ulises Managua'ya giderken, biraz beni davet etmediklerine hâlâ inanamadığım için, biraz da o gün yapacak başka bir işim olmadığı için havaalanına onu geçirmeye gittim. Meksiko'ya dönerken de karşılamaya gittim, görmek ve birlikte biraz sohbet edip eğlenmek istiyordum, ama yolculuktan dönen yazarlar iki sıra olmuş yürürlerken sağa sola dirsek vurarak ne kadar aransam da Ulises'in o hiç kimseye benzemeyen yüzünü göremedim.

Álamo ve Labarca, Padilla ve Byron Hemández, eski tanış Logiacomo ve Villaplata, Sala ve şair Carmen Prieto, Uğursuz Pérez Hernández ve çok değerli Montesol, hepsi oradaydı, ama Ulises yoktu.

Önce uçakta uyuyup kaldığını, çok geçmeden iki hostes arasında çıkacağını düşündüm. Daha doğrusu çabuk telaşa kapılan biri olmadığım için böyle düşünmeyi uygun buldum. Yine de doğrusu o ilk görüntüden (yorgun ama halinden memnun dönüş yapan aydınlar grubu) sonra kötü bir şeylerin olduğu duygusuna kapılmıştım bile.

En arkadan elinde torbalarla Hugo Montero geliyordu. Ona işaret ettiğimi anımsıyorum, ama ya beni görmedi veya tanımadı, ya da tanımazdan geldi. Bütün yazarlar çıkmışlardı ki Logiacomo'yu gördüm, havaalanından ayrılmak istemiyormuş gibi bir hali vardı. Endişemi dışa vurmamaya çalışarak yanına yaklaştım. Yanında tanımadığım bir Arjantinli daha vardı, uzun boylu, şişman, keçisakallı biri. Paradan söz ediyorlardı. En azından konuşmalarında birkaç kez dolar sözcüğünün geçtiğini ve ardından titrek ünlemeler duydum. Selamladım, Logiacomo'nun ilk tepkisi hatırlıyamama numarası yapmak oldu, ama sonra tanıdığını kabullenmek zorunda kaldı. Ulises'i sordum. Dehşete kapılmış gibi baktı yüzüme. Ayrıca

bakışlarından hoşnutsuzluk da okunuyordu, sanki pantolonumun fermuarı açık dolaşıyordum, ya da yüzümde çirkin bir yara vardı da irkilmişti.

İlk konuşan öteki, Arjantinli oldu: O salak başımıza ne işler açtı. Arkadaşın mı? Bir Arjantinli'ye, bir birini arar gibi etrafına bakınan Logiacomo'ya baktım, güleyim mi ciddi mi davranayım bilemedim. Öteki Arjantinli devam etti: Bu kadar da sorumsuzluk olmaz ki canım (benim yüzüme bile bakmıyor, Logiacomo'yla konuşuyordu), karşıma çıkacak olsa canına okurum. Evet, okurum gerçekten. Ne oluyor? diye mırıldandım, en usturuplu gülümsememi takınarak, yani sırıtarak. Ulises nerde? Öteki Arjantinli edebi lümpen proletaryayla ilgili bir şeyler geveledi. Ne diyorsun? dedim. Logiacomo o zaman araya girdi, sanırım ortalığı yatıştırmak istiyordu. Ulises buharlaştı, dedi. Ne demek buharlaştı? Montero'ya sor, bizim yeni haberimiz oldu. Ulises'in yolculuk sırasında uçakta yok olmayıp (imgelemimde Ulises'in yerinden kalkışını, koridordan geçerken hostese gülümseyişini, sonra tuvalete girişini, sürgüyü sürüp *yok oluşunu* canlandırmıştım) Managua'da, Meksika Delegasyonu'nun ziyareti sırasında kaybolduğunu anlamam zaman aldı. Hepsi bu. Ertesi gün Güzel Sanatlar Merkezi'ne Montero'yu görmeye gittim, bana Ulises'in yüzünden işini kaybedeceğini söyledi.

Xóchitl García, Montes sokağı, Devrim Anıtı yakınlarında, Meksiko DF, Temmuz 1982. Ulises'in annesine haber vermemiz gerekti, hiç değilse onun için bu kadarcığını yapabilirdik, ama Jacinto'nun kadıncağıza oğlunun Nikaragua'da kaybolduğunu söylemeye dili varmıyordu. Gerçi ben ona o kadar da abartmamak gerek, Ulises'i tanıyorsun, onun yakın arkadaşısın, Ulises ne biçim bir adam biliyorsun, diyordum. Ama Jacinto: Kayboldu, diyordu da başka bir şey demiyordu. Kayboldu, tıpkı Ambrose Bierce gibi, İspanyol İç Savaşı'nda ölen İngiliz şairler gibi, tıpkı Puşkin gibi yok oldu, diyordu. Ancak bu son yok oluşta karısı, yani Puşkin'in karısı demek istiyorum, Gerçek'in ta kendisiydi, Puşkin'i öldüren Fransız ise Karşı Devrim'in temsilcisiydi. St. Petersburg'un karı, Ulises Lima'nın ardında bıraktığı boş mekânlar, üşengeçliği, avareliği ve pratik

zekâ yoksunluğunu simgeliyordu; hakemlerse (Jacinto'nun deyimiyle düello şahitleri) en iyi çağdaş şairlerden birinin ölümüne bakıp usanmadan Dayanışma Delegasyonu adı altında tanıklık eden Meksika ve Latin Amerika Şiiri'ydi.

Jacinto böyle diyordu ama Ulises'in annesine haber vermiyordu. Dur bakalım, dedim. Oğlu Puşkin olmuş, Ambrose Bierce olmuş bu kadıncağızın umurunda değil. Kendimi onun yerine koyuyorum, ben anneyim ve bir gün bir orospu çocuğu Franz'ı öldürürse (Allah korusun), bir büyük Meksikalı (ya da Latin Amerikalı) şair öldü diye düşünmem, acı ve ümitsizlik içinde kıvranırım, edebiyat aklıma bile gelmez. Böyle olacağını hiç düşünmeden söyleyebilirim, çünkü ben de bir anneyim. Uykusuz geceler, korkular, minnacık bir veledin bakımının ne demek olduğunu biliyorum ben. Seni temin ederim en iyisi kadıncağıza telefon etmek, ya da gidip Satélite mahallesindeki evinde ziyaret edip oğluyla ilgili bildiklerimizi anlatmak. Ben böyle deyince Jacinto: Haberi olmuştur, Montero söylemiştir, diyordu. Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun? diye soruyordum. O zaman da susuyordu. Gazetelerde adı geçmedi, kimse bir şey demedi, sanki Ulises Orta Amerika'ya *hiç mi hiç* gitmemiş gibi, diyordum. Jacinto söylediklerimi onaylıyordu. Ne sen ne de ben bir şey yapabiliriz, kimse bizi dinlemez, ama annesine kulak verirler, diyordum. Başlarından savarlar kadını, meraklandırdığımızla kalırız, endişelerini artırırız. Şimdi halinden memnun, göz görmeyince gönül katlanır, diyordu Jacinto. Franz'ın yemeğini hazırlıyordu, evin içinde dolanıyordu, göz görmeyince gönül katlanır, bilmeden yaşamak, neredeyse mutlu yaşamak demek, deyip duruyordu.

O zaman ben de karşı çıkıyordum: Sen nasıl Marksistim, şairim diye geçinip sonra da böyle şeyler söyleyebiliyorsun Jacinto! Atasözleriyle mi yapacaksın devrimi? Bunun üzerine artık devrim yapmayı düşünmediğini, ama bir gece aklına eserse, atasözleriyle ya da bolerolarla da devrim yapabileceğini, hiç fena fikir olmadığını söylüyordu. Sonra da ekliyordu: Bu denli kaygılandığını, korktuğunu görenler de Nikaragua'da sen kayboldun sanacaklar, Ulises Nikaragua'da kayboldu, ama belki de kaybolmamıştır, belki de kendi isteğiyle kalmıştır. Sonuçta Nikaragua 1975'teki düşümüz, yaşamak istediğimiz ülke. O zaman ben de 1975'i düşünüyordum,

o günlerde Franz henüz doğmamıştı. Ulises'in, Arturo Belano'nun nasıl olduklarını anımsamaya çalışıyordum, ama net olarak bir tek Jacinto'nun yüzünü, dişleri dökük melek gülümsemesini anımsayabiliyordum, yüreğim şefkat doluyordu, sarılıp öpmek geliyordu içimden, onu ve Franz'ı ve onları çok sevdiğimi söylemek istiyordum. Ama hemen gene Ulises'in annesi düşüyordu aklıma, kimsenin oğlunun nerede olduğunu saklamaya hakkı yoktu, zavallı zaten çok sıkıntı çekmişti. Yeniden Jacinto'ya kadına telefon etmesi için ısrar etmeye başlıyordum. Kadıncağıza telefon et Jacinto, bütün bildiklerini anlat. Jacinto bunun onun üzerine vazife olmadığını, yarım yamalak bilgilerle spekülasyon yapmayacağını söylüyordu. Franz'la kal, hemen dönüyorum, dedim. Olduğu yerde hiçbir şey söylemeden öylece kaldı. Çantamı alıp kapıyı açınca: Bari panik yaratmamaya çalış, dedi Jacinto. Sadece oğlunun Meksika'da olmadığını söyleyeceğim kadıncağıza, dedim.

Rafael Barrios, Jackson caddesindeki evinin banyosunda, San Diego, Kaliforniya, Eylül 1982. Jacinto'yla arada bir mektuplaşıyorduk, Ulises'in kaybolduğunu bana o haber verdi. Ama mektupta yazmadı. Arkadaşı Efrén Hernández'in evinden telefon ettiğine göre olayı ciddiye almıştı. Efrén bizim, yani damardan gerçekçilerin, yazdığımız şiirler gibi şiirler yazmaya özenen genç bir şair. Ben onu tanımıyorum, benim Kalifomiya'ya gelişimden sonra ortaya çıkmış, ama Jacinto'ya göre yazdıkları kötü değildi. Bana Efrén'in şiirlerinden gönder, dedim, ama sadece mektubu geldi, bu yüzden çocuğun şiirleri iyi mi kötü mü, damardan gerçekçi şiirler mi yazıyor bilmiyorum, içtenlikle söylemek gerekirse damardan gerçekçi şiir nedir, onu da bilmiyorum. Ulises Lima'nın şiirleri, örneğin. Olabilir. Bilmiyorum. Tek bildiğim, Meksika'da bizi kimse tanımıyor artık, tanıyanlar da bize gülüyorlar (ne yapılmamasına örnek teşkil ediyoruz), belki de haklılar. İnsana her zaman hoş gelen (ya da en azından insana kendini iyi hissettiren) genç bir şairin damardan gerçekçiler gibi yazması ya da yazmak istemesi. İşte bu şairin adı Efrén Hernández. Jacinto Requena, Ulises Lima'nın kaybolduğunu söylemek için beni onun telefonundan, daha doğrusu babası-

nın evindeki telefondan aradı. Hikâyeyi dinledim ve dedim ki: Kaybolmamış, Nikaragua'da kalmaya karar vermiş, bu ikisi farklı şeyler. Nikaragua'da kalmaya karar verse bize söylerdi, geçirmeye havaalanına gittim, hiç öyle dönmemek gibi bir niyeti yoktu, dedi Jacinto. Ne telaşlanıyorsun *brother*, Ulises Lima'yı bilmez misin! dedim. Kayboldu, Rafael, inan bana. Annesine de hiçbir şey söylememiş. Annesi Güzel Sanatlar'da herkesin nasıl başını ağrıtıyor görsen, dedi. Has...tir! dedim. Köylü şairlerin oğlunu öldürdüklerini sanıyor, dedi. Has...tir! Öyle işte, anneler oğullarına dokunulunca aslan kesilirler, Xóchitl öyle diyor.

Barbara Patterson, Jackson caddesindeki evin mutfağında, San Diego, Kaliforniya, Ekim 1982. Berbat bir yaşam sürüyorduk, ama Rafael, Ulises Lima'nın Nikaragua yolculuğundan geri dönmediğini öğrenince iki misli kötüleşti yaşamımız.

Böyle devam edemez, dedim. Rafael hiçbir şey yapmıyordu; çalışmıyordu, yazmıyordu, evde bana yardım etmiyordu, yalnızca her gün yıkanıyor (evet, yıkanıyordu, Rafael hemen hemen bütün kahrolası Meksikalılar gibi temizdir), sonra da ya sabahtan akşama dek televizyon seyrediyor ya dışarı çıkıp bir barda bira içiyor, ya da mahalledeki Meksikalı deyyuslarla futbol oynuyordu. Eve döndüğümde üstünde leş gibi ter kokan Amerika yazılı penyesiyle kapının önünde, ya yere ya da merdivenlere oturmuş, arkadaşlarıyla çene çalarken buluyordum onu. Arkadaşları dedimse, ona şair diyen (besbelli kendisine böyle denmesinden hoşlanıyordu) bir grup gerzek yeniyetme. Ben yemeği hazırlayana dek lak lak ediyorlardı. Yemek hazır olunca Rafael hoşça kalın diyordu, onlar da, "Hadi güle güle, şair, iyi akşamlar şair, yarın görüşürüz, şair!" diyorlardı. Ancak o zaman içeri giriyordu.

Doğrusu ben sinir oluyordum, ateş püskürüyordum. Biraz cesaretim olsa seve seve omletine zehir koyardım. Ama kendimi tutuyordum, ona kadar sayıyordum, kendi kendime canı sıkkın, kötü günler geçiriyor diyordum. Ama kötü günler çok uzun sürdü, hem de fazlasıyla uzun, tam olarak dört yıl. İyi günler de az değildi, ama doğrusu kötü günlerin sayısı çok daha fazlaydı, ve artık sabrım taş-

mak üzereydi. Gene de dayanıyordum, günün nasıl geçti (ne aptalca bir soru) diye soruyordum. O da (ne diyebilirdi ki?) iyi, orta, şöyle böyle filan diye yanıtlıyordu. O çocuklarla ne konuşuyorsun, diye soruyordum. Hikâyeler anlatıyorum, onlara hayatın doğrularını öğretiyorum, diyordu. Sonra susuyorduk, televizyon hep açıktı, ikimiz de içimize kapanıyor, omletlerimizi, payımıza düşen domates dilimlerini, salatalıkları yiyorduk. Hangi gerçeklerden söz ediyorsun, zavallı bedbaht, hangi doğruları öğretiyorsun o çocuklara, zavallı solucan, zavallı asalak, bok herif, ben olmasam köprü altında uyursun. Ama bunların hiçbirini söylemiyordum, yüzüne bakıyordum, o kadar. Bakışlarımdan bile rahatsız oluyordu sanki. Ne bakıyorsun sarı kafa, neler kuruyorsun? O zaman ben de kendimi zorlayıp aptal aptal gülümsüyor, cevap vermeden sofrayı toplamaya başlıyordum.

Luis Sebastián Rosado, loş bir stüdyo, Cravioto sokağı, Coyoacán mahallesi, Meksiko DF, Mart 1983. Bir öğleden sonra telefonla aradı. Numaramı nereden buldun? Babamların evinden yeni taşınmıştım, onu da çoktan beri görmüyordum. Öyle bir an geldi ki ilişkimizin beni öldürdüğünü düşündüm ve ipleri koparttım; onunla görüşmekten vazgeçtim, randevularına gitmedim, o da kısa süre sonra ortadan yok oldu, benimle ilgilenmemeye başladı, başka maceralar peşine düştü. Ama aslında çok iyi biliyordum ki esas istediğim o bana telefon etsin, beni o arasın, acı çeksin. Ama Piel Divina aramadı; uzunca bir süre, belki bir yıl birbirimizden haber alamadan geçti. Bu yüzden telefonu hoş bir sürpriz oldu. Numaramı nasıl buldun? diye sordum. Babanları aradım, onlar verdi. Bütün gün aradım durdum, hiç evde yoksun, dedi. İç çektim. Beni bulmak için daha çok uğraşmasını isterdim. Ama Piel Divina sanki en son bir hafta önce görüşmüşüz gibi konuşuyordu benimle, bu durumda yapacak bir şey yoktu. Bir süre konuştuk, işlerimi sordu, *Espejo de México* dergisinde çıkan bir şiirimi ve yeni çıkan bir genç yazarlar antolojisinde bir anlatımı gördüğünü söyledi. Anlatıyı beğenip beğenmediğini sordum. Bu zor sanat dalında ilk adımlarımı atıyordum, hâlâ kendime pek güvenim yoktu. Okumadığını söyledi. Senin adını gö-

rünce kitaba şöyle bir göz attım, ama okumadım, param yok, dedi. Sonra sustu, ben de sustum, bir süre ikimiz de suskun kaldık, Meksiko'nun sokak telefonlarının kulak tırmalayan cızırtısını dinledik. Suskun, gülümseyerek Piel Divina'nın yüzünü gözümde canlandırdığımı anımsıyorum, sonra yine gülümseyerek Zona Rosa'da ya da Reforma bulvarının bir köşesinde duruşunu, omzuna astığı rengi atmış siyah torbasının, dapdaracık kot pantolonunun içine sıkışmış kalçalarına sürtünüşü geldi gözümün önüne; bir dirhem fazla yağ olmayan köşeli yüzünü, bir Maya rahibinin, ya da usta bir estetik cerrahın elinden çıkmış gibi mükemmel dudaklarındaki gülümsemeyi görür gibi oldum, o zaman dayanamadım (gözlerimin yaşlarla dolduğunu hissettim) ve onun istemesini beklemeden adresimi verdim (zaten eminim önceden öğrenmişti). O kadarla da kalmadım, hemen gelmesini söyledim. Güldü, sevinçten gülüyordu. Bulunduğu yerden buraya gelmesinin iki saat alacağını söyledi. Ziyanı olmadığını, onu beklerken akşam yemeği için bir şeyler hazırlayacağımı söyledim. Artık telefonu kapatıp sevinçten oynama zamanı gelmişti, ama Piel Divina attığı parayı sonuna dek kullanmak istiyordu, telefonu kapatmadı. Luis Sebastián, sana anlatmak istediğim çok önemli bir konu var, dedi. Çoktandır anlatmak istiyordum. Sesinde ondan beklenmeyecek bir yalnızlık, ortada kalmışlık tınısı vardı. O anda bir şeyler olduğundan kuşkulanmaya başladım, Piel Divina sadece beni görmek, borç para istemek için telefon etmiyordu. Neler oluyor? dedim. Son metal paranın düştüğünü duyar gibi oldum, yaprak titreşimini, rüzgârın uçurduğu kuru yaprakların sesini, bir ağacın gövdesinden yükselen alazların çıtırtısını andıran bir ses, ya da birbirine dolaşan sonra da ayrılan tellerin sesi. Hey gidi şiirsellik! Hani sana bir şey anlatacaktım, sonra anlatmadım, hatırlıyor musun? Sesi çok normal geliyordu. Ne zaman? dedim aptal aptal. Çok oluyor, dedi Piel Divina. Anımsamadığımı, ama önemi olmadığını, gelince nasılsa anlatacağını söyledim. Şimdi çıkıp bir şeyler alacağım, bekliyorum, dedim, ama Piel Divina telefonu hâlâ kapatmıyordu. O kapatmayınca, ben nasıl kapatırdım? Ben de kapatmadım, dinledim, hatta anlatması için yüreklendirdim. O zaman Ulises Lima'dan söz etti, Managua'da bir yerlerde kaybolduğunu (şaşırmadım, ipini koparan Managua'ya gidiyordu), ama aslında

kaybolmadığını söyledi. Herkes (*herkes* kim diye sormak isterdim, *arkadaşları* mı, *okurları* mı, yapıtlarını dikkatle izleyen *eleştirmenler* mi?) kaybolduğunu sanıyordu, ama Piel Divina kaybolmadığını biliyordu, aslında saklanıyordu. Ulises Lima neden saklansın ki? dedim. Sorunun püf noktası da bu, dedi Piel Divina. Çok önce bundan sana söz etmiştim, hatırlıyor musun? Hayır, dedim, sesim incecik çıkmıştı. Ne zaman? Yıllar oluyor, ilk kez birlikte yattığımızda, dedi. Ürperdiğimi, mideme bir sancı saplandığını, hayalarımın büzüştüğünü hissettim. Konuşmakta zorlanıyordum. Nasıl hatırlayabilirim ki! diye hırıldadım. Onu bir an evvel görme isteğim daha da arttı. Bir taksiye binmesini söyledim. Param yok, dedi. Taksi parasını vereceğimi, onu kapıda bekleyeceğimi söyledim. Piel Divina bir şey daha söylemeye hazırlanırken iletişim kesildi.

Duşa girmeyi düşündüm, ama o geldiğinde girmek üzere erteledim. Bir süre evi topladım, sonra gömleğimi değiştirip onu beklemek için sokağa çıktım. Gelmesi yarım saat kadar sürdü, bütün o süre boyunca ilk sevişmemizi anımsamaya çalıştım.

Taksiden inerken son gördüğümden çok daha zayıf görünüyordu, anılarımdakinden çok çok daha zayıf ve yıpranmıştı ama hâlâ Piel Divina'ydı. Onu görmek beni çok mutlu etti. Elimi uzattım ama elini vermedi, üstüme geldi, sarılıp öptü. Sonrası aşağı yukarı tahmin ettiğim gibi oldu. Ne denli arzu ediyormuşum meğer, zerre kadar pişmanlık duymadım.

Saat üçte kalktık, ikinci bir yemek hazırladım, bu kez soğuk yiyecekler. Bardaklarımıza viski doldurdum. Yemeğimizi yerken Piel Divina yeniden Ulises Lima'nın kaybolma konusuna döndü. İleri sürdüğü varsayım öyle abuk sabuktu ki en ufak bir incelemede yerle bir oluyordu. Ona göre Lima, onu öldürmek isteyen bir örgütten kaçıyordu, ya da başlangıçta ben öyle anladım. Kendini Managua'da bulunca dönmemeye karar vermişti. Neresinden bakılırsa bakılsın hikâye akla yakın değildi. Piel Divina'nın dediğine göre her şey Lima ve arkadaşı Belano'nun 1976 yılı başlarında Kuzey'e yaptıkları yolculukla başlamıştı. Bu yolculuktan sonra ikisi de saklanmaya başlamışlardı, önce birlikte Meksiko'da, sonra Avrupa'ya kaçmışlardı, herkes kendi başına. Damardan gerçekçiliğin kurucularının Sonora'ya ne yapmaya gittiklerini sorunca, Cesárea Tinaje-

ro'yu aramaya gittiklerini söyledi Piel Divina. Lima birkaç yıl Avrupa'da yaşadıktan sonra Meksiko'ya dönmüş. Belki de sorunun unutulmuş olacağını düşünmüş, ama katiller Lima'nın damardan gerçekçileri yeniden toparlamak için yaptığı bir toplantıdan sonra yeniden ortaya çıkmışlar ve Lima bir kez daha kaçmak zorunda kalmış. Neden Lima'yı öldürmek istediklerini sorunca bilmediğini söyledi. Sen o yolculukta yoktun, değil mi? Piel Divina başıyla hayır işareti yaptı. Öyleyse hikâyeyi nasıl öğrendin? Sana kim anlattı? Lima mı? Piel Divina María Font'un (María Font'un kim olduğunu açıkladı) anlattığını, onun da babasından öğrendiğini söyledi. Sonra da María'nın babasının tımarhanede olduğunu sözlerine ekledi. Durum normal olsaydı oracıkta kahkahayı basardım, ama söylentinin bir deliden çıktığını duyunca ürperdim. Hem de acıdım ve âşık olduğumu düşündüm.

O gece gündoğumuna dek konuştuk. Ertesi sabah saat sekizde üniversiteye gitmem gerekti. Piel Divina'ya evin anahtarlarını bıraktım ve beni beklemesini söyledim. Fakülteden Albertito Moore'a telefon ettim, Ulises Lima'yı hatırlayıp hatırlamadığını sordum. Anlaşılmaz bir yanıt verdi. Hatırlar gibiydi, ama hatırlamıyordu, Ulises Lima kimdi? Kayıp bir sevgili miydi? İyi günler diledim ve telefonu kapattım. Sonra Zarco'yu aradım, ona da aynı soruyu sordum. Bu kez yanıt çok daha çarpıcıydı: Bir nonoş mu? dedi Ismael Humberto. Bir şair, dedim. Eh, ikisi de aynı kapıya çıkar, dedi Zarco. Bazı yazarlarla Managua'ya gitmiş ve kaybolmuş, dedim. Köylü şairler delegasyonu olmalı, dedi Zarco. Onlarla geri dönmemiş, kaybolmuş. Böylelerin başına gelir bu tür şeyler, dedi bu kez de Zarco. Hepsi bu mu? diye sordum. Evet, öküzün altında buzağı aramaya gerek yok. Eve döndüğümde Piel Divina uyuyordu. Yanında, açık olarak, son şiir kitabım duruyordu. O gece yemekte birkaç gün benimle kalmasını teklif ettim. Ben de düşünüyordum, ama önce senin söylemeni bekliyordum, dedi. Kısa bir süre sonra eşyalarını doldurduğu bir bavulla geldi. Hiçbir şey yoktu bavulun içinde, iki gömlek, bir müzisyenden aşırdığı panço, birkaç çift çorap, pilli bir radyo, bir şeyler karaladığı günlüğümsü bir defter ve birkaç parça daha. Bana biraz sıkı gelen birkaç eski pantolonumu, annemin kısa bir süre önce aldığı üç yeni gömleği ona verdim, bir akşamüstü iş-

ten çıktıktan sonra ayakkabıcıya uğrayıp bir çift çizme aldım.

Birlikteliğimiz kısa sürdü, ama çok mutlu olduk. Otuz beş gün beraber yaşadık, her gece seviştik, geç saatlere dek konuştuk. Evde onun hazırladığı yemekleri yiyorduk, bazen zor bazen de kolay, ama her zaman çok lezzetli yemeklerdi. Bir gece bana ilk seviştiğinde on yaşında olduğunu anlattı. Daha fazla anlatmasını istemedim. Başımı öteki yana çevirdiğimi anımsıyorum, Peréz Camarga'nın duvarlardan birinde asılı tablosuna baktım ve içimden o ilk deneyimin bir yeniyetme, bir çocuk ya da bir genç kızla olmuş olması, iğfal edilmemiş olması için dua ettim. Bir başka gece, ya da belki aynı gece, Meksiko'ya on sekiz yaşında, beş kuruşsuz geldiğini söyledi. Üstü başı dökülüyormuş, yardım isteyeceği kimse yokmuş, tanıdığı bir gazeteciyle yatana dek çok kötü günler geçirmiş, bu adam ona *Nacional* gazetesinin kâğıt deposunda yatacak bir yer bulmuş. Madem gazeteye kadar gelmiştim, yazgımın gazetecilik olduğunu düşündüm, dedi. Bir süre haber yazmış, ama kimse basmamış. Sonra bir kadınla yaşamış, bir oğlu olmuş, hiçbiri uzun süreli olmayan bir sürü işte çalışmış. Azcapotzalco'ya giden yolda seyyar satıcılık bile yapmış, ama sonra malı verenle kanlı bıçaklı olunca işi bırakmış. Bir gece içime girerken birilerini öldürüp öldürmediğini sordum. Bu soruyu sormak istemiyordum, yanıtını duymak da, doğru ya da yalan; dudaklarımı ısırdım. Yanıtı evet, oldu ve gidiş gelişleri ikiye katlandı, bense boşalırken ağlıyordum.

Piel Divina'yla beraber olduğum süre boyunca beni görmeye kimse gelmedi eve. Kimilerine rahatsız olduğumu söyledim, kimilerine yeni bir yapıt üzerinde çalıştığımı ve bütünüyle konsantre olabilmek için yalnız olmam gerektiğini söyledim. İşin doğrusu Piel Divina'nın benimle yaşadığı sürede beş-altı kısa şiir yazdım, fena değiller ama büyük olasılıkla hiçbir zaman bastırmam, gene de belli olmaz. Bana anlattıklarında şu veya bu yüzden durmadan damardan gerçekçilerin adı geçiyordu. Önceleri onlardan söz etmesinden hoşlanmasam da zamanla alıştım, bir süre damardan gerçekçilerden söz etmezse bu kez ben sormaya başladım. Sen, Rodríguezlerin de oturduğu Calzada Camarones'teki evde yaşarken?.. Sen, Rafael Barrios'un da kaldığı Niño Perdido otelinde kalırken?.. O zaman anlatısının parçalarını düzene sokup bana hayatını karartan

gölgeleri, tesadüfi yol arkadaşlıklarını, sınırsız özgürlüğünü süsleyen fantezilerini, sonsuz terk edilmişliğini anlatıyordu.

Bir gece yine Cesárea Tinajero'dan söz etti. Büyük olasılıkla Sonora yolculuğuna bir gerekçe göstermek için Lima ve Belano'nun bir icadıdır, dedim. Yatağa çıplak uzanmıştık, öyle hatırlıyorum, açık pencereden gökyüzü görünüyordu, Piel Divina yanıma yaklaştı ve sarıldı, dikleşen kamışım hayalarını aradı, onun kamışı hâlâ gevşekti. O arada Piel Divina bana adamım, dedi (daha önce bana hiç bu avam ağzıyla hitap etmemişti). Sonra da omuzlarımdan yakalayarak: Hayır değil, Cesárea Tinajero diye biri vardı, belki de hâlâ yaşıyor, dedi ve sustu, ama dikilmiş cinsel organım hafifçe hayalarına vururken karanlıkta gözlerini benden ayırmıyordu. Ben de ona Belano'yla Lima'nın Cesárea Tinajero diye birinin varlığından nasıl haberleri olduğunu sordum. Öylesine sormuştum. Bir söyleşi aracılığıyla, dedi. Belano ve Lima parasız kaldıkları bir dönemde bir dergi için söyleşiler yapmışlar. Yozlaşmış bir dergi, köylü şairlere yakın ya da uzun süre onlara uzak kalamayan bir dergi. Ama, şimdi olduğu gibi o zamanlar da iki gruptan birinde olmamak imkânsızdı dedi Piel Divina. Cinsel organım hayalarının dibine doğru, giderek sertleşmeye başlayan kamışına değmeye başlarken: Hangi grup? diye sordum. Köylü şairler grubu, ya da Octavio Paz grubu. Tam "Octavio Paz grubu" derken eli omzumdan enseme doğru ilerledi. Bu sınıflandırmaya göre, gerçi manzara çok daha karmaşıktı ama, hiç kuşku yok ki ben de Octavio Paz grubundaydım. Ne olursa olsun damardan gerçekçiler bu iki grupta da değillerdi; ne Neo-PRI yanlılarının grubunda, ne öteki PRI'lilerin grubunda, ne Neo-Stalinistler ne de seçkinler grubunda, ne devlet hazinesinden ne de üniversitelerden geçinenler grubunda, ne kendilerini satanlar ne de kendilerini satanları satın alanlar grubunda, ne geleneklere sadık olanlar ne de cehaleti büyüklenmeye dönüştürenler, ne beyazlar ne de karalar, ne Latin Amerikacılık yapanlar ne de kozmopolitlik taslayanlar gruplarına yüz veriyorlardı. Neyse, önemli olan bu söyleşileri yapmaları (söyleşiler *Plural* dergisi için miydi? Octavio Paz'ı *Plural*'den kaçırdıktan sonra mıydı?). Nasıl oluyor da uyuşturucu satarak hayatlarını kazanan bu ahbap çavuşlar parasızlık çekiyorlar? diye sordum. Piel Divina paraya ihtiyaçları olduğu konusunda

ısrarlıydı. Artık kimsenin hatırlamadığı eski *stridentist*'lerle, 1900' de doğup 1981'de ölen Manuel Maples Arce'yle, 1899'da doğup 1977'de ölen Arqueles Vela'yla, 1898'de doğup büyük olasılıkla yakın zamanlarda ölen Germán List Arzubide'yle söyleşi yapmışlar. Bu sonuncu belki henüz ölmemiştir, bilmiyorum, pek de ilgilendirmiyor beni doğrusu. *Stridentist*'ler kelimenin tam anlamıyla uğursuz bir gruptu, istemeyerek kendilerini gülünç duruma düşürdüler. İşte bu *stridentist*'lerden biri söyleşi sırasında Cesárea Tinajero'dan söz etmiş. O zaman ben de, tamam, Cesárea Tinajero'nun kim olduğunu araştırırım dedim. Sonra seviştik, ama sanki hem yanımda hem orada olmayan biriyle sevişiyordum, çok yavaşça uzaklaşan birisi. Veda işaretlerini çözemediğim birisi.

Çok kısa süre sonra Piel Divina evimden ayrıldı. O gitmeden önce Meksika edebiyat tarihi üzerine araştırmalar yapan arkadaşlarıma Cesárea Tinajero'yu sordum, ama hiç kimse bin dokuz yüz yirmilerin bu kadın şairi hakkında bilgi veremedi, hiç kimse tanımıyordu Cesárea Tinajero'yu. Bir gece Belano ve Lima'nın uydurması olabileceğini kabul etti. Şimdi ikisi de kayıp, kimse onlara hesap soramaz. Onu teselli etmeye çalıştım: Ortaya çıkarlar, Meksika'dan giden herkes bir gün geri döner, dedim. Pek inanmış görünmüyordu. Bir gün ben işteyken bir veda notu bile bırakmadan çekip gitmiş. Biraz para almış, çok değil. Masamın çekmecesinde ben yokken gerekirse kullanması için bir miktar bırakıyordum. Bir pantolonla birkaç da gömlek ve Fernando del Paso'nun romanını almış.

Başlangıçta Piel Divina'yı düşünmekten ve telefon etmesini beklemekten başka bir şey yapamadım. Evimde kaldığı süre boyunca onu gören tek kişi Albertito Moore olmuştu. Sinemaya gittiğimiz bir gece, sinemadan çıkarken burun buruna gelmiştik. İki laf edip ayrılsak da Albertito eve neden kapandığımı, kaçamaklarımın nedenini anlamıştı. Piel Divina'nın telefon etmeyeceğini anlayınca Albertito'ya telefon edip her şeyi anlattım. Tüm anlattıklarım arasında en çok ilgisini çeken Ulises Lima'nın Managua'da kaybolma hikâyesi oldu. Uzun uzun konuştuk, Albertito sonuç olarak hepsinin yavaş ama kesin biçimde delirdiklerine karar verdi. Albertito Sandinistler'in davalarına sempati duymuyordu, ama Somoza yandaşı olduğu da söylenemez.

16

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Neyse ki çocukların acelesi yoktu. Mezeleri masaya koydum, acı biber turşusunu açtım, kürdanları dağıttım, tekilayı kadehlere koyduk ve birbirimize baktık. Nerde kalmıştık, çocuklar? dedim. Cesárea Tinajero'nun patronu edebiyatsever General Diego Carvajal'ın boy resminde, dediler. Dışarıdan siren sesleri geldi, polis otomobillerinin sirenleri, sonra da bir ambulansın siren sesi duyuldu. Ölüleri, yaralıları düşündüm ve işte benim generalim dedim, aynı zamanda hem ölü hem yaralı, tıpkı Cesárea'nın hiçlik, benimse ihtiyar ve coşkulu bir sarhoş oluşum gibi. Sonra çocuklara, general için Cesárea Tinajero'nun patronu dememin lafın gelişi olduğunu, Cesárea'nın hayatında asla bir patronu olmayacağını ve sürekli diye adlandırılabilecek hiçbir işte çalışmayacağını, bunun nedenini anlamak için onu tanımak gerektiğini söyledim. Daktiloydu, mesleği buydu, iyi bir sekreterdi, ama karakteri, belki çılgınca takıntıları demek daha doğru olur, yeteneklerinden daha güçlüydü. Manuel ona Generalimin yanında o işi bulmasa Cesárea, Meksiko'nun en korkunç yeraltı dünyasında dolaşmak zorunda kalırdı, dedim. Ve sordum: Hakikaten (yani yemin billah) General Diego Carvajal'in adını hiç duymadınız mı? Hayır, Amadeo, gerçekten hiç duymadık. Kimin yanındaydı? Obregón yanlısı mı Carranca yanlısı mı? Plutarco Elías Calles'in adamı mı yoksa gerçek bir devrimci mi? Gerçek bir devrimci, dedim dünyanın en hüzünlü sesiyle. Ama aynı zamanda Obregón'un adamıydı, masumiyet diye bir şey yok, unutun, hayat çok boktan, dedim. Generalim hem ölü hem yaralıydı, ama aynı zamanda çok cesurdu. Bunu üzerine çocuklara Manuel'in avangard şehir, *Stridentepolis*, projesinden söz ettiği geceyi anlattım, biz bunun bir şa-

ka olduğunu sanmıştık, ama hayır, şaka değildi, *Stridentepolis* gerçekleşebilir bir şehirdi, hiç değilse rüyaların sarp ve çetin dünyasında mümkündü. Bu şehri Manuel, Jalapa'da, bir generalin yardımıyla yaratacaktı, generalin adı Diego Carvajal'di ve şehri yaratmak için bize yardım edecekti, öyle dedi bize. Bunun üzerine biz generalin kim olduğunu sorduk (tıpkı o gece çocukların bana sordukları gibi). Manuel bize generalin hikâyesini anlattı. Çocuklara dedim ki: Devrimimizde çarpışıp öne çıkan öteki savaşçıların hikâyesinden farklı bir hikâye değil. Birçoğu çırılçıplak tarihin fırtınalı yollarına düştüler. Kimileri en pırıl pırıl giysilerle, kimileriyse en çirkin hırtı pırtılarla çıktılar. Generalim Diego Carvajal için de böyle, devrime katıldığında okuma yazması yoktu, çıktığında Picasso'nun, Martinetti'nin bir şeylerin peygamberi olduklarına inanıyordu. Neyin peygamberiydiler, pek iyi bilmiyordu, hiçbir zaman da bilemedi çocuklar, ama biz de ondan fazlasını bilmiyoruz. Bir gün öğleden sonra generali işyerinde görmeye gittik. Cesárea'nın *Stridentist*'lere katılmasından kısa bir süre önceydi. Önceleri general araya mesafe koymak ister gibi bize biraz soğuk davranıyordu. Selamlamak için yerinden kalkmadı, Manuel bizi tanıtırken ağzını bile açmadı. Sanki yüreğimizi, aklımızı okumak istercesine tek tek gözlerimizin içine bakıyordu. Manuel bu adamla nasıl ahbaplık ediyor diye düşündüm, çünkü ilk bakışta bu generalin de devrim dalgasının Meksiko'ya getirdiği öteki askerlerden hiç farkı yoktu. Çok sert, ciddi, kimseye güvenmeyen, zorlu, kısacası şiirle uzaktan yakından ilişkisi olamayacak bir tip izlenimi veriyordu, gerçi ben sert ve ciddi, fazlaca şüpheci ve şiddet yanlısı şairler tanıyordum, mesela Díaz Mirón'a bakın. Beni konuşturmayın şimdi, bazen şairlerle siyasetçilerin aynı hamurdan olduklarını düşünüyorum, hele Meksikalı şairlerle politikacıların. En azından ben derim ki ikisi de aynı kaynaktan besleniyor. Ama o zamanlar gençtim, fazlasıyla genç ve idealisttim; yani çok saftım, bu tür saçmalıklar beni yüreğimden vuruyordu. Kısacası ilk bakışta General Digeo Carvajal'den hoşlanmadım. Ama sonra basit bir olay her şeyi değiştirdi. Bakışlarıyla hepimizi bir güzel süzdükten, ya da Manuel'in ilk sözlerini canı sıkılmış gibi dinledikten sonra, bir korumasını çağırdı. Equitativo adında bir yerliydi çağırdığı koruma. Tekila, ekmek ve peynir getirmesini emret-

ti. Hepsi bu, bu sihirli değnekle general bize yüreğinin kapılarını açtı, böyle anlatınca kulağa saçma geliyor. Bana bile saçma görünüyor! Ama o anda masasının üzerindeki kâğıtları bir yana ittirerek bize sıkılmayın yaklaşın demekle bütün çekingenliklerimizi ve önyargılarımızı da bir kenara itmiş oldu. Hepimiz, hiç eksiksiz, masaya yanaştık ve peynir ekmek yiyip içmeye başladık. General bunun bir Fransız âdeti olduğunu söyledi. Manuel generalin bu sözlerini (ve her söylediğini) destekliyordu. Elbette bir Fransız geleneğiydi, Boulevard du Temple ve Faubourg St. Denis çevresindeki fakirhanelerde çok yaygındı. Sonra Manuel'le General Diego Carvajal Paris'ten, Paris'te nasıl peynir ekmek yendiğinden söz etmeye başladılar. Paris'te nasıl tekila içiliyordu, o utanmaz Parisliler Bitpazarı civarında içmeyi nasıl da iyi biliyorlardı, inanılır gibi değildi. Sanki Paris'te her şey bir sokağın civarında, o zaman öyle düşünmüştüm, ya da bir yerlerde geçiyordu, ama hiçbir zaman belli bir sokakta cereyan etmiyordu; bunun nedenini de daha sonra öğrendim, ne Manuel ne de Generalim henüz *Ville de Lumière*'e gitmemişlerdi; ama neden bilmem, sanırım en iyi niyetle, ikisi de bu uzak, baş döndürücü olduğu varsayılan şehri çok seviyordu ve Paris'e büyük hayranlık duyuyorlardı. Sözün burasında izin verirseniz biraz konu dışına çıkıp başka bir şeyden bahsetmek istiyorum: Manuel benimle arkadaşlık bağlarını koparıp ortadan kaybolalı epeyce uzun zaman olmuştu. Bir sabah gazeteyi okurken Avrupa'ya gitmek üzere yola çıktığını öğrendim. Gazetedeki haberde, Şair Manuel Maples Arce Veracruz'dan Le Havre'a gitmek üzere yola çıkıyor, deniyordu. Ne *Stridentizm*'in kurucusu Avrupa'ya gidiyor, ne de ilk Meksikalı avangard şair Eski Kıta'ya gidiyor deniyordu, sadece "şair Manuel Maples Arce" diye yazmışlardı. Belki de şair bile dememişler, sadece "Avukat Maples Arce bir Fransız limanına doğru yola çıkıyor, oradan bir başka vasıtayla (tren, araba!) Roma Büyükelçiliğinde, ya konsolos, ya konsolos yardımcısı, ya da kültür ataşesi görevine başlamak üzere İtalya'ya gidecek" deniyordu. Evet! Hafızam eskisi gibi değil. Unuttuğum şeyler oluyor, kabul. Ama o sabah haberi okuyunca Manuel'in sonunda Paris'i göreceğine çok sevindim, her ne kadar Manuel artık beni arkadaş olarak görmese de, *stridentizm* ölmüş olsa da, hayat bizi birbirimizi tanıyamayacak kadar değiştirmiş

olsa da, yüreğim neşe doldu. Manuel'i düşündüm, gitmediğim bilmediğim ama birkaç kere rüyamda gördüğüm Paris'i düşündüm, ve düşündüm ki bu yolculuk bizi ispatlıyordu ve esrarengiz bir biçimde haklı çıkarıyordu. Generalim Diego Carvajal Meksika dışına hiç adım atmadı elbette. 1930'da, Kırmızı ve Siyah adlı kerhanenin iç avlusunda kimliği bilinmeyen kişiler tarafından düzenlenen silahlı bir saldırıda öldürüldü. Kırmızı ve Siyah kerhanesi o zamanlar buradan birkaç sokak ötede, Costa Rica sokağındaydı ve dediklerine göre valilikte çalışan ağır toplardan birinin himayesi altındaydı. Arbedede generalin bir koruması, Durango vilayetinden üç haydut ve o yılların ünlü İspanyol fahişesi Rosario Contreras da öldü. Cenazesine ben de gittim ve orada List Arzubide'yle karşılaştım. List'in dediğine göre (o da sırası gelince Avrupa'ya gitti) basında çıkan haberlerin aksine generale bu saldırı politik nedenlerle yapılmış. Gazetelerde Rosario Contreras'ın başrolde olduğu, aşk ve kıskançlık kavgasından söz ediliyordu. Bu kerhaneyi şahsen bilen List'e göre, general en ücra köşedeki bir odayı tercih edermiş. Oda büyük değilmiş ama evin en arka tarafında, fıskiyeli havuzu olan bir iç avludan sonra sakin bir yerdeymiş. Düzüştükten sonra avluya çıkıp bir sigara içerek sevişme sonrası tenin hüznünü, okumadığı bütün kitapları düşünmeyi severmiş. Katiller kerhanenin iç avluya bakan odalarına pusu kurmuşlar. Bu da generalin alışkanlıklarını bildiklerini gösteriyor. Ve general Rosario Contreras'la düzüşürken bıkmadan beklemişler. Rosario Contreras anladığım kadarıyla işini iyi yapan bir fahişeymiş, kapatmak isteyenleri çokmuş ama o bağımsızlığı seçmiş. Görünüşe bakılırsa sevişmeleri uzun sürmüş, sanki aşk melekleri Rosario ile generalin son aşk maceralarının tadını çıkarmalarını istiyormuş, hiç değilse burada, yeryüzünde Meksika'nın payına düşen bu topraklarda. Böylece, Rosario ile general şimdiki gençlerin aganigi naganigi, becermek, seks yapmak, elleşmek, sandviç yapmak, uçmak dedikleri şeylere dalmışken saatler geçmiş. Katillerse beklemekten sıkılmışlar ama beklemişler. Ancak hiç beklemedikleri bir şey olmuş, general avluya tabancasıyla çıkmış; beline, cebine, karnının üstüne, işte neresine koyduysa, ama yılların alışkanlığıyla tabancasını yanına almışmış. Nihayet Generalim sigarasını içmek için avluya çıkınca silahlar patlamaya başlamış. Generalin koruması,

List'e göre tuzak hazırdı, arbede başlarken bire karşı üçtüler ve general gafil avlanmıştı, bu da katiller için artı bir avantajdı. Ama sevgili general Diego Carvajal müthiş erkek adamdı, ayrıca refleksleri hâlâ mükemmeldi, bu yüzden katillerin evdeki hesapları çarşıya uymamış. İlk kurşunlar generali bulmuş ama yine de tabancasını çıkaracak ve ateşe cevap verecek gücü bulmuş kendinde. Yine List'e göre fıskiyenin arkasına siper alan general tek başına canavarlığa uzunca bir süre dayanabilmiş. Evet katiller mükemmel bir konumdaymışlar, ama generalin konumu da fena değilmiş, kimse ilk hamleyi yapmayı göze alamıyormuş. Tam o sırada gürültüyü duyan Rosario Contreras odadan çıkmış ve bir kurşunla yere serilmiş. Bundan sonra olanlar karmaşık: Herhalde general Rosario'nun yardımına koşmuş, onu emin bir yere çekmeye çalışmıştır, belki de öldüğünü fark etmiş, cesareti temkinli olma alışkanlığına galip gelmiştir. Silahını katillere çevirmiş ateş ederek üstlerine gitmiş. Eskiden Meksikalı generaller işte böyle ölürdü, çocuklar! Ne diyorsunuz? Ne diyelim bilmiyoruz, sanki film gibi Amadeo, dedi gençler. O zaman bir kez daha müzeleri ve barlarıyla, açık hava tiyatroları ve gazeteleriyle, gezgin şairleri için okulları ve yurtlarıyla *Stridentepolis*'i düşündüm. Bu yurtlarda Borges ve Tristan Tzara'ların, Huidobro ve Andre Breton'ların misafir edildiklerini hayal ettim. Generali yine bizimle konuşurken gözümün önüne getirdim. Onu planlar yaparken, pencereye dayanmış içkisini içerken, Manuel'in tavsiye mektubunu getiren Cesárea Tinajero'yu kabul ederken gördüm. Tablada'nın bir kitabını, belki de Don José Juan'ın "Korkunç maviliğin altında / bülbülün şarkısı / bir tek yıldız için coşuyor" diyen satırlarını okurken gördüm. Evet, çocuklar, dedim, aynı başarısızlıkta birbirlerine eklenen çabaları ve düşleri görüyorum, bu başarısızlığın adı sevinç, dedim.

Joaquín Font, Fortaleza Psikiyatri Kliniği, Tlalnepantla, Meksiko DF, Mart 1983. Şimdi yoksul delilerin arasındayım ya, artık neredeyse kimse görmeye gelmiyor beni. Oysa doktorum her geçen gün daha iyiye gittiğimi söylüyor. Psikiyatristimin adı José Manuel, bence güzel bir adı var. Ona bunu söyleyince gülüyor. Çok ro-

mantik bir ad, diyorum, bu adı hangi kız duysa âşık olur. Kızım ziyaretime geldiğinde burada olmaması çok yazık, çünkü ziyaret günleri cumartesi ve pazar, bu günler doktorumun dinlenme günleri. Sadece ayda bir cumartesi ve bir pazar nöbeti var. Kızımı görsen hemen âşık olursun ona, diyorum. Ay, Don Joaquín! diyor. Ama ben ısrar ediyorum: Kızımı bir görsen, yaralı bir kuş gibi ayaklarına kapanırsın José Manuel ve şimdi anlamadığın birçok şeyi anlarsın. Neyi anlarım, örneğin? diyor dalgın bir edayla kibarca, ilgisiz görünmeye çalışan bir ses tonuyla, ama ben biliyorum çok ilgilendiğini. Ne gibi, örneğin? O zaman susmayı tercih ediyorum. Bazen ses etmemek daha iyi. Meksiko'nun yeraltı zindanlarına inmek ve sessizce dua etmek. Bu hapishanenin avluları sessizlik için en uygun yer. Sanki Garabito Hoca'nın kaleminden çıkmış gibi dikdörtgen ve altıgen avlular, hepsi de üç futbol sahası genişliğindeki büyük meydanda buluşuyor. Ne kadar güzel, bir yanı adı olmayan bulvarla sınırlanmış, bulvardan işçilerle, işsizlerle dolu Tlalnepantla otobüsü geçiyor. İşçiler ve işsizler meraklı gözlerle büyük meydanda Fortaleza üniformalarıyla ya da yarı çıplak, veya yeni gelip üniforma bulamadıkları için –kendi bedenlerine uygun demiyorum çünkü burada kimsenin bedenine göre üniforması yok– eski püskü sokak giysileriyle dolanan delilere bakıyorlar. Bu büyük avlu doğal bir sessizlik bölgesi. Oysa ilk gördüğümde delilerin gürültüsü ve şamatasının çekilmez olacağını düşünmüştüm ve bu alanda gezinmeyi göze alamamıştım. Ama kısa sürede anladım ki Fortaleza'da seslerin korkup kaçtığı bir yer varsa o da adı olmayan bulvardan yüksek parmaklıklarla ayrılan bu büyük avlu. Bu yoldan sadece arabaların içinde korumaya alınmış insanlar geçiyor hızla, hani yaya denir ya, onlardan bu yolda hemen hiç görünmüyor, sadece ara sıra delilerden birinin şaşkın bir akrabası ya da Fortaleza'nın kapısından içeri girmemeyi yeğleyen kişiler bir an parmaklıkların öte yanında durup bakıyor, sonra da yollarına devam ediyorlar. Avlunun öteki ucunda, binaların önünde masalar ve büfeler var, deliler burada ailelerinin getirdiği muzları, elmaları, portakalları yiyerek birkaç dakika oyalanıyorlar. Aslında orada fazla kalamıyorlar, güneş vurduğunda dayanılamayacak kadar sıcak oluyor avlunun bu köşesi, rüzgâr esince de ziyaretçisi olmayan deliler sığınıyor o duvarların dibine. Kızım

beni görmeye geldiğinde, ziyaretçi salonuna ya da küçük altıgen avlulardan birine gitmeyi teklif ediyorum. Gerçi onun salonda ve o avlularda tedirgin olduğunu biliyorum ama büyük avluda kızımın görmesini istemediğim şeyler (doktoruma göre iyileştiğimin işareti), şimdilik benden başkasının bilmesini istemediğim şeyler oluyor. Ne de olsa tedbiri elden bırakmamalıyım. Geçen gün (bir ay oluyor) kızım Ulises Lima'nın kaybolduğunu söyledi. Biliyorum, dedim. Nereden biliyorsun? diye sordu. Hay Allah, gazetede okudum, dedim. Nasıl okursun, gazetede çıkmadı ki! dedi kızım. Öyleyse rüyamda görmüş olmalıyım, dedim. Büyük avludaki delinin iki hafta önce anlattığını söylemedim elbette. Gerçek adını bile bilmediğim bir deli, burada herkes onu Chucho* mu, Chuchocuk mu ne, öyle çağırıyor (herhalde adı Jesus, ama dinle ilgili her şeyden uzak duruyorum, bir yararı yok, üstelik avlunun huzurunu kaçırıyor). İşte bu Chucho ya da Chuchocuk yanıma yaklaştı, bunda bir gariplik yok, ilacın etkisinde olanlar, iyileşmeye yüz tutanlar, hepimiz birbirimize yaklaşıyoruz da birbirimizden uzaklaşıyoruz da, ve kulağıma "Ulises kayboldu," diye fısıldadı. Ertesi gün yeniden karşılaştık, belki de bilinçsiz olarak arıyordum onu, yavaş adımlarla yanına gittim. Öyle yavaş hareket ediyordum ki adı olmayan bulvardan arabaları içinde geçenler bizi böyle yavaş hareket ederken görünce kıpırdamadığımızı sanabilirler. Ama hareket ediyoruz, bundan hiç kuşkum yok. Beni görünce Chucho'nun dudakları titremeye başladı, sanki verdiği haberin telaşına kapıldı ve yanından geçerken bir kez daha aynı sözleri işittim: Ulises kayboldu. Ancak o zaman Ulises'in Ulises Lima olduğunu, en son 1976 yılının ilk dakikalarında pırıl pırıl Ford İmpala'mın direksiyonunda gördüğüm genç damardan gerçekçi şair olduğunu kavrayabildim ve anladım ki yeniden gökyüzünü siyah bulutlar örtüyor, Meksiko'nun üzerindeki beyaz bulutların üzerinde egemen, hayal edilemeyecek denli ağır ve korkunç siyah bulutlar geziniyor. Dikkat etmem, sessizliğe gömülmem gerek.

* İspanyolcada Jesus'un (İsa) kısaltması. (ç.n.)

Xóchitl García, Montes sokağı, Devrim anıtı yakınlarında, Meksiko DF, Ocak 1984. Jacinto'dan ayrılınca, babam bana karşı şiddet kullanmaya kalkışacak olursa ona haber vermemi, çaresine bakacağını söyledi. Babam bazen Franz'a bakıp ne kadar sarı diyor ve eminim bu çocuk nasıl böyle sarışın oldu diye düşünüyordur (bizim ailede herkes esmer, Jacinto da öyle). Babam Franz'a tapıyordu. Sarı oğlum benim, diyordu, nerde benim sarı oğlum? Franz da babamı çok seviyordu. Cumartesileri ya da pazarları geliyordu, çocuğu alıp gezmeye götürüyordu. Dönünce koyu bir kahve yapardım babama, o da ses etmeden masaya oturup Franz'ı seyreder, gazete okurdu.

Sanırım Franz'ın Jacinto'nun oğlu olmadığını düşünüyordu. Ben de bazen içimden ona kızıyor, bazen de gülüp geçiyordum. Jacinto'yla ayrılmamız sıkıntılı olmadı, bu yüzden babamdan yardım istememe gerek kalmadı. Şiddet olsaydı belki gene de söylemezdim. Jacinto on beş günde bir oğlunu görmeye geliyordu. Bazen hiç konuşmuyorduk, gelip çocuğu alıyor, sonra geri getiriyor ve hemen gidiyordu. Ama bazen de getirince bir süre oturuyordu, konuşuyorduk; o bana ne yaptığımı soruyor ben onun hatırını soruyordum, gecenin ikisine üçüne dek konuşuyorduk, neler yaptığımızı, hangi kitapları okuduğumuzu anlatıyorduk birbirimize. Sanırım Jacinto babamdan korkuyordu, onunla karşılaşmaktan çekindiği için çok sık gelmiyordu. O sıralar babamın çok hasta olduğunu, ona bir şey yapabilecek durumda olmadığını bilmiyordu. Ama babamın ünü büyüktü, kimse tam olarak nerede çalıştığını, ne iş yaptığını bilmese de görünüşü kimliğini ele veriyordu, gizli polistenim, dikkatli olun, diyordu. Meksika polisindenim, benden çekinin, diyordu. Hastalıktan dolayı kötülemiş olması, daha yavaş hareket etmesi de önemli değildi, hatta bu ona daha tehditkâr bir çehre veriyordu. Bir gece bende yemeğe kaldı, ben keyifliydim, babamla yemek yemek istiyordum, Franz'la onu birlikte seyretmek, sohbet etmek istiyordum. Ne yemek vardı anımsamıyorum, herhalde basit bir şeyler hazırlamıştım. Yemekte neden polis olmayı seçtiğini sordum. Gerçekten öğrenmek istiyor muydum, bilmiyorum. Daha önce hiç sormamıştım, bakarsın sonra geç olur, sormadığıma pişman olurum. Nedenini bilmediğini söyledi. Başka bir iş yapmak istemez miydiniz? diye

sordum. İsterdim, diye yanıtladı. Ne yapmak, ne olmak isterdiniz? dedim. Çiftçi, dedi, ben de güldüm, ama gittikten sonra düşünmeye başladım ve birden keyfim kaçtı.

O günlerde María ile yakınlaştık, iyi arkadaş olduk. María hâlâ üst kattaki odada oturuyordu. Zaman zaman sevgilileri oluyordu (bazı geceler tavan sanki kartondanmış gibi her şeyi duyuyordum), ama matematik öğretmeninden ayrıldığından beri yalnız yaşıyordu. Bu ayrılık ve yalnız yaşamak onu çok değiştirmişti. Yalnız yaşamanın ne demek olduğunu ben çok iyi biliyorum, çünkü on sekiz yaşımdan beri yalnız yaşıyorum. Ama iyi düşünecek olursam ben hiçbir zaman yalnız yaşamadım, önce Jacinto'ylaydım, şimdi de oğlumla yaşıyorum. Belki bağımsız, baba evinden uzakta yaşamak demek istedim. Her neyse, María'yla daha yakın arkadaş olduk. Yani gerçek iki arkadaş olduk, belki daha önce arkadaş bile sayılmazdık, arada başkaları vardı, arkadaşlığımız onlara bağlıydı. Jacinto'dan ayrılınca şiirle ilgilenmeye başladım. Şiir okumaya, yazmaya başladım, bu iş bana her şeyden daha önemliymiş gibi geliyordu o günlerde. Daha önce de ufak tefek şiirler yazardım. Çok okuduğumu söyleyemem, ama Jacinto gittikten sonra ciddi ciddi okumaya, yazmaya başladım. Pek boş zamanım yoktu ama şiir için zaman yaratıyordum.

O sıralarda, babam sayesinde Gigante süpermarketinde kasiyer olarak bir iş bulmuştum. Babamın arkadaşı Rafael mahallesindeki mağazanın müdürünün arkadaşıydı. María da Ulusal Güzel Sanatlar Enstitüsü INBA'da sekreter olarak çalışıyordu. Gündüzleri Franz okula gidiyordu, onu okuldan on beş yaşında bir kızcağız alıyor, parka götürüyor ya da evde ben gelene dek oyalıyordu, böylece birkaç kuruş da o kazanıyordu. Akşamları yemekten sonra María bize iniyordu ya da ben onun evine çıkıyordum. Gigante'de, Franz'ın yemeğini ısıtırken ya da bir gece önce Franz uyurken yazdığım şiirleri okuyordum María'ya. Jacinto'yla birlikteyken televizyon kötü bir alışkanlık haline gelmişti. Artık hemen hemen hiç açmıyordum, ancak bomba gibi bir haber olunca neler olduğunu öğrenmek için açıyordum, hatta o zaman bile açmıyordum. Dediğim gibi, bütün yaptığım masanın başına oturup (masanın yerini değiştirip pencerenin önüne koymuştum), uykudan gözlerim kapanana dek okumak ve

şiir yazmaktı. Şiirleri on, on beş kez düzeltiyordum bazen. Jacinto'yu gördüğümde ona da şiirlerimi okuyordum, bana fikrini söylüyordu, ama benim asıl okurum María'ydı. Sonra da daktiloda temize çekip kalın bir dosyaya koyuyordum. Dosyanın kalınlaşmasından mutlu oluyordum, çünkü bir anlamda bu dosya çabalarımın boş olmadığının nesnel göstergesiydi.

Jacinto gittikten sonra başka bir erkekle yatmam uzun zaman aldı, bu sürede Franz'a bağlılığımın yanı sıra en büyük tutkum şiir oldu. O sıralar María'nın durumu bunun tam tersiydi, şiir yazmayı bırakmıştı, her hafta başka bir sevgilisi oluyordu. Ben üç ya da dördünü tanıdım. Bazen, aman kızım bu adamda ne buluyorsun, bu sana uygun değil, bu herif sonunda seni döver, diyordum. Ama María durumu nasıl kontrol etmesi gerektiğini bildiğini söylüyordu. Doğrusu çokluk kontrol de ediyordu, ama yine de çığlıklara dayanamayıp kaç kez koşarak odasına çıktığımı bilirim, sevgilisine hemen gitmezse gizli polis olan babamı çağıracağımı, o zaman aklının başına geleceğini söylüyordum. Bu sevgililerden birinin sokaktan bize "lanet olası polisler" diye bağırdığını hatırlıyorum, María'yla pencerenin yanında katıla katıla gülmüştük. Ama genelde önemli bir sorun çıkmıyordu. Şiir başkaydı. Neden şiir yazmıyorsun, kızım? diye sordum bir keresinde. Canım istemiyor, hepsi bu, başka bir nedeni yok! dedi.

Luis Sebastían Rosado, loş bir stüdyo, Cravioto sokağı, Coyoacán mahallesi, Şubat 1984. Bir sabah Albertito Moore işyerime telefon etti ve geceyi çok kötü geçirdiğini söyledi. Aklıma ilk gelen şey geceyi o acımasız partilerden birinde geçirdiği oldu ama kekelediğini, ikirciklendiğini duyunca önemli bir şeyler olduğunu anladım. Ne oluyor? dedim. Ne kadar kötü bir gece geçirdiğimi bilemezsin Albertito, dedi. Bir an için ağlayacak, diye düşündüm, ama sonra daha o bana bir şey demeden ağlayacak biri varsa onun da ben olduğumu anladım. Ne oluyor? dedim. Arkadaşın Julita'nın başına iş açtı, dedi. Piel Divina mı? dedim. Evet o, ben bilmiyordum, dedi Albertito. Ne olmuş? Bütün gece uyumadım, Julita da uyumadı, gece onda bana telefon etti, polisler evini basmış, babamların

duymasını istemiyordu. Ne olmuş? Ne bombok bir ülke burası, dedi Albertito, kimse işini yapmıyor. Ne polis, ne hastaneler, ne hapishaneler, ne morg, ne cenazeevleri. Bu herifte Julita'nın adresi varmış, polis utanmadan üç saatten fazla Julita'yı sorguya çekmiş. Ne olmuş? En kötüsü de, daha sonra Julita deli gibi gidip görmek istemiş. Önce Julita'yı tutuklamak isteyen polisler bu kez de seni morga kadar biz götürürüz demişler. Kesin karanlık bir sokak köşesinde kızın ırzına geçeceklerdi. Ama Julita'nın aklı başında değildi, kimseyi dinlemiyordu, yanımda avukatla evine gittiğimde polislerle çıkmaya hazırlanıyordu. Avukatla, Sergio García Fuentes, sanırım onu sen de tanırsın, ben karşı çıktık ve evden yalnız hiçbir yere gidemeyeceğini söyledik. Anladığım kadarıyla bu namussuzların hoşuna gitmedi, yeniden sorular sormaya başladılar. Aslında ölenin kimliğini öğrenmek istiyorlardı. O zaman sen geldin aklıma, senin adamın gerçek adını bilebileceğini düşündüm, ama bir şey söylemedim. Julita da aynı şeyi düşünmüş, ama bu kız canavar gibi, sadece istediği kadarını söyledi. Herhalde polis seni aramadı, dedi. Ne olmuş? Polisler gittikten sonra Julita uyuyamadı. Arkadaşının cesedini tanımak için üçümüz, Julita, García Fuentes ve ben karakolları, morgları dolaşıp durduk. Neyse sonunda García Fuentes'in bir arkadaşı sayesinde Camarones karakolunda bulduk. Yüzünün yarısı parçalanmıştı ama Julita hemen tanıdı. Ne olmuş? dedim bir kez daha. Sakin olmaya çalış, dedi Albertito. García Fuentes'in arkadaşının söylediğine göre polis onu Tlalnepantla'daki bir çatışmada öldürmüş. Polis uyuşturucu kaçakçılarının peşindeymiş. Ellerinde o adres varmış: Tlalnepantla yolunda işçilerin oturduğu bir ev. Polisler gelince evdekiler direnmişler, polis de hepsini öldürmüş. Senin arkadaşın da aralarındaymış. İşin boktan yanı kimlikleri saptarlarken Piel Divina'nın cebinde Julita'nın adresinden başka bir şey bulamamışlar. Fişlenmemişmiş, kimse ne adını biliyormuş ne de lakabını, tek bilgi kız kardeşimin adresi. Evdeki öteki tipler tanınan suçlularmış. Ne oluyor? dedim. Kimse adını bilmiyor, Julita morgda, herkesin önünde deli gibi ağlıyor, cesedin üstünü açıp Piel Divina diyor, Piel Divina diye çığlıklar atıyordu. García Fuentes omuzlarından tuttu, sarıldı, biliyorsun eskiden beri Julita'ya âşık gibiydi. O zaman cesedin karşısında yalnız kaldım, hiç hoş bir manzara de-

ğildi seni temin ederim. Teninde güzellikten eser kalmamıştı, öldürüleli çok olmamıştı ama teni külrengini almıştı, her yanında çürükler vardı, boynundan kasığına dek bir yara izi görülüyordu. Her şeye karşın yüzünde huzurlu bir anlatım, ölülerin huzurlu anlatımı vardı. Aslında bu ne huzur ne de başka bir şey, hiçbir şeyden habersiz cansız bir et parçası olmaları, o kadar. Ne olmuş? Sabah yedide karakola gittik. Bir polis memuru naaşı alacak mısınız, diye sordu. Almayacağımızı, ne isterlerse yapmalarını söyledim. Bir ara kardeşimin geçici sevgilisi olmuş, hepsi o kadar. Sonra García Fuentes bir memurun eline biraz para sıkıştırdı ve bir daha Julita'yı rahatsız etmeme sözü aldı. Daha sonra, kahvaltı ederken bu herifle ne zamandan beri birlikte olduğunu sordum Julita'ya, seninle olduktan bir süre sonra görüştüklerini söyledi. Peki seni nasıl buldu, diye sordum kardeşime. Anlaşılan telefon numarasını senin telefon defterinden almış. Uyuşturucu sattığından haberi yoktu Julita'nın. Havadan geçindiğini, senin gibi, kendisi gibi kişilerin verdiği paralarla yaşadığını sanıyordu. Böyle insanlarla birlikte olursa lekeleneceğini söyledim Julita'ya, ağlamaya başladı. García Fuentes abartmamamı, her şeyin hallolduğunu söyledi. Ne oluyor? dedim yine. Hiçbir şey olmuyor, her şey oldu bitti, dedi Albertito. Ben de uyuyamadım, işi de kaytaramadım, ofiste işler başımızdan aşkın.

17

Jacinto Requena, Quito kahvesi, Bucareli sokağı, Meksiko DF, Eylül 1985. Ulises Lima Managua'da kayboluşundan iki yıl sonra Meksiko'ya döndü. Ondan sonra Lima'yı çok az kişi gördü, görenler de hep rastlantı eseri karşılaşmışlardı. Lima birçokları için insan olarak da şair olarak da ölmüştü.

Ben onunla birkaç kez görüştüm. İlk kez Madero sokağında karşılaştık, bir kere de evinde görüştük, Guerrero mahallesindeki evine onu görmeye gittim. Eve sadece uyumak için geliyordu, geçimini marihuna satarak sağlıyordu. Fazla parası yoktu, olanı da beraber yaşadığı Lola adında bir kadına veriyordu. Kadının bir de oğlu vardı. Bu Lola gözü pek bir kadındı, galiba Güneyli'ydi, ya Chiapaslı, ya da belki Guatemalalı. Danslı eğlenceleri seviyordu, Punk gibi giyiniyordu ve her zaman suratsızdı. Ama oğlu sevimli bir çocuktu ve görünüşe bakılırsa Ulises çocuğu seviyordu.

Bir gün onca zaman nerede olduğunu sordum. Meksika'yı Orta Amerika'ya bağlayan bir nehirde dolaştığını söyledi. Bildiğim kadarıyla böyle bir nehir yok. Gene de bana bu nehirin bir ucundan ötekine gittiğini ve artık rahatça her köşesini, her akıntısını bildiğini iddia edebileceğini söyledi. İki yakasında ağaçlıklar, kumsallar olan bir nehir, daha doğrusu yer yer kumluğa dönüşen ağaçlıklar olan bir nehir. Sürekli bir işsizler, yoksullar, acından ölmüş insanlar, uyuşturucu ve acı akıntısı. On iki ay durmadan yelken açtığı bir sisler nehri, nehir boyunca yığınla adacık ve köyler görmüş, adaların hepsinde yerleşim yokmuş, kimi zaman ölene dek buralarda kalıp yaşamayı düşünmüş.

Gördüğü bütün adalar arasında ikisi olağanüstüymüş. Biri sadece geçmiş zamanın var olduğu bir adaymış, geçmişin adası. Ada sakinlerinin canı sıkılıyormuş, gerçi yeterince mutluymuşlar ama

boşluk öylesine ağırmış ki ada her gün bu ağırlık altında biraz daha sulara gömülüyormuş, Ulises'in dediğine göre geleceğin adasındaysa sadece gelecek zaman varmış, burada yaşayanlar düşçü, saldırganmış, öylesine saldırganmışlar ki büyük olasılıkla birbirilerini yiyip bitireceklermiş.

Onu bir daha çok uzun zaman sonra gördüm. Ben başka ortamlarda takılmaya çalışıyordum, değişik ilgi alanlarım vardı, iş arıyordum, Xóchitl'e para vermem gerekiyordu ve başka arkadaşlarım vardı.

Joaquin Font, Fortaleza Psikiyatri Kliniği, Tlalnepantla, Meksiko DF, Eylül 1985. Deprem olduğu gün Laura Damián'ı yeniden gördüm. Uzun zamandan beri böyle hayaller görmüyordum. Bir şeyler, düşünceler, özellikle de acılar hayal ediyordum, ama Laura Damián'ı görmüyordum, Laura Damián'ın silik görüntüsü, hayal meyal sezilen dudakları her şeye rağmen iyi olduğunu söylüyordu. Meksika'da olsun, Meksikalıların evlerinde olsun, ya da Meksikalıların kafalarının içinde olsun, iyi. Suç yuttuğum sakinleştiricilerindi, gerçi Fortaleza'da tasarruf etmek için hastalara sadece bir, en çok iki hap veriyorlardı, o da fazla tedirgin olanlara. Yani belki de sakinleştiricilerin suçu yoktu. Bildiğim bir şey varsa çoktandır Laura Damián'ın hayali karşıma çıkmıyordu, yer sarsılmaya başlayınca gördüm onu. Ve o zaman anladım ki felaketin ötesinde her şey iyi gidiyordu. Belki de felaket ânında her şey yok olmamak için iyileşiyordu. Birkaç gün sonra kızım beni görmeye geldi. Depremden haberin oldu mu? diye sordu. Oldu elbette, olmaz mı! diye yanıtladım. Çok ölü var mı? Yok, çok değil ama gene de epey ölü var, dedi kızım. Çok tanıdık öldü mü? Bildiğim kadarıyla tanıdıklardan kimse ölmedi, dedi kızım. Zaten iyice azalan dostlarımızın ölmek için Meksiko depremine ihtiyaçları yok, dedim. Bazen senin deli olmadığını düşünüyorum, dedi kızım bunun üzerine. Deli değilim, sadece aklım karışık dedim. Ama bu şaşkınlık çok uzun sürdü, dedi kızım. Zaman bir yanılsama, dedim ve uzun zamandır görmediğim, hatta hiç görmemiş olduğum insanları düşündüm. Elimde olsa seni buradan çıkarırım, dedi. Acelesi yok, dedim ve ta eskilerden gelip

ağır adımlarla sonsuzluğa, ya da hiçliğe giden Meksiko depremlerini düşündüm. Bana kalsa seni hemen bu gün çıkarırım, dedi kızım. Kafanı yorma, zaten özel hayatında yeterince sorunun vardır. Kızım yüzüme baktı ve yanıt vermedi. Depremde Fortaleza'daki hastalar yataklarından düştüler, yani yatağa bağlanmamış olanlar. Hastaları kontrol edecek kimse yoktu, yollara döküldüler, şehre dek yürüdüler, ailelerinden haber almak istiyorlardı. Birkaç saat boyunca deliler kendi kafalarına göre hareket ettiler. E, ne yaptılar? dedi kızım. Pek bir şey yapmadılar, kimisi dua etti, kimisi avluya çıktı, çoğu yataklarına ya da yere yatıp uyudu. Ne şanslılar, dedi kızım. Ya sen ne yaptın? diye sordum düşünceli davranmış olmak için. Hiç, alt katta oturan bir arkadaşın dairesine indim, üçümüz orada kaldık. Kim, üçünüz? Arkadaşım, oğlu ve ben. Arkadaşlardan kimse ölmedi mi? Hiç kimse ölmedi. Emin misin? Gayet eminim! Ne kadar farklıyız, dedim. Neden? diye sordu kızım. Çünkü ben Fortaleza'dan çıkmadan birden fazla arkadaşımın ezilerek öldüğünü biliyorum. Kimse ölmedi, dedi kızım. Aynı şey, aynı şey, dedim. Bir süre Fortaleza'nın tüylerine bok sıvaşmış kuşlar, melekler gibi dolanan delilerini seyrederek sessiz kaldık. Ne acı, dedi kızım ya da ben öyle duydum. Sanırım ağlamaya başladı ama ben aldırmaz gibi yaptım ve başarılı oldum. Laura Damián'ı hatırlıyor musun? diye sordum. Çok az tanımıştım, dedi kızım, sen de az tanıyordun. Ben babasının çok yakın arkadaşıydım, dedim. Demir kapının yanında bir deli çömelip kusmaya başladı. Babasıyla Laura Damián öldükten sonra arkadaş oldun, dedi kızım. Hayır, ben başına o felaket gelmeden arkadaşıydım Álvaro Damián'ın. Peki öyle olsun, şimdi bunun için tartışmayalım. Sonra, kentin her yanında yürütülen, onun da katıldığı, ya da katılmayı sürdürdüğü ya da katılmak istediği (ya da uzaktan gördüğü) kurtarma çalışmalarından, ve annesinin kesin olarak Meksiko'dan başka bir yere gitmek istediğinden söz etti. Bu ilgimi çekti. Nereye? dedim. Puebla'ya. Beni ne yapmayı düşündüklerini sormak isterdim, ama Puebla'yı düşünürken sormayı unuttum. Sonra kızım gitti, ben Laura Damián'la baş başa kaldım, Laura Damián'la ve La Fortaleza'nın delileriyle. Laura'nın sesi ve görünmeyen dudakları endişelenmememi, karım Puebla'ya gidecek olursa benim yanımda kalacağını, kimsenin beni tımarhaneden atmaya-

cağını ve günün birinde atsalar bile onun benim yanımda olacağını söyledi. Ah, Laura, ah! diye iç çektim. Sonra Laura beni duymamış gibi Meksika şiirinin ne âlemde olduğunu, Meksiko'nun genç lirik şairlerinin uzun ve kanlı ilerleyişinin nasıl gittiğini sordu. Ben de iyi gidiyor, dedim. Yalan söyledim, iyi gidiyor, hemen bütün şairler şiirlerini bastırıyorlar, şimdi deprem oldu ya yıllarca kullanabilecekleri kadar bol malzemeleri olacak, dedim. Hayır, bana depremden söz etme, şiirden söz edelim, kızın sana başka ne anlattı, dedi Laura Damián. O anda kendimi yorgun hissettim, derin bir yorgunluk çöktü üstüme: İyi Laura, hepsi çok iyiler, dedim. Hâlâ benim şiirlerim okunuyor mu? Okunuyor Laura, dedim. Bana yalan söyleme Quim. Yalan değil, dedim ve gözlerimi kapattım.

Gözlerimi açtığımda avluda dolanan deliler etrafımda çember olmuşlardı. Başkası olsa korkar, avaz avaz bağırır, çığlıklar atar, dua eder, soyunur, çılgın bir futbolcu gibi koşmaya başlar, yörüngesinden fırlamış bir gezegen gibi dönüp duran bakışlar altında erirdi. Ama ben bunların hiçbirini yapmadım. Deliler çevremde dönüyorlardı ve ben Rodin'in düşünen adamı gibi dingin kaldım, bir delilere bir yere baktım, yerde birbirlerine savaş açmış kırmızı ve siyah karıncalar gördüm, hiçbir şey demedim, hiçbir şey yapmadım. Gökyüzü masmaviydi. Taşlar ve toprakla örtülü yer açık kestane rengiydi. Bulutlar apaktı ve batıya doğru koşturuyordu. Sonra bir oyun tahtası üzerindeki pullar gibi dolanan iyice çıldırmış delilere baktım ve yeniden yumdum gözlerimi.

Xóchitl García, Montes sokağı, Devrim Anıtı yakınlarında, Meksiko DF, Ocak 1986. Tuhaflık şiirlerimi bastırmak isteyince başladı. Uzun süre yazdım, düzelttim, yeniden yazdım, birçok şiiri çöpe attım; ama şiirlerimi bastırmaya karar verince dergilere ve gazete eklerine göndermeye başladım. María beni uyardı. Yanıt vermezler, hatta okumazlar bile, şahsen gidip yüz yüze konuşman gerek. Ben de öyle yaptım. Bazıları kabul etmedi. Ama kimi dergilerin yayın yönetmeni ya da edebiyat sorumlusuyla konuştum. Bana hayatımı, neler okuduğumu, o güne dek hangi çalışmalarımın basıldığını, hangi atölyelere katıldığımı, üniversite eğitimimi sordu-

lar. Saflık ettim, damardan gerçekçilerle ilişkilerimi anlattım. Konuştuğum kişilerin çoğu damardan gerçekçilerin adını bile duymamıştı, ama grup ilgilerini çekti. Damardan gerçekçiler mi? Allah allah, onlar da kim? Bunun üzerine az çok kim olduklarını, geçmişlerini kısaca anlattım. Gülümseyerek dinliyorlardı, bazıları kimi adları not etti, daha çok bilgi istiyorlardı, sonra da teşekkür edip arayacaklarını, mektupla cevap yazacaklarını ya da on beş gün sonra uğrarsam yanıt vereceklerini söylüyorlardı. Bazıları ise Ulises Lima ile Arturo Belano'yu hayal meyal anımsıyordu, gerçi örneğin Ulises'in hâlâ hayatta olduğundan, Belano'nun artık Meksiko'da yaşamadığından haberleri yoktu ama onları tanımışlardı, Ulises ve Arturo'nun şairlerle beraber olduklarını, şiir günlerine katıldıklarını, aykırı düşüncelerini, Efraín Huerta'yla dostluklarını anımsıyorlar ve bana uzaydan gelmişim gibi bakıyorlardı. Ha, demek sen damardan gerçekçiydin, öyle mi? diyorlardı, sonra hiçbir şiirimi basamayacaklarını söyleyip özür diliyorlardı. Her seferinde biraz daha umutsuz yanına koştuğum María bunun doğal olduğunu, Meksika edebiyatının, büyük olasılıkla bütün Latin Amerika edebiyatının böyle, katı bir tarikat gibi olduğunu, bağışlanmanın pahalıya mal olduğunu söyledi. Ama ben bir şey yapmadım ki bağışlanmak isteyeyim, diyordum. Biliyorum, ama şiirlerini bastırmak istiyorsan damardan gerçekçilerin adını anmasan daha iyi.

Ne olursa olsun, teslim olmadım. Gigante'de çalışmaktan usanmıştım, şiirlerimin saygıya değilse bile biraz dikkate değer olduğunu düşünüyordum. Zamanla başka dergiler buldum, şiirlerimi bastırmak istediğim dergiler değildi bunlar, başka türden dergilerdi, on altı milyonluk bir kentte bir biçimde türeyen dergilerdi. Yayın yönetmenleri, yayın sorumluları korkunç erkekler ya da kadınlardı. Eğer uzun süre suratlarına bakacak olursan bataklıktan çıktıklarını anlıyordun, yeraltı çalışanları ile itirafçı katil karışımı tipler. Ama bunlar, damardan gerçekçilerin adını bile duymamışlardı ve senden hikâyeler anlatmanı istemiyorlardı. Edebiyat dünyaları Vasconcelos'la son buluyordu (ve büyük olasılıkla onunla başlıyor, onunla bitiyordu), ama aynı zamanda sadece ismini duydukları Mariano Azuela'ya, Yáñez'e, Martín Luis Guzmán'a hayran olduklarını anlamak mümkündü. Bu dergilerden birinin adı *Tamal*'di, müdürü de

Fernando López Tapia. İlk şiirim bu derginin kültür sayfasında basıldı ve ilk çekimi López Tapia'nın elinden aldım. O gece çeki bozdurup María ve Franz'la birlikte kutlamak için sinemaya gittik, sonra da şehir merkezinde bir restoranda yemek yedik. Koşuşturarak yemekten bıkmıştım, kendime bir kıyak çekmek istedim. O günden sonra şiir yazmayı bıraktım, en azından eskisi kadar çok yazmıyordum. Günlük haber yazıları, Meksiko hikâyeleri, şehir hikâyeleri, herkesin varlığını unuttuğu parklar hakkında makaleler, eski kolonyal dönemden kalma evler üzerine denemeler yazıyor, kimi metro hatlarında söyleşiler yapıyordum. Hemen hemen bütün yazdıklarım basılıyordu. Fernando López Tapia derginin bir köşesinde bana yer açıyordu. Cumartesileri Franz'la Chapultepec ormanlarına gitmek yerine onu dergiye götürüyordum, o önüne koyduğum yazı makinesiyle oynarken ben de bir sonraki sayının hazırlanmasına yardım ediyordum. *Tamal*'de sürekli çalışan çok az eleman vardı, para sorunu yüzünden, sürekli bir dergi çıkarmak çok masraflıydı.

Grafik tasarım öğrendim, düzeltme öğrendim, bazen fotoğraf seçimini bile ben yapıyordum. Herkes Franz'ı çok seviyordu. Dergide kazandığım para Gigante'deki işimi bırakmam için yeterli değildi tabii ki. Ama bu hali bile iyiydi, süpermarkette çalışırken, hele işlerin yoğun olduğu zamanlar, örneğin cuma günleri öğleden sonra ya da pazartesi sabahları, zaman geçmek bilmiyordu. O zaman ben de otomatiğe bağlanıp bir sonraki makalemi düşünüyordum, Coyoacán'daki seyyar satıcıların, ya da Villa'da ateş püskürenlerin hikâyelerini, işte ne aklıma gelirse onları düşünüyordum, ve böylece zaman daha çabuk geçiyordu. Bir gün Fernando López Tapia, sanırım ikinci, üçüncü sınıf siyasetçi arkadaşlarının kısa özgeçmişlerini yazmamı önerdi, ama kabul etmedim. Dikkatimi çeken konular dışındaki konularda yazamayacağımı söyledim. 10 Mayıs mahallesindeki evlerin ne özelliği var ki, onlar neden dikkatini çekiyor? diye sordu. Ne yanıt vereceğimi bilemedim, ama ilk kararımın arkasında durdum. Bir gece de beni yemeğe davet etti. María'ya Franz'a göz kulak olmasını rica ettim ve Roma Sur'da bir restorana gittik. Doğrusu daha iyi, daha lüks bir yere gideceğimizi umuyordum, ama pek doğru dürüst bir şey yiyemesem de iyi vakit geçirdim, çok eğlendim. O gece *Tamal*'in yayın müdürüyle seviş-

tim. Çok uzun süredir hiçbir erkekle yatmıyordum, bu deneyim de pek keyif verici olmadı. Bir hafta sonra yine beraber olduk, daha sonraki hafta da. Bazen bütün geceyi uykusuz geçirmek, ertesi sabah erkenden işe gitmek, uyurgezer gibi bütün gün mallara etiket yapıştırmak gerçekten çok yorucu oluyordu. Ama yaşamak istiyordum ve ta içimden bir ses bunu yapmalısın Xóchitl diyordu.

Bir gece Fernando López Montes sokağındaki evime damlayıverdi. Onu María'yla tanıştırdım. Başlangıçta María soğuk davrandı, sanki kendisi bir prensesmiş, Fernando da zavallı cahil bir köylüymüş gibi. Neyse ki Fernando iğnelemelerinin farkına varmadı. Bunun dışında iyi davrandı. Bu da hoşuma gitti. Bir süre sonra María evine çıktı, ben Fernando ve Franz'la yalnız kaldım. Fernando beni görmek istediğini, bunun için geldiğini söyledi. Beni görmüştü ama daha uzun süre benimle olmak istiyordu, öyle dedi. Belki de saçma ama bana böyle şeyler söylemesi hoşuma gidiyordu. Sonra yukarı çıkıp María'yı çağırdım, dördümüz birlikte bir restorana gittik. O gece çok güldük. Bir hafta sonra, María'nın şiirlerini *Tamal* dergisine götürdüm, bastılar. Mademki arkadaşın şiir yazıyor, söyle ona dergimizin sayfaları emrindedir, dedi Fernando López Tapia. Ama çok geçmeden María'nın üniversitede okumuş olmasına karşın düzyazıyı, şiirsel olma iddiasında olmayan düzyazı demek istiyorum, doğru dürüst, doğru noktalama ve sözdizimiyle yazamadığını gördüm. Günlerce dans üzerine bir makale yazmaya uğraştı, ama ne kadar gayret ettiyse de beceremedi, ben de çok yardım ettim ama olmadı. Sonunda ortaya çok iyi bir şiir çıktı, adı "Meksika'da Dans", bana okuttuktan sonra öteki şiirlerinin yanına koyup unuttu. María şair olarak güçlüydü, benden çok daha iyi olduğu kesin, ama düzyazıyı beceremiyordu. Yazık oldu. Hemen oracıkta *Tamal*'e katkıda bulunma olasılığı son buldu. Sanırım pek umurunda değildi, zaten dergiyi sevmiyordu, kendine yaraşır bulmuyordu. Ne yapalım María böyle, ben onu olduğu gibi seviyorum.

Fernando López Tapia ile ilişkim bir süre daha devam etti. Evliydi, ben zaten ilk günden şüphelenmiştim. İki oğlu vardı, büyük oğlu yirmi yaşındaydı, karısından ayrılmayı düşünmüyordu (ben de buna izin vermezdim). Birkaç kere iş yemeklerinde eşlik ettim. Beni en etkin yardımcım diye tanıtıyordu. Ben de gerçekten öyle ol-

maya çalışıyordum. Öyle haftalar oldu ki bir yandan Gigante'deki işim, bir yandan dergide çalışmak, günde ancak üç saat uyuyordum. Ama umurumda değildi, işler tam benim istediğim gibi yürüyordu, her şey iyi gidiyordu. Ama *Tamal*'de başka şiirim yayımlansın istemedim, kültür sayfalarına el koydum ve Jacinto'nun, yapıtlarını tanıtacak başka bir yayın organı bulamayan başka arkadaşların şiirlerini bastım. Ve çok şey öğrendim. Bir derginin redaksiyonuyla ilgili ne kadar ayrıntı varsa hepsini öğrendim. Kurgu öğrendim, habercilerle pazarlık etmeyi öğrendim, matbaacıları idare etmeyi öğrendim, önemli kişilerle konuşmayı öğrendim, öğrendim de öğrendim. Kimse Gigante'de çalıştığımı bilmiyordu elbette, herkes Fernando López Tapia'nın verdiği parayla geçiniyorum sanıyordu, ya da üniversitede okuduğumu. Benim hiç üniversiteye gitmediğimden, hatta liseyi bile bitirmediğimden haberleri yoktu. Bunun da hoş bir yanı vardı, bir Külkedisi masalı yaşar gibiydim, sonra Gigante'ye gidip kasiyerlik, tezgâhtarlık yapmam gerekse de umurumda değildi. Ne yapıp edip iki yerde çalışmak için güç buluyordum. *Tamal*'de yaptığım işi sevdiğim için ve çok şey öğrendiğim için çalışıyordum; Gigante'de Franz'a bakmak, giysilerini, okul araç gereçlerini almak, Montes'teki evimizin kirasını ödemek zorunda olduğum için çalışıyordum. Çünkü babamın durumu iyi değildi, zavallıcık kira için para yardımı yapamıyordu, Jacinto'nunsa kendine yetecek kadar bile parası yoktu. Kısacası, Franz'ı tek başıma büyütmek için çalışmam gerekiyordu. Ben de çalışıyordum, yazıyordum ve öğreniyordum.

Bir gün Fernando López Tapia benimle konuşması gerektiğini söyledi. Yanına gidince onunla yaşamamı istediğini söyledi. Şaka yapıyor sandım, Fernando bazı sabahlar böyle fikirlerle kalkardı yataktan, birlikte yaşamak arzusuyla. Muhtemelen bir otele gidip sevişiriz, böylece beni bir eve yerleştirme hevesi geçer diye düşündüm. Ama bu kez teklif ciddiydi. Karısını bırakmak diye bir şey söz konusu değildi elbette, en azından hemen bırakmayı düşünmüyordu. Her şey yavaş yavaş, sırasıyla, diyordu, bunlar onun sözleri. Günlerce bu olasılığı konuştuk. Daha doğrusu Fernando olurları olmazları sıralıyordu, ben dinliyor ve düşünüyordum. Hayır deyince bayağı bir düş kırıklığına uğradı, birkaç gün sürdü bana kızgınlığı. O sıralar, artık ben de yazılarımı başka dergilere götürmeye başla-

mıştım. Bir çoğundan hayır yanıtı geldi, ama birkaçı kabul etti. Fernando'yla ilişkim, neden bilmem, daha da kötüye gitti. Her yaptığımı eleştiriyordu, hatta yatakta şiddet kullanmaya başladı. Bazen de şefkatli oluyor, armağanlar veriyordu, durup dururken ağlıyor, geceler hep zilzurna sarhoş son buluyordu.

Adımın başka dergilerde çıktığını görmek benim için büyük başarıydı. İçime bir güven duygusu geldi, o andan itibaren Fernando López Tapia'dan ve *Tamal* dergisinden uzaklaşmaya başladım. İlk başta kolay olmadı, ama ben güçlüklere alışkındım, bir an için olsun gözüm korkmadı. Daha sonra bir gazetede düzeltmen olarak iş buldum ve Gigante'den çıktım. İşten ayrılmamı Jacinto, María ve Franz'la yemek yiyerek kutladık. O akşam yemek yerken Fernando López Tapia beni görmeye geldi, ama kapıyı açmak istemedim. Bir süre sokakta bağırdı çağırdı, sonra gitti. Jacinto'yla Franz pencereden bakıp güldüler. Ne kadar çok benziyorlar birbirlerine. María'yla ben pencereye yaklaşmak bile istemedik, isteri krizine tutulmuş gibi yaptık (belki de rol yapmıyorduk). Aslında sadece bakıştık ve ağzımızdan tek bir sözcük çıkmadan birbirimize söylemek istediklerimizi söyledik.

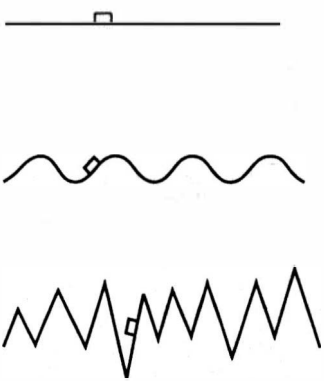
Işıkları söndürdüğümüzü anımsıyorum, sokaktan Fernando'nun kısık kısık haykırışları geliyordu, umutsuz haykırışlar, sonra sessizlik oldu. Franz: Gidiyor, götürüyorlar, dedi. María'yla tekrar birbirimize baktık, ama bu kez rol yapmadan, ciddi ciddi bakıştık. Yorgunduk ama kutlamaya devam etmek istiyorduk, birkaç saniye daha bekledim ve ışıkları açtım.

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Bunun üzerine çocuklardan biri sordu: Cesárea Tinajero'nun şiirleri nerede? Ve ben Generalim Diego Carvajal'in ölüm bataklığından, anısının kaynayan yarasından –öyle bir yara ki anlaşılır, sineye çekilir gibi değil– Demokles'in kılıcı gibi başımızın üzerinde sallanan bu yaradan uzaklaşıp dedim ki: En son sayfada çocuklar. Ve tazecik, dikkat kesilmiş yüzlerine baktım, eski sayfaları çeviren parmaklarını inceledim, sonra yeniden yüzlerini inceledim. Onlar da bana bak-

tılar: Aman, düşmeyesin Amadeo. İyi misin? Sana bir kahve yapalım mı Amadeo? dediler. Hay Allah, sandığımdan sarhoş olmuşum diye geçirdim içimden. Yerimden kalktım, kararsız adımlarla salondaki aynaya yaklaştım, yüzüme baktım. Hâlâ aynı bendim. Tam olarak o iyi kötü alıştığım ben değildim, ama yine de bendim işte. Kahve değil, bana bir tekila gerek çocuklar, dedim. Kadehimi getirip doldurdular, ancak tekilamı içtikten sonra ayrılabildim dayandığım aynadan, yani ellerimi eski aynanın yüzeyinden ayırdım demek istiyorum (tabii ayırır ayırmaz aynanın yüzeyinde kalan parmak izlerini görmezden gelemedim, koro halinde bir ağızdan anlaşılamayacak kadar hızlı bir şeyler fısıldayan on minnacık dudak gibiydi izler). Koltuğuma dönünce çocuklara bir kez daha ne düşündüklerini sordum; işte artık Cesárea Tinajero'nun gerçek bir şiiri karşılarındaydı, arada sözlü anlatım olmadan, şiirin kendisi gözlerinin önündeydi. Önce bana baktılar, sonra dergiyi ikisi birden tutarak yirmili yılların bataklığına daldılar. Hay Allah Amadeo, onun eserlerinden bir tek bu mu var sende? Tek basılmış şiiri bu mu? dediler. Ben de, evet çocuklar, dedim, belki de sadece fısıldadım. Gerçekten ne hissettiklerini daha iyi anlamak için ekledim: Hayal kırıklığına uğratıyor, değil mi? Ama sanırım beni duymadılar. Biri, galiba Şilili olan, düşünceli görünüyordu. Meksikalı dostu gülümsüyordu. Bu çocukları yüreklendirmek imkânsız, bir süre düşündüm, sonra başımı öteki yana çevirdim ve konuşmaktan vazgeçtim, ayaklarımı uzattım, kemiklerim takır tukur etti. Çocuklardan biri her yanımın tamam olduğundan emin olmak ister gibi dönüp şöyle bir baktı, sonra yine Cesárea'ya döndü. Esnedim, belki de iç çektim ve bir an gözümün önünden, ama ta uzaklardan, Cesárea ve arkadaşları geçti. Meksiko'nun kuzeyinde bir bulvarda yürüyorlardı, ve arkadaşları arasında kendimi gördüm, ne tuhaf! Gene esnedim, çocuklardan biri suskunluğunu bozdu, berrak ve keskin bir sesle şiirin ilginç olduğunu söyledi, öteki de hemen destekledi ve ilginç olmakla kalmayıp çocukluğunda bu şiiri görmüş olduğunu ekledi. Nasıl yani? dedim. Rüyamda, yedi yaşımda olmalıyım, ateşim vardı, dedi. Cesárea Tinajero'nun şiirini gördün, öyle mi? Yedi yaşındayken? Peki anladın mı? Anlamını biliyor muydun? Çünkü bir anlamı olmalı, öyle değil mi? İkisi birden bana baktılar ve: Hayır Amadeo, bir şiirin illa ki bir

anlamı olması gerekmiyor, şiir olması yeterli; ama bu, yani Cesárea'nınki, aslında şiir bile değil, dediler. Verin bakayım, dedim, sadaka isteyen bir dilenci gibi elimi uzattım, *Caborca* dergisinin yeryüzündeki yegâne sayısını ağrılı parmaklarıma tutuşturdular. Ve defalarca gördüğüm şiiri bir kez daha gördüm:

Sion

Ve çocuklara sordum: Çocuklar, bu şiirden ne sonuç çıkardınız? Ben kırk yıldır bakıyorum, hiçbir şey anlamadım. Doğrusu bu. Size niye yalan söyleyeyim! Bu şiir bir şaka, Amadeo, çok ciddi bir şeyi gizleyen bir şaka. Ama ne demek istiyor? dedim. Bırak da biraz düşünelim, Amadeo, dediler. Elbette düşünün, işte bıraktım. Biraz düşünelim, bakalım bilinmezi bulup içini rahatlayabilecek miyiz, dediler. İstemez miyim, isterim elbette rahatlamak. Sonra biri kalktı banyoya gitti, öteki mutfağa gitti, onlar evin içinde fırıl fırıl, cehennem zebanisi gibi dolanırken ben de koltuğumda uyukladım. Bıraktım dolaşsınlar anıların cehenneme döndürdüğü evimde ve uyuklamaya başladım. Çok geç olmuştu, çok içmiştik. Arada bir yürüdüklerini, kaslarını açmak ister gibi egzersiz yaptıklarını duyuyordum, arada bir de konuşmalarını duyuyordum, birbirlerine sorular soruyor, cevaplandırıyorlardı. Herhalde bazı sorular çok ciddi sorulardı, çünkü soruyla cevap arasında uzun sessizlikler oluyordu; öteki sorularsa pek ciddi olmasa gerek, çünkü gülüşüyorlardı. Ah,

ah! Ah bu gençler, diye geçirdim içimdem. Ne güzel bir akşam, çoktandır bu kadar çok içmiyordum, böyle sohbet etmemiştim, bu kadar çok eskileri anmamıştım, bu kadar güzel vakit geçirmemiştim. Gözlerimi açtığımda çocuklar ışığı yakmışlardı, önümde dumanları tüten bir fincan kahve vardı. İç kahveni, dediler. Emirleriniz başım üstüne, dedim. Ben kahvemi içerken karşıma oturmuş *Caborca*'daki öteki yazıları tartışıyorlardı. Hadi bakalım, esrar neymiş, söyleyin, dedim. Yüzüme baktılar ve: Esrar filan yok Amadeo, dediler.

18

Joaquín Font, Colima sokağı, Condesa mahallesi, Meksiko DF, Ağustos 1987. Özgürlük asal sayı gibidir. Eve döndüğümde her şey değişmişti. Karım artık bu evde yaşamıyordu. Odamda benden biraz daha yaşlı ve tiyatro yönetmeni olan erkek arkadaşıyla birlikte kızım Angélica kalıyordu şimdi. Küçük oğlum bahçedeki küçük eve yerleşmiş, yüz hatlarında bariz yerli izleri olan bir kızla yaşıyordu. O da Angélica da bütün gün çalışıyorlardı, çok kazanmıyorlardı ama bütün gün çalışıyorlardı. Öteki kızım, María, Devrim anıtına yakın bir yerde bir otelde kalıyordu, kardeşlerini neredeyse hiç görmüyordu. Karım, anladığım kadarıyla, yeniden evlenmişti. Tiyatro yönetmeni oldukça anlayışlı bir insan çıktı. Vieja Segura'nın dostu ya da öğrencisiydi, tam bilemiyorum, ne çok parası vardı, ne de şansı, ama günün birinde sahneye iyi bir oyun koyacağına, üne kavuşup şansının değişeceğine inanıyor ve o günlerin gelmesini bekliyordu. Akşamları yemek yerken bu konulardan söz etmekten hoşlanıyordu. Oğlumun kız arkadaşıysa ağzını açmıyordu. Kızı sempatik buldum.

İlk gece salonda uyudum. Kanepenin üstüne bir örtü örttüm, uzandım ve gözlerimi yumdum. Sesler her zamankinin aynıydı. Ama yanılıyordum. Başlangıçta ne olduğunu ayırt edemesem de sesleri farklı kılan bir şey vardı. Evet farklıydılar ve bırakmıyorlardı uyuyayım. Böylece kanepede oturarak geçirmeye başladım geceleri, televizyon açık oluyordu, gözlerimi kısıyordum. Sonra oğlumun eski odasına geçtim, moralim düzeldi. Sanırım odada hâlâ kaygısız, keyifli bir yeniyetme havası vardı, o odayı bu yüzden sevdim. Bilmiyorum. Her halükârda üç gün sonra odaya benim kokum sinmişti, yani artık oda yaşlı kokuyordu, deli kokuyordu. Ve her şey yeniden eskisi gibi oldu. Bunalıyordum, ne yapacağımı bilemiyor-

dum. O bomboş evde çocuklarımdan biri gelene dek kıpırdamadan oturuyordum. Geldiklerinde onlarla iki çift laf ediyorduk. Bazen telefon çalıyordu, ben yanıt veriyordum. Buyurun? Kiminle görüşüyorum? Kimse beni tanımıyordu, ben de kimseyi tanımıyordum.

Eve dönüşümden bir hafta sonra mahallede gezintiler yapmaya başladım. İlk gezintilerim kısaydı, evin bulunduğu adanın çevresinde dolanıp hemen eve geri dönüyordum. Sonra sonra, yüreklenir gibi oldum ve her seferinde biraz daha uzağa gitmeye başladım. Mahalle değişmişti. İki kere saldırıya uğradım. Birincisinde ellerinde mutfak bıçağı olan çocukların saldırısına uğradım. İkinci saldırıyı yapanlar büyük adamlardı, cebimden para çıkmayınca bir temiz patakladılar. Ama ben artık acı duymuyorum, o yüzden aldırmıyorum. La Fortaleza'da öğrendiklerimden biri de bu. Akşam, Lola, oğlumun kız arkadaşı, yaralarıma tentürdiyot sürdü, nerelere gitmemem gerektiğini öğütledi. Ara sıra dövülmekten rahatsız olmadığımı söyledim. Hoşuna mı gidiyor? diye sordu. Hoşlanmıyorum, her gün döverlerse hoşuma gitmez, dedim.

Bir akşam tiyatro yönetmeni INBA'dan burs alacağını söyledi. Kutladık. Oğlumla kız arkadaşı bir şişe tekila almaya gittiler, yönetmenle kızım güzel bir yemek hazırladılar, ama doğrusunu söylemek gerekirse ikisi de yemek yapmayı bilmiyorlar. Ne yemek yaptılar hatırlamıyorum. Yemek işte. Ben hepsinden yedim. Ama pek iyi değildi. Bu işleri karım iyi yapardı, ama o şimdi başka yerde yaşıyor, böyle önceden programlanmamış yemeklere katılmıyor. Masaya oturdum ve titremeye başladım. Kızımın bana baktığını hatırlıyorum, kendimi kötü hissedip hissetmediğimi sordu. Sadece üşüyorum, dedim, doğru söylüyordum, yaşlandıkça daha çok üşür oldum. Bir kadeh tekila iyi gelirdi, ama ne tekila ne de herhangi bir alkollü içki içebiliyorum. Böyle titreye titreye oturdum, yemeğimi yedim, konuşmaları dinledim. Daha iyi bir gelecekten söz ediyorlardı. Abuk sabuk şeyler söylüyorlardı, ama aslında daha iyi bir gelecekten söz ediyorlardı. Gerçi bu geleceğin ne oğlum ve kız arkadaşıyla, ne de benimle ilgisi vardı ama biz de gülümsüyorduk, anlatıyorduk, planlar yapıyorduk.

Bir hafta sonra bursu verecek daire bütçe kısıtlaması nedeniyle kapatılınca yönetmen eli boş ortada kaldı.

Anladım ki benim harekete geçme zamanım gelmişti. Hareketlendim. Kimi eski arkadaşlara telefon ettim. Başlangıçta kimse beni hatırlamadı. Nerelerdeydin? diyorlardı. Nereden çıktın? Neler yaptın? Ben de onlara yurtdışında olduğumu söylüyordum. Akdeniz'de dolaştım, İtalya'da, İstanbul'da yaşadım. Kahire'de binaları inceledim, gelecek vaat eden bir mimarisi var. Gelecek vaat eden mi? Evet, cehennem vaat ediyor. Tlatelolco'daki binalar gibi, ama daha az yeşil sahası olan binalar. Ciudad Satelite gibi ama suyu yok. Netzahualcóyotl gibi. Bütün mimarları, hepimizi öldürmeliler. Tunus'a gittim, Marakeş'e gittim. Marsilya, Venedik, Floransa ve Napoli'ye gittim. Ne mutlu sana Quim. Niye döndün? Meksika kötüye gidiyor, çaresi de yok. Herhalde haberin olmuştur. Haberim var, diyordum. Kızlarım gittiğim otellere Meksika gazetelerini gönderiyorlardı, haberleri izliyordum. Ama Meksika benim vatanım, özlüyordum. İnsan hiçbir yerde burada olduğu gibi olamıyor. Alay mı ediyorsun Quim, ciddi değilsin herhalde? Çok ciddi söylüyorum. Ciddi mi söylüyorsun? Yemin ederim, çok ciddiyim. Kimi sabahlar kahvaltımı ederken Akdeniz'i seyrediyordum, Avrupalıların çok düşkün oldukları o yelkenliler bazen bana Meksiko'yu, Meksiko' daki kahvaltıları anımsatıyordu, gözlerimden yaşlar boşanıyordu, ve er ya da geç Meksiko'ya döneceğimi biliyordum. Bazen aralarından biri: Baksana, sen bir psikiyatri kliniğine yatmamış mıydın? Evet, ama çok oluyor, hastaneden çıkar çıkmaz yurtdışına gittim, diyordum ben de. Doktor tavsiyesi. Arkadaşlarım bu çıkışlarıma gülüyorlardı, çünkü hikâyeleri yeni motiflerle süslüyordum. Ah, ne adamsın Quim! diyorlardı, ben de fırsattan istifade bana uygun bir iş biliyorlar mı, diye soruyordum, herhangi bir mimarlık bürosunda küçük bir iş, sürekli bir iş bulana dek çalışabileceğim geçici bir iş örneğin. O zaman genellikle iş durumlarının kötü olduğunu, mimarlık bürolarının birbiri ardına kapandığını söylüyorlardı. Andrés del Toro kapağı Miami'ye atmıştı, Refugio Ortiz de Montesinos bürosunu Houston'a nakletmişti, bu kadarı bir fikir edinmem için yeterliydi, böyle diyorlardı. Ben de bir fikir edinmiş oluyordum, hatta daha da fazlasını, ama aramayı, mutlu dünya gezisi maceralarımı anlatarak sabırlarını taşırmayı sürdürüyordum.

Bu kadar çok ısrar edince sonunda tanımadığım bir mimarın

bürosunda çizimci olarak iş buldum. Mesleğe yeni başlayan bir gençti, benim çizimci değil de mimar olduğumu öğrenince bana sempatiyle yaklaştı. Akşamları büroyu kapayınca Ampliación Popocatépetl'in Cabrera sokağı tarafında bir bara gidiyorduk. Barın adı El Destino idi, yani kader, orada oturup mimarlıktan, politikadan (genç adam Troçkistti), yolculuklardan, kadınlardan söz ediyor, sohbeti koyulaştırıyorduk.

Adı Juan Arenas'tı. Bir de ortağı vardı, ama ben onu çok az görüyordum. Elli yaşlarında şişman bir adamdı. O da mimardı ama daha çok gizli ajana benziyordu. Büroya çok az uğruyordu, yani büronun gediklileri Juan Arenas ve bendik. Pek iş olmadığı için de günün büyük bölümünü sohbet ederek geçiriyorduk. Akşamları evime kadar götürüyordu, şehrin bir ucundan ötekine gidene dek o kâbusa dönüşen trafikte, Juan Arenas'ın benim mutlu yeniden doğuşum olduğunu düşünüyordum.

Bir gün onu yemeğe davet ettim. Günlerden pazardı. Evde kimse yoktu, çorba yaptım, bir de omlet. Yemeğimizi mutfakta yedik. Bahçeden gelen kuş seslerini dinleyerek, candan bir genç olan ve iştahla yiyen Juan Arenas'ı seyrederek orada yemek hoştu. Yalnız yaşıyordu. Meksiko'dan değildi, Madero'dan geliyordu, zaman zaman bu büyük kentte kendini yalnız hissediyordu. Daha sonra erkek arkadaşıyla kızım geldi, bizi televizyon seyrederek kâğıt oynarken buldular. Sanırım ilk görüşte Juanito Arenas kızımdan hoşlandı, o günden sonra ziyaretleri sıklaştı. Bazen ben hayal kuruyordum, hepimiz birlikte, iki kızım, oğlum, tiyatro yönetmeni, Lola ve Juan Arenas Colima sokağındaki evimde yaşıyormuşuz. Karım yoktu, onu bu evde yaşarken görmüyordum. Ama olaylar gördüğümüz rüyalardaki gibi gelişmiyor. Bir gün Juan Arenas ve ortağı büroyu kapattılar, hiçbir şey söylemeden yok oldular.

Yeniden eski arkadaşlarıma telefon edip yardım istemeye başladım. Deneyimlerim bana çizimci olarak iş aramanın mimar olarak iş bulmaktan daha kolay olduğunu öğretmişti. Böylece kısa sürede çalışmaya başladım. Bu kez Coyoacán'da bir büroda iş buldum. Bir gece patronlarım beni bir partiye davet ettiler. Önümdeki öteki seçenek en yakın metro istasyonuna gidip eve dönmekti, büyük olasılıkla evde kimsenin olmayacağını düşününce daveti kabul

ettim. Parti benim evime oldukça yakın bir evde veriliyordu. Bir an ev bana yabancı gelmedi. Daha önce bu eve gitmiş olabileceğimi düşündüm. Ama hayır, sonra anladım ki gitmemişim. Ev tanıdık gelmişti, çünkü belli zamanlarda belli mahallelerde yapılan evler tıpatıp birbirlerine benzer. O zaman rahatladım ve doğruca mutfağa gidip yiyecek bir şeyler aradım, çünkü sabah kahvaltısından beri ağzıma bir lokma bir şey koymamıştım. Ne oldu bilmiyorum, birden çok aç olduğumu hissettim, bu başıma gelen bir durum değildi. Çok acıkmıştım, ağlamak istiyordum ve çok mutluydum.

Hemen mutfağa koştum. Mutfakta iki erkekle bir kadın hararetle bir ölüden söz ediyorlardı. Jambonlu bir sandviç alıp yedim, sandviç boğazımdan kolay geçsin diye bir de koka kola içtim. Ekmek biraz kuru gibiydi. Ama lezzetliydi, bir sandviç daha aldım, bu kez peynirlisinden ve hemen yemedim, yavaş yavaş, iyice çiğneyerek, yıllar önce yaptığım gibi gülümseyerek yedim. Sohbet eden üçlü, iki erkek ve bir kadın, bana baktılar, gülümsediğimi görünce onlar da gülümsediler. Onlara biraz daha yaklaştım ve konuşmalarını dinledim. Bir ölüden ve cenazeden söz ediyorlardı, ölen bir mimardı ve arkadaşımdı, o anda sözünü ettikleri kişiyi tanıdığımı söylemek doğru olurmuş gibi geldi bana. Hepsi bu kadar. Benim de tanıdığım ölmüş bir kişiden söz ediyorlardı, sonra başka konulara geçtiler herhalde, herhalde diyorum çünkü yanlarında kalmadım, hemen bahçeye çıktım; güller ve köknarlarla dolu bir bahçeydi. Parmaklıklara gittim ve trafiği seyrettim. İşte o zaman gördüm 74 model İmpala'mı. Yıllar eskitmişti, çamurluklar ve kapılar çarpılmış, boyası çıkmış, sanki Meksiko'nun sokaklarında beni arıyormuşçasına çok yavaş ilerliyordu. Öyle etkilendim ki bu kez gerçekten titremeye başladım, düşmemek için iki elimle parmaklıklara tutundum. Düşmedim, ben düşmedim ama gözlüğüm düştü, burnumun üstünden kayıp çimenlerin üstüne düştü, ya da bir gül fidanının, veya bir başka bitkinin üzerine, neyse, nereye düştü bilmiyorum. Sadece düşerken çıkardığı sesi duydum, ama kırılmadığını biliyordum. Almak için eğilecek olursam İmpala geçip gidecekti, almazsam 1975'in son anlarıyla 1976'nın ilk saatlerinde kaybolan hayalet İmpala'mı kimin kullandığını göremeyecektim. Ve kimin kullandığını göremezsem arabamı görmüş olmamın bana bir yararı olmaya-

caktı. O anda aklıma daha da şaşırtıcı bir şey geldi. Gözlüğümün düştüğünü düşündüm. O âna dek gözlük kullandığımı bilmediğim geldi aklıma. Artık aradaki farkı sezdiğimi düşündüm. Ve görmek için gözlüğe ihtiyacım olduğunu anlayınca korkarak eğildim ve gözlüğümü buldum (gözlükle ve gözlüksüz gördüklerim birbirlerinden ne kadar farklıydı!). Doğruldum, İmpala hâlâ karşımdaydı, anladım ki yalnızca bazı delilerden beklenebilecek hızlı bir tepkiyle hareket etmiştim. O âna dek kullandığımı bilmediğim gözlükle karanlığı delerek ürkek bir merakla İmpala'yı kullananın siluetini aradım. Kayıp şair Cesárea Tinajero'yu göreceğimi düşünüyordum, kayıp zamanı aşarak hayatta en çok sevdiğim, benim için çok değeri olan ve çok az keyfini sürdüğüm otomobili bana geri getiriyor, diye düşündüm. Aslında hayalet İmpala'yı kimse sürmüyordu! Ben öyle sandım. Ama sonra arabaların kendi başlarına yürümediklerini düşündüm, demek ki o hurdası çıkmış İmpala'yı da bahtsız bir hemşerim kullanıyordu. Omuzlarımda büyük bir yükle partinin verildiği eve döndüm.

Ama yarı yolda aklıma bir şey geldi ve geri döndüm. İmpala artık yoktu, bir görünmüş bir yok olmuştu, bir oradaydı, bir yoktu. Sokak karanlık bir yapboza dönüşmüştü, eksik parçalar vardı, ilginçti ama eksik parçalardan biri bendim. İmpalam gitmişti ben de gitmiştim. Bir türlü anlayamıyordum nasıl olduğunu, ama İmpalam geri gelmişti, aklım da geri gelmişti.

O anda alçakgönüllülükle, şaşkınlıkla, tam bir Meksikalı ruhuyla anladım ki bizi yöneten rastlantılar ve bu fırtınada hepimiz boğuluyoruz, ve yine anladım ki yalnızca aramızda en açıkgöz olanlar, bu kesinlikle ben değilim, biraz daha uzun bir süre su yüzünde kalabilecekler.

Andrés Ramírez, Altın Boynuz barı, Avenir sokağı, Barselona, Aralık 1988. Benim yazgım başarısız olmak Belano, aynen böyle, duyduğun gibi. Şili'den geçmişte kalan 1975 yılının uzak bir gününde çıktım. Daha kesin bilgi vereyim: 5 Mart akşamı saat sekizde, *Napoli* şilebinin ambarında saklanarak, yani son durağının neresi olacağını bilmeyen herhangi bir kaçak gibi ayrıldım Şili'den. Ge-

mide geçirdiğim günlerde başıma gelen talihsiz kazaları anlatarak başını şişirmeyeceğim, şu kadar bilgi yeter: Ben on üç yaş daha gençtim ve Santiago'da yaşadığım mahallede (fazladan bir bilgi, mahallemin adı La Cisterna) beni –birçok ufaklık gibi bizim de çocukluğumuzda öğleden sonralarımızı neşelendiren sevimli küçük farenin adıyla– Jerry diye çağırırlardı. Kısacası, hizmetkârınız bu renkli yolculuğa hazırdı, en azından bedensel olarak. Belirsiz geleceğin bana sunduğu, belleğimde kimi zaman silikleşen, kimi zaman korkunçlaşan açlık, korkular, baş dönmesi gibi ayrıntıları pas geçelim. Aşağıya inip bana bir parça ekmek, bir yudum şarap, bir tabak makarna uzatan merhametli bir can hiç eksik olmadı. Öte yandan, bol bol düşünecek zamanım oldu. Ondan önceki yaşamımda bana düşünmek neredeyse yasaktı, modern kentte uyudun mu hapı yuttun demektir. Böylece çocukluğumu sorgulama fırsatı buldum. İnsan bir geminin dibindeyse belli bir sıra izlemesi daha iyi, ben de yaklaşık Panama Kanalı'na gelene dek çocukluğumu düşündüm. Oradan sonra, yani Atlantik'i geçerken o zorlu yolculuk sırasında (Ay, sevgili vatanımdan ve Amerika kıtasından ne kadar uzak! Güney Amerika'nın her yerini bilmiyordum ama olsun yine de çok seviyordum) gençlik yıllarımı masaya yatırdım ve her şeyi değiştirmem gerektiği sonucuna vardım, her ne kadar o anda bunu nasıl yapacağımı, yüzümü ne yöne çevireceğimi bilmesem de bu değişimi gerçekleştirmeliydim. Bir biçimde, zaten düşmanıma bile layık görmeyeceğim o nemli karanlıkta günlerce eza çeken zavallı organizmamı daha beter cezalandırmamak, zayıflatmamak için zaman öldürmekti amacım. Ancak Lizbon limanına gelince düşüncelerim görünür biçimde amacımdan saptı. Doğal olarak aklıma ilk gelen şey hemen vapurdan inmek oldu, ama ara sıra yemek getiren İtalyan tayfalardan biri bana Portekiz sahillerinin ayaklarımı uzatmak için en elverişli yer olmadığını söyledi. Böylece, bana iki hafta gibi gelen iki gün daha dayanmak zorunda kaldım. Bu iki günü boş bir fıçı içinde saklanıp geminin balina ağzı gibi açılan ambarından gelen sesleri dinleyerek, nedense her üç günde bir gelen o yüksek ateş nöbetleriyle kendimi her an daha hasta hissederek ve sabırsızlanarak geçirdim. Neyse sonunda bir gece demir aldık ve hareketli Portekiz başkentini arkamızda bıraktık. Ben ateşler içinde sayıklarken

bu kenti kara giysili insanlarla, maun ağacı, siyah mermer, siyah taştan evlerlerle dolu kapkaranlık bir kent olarak hayal ediyordum. Belki de yarı uykulu bir ânımda bize, yani Şilililere çok haksızlık edilen İngiltere'deki 1966 dünya futbol şampiyonasında çok iyi bir oyun çıkartan Portekiz takımının kara panteri Eusebio'yu düşündüğüm için bu kenti böyle kara hayal ediyordum.

Yeniden denize açıldık, İber yarımadasının çevresini dolandık. Benim hastalığım sürüyordu, öyle kötüydüm ki bir gece İtalyan tayfalar beni hava almam için güverteye çıkardılar. Uzaktan ışıklar gördüm ve ne ışığı olduklarını, (bana bu denli kötü davranan) dünyanın neresine ait olduklarını sordum. İtalyanlar, çok olağan bir şeyden söz eder gibi Afrika dediler, o zaman daha beter titremeye başladım, sara krizine tutulmuş gibi sarsıla sarsıla titriyordum, ama sara krizi değildi elbette, sadece titreme tutmuştu. Baktım İtalyanlar beni güvertede bırakıp uzaklaşıyorlar. Aralarından birinin ölürse en iyisi denize atmak, dediğini duydum; öteki olur atarız ama ölmez, dedi. Ben İtalyanca bilmiyordum ama dediklerini çok iyi anladım, ne de olsa bir akademisyenin dediği gibi iki dil de Latin kökenli. Biliyorum sizin de başınızdan benzer kritik olaylar geçti, lafı uzatmayacağım. Korku, yaşama isteği ve içgüdü, hangisiydi bilmem, güç verdi, İtalyanlara iyi olduğumu söyledim. Bir sonraki liman hangisi? diye sordum. Sonra sürünerek ambara indim yeniden, köşeme kıvrılıp uyudum.

Barselona'ya geldiğimizde kendimi daha iyi hissediyordum. Demir attıktan bir gece sonra gizlice gemiden çıktım, sanki gece vardiyasından çıkan işçiymişim gibi yavaş yavaş yürüyerek gemiden uzaklaştım. Üstümdeki giysiler ve çorabımın içinde Santiago' dan getirdiğim yirmi dolardan başka bir şeyim yoktu. Hayat olağanüstü, değişik anlarla dolu! Beni bir dost gibi, hiç görmediği ama hayatının en değerli dostu gibi bağrına basan Barselona'yı, Ramblas'ı, Ramblas'ın çevresini hiç unutmayacağım. Üç saat geçmeden iş buldum, yemin ederim. Bir Şilili eğer kolları güçlüyse, tembel de değilse nerede olsa hayatını kazanır, demişti babam veda etmeye gittiğimde. O gün canı yürekten bir yumruk indirebilirdim moruğun suratına, ama neyse bu başka hikâye, şimdi sırası değil. Henüz uzun deniz yolculuğunun sersemliği geçmeden hemen o unutulmaz

gece Escudillers sokağındaki La Tía Joaquina adlı barda bulaşıkçı olarak işe başladım. Sabah beş gibi bardan yorgun ama mutlu çıkınca Conchi adında bir pansiyona gittim. Bu pansiyonu bana La Tía Joaquina'da çalışan Murcialı bir garson tavsiye etti. O da aynı pansiyonda kalıyordu.

Bu pansiyonda oturma izni belgesi gösteremediğim için ancak iki gün kalabildim. La Tía Joaquina'da, asıl bulaşıkçının hastalığı geçene dek bir hafta çalıştım. Ondan sonraki günlerde Hospital sokağında, Pintor Fortuny sokağında, Boquería sokağında birçok pansiyonda kaldım. Sonunda Junta de Comercio sokağında Pansiyon Amelia'yı buldum. Adı ne güzeldi, kulağa ne hoş geliyordu. Bu pansiyonda iki kişiyle daha aynı odada kalmak ve her polis kontrolünde dolaba saklanmak koşuluyla kimlik istemediler.

Tahmin edeceğiniz gibi Avrupa'da ilk haftalarım iş aramakla, bulunca da çalışmakla geçti, çünkü her hafta başında pansiyona borcumu ödemeliydim. Ayrıca yolculuk süresince yatışan ya da uyuşan iştahım karaya ayak basınca eskisinden çok daha fazla açılıvermişti. Bu arada pansiyondan işe, işten pansiyona yürürken daha önce hiç başıma gelmeyen bir şey olmaya başladı bana. Fark etmekte gecikmedim, çünkü övünmek gibi olmasın, açıkgözümdür. Olay basitti, ama itiraf edeyim başlangıçta korkmadım değil. Hiç kuşku yok bu sizin başınıza gelse, siz de endişelenirdiniz. Özetle: Hayatından memnun, normal sorunları olan herhangi normal bir insan gibi, diyelim ki Ramblas'ta yürürken birden kafamın içinde sayılar dans etmeye başlıyordu. Önce 1 örneğin, sonra 0, sonra yine 1, sonra 0, sonra bir 0 daha, sonra yine başa dönüp 1'le başlıyor ve devam ediyordum. Önceleri sorunu *Napoli*'nin depolarında fazla zaman geçirmiş olmama bağlıyordum. Ama aslında kendimi iyi hissediyordum, iyi yiyordum, altı-yedi saat deliksiz uyuyordum, bir yerim ağrımıyordu, kısacası nedeni bu olamazdı. Sonra ortam değişikliği olabileceğini düşündüm, ülke değiştirmiştim, kıta, yarıküre değiştirmiştim, alışkanlıklarım, her şeyim değişmişti. Sonra, olmazsa olmaz, suçu sinir sistemimde buldum. Ailemde delilik örnekleri, hatta *delirium tremens* bile vardı. Hiç kimse mükemmel değil. Ama bu açıklamaların hiçbirini ikna edici bulmuyordum. Yavaş yavaş bu yeni duruma uyum sağlamaya başladım, sayılara alış-

tım. Bakın, insan doğası ne tuhaf, sayılar sadece yürürken geliyordu aklıma, yani *boş olduğum* zamanlarda, çalışma saatlerinde, yemek yerken, üç kişiyle paylaştığım odamda yatağıma yatınca gelmiyordu. Her halükârda bu konuya fazla kafa yoracak zamanım olmadı, çözüm çok geçmeden kendiliğinden ve bir çırpıda geliverdi. Bir gün, öğleden sonra mutfakta çalışan bir arkadaşın fazla bir sportoto kuponu varmış, bana verdi. Neden bilmem orada doldurmak istemedim, eve götürdüm. O akşam yarı ıssız Ramblas'ta yürürken sayılar yine kafamın içinde dönmeye başladılar, sportotoyla bağlantı kurdum. Ramblas'ta, Santa Mónica'ya yakın bir bara girdim, bir bira istedim bir de kalem. Ama masaya oturunca sayılar yok oldu. Kafamın içi boşaldı! Çıkınca gene dans etmeye başladılar. Açık bir büfe görüyordum, hadi bakalım 0; bir ağaç görüyordum 1, iki sarhoş görüyordum 2, böyle böyle 14 sonucu buldum. Ama yanımda kuponu doldurmak için kalem yoktu, pansiyona gitmektense Ramblas'ın sonuna dek gittim, sonra yine geri döndüm, sanki bütün gece emrime amadeydi! San José pazarı yakınlarındaki bir büfeden bir tükenmez aldım. Kalemi almak için durunca sayılar yine gitti. Bir an bir uçurumun kenarındaymışım gibi geldi. Gene Ramblas'ta yürümeye başladım, ama kafamın içi hâlâ boştu. Böyle anlarda insan acı çekiyor, başıma geldiği için çok iyi biliyorum. Sonra birden bir kez daha sayılar görmeye başladım, hemen kuponu çıkarıp not ettim. 0 bir X'ti, bunu bilmek için dâhi olmak gerekmiyordu, 1 de 1'di, 2'yi titrek görüyordum, ama o da 2'ydi işte, ne olacak. Çok kolay değil mi? Cataluña meydanındaki metronun girişine geldiğimde kuponumu doldurmuştum. Tam gelmişken şeytana uydum yeniden yavaş yavaş Ramblas Santa Mónica yönünde yürümeye başladım. Sportoto kuponunu yüzüme yakın tutup sayıların kupona rasgele işaretlediklerime uyup uymadığını kontrol ediyordum. Alakası yoktu! 0,1 ve 2'yi görüyordum ama sıralama farklıydı, sayılar daha hızlı, daha hızla geçiyorlardı, hatta Lise yakınlarına geldiğimde o âna kadar görmediğim bir sayı da göründü: 3. Daha fazla düşünmeden gidip yattım. O gece odayı paylaştığım öteki iki serserinin horlamalarını dinleyerek soyunurken delirmeye başladığımı düşündüm, bu bana öyle komik geldi ki yüksek sesli bir kahkaha atmamak için yatağa oturup ağzımı ellerimle kapamam gerekti.

Ertesi gün kuponumu verdim; üç gün sonra on dört tutturan üç kişiden biri bendim. İlk aklıma gelen, bunu ancak yaşayan anlar, parayı vermeyecekleri oldu, çünkü İspanya'da kaçak olarak yaşıyordum. Hemen o gün bir avukatla konuşmaya gittim ve ona her şeyi anlattım. Avukatın adı Señor Martínez'di, kendisi Lora del Río'luydu, beni tebrik etti ve sakinleştirdi. İspanya'da bir Amerikalı hiçbir zaman yabancı değildir, dedi. Evet, ülkeye kuraldışı bir giriş yapmıştım, ama düzeltilirdi. Sonra *La Vanguardia* gazetesinden bir muhabire telefon etti, gazeteci bana sorular sordu, ertesi gün meşhur olmuştum. Üç-dört gazetede haber oldum. Sportotonun büyük ikramiyesini kazanan kaçak muhacir diyorlardı. Gazete kupürlerini sakladım, birkaçını da Santiago'ya gönderdim. Radyoda da benimle birkaç söyleşi yaptılar. Bir hafta sonra sorun halledildi, kaçaklıktan kurtulup üç aylık oturma izni aldım. Çalışma iznim yoktu. Bu arada Martínez daha iyi bir çözüm için gerekli işlemleri yürütüyordu. Ödül 950.000 peseta idi, ki o günlerde iyi paraydı. Gerçi avukat 200.000'ini koparttı, ama yine de ben kendimi çok zengin hissediyordum. Zengin, ünlü ve özgür. İlk günler, bavulları hazırlayıp Şili'ye dönmeyi düşündüm, elimdeki parayla Şili'de bir iş kurabilirdim. Ama sonra 100.000 pesetayı dolara çevirip anacığıma göndermeye ve Barselona'da kalmaya karar verdim. Yıl 1975'ti, ülkemde kara bulutlar uçuşuyordu. Böylece ilk günlerin ikirciklenmesinin ardından yoluma devam etmenin en doğrusu olduğuna karar verdim. Konsoloslukta biraz direndiler ama sonra biraz incelik biraz da parayla işi hallettik ve pasaportumu aldım. Kaldığım pansiyondan çıkmadım ama tek kişilik, daha büyük, daha havadar bir oda istedim (ve hemen verdiler, ne diyeyim, Pansiyon Amelia'nın başına da sayemde talih kuşu konmuştu), bulaşıkçılığı bıraktım ve ilgi alanıma uygun bir kurs aramaya başladım. Öğlen on ikiye dek uyuyordum. Sonra Fernando sokağında ya da Joaquín Costa sokağında, çok sempatik ikiz kardeşlerin hizmet verdiği bir restoranda karnımı doyurmaya gidiyordum, ardından da Barselona sokaklarında avare avare dolaşıyordum, Cataluña meydanından Paseo Colón'a, Paralelo'dan Vía Layetana'ya yürüyor, kahvelerin teraslarında oturuyor, barlarda şarap içip bir tabak kalamar yiyor ve spor gazetelerini okuyordum. Bu arada bir sonraki adımımın ne olacağını tartıyordum.

Gerçi ta içimden bu adımın ne olacağını biliyordum ama Şili'de lise eğitimi (serserilik ederek okuldan kaçarak da olsa) görmüş birisi olarak külahımı önüme koyup içtenlikle kabul edemiyordum. Bu havalardayken, Descartes salağı bile düştü aklıma, artık siz hesap edin! Descartes, Andrés Bello, Arturo Prat gibi uzun ve dar ülkemize şekil verenlerin hepsini düşündüm. Ama düşünmenin sonu yok, bir gün bu işlere kafa yormayı bıraktım ve aslında istediğimin sportotoda kazanmak olduğunu itiraf ettim kendi kendime; iş aramak falan istemiyordum, nasıl olursa olsun, ama özellikle bildiğim yöntemlerle sportotoda kazanmak istiyordum. Kendimi deli olarak görmekten vazgeçtim, bu umudun, bu beklentinin, Lucho Gatica'nın dediği gibi, usa aykırı, hatta korkunç derecede usdışı olduğunun farkındaydım. Bir düşünelim bakalım, bu sayıların kafamda sıralanmasını hangi düzen ya da düzensizlik sağlıyordu? Kim bana bu sayıları dikte ettiriyordu? Ben hayaletlere inanıyor muydum? Bir cahil miydim, yoksa Üçüncü Dünya'nın bir ucundan dünyanın bu köşesine savrulmuş batıl inançlı bir yaratık mıydım? Bütün bu olanlar mutlu bir rastlantı, hiçbir seyahat acentasının teklif etmeye cesaret edemeyeceği, neredeyse insanlık dışı bir yolculuk deneyimi yüzünden kafasını üşütmüş birinin çılgınlıkları değil de neydi?

Günlerce ikircikler içinde yaşadım. Öte yandan, itiraf edeyim, hiçbir şey umurumda değildi (çelişkili bir durum ama böyle), günler birbiri ardına geçerken iş aramayı bıraktım, *La Vanguardia*'dan gelen cömert iş tekliflerini geri çevirdim. Aslında ödülü aldığımdan beri sayılar (herhalde yaşadığım şoktan olacak) beni terk etmişti. Parlak bir çözüm arıyordum, bir gün La Ciudadela parkında güvercinlere yem atarken bir çözüm buldum. Sayılar bana gelmiyorsa, ben sayılara gidip onları girdikleri cehennemden yaka paça çıkaracaktım.

Çeşitli yöntemler uyguladım, bunlar teknik ayrıntılar olduğu için size anlatmayacağım. Anlat mı diyorsunuz? Öyleyse anlatayım. Önce evlerin numaralarıyla başladım. Örneğin, Oleguer sokağında ve Cadena sokağında yürüyordum ve kapı numaralarını not ediyordum. Sağımdakiler 1'di solumdakiler 2, X'ler karşıdan gözümün içine bakanlardı. Sonuç vermedi. Princesa sokağında La Cruz del Sur diye bir bara girdim, kendi kendime zar attım. O günlerde

Arjantinli bir arkadaşın işlettiği bu bar artık yok. Bu da sonuç vermedi. Başka günler yatağa uzanıp kafamın içi bomboş öylece yatıyor, çaresizlik içinde sayılara geri gelmeleri için tehditler savuruyordum. Ama düşünemiyordum. Yün ve battaniyeye 1 sayısını veriyordum. Nafile. Ödülü kazanmamın üzerinden doksan gün geçtikten ve elli bin pesetadan fazlasını çarçur edip farklı şans oyunlarında yitirdikten sonra aklıma bir çözüm geldi. Oturduğum mahalleyi değiştirmeliydim. Bu kadar basit. Eski Şehir'deki numaralar tükenmişti, benim için yani, öyleyse yer değiştirmeliydim. Ensanche'de dolanmaya başladım, ilginç bir mahalleydi ama o güne dek sadece uzaktan, Cataluña meydanından, meraklı bir bakış fırlatmıştım, o kadar. Ronda Universidad'ın oluşturduğu sınırı geçmeye cesaret edememiştim, en azından *bilinçli* olarak geçmemiştim bu sınırı, yani duyularımı mahallenin büyüsü karşısında harekete geçirerek; bu da şu demek: Gözlerimi dört açarak, çekinmeden, kısacası anten adam gibi yürüyerek.

İlk günler sadece yukarı doğru Gracia Gezisi'nden çıkıp Balmes'ten indim. Ama sonraki günler cesaretimi toplayıp yan sokaklara da girdim, Diputación'da, Consejo de Ciento'da, Aragón'da, Valencia'da, Mallorca'da, Provenza'da, Rosellón'da ve Córcega'da gezindim. Bu sokakların göz kamaştırıcı bir gizemi var ama aynı zamanda cana yakın, tanıdık sokaklar. Düz çizgiler, bazen de zikzaklar çizerek yürürken Diagonal'e gelince duruyordum ve bu her seferinde böyle oluyordu, hiç değişmiyordu. Bu hareketlerimi görenler haklı olarak yönünü şaşırmış birisi, hatta deli olduğumu da düşünebilir; neyse ki o yılların Barselona'sında, şimdi de olduğu gibi, hoşgörü herkesin paylaştığı bir erdemdi. Tabii ki kendime yeni üst baş almıştım (deliydim ama 5. bölge pansiyonu kokan giysilerimle orada fark edilmeden dolaşabileceğimi düşünecek kadar değil!), bu yürüyüşlere giderken beyaz gömlek, Harvard Üniversitesi'nin armasını taşıyan bir boyunbağı, açık mavi, V yakalı bir kazak, siyah pantolon giyiyordum. Bir tek ayakkabılarım eskiydi, çünkü yürüyüş için her zaman şıklıktan çok rahatlığa önem vermişimdir.

İlk üç gün hiçbir şey hissetmedim. Sayılar, hani denir ya, yokluğuyla kendini hissettiriyordu. Ama içimden bir şey rasgele seçtiğim bu yerden vazgeçmememi söylüyordu. Dördüncü gün Bal-

mes'ten yukarı doğru yürürken başımı kaldırıp gökyüzüne baktım ve kilisenin kulesinde şu yazıyı gördüm: *Ora et labora*, Dua et ve çalış. Bana çekici gelen ne oldu tam olarak söyleyemeyeceğim, ama beni baştan çıkaran ve endişelendiren bir şeye, o hastalık derecesinde istediğim şeye, çok yakın olduğum duygusuna kapıldım. Yürümeye devam edince kulenin öteki yüzünde bir başka yazı gördüm: *Tempus breve est*, Zaman kısadır. Yazının yanında bana matematik ve geometriyi anımsatan resimler vardı. Sanki bir melek yüzü görmüştüm. O andan sonra o kilise gezintilerimin merkezi oldu, ancak kendi kendime içeri girmeyi kesinlikle yasakladım.

Bir sabah umduğum gibi sayılar geri döndü. Önce sıralamalar şeytansıydı, ama ardındaki mantığı anlamakta gecikmedim. Sırrı baş eğmekti. O hafta üç sportoto kuponu (iki sıralamayı çift kupona) doldurdum, iki de piyango bileti aldım. Gördüğünüz gibi yorumumdan pek emin değildim. Bir kuponda on üç tutturdum, piyangodan hiçbir şey çıkmadı. Ertesi hafta gene denedim, bu kez sadece sportotoyla. On dört tutturdum ve on beş milyonu cebe indirdim. Hayat nasıl da birden değişiyor. Bir anda ve bir çırpıda hiç düşlemediğim kadar param oldu. Carmen sokağında bir bar satın aldım, annemle kız kardeşimi getirttim. Onları almaya kendim gitmedim çünkü birden içime bir korku girdi. Ya bindiğim uçak düşerse? Ya Şili'de askerler beni öldürürse? Doğrusunu söylemek gerekirse, Pansiyon Amalia'yı terk edecek gücü bile bulamadım kendimde, bir hafta dışarı adımımı atamadım, telefona sarılıp krallar gibi yaşadım. Bir pot kırıp tımarhaneyi boylamaktan korktuğum için fazla konuşmak istemiyordum, kısacası kendi yarattığım güçlerin hışmından ödüm kopuyordu. Annemin gelişi beni sakinleştirdi. İnsanın annesi gibi yok, nasıl da güç veriyor yanında olması! Ayrıca annem pansiyonun sahibesiyle yumurtalı ekmek yapmaya başladı ve göz açıp kapayana kadar herkes poğaça, mısır gevreği yer oldu, ilk başta beni şımartmak için yapıyordu, o arada pansiyona sığınan öteki kaçaklar da sebeplendiler. Çoğu iyi insanlardı, ama aralarında kötü ördekler de vardı, birtakım işlerle uğraşan ve bana açgözlülükle bakan hain kişiler. Ama ben hiçbirine arkadaşlığımı bağışlamadım! Carmen sokağındaki barı Mallorca sokağındaki bir restoran izledi. Kibar bir semtti, çevrede çalışanlar kahvaltıya ve öğle

yemeğine geliyorlardı. Kısa zamanda bana bol getiri sağladı. Ailem geldikten sonra artık pansiyonda kalmayı sürdüremezdim. Sepúlveda ile Viladomat'ın kesiştiği köşede bir ev aldım ve açılışı büyük bir parti vererek kutladım. Pansiyondaki kadınlar pansiyonu terk ettiğimde ağladılar bir, evimdeki partide hoş geldiniz konuşmamda ağladılar iki. Anacağızım inanamıyordu. Birden nasıl olup da başıma böyle büyük bir talih kuşu konmuştu! Kız kardeşim için durum farklıydı, hiçbir zaman olmadığı kadar, en azından benim hiç beklemediğim kadar büyüklenmeye başladı. Mallorca'daki restoranın kasasına oturttum, ama daha birkaç ay geçmeden kenarın dilberi oldu. Bu durumda onunla bütün diğer çalışanlar, daha da önemlisi müşterilerim arasında seçim yapmak zorunda kaldım. Böylece kardeşimi kasadan kaldırdım, ona eve oldukça yakın bir yerde, Ronda San Antonio'yu geçince hemen oradaki Luna sokağında bir kuaför açtım. Bu arada sayıları aramayı sürdürüyordum elbette, ama servetimi ele geçirir geçirmez sanki buharlaşmışlardı. Param vardı, işyerlerim olmuştu, yapılacak bir sürü işim vardı, ilk ayların hareketliliği içinde sayıları yitirdiğimin pek farkına varmadım. Sonra yerli yerime yerleşip durulunca insanların hastalanıp öldüğü 5. Distrito sokaklarına geri döndüm, yeniden orada yaşayan insanları düşünmeye başladım, hatta yaşadığım mucizeyi açıklamak için olağandışı, olmayacak sonuçlara vardım. Ama bu tür şeylere fazla kafa yormak da iyi değildi. İtiraf edeyim, bir gece kendi kendimden korkmaya başladım. Neler olduğunu anlamışsınızdır.

Bu kadar çok düşünmenin doğurduğu korkulardan biri de alın terimle kazandığım, yerine oturttuğum her şeyi oyunda kaybetmekti. Ama, sizi temin ederim, beni en çok korkutan, şansımın nereden geldiğini öğrenmekti. İyi bir Şilili olarak ileri gitme arzusu damarlarımda akan kanda vardı, ama bir zamanlar sevimli fare Jerry'ydim ya, hâlâ da öyleyim, tedbiri elden bırakmak istemiyordum, içimden bir ses bana: Budalalık etme, elindekiyle yetin, diyordu. Bir gece Balmes sokağındaki kilise girdi rüyama, kısa mesajı gördüm ve bu kez anladığımı sandım: *Tempus breve est, Ora et labora*. Bize yeryüzünde tanınan zaman uzun değil. Dua edip çalışmak gerek, Sportotolarla filan boşuna harcama zamanını. Bu kadar. Uyandığımda gereken dersi aldığımdan emindim! Sonra Franco öldü, geçiş döne-

mi ardından demokrasi geldi. Ülke hızla değişmeye başladı. Görülecek şeydi, insan gözlerine inanamıyordu. Demokrasiyi tatmak ne kadar güzel! İspanyol vatandaşı olmak için başvurdum, yurtdışına çıktım: Paris'e, Londra'ya, Roma'ya gittim. Hep trenle yolculuk yapıyordum. Siz Londra'ya gittiniz mi? Kanalı geçmek çok boktan. Ne kanalı, kanal manal değil o. Penas körfezinden bile beter, herhalde. Bir sabah uyandığımda Atina'daydım, karşımda Panteon'u görünce gözlerim yaşardı. Kültürle iç içe olmak için seyahat etmekten güzel bir şey olamaz. Aynı zamanda duyguları törpülemeye de yarıyor. İsrail'i, Mısır'ı, Fas'ı tanıdım. Yolculuktan döndüğümde şuna kanaat getirmiştim: Bir hiçtik. Bir gün Mallorca sokağındaki restoranıma yeni bir aşçı geldi. Bu iş için çok genç ve yeteri kadar usta değildi, ama hemen kabul ettim. Adı Rosa'ydı, nasıl olduğunu anlamadan evlendim bu kızla. İlk oğlumun adını Caupolicán koymak istiyordum ama sonunda Jordi oldu. İkinci çocuğum bir kızdı, ona da Montserrat adını verdik. Çocuklarım aklıma düşünce sevinçten ağlamak geliyor içimden. Kadınları anlamak zor. Evleneceğim diye ödü kopan annemi görmek gerek, şimdi Rosacıkla içli dışlı. Hayatım, deyim yerindeyse, rayına oturmuştu. *Napoli* gemisi ve Barselona'da geçirdiğim ilk günler ne denli uzaktı! Hele La Cisterna'da geçen ilk gençlik günlerim! Bir ailem, taptığım iki kuzucuğum, her işimde bana yardımcı olan bir karım (ama ilk fırsatta restoranımın mutfağından çekip aldım, mutfağın tadıydı ama o kadar da değil), param vardı, sağlığım yerindeydi, kısacası hiçbir eksiğim yoktu. Yine de bazı akşamlar işyerimde hesap yapmak için sadece güvenilir bir garsonla ya da mutfakta harıl harıl bulaşıkları yıkayıp bitirmeye çalışan bulaşıkçıyla yalnız kaldığımda tuhaf düşünceler üşüşüyordu kafama. Nasıl anlatayım? Ancak bir Şilili'nin aklına gelecek şeyler. O zaman bir şeylerin eksikliğini duyuyordum, ne olduğunu çıkarmak için düşünüp duruyordum, bol bol kafa yoruyordum ve sonunda hep aynı sonuca varıyordum: Sayıları özlüyordum, gözlerimin önünde dans eden sayılardı eksiğim, bir *amaç*, daha doğrusu *AMAÇ*'tı eksiğim, ya da servetimi kazanmamı hazırlayan görüngüyü *anlamak*, ki benim açımdan amaçla aynı kapıya çıkıyordu. Çoktandır aklımı aydınlatmayan sayılar ve bu gerçeği *kabullenmemdi* eksiğim.

İşte o zaman bir rüya daha gördüm ve dur durak bilmeden okumaya başladım. Kendime, zavallı gözlerime zerre kadar merhamet duymadan her türlü kitabı, en gözde kitaplarım olan tarihi biyografilerden tutun da gizemcilikle ilgili kitaplara ya da Neruda'nın şiirlerine dek ne bulduysam okumaya başladım. Gördüğüm rüya çok basit bir rüyaydı. Daha doğrusu rüyadan çok birkaç sözcük, rüyamda duyduğum birkaç sözcük ve bir ses. Ama sözcükleri dikte eden benim sesim değildi. Duyduğum sözcükler şunlardı: *O binlerce yumurta yumurtluyor*. Nasıl buluyorsunuz? Yumurtlayanlar karınca da olabilirdi, arı da. Ama ben ne karınca ne de arı olmadıklarını biliyordum. Öyleyse kim yumurtluyordu binlerce yumurtayı? Bilmiyorum. Tek bildiğim yumurtlarken yalnız olduğu ve yumurtladığı yerin Platon'un mağarası olduğuydu, –ukalalık gibi gelecek size belki ama bağışlayın, son zamanlarda Yunan filozoflara çok kaptırdım kendimi– ya da o cehennemi ya da cenneti andıran sadece gölgelerin olduğu yerdi. Duyduğum ses binlerce yumurta yumurtluyor, diyordu ve biliyordum ki milyonlarca yumurta yumurtluyor demek istiyordu. O zaman anladım ki şans orada, Platon'un mağarasında kaderine terk edilmiş (ama umutla terk edilmiş) yumurtalardan birine sığınmıştı. Ve hemen anladım ki büyük olasılıkla şansımın nedenini, gökten yağan paranın nereden geldiğini hiçbir zaman bilemeyeceğim. Ama iyi bir Şilili olarak cahilliğe karşı direndim, durmadan okumaya başladım, okuyabilmek için bütün gece uykusuz kalmak umurumda bile değildi. Erkenden gidip barlarımı açıyordum, Barselona'da sabahları ve öğleden sonraları zaman zaman tutkuya dönüşen çalışma havasını soluyarak, dinlenmeden bütün gün çalışıyordum. Barlarımı kapatıp günlük hesapları yaptıktan sonra okumaya başlıyordum. Çoğu kez iskemlenin üstünde (birçok Şilili'nin sık sık yaptığı gibi) uyuyakalıyordum. Sabah erkenden uyanıyordum. O saatlerde Barselona'nın göğü mora çalan, neredeyse menekşe rengi bir maviliğe bürünür, insanın içini şarkı söylemek ve ağlamak isteğiyle doldurur. Gökyüzüne bakıyordum, sonra gene okumaya başlıyordum, sanki ölümüm yakınmışçasına dinlenmeden okuyor, okuyor, okuyordum. Çevremde, başımın üstünde, ayağımın altında olup bitenleri anlamadan ölmek istemiyordum.

Tek kelimeyle, çok ter dökmüştüm, ama aslında hiçbir şeyin

farkında değildim. Kısa bir süre sonra sizi tanıdım Belano, ve işe aldım. Bulaşıkçım hastalanmıştı, yerine birini bulmam gerekiyordu. Sizi kimin gönderdiğini anımsamıyorum, herhalde bir başka Şilili göndermiştir. Defterleri kontrol etmek bahanesiyle geç saatlere dek restoranda kaldığım günlerdi, ama aslında aklım başka yerde, oturduğum yerde kıpırdamadan duruyordum. Bir akşam hatırınızı sormaya geldim, anımsıyor musunuz? Bilgeliğiniz beni etkilemişti. Çok okuduğunuz, çok gezdiğiniz, kötü günler geçirdiğiniz belli oluyordu. Birbirimizden hoşlandık, tanışmamızın üstünden henüz yirmi dört saat bile geçmeden, şu son yıllarda kimseye hissetmediğim kadar yakın hissettim kendimi size. Size sportoto hikâyemi anlattım (ki zaten herkes biliyordu artık), bu kadarla kalmayıp, en iyi sakladığım sırrımı, kafamın içinde demir döven sayıları da anlattım. Evime davet ettim, ailemle tanıştırdım, barlarımdan birinde güvenli bir iş teklif ettim. Davetimi kabul ettiniz (annem poğaçalar hazırladı), ama işi kabul etmediniz. Kendinizi uzun süre bir barda çalışırken düşünemediğinizi söylüyordunuz. Biliyorsunuz, müşterilere yaranmak kolay değil, doğru harcanıyor insan. Patronla çalıştırdığı arasındaki ilişkinin zorluklarına rağmen sanırım arkadaş olabildik. Belki siz farkında değildiniz ama benim için önemli bir süreçti. Hiçbir zaman o günlerde olduğum kadar yakın olmamıştım sayılara, yani bilinçli olarak demek istiyorum, ben onları arıyordum, onlar beni bulmuyorlardı. Siz Belano, Cuemo de Oro'nun bulaşıklarını yıkıyordunuz, ben çıkışa yakın masalardan birine oturuyor, muhasebe defterlerini, kitaplarımı masanın üzerine seriyor ve gözlerimi yumuyordum. Sanırım sizin orada olduğunuzu bilmek beni daha ürkek yapıyordu. Belki aptalcaydı. Paskalya Adası teorisini hiç duydunuz mu? Bu teoriye göre gerçek Paskalya Adası Şili'dir. Biliyorsunuz, sınırlarımız doğuda Ant dağları, kuzeyde Atacama çölü, güneyde Antarktika, batıda Büyük Okyanus'tur. Paskalya Adası'nda doğmuşuz, bizim moailerimiz kendimiziz, dört ana yöne şaşırarak bakıyoruz. Bir gece siz, Belano, bulaşıkları yıkarken hâlâ *Napoli* şilebinde olduğumu düşündüm. Siz o geceyi hatırlıyor olmalısınız. *Napoli*'nin karnında ölüyorum sandım, orada olduğumu bilen tayfaların, herkesin beni unuttuğunu sandım, sanrılar içinde kıvranırken parlak sayıların sırtında dörtnala Barselona'ya geldiğimi, çok para kazandığı-

mı, ailemi getirtecek kadar çok para kazandığımı ve lüks içinde yaşadığımı düşlüyordum. Düşümde karım Rosa'yla çocuklarım ve barlarım da vardı. Sonra her şeyi bu denli yoğun gördüğüme göre öleceğimi düşündüm, çünkü *Napoli*'nin havasız ve pis kokan ambarlarında ölüyordum. İşte o zaman kendi kendime, Andrés, süper fare Jerry, aç gözlerini dedim. Ama bunları başka bir sesle, gerçekten korkutucu bir sesle söyledim. Öyle korktum ki gözlerimi açamadım, ama süper fare Jerry kulaklarımla sizin mutfakta tabakları yıkarken çıkardığınız sesi duydum. O zaman kendine gel Andrés, şimdi delirme zamanı değil, düş görüyorsan gör aptal herif, ama eğer düş görmüyorsan aç gözlerini, korkma, dedim. Ve gözlerimi açtım, Cuerno de Oro'daydım, sayılar lazer ışınları gibi yanıp yanıp sönüyordu duvarlarda, sanki Barselona'ya nihayet bir atom bombası düşmüştü, öyle bir sürü sayı, bilsem bir süre daha açmazdım gözlerimi. Ama açtım, Belano, ve oturduğum yerden kalkıp mutfağa, sizin yanınıza geldim. Sizi görünce bu hikâyenin tamamını size de anlatmak geldi içimden. Anımsıyor musunuz? Titriyordum, su gibi terliyordum, aklımın her zamankinden daha iyi çalıştığını kimse bilemezdi, belki şu anda çalıştığından bile daha iyi çalışıyordu, bu yüzden hiçbir şey söylemedim. Size daha iyi bir iş teklif ettim, rom ve kolayla bir Cuba Libre hazırlayıp getirdim, bazı kitaplar hakkındaki düşüncelerinizi sordum, ama başıma gelenleri anlatmadım.

O geceden sonra belki de şansım yaver giderse sportotoda bir kere daha kazanabileceğimi düşündüm, ama bir daha oynamadım. Milyonlarca yumurta yumurtluyor, diyordu rüyamdaki ses ve yumurtalardan birisi benim payıma düşmüştü. Artık sportotodan bir isteğim yoktu. İşlerim iyi gidiyordu. Siz artık gidiyorsunuz, iyi izlenimle ayrılmanızı istiyorum. Biraz hüzünlü ama iyi. Size ayrılırken ödemem gereken miktarı hesapladım ve hazırladım, bir ay, ya da iki ay da tatil parası ödeyeceğim. Hayır, itiraz etmeyin, hepsi hazır. Bir keresinde sabırsız olduğunuzu söylemiştiniz ama doğru değil bu.

Abel Romero, L'Alsatien kahvesi, Lüksemburg parkı yakınlarında, Vaugirard sokağı, Paris, Eylül 1989. Bir grup mazoşist Şilili o uğursuz tarihi anmak için 1983 yılının 11 Eylül günü St. Sau-

veur sokağında, Victor'un kahvesinde toplanmıştık. Yirmi-otuz kişi kadardık ve kahvenin her yanına yayılmıştık, içeriye, terasa. Bir ara birisi birden koskocaman kara kanadıyla üzerimizi kaplayan kötülükten, cinayetten söz etmeye başladı. Buyurun bakalım! Koskocaman kara kanadıyla! Anlaşılan biz Şilililer geçmişten hiç ders almıyoruz! Sonra bekleneceği gibi tartışma başladı ve ekmek parçalarına varana dek her şey havada uçuştu. Bir arkadaş bizi o kargaşada tanıştırmış olmalı. Ya da belki biz kendi kendimize tanıştık ve o beni bir yerden anımsadı. Yazar mısınız? diye sordu. Hayır, dedim, Guatón Hormazábal zamanında polistim, şimdi bir kooperatifte yerleri temizliyorum, cam siliyorum. Tehlikeli bir iş olmalı, dedi. Yükseklik korkusu olanlar için evet, olmayanlar için sadece sıkıcı, diye yanıtladım. Sonra da ötekilerin sohbetine karıştık. Demin de dediğim gibi tartışma konusu kötülük, fesatlıktı. Belano arkadaş tartışmanın birkaç yerinde yorum yaptı. Ben ağzımı açmadım. O gece çok şarap içildi, kahveden çıkınca nasıl oldu bilmiyorum kendimi onun yanında yürür buldum. O zaman kafamın içinde dönüp duranları ona da söyledim. Belano, dedim, sorunun özü kötülüğün (ya da suçun, cinayetin, ya da ne ad verirseniz) rastlantısal mı yoksa nedensel mi olduğunu bilmek. Eğer nedensel ise karşı mücadeleye girebiliriz, yenmek güç olabilir ama mümkün, aynı siklette boks yapan iki rakip gibi örneğin. Eğer rastlantısal ise hapı yuttuk. Tanrı, eğer varsa, yardımcımız olsun. Özetle bu kadar.

19

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında, Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Ne demek esrarlı bir yanı yok? diye sordum. Anlaşılmayacak bir şey yok, Amadeo, dediler. Sonra sordular: Senin için bu şiirin anlamı ne? Hiç, dedim, bir anlamı yok. Neden şiir olduğunu söylüyorsun öyleyse? Çünkü Cesárea öyle demişti, diye hatırladım. Bu yüzden, başka bir nedeni yok, Cesárea şiir dediği için. O kadın kesekâğıdına sarılmış bir parça kakasına şiir dese inanırdım, dedim. Ne kadar modern, dedi Şilili ve sonra Manzoni diye birinden söz etti. Alessandro Manzoni mi? dedim, *Nişanlılar* adıyla tercüme edilmiş bir kitabını hatırlayarak. Kitabı iyi insan avukat Remigio López Valle tercüme etmiş, yaklaşık 1930'larda Meksiko'da basılmıştı, pek emin değilim ama. Alessandro Manzoni mi? Ama onlar, Piero Manzoni, bokunu kutuya koyan yoksul sanatçı, dediler. Hay Allah! Sanat çıldırmış, çocuklar, dedim. O anda gölgelerin salonun duvarlarında, çocukların arkasında oynaştığını gördüm, tavandan inip kâğıt kaplı duvarlardan kayıp mutfağa gitmek ister gibiydiler ama sonunda yere düşüyorlardı. Gözlerimi ovuşturdum ve hadi bakalım, şiir ne demek istiyor açıklayın bana, neredeyse elli yıldır bu şiirle hayal kuruyorum. Çocuklar heyecanla ellerini ovuşturdular. Ne şeker çocuklar! Yanıma yaklaştılar. Adından başlayalım, dedi birisi. Ne demek dersin, sen ne diyorsun? Sion, Kudüs'teki Sion tepesi, dedim hiç tereddüt etmeden, bir de Valais kantonundaki İsviçre kenti Sion, Almancada Sitten. Çok iyi, Amadeo, üzerinde düşünmüş olduğun anlaşılıyor, bu iki olasılıktan hangisini seçersin? Sion tepesini, öyle değil mi? Sanırım evet dedim. Elbette, dediler. Şimdi şiirin ilk bölümüne bakalım, ne var? Bir düz çizgi ve üzerinde bir dikdörtgen, dedim. Ta-

mam, dikdörtgeni unut, yok say, dedi Şilili. Sadece çizgiye bak. Ne görüyorsun?

Düz bir çizgi, dedim. Başka ne görebilirim ki, çocuklar? Peki bu çizgi sana ne düşündürüyor Amadeo? Ufku, dedim. Bir düzlüğün ufkunu. Ya dinginlik? dedi biri. Evet, dinginlik de, rahatlık da, dedim. Çok güzel, sükûnet ve sessizlik. Şimdi ikinci bölümüne bakalım:

Ne görüyorsun, Amadeo? Dalgalanan bir çizgi, dedim. Başka ne görebilirim ki? Çok iyi, Amadeo, daha önce aklına dinginlik ve rahatlığı getiren bir düz çizgi görüyordun, şimdi dalgalanan bir çizgi görüyorsun. Bu da sana rahatlığı düşündürüyor mu? Hımmm, hayır, dedim, sözü nereye çekmeye çalıştıklarını anlamıştım bir anda. Dalgalanan bu çizgi ne düşündürüyor sana? Tepelerle oluşan bir ufku mu? Denizi ve dalgaları mı? Olabilir, olabilir. Rahatlığın bozulacağını sezmek de olabilir mi? Ya da hareket, kırılma? Tepeler ardındaki ufuk, dedim. Belki dalgalar. Şimdi de üçüncü bölüme bakalım:

Karşımızda zikzaklar çizen bir çizgi var Amadeo, bu da birçok şey anlatabilir. Bir köpekbalığının dişleri mi, çocuklar? Genç sıradağların ardından görünen ufuk mu? Batı Sierra Madre gibi. Evet, birçok şey olabilir. O zaman ikisinden biri dedi ki: Ben küçükken, altı yaşından biraz büyük olmalıyım, sık sık bu üç çizgi rüyama girerdi, düz çizgi, dalgalı çizgi, kırık çizgi. O günlerde neden bilmem merdiven altında, ya da merdivenlere yakın çok basık tavanlı bir odada yatıyordum. Ev bizim değildi, kısa süreli oradaydık, kimbi-

lir belki de büyükbabamların eviydi. Her gece uyuyunca düz çizgi beliriyordu. Buraya dek tamam. Hatta rüyanın eğlenceli olduğunu bile söyleyebilirim. Ama yavaş yavaş görüntü değişir ve düz çizgi dalgalanan bir çizgiye dönüşürdü. İşte o zaman başım dönmeye başlardı ve her an ısının daha fazla yükseldiğini hissederdim, nesnelerin devamlılığı yok olur, onları algılayamaz olurdum. Böyle anlarda istediğim tek şey düz çizginin geri gelmesiydi. Ama bu durum on kez yineleniyorsa dokuzunda dalgalanan çizgiyi kırık çizgi izlerdi. İş bu noktaya gelince hissettiğime en yakın olan duygu bedenimin yarıldığıydı, hayır dışarıdan değil, ta içimden yarıldığını hissederdim, bu yarılma önce midemde başlardı, sonra başımda ve boğazımda hissederdim. Bu acıdan tek kurtuluş yolu uyanmaktı, ama uyanmak da hiç kolay olmazdı, diye anlattı. Ne tuhaf değil mi? dedim. Onlar da evet, çok tuhaf, dediler. Gerçekten çok tuhaf, dedim bir kez daha. Bazen yatağa işerdim, diye devam etti rüyasını anlatan. Bak, bak! dedim. Şimdi anladın mı? diye sordular. Doğrusunu isterseniz, hayır, dedim. Çok kolay, anlamayacak ne var Amadeo, bu şiir bir şaka. Hani dikdörtgen dedin ya, şimdi ona bir yelken ekle, şöyle:

Şimdi ne görüyorsun? Yelkenli bir tekne, dedim. Çok doğru Amadeo, bir tekne. Şiirin adı Sion ya, bu ad aslında *Navegación*, yani Gemicilik, sözcüğünü gizliyor. Hepsi bu Amadeo, basit mi basit, esrar falan yok, dediler. Ben de onlara üzerimden bir yük kaldır-

dınız demek isterdim. *Sion* kelimesi *Simón*'u da gizliyor olabilirdi, geçmişten ta yüreğe işleyen bir yorum. Ama sadece vay canına demekle yetindim ve tekila şişesini bulup bir kere daha kadehimi doldurdum. Durgun denizde bir tekne, dalgalı denizde bir tekne ve fırtınalı deniz bir tekne, Cesárea'dan geriye kalan tek şey bu, diye düşündüm. Sizi temin ederim, bir an için başım kudurmuş bir deniz gibi oldu, çocukların ne dediklerini duymadım, yine de birkaç cümle, birkaç kelime kaptım, bildik sözlerdi herhalde: Quetzalcoatl'ın teknesi, bir oğlanın ya da kızın gece ateşi, Kaptan Ahab'ın ya da balinanın kafasının içi, köpekbalıkları için uçsuz bucaksız cehennemin kapısı olan denizin yüzeyi, bir tabut, tuhaf bir dikdörtgen, bilinç dikdörtgeni, (dikdörtgenlerin düşünülemez olduğu bir evrende) Einstein'ın dikdörtgeni, Alfonso Reyes'in bir sayfası, şiirin perişanlığı. Tekilamı başıma diktikten sonra hem kendi kadehimi hem de çocukların kadehlerini bir kere daha doldurdum ve Cesárea'nın şerefine kaldırdık kadehlerimizi. Keyifleri gözlerinden okunuyordu kerataların, teknemiz rüzgârda sallana dursun üçümüz kadehlerimizi tokuşturduk.

Edith Oster, Alameda parkında bir banka oturmuş, Meksiko DF, Mayıs 1990. Meksiko'da, onu sadece bir kez gördüm, Zona Rosa'daki Galeri María Morillo'nun girişinde sabah saat onda. Sigara içmek için kapının önüne çıkmıştım, o da oradan geçiyordu, selam verdi. Yolu geçip yanıma geldi, merhaba, ben Arturo Belano, Claudia bana senden söz etmişti, kim olduğunu biliyorum, dedi. O zamanlar ben on yedi yaşındaydım, şiir okumayı seviyordum, ama onun hiçbir şiirini okumamıştım. Galeriye girmedi. İyi görünmüyordu, sanki bütün gece uyumamış gibiydi, ama yakışıklıydı. Yani o anda yakışıklı buldum, yine de hoşlanmadım ondan. Benim tipim değildi. Neden beni selamladı? diye geçirdim içimden. Neden sokağı geçip galerinin kapısında durdu? İçeride kimse yoktu, girmesi için davet ettim, girmedi, dışarıda iyi olduğu söyledi. İkimiz de kaldırımda, ayakta güneşin altında duruyorduk. Benim elimde bir sigara, o bir metreden daha yakınımda, sanki bir toz bulutu içinden bakıyordu bana. Ne konuştuk bilmiyorum. Sanırım beni yandaki

restoranda kahve içmeye davet etti, galeriyi bırakamayacağımı söyledim. İşimden hoşlanıp hoşlanmadığımı sordu. Geçici bir iş, gelecek hafta bırakacağım, zaten çok az para veriyorlar, dedim. Çok resim satıyor musun? diye sordu. Şimdiye kadar hiç satmadım, diye yanıtladım, sonra vedalaştık ve ayrıldık. Sonradan beni ilk gördüğü andan beri beğendiğini söylese de o gün benden hoşlandığını hiç sanmıyorum. O zamanlar şişmandım, daha doğrusu şişman olduğumu düşünüyordum, sinirlerim tepemdeydi. Geceleri hep ağlardım, demir gibi bir iradem vardı. Bir de, ikili bir yaşamım vardı, daha doğrusu bir yaşamım vardı ama iki farklı yaşam gibi görünüyordu. Bir yandan felsefe öğrencisiydim ve bir galeride çalışıyordum, öte yandan benim de çıkarlarıma karanlık bir biçimde uyan bir gizlilik içinde varlığını sürdüren Troçkist bir partinin militanıydım. Bir akşamüstü sıkışık trafikte bildiri dağıtırken annemin Chrysler'iyle burun buruna geldim. Zavallı kadıncağız şok geçirdi. Ben öyle telaşlandım ki kâğıdı eline tutuşturup oku dedim ve arkamı döndüm, uzaklaşırken arkamdan evde görüşürüz dediğini duydum. Evde hep konuşurduk zaten. Bitip tükenmek bilmeyen karşılıklı konuşmalar, sağlıkla, sinemayla, edebiyatla, para biriktirmekle, politikayla ilgili öğütler.

Arturo Belano ile yeniden yıllar sonra karşılaştım. İlk kez 1976'da görüştük. İkinci karşılaşmamız 1979'da mıydı, 1980'de mi, öyle bir şey. Pek iyi hatırlayamam tarihleri. Barselona'da karşılaştık, bunu unutmadım. Unutulur mu hiç, yoldaşım, sevgilim, arkadaşım, sözlüm ressam Abraham Manzur'la birlikte yaşamak için gitmiştim oraya. Daha önce İtalya'da, Londra'da, Tel Aviv'de yaşamıştım. Bir gün Abraham Meksiko'dan aradı, beni sevdiğini, Barselona'ya gideceğini, benimle yaşamak istediğini söyledi. O günlerde Roma'daydım ve iyi değildim. Olur, dedim. Buluşmak için Paris havaalanında romantik bir randevu verdik birbirimize, oradan Barselona'ya trenle gidecektik. Abraham bir burs almıştı, ya da öyle bir şey, herhalde annesiyle babası bir süre Avrupa'da yaşamasının iyi olacağını düşünmüş olmalılar ki yardımcı olmuşlardı. Tam nasıl, bilmiyorum. Abraham'ın yüzü her an biraz daha büyüyen bir sis bulutu içinde kayboluyor şimdilerde. Abraham'ın şansı iyi gidiyordu, aslında o her zaman şanslı olmuştur. İkimiz de aynı yaştaydık, aynı yılın ay-

nı ayında doğmuştuk, ama ben ne istediğimi bilemeden oradan oraya savrulurken, o ne istediğini iyi biliyordu ve müthiş bir çalışma kapasitesi vardı, Picasso'nun sahip olduğu enerji gibi, derdi. Zaman zaman kendini iyi hissetmiyor, hastalanıyor, acı çekiyordu ama günde, cumartesi pazarlar da dahil, beş saat, sekiz saat sürekli çalışabiliyordu. Seviştiğim ilk erkek oydu. İkimiz de on altı yaşındaydık. Sonra ilişkimiz inişli çıkışlı sürdü. Birkaç kez ayrıldık. Hiçbir zaman militanlığımı desteklemedi, sağcıydı demek istemiyorum, ama militanlık ilgisini çekmiyordu, belki de militanlığa ayıracak zamanı olmadığını düşünüyordu. Başka sevgililerim oldu, o da Nora Castro Bilenfeld adlı bir kızla çıkmaya başladı. Birlikte yaşayacaklar gibi görünüyordu, ama ayrıldılar. Birkaç kez hastanelik oldum, bedenim değişti. Evet, ne diyordum, bir trene binip Paris'e, havaalanında Abraham'ı beklemeye gittim. On saat bekledikten sonra gelmeyeceğini anladım ve ağlayarak çıktım havaalanından, ancak saatler sonra ağladığımın bilincine vardım. O gece Montparnasse'ta ucuz bir otelde kaldım. Saatlerce odamda o güne kadarki hayatımı düşündüm. Bedenim dayanamayıp isyan edince tavana bakarak yatağın üzerine serildim, sonra gözlerimi yumdum, uyumaya çabaladım ama uyuyamadım. Ve günlerce böyle uyuyamadan otele kapanıp kaldım. Sadece sabahları biraz çıkıyordum, ağzıma bir lokma bir şey koymadan, yıkanmadan, tuvalete gitmeden, şiddetli baş ağrılarıyla, kısacası yaşama isteği olmadan kaç gün geçirdim bilmiyorum.

Sonunda uyuyakaldım. Rüyamda Barselona'ya gidiyordum ve bu yolculukla birlikte esrarlı bir biçimde yepyeni bir enerjiyle hayata sıfırdan başlıyordum. Uyanınca hesabı ödeyip İspanya'ya giden ilk trene bindim. İlk günler Rambla yakınlarında Capuchinos'ta bir otelde kaldım. Mutluydum. Kendime bir kanarya, iki saksı sardunya, birkaç kitap aldım. Ama paraya ihtiyacım vardı, anneme telefon ettim. Annemden Abraham'ın deli gibi bütün Paris'te beni aradığını öğrendim, ailem kaybolduğuma karar vermişti. Annem, sen delirdin mi, diye sordu. Henüz delirmedim, dedim ve güldüm. Çok eğlenceli, hayır annemin delirdin mi diye sorması değil, yanıtım komik geldi. Sonra havaalanında uzun süre beklediğimi, Abraham'ın beni nasıl ağaç ettiğini anlattım. Kimse seni ağaç etmedi kızım,

dedi annem, sen tarihleri karıştırmışsın. Annemin böyle söylemesi tuhafıma gitti. Bu daha çok Abraham Manzur'un uydurduğu bir bahaneye benziyordu. Söyle neredesin, Abraham şimdi gelip seni bulur, dedi annem. Adresimi verdim ve bana bir posta havalesi göndermesini söyleyip telefonu kapattım.

İki gün sonra Abraham pansiyonda bitti. Karşılaşmamız soğuk geçti. Ben Paris'ten yeni geldiğini sanıyordum, ama aslında o da üç aşağı beş yukarı benim geldiğim günlerde gelmişti Barselona'ya. Gotik mahalledeki bir restoranda yemek yedik, sonra beni Sant Jaume meydanından birkaç sokak ötedeki evine götürdü. Oturduğu daire yarı Katalan yarı Latin Amerikalı tanınmış galeri sahibi Sofía Trompadull'a aitti. Abraham bu evde istediği kadar kalabilirdi, çünkü Trompadull artık hemen hemen hiç gelmiyordu Barselona'ya. Ertesi gün pansiyona gidip eşyalarımı aldık ve Abraham'ın kaldığı eve yerleştim. Ama Abraham'la aramızdaki soğukluk devam ediyordu, Paris'te bekletmiş olmasından dolayı bir dargınlık yoktu aramızda, belki de benim dalgınlığıma gelmişti, ama mesafeliydik. Sanki ben karısı olmayı ve onunla aynı yatağı paylaşmayı, birlikte sergileri ve müzeleri gezmeyi, Barselonalı arkadaşların davetlerine gitmeyi kabul etmiştim, ama hepsi o kadardı. Bu tempoda birkaç ay geçti. Bir gün Daniel Grossman çıkageldi. Daniel, Arturo Belano' nun nerede oturduğunu biliyordu ve neredeyse her gün onu görmeye gidiyordu. Bir öğleden sonra ona eşlik ettim. Sohbet ettik. Arturo beni çok iyi hatırlıyordu. Ertesi gün gene evine gittim ama bu kez yalnız gittim. Çıkıp ucuz bir restoranda yemek yedik, onun davetlisiydim, saatlerce konuştuk. Sanırım ona bütün hayatımı anlattım. O da konuştu ve şimdi unuttuğum şeyler anlattı, ama daha çok ben konuştum.

O günden sonra haftada en az iki kez görüşür olduk. Bir seferinde onu evime davet ettim, Trompadull'un Barselona'daki evine evim diyebilirsem tabii ki. Arturo gitmeden az önce Abraham geldi. Abraham'ın beni kıskandığını fark ettim. Merhaba dedi, alnımdan öptü, sonra odasına çekildi. Sanki bu hareketiyle Arturo'ya ders verir gibi bir hali vardı. Arturo gittikten sonra çalışma odasına gittim ve neyin var diye sordum. Yanıt vermedi ama o gece alışılmadık bir şiddetle seviştik. Bir değişiklik olacağını umuyordum ama

yeni hiçbir şey hissetmedim. Abraham'la ilişkimin sonuna gelmiştim, bunu o an anladım. Meksiko'ya gitmeye, üniversiteye dönmeye ve sinema eğitimi almaya karar verdim, annemle konuştum ve hemen ertesi gün Meksiko'ya bir gidiş bileti gönderdi. Arturo'ya Barselona'dan ayrılacağımı söyleyince gözlerinin hüzünlendiğini fark ettim. Bir seferinde, ama Abraham'dan ayrılmaya karar vermeden önceydi, ona dans ettiğimi söylemiştim. Arturo bir kabarede dans ediyorum ya da striptiz yapıyorum sanmış. Hem çok hoşuma gitti, hem de çok komiğime. Keşke bir kabarede dans etsem, daha ne isterdim, ben modern dans yapıyorum. Aslında kabarede nasıl dans ederim, hiç *canlandırmamıştım* gözümde, zavallı numaralar yapmak, karanlık insanlar arasında karanlık yerlerde yaşamak. Arturo bilmeyerek öyle sanıp bunu bana da söyleyince ilk kez düşündüm bu olasılığı ve bu dalda profesyonel bir dansçının geleceği (sanal da olsa) çekici geldi, içimi acıtacak derecede çekici. Ama sonra düşünmez oldum, yaşam bu haliyle bile yeterince karmaşıktı. Yine de iki hafta daha Barselona'da kaldım ve hemen hemen her gün gördüm Arturo'yu. Bol bol konuştuk, daha çok da benim sorunlarımı konuşuyorduk. Annemle babamı, ayrılmalarını, iç çamaşırı kralı büyükbabamı, bu imparatorluğun anneme miras kalışını, tıp eğitimi alan ve taptığım babamı, ergenlik çağında yaşadığım fazla kilo sorununu (inanmakta zorlanıyordu çünkü o zamanlar sıska denecek kadar zayıftım), Troçkist partideki militanlık günlerimi, sevgililerimi, psikanaliz seanslarını anlattım.

Bir sabah Castelldefels'te bir at çiftliğine gittik. Çiftlik sahibi Arturo'nun arkadaşıymış bizden para almadı, bütün gün ata bindik. Ben ata binmeyi Meksiko'da bir kulüpte öğrenmiştim, Arturo ise çocukluğunda Şili'nin güneyinde binermiş ata. İlk birkaç metre yavaş gittik, sonra yarışmayı önerdim. Yol düz ve dardı, biraz ileride iki yanı çamlarla çevrili bir yokuş, daha ileride kuru bir dereye iniyordu, daha da ileride bir tünel, tünelin sonunda da deniz vardı. Dörtnala sürdük atlarımızı. Başlangıçta Arturo'nun atı benim atımın hemen yanı başındaydı, ama sonra bana ne olduysa ata sarılıp çok hızlı koşturmaya başladım ve Arturo'yu geride bıraktım. O anda ölsem umurumda değildi. Biliyordum, belki de anlatma ihtiyacı duyduğum ya da anlatmam gereken birçok şeyi bilinçli olarak anlatma-

mıştım ve eğer atın üstünde ölürsem, ya da at beni yere savurup öldürürse, bir dala takılıp düşerek ölürsem, Arturo ona söylemediğim her şeyi benim ağzımdan duymadan bilecek ve anlayacaktı. Ama tepeyi geçip çam ormanlarını arkamda bırakarak kuru dereye doğru inerken ölme isteği sevince, at üzerinde dörtnala koşturmanın verdiği mutluluğa, yüzümde rüzgârı hissetmenin sevincine dönüştü. Öyle ki düşmekten korkmaya başladım, çünkü iniş tahmin ettiğimden çok daha dikti. O zaman anladım ki ölmek istemiyorum, bu sadece bir oyun. Yok, hayır, ölmek istemiyordum, hiç değilse o anda istemiyordum bunu. Yavaşladım. O anda şaşırtıcı bir şey oldu. Arturo'nun atın üstünde yayından çıkmış bir ok gibi yanımdan geçtiğini gördüm. Bana bakıyor ve gülüyordu, Cheshire Kedisi'nin gülümsemesine benzeyen bir gülümseme. Gerçi Arturo çilekeş yaşamında birkaç dişini yitirmişti, ama olsun atıyla kuru dereye doğru hızla inerken gülümseme havada asılı kaldı. Öylesine hızla iniyorlardı ki tozla kaplı taşların üzerinden yuvarlanacaklarını, atımdan inip toz bulutunu yararak yanlarına gittiğimde atın bir bacağını kırılmış, Arturo'yu da yanında kafası parçalanmış bulacağımı sandım. Korktum, atımı mahmuzlayıp ben de hızla inmeye başladım. Ama toz bulutu hiçbir şey görmeme izin vermiyordu. Dere yatağına varıp toz bulutları dağıldığında ne at vardı görünürde ne de binicisi, sadece otoyoldan geçen motorlu araçların gürültüsü duyuluyordu. Uzakta, ağaçlıklar arasında saklanan güneş kuru derenin taşlarında yansıyordu, büyülü bir hava vardı, bir an Arturo'yla birlikte olmuştum, sonra bir anda yeniden yalnız kalmıştım, işte o zaman gerçekten korktum. Attan inmeye cesaret edemedim, sesimi çıkaramadım, sadece çevreme baktım. Arturo'dan eser yoktu, sanki yer yarılmış da içine girmiş ya da havaya uçmuştu. Tam ağlamaya başlayacaktım ki gördüm onu tünelin girişinde, gölgeler arasında şeytansı bir ruh ses etmeden bana bakıyordu. Atımı Arturo'nun durduğu yöne sürdüm, ödümü kopardığını söyledim. Hüzünle yüzüme baktı, sonra hüznünü gizlemek istercesine gülümsedi. Ancak o zaman anladım, bana âşık olmuştu.

Yola çıkmadan bir gece önce Arturo'yu görmeye gittim. Yolculuğumdan söz ettik. Gerçekten yaptığından emin misin, diye sordu. Değilim, dedim, ama uçak bileti gelmişti, artık yapacak bir şey yok-

tu. Beni havaalanına kimin götüreceğini sordu. Abraham ve arkadaşı, dedim. Gitmememi söyledi. Kimse onun benden istediği gibi gitmememi istememişti. Benimle sevişmek istiyorsa (ama öyle demedim, benimle düzüşür müsün dedim) o anda sevişmesini söyledim. Her şey çok melodramatikti. Düzüşmek istiyorsan düzüşelim hadi! Şimdi mi? dedi. Hemen şimdi, dedim, evet ya da hayır demesini beklemeden kazağımı çıkardım ve çıplak kaldım. Sevişmedik (ya da belki bizim sevişme biçimimiz sevişmemekti), çünkü onun şeyi sertleşmedi, ama birbirimize sarıldık, eliyle cinsel organımı, karnımı, göğüslerimi okşadı. Ne oluyor? diye sordum. Hiçbir şey olmuyor, Edith, dedi. Benden hoşlanmadığını, suçun bende olduğunu düşünüyordum. Hayır, suç sende değil, bende. Dikilmiyor, dedi, ya da belki kalkmıyor dedi. Korkma, ben korkmuyorum, dedim. O zaman o da korkmadığını söyledi. Ben de yaklaşık bir yıldır âdet görmediğimi, sağlık sorunlarım olduğunu söyledim. İki kez cinsel saldırıya uğradığımı, korktuğumu ve öfke duyduğumu anlattım. Projelerimden söz ettim, bir film yapmak istediğimi anlattım. Beni dinlerken yüzüme bakarak okşamayı sürdürüyordu. Bir anda içinde bulunduğumuz durum aptalca göründü ve uyumak istedim. O küçücük evde, yere serili yatağında, onun yanında uyumak. Düşünmemle uyumam bir oldu; uzun, huzurlu bir uyku. Uyandığımda evin tek penceresine güneş vurmuştu. Uzaktan bir radyo sesi duyuluyordu, işine gitmeye hazırlanan bir işçinin radyosu. Arturo yanımda kıvrılmış, battaniyeye sarılmış uyuyordu. Bir süre Arturo'yu seyrettim, onunla yaşayacak olsam hayatımın nasıl olacağını düşündüm. Ama sonra pratik olmam, düşlere kapılmamam gerektiğine karar verdim ve usulca kalkıp gittim.

Meksika'ya dönüşüm bir felaketti. Önce annemle oturdum, sonra Coyoacán'da küçük bir ev kiraladım ve üniversiteye devam etmeye başladım. Bir gün Arturo'yu düşündüm ve telefonla aramaya karar verdim. Numarayı çevirirken boğulacak gibi oldum, ölüyorum sandım. Bir ses Arturo'nun İspanya saatiyle akşam dokuzda işe başladığını söyledi. Telefonu kapatınca aklıma gelen ilk şey yatağa girip uyumak oldu. Ama yatmayı aklımdan geçirir geçirmez uyuyamayacağımı anladım. Zaman geçirmek için kitap okudum, evi süpürdüm, mutfağı temizledim, mektup yazdım, saçma sapan şeyler

düşündüm. Saat dokuz olunca yeniden telefon ettim. Bu kez Arturo yanıtladı. On beş dakika kadar konuştuk. O günden sonra her hafta telefonlaşmaya başladık, bazen ben onu işyerinden arıyordum, bazen de o evimi arıyordu. Bir gün Meksika'ya yanıma gelmesini söyledim. Gelemeyeceğini, Meksika'nın vize vermediğini söyledi. Guatemala'ya uçmasını orada buluşmamızı söyledim. Orada evlenirdik, böylece Meksika'ya rahatça girebilirdi. Uzun süre bu olasılığı konuştuk. Arturo Guatemala'yı biliyordu, ben hiç gitmemiştim. Kimi geceler Guatemala rüyama girdi. Bir akşamüstü annem beni görmeye geldi, bir hata yaptım ve Arturo'yla telefon konuşmalarımızı, Guatemala'nın rüyalarıma girdiğini ona da anlattım. Gereksiz yere her şey karıştı. Annem sağlık sorunlarımı hatırlattı, hatta galiba ağladı, ama yok, pek sanmıyorum, gözlerini yaşlı gördüğümü anımsamıyorum. Bir başka gün annemle babam birlikte geldiler ve ünlü bir doktora gidip muayene olmam için yalvardılar. Kabul etmekten başka çarem kalmadı, geçimimi onlar sağlıyordu. Neyse ki doktorda sorun çıkmadı, Edith bütün sağlık sorunlarını yenmiş, dedi. O günü izleyen günlerde başka ünlü doktorlara da gittim, iki ayrı doktora. Onların tanıları birinci doktorun tanısı kadar sevimli değildi. Arkadaşlarım ne haltlar karıştırdığımı soruyorlardı. İçlerinden sadece birine âşık olduğumu, sevgilimin Avrupa'da olduğunu, Meksika'ya gelemediğini söyledim. Ona Guatemala'dan söz ettim. Arkadaşım benim Barselona'ya dönmemin daha kolay olacağını söyledi. O âna dek bu gelmemişti aklıma, kendimi budala gibi hissettim. Neden Barselona'ya dönmüyordum? Sorunu annemlerle halletmeye çalıştım. Bilet için para buldum. Arturo'ya telefon edip oraya geliyorum, dedim. Uçaktan indiğimde Arturo havaalanında beni bekliyordu. Neden bilmem, kimseyi bulamayacağımı düşünüyordum. Ya da sadece Arturo değil, başkalarının da, başka kız ve erkek arkadaşlarının da orada olacağını sanıyordum. İşte Barselona'daki yeni yaşamıma böyle başladık.

Bir öğleden sonra uyurken bir kadın sesi duydum. Arturo'nun eski sevgilisini hemen tanıdım. Ben ona Santa Teresa adını takmıştım. Benden daha büyük bir kadındı. O sıralar yirmi sekiz yaşında olmalı, onun hakkında hep olağanüstü şeyler anlatırlardı. Sonra Arturo'nun sesi geldi kulağıma, çok alçak sesle konuşuyordu, benim

uyuduğumu söylüyordu. Birkaç dakika daha fısıldaştılar. Sonra Arturo bir soru sordu, eski sevgilisi evet dedi. Arturo'nun sorusunun uyurken beni görmek ister mi olduğunu çok geç anladım. Santa Teresa evet, dedi. Uyuma numarası yaptım. Yatak odasını salondan ayıran perde çekildi, Arturo ve Santa Teresa karanlıkta kaldılar. Gözlerimi açmak istemedim. Daha sonra Arturo'ya kimin geldiğini sordum. Santa Teresa'nın adını söyledi ve bana getirdiği çiçekleri gösterdi. Onu bu kadar seviyorsan onunla beraber olmalısın, diye geçirdim içimden. Ama Arturo ile Santa Teresa'nın artık hiçbir zaman birlikte yaşamayacaklarını çok iyi biliyordum. Onlar hakkında çok az şey biliyordum, ama beraber yaşamayacaklarından emindim. Arturo'nun beni sevdiğinden emindim. Birlikte yaşamımızın ilk günleri kolay olmadı. Ne o küçük evini birisiyle paylaşmaya alışıktı, ne de ben bu denli konforsuz bir yerde yaşamaya. Ama bol bol sohbet ediyorduk ve bu bizi kurtarıyordu. Yorgunluktan bitap düşene dek konuşuyorduk. Yataktan kalkıp yeniden yatana dek. Ve sevişiyorduk. İlk günlerde çok kötü, çok beceriksizce, ama her geçen gün daha iyiye gidiyordu. Ne olursa olsun benim orgazm olmam için kendini zorlamasını istemiyordum. Sadece iyi vakit geçirmeni istiyorum, diyordum, çabuk gelmek istiyorsan, öyle yap, kendini sıkma. O zaman (sırf benim dediğimin tersini yapmak için) koşturmuyordu ve bütün geceyi düzüşerek geçiriyorduk. Böyle yapmaktan hoşlandığını söylüyordu, acele etmeden, ama birkaç gün sonra hayaları fena halde ağrımaya başladı ve ben orgazm olamasam da o koşturmaya başladı.

Bir başka sorun da benim kokumdu, vajinamın, akıntımın kokusu. O sıralar çok kuvvetliydi. Bu benim için her zaman utanç konusu olmuştur. Cinsel ilişkide bulunduğum odanın her yanına ağır bir koku yayılırdı. Arturo'nun evi öylesine küçüktü ve öyle çok sevişiyorduk ki koku aralarında yalnızca bir perde olan yatak odasından salona ve kapısı olmayan minicik mutfağa dek sızıyordu. İşin en kötüsü ev Barselona'nın merkezinde, eski bir mahalledeydi, Arturo'nun arkadaşları haber vermeden her saat kapıyı çalıyorlardı. Çoğunlukla Şilili arkadaşları, ama aralarında Meksikalılar da vardı. Ve ben kokudan dolayı kimden daha çok utanacağımı bilemiyordum, Şilililerden mi, yoksa çoğu müşterek arkadaşımız olan Mek-

sikalılardan mı? Kokumdan nefret ediyordum. Bir gece Arturo'ya hiç böyle kokan başka bir kadınla sevişip sevişmediğini sordum. Hayır diye yanıtladı. Ağlamaya başladım. Ardından hiç bu kadar sevdiği bir başka kadınla sevişmediğini de ekledi. İnanmadım. Santa Teresa'yla kesin daha iyi vakit geçirirdin, dedim. Cinsel açıdan evet, dedi, ama beni daha çok sevdiğini söyledi. Sonra da Santa Teresa'yı da çok sevdiğini, ama başka türlü çok sevdiğini söyledi. O seni çok seviyor, dedi. Bu kadar çok sevgi midemi bulandırdı. Arkadaşlarından biri koku çıkmadan gelecek olursa kapıyı açmayacağımıza söz vermesini istedim, verdi. Kimseyi görmeden sadece benimle olmaya hazır olduğunu söyledi. Ben şaka yaptığını düşündüm elbette. Sonra ne oldu anımsamıyorum.

Kendimi kötü hissediyordum. Sadece onun kazandığıyla geçiniyorduk, çünkü annemin para göndermesini kesinlikle yasaklamıştım. O parayı istemiyordum. Barselona'da iş aramaya başladım, sonunda İbranice özel ders vermeye başladım. Katalanlar tuhaftı, Kabala'yı, Tora'yı öğreniyorlar, aykırı sonuçlar çıkarıyorlar, bunları bir kahvenin terasında bana anlatırlarken ders bitiyordu. Bütün ellerine geçen tüylerimi diken diken etmek oluyordu. Akşamları Arturo'ya öğrencilerimi anlatıyordum. Bir gün Arturo bana Ulises Lima'nın, İsa'nın mesellerinden biriyle ilgili çok özel bir açıklaması olduğunu söyledi, bir yanlıştan mı yoksa İbranicenin yanlış yorumundan mı ne kaynaklanıyormuş, pek iyi anlatamadı ya da ben dikkatli dinlemedim. Sanırım o sıralar Arturo ile Ulises'in araları açılmıştı, eskisi kadar yakın arkadaş değillerdi. Ulises'i üç kez Meksiko'da gördüm, son gördüğümde Barselona'ya, Arturo'yla beraber yaşamaya gittiğimi söyleyince gitmememi, gidecek olursam beni çok özleyeceğini söyledi. Önce ne demek istediğini anlamadım, ama sonra bana âşık olduğunu anladım ve bir gülme krizi tuttu, karşısında gülmemi tutamadım, ama Arturo senin arkadaşın, dedim, bu kez de ağlamaya başladım. Başımı kaldırınca Ulises'in de ağladığını fark ettim. Yok, hayır, ağlamıyordu, ağlamak için kendini zorluyordu, gözlerinden yaş getirmeye çabalıyordu, birkaç damla yaş akıtmayı başardı da. Ben yalnız ne yapacağım, dedi. Bu görüntü gerçeküstü bir şeyler içeriyordu. Olanları Arturo'ya anlattığımda güldü ve Ulises'e güvenmemek gerektiğini söyledi, arkadaşını ser-

serilikle suçladı. Bir daha bu konuya hiç değinmedik, ama Barselona'daki bu ikinci dönemimde arada bir Ulises aklıma düşüyordu, gözyaşlarını ve kendi dediğine göre ne kadar yalnız kalmış olduğunu düşünüyordum.

Bir akşam *mole* sosu yaptım ve Arturo'yla yedik. Pencereleri açmıştık çünkü hava çok sıcaktı, herhalde yaz ortasıydı. Birden dışarıda müthiş bir gürültü koptu, sanki bütün kent bir şeyleri protesto etmek için sokaklara dökülmüştü. Protesto filan değilmiş, futbol takımlarının galibiyetini kutluyorlarmış. Ben masayı kurmuş, *mole*'ye çok emek vermiştim, ama dışarıdan öyle çok gürültü geliyordu ki birbirimizi duyamıyorduk. Pencereleri kapatmak zorunda kaldık. Hava çok sıcaktı, *mole* soslu tavuk da fazla acı olmuştu. Arturo şakır şakır terliyordu, ben de terliyordum. Birden yine her şey çöktü, ağlamaya başladım. Tuhaf olan Arturo sarılmayı deneyince öfke kriziyle onu dövmeye başladım. Onu pataklamak istiyordum ama bir de baktım ki kendime vuruyorum. Ben, ben, ben diyor, başparmağımı göğsüme vuruyordum. Arturo elimi tutana dek göğsüme vurmayı sürdürdüm. Daha sonra parmağımı kırmamdan, göğsüme zarar vermemden, hatta ikisinin birden olmasından korktuğunu söyledi Arturo. Sonunda sakinleştim, sokağa çıktık, soluk almak için havaya ihtiyacım vardı. Ama o gece sokaklarda milyonlarca insan vardı, Ramblas tıklım tıklımdı, kimi köşelerde yollar çöp varilleriyle kapatılmıştı, başka yerlerde gençler otomobilleri devirmeye çalışıyorlardı. Bayraklar gördük. İnsanlar kahkahalarla gülüyordu, bana tuhaf bakıyorlardı çünkü çok ciddi yürüyordum, dirseklerimle kendime yol açıyordum. Havaya ihtiyacım vardı, sanki Barselona koskocaman bir yangın yerine dönüşmüştü, gölgelerden, bağrışmalardan, futbol şarkılarından oluşmuş koskoca bir yangın. Sonra uluyan polis sirenlerini duyduk. Yine bağrışmalar. Kırılan cam gürültüleri. Koşmaya başladık. Sanırım Arturo'yla aramdaki ilişki toptan o gece bitti. Akşamları genellikle yazarak geçiriyorduk. O bir roman yazıyordu; ben günlüğüme bir şeyler karalıyordum, şiir yazıyordum, film senaryoları yazıyordum. Karşılıklı oturup yazıyorduk ve bardak bardak çay içiyorduk. Yayımlatmak için değil, kendi kendimizi tanımak için, nereye dek gidebileceğimizi görmek için yazıyorduk. Yazmadığımız zamanlardaysa hiç susma-

dan konuşuyorduk, ben kendi hayatımı, Arturo da kendi hayatını anlatıyordu, ama arada bir de gerillada ölen arkadaşlarının hikâyelerini anlatıyordu. Kimi arkadaşlarını gıyaben tanıyordum, ben Troçkistlerle çalışırken Meksika'ya uğramışlardı, ama birçoğunun adını ilk kez duyuyordum. Sevişmeyi sürdürüyorduk ama ben her gece istemeden, önceden niyetlenmeden, nereye gittiğimi bilmeden biraz daha uzaklaşıyordum. Az çok Abraham'la birlikteyken de benzer bir durum yaşamıştım, ama şimdi daha beterdi, çünkü artık bir şeyim kalmamıştı, iyileşmiştim.

Bir gece sevişirken, konuyu Arturo'ya da açtım. Belirtilerin yinelendiğini, delirdiğimi sandığımı söyledim. Uzun süre konuştum, konuştum. Yanıtı beni şaşırttı (bu beni son şaşırtması oldu), eğer ben deliriyorduysam o da delirirdi ve benim yanımda delirmek ona vız gelirdi, böyle dedi. Şeytanla oynamak ister misin? diye sordum. Şeytanla oynamıyorum, dedi. Karanlıkta gözlerini aradım ve ciddi konuşup konuşmadığını sordum. Tabii ki ciddi konuşuyorum, dedi. O gece sakin uyudum. Ertesi sabah uyandığımda onu bırakmam gerektiğini biliyordum, bunu ne kadar çabuk yaparsam o kadar iyiydi. Öğleyin Telefon İdaresi'nden anneme telefon ettim. O yıllarda Arturo da arkadaşları da uluslararası telefon görüşmelerine hiç para ödemiyorlardı. Hangi yöntemi kullandıklarını hiçbir zaman bilemedim, tek bildiğim çeşitli yöntemler kullandıklarıydı. Eminim bu yüzden Telefon İdaresi milyonlarca peseta zarara girmiştir. Bir kabine giriyorlar, birkaç tel sokuşturuyorlar, hop diye istedikleri numaraya bağlanıyorlardı. Bu işte en usta olanlar Arjantinlilerdi, Şilililer ikinci sırada geliyorlardı. Bu telefon düzenbazlığını bilen bir tek Meksikalı tanımadım, bu biz Meksikalıların modern dünyaya hazır olmamamızdan kaynaklanıyor olabilirdi, belki de o günlerde Barselona'da yaşayan az sayıda Meksikalı'nın yeteri kadar parası olması ve yasaları çiğneme gereği duymamalarından kaynaklanıyordu. Ellenmiş telefonlar önlerinde oluşan uzun kuyruklar nedeniyle hemen ayırt ediliyordu, bu kuyruklar özellikle de geceleri oluşuyordu ve Latin Amerika'nın en iyileriyle en kötüleri bir araya geliyordu: eski militanlar ve ırz düşmanları, eski siyasi tutuklular ve insafsız kaçakçılar. Sinemadan dönerken, örneğin Ramalleras meydanındaki kabinin önünde bu kuyrukları görünce titremeye

başlıyordum, buz kesiyordum, buz gibi metalik bir soğukluk ensemden topuklarıma iniyordu. Gençler, kucaklarında bebeleriyle gencecik kadınlar, daha yaşlı kadınlar ve erkekler, gece yarısı ya da gece birde orada, tanımadıkları birinin konuşmasının bitmesini beklerken ne düşünürlerdi acaba? Konuştuklarını duymuyorlardı, ama tahmin edebilirlerdi, çünkü kabindeki genellikle el kol hareketleri yapar, ağlar, uzun süre suskun kalır sadece başıyla evet hayır işareti yapardı, hep aynı hareketler. Kuyruktakiler ne bekliyorladı? Sıralarının çabuk gelmesini mi? Polisin gelmemesini mi? Ne beklerlerse beklesinler, bütün bunlardan da uzaklaşacaktım. Anneme telefon ettim ve para istedim.

Bir gün, öğleden sonra Arturo'ya gideceğimi, birlikte yaşamayı sürdüremeyeceğimizi söyledim. Bana nedenini sordu. Artık onu çekemediğimi söyledim. Sana ne yaptım? dedi. Hiçbir şey, ben kendi kendime kötülük ediyorum, dedim. Yalnız kalmam gerek. Sonunda birbirimize bağırmaya başladık. Daniel'in evine taşındım. Bazen Arturo beni görmeye geliyordu, konuşuyorduk, ama her geçen gün onunla görüşmek bana daha çok acı veriyordu. Annem para gönderir göndermez uçağa binip Roma'ya gittim. Sözün burasına gelmişken belki de artık kedimden söz etmeliyim. Arturo'yla birlikte yaşamaya başlamadan, bir arkadaşı ya da eski sevgilisi, beklemediği bir anda evini değiştirmesi gerekince doğuran kedisinin altı yavrusunu Arturo'ya bırakmış. Yavruları bırakmış ama kedisini alıp götürmüş. Yavrular çok küçükken Arturo onlarla yatıp kalkmış. Sonra arkadaşının, ya da eski sevgilisinin geri gelmeyeceğini anlayınca vermek için kediciklere yer aramaya başlamış. Çoğunu arkadaşları almış, bir tek kimsenin istemediği gri bir dişi kedi kalmış, onu da ben aldım. Abraham bu işten hiç hoşlanmamıştı, kedinin tuvallerini tırmalamasından korkuyordu. Bir gün Roma'da gördüğüm bir kedinin adından esinlenerek adını Zía koydum. Meksika'ya dönerken Zía'yı da yanımda götürdüm. Barselona'ya, Arturo'nun yanına dönünce Zía gene benimle geldi. Sanırım uçak yolculuğunu seviyordu. Geçici olarak Daniel Gossman'ın yanına taşındığımda elbette Zía'yı da yanıma aldım. Roma'ya gitmek üzere uçağa bindiğimde, omzuma asılı bir hasır çantanın içindeydi kedi, ve nihayet Roma'yı da görecekti, yani kendisinin değilse bile adının geldiği kenti tanıyacaktı.

Roma'daki yaşantım bir felaketti. Her şey ters gitti, dediklerine göre, en kötüsü de kimseden yardım istememem olmuş. Sadece Zía vardı, ve sadece Zía'yı, onun yemeğini düşünüyordum. Çok okuyordum, bu doğru, ama şimdi okuduklarımı anımsamaya çalışınca araya bir tür kızgın, kaypak bir duvar giriyor. Belki Dante'yi İtalyanca okudum. Belki de Gadda'yı. Bilmiyorum, ikisinin de İspanyolca çevirilerini okumuştum daha önce. Nerede olduğumu tam olarak bilen tek kişi Daniel'di. Ondan birkaç mektup aldım. Bir mektubunda ben gittikten sonra Arturo'nun harap olduğunu, her görüşmelerinde beni sorduğunu yazmıştı. Sakın Arturo'ya adresimi verme, verecek olursan hiç şakası yok gelir Roma'da beni bulur, dedim. Daniel bir sonraki mektubunda vermeyeceğini söylüyordu. Annemle babamın endişe ettiklerini, sık sık Barselona'ya telefon ettiklerini de Daniel'den öğrendim. Onlara da verme adresimi, dedim, Daniel de vermeyeceğine söz verdi. Daniel'in mektupları uzundu. Benimkiler neredeyse kartpostal gibiydi, kısacık. Roma'da basit bir yaşantım vardı. Bir ayakkabıcıda çalışıyordum ve Trastevere'de, Via della Luce sokağında bir pansiyonda kalıyordum. Akşamları eve dönünce Zía'yı gezmeye çıkartıyordum. Genellikle San Egidio kilisesinin arkasındaki bir parka gidiyorduk, kedi bitkiler arasında dolanırken ben de kitabımı okumaya çabalıyordum. Herhalde ya Dante'yi, ya Guido Cavalcanti'yi, belki de Cecco Angiolieri'yi ya da Cino da Pistoia'yı okuyordum, çünkü okuduklarımdan yalnızca Roma akşamlarının esintisiyle sallanan sıcak, belki sıcak değil de ılık bir perdeyi, bitkileri ve ağaçları, bir de ayak seslerini anımsıyorum. Bir gece şeytanla tanıştım. Başka hiçbir şey anımsamıyorum. Şeytanla tanıştım ve öleceğimi anladım. Ayakkabı mağazasının sahibi boynumda morluklarla geldiğimi gördü ve haftalarca gözlerini üzerimden ayırmadı. Sonra benimle sevişmek istedi ama ben razı olmadım. Bir gün Zía parkta kayboldu, San Egidio kilisesinin arkasındaki parkta değil, Garibaldi sokağında ağaçsız ve karanlık bir başka parkta. Zía yanımdan çok fazla uzaklaşınca karanlık onu yuttu, o kadar.

Sabahın yedisine dek kedimi aradım durdum. Sonunda güneş doğdu, insanlar yavaş yavaş işlerine gitmeye başladılar. O gün ayakkabıcıya gitmek istemedim. Yattım, yorganı kafama çektim ve uyudum. Uyanınca gene kedimi aramak için sokaklara düştüm. Bula-

madım. Bir gece rüyamda Arturo'yu gördüm. İkimiz birlikte, şu cam ve çelikten, yüksek mi yüksek ofis binaları var ya, onlardan birinin en tepesine çıkmıştık, bir pencereyi açıp aşağıya bakıyorduk, geceydi, ben kendimi atmayı düşünmüyordum, ama Arturo bana bakıyor ve eğer sen atlarsan ben de atlarım diyordu. İçimden ona budala demek istiyordum, ama ona hakaret edecek gücüm bile kalmamıştı.

Bir gün odamın kapısı açıldı ve annemle erkek kardeşimin içeri girdiklerini gördüm. Kardeşim Tsahal ordusunda askerlik yapmıştı, yılın büyük bölümünü İsrail'de geçiriyordu. Zaman kaybetmeden beni Roma'da bir hastaneye götürdüler, iki gün sonra kendimi bir uçakta Meksika'ya uçarken buldum. Daha sonra öğrendiğime göre annem Barselona'ya gitmiş, kardeşimle bir olup zorla Daniel'den Roma'daki adresimi öğrenmişler. Önce vermek istememiş, direnmiş ama sonunda vermek zorunda kalmış.

Meksika'da, Cuemavaca'da özel bir kliniğe yatırıldım. Doktorlar çok geçmeden anneme ben yardım etmezsem sonumun kaçınılmaz olduğunu söylemişler. O günlerde kırk kiloydum ve çok zor yürüyebiliyordum. Sonra beni yeniden uçağa bindirip Los Angeles' ta bir kliniğe götürdüler. Orada Kalb adında bir doktor tanıdım ve yavaş yavaş arkadaş olduk. Otuz beş kiloya inmiştim, öğleden sonra televizyon seyrediyordum, pek başka bir şey yapmıyordum. Annem Los Angeles'ın merkezinde, 6. sokakta bir otele yerleşti, her gün beni görmeye geliyordu. Bir ay sonra kilo almış, yine kırk kilo olmuştum. Annem çok çok sevindi ve DF'ye dönüp işlerinin başına geçmeye karar verdi. Annemin yokluğundan yararlanarak Kalb'le arkadaşlığımızı ilerlettik. Yemeklerden, sakinleştiricilerden, başka ilaçlardan konuşuyorduk. Kitaplardan pek söz etmiyorduk, çünkü Doktor Kalb sadece *best-sellers* okuyordu. Sinemadan konuştuk. Benden çok daha fazla film görmüştü, ellilerin filmlerini çok seviyordu. Öğleden sonraları televizyonu açıp film arıyordum, sohbetlerimizde anlatmak için. Ama aldığım ilaçlar uykumu getiriyordu, filmin ancak yarısını izleyebiliyordum. Doktor Kalb'e filmin yarısında uyuduğumu söyleyince genellikle öteki yarısını da o anlatıyordu, ama o zamana dek ilk yarıyı unutmuş oluyordum. O filmlerden aklımda tuhaf şeyler kalmış: Doktorumun basit ama heyecanlı bakışının süzgecinden geçmiş imgeler ve durumlar. Hafta sonları

genellikle annem geliyordu. Cuma günü öğleden sonra geliyor, pazar gecesi DF'ye dönüyordu. Bir keresinde kesin olarak Los Angeles'a yerleşmeyi düşündüğünü söyledi. Kentin merkezinde değil yakınlarda, Corona del Mar ya da Laguna Beach gibi iyi bir yere yerleşmeyi düşünüyordu. Fabrikayı ne yapacaksın, büyükbabam satılmasını istemezdi, dedim. Meksika bataklığa sürükleniyor, er ya da geç satmak gerekecek, dedi annem. Bazen bir arkadaşımla geliyordu, tabii arkadaşımı annem davet ediyordu. Doktorların, Doktor Kalb de dahil, dediklerine göre "eski kafadarlar"ı görmek sağlığıma olumlu etki yaparmış. Bir cumartesi günü annem Greta'yla geldi. Greta liseden sınıf arkadaşımdı ve o zamandan beri hiç görmemiştim. Bir başka sefer kim olduğunu bile hatırlamadığım bir oğlanla geldi. Asıl sen kendi arkadaşlarını getirip eğlenmeye gayret etmelisin, dedim anneme bir akşam. Ben bunları söylerken annem sanki söylediklerime kale almıyormuş gibi gülüyordu, ya da belki ağlıyordu. Kimseyle çıkmıyor musun? Sevgilin yok mu? DF'de biriyle görüştüğünü itiraf etti. O da kendisi gibi boşanmışmış, ya da dulmuş, fazla ırgalamadım, sanırım aslında çok ilgilendirmiyordu beni. Dört ayın sonunda artık kırk sekiz kiloya çıkmıştım, annem beni Meksika'da bir kliniğe götürmek için hazırlıklara başladı. Hastaneden çıkmadan bir gün önce Doktor Kalb veda etmek için geldi. Telefon numaramı verdim ve ara sıra telefon etmesini rica ettim. Onun numarasını isteyince de vermemek için taşınacağından falan söz etti. İnanmadım ama yüzüne vurmadım.

DF'ye döndük. Bu kez beni Buenos Aires mahallesindeki bir kliniğe yatırdılar. Odam büyük ve aydınlıktı, pencerelerden biri bir parka bakıyordu, odamda yüzden fazla kanal çeken bir de televizyon vardı. Sabahları parka gidip oturuyor, roman okuyordum. Öğleden sonra odama kapanıp uyuyordum. Bir gün Daniel ziyaretime geldi, Barselona'dan yeni gelmişti. Meksika'da çok kalmayacaktı, hastanede olduğumu öğrenir öğrenmez beni görmeye gelmişti. Beni nasıl bulduğunu sordum. İyi ama çok zayıf olduğumu söyledi. İkimiz de çok güldük. Artık o günlerde gülerken canım acımıyordu, ki bu da iyiye işaretti. Gitmeden Arturo'yu sordum. Artık Barselona'da olmadığını söyledi, daha doğrusu öyle sanıyordu, uzun zamandır birbirlerini görmemişlerdi. Bir ay sonra elli kilo olmuştum

ve hastaneden taburcu oldum.

Ancak yaşamım çok az değişti. Annemin evinde oturuyordum, sokağa çıkmıyordum, çıkamadığım için değil çıkmak istemediğim için çıkmıyordum. Annem eski arabasını bana armağan etti, bir Mercedes, sadece bir kez kullandım ve çarptım. En ufak bir şeye ağlıyordum. Uzaktan görünen bir ev, trafik ışıkları, arabaları içinde hapis kalmış insanlar, günlük gazeteleri okumak. Bir akşam Abraham Paris'ten telefon etti, genç Meksikalı ressamların Paris'teki kolektif sergisine katılmış. Sağlık durumumla ilgili konuşmak istedi, ama izin vemedim. Sonunda resminden, gelişiminden, başarılarından söz etti. Birbirimize hoşça kal dediğimizde bir damla bile gözyaşı dökmemeyi başardığımı fark ettim. Kısa bir süre sonra, annemin Los Angeles'a taşınmaya karar verdiği günlerde gene kilo kaybettim. Bir gün fabrikayı satmadan uçağa bindik ve Laguna Beach'e gidip oraya yerleştik. İlk iki haftayı daha önce yattığım hastanede yorucu doktor kontrolleriyle geçirdim, sonra annemin yanına, Laguna Beach'e, Lincoln sokağındaki eve gittim. Annem daha önce de Loguna Beach'te bulunmuştu, ama bir yerde geçici olarak yaşamak başka, sürekli yaşamak çok daha başka. Bir süre her sabah arabaya binip hoşumuza gidecek bir yer aradık. Dana Point'e, San Clemente'e, San Onofre'ye gittik, sonunda Cleveland National Forest' taki dağların yakınlarında Silverado diye bir kasabada karar kıldık. Filmlerde gördüğümüz yerlere benziyordu, iki katlı bahçeli bir ev, bir de kurt köpeği satın aldık. Annem köpeğe Meksika'da bıraktığı arkadaşının adını verdi: Hugo.

İki yıl orada yaşadık. Bu sürede annem büyükbabamın büyük fabrikasını sattı, ben de belli aralıklarla sağlık kontrollerimi yaptırdım. Annem ayda bir kere Meksiko'ya gidiyordu. Dönüşte genellikle romanlar, hoşlandığımı bildiği Meksikalı yazarların yeni romanlarını, klasik romanlar ya da José Agustín'in, Gustavo Sainz'ın, onlardan daha genç yazarların yeni basılan kitaplarını getiriyordu. Ama bir gün artık o kitapları okuyamadığımı fark ettim ve İspanyolca kitaplar bir köşeye atıldı. Kısa bir süre sonra, bir gün annem haber vermeden eve bir arkadaş getirdi. Cabrera soyadlı, Guadalajara'da inşaat yapan bir firmada çalışan bir mühendis. Mühendis duldu, benden biraz büyük, Amerika Birleşik Devletleri'nin doğu

sahillerinde yaşayan iki oğlu vardı. Annemle rahat bir ilişkisi vardı ve görünüşe bakılırsa devamını getirebilirlerdi. Bir akşam annemle cinsellik üzerine sohbet ettik. Cinsel hayatımın bittiğini söyledim, uzun uzun tartıştık, annem ağlamaya başladı, bana sarıldı, onun küçük kızı olduğumu, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayacağını söyledi. Bunun dışında hemen hiç tartışmıyorduk. Hayatımız okuyarak, televizyon izleyerek (sinemaya hiç gitmiyorduk), haftada bir Los Angeles'a ziyaretlerle sürüp gidiyordu. Los Angeles'ta sergilere ya da konserlere gidiyorduk. Silverado'da üç-dört günde bir görüştüğümüz seksenlik bir Yahudi çift dışında arkadaşımız yoktu. Annem bu insanları markette tanımıştı, en azından bana öyle dedi. Yine anneme göre ziyaretlerine gitmek bir görevdi, yaşlı kişilerdi, başlarına bir kaza gelebilirdi, birinden biri ölebilir öteki ne yapacağını bilemezdi filan. Ben öyle bir şey olacağına pek inanmıyordum, bu ihtiyarlar İkinci Dünya Savaşı sırasında bir toplama kampında kalmışlar, ölüm tanımadıkları bir şey değildi. Ama onlara yardımcı olmak annemi mutlu ediyordu, ben de keyfini bozmak istemedim. Adları Schwartz'dı, onlar da bize Meksikalılar diyordu.

Annemin Meksiko'da olduğu bir hafta sonu ihtiyarları görmeye gittim. İlk kez yalnız gidiyordum, düşündüğümden çok daha uzun süre kaldım evlerinde ve sohbetimiz çok keyif verici oldu. Ben limonata içtim, Schwartzlar viski içtiler, onların yaşındakiler için viskinin en iyi ilaç olduğunu söylediler. Avrupa'dan, birkaç kere gittikleri Meksika'dan söz ettik. Avrupa'yı iyi tanıyorlardı, ama Meksika hakkındaki düşünceleri son derece yanlış ve yüzeyseldi. Uzun bir sohbetten sonra bana bakıp Meksikalı olduğun kuşku götürmez, dediler. Elbette Meksikalıyım, dedim. Her şeye karşın çok sempatiktiler ve o günden sonra evlerine daha sık gitmeye başladım. Bazen kendilerini iyi hissetmediklerinde telefon ediyorlardı ve marketten alışverişlerini benim yapmamı, ya da giysilerini temizleyiciye götürmemi, gazeteciye gidip gazetelerini getirmemi istiyorlardı. Bazen *Los Angeles Post* aldırıyorlardı, başka zamanlarda ise dört sayfalık, hiç ilgi çekici olmayan yerel bir gazete. Düşçü ama sağduyulu buldukları Brahms'ın müziğini seviyorlardı, çok az televizyon seyrediyorlardı. Bense tam tersini yapıyordum, günün büyük bölümünde televizyon açık oluyordu ve hiç müzik dinlemiyordum.

Biz Silverado'ya geleli bir yıl oluyordu ki Bay Schwartz öldü. Annemle Bayan Schwartz'a Los Angeles'taki Yahudi mezarlığına dek eşlik ettik. Bizim arabamıza gelmesi için ısrar ettik, ama Bayan Schwartz kiraladığı bir limuzinle cenaze arabasının arkasından gitmeyi tercih etti, en azından biz öyle sanıyorduk. Mezarlığa gelince limuzinden kırk yaşlarında, dazlak, siyahlar giymiş bir adam indi, Bayan Schwartz'ın arabadan inmesine yardım etti, sanki sevgilisiymiş gibi bir hali vardı. Dönüşte aynı sahne tekrarlandı: Önce Bayan Schwartz bindi arabaya, arkasından da dazlak adam ve hareket ettiler, biz onları annemin beyaz Nissan'ıyla izledik. Silverado'ya gelince limuzin Schwartzlar'ın evinin önünde durdu, dazlak Bayan Schwartz'ın inmesine yardım etti, sonra tekrar limuzine bindi ve hemen gitti. Bayan Schwartz kaldırımda yapayalnız kaldı. İyi ki peşlerine takıldık, dedi annem. Arabayı park ettik ve Bayan Schwartz'ın yanına gittik. Kendinde değilmiş gibi bir hali vardı, gözleri limuzinin gittiği ufka takılmıştı. Eve girmesine yardım ettik, annem çay yaptı. O âna dek Bayan Schwartz anneme karışmamıştı, ama çaydan bir yudum aldıktan sonra fincanı kenara bıraktı ve viski istedi. Annem bana baktı. Gözlerinde zafer pırıltısı seçiliyordu. Viskinin nerede olduğunu sordu ve kadehi doldurdu. Sulu mu susuz mu? diye sordu. Sek, canım, dedi Bayan Schwartz. Mutfaktan annemin sesi duyuldu: Buzlu mu buzsuz mu? Sek! diye yineledi Bayan Schwartz. O günden sonra Bayan Schwartz'la daha yakın bir ilişkim oldu, hatta bazen evinde kaldığım bile oluyordu. Bayan Schwartz akşamları yemek yemiyordu, ama genellikle benim için salata ve biftek hazırlıyordu. Bir bardak viski alıp yanıma oturuyor, Avrupa'da geçen gençlik yıllarını anlatıyordu: O zamanlar yemek hem bir ihtiyaç hem de lükstü, diyordu. Bazen de müzik dinliyor, yerel haberleri konuşuyorduk.

Bayan Schwartz'ın uzun ve huzurlu dulluk yılında Silverado'da bir erkek tanıdım. Onunla yattım, iyi bir deneyim olmadı. Su tesisatçısıydı, adı John'du, bir kere daha beraber olmak istiyordu benimle. Olumsuz yanıtım onu tatmin etmedi, her gün telefon etmeye başladı. Bir keresinde telefonu annem açtı, bir süre birbirlerine karşılıklı hakaretler yağdırdılar. Bir hafta sonra annemle Meksika'da tatil yapmaya karar verdik. Deniz kenarında bir yere gittik, sonra

da Meksiko'ya gittik. Nereden aklına geldiyse annem Abraham'ı görmem gerektiğine karar verdi. Bir akşam Abraham telefon etti ve ertesi gün için randevulaştık. Abraham Avrupa'dan kesin dönüş yapmış, DF'ye yerleşmişti. Bir stüdyosu vardı ve görünüşe bakılırsa işleri iyi gidiyordu. Stüdyosu Coyoacán'da, oturduğu daireye çok yakındı. Yemekten sonra yeni resimlerini görmemi istedi. Ne beğendiğimi söyleyebilirim ne de beğenmediğimi, sanırım ilgimi çekmemişlerdi. Büyük boyut resimlerdi, Abraham'ın çok beğendiği, ya da Barselona'dayken beğendiği Katalan bir ressamın tuvallerine çok benziyordu, ama Abraham'ın da elinin değdiği belliydi elbette. Katalan'ın resimlerindeki toprak renklerinin yerini kırmızılar, sarılar, maviler almıştı. Bir de bir seri karakalem resim gösterdi. Bunlar daha çok beğendim. Sonra para sorununu konuştuk, daha doğrusu Abraham paradan, pesonun istikrarsızlığından, Kaliforniya'ya yerleşme ihtimalinden, uzun zamandır görmediğimiz arkadaşlardan söz etti.

Sonra hiç alakası yokken birden Arturo Belano'yu sordu. Şaşırdım, çünkü Abraham hiç böyle doğrudan sormazdı. Haberim olmadığını söyledim. Benim var, anlatmamı ister misin? dedi. Önce hayır demeyi düşündüm, ama sonra anlat, bilmek istiyorum, dedim. Onu bir akşam Çin mahallesinde gördüm, önce beni tanımadı. Sarışın bir kadınlaydı. Halinden memnun görünüyordu. Selam verdim, bir bardaydık, masalarımız birbirine çok yakındı, aynı masada oturuyor gibiydik (sözün burasında Abraham güldü), görmemiş numarası yapmam aptalca olurdu. Kim olduğumu çıkarmakta biraz gecikti. Sonra yaklaştı, neredeyse yüzünü yüzüme yapıştırdı, sarhoş olduğunu gördüm, büyük olasılıkla ben de sarhoştum, seni sordu. E, sen ne dedin? Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşadığını, iyi olduğunu söyledim. O ne dedi? Ne desin, üstünden bir yük kalktığını, ya da buna benzer bir şeyler geveledi ağzında, bazen ölmüş olabileceğini düşündüğünü söyledi. Başka bir şey konuşmadık. Sarışına döndü, az sonra da arkadaşlarımla bardan ayrıldım.

On beş gün sonra Silverado'ya döndük. Bir gün öğleden sonra sokakta John'a rastladım, telefonla rahatsız etmeyi sürdürürse onu öldüreceğimi söyledim. Özür diledi, bana âşık olduğunu ama artık geçtiğini, bir daha telefon etmeyeceğini söyledi. Nihayet elli kilo

olmuştum ve artık ne zayıflıyordum ne şişmanlıyordum, annem çok mutluydu. Mühendisle ilişkisi iyi gidiyordu, hatta evlenmeyi bile düşünüyorlardı, gerçi annem bunu söylerken pek ciddi görünmüyordu. Bir arkadaşıyla Laguna Beach'te bir dükkân açmıştı, Meksika el işleri satıyorlardı. Dükkân fazla kazanç sağlamıyordu, ama fazlaca zarar da etmiyordu ve anneme tam istediği gibi sosyal ilişkiler sağlıyordu. Bay Schwartz'ın ölümünden tam bir yıl sonra Bayan Schwartz da hastalandı ve Los Angeles'ta bir kliniğe yatması gerekti. Hastaneye kaldırılışının ertesi günü onu görmeye gittik, uyuyordu. Klinik şehir merkezinde, Wilshire bulvarında, Douglas MacArthur parkının yanındaydı. Annemin dönmesi gerekiyordu, ben Bayan Schwartz'ın uyanmasını beklemek istiyordum. Sorun arabaydı, annem gider ben kalırsam sonra beni Silverado'ya kim götürürdü? Koridorda uzun uzun hesaplar yapıp tartıştık, sonunda annemin akşam dokuzla on arası gelip beni almasında karar kıldık, eğer olağanüstü bir durum olursa kliniğe telefon edecekti. Gitmeden önce oradan bir yere kıpırdamayacağıma söz verdirdi. Bayan Schwartz'ın odasında ne kadar kaldım bilmiyorum. Yemeğimi kliniğin kafeteryasında yedim, bir hastabakıcıyla sohbet ettik. Adı Rosario Álvarez'di, Meksika'da, DF'de doğmuştu. Los Angeles'ta yaşam nasıl diye sordum, gününe bağlı, bazen çok iyi bazen de çok kötü olabiliyor, ama çok çalışırsan ilerlemek mümkün, dedi. Ne kadar zamandır Meksika'ya gitmediğini sordum. Çok uzun zamandır, özleme ayıracak param yok, dedi. Sonra bir gazete alıp Bayan Schwartz'ın odasına döndüm. Pencerenin önüne oturdum, gazetede müze ve sinema ilanlarına baktım. Alvarado sokağındaki bir sinemada bir film gösteriliyordu, birden canım bu filmi görmek istedi. Çok uzun zamandan beri sinemaya gitmiyordum, Alvarado sokağı da kliniğe uzak değildi. Ama nedense gişenin önüne gelince hevesim kaçtı ve yürümeyi sürdürdüm. Herkes Los Angeles'ın yayalar için olmadığını söylüyor. Pico bulvarından Valencia sokağına dek yürüdüm, sonra sola döndüm ve Valencia'dan yeniden Wilshire bulvarına döndüm, yavaş adımlarla, hiç mi hiç ilgi çekici olmayan binaların önünde durup bakarak, arabaların akışını seyrederek toplam iki saat yürümüşüm. Saat onda annem geldi ve eve döndük. İkinci kez ziyaretine gittiğimde Bayan Schwartz beni tanımadı. Zi-

yaretine başka gelen olup olmadığını sordum hastabakıcıya. O sabah yaşlıca bir kadın gelmişti ve ben gelmeden biraz önce gitmişti. Bu kez annemin Nissan'ıyla gitmiştim, annem yeni dönen mühendisle beraber Laguna Beach'e gitmişti. Konuştuğum hastabakıcı kıza göre Bayan Schwartz'ın fazla ömrü kalmamıştı. Yemeğimi hastanede yedim, saat altıya dek hastanın odasında oturup bir sürü şey düşündüm. Sonra Nissan'a binip Los Angeles'ta dolaşmaya çıktım. Torpido gözünde bir harita vardı, arabayı çalıştırmadan önce haritayı bir güzel inceledim. Sonra arabayı çalıştırıp klinikten çıktım. Civic Center'ın, Music Center'ın, Dorothy Chandler pavyonunun önünden geçtim. Sonra Echo park yönüne doğruldum ve Sunset bulvarında ilerleyen trafiğin arasına katıldım. Kaç saat araba kullandım bilmiyorum, tek bildiğim Nissan'dan hiç inmediğim. Beverly Hills'de 101'den çıkıp Santa Monica'nın ara sokaklarında dolandım. Oradan 10. sokağa ya da Santa Monica Freeway'e çıkıp kent merkezine döndüm, sonra 11. sokağa girip oradan da Wilshire bulvarına geçtim, ama ancak daha ilerde, 3. sokakta çıkabildim bu yoldan. Kliniğe döndüğümde saat on olmuştu ve Bayan Schwartz ölmüştü. Ölürken yalnız mıydı diye sormayı düşündüm, ama sonra vazgeçtim. Ölüsü odada değildi. Bir süre pencerenin önüne oturup soluk aldım, Santa Monica gezisinin yorgunluğunu attım üstümden. İçeri giren bir hastabakıcı Bayan Schwartz'ın akrabası olup olmadığımı sordu. Dostu olduğumu, sadece biraz sakinleşmek istediğimi söyledim. Sakinleştiniz mi diye sordu. Evet deyip kalktım ve çıktım. Silverado'ya vardığımda saat gece üçtü.

Bir ay sonra annem mühendisle evlendi. Düğün Laguna Beach'te yapıldı. Düğüne mühendisin oğulları, kardeşlerimden biri ve annemin Kaliforniya'dan tanıdığı dostları katıldı. Bir süre Silverado'da yaşadılar, sonra annem Laguna Beach'teki mağazayı sattı ve Guadalajara'ya taşındılar. Ben bir süre daha Silverado'dan ayrılmak istemedim. Annem gittikten sonra ev bana çok daha büyük, sakin ve serinmiş gibi gelirdi. Bayan Schwartz'ın evi uzunca bir süre boş kaldı. Öğleden sonra Nissan'a binip kasabadaki bir bara gidiyordum, bir kahve ya da viski içiyordum, eskiden okuyup da konusunu unuttuğum kitapları yeniden okuyordum. Barda Forestal Park'ta çalışan biriyle tanıştım, seviştik. Adı Perry'ydi, birkaç İspanyolca

sözcük biliyordu. Bir gece Perry vajinamın özel bir kokusu olduğunu söyledi. Cevap vermedim, alındığımı sandı. Seni kırdım mı? Seni kırdımsa bağışla, dedi. Ama o anda ben başka şeyler, başka yüzler düşünüyordum (tabii eğer yüzler düşünülebilirse), hayır, kırmamıştı. Genellikle tek başımaydım ama. Her ay annem bankaya bir çek gönderiyordu, günlerim evi toplamak, süpürmek, temizlemek, markete gitmek, yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, bahçeyi düzenlemekle geçiyordu. Telefonla arayanım yoktu, yalnızca annem arıyordu, bir de haftada bir kere ya babam ya da erkek kardeşim telefon ediyordu. Canım isterse bara gidiyordum, istemezse evde kalıyordum, pencerenin önünde kitap okuyordum, başımı kaldırınca Schwartzların boş evini görüyordum. Bir gün evin önünde bir araba durdu, arabadan takım elbiseli, kravatlı bir adam indi. Anahtarları vardı. İçeri girdi, on dakika kalıp çıktı. Schwartzların akrabası gibi görünmüyordu. Birkaç gün sonra iki kadın bir erkek gelip eve baktılar. Kadınlardan birisi satılık tabelası koydu. Bir daha eve birileri gelene dek aradan uzun bir zaman geçti, ama bir öğleüzeri ben bahçeyle meşgulken çocuk bağrışmaları duydum. Otuz yaşlarında bir çiftin, daha önce gelen kadınlardan birinin arkasından Schwartzların evine girdiğini gördüm. Hemen o anda evin artık onların olduğunu ve aynı anda, bahçede, iş eldivenlerini bile çıkarmadan benim de gitme saatimin gelmiş olduğunu anladım. O gece Debussy dinledim ve Meksika'yı düşündüm, sonra neden bilmem kedim Zía geldi aklıma, ardından anneme telefon edip bana Meksiko DF'de bir iş, herhangi bir iş bulmasını, çok geçmeden Meksiko'da olacağımı söyledim. Bir hafta sonra annem pırıl pırıl yeni kocasıyla Silverado'da bitti, iki gün sonra, bir pazar günüydü, DF'ye uçtum. İlk işim Zona Rosa'da bir sanat galerisindeydi. Çok para vermiyorlardı ama iş de yorucu değildi. Sonra Fondo de Cultura Económica yayınevinde, Felsefe ve İngiliz Dili bölümünde çalışmaya başladım, böylece düzenli çalışma hayatına adım atmış oldum.

Felipe Müller, Martorell meydanında bir bankta otururken, Barselona, Ekim 1991. Bu hikâyeyi Arturo Belano'nun anlattığından eminim, çünkü aramızda bilimkurgu okuyan bir tek o vardı.

Dediğine göre Theodore Sturgeon'un yazdığı bir hikâyeymiş, ama başka bir yazarın da olabilir, hatta Arturo Belano'nun bile olabilir. Theodore Sturgeon adı bana hiçbir şey anımsatmıyor.

Hikâye, bir aşk hikâyesi, zengin mi zengin ve çok akıllı bir kız bir gün bahçıvanına mı, bahçıvanın oğluna mı ne, ya da rastlantı eseri malikânelerinden birinde bahçıvan olarak çalışmaya başlayan avare bir gence gönlünü kaptırıyor. Kız zenginliğinin ve akıllılığının yanı sıra dediğim dedik ve kaprisli. Eline geçen ilk fırsatta oğlanı yatağa götürüyor ve nasıl olduğunu anlamadan oğlana deli gibi âşık oluyor. Oğlan ne kız kadar akıllı ne de eğitimli, ama bu eksikliklerine karşın bir melek kadar saf. O da kıza âşık oluyor. Ancak doğal olarak böyle dengesiz bir birliktelikte sorunlar çıkması kaçınılmaz. Önceleri kızın lüks malikânesinde oturuyorlar, zamanlarını sanat kitaplarına bakarak, damaklarına bayram ettiren leziz şeyler yiyerek, eski filmler seyrederek ve daha çok da gün boyu sevişerek geçiriyorlar. Daha sonra bir süre bahçıvanın evinde ve sonra bir teknede (Jean Vigo'nun filmindeki gibi Fransa nehirlerinde seyreden teknelerin benzeri bir tekne olabilir, örneğin) yaşıyorlar, sonra da bir Harley-Davidson'a binip Amerika Birleşik Devletleri'nin engin coğrafyasında dolanıyorlar, avare gencin hep ertelemek zorunda kaldığı düşlerinden biriymiş bu.

Kız sevgilisiyle yaşarken işleri katlanarak büyüyor, para parayı çeker derler ya, öyle oluyor, kızın serveti günbegün artıyor. Tabii, dünyadan pek haberi olmayan ama iyi yürekli bir insan olan yersiz yurtsuz, kızı servetinin bir bölümünü hayır işlerine vermeye ikna ediyor (aslında kız *öteden beri* avukatları ve vakıflar aracılığıyla yardımlar yapıyor, ama oğlana söylemiyor ki onun girişimiyle yaptığını sansın), sonra da unutuyor. Sevdiğinin gölgesi gibi dolanan oğlan kızın mal varlığının ne denli büyük olduğundan habersiz. Her neyse, bir süre, aylarca, belki de birkaç yıl milyoner kızla sevgilisi çok ama çok mutlu yaşıyorlar. Ama bir gün (ya da bir günbatımı) avare oğlan hastalanıyor, bakımını en iyi doktorlar üstleniyor, ama ellerinden hiçbir şey gelmiyor, mutsuz çocukluğunun, mahrumiyet içinde geçen gençlik yıllarının bedeninde neden olduğu hasarı kızla birlikte geçirdiği kısa ve hareketli yaşam sadece biraz hafifletmiş. Tıp biliminin bütün çabaları son evresindeki kan-

sere karşı koyamıyor.

Kız bir süre çılgın gibi dünyayı dolaşıyor, başka başka erkeklerle oluyor, karanlık olaylara karışıyor. Sonunda evine dönüyor ve kısa bir süre sonra da bir biçimde sevgilisinin ölümünden hemen önce kafasının içinde filizlenmeye başlayan bir projeyi yeniden ele almaya karar veriyor. Bir bilimadamları ekibini malikânesine yerleştiriyor. Rekor denecek kadar kısa bir sürede malikânenin içi gelişmiş bir laboratuvara, dışarısı –bahçe ve bahçıvanın evi– Cennet'in bire bir kopyasına dönüşüyor. Meraklı gözlerden korunmak için malikanenin çevresi yüksek bir duvarla çevriliyor. Ve çalışmalar başlıyor. Kısa bir süre sonra bilim adamları cömertçe ödüllendirilen bir fahişenin yumurtasını yersiz yurtsuzun klonuyla döllendiriyorlar. Dokuz ay sonra fahişe bir erkek çocuk doğuruyor, çocuğu kıza teslim edip ortadan kayboluyor.

Beş yıl boyunca kız ve bir uzmanlar ordusu çocuğa bakıyorlar. Bu süre sonunda bilim adamları kızı kendi klonuyla döllendiriyorlar. Dokuz ay sonra kız da bir kız çocuğu dünyaya getiriyor. Malikânede kurulan laboratuvar kaldırılıyor, bilimadamları gidiyor ve yerine eğitmenler geliyor. Kızın önceden tasarladığı plana uygun olarak sanatçı vasiler iki çocuğun gelişimini belli bir mesafeden izliyorlar. Her şey yoluna girince kız yeniden yok oluyor, yeniden yolcuğa çıkıyor, yüksek sosyete partilerine katılıyor, tüm varlığıyla riskli maceralara giriyor, sevgilileri oluyor, adı bir yıldız gibi parlıyor. Ama belli aralıklarla ve tam bir gizlilik içinde malikânesine geliyor ve çocuklara görünmeden gelişimlerini izliyor. Yersiz yurtsuz oğlanın klonu kendisinin tıpkısının aynısı, kızın âşık olduğu aynı saflık ve masumiyet bu çocukta da var. Ama bu sefer tüm gereksinimleri karşılanmış bir çocuk, çocukluğu huzurlu bir ortamda, eğitmenleri sayesinde çok şey öğrenerek ve oynayarak geçiyor. Kızın klonu da kendisinin aynısı, eğitmenler bu klonu da tıpkı kendisinin yetişmesinde yapılan doğrular ve yanlışlarla yetiştiriyorlar.

Elbette kız çocukların onu görmesine hemen hemen hiç fırsat vermiyor, ama yersiz yurtsuzun oynamaktan usanmasa da ürkek bir yapıya sahip olan klonu ara sıra üst kattaki panjurların ardından onlara bakıldığını görüyor ve kim olduğunu bulmak için koşuyor. Tabii ki hiçbir zaman emeline ulaşamıyor.

Yıllar geçiyor, çocuklar büyüyor, her geçen gün biraz daha birbirlerinden ayrılmaz oluyorlar. Bir gün milyoner kız hastalanıyor, işte ne hastalığıysa, bir virüs, kanser. Bir süre direndikten sonra hastalığa teslim oluyor ve ölüme hazırlanmaya başlıyor. Henüz genç, kırk iki yaşında. Tek mirasçıları o iki klon, bu ikisinin evlendiklerinde varlığının büyük bir bölümüne sahip olmaları için tüm işlemleri tamamlatıyor. Sonra da ölüyor. Bilim adamları ve avukatları ölümünün ardından gözyaşları döküyorlar.

Hikâye, bütün çalışanlarının toplanarak vasiyetinin okunmasıyla sona eriyor. Kimileri, en masumlar, milyonerin çevresine uzak olanlar Sturgeon'un okurların soracaklarını varsaydığı soruları soruyorlar kendi kendilerine. Ya klonlar evlenmek istemezlerse? Anlatılanlara göre, oğlanla kızın birbirlerini sevdikleri yadsınamaz, ama ya bu sevgi birlikte büyümüş olmaktan öteye gitmiyorsa? Hayatları berbat mı olacak? Ömür boyu hapse mahkûm olanlar gibi birlikte yaşamaya mı mahkûm edilecekler?

Bu konuda tartışmalar başlıyor. Etik ve ahlaki sorunlar gündeme getiriliyor. En yaşlı avukatla bilimadamı kuşkuları ortadan kaldırıyorlar. Eğer çocuklar evlenmezlerse, eğer birbirlerine âşık olmazlarsa paylarına düşen parayı alacak ve ne isterlerse onu yapabilecekler. İki gencin ilişkilerinin geleceğinden bağımsız olarak, bilimadamları bir yıl içinde yersiz yurtsuzdan bir klonlama daha yapacaklar ve beş yıl sonra da milyoner kızın yeni bir klonunu gerçekleştirecekler. Bu yeni klonlardan erkek yirmi üç yaşına, kız on sekiz yaşına gelince, aralarındaki ilişki ne olursa olsun, yani ister birbirlerini kardeş gibi sevsinler ister sevgili gibi, bilimadamları ya da öğrencileri onlardan da yeni bir çift klon üretecekler ve bu durum milyonerin serveti tükenene dek böyle sürüp gidecek.

Hikâye burada son buluyor. Günbatımında gökyüzünde milyonerin ve yersiz yurtsuzun siluetleri beliriyor, sonra yıldızlar ve sonsuzluk... Biraz korkunç, değil mi? Hem muhteşem hem korkunç. Tüm aşklarda olduğu gibi çılgın, öyle değil mi? Sonsuza bir sonsuz daha eklenirse sonuç sonsuzluk olur. Korkunçluğa muhteşemlik eklenince sonuç korkunçluk oluyor. Doğru söylemiyor muyum?

20

Xosé Lendoiro, Terme di Traiano, Roma, Ekim 1992. Çok özel bir avukattım. Benim için ister *Lupo ovem commisisti* ister *Alter remus aquas, alter tibi radat harenas* diyebilirsiniz. Yine de ben Catulo'ya bağlı kalmayı yeğlerim: *Noli pugnare duobus*. Bir gün değerim bilinecektir.

O günlerde bol bol seyahat ediyor, deneyler yapıyordum. Bilgelik ve hukuk uzmanlığı bana rahat yaşamam için gereken geliri sağlıyordu, böylece ben de asil şiir sanatına zaman ayırabiliyordum. *Unde habeas quaerit nemo, sed oportet habere,* ki şöyle çevrilebilir: Sahip olduğun şeylerin nereden geldiklerini kimse sormaz, önemli olan sahip olmaktır. Eğer kişi gizli eğilimlerine zaman ayırmak istiyorsa bunun olmazsa olmazıdır iyelik: Parayı görünce şairlerin gözleri kamaşır.

Ama biz deneylerime dönelim: Diyelim ki, önceleri bütün yaptığım sadece seyahat etmek ve gözlemlemekten ibaretti. Ama kısa sürede ayırdına varmadan İspanya'nın ideal haritasını çizmeye çalıştığımı fark ettim. Ölümsüz Horatius'un dediği gibi *Hoc erat in votis*, benim istediğim buydu. Tabii ki bir dergi çıkarıyordum. Müsaadenizle şöyle söyleyeyim, bu derginin hem sanat hamisi hem editörüydüm, hem yazı işleri müdürü hem de yıldız şairiydim. *In petris, herbisvis est, sed maxima verbis:* Taşların ve otların da erdemleri vardır, ama kelimelerin erdemleri çok daha fazladır.

Dergi çıkardığım için vergi indirimi yapılıyordu, bu da işleri kolaylaştırıyordu. Ne diye ukalalık edeyim, şiirde ayrıntılar fazlalıktır. Benim temel kuralım olmuştur bu hep, bir de Vergilius'un dediği gibi *Paulo maiora canamus*: yani daha yüce şarkılar söyleyelim. Doğrudan iliğe, kemiğe, öze inmeliyiz. Benim bir dergim ve

bir hukuk bürom vardı; dava takipçisi ve avukat olarak hakkıyla kazanılmış bir ünüm vardı ve yazları yolculuğa çıkardım. Hayat yüzüme gülüyordu. Gene de bir gün kendi kendime Xosé, dedim, bütün dünyayı gezdin, *incipit vita nova*, yeni bir hayata başla İspanya'nın yollarını arşınlamanın günü geldi. Her ne kadar Dante olmasan da bizim bu darbeler yemiş, acı çekmiş ama buna karşın çok az tanınan İspanya'mızın yollarına düşme zamanın geldi.

Ben bir eylem adamıyım. Düşünür düşünmez uygulamaya geçtim: Kendime bir *roulotte*, karavan satın aldım ve yola çıktım. *Vive valeque*. Endülüs'ü boydan boya kat ettim. Granada ne kadar güzel, Sevilla ne kadar zarif, Kurtuba ne kadar haşin. Ama araştırmamı derinleştirmeliydim, kaynaklara ulaşmalıydım. Bir hukuk ve kriminoloji doktoru olarak doğru yolu bulmadan, *ius est ars boni et aequi* ve *libertas est potestas faciendi id quod facere iure licet*, varoluşun kökenine ulaşmadan dur otur yoktu benim için. Girişimlerle dolu bir yaz oldu. Kendi kendime can Horatius'un *nescit vox missa reverti*, bir kez ağızdan çıkan kelam geri alınamaz lafını, yineleyip durdum. Böyle bir olumlama bir avukatın karşısına zorluklar çıkarabilir elbette. Ama bir şair için değil. Bu ilk yolculuktan heyecanlı, ama aynı zamanda biraz aklım karışmış olarak döndüm.

Çok geçmeden karımdan ayrıldım. Dramlar yaşamadan, kimseye zarar vermeden ayrıldık, neyse ki kızlarımız beni anlayacak kadar olgunlaşmışlardı, özellikle de büyük kızım. Ev ve Tossa'daki şale senin olsun ve uzatmayalım, dedim. Tuhaftır ama karım kabul etti. Geri kalanını onun güvendiği bir avukata bıraktık. *In publicis nihil est lege gravius: in privatis firmissimum est testamentum.* Gerçi neden böyle dediğimi bilmiyorum. Vasiyetin boşanmayla ne ilgisi var. Karabasanlarım bana ihanet ediyor. Ne olursa olsun, *legum omnes servi sumus, ut liberi esse possimus,* yani en büyük ideali özgürlük olan bizler yasaların karşısında köleyiz.

Birden hareketlendim. Gençleştiğimi hissettim, sigarayı bıraktım, sabahları koşuyordum, hevesle ikisi eski Avrupa başkentlerinde yapılan üç hukuk bilimi kongresine katıldım. Dergim batmadı, tam tersine benim pınarımda susuzluklarını giderenler çevremde sempati çemberi oluşturdular. Bilge Cicero gibi *Verae amicitiae sempieternae sunt.* Sonra, bariz bir özgüven taşkınlığı içinde dize-

lerimi basma kararı aldım. Bana pahalıya mal oldu bu ve eleştiriler (dört), biri hariç, olumsuzdu. Bütün suçu İspanya'ya, iyimserliğime ve katı kıskançlıklara yükledim. *Invidia ceu fulmine summa vaporant.*

Yaz gelince *roulotte*'a atlayıp zamanımı atalarımın topraklarında, yani gölgeli ve özentisiz Galiçya'da başıboş dolanarak geçirmeye adadım. Sabah saat dörtte huzur içinde, tedirgin ve ölümsüz Quevedo'nun sonelerini fısıldayarak yola koyuldum. Galiçya'ya gelince ırmaklarda gezindim, şaraplarını tattım, Galiçyalı denizcilerle sohbet ettim, evet *natura maxime miranda in minimis.* Sonra ruhum güçlenmiş, duyularım bilenmiş olarak yüzümü dağlara, tepelere, büyücülerin topraklarına döndürdüm. Geceyi kampinglerde geçiriyordum, çünkü Guardia Civil'den bir çavuş açık havada yol kenarlarında, hele yaz aylarında kamp yapmanın tehlikeli olduğunu söyledi, kötü kişiler, çingeneler, eğlence düşkünleri gece karanlığında bir bardan ötekine gidip gelirlermiş. *Qui amat periculum in illo peribit.* Ayrıca kampingler hiç de fena değildi, kısa sürede bu tür yerlerde bulabileceğim, inceleyebileceğim, hatta gözlerimi haritadan ayırmadan sınıflandırabileceğim heyecan ve tutku selini keşfetmekte gecikmedim.

Bu yerlerden birinde, şimdilerde hikâyemin odak noktasını oluşturduğunu düşündüğüm, bir olay oldu. Hiç değilse acıklı ve anlamsız hikâyemin içinde mutluluğu ve esrarı bozulmadan korunan tek bölüm. Plinio'nun dediği gibi *mortalium nemo est felix.* Ve: *Felicitas cui praecipua fuerit homini, non est humani iudici.* Ama sadede geleyim. Dediğim gibi bir kampingde kalıyordum, Lugo eyaletinde, Castroverde çevresinde dağlık, bol ormanlık ve çeşit çeşit çalılarla kaplı bir bölgedeki bir kampingde. Okuyordum, not alıyordum, bilgi topluyordum. *Otium sine litteris mors est et homini vivi sepultura.* Gerçi abartıyor olabilirim. Kısacası (şimdi doğruya doğru): Ölesiye canım sıkıyordu.

Bir öğleden sonra bir paleontolog için çok ilginç olabilecek bir yerde gezinirken şimdi anlatacağım tatsız olay oldu. Tepeden kamp yapan bir grup insanın indiğini gördüm. Yüzlerindeki anlatımdan kötü bir şeyler olduğunu anlamak için çok akıllı olmak gerekmiyordu. Bir el işaretiyle durdurup bana olanları anlatmalarını iste-

dim. İçlerinden birinin torunu bir kuyuya mı, tepedeki bir yarığa mı ne düşmüştü. Kriminalist bir avukat olarak edindiğim deneyimler bana hemen harekete geçilmesi gerektiğini söylüyordu: *facta, non verba*, sözü bırak eyleme geç. Bu durumda, grubun yarısı kampinge doğru yoluna devam ederken, ben geri kalanlarla dik tepeye tırmanıp söylenenlere göre felaketin vuku bulduğu yere geldim.

Yarık derindi, inilecek gibi değildi. Kampçılardan biri bu yere Şeytanın Ağzı dendiğini söyledi. Bir başkası bu bölgede yaşayanların gerçekten de şeytanın, ya da yeryüzündeki temsilcisinin burada oturduğunu doğruladıklarını söyledi. Kaybolan çocuğun adını sordum, kampçılardan biri Elifaz olduğunu söyledi. Durum zaten tuhaftı, ama bu yanıtla düpedüz tehditkâr bir hal aldı, evet bir yarığın böyle özel bir adı olan bir çocuğu yutması sık rastlanan bir şey değildi. Ya, demek Elifaz? dedim, belki de bunu yüksek sesle söylemedim de kendi kendime fısıldadım. Evet, adı bu, dedi daha önce sorumu yanıtlayan. Ötekiler, Lugo'dan gelen, pek de kültürlü olmayan memur, işçi tipli kişiler bana bakıp susuyorlardı. Ben, fazla düşünen, ince eleyip sık dokuyan biriyim, ama aynı zamanda bir eylem adamıyım. *Non progredi est regredi*, ilerlemezsen geri gidersin sözünü hatırladım. Yarığın ağzına yaklaştım ve çocuğun adını bağırdım. Yanıt olarak uğursuz bir yankıdan başka bir şey duyulmadı. Dünyanın derinliklerinden kanlı bir karşılık olarak geri gelen bir çığlık, *benim çığlığım*. Sırtımın ürperdiğini hissettim, ama bozuntuya vermemek için sanırım gülümsedim, yanımdakilere yarığın hiç kuşkusuz çok derin olduğunu söyledim. Hepimiz kemerlerimizi birbirine eklersek içimizden biri, elbette en zayıf olanımız aşağıya inip hiç değilse ilk metrelerde neler olduğuna bakabilir, dedim. Aramızda konuştuk. Sigara içtik. Kimse önerimi desteklemedi. Bir süre sonra kampinge gidenler ilkyardım malzemeleri ve aşağıya inmek için gerekli araçlarla geldiler. *Homo fervidus et diligens ad omnia est paratus*, diye düşündüm.

Castroverde'li bir genci elimizden geldiğince sıkı bağladık, ipi beş güçlü adam tutuyordu, genç elinde bir fenerle inmeye başladı. Kısa sürede gözden kayboldu. Biz yukardan: Ne görüyorsun? diye bağırıyorduk. Derinliklerden her seferinde daha zayıf bir yanıt geliyordu: Hiç! *Patientia vincit omnia*, sabreden derviş muradına er-

miş, diye uyardım, ve ısrar ettik. Göremiyorduk, fenerin ışığını bile göremiyorduk, sadece arada bir, o da bir an için çukurun yüzeye yakın duvarlarını ince bir ışık huzmesi sıyırıp geçiyordu, herhalde genç ne kadar derine indiğini anlamak için feneri başının üzerinde gezdiriyordu. Biz tam bu ışık görüntüsünden söz ederken duyduk o insanüstü çığlığı ve hepimiz kuyunun başına üşüştük. Ne oluyor? diye bağırdık. Yeniden aynı çığlık duyuldu. Neler oluyor? Ne gördün? Çocuğu buldun mu? Derinliklerden hiçbir yanıt gelmedi. Şaşırıp kalmalı mıyım, yoksa olayı daha derinlemesine incelemeli miyim, bilemedim. *Stultorum plena sunt omnia* diyordu Cicero. Araştırmacımızın bir akrabası genci yukarı çekmemizi istedi. İpi tutan beş kişi çekmeyi başaramadılar, yardım etmek zorunda kaldık. Derinliklerden gelen çığlık birkaç kez daha duyuldu. Bin bir güçlükle genci nihayet yüzeye çıkarabildik.

Delikanlı hayattaydı, kollarındaki birkaç morartı ve paramparça olmuş pantolonu dışında yara beresi yoktu. Kadınlar içlerini rahatlatmak için bacaklarına dokundular. Kırığı çıkığı da yoktu. Ne gördün? diye sordu bir akrabası. Delikanlı yanıtlamak istemedi, elleriyle yüzünü kapadı. Tam o anda otoritemi kullanıp müdahale etmeliydim, ama dışardan bir seyirci olduğum için, nasıl anlatayım, sanki bir gölge oyunu seyircisi gibi, büyülenmiş kalmıştım. Ötekiler aynı soruyu farklı biçimlerde yinelediler. *Occasiones namque hominem fragilem non faciunt, sed qualis sit ostendunt* sözü geldi aklıma, belki de yüksek sesle söylemişimdir. Delikanlı büyük olasılıkla zayıf bir karaktere sahipti. Biraz konyak içirdiler. Direnmedi, sanki konyak hayat verecekmiş gibi içti. Gruptakiler soruyu tekrarladılar: Ne gördün? Delikanlı nihayet konuştu, dediğini sadece bir akrabası duydu ve duyduklarına inanmamış gibi soruyu bir kez daha yineledi. Delikanlı, Şeytanı gördüm, demiş.

O andan itibaren karışıklık ve anarşi kurtarma ekibini esir aldı. *Quot capita, tot sententiae*, kimisi Guardia Civil'e telefon edildiğini, yapılacak en doğru işin beklemek olduğunu söylüyordu. Ötekiler çocuğu sordular, delikanlı inerken çocuğu görmüş müydü, ya da sesini duymuş muydu; yanıt hayırdı. Kimileri de şeytan hakkında soruşturmalara başladı, bütün bedenini görmüş müydü, yoksa sadece yüzünü mü görmüştü, ne renkti falan. *Rumores fuge*, söz uçar,

dedim kendi kendime ve etrafıma bakındım. O sırada, kampingden bir başka grup da olay yerine ulaşmıştı, bir bekçi ve çoğu kadınlardan oluşan bir grup, kayıp çocuğun annesi de aralarındaydı. O sırada televizyonda bir yarışma programına bakıyormuş, bu yüzden haberi geç aldığını söyledi, duymak isteyen duydu söylediklerini. Bekçi aşağıda kim var, diye sordu. Sessizce, hâlâ çimler üzerine uzanmış dinlenen genci işaret ettiler. Anne çaresizlik içinde yarığın ağzına giderek oğlunun adını haykırdı. Yanıt gelmedi. Yeniden bağırdı. Bunun üzerine yarıktan yanıt olarak bir uğultu geldi.

Gruptakilerden bazıları sarardı. Birçoğu derinliklerden bir sis bulutunun yükselerek hepsini içeri çekmesinden ürkmüş gibi kaçarak yarıktan uzaklaştı. Birisi çukurda bir kurdun yaşadığını söyledi. Ya da vahşi bir köpek vardı aşağıda. Bu arada akşam olmuş hava kararmıştı, gaz lambaları ve pilli el fenerlerinin ışığı ölüm dansları yapıyordu, odak noktalarıysa tepenin açık yarasıydı. İnsanlar ağlaşıyor, titrek elleriyle tepenin ağzını göstererek Galiçya dilinde konuşuyorlardı. Galiçya'dan uzak kaldığım için bu dili unutmuştum. Burada *caelo tegitur qui non habet urnam* denemezdi. Guardia Civil hâlâ görünürlerde yoktu. Tam bir kargaşa hüküm sürüyordu, ama hemen bir karar vermek gerekti. Tam o anda bekçinin ipi beline bağlayıp aşağıya inmeye hazırlandığını gördüm. İtiraf edeyim, davranışı bana övgüye değer geldi ve kendisini tebrik etmek için yanına gittim. Bendeniz avukat ve şair Xosé Lendoiro, dedim hararetle elini sıkarken. Yüzüme baktı ve sanki daha önceden tanışıyormuşuz gibi gülümsedi. Sonra hazır bulunanların bakışları arasında korkunç çukura inmeye başladı.

Doğruyu söylemek gerekirse, ben de oradakilerin çoğu da çok kötü şeyler olmasını bekliyorduk. Bekçi ipin sonuna gelene dek indi. Bu noktada hepimiz yeniden çıkmaya başlayacağını düşünüyorduk ki bir an için aşağıdan çekiştiriliyor gibi geldi, biz de yukarı doğru çekiştirdik, arayış bağırış çağırış ve kargaşa arasında durakladı. Sakinleştirmeyi denedim, *addito salis grano*. Mahkemelerden deneyimli olmasam, bu gözleri dönmüş insanlar, hiç şakası yok beni baş aşağı çukura yuvarlarlardı. Ama sonunda otoriteyi sağladım. Güçlükle de olsa bekçiyle iletişim kurabildik ve haykırışlarının ne demeye geldiğini çözdük. İpi salıvermemizi istiyordu. Öyle yaptık.

Yılan deliğinden çıkan fare kuyruğu gibi yarıktan görünen ip kaybolurken birçoklarının yürekleri ağızlarına geldi. Kendi kendimize bekçi kuşkusuz ne yaptığını biliyor dedik.

Bir anda gece daha da karanlığa büründü ve kara delik, deyim yerindeyse, daha da karardı ve birkaç saniye önce sabırsızlıkla çevresinde küçük turlar atanlar dolanmaktan vazgeçtiler, çünkü olur ya ayakları bir şeylere takılıp kuyuya düşebilirlerdi, tıpkı günahların gün gelip insanın karşısına dikildiği gibi. İçerden her seferinde daha da boğuklaşan çığlıklar geliyordu zaman zaman, sanki şeytan iki yeni avıyla yerkürenin daha derinlerine iniyordu. Biz yüzeydekiler arasında durmamacasına yeni savların ortaya atıldığını bilmem söylemeye gerek var mı? *Vita brevis, ars longa, occasio praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile.* Kimileri, sanki bu macerada belirli etken zamanmışçasına durmadan saate bakıyordu. Kimileri art arda sigara içiyordu, bazıları da kayıp çocuğun baygınlık geçiren yakınlarıyla uğraşıyordu. Geciktiği için Guardia Civil'e sövenler de yok değildi. Yıldızlara bakarken bir anda bütün bu olanların Salamanca Üniversitesi'nde hukuk öğrencisiyken okuduğum Don Pío Baroja'nın bir hikâyesine çok benzediğini düşündüm. Hikâyenin adı *Uçurum*'du ve bir tepenin bir küçük çobanı yutuşu anlatılıyordu. Başka bir genç çoban iyice bağlanıp çocuğu aramak için uçuruma iniyor, ama şeytanın haykırışları gözünü korkutuyor ve çocuğu almadan yukarı çıkıyor. Çocuğu görmüyor ama inlemeleri ta yukarıdan duyuluyor. Hikâye tam bir çaresizlik içinde son buluyor. Sevgi, hatta aile bağları ve görev korkuya yenik düşüyor; kurtarmaya gelenlerden hiçbiri, hepsinin cahil ve körinançlı oldukları bir gerçek, ilk inenin kekeleyerek anlattıklarından sonra inmeye cesaret edemiyor. Uçuruma inmeyi deneyen genç çoban şeytanı gördüğünü, hissettiğini, duyduğunu tam olarak hatırlayamıyor aslında. *In sesemper armatus Furor.* Son bölümde çobanlar, kayıp çocuğun korkudan taş kesilmiş dedesiyle beraber evlerine dönüyorlar. Gece boyunca, herhalde fırtınalı bir gece, uçurumdan inlemeler duyuluyor. Don Pío'nun hikâyesi böyle. Gençliğinde yazdığı bir hikâye sanırım, çünkü o nefis üslubu henüz tam gelişmemiş, ama gene de iyi bir hikâye. Ben gözlerimle yıldızları sayarken ve arkamda insanlar tutkuyla dolanırken işte bunları düşünüyordum: Gözleri-

min önünde gerçekleşen hikâye Baroja'nın hikâyesinin tıpatıp aynısıydı, İspanya hâlâ Baroja'nın İspanyası'nın aynısıydı, yani çukurların üstü kapatılmamıştı, çocuklar hâlâ dikkatsizdi ve hâlâ birileri çukurlara düşüyordu, insanlar hâlâ çok sigara içiyor ve hâlâ abartılı bir biçimde kendilerini kaybediyorlardı ve hâlâ ne zaman ihtiyaç olsa Guardia Civil ortada yoktu.

Tam o sırada bir haykırma duyduk, anlaşılmaz bir çığlık değil "Hey yukarıdakiler, hey sersemler!" gibi bir şeyler. Bunun şeytanın sesi olduğunu, aldıklarıyla yetinmeyip bir kurban daha istediğini söyleyen hayalperestler de oldu elbette, ama biz ötekiler, çukurun başına toplandık ve bekçinin lambasının ışığını gördük, Polyphemos'un bilincinde yok olmuş bir ateşböceğinin ışığına benzeyen bir ışık huzmesi. Ve ışığın ardından duyulan ses: Tamam ipi size doğru fırlatıyorum, dedi. Ardından çukurun duvarlarına vuran bir şeyin gürültüsü duyuldu. Birkaç denemeden sonra ses bu kez de: Başka bir ip sarkıtın, dedi. Biraz sonra, ipi çekince belinden ve koltuk altlarından bağlanmış olarak çocuk göründü. Bu beklenmedik olay gözyaşları ve kahkahalarla kutlandı. Çocuğu çözünce ipi yeniden salladık ve bekçi de yukarı çıktı. Gecenin geri kalan saatlerini, artık bir beklentim yok ya hatırlıyorum, kesintisiz kutlamalarla geçirdik. *O quantum caliginis mentibus nostris obicit magna felicitas,* dağlarda bir Galiçya kutlaması, kampta kalanların hepsi Galiçyalı'ydı. Eh, ben de bu toprakların çocuğuydum ne de olsa. Bekçiye Şili vatandaşı olduğu için Şilili diyorlardı ama onun da ataları Galiçyalı'ydı, soyadı Belano, böyle olduğunun göstergesiydi.

Orada iki gün daha kaldım. Bu sürede bekçiyle uzun uzun sohbet ettik, özellikle ona edebi endişelerimi ve serüvenlerimi anlattım. Sonra Barselona'ya döndüm ve aradan iki yıl geçip de bekçi bir gün büroma çıkıp gelene dek bir daha ondan haber almadım. Genellikle böyle durumlarda olduğu gibi, para sıkıntısı çekiyordu ve işsizdi. Ne yapmam gerektiğine karar veremedim, bir süre kapı dışarı etmekle, *supremum vale,* el uzatmak arasında ikircikli kaldım, son seçenek ağır bastı ve edebiyat sayfalarının editörlüğünü yaptığım Avukatlar Akademisi dergisinde eleştiri yazıları yazmasını sağlayabileceğimi söyledim. Şimdilik bu kadar, daha sonra bakarız. Son basılan şiir kitabımı armağan ettim ve eleştirilerinin şiirle

sınırlı kalmasına dikkat çektim. Düzyazı eleştirilerini meslektaşım Jaume Josep kaleme alıyordu, boşanmalar ve oğlancılık suçları konularında çok birikimi vardır, Ramblas yakınlarındaki gecekondularda, gey çeteleri arasında kısa boyu, hırçın ve şiddet yanlısı pezevenklere düşkünlüğü yüzünden Sabırlı Cüce diye tanınır.

Yüzünde belli bir düş kırıklığı okuduğumu söylesem yanılmış olmayacağımı sanıyorum. Herhalde şiirlerini çıkardığım edebiyat dergisinde basmamı bekliyordu, ki o günlerde Belano'ya böyle bir teklifte bulunmam imkânsızdı. Dergide şiirleri basılan şairlerin çıtasını bir hayli yüksek tutmuştuk, boşa harcanacak zamanımız yoktu, Barselona edebiyat ortamının en seçkinleri, şiir dünyasının krema tabakası benim dergimden geçiyordu, iki yaz akşamı yarenliği ve üç aşağı beş yukarı birkaç fikir teatisi yüzü suyu hürmetine yumuşayacak halim yoktu. *Discat servire glorians ad alta venire.*

Arturo Belano'yla, deyim yerindeyse, ikinci dönem ilişkim işte böyle başladı. Ayda bir kere, her türlü davaya bakmak yanında edebi görevlerimi de gerçekleştirdiğim büromda görüyordum onu. Hey gidi günler, Barselona ve İspanya'nın farklı yerlerinden, hatta Güney Amerika'dan şehre gelen en iyi, en ünlü yazarlar ve şairler uğrardı büroma. Birkaç kere Belano dergide yazıları çıkan bazı edebiyatçılar ve davetlilerimle büromda buluştu, bu karşılaşmaların hiç de umduğum gibi tatmin edici olmadığını hatırlıyorum. Ama işim başımdan aşkındı, gözüm pek bir şey görmüyordu, onu ikaz etmeyi ihmal ettim. Bu toplantılar sırasında arkadan beni uyaran, trafik gürültüsüne, motosiklet homurtularına benzeyen o sese, dikkat et Xosé, hayatını yaşa, bedenini koru, şan şöhret çok kısa ömürlüdür diyen o sese kulak vermedim. Cahilliğim yüzünden çözemedim sesin sırrını, ya da beni değil Belano'yu hedef aldığını sandım. Yaklaşan felaketin homurtusunu, Barselona'nın enginliğinde yitip giden şeyin sesini anlamadım. Mesajın beni ilgilendirmediğini, dizelerin hiç mi hiç benimle ilgili olmadığını, onu ilgilendirdiğini sandım. Oysa özellikle benim için kaleme alınmışlardı.

Bunun yanı sıra, Belano'nun dergimde yazanlarla buluşmasının eğlenceli yanları da yok değildi. Bir keresinde, daha sonra yazmayı bırakıp politikaya atılan ve oldukça başarılı olan bizim çocuklardan biri Belano'yla dövüşmek istediğini söyledi. Bizim çocuk,

gerçi bunu tam olarak hiçbir zaman bilemezsiniz ama ciddi konuşmuyordu elbette, Belano ise duymazdan geldi. Sanırım yazarım karate biliyor mu diye sordu, sonra da başının ağrıdığını bahane edip kavgadan kaçtı. Buna benzer durumlarda ben çok eğleniyordum. Gel Belano, fikirlerini savun, edebiyat dünyasının elitlerine karşı koy, diyordum ona *sine dolo*. Belano başının ağrıdığını söylüyor, gülüyor, onun yerine avukatlar dergisine yardırnı için her ay verdiğim parayı istiyor, kuyruğunu kıstırıp gidiyordu.

Bu kıstırılmış kuyruktan şüphelenmeliydim. Bu bacakların arasına sıkıştırılmış kuyruk ne anlama geliyor diye düşünmeliydim, *sine ira et studio*, celallenmeksizin gayretle. Hangi hayvanların kuyruğu var diye sormalıydım kendi kendime. Kitaplara başvurmalıydım ve Castroverde kampinginin eski bekçisinin bacakları arasında tüyleri diken diken olmuş bu kuyruğun ne anlama geldiğini doğru yorumlamalıydım.

Ama böyle yapmadım ve yaşamımı sürdürdüm. *Errare humanum est, perseverare autem diabolicum.* Bir gün büyük kızımın evine gittiğimde gürültüler duydum. Bende de evin anahtarı vardı tabii ki, boşanmamızdan kısa süre öncesine kadar karım, iki kızım ve ben bu evde birlikte oturuyorduk. Boşandıktan sonra Sarría'da bir yer aldım, karım Molina meydanında kendine bir çatı katı aldı ve küçük kızımla gidip oraya yerleşti, ben de eski dairemizi benim gibi şair olan ve dergide çalışan büyük kızıma hediye etmeye karar verdim. Ne diyordum, pek sık gitmesem de anahtarım vardı. Daha çok kitap almak için gidiyordum, bir de yönetim kurulu toplantıları orada oluyordu, o yüzden. Girdim ve sesler duydum. Modem bir babaya yakışır bir tavırla çekinerek ve dikkatlice salona girdim, kimse yoktu. Sesler koridorun sonundan geliyordu. *Non vis esse iracundus? Ne fueris curiosus?* diye yineledim kendi kendime. Yine de eski evimde içerilere doğru ilerledim. Kızımın odasının önünden geçerken başımı uzatıp baktım, kimseyi göremedim. Parmaklarımın ucuna basarak yürümeyi sürdürdüm. Sabahın geç saatleri olmasına rağmen evin içi karanlıktı. Işığı yakmadım. O sırada fark ettim, sesler daha önceleri bana ait olan odadan geliyordu. Oda karımla benim beraber yaşadığımız günlerde nasıldıysa aynen öyle duruyordu. Kapıyı araladım ve büyük kızımı Belano'nun kolların-

da buldum. Bu adamın kızıma yaptıkları, en azından ilk bakışta, anlatılır gibi değildi. Koskocaman yatağın üzerinde kızımı oradan oraya sürüklüyor, üstüne çıkıyor, döndürüyordu, bütün bunlar tüylerimi diken diken yapan iniltiler, kükremeler, cıvıltılar, çirkin sesler eşliğinde olup bitiyordu. Ovidus'un *Mille modi Veneris*'ini hatırladım, rezilliğin daniskasıydı. Ama içeri girmedim, donakaldım, sesimi çıkaramadım, cin çarpmışa döndüm, sanki birden yeniden Castroverde kampingindeydim, sanki Galiçyalı yeniden uçuruma iniyordu ve biz, ben ve tatile gelen memurlar bir kez daha cehennemin kapısındaydık. *Magna res est vocis et silentii tempora nosse.* Hiçbir şey söylemedim. Sessiz kaldım ve geldiğim gibi sessizce çıkıp gittim. Ama eski evimden, kızımın evinden uzaklaşamadım. Ayaklarım beni yakınlardaki bir kahveye götürdü; birisi, büyük olasılıkla kahvenin yeni sahibi dekorasyonu değiştirmiş, pırıl pırıl plastik masalar ve sandalyeler koyarak mekâna çok daha modern bir hava vermişti. Sütlü kahve istedim ve durumu değerlendirmeye başladım. Kızımın bir köpek gibi davranan imgesi dalgalar halinde gözümün önüne geliyordu ve bu dalgaların her biri beni ter içinde bırakıyordu, sanki ateşler içinde yanıyordum. Kahvemi bitirince, kuvvetli bir içki beni teskin eder umuduyla bir de konyak istedim. Neyse üçüncü kadehten sonra istediğim oldu. *Post vinum verba, post imbrem nascitur herba.*

Ancak içimden yükselen şey ne sözcükler ne de dizelerdi, hatta tek bir gariban dize bile değildi, sonsuz bir öç alma, bu Julien Sorel bozmasına küstahlığını ve utanmazlığını ödetme kararlılığıydı. *Prima cratera ad sitim pertinet, secunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatem, quarta ad insaniam.* Dördüncü kadeh çıldırtır, demişti Apuleyo, benim de ihtiyacım olan buydu. Bunu o anda anladım, bugün hatırlayınca içim şefkat doluyor. Kızımın yaşlarındaki garson kız barın arkasından beni süzüyordu. Karşısında soğuk bir şeyler içen bir kadınla konuşuyordu. Hararetli bir sohbete dalmışlardı, ama garson kız zaman zaman bakışlarını benden yana çeviriyordu. Elimi kaldırdım ve dördüncü konyağımı istedim. Garson kızın yüz ifadesinde acıma sezdiğimi söylersem abartmış olmam herhalde.

Arturo Belano'yu bir tahtakurusu gibi ezmeye karar verdim. İki hafta boyunca endişeliydim, dengemi kaybetmiştim, olur olmaz sa-

atlerde eski evime, kızımın evine gidiyordum. Dört kez ikisini aynı mahrem durumda yakaladım. İki kere benim yatak odamda, bir keresinde kızımın yatak odasında, bir kere de büyük banyoda. Bu sonuncusunda gözetlemem mümkün olmadı, sadece seslerini duydum; ama öteki üçünde nasıl ateşli, kendinden geçerek, nasıl edepsizce korkunç hareketler yaptıklarını gözlerimle gördüm. *Amor tussisque non caelatur*: Aşk da öksürük de gizlenemez. Ama bu ikisinin birbirine karşı duydukları aşk mıydı? diye sordum kendi kendime defalarca, özellikle de gizemli bir gücün beni seyretmeye zorladığı o anlatılamaz davranışları gördükten sonra ateşler içinde gizlice evimden çıkarken düşünüyordum: Belano'nun kızıma karşı duyduğu aşk mıydı? Kızımın bu Julien Sorel taklidi için hissettikleri aşk mıydı? *Qui non zelat, non amat* dedim ve –bir anlık ayıklık anımda– tutumumun bir babadan çok kıskanç bir sevgilinin tutumu olduğunu fısıldadım kendi kendime. Ancak ben kıskanç bir sevgili değildim. Öyleyse neydi hissettiğim? *Amantes, amentes*. Sevgililer, çılgındır, Platon *dixit*.

Önleyici bir tedbir olarak nabız yoklamaya, onlara kendimce son bir fırsat tanımaya karar verdim. Korktuğum gibi kızım Şilili'ye âşıktı. Emin misin? diye sordum. Eminim elbette, diye cevap verdi. Ne yapmayı düşünüyorsun? Hiçbir şey, baba, dedi kızım, bu konularda bana hiç benzemiyordu, tam tersine annesinin pratik zekâsını almıştı. *Adeo in teneris consuescere multum est*. Kısa bir süre sonra Belano ile konuştum. Her ay olduğu gibi Avukatlar Akademisi dergisi için yazdığı eleştiriyi verip parasını almak için büroma gelmişti. Diplomalarımın yasal ağırlığı altında, büyük şairlerin yaldızlı çerçeveli fotoğraflarıyla donatılmış üç metre boyunda bir metre enindeki meşe masamın karşısındaki alçak iskemleye oturunca: Evet, Belano, dedim, sanırım adım atma zamanı geldi. Ne demek istediğimi anlamamış gibi yüzüme baktı. Büyük adımı atma zamanı, dedim. Bir anlık sessizliğin ardından söylediklerime açıklık getirdim. Eleştiri yazmayı bırakıp düzenli olarak dergide çalışmasını istediğimi (ben böyle istiyorum, dedim) söyledim. Sanırım tek tepkisi sönük bir "Ya!" oldu. Anlayacağın gibi büyük bir sorumluluk alıyorum üzerime, derginin prestiji her gün biraz daha artıyor, bu dergide İspanya ve Latin Amerika'nın önde gelen şairlerinin şiirle-

ri basılıyor, herhalde okuyorsundur, son sayılarda Pepe de Dios'un, Ernestina Buscarraons'un, Manolo Garcidiego Hijares'in yazılarını bastığımız gözünden kaçmamıştır sanırım. Bir de tabii her zaman bizimle çalışan ekibi oluşturan çakı gibi gençler var: Gabriel Cataluña, hepimizin beklediği iki dilli şair olmak için bütün yeteneklere sahip; Rafael Logroño, genç bir şair ama şaşırtıcı derecede güçlü; Ismael Sevilla, güvenilir ve zarif; Ezequiel Valencia, günümüz İspanyası'nın en öfke dolu modern sonelerini yazacak kapasitede kızgın bir yürek ve buz gibi bir zekâya sahip bir üslupçu. Şiir eleştirisinin iki gladyatörünü de unutmamak gerek elbette: Hemen her daim acımasız Beni Algeciras ile Autonoma Üniversitesi'nde profesör ve ellili yıllar şiiri uzmanı Toni Melilla. Yönetmekten şeref duyduğum bu adamların adları seni bağrına basan bu ülkenin, sizlerin deyimiyle anavatanın edebiyatına altın harflerle yazılacak, ve sen bu kişilerle çalışacaksın, dedim.

Sonra sustum ve bir süre birbirimizi inceledik, daha doğrusu ben onu inceledim. Yüzünden kafasından geçenleri okumaya çalışıyordum, ama Belano büromu süsleyen fotoğraflarıma, sanat eserlerine, diplomalarıma, yağlıboya resimlerime, kelepçe ve pranga koleksiyonuma (büromu ziyaret eden müşterilerim üzerinde ürpertici bir ilgi uyandıran, meslektaşlarımın tiye aldıkları, şairlerinse hayran kaldıkları bu koleksiyondaki nesnelerin çoğu 1940'lardan öncesine aittir), kitaplığımdaki az sayıda ama iyi seçilmiş ilk baskılara bakıyordu. Dediğim gibi, bakışları fena halde tedirgin bir fare gibi telaşla eşyalarımda dolanıyordu, Ne düşünüyorsun? diye soruverdim birden gafil avlamak için. O zaman yüzüme baktı ve anladım ki önerim bir kulağından girmiş öbür kulağından çıkmış. Bu iş için ne kadar ödeyeceğimi sordu. Suratına baktım ve cevap vermedim. Gerici herif, hemen cebini düşünüyordu. O da bana baktı ve cevabımı bekledi. Ben de ona bakmayı sürdürerek anlamsız bir ifade takındım. Belano kem küm ederek Akademi'den aldığı kadar mı alacağını sordu. İç çektim. *Emere oportet, quem tibi oboedire velis.* Bakışları, bunu hiç tereddüt etmeden söyleyebilirim, korkak bir hırsızın bakışlarıydı. Para ödemiyorum, dedim. Sadece çok çok büyükleri, ağırlığı olan imzaları ödüllendiriyorum o kadar, sen şimdilik sadece eleştirileri üstleneceksin. Bunun üzerine, *O cives, cives,*

quaerenda pecunia primium est, virtus post nummos der gibi başını salladı. Sonra düşüneceğini söyleyip gitti. Arkasından kapıyı kapatınca başımı iki elimin arasına alıp bir süre düşüncelere daldım. Aslında ona zarar vermek istemiyordum.

Uyumuştum, sanki rüya görmüştüm ve sanki içimdeki gerçek dev yeniden uyanmıştı. Kafamı toparlayınca yürüyerek kızımın evine gittim, onunla baba kız güzelce konuşmak istiyordum. Büyük olasılıkla çoktandır onunla böyle konuşmuyordum, korkularını, sıkıntılarını, kuşkularını dinlemiyordum. *Pro peccato magno paulum supplicii satis est patri.* O gece Provenza sokağında iyi bir restoranda yemek yemeye gittik, her ne kadar sadece edebiyattan söz etsek de içimdeki dev tam da beklediğim gibi davrandı: Zarifti, latifti, anlayışlıydı, gelecek için bir sürü projesi ve yaşamla ilgili hayalleri vardı. Ertesi gün küçük kızımı görmeye gittim ve onu arabayla La Floresta'da bir arkadaşın evine götürdüm. Dev dikkatli ve espriliydi. Veda ederken kızım yanağıma hoş bir öpücük kondurdu.

Sadece bir başlangıçtı ama içimde, ateşler içindeki beynimde yeni tutumumun rahatlatıcı etkisini duymaya başlıyordum. *Homo totiens moritur quotiens emittit suos.* Kızlarımı seviyordum, onları kaybetme noktasına geldiğimi biliyordum. Belki, diye düşündüm, çok yalnız kalmışlardı, çok uzun süre tenselliğe yatkın bir kadın olan anneleriyle olmuşlardı, ve şimdi devin onlara kendini göstermesi, hayatta olduğunu ve onları düşündüğünü ispatlaması gerekti. Hepsi bu kadar basit, öyle basitti ki daha önce yapmadığım için kendi kendime kızıyordum (belki de sadece utanç duyuyordum). Ayrıca devin geri dönmesi sadece kızlarımla ilişkimin düzelmesine neden olmadı. Büroma gelen müşterilerle ve günlük ilişkilerimde de bir düzelme olduğunu fark ettim: Devin kimseden korkusu yoktu, cüretkârdı, bir anda en beklenmedik şeyleri yapabiliyor, en ufak bir tereddüt gölgesi düşmeden, gözleri kapalı, korkusuzca yasal zorlukları göğüslüyordu. Ve bu davranış artık sadece edebiyatçılara karşı değildi. Bu alanda dev üstündü, muhteşemdi, sesler ve hakaretlerden oluşan bir dağ, sürekli doğrulama ve yadsıma, bir hayat pınarıydı. Büyük keyifle böyle olduğunun farkına vardım.

Kızımı ve zavallı sevgilisini dikizlemekten vazgeçtim. *Odero, si potero. Si non, invitus amabo.* Ancak Belano'ya karşı bütün oto-

ritemi kullandım. Ruhum barışa erdi. Hayatımın en güzel dönemini yaşadım.

Şimdi o günlerde yazabileceğim ama yazmadığım şiirleri düşünüyorum da içimden hem gülmek geliyor hem de ağlamak. Ama o zamanlar yazabileceğim şiirleri düşünmüyordum, yazıyordum, yazdığımı sanıyordum. O dönemde bir kitabımı o yılların en prestijli yayınevlerinden birine bastırmayı başardım. Tabii ki bütün masrafları kendim ödedim, onlar sadece kitabın basımını ve dağıtımını üstlendiler. *Quantum quisque sua nummorum servat in arca, tantum habet ei fidei*. Dev, para harcamaktan kaçınmıyordu, tam tersine elden ele geçmesini sağlıyordu, dağıtıyordu, bir deve yaraşır biçimde korkusuzca ve pervasızca para üzerindeki egemenliğini kullanıyordu.

Para konusunda belleğimden silinmeyecek anılarım var elbette. Yağmur altında bir esrik ya da hasta gibi parıldayan anılar. Bir dönem parasal varlığımın şakalar ve alaylara *laytmotif* olduğunu hatırlıyorum. *Vilius argentum est auro, vitutibus aurum*. Bir dönem, derginin ilk çıkmaya başladığı sıralar, genç yardımcılarımın paranın kaynağıyla dalga geçtiklerini biliyorum. Şairlere namussuz maliyecilerin, sahtekâr bankerlerin, uyuşturucu kaçakçılarının, kadın ve çocuk katillerinin, karapara aklayıcılarının, ahlaksız siyasetçilerin paralarıyla ödeme yapıyorsun, deniyordu. Bu asılsız suçlamalara cevap vermeye tenezzül bile etmiyordum. *Plus augmentantur rumores, quando negantur*. Katilleri, ahlaksızları, boşanmak isteyen ama bütün servetini karısına bırakmak istemeyenleri de birilerinin savunması gerek. Benim büromda hepsi savunuluyordu, dev hepsini temize çıkarıyordu ve hak ettiği parayı alıyordu. Sevabıyla, günahıyla demokrasi işte bu, öğrenin budalalar, diyordum. Kazandığım parayla kendime yat almadım, bir dergi çıkarttım. Bu paranın Barselonalı ve Madridli kimi gencecik şairlerin vicdanlarını rahatsız ettiğini biliyordum; mükemmel manikürlü tırnaklarımın ucuyla (şimdiki gibi kesikler ve kanlar içinde değildi ellerim o zamanlar) sırtlarına hafifçe dokunuyor ve kulaklarına şöyle fısıldıyordum: *Non olet*: Kokmuyor. Barselona ve Madrid keneflerinde kazanılan paralar kokmaz. Zaragoza helalarında kazanılan paralar kokmaz. Bilbao kanalizasyonunda kazanılan paralar kokmaz. Kokarsa da

para kokar. Sadece devin bu parayla yapmayı planladığı hayallerin kokusu vardır. O zaman genç şairler, belki tam olarak demek istediğimi, kafalarına sokmak istediğim korkunç ve büyük dersi kavrayamamış olsalar da anladılar ve kabul ettiler. Ve aralarından biri anlamadıysa da, ki sanmıyorum, metinlerini basılmış görünce, yeni baskıdan çıkmış sayfaların kokusu bumuna gelince, kapakta ya da içindekiler sayfasında adını görünce, paranın gerçek kokusunu aldı: Erk, devin zarafeti. İşte o zaman alay etmeler son buldu ve hepsi olgunlaşıp peşimden geldiler.

Arturo Belano dışındakilerin hepsi peşimden geldiler. O beni izlemedi. Nedeni çok basit: Çünkü çağrılmadı. *Sequitur superbos ultor a tergo deus*. Ve benim peşime takılanların hepsi edebiyat dünyasında adlarını duyurdular, emekleyerek başladıkları kariyerleri sağlamlaştırdılar, Arturo Belano hariç. O her şeyin kokuştuğu, her şeyin bok ve sidik, yoksulluk, sefalet ve hastalık koktuğu bir dünyada dibe vurdu. Uyuşukluk kokan ve insanı boğan dünyasında kokuşmamış olan tek şey kızımın bedeniydi. Bu anormal ilişkiyi bitirmek için hiçbir girişimde bulunmadım, sadece seyirci kaldım. Bir gün duydum ki, nasıl duyduğumu sormayın çünkü unuttum, kızım da, güzeller güzeli büyük kızım da Castroverde bekçisi gibi kokmaya başlamış. Kızımın ağzı kokmaya başlamış. Castroverde bekçisinin o zamanlar oturduğu evin duvarlarına sinen o koku. Kızımın ağız bakımından kimsenin kuşku duymasına izin veremem, kalkar kalkmaz saatlerce dişlerini fırçalardı: öğle yemeğinden sonra, akşamüstü saat dörtte, saat yedide, akşam yemeğinden sonra ve yatmadan önce hep fırçalardı dişlerini; ama bekçinin köşeye sıkışmış bir hayvan gibi saldığı kokuyu çıkarmak, o kokudan kurtulmak imkânsızdı. Kızım her diş fırçalama arasında ağzını ne kadar Listerin'le çalkalasa, bir an için koku yok olur gibi olsa da sonra en beklenmedik bir anda, gecenin dördünde kahrolası bekçinin geniş yatağında yeniden ortaya çıkıyordu, ne zaman bekçi uykuda kızıma dönüp üstüne çıksa, adamın sabrını tüketen dayanılmaz bir koku, para kokusu, şiir kokusu, hatta belki aşk kokusu sarıyordu her yeri.

Zavallı kızım. Yirmi yaş dişleri diye bahane buluyordu. Zavallı kızım benim. Son yirmi yaş dişim çıkıyor. Bu yüzden ağzım kokuyor, diyordu Castroverde bekçisi her arkasını döndüğünde. Han-

gi yirmi yaş dişi! *Numquam aliud natura, aliud sapientia dicit.* Bir akşam kızımı yemeğe davet ettim. Yalnızca sen, dedim, gerçi o sıralar artık Belano'yla pek görüşmüyordu, ama olsun, altını çizdim: Kızım sen yalnız gel. Gece saat üçe kadar konuştuk. Ben devin açtığı yeni yolu, gerçek edebiyata giden yolu anlattım, kızım yirmi yaş dişinden, bu dişin ona öğrettiği yeni kelimelerden söz etti. Kısa bir süre sonra, bir edebiyat toplantısında, önemsiz bir şeyden söz edercesine Belano'dan ayrıldığını ve gelecekte Belano'nun o büyük ekiple birlikte dergide çalışmasına iyi gözle bakmadığını söyledi. *Non aetate verum ingenio apiscitur sapientia.*

Ah, saf yürek! O anda Belano'nun hiçbir zaman ekibin içinde olmadığını, derginin son on sayısına bakılacak olursa bunun apaçık görüleceğini söylemeyi ne kadar isterdim. Ama hiçbir şey söylemedim. Hayat aynen devam etti. *Urget diem nox et dies noctem.* Julien Sorel ölmüştü.

Arturo Belano'nun tamamen hayatımızdan çıkışından aylar sonra rüyamda Castroverde kampingindeki uçurumdan gelen ulumayı yeniden duydum. Seneca'nın dediği gibi *In se semper armatus Furor.* Titreyerek uyandım. Saat sabaha karşı dörttü, hatırlıyorum, yeniden uyumaktansa neden bilmem kitaplığımda Pío Baroja'nın hikâyesini, *Uçurum*'u aramaya koyuldum. Sabaha kadar, önce rüyanın etkisinde yavaş yavaş; sonra hızla, bazı çokanlamlı, bir türlü tam olarak kavrayamadığım bölümleri tekrar tekrar okuyarak, baştan sona kadar iki kere okudum. Gözlerim yaşlarla dolu üçüncü bir kez daha okumaya çabaladım, ama dev uykuya yenik düştü, çalışma odamdaki koltukta uyuyakaldım.

Saat dokuzda uyandığımda bütün kemiklerim zonkluyordu ve en azından otuz santim kısalmışlardı. Duş yaptım, Don Pío'nun kitabını da yanıma alarak büroya gittim. Orada, *nil sine magno vita labore dedit mortalibus*, acil birkaç işi hallettikten sonra kesinlikle rahatsız edilmememi emrettim ve bir kez daha acımasız *Uçurum*'u okumaya daldım. Bitirince gözlerimi yumdum ve insanoğlunun korkularını düşündüm. Neden kimse uçuruma inip çocuğu kurtarmadı? dedim kendi kendime. Neden dedesi bile korktu? Öldüğünü düşündülerse neden cesedini almaya kimse inmedi? Korkaklar! Sonra kitabı kapattım, yorgunluktan bitap düşünceye dek kafese

kapatılmış bir aslan gibi odamda dönüp durdum. Gözlerimden avukat gözyaşları, şair gözyaşları, dev gözyaşları, hepsi birden boşanıyordu; ama gözyaşları içimi rahatlatacak yerde beni çukurun ağzına, o açık yarığa iten bir magmaya dönüştüler. Gözlerim yaşlarla dolu olmasına karşın (yaşlar büromdaki nesneleri görmeme engel oluyordu) yarığı her an daha net olarak ayırt edebiliyor, istemesem de dişsiz ağzı, dişlerle dolu bir ağzı, taşlaşmış gülümsemeyi, açıkta kalan genç cinsel organı, yerin dibinden bakan gözü, (bir anlamda kapkara) masum gözü, ayırt edebiliyordum. Evet masum göz, çünkü biliyordum ki göz gözlediği sürece gözlenmediğine inanır, saçma bir durum çünkü o baktığı sürece devlerin, ya da benim gibi eski devlerin ona bakması kaçınılmazdır. Ne kadar zaman böyle kaldım bilmiyorum. Sonra kalktım, yüzümü yıkamak için lavaboya gittim ve sekreterime o günkü bütün randevularımı iptal etmesini söyledim.

Sonraki haftalarda bir rüyada yaşıyormuş gibiydim. Bütün yaptığım işleri her zaman olduğu gibi iyi yapıyordum, ama sanki kendi bedenimin içinde değil de dışındaydım, *facies tua computat annos*, kendime dışarıdan bakıyor, acıyordum, kendi kendimi katı biçimde eleştiriyor, saçma sapan teşrifatçılığımla, beni bir yere götürmeyecek, bana hiç yakışmayan pozlarım ve boş laflarımla alay ediyordum.

Bütün tutkularımın, hem yasaların yaldızlı labirentinde dolaştırdığım hem de edebiyatın uçurumuna yuvarladığım tutkularımın ne kadar boş ve anlamsız olduğunu anlamakta gecikmedim. *Interdum lacrimae pondera vocis habent*. Arturo Belano'nun beni ilk gördüğü gün anladığını ben ancak o zaman anladım: Çok kötü bir şairdim.

Neyse ki aşk cephesinde işler hâlâ yürüyordu, yani hâlâ kalkıyordu demek istiyorum, ama iştahım günbegün dimdik inişteydi: Kendimi sikişirken, o günlerde birlikte olduğum kadının (zavallı masum bahtsız!) dingin bedeni üzerinde gidip gelirken görmekten hoşlanmıyordum, zaten kısa bir süre sonra onu da kaybettim. Yavaş yavaş tanımadığım kadınları, barlarda, sabaha dek açık olan diskoteklerde bulduğum kızları yeğlemeye başladım; hiç değilse onlarla utanmadan eski devlik günlerimin erkini sergileyebiliyordum. Ba-

zıları, üzülerek söylüyorum, kızım olabilirdi. Bunu tam iş üzerindeyken fark ettim, sık sık ve bu da beni müthiş rahatsız ediyordu, bahçeye çıkıp avaz avaz ulumak geliyordu içimden. Tabii komşulara saygımdan böyle bir şey yapmadım. Her halûkarda, *amor odit inertes*, kadınlarla yatıyordum ve onları mutlu ediyordum (daha önce genç şairlere verdiğim armağanları bu kez yoldan çıkmış genç kızlara veriyordum). Onların mutluluğu benim mutsuzluk saatimi, yatıp rüya görmeye, ya da gördüğümü sanmaya başladığım saati geciktiriyordu. Rüyamda Galiçya'daki bir yarıktan, vahşi bir hayvanın inine benzeyen o yarıktan gelen sesleri; alevler içinde bir gökyüzünün altında, gerçekleşmemiş, en azından ben yaşarken gerçekleşmeyen Üçüncü Dünya Savaşı'nın yakıp kül ettiği alevler içindeki bir göğün altında acıyla açılmış yeşil, koskocaman bir ağızdan yükselen çığlıkları duyuyordum. Kimi zaman kurt Galiçya'da parçalanmıştı, ama başka zamanlarda Bask Ülkesi'nde, Asturias'ta, Aragon'da, hatta Endülüs'te (!) öldürülüyordu. Ve ben rüyamda, iyi hatırlıyorum, Barselona'ya, o uygar kente sığınıyordum. Ama kurt Barselona'da bile uluyordu ve can çekişiyordu, gökyüzü paramparça oluyordu.

Kurda kim işkence yapıyordu?

Bu soruyu durmadan tekrarlıyordum.

Bitkin halde yatağıma yattığımda ya da yabancı bir divanda uyuyakaldığımda her gece ve her sabah kim kurdun ulumasına neden oluyordu?

Insperata accidunt magis saepe quam quae spes dedim içimden.

Bunu devin yaptığını düşündüm.

Bir süre uyanmadan uyumayı başardım. Sadece bir gözümü kapatıyordum. Uykunun dar sokaklarına giriyordum. Ama ancak bin bir zorlukla uçurumun ağzına ulaşıyordum, *nemo in sese tentat descendere* ve orada durup dinliyordum. Neyi mi? Rahatsız uykumda çıkardığım horultuları, sokaktan rüzgârın getirdiği sesleri, geçmişten gelen boğuk sesleri, kampçıların korku dolu anlamsız sözlerini, yarığın çevresinde ne yapacaklarını bilemeden dolananların ayak seslerini, kampingden gelecek yardımın yola çıktığını haber veren sesleri, bir annenin (bazen bu benim annemdi!) ağla-

masını, kızımın anlaşılmayan sözlerini, bekçi çocuğu aramak için aşağıya inerken koparak düşen küçük kaya parçacıklarının, giyotinin bıçağının inerken çıkarttığı sesi dinliyordum.

Bir gün Belano'yu aramaya karar verdim. Bunu kendi iyiliğim, kendi ruh sağlığım için yaptım. Geldiği anakara için uğursuz mu uğursuz olan seksenli yıllar, sanki onu da iz bırakmadan yutmuştu. Zaman zaman yaşıtı ve hemşerisi olan, onun nerelerde olduğunu bilebilecek şairler geliyordu dergimin yazı işlerine, ama günler birbirini kovalarken Belano adı da yavaş yavaş siliniyordu. *Nihil est annis velocius*. Konuyu kızıma açınca Ampurdan'da bir adres verdi ve sitemli bir bakış fırlattı. Adres uzun zamandır kimsenin oturmadığı bir eve aitti. Bir gece çaresizlik içinde Castroverde kampingine bile telefon ettim. Kamping kapanmıştı.

Aradan bir süre geçince huzursuz devle uçurumdan gelen ulumalarla yaşamaya alışacağımı sandım. Huzuru bulamasam da (yoldan çıkmış kızlar yüzünden ihmal ettiğim) sosyal hayatım, dergim, Katalunya Valiliğinin Galiçya göçmeni olmam nedeniyle geciktirerek verdiği nişanlarla oyalanabileceğimi sandım. *Ingrata patria, ne ossa quidem mea habes*. Olmadı. Daha doğrusu huzur ararken bulduğum yıkım ve direnmeydi. İpek eldivenlerle dokunmamı isteyen alçıdan kadınlar (ki hepsi elli yaş sınırını geçmişlerdi!) buldum, Castroverde kampinginden çıkmış bana çaresizlik karşısında korkak gözlerle bakan ve içimde ağlama isteği uyandıran kişiler buldum; piyasada boy gösterip benim dergimi tehlikeye atan dergiler buldum. Huzuru aradım ve bulamadım.

Yaşamımın bu noktasında sanırım artık Don Pío'nun hikâyesini ezberlemiştim, *periturae parcere chartae*, ve hâlâ ne demek istiyor anlamıyordum. Dışarıdan bakınca hayatım her zamanki vasat yollarda ilerliyordu, ama ben yıkıma doğru ilerlediğini biliyordum.

Sonunda ölümcül bir hastalığa yakalandım ve işi bıraktım. Kaybettiğim kimliğime yeniden kavuşmak için son bir gayretle Barselona Şehri Nişanı'nı alabilmek için çabaladım. *Contemptu famae contemni virtutes*. Durumumdan haberdar olanlar öldükten sonra bir tür şeref kazanmaya çalıştığımı sanarak beni acı bir biçimde eleştirdiler. Ben sadece kendim olarak ölmek istiyordum, bir çukurun ağzında bir kulak olarak ölmek istemiyordum. Katalanlar sade-

ce işlerine geleni anlarlar.

Vasiyetimi yazdım. Mallarımı ailemin kadınları ve zamanla sevgimi kazanan yoldan çıkmış iki kız arasında paylaştırdım. Sandığım kadar çok malım yokmuş. Paramı iki sokak çiçeğiyle paylaşacaklarını öğrenince kızlarım ne yaparlar hayal bile etmek istemiyorum. *Venenum in auro bibitur.* Sonra büromda, karanlıkta masamın başına oturdum ve bir film şeridi gibi gözümün önünden geçenleri seyrettim: Zayıf ten ve güçlü beyin birbirinden nefret eden bir karıkoca gibi önümden geçtiler; sonra bir başka örnek çift, güçlü ten ve zayıf beyin geçtiler, Ciudadela parkından (gerçi kimi zaman daha çok Piazzale Giuseppe Garibaldi hizasındaki Gianicolo' ya benziyordu) kanser hastalarının ya da prostatlıların yorgun ama yorgunluk bilmez, yavaş adımlarıyla, iyi giyimli ve ürküten bir vakarla yürüyüşlerini gördüm; güçlü ten ve zayıf beyin sağdan sola doğru, zayıf ten ve güçlü beyin soldan sağa doğru ilerliyordu ve her karşılaşmalarında birbirlerini selamlıyorlardı ama durmuyorlardı, nezaket icabı mı, yoksa daha önceki gezilerinden göz aşinalığı olduğu için mi selamlaşıyorlardı bilmiyorum. Ve ben içimden: Hadi, ne olursunuz, durun, konuşun, konuşmak her kapıyı açar, *ex abundantia cordis os loquitur,* diyordum. Ama onlar, güçlü beyin ve zayıf beyin, sadece başlarını eğiyorlardı. Kadınlar, izninizle onlar için feleğin çemberinden geçmiş deyimini kullanacağım, hindi gibi kabaran güçlü tenle zayıf ten belki de sadece gözkapaklarını eğiyorlardı (gözkapakları eğilmez, dedi bir gün bana Toni Melilla, oysa ne kadar yanılıyor, eğilirler elbette, hatta ve hatta diz bile çökerler).

Daha sonra Barselona'da bir kliniğe yatırdılar beni, daha sonra da New York'ta bir hastaneye gönderdiler. Bir gece Galiçyalı damarım tuttu, kan beynime sıçradı, sondaları çekip attım, giyindim, Roma'ya uçtum ve doktor arkadaşım Claudio Palermo Rizzi'nin çalıştığı Ospedale Britannico hastanesine yattım. Claudio Palermo doktordur, boş zamanlarında, ki pek boş zamanı yoktur, şiir yazar. Daha önce Barselona ve New York'ta olduğu gibi orada da bir sürü tahlil ve eziyetlerden geçirildikten sonra çok az zamanım kaldığı sonucuna vardılar. *Qui fodit foveam, incidet in eam.*

İşte böyle. Barselona'ya dönmeyi canım çekmiyor, hastaneyle bütün ilişkimi kesmeyi de göze alamıyorum. Bu yüzden her gece

giyinip Roma mehtabında gezintiye çıkıyorum. Ben bu mehtabı hayatımın uzak bir döneminde, mutlu ve unutulmaz olduğunu sandığım günlerde tanımıştım. Ne safdillik! Bugün artık o dönemi ancak inançsızlık sancıları içinde anabiliyorum. Ve ayaklarım beni şaşmaz biçimde Via Claudia'dan Coliseo'ya dek götürüyor, oradan Viale Domus Aurea'dan Via Mecenate, sonra sola dönüyorum Via Botta'yı geçtikten sonra Via Terme di Traiano'dan yürüyerek haydi bakalım hemen cehenneme varıyorum. *Etiam periere ruinae.* İşte o zaman uçurumun ağzından tüfek patlamaları gibi yükselen uğultuları dinlemeye başlıyorum, ve yemin ederim anlamaya çalışıyorum, ama ne kadar çabalarsam çabalayayım başaramıyorum. Geçen gün Claudio'ya anlattım. Sağlam öldüren, dedim ona, her gece gezinmeye çıkıyorum ve sanrılar sarıyor çevremi. Ne görüyorsun? diye sordu şair hekim. Hiçbir şey görmüyorum, duyuyorum. Peki, ne duyuyorsun? dedi gözle görünür biçimde rahatlayan sözde soylu Sicilyalı hekim. Ulumalar, dedim. Rahat ol, ciddi bir şey değil, içinde olduğun durumda, hele duyarlığın da hesaba katılacak olursa, normal bile denebilir. Aman ne teselli!

Her neyse, Claudio'ya her şeyi anlatmıyorum. *Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat.* Örneğin, ailemin sağlık durumumdan haberi olmadığını söylemedim. Örneğin, hiçbir şekilde beni görmeye gelmelerine izin vermediğimi de söylemedim. Örneğin, onun Ospedale Britannico hastanesinde ölmeyeceğimi, gezintiye çıktığım herhangi bir gece Parco di Traiano'da, çalıların altında öleceğimi kesin olarak bildiğimi de söylemedim. Beni bitkisel ebedi sığınağıma kendi iradem mi sürükleyecek, yoksa başkaları mı, örneğin Romalı hırsızlar mı, Romalı travesti fahişeler ya da Romalı psikopatlar mı saklayacak suç unsuru olacak bedenimi dikenli böğürtlenlerin altına? Domus Aurea'dan basınçla dışarı püsküren ulumalar kapkara bir bulut gibi şiddetle bütün Roma'ya yayılırken devin, ya da gölgesinin ufalacağını ve alçak sesle, ya da fısıldayarak "çocuğu kurtarın" diyeceğini biliyorum, ve kimsenin yalvarışlarını duymayacağını da.

Şiir, bunca yıldır ihanetlerle peşimi bırakmayan cadaloz işte buraya kadar. *Olet lucernam.* Şimdi iki-üç nükte anlatmak iyi olur, ama aklıma sadece bir tane geliyor, evet, şimdilik sadece bir tane,

üstelik de Galiçya'dan. Bilmem bilir misiniz? Bir adam bir ormanda yürüyor. Mesela ben bir ormanda, Parco di Traiano'da ya da Terme di Traiano'da yürüyorum, ama vahşi, henüz bu kadar helak edilmemiş bir ormanda. Bu kişi, ya da ben, ormanda yürürken ağlayarak yürüyen beş yüz bin Galiçyalı'ya rastlıyorum. Ve durup (son kez iyi yürekli ve meraklı bir dev olarak) neden ağladıklarını soruyorum. Aralarından biri durup şöyle diyor: Çünkü kendimizi yalnız hissediyoruz, yolumuzu kaybettik.

21

Daniel Grossman, Alameda parkında bir bankta otururken, Meksiko DF, Şubat 1993. Yıllardır görmüyordum kendisini, Meksika'ya döner dönmez ilk işim Norman Bolzman'ın nerede olduğunu, ne yaptığını sormak oldu. Ailesi UNAM'da ders verdiğini, diğer günlerini Puerto Ángel yakınlarında kiraladığı telefonu olmayan bir evde geçirdiğini söylediler. Norman bu eve kapanıp zamanını düşünerek ve yazarak değerlendiriyormuş. Sonra başka arkadaşlara telefon ettim. Onlara sorular sordum. Onlarla yemeğe gittim. Claudia'yla ilişkisini bitirdiğini o zaman öğrendim. Norman artık yalnız yaşıyordu. Bir gün Claudia'ya üçümüzün –Claudia, Norman ve benim– daha yirmi yaşına gelmeden tanıdığımız bir ressamın evinde rastladım. Ressamı tanıdığımızda benim hesabıma göre on altı yaşında bile değildi, hepimiz gerçekten iyi bir ressam olacağına inanıyorduk. Yemek olağanüstüydü, muhteşem Meksika yemekleri, uzun bir süre ayrı kaldıktan sonra Meksika'ya yeni döndüğüm için herhalde benim şerefime hazırlamışlardı bu yemekleri. Yemekten sonra Claudia ile terasa çıkıp ev sahibimizi eleştirdik. Claudia çok hoştu, ressamla bol bol dalga geçiyordu. Hatırlıyor musun? Bu eşek Paalen'den daha iyi olmaya söz vermişti. Cuevas'tan bile beter oldu! Ciddi mi konuşuyordu, bilmiyorum, Claudia Cuevas'tan hiçbir zaman hoşlanmadı, ama ressamla, yani Abraham Manzur'la sık sık görüşüyordu. Abraham, Meksika sanat ortamında adını duyurmuştu, eserleri Amerika Birleşik Devletleri'nde satılıyordu. Her neyse neydi, ama kesinlikle altmışlı yıllarda Meksiko'da tanıdığımız gelecek vaat eden genç değildi artık. Ressam bizden iki, üç yaş daha küçüktü, o yaşlarda bu yaş farkı önemlidir, onu sanatçının ya da sanatçı istencinin cisimleşmesi gibi görüyorduk. Her halükârda Claudia onu artık böyle görmüyordu. Ben de Claudia'yla aynı fikirdeydim.

Demek istediğim, artık ikimiz de ondan fazla bir şey beklemiyorduk. Sadece birçok arkadaşı ve parası olan bodur, daha doğrusu şişko ve bodur bir Meksika Yahudisi'ydi. Benim gibi işsiz, uzun boylu zayıf bir Meksika Yahudisi ve Claudia gibi, DF'nin en önemli sanat galerilerinden birinde halkla ilişkileri kotaran güzeller güzeli Arjantin-Meksika Yahudisi değildi. Hepimiz gözlerimizi açmış karanlık bir koridorda durmuş beklemedeyiz. Ama üzerinde durmuyoruz.

En azından o gece ben ne bir şeyin altını çizdim, ne kimseyi eleştirdim, ne de ressamla alay ettim. Her ne kadar, bana sorarsanız neredeyse bizim ülkenin kentleri sayılabilecek, Dallas ya da San Diego'daki sergilerinden söz ederek övünmek için olsa da nazikçe davranmış beni yemeğe davet etmişti. Yemekten sonra Claudia ve sevgilisiyle çıktık. Claudia'nın sevgilisi kendinden on yaş, belki de on beş yaş büyük bir avukattı. Karısından boşanmıştı, üniversiteye giden iki oğlu vardı, bir Alman firmasının Meksika şubesinde yöneticiydi. Her şeyi kafaya takan bir tipti. Claudia'nın ona nasıl hitap ettiğini hatırlamıyorum, zaten kısa bir süre sonra da ayrıldılar. Claudia böyledir işte, hiçbir sevgilisi bir yıldan fazla dayanmaz. Doğrusu pek konuşamadık, açılamadık birbirimize, sormak istediklerimizi soramadık. O geceden aklımda kalan keyifle yediğim yemek, ressamın ve arkadaşlarının fazlasıyla büyük evinin her yanına yayılmış tabloları, Claudia'nın güleç yüzü, karanlık Meksiko sokakları, bir de annemlerin evine kadar yürüdüğüm. Yürümem gereken mesafe beklediğimden daha kısa çıktı. Ne yapacağıma karar verene dek annemlerde kalacaktım.

Kısa bir süre sonra Puerto Ángel'e gittim. Meksiko'dan Oaxaca'ya kadar otobüsle gittim, Oaxaca'dan Puerto Ángel'e kadar da bir başka otobüsle. Nihayet Puerto Ángel'e vardığımda iyice yorulmuştum, bütün bedenim ağrılar içindeydi, tek istediğim kendimi yatağa atmak ve uyumaktı. Norman'ın evi kentin dışında, La Loma adlı bir mahallede, iki katlı, birinci katı beton ikinci katı ahşap bir şaleydi, çatısı oluklu bir kaplamayla örtülmüştü, yabani begonvillerle dolu küçük bir bahçesi vardı. Tabii ki Norman beni beklemiyordu, ama karşı karşıya geldiğimizde geri döndüğüme sevinen yegâne insanın o olduğu duygusuna kapıldım. Meksiko'nun havaalanına ayak bastığım ilk andan beri peşimi bırakmayan yabancılık

duygusu otobüsle Oaxaca karayolunda ilerlerken yavaş yavaş dağılmaya başlamıştı ve yeniden Meksika'da olduğum, durumun değişeceği duygusuna kapılmıştım. Gerçi bu değişimin, Meksika'da genellikle olduğu gibi, iyi mi kötü mü olacağını bilmiyordum. Norman beni çok iyi karşıladı ve konuk etti. Beş gün boyunca plaja gidip denize girdik, sundurmanın gölgesinde hamaklara uzanarak kitap okuduk, bira içtik, yürüyüşler yaptık. Hamaklar çivilere asılmıştı, bedenlerimizin ağırlığıyla gevşemiş, kıçlarımız yere değmeye başlamıştı. Yürüyüşlerimizi La Loma'nın yarlarla dolu, sahile yakın, ormanın sınırında bir bölgesinde yapıyorduk. Burada balıkçıların sımsıkı kapayıp kilitledikleri barakalar vardı, ama hırsızlar girmeye niyet etse hiç kuşku yok bir tekmeyle duvarda ya koca bir delik açar ya da barakayı büsbütün devirirlerdi.

O barakaların dayanıksızlığı üzerimde tuhaf bir etki yaratmıştı, ama bunu şimdi düşünüyorum, derme çatma oldukları için ya da yoksul görüntülerinden dolayı değil, tuhaf bir şefkat yüklü oldukları ve yazgılarından ötürü büyük olasılıkla, hislerimi anlatamıyorum şimdi. Bu yere Norman "kaplıca" adını vermişti, ama kaldığım süre boyunca kimsenin kayalık bir yer olan bu sahilde denize girdiğini görmedim. Günün geri kalan saatlerini konuşarak geçiriyorduk, özellikle siyasetten ve ülkenin durumundan söz ediyorduk. Farklı açılardan bakıyor olsak da ikimiz de durumun ciddi olduğunda hemfikirdik. Sonra Norman çalışma odasına kapanıp Nietzsche ile ilgili denemesi üzerinde çalışıyordu. Bu yazısını *Revista del Colegio de México*'da yayımlamayı düşünüyordu. Bugünkü görüşüme göre yeterince konuşmadığımızı düşünüyorum. Yani kendimizden fazla söz etmedik. Belki bir gece ben biraz kendimden söz ettim, İsrail'deki ve Avrupa'daki yaşamımı anlattım, ama gerçekten dertleşmedik.

Oraya gidişimin altıncı günü, bir pazar sabahına rastlıyordu, o gün Meksiko'ya döndük. Pazartesi günü Norman'ın üniversitede dersi vardı, ben de iş aramalıydım. Puerto Ángel'den Norman'ın yalnızca Oaxaca'ya gidip gelmek için kullandığı beyaz Renault'suyla yola çıktık, Şehir içinde bir yerden bir yere giderken toplu taşımayı kullanmayı yeğliyordu. Başlangıçta sanırım o altı gün boyunca sözünü ettiğimiz konulardan konuştuk. Nietzsche'nin *Ahlakın Soykütüğü* adlı eserinden söz ettik. Norman bu kitabı her okuyuşunda

felsefe ile kısa bir süre sonra Almanya'yı egemenliği altına alacak olan Nazizim arasında yepyeni ortak noktalar buluyordu (ve canını sıkıyordu bu). Bir de havadan, mevsimlerden konuştuk. Ben mevsimleri özleyeceğimi düşünüyordum, Norman ise çok geçmeden unutacağımı ileri sürüyordu. Geride bıraktıklarımı da andık, onlara mutlaka ara sıra kart göndermeyi düşünüyordum. Ne zaman Claudia'dan söz etmeye başladı bilmiyorum, bildiğim o bu konuyu açar açmaz hemen susup onu dinlediğim. İlişkilerinin üniversitede çalışmaya başlamasından kısa bir süre sonra bittiğini, ayrılmalarının birçoklarının sandığı gibi çok acı verici olmadığını söyledi. Claudia nasıldır, bilirsin, dedi. Ben de evet, iyi bilirim, dedim. O günden sonra kadınlarla ilişkilerinin soğuduğunu söyledi. Sonra da güldü. Görünürlerde hiç araba yoktu, sadece ağaçları, dağları ve gökyüzünü görüyorduk, bir de rüzgâra karşı ilerleyen Renault'nun çıkardığı ses duyuluyordu, o kadar. Hâlâ kadınlarla yattığını söyledi, yani kadınlarla yatmaktan hoşlanıyordu, ama anlamadığı her seferinde daha fazla sorun çıkmasıydı. Nasıl sorunlar? diye sordum. Sorunlar, sorunlar işte, dedi Norman. Ne tür sorunlar? Kalkmıyor mu? Norman güldü. Boşalamıyorsun, sorun bu mu? dedim. Bu bir belirti, sorun değil. Cevabımı aldım, kalkmıyor, dedim. Norman gene güldü. Camı açmıştı, rüzgâr saçlarını uçuruyordu. Teni çok yanmıştı. Mutlu görünüyordu. İkimiz de güldük. Bazen olmuyor, dedi, amma laf bu da ha! Evet, bazen sertleşmiyor, ama bu bir belirti, hatta bazen belirti bile değil. Sadece bir şaka, dedi. Bütün bu süre boyunca kimseyi bulamadın mı, diye sordum. Yanıtı belli olan bir soruydu. Norman'ın yanıtı olumluydu, evet bir anlamda birini bulmuştu. Dul, iki çocuklu bir felsefe hocası, neden bilmem çirkin olduğunu, en azından Claudia kadar güzel olmadığını düşündüm. Ama ikisi de acele etmemeyi, ilişkiyi dondurmayı uygun görüyorlardı.

Sonra çocuklardan söz etti, bütün çocuklardan ve özellikle de Puerto Ángel'deki çocuklardan. Bana Puerto Ángel'deki çocuklar hakkında ne düşündüğümü sordu. *Hiç*, geride bıraktığımız bu kasabanın çocukları hakkında hiçbir şey düşünmüyordum. Dikkat bile etmedim! dedim. O zaman Norman yüzüme baktı ve: Ne zaman bir çocuk görsem aklım takılıyor. Tam böyle oluyor, aklım takılıyor. Ben içimden bana bakacağına yola baksa daha iyi olur diye geçir-

dim, ve Norman'da bir haller var, diye düşündüm. Ama bir şey söylemedim. Dikkatli sür, demedim, sana ne oluyor demedim. Bunları söylemektense manzarayı seyretmeyi yeğledim, Norman başka konuya geçerken ağaçlara ve bulutlara baktım, dağları tepeleri seyrettim. Claudia'nın gördüğü bir rüyadan söz ediyordu. Ne zaman? Kısa bir süre önce. Sabaha karşı telefon etmiş ve Norman'a rüyasını anlatmış. İyi dost kaldıkları belli. Rüya ne, biliyor musun? dedi. Ne istiyorsun abi, bana rüyayı mı yorumlatacaksın? Renkli bir rüya, fonda bir çarpışma var, uzaklaşan bir çarpışma ve uzaklaşırken tüm yorumları ardından sürüklüyor, diye sürdürdü Norman ve ekledi: Doğmamış çocuklarımızı rüyasında görmüş, dedi. Has...tir, dedim, yani rüyanın anlamı bu. Sana göre uzaklaşan çarpışma doğmayan çocuklarınız, öyle mi? Aşağı yukarı öyle, dedi Norman. Çarpışan o gölgeler. Ya renkler? Geriye kalan renkler, dedi Norman, ve bunlardan yapılabilecek soyutlama.

O zaman ressam ve soyut resimleri geldi aklıma, Norman'a aşağılık Abraham Manzur'un ikinci kümede oynadığını söyledim. Norman, daha biz Puerto Ángel'deyken kesin ona da anlatmıştır. Böyle bir açıklama yapmak nereden aklıma geldi bilmem, belki konuyu değiştirmek için, ya da belki o anda başka söyleyecek bir şey bulamadığım için, çünkü değnek Norman'ın elindeydi ve ben ne söylersem söyleyeyim tartışılmaz gerçek değişmeyecekti. Renault boş yolda yüz yirmiyle gidiyordu. Tablolarını gördün mü? dedi Norman. Bazılarını gördüm, dedim. Nasıl buldun? diye sordu, sanki Puerto Ángel'de bütün o konuştuklarımızı hiç konuşmamıştık. İyiydiler, dedim. Claudia nasıl buldu? Bana fikrini söylemedi, dedim. Bir süre böylece yolumuza devam ettik. Norman Meksika resim sanatından, yolların durumundan, yükseköğretim politikalarından, rüya yorumlarından, Puerto Ángel'deki çocuklardan, Nietzsche'den söz ediyordu, ben nadiren tek heceli sözcüklerle, kimi kavramları açıklaması için sorular sorarak araya giriyordum. Aslında o anda kavramlar umurumda değildi, bir an önce Meksiko'ya varmaktan ve bir daha ömrüm boyunca Oaxaca'ya ayak basmamaktan başka bir isteğim yoktu.

İşte tam o sırada Norman: Ulises Lima, Ulises Lima'yı hatırlıyor musun? diye sordu. Hatırlıyordum elbette, nasıl unutabilirdim

ki? Ve Norman anlatmayı sürdürdü: Son zamanlarda Ulises Lima'yı çok düşünür oldum. Sanki Ulises günlük yaşamının bir parçasıymış, sanki daha önce yaşamının bir parçası olmuş gibi, oysa adım gibi biliyordum ki sadece öylesine bir maceraydı, rahatsız edici bir macera üstelik. Norman sonra da benden açıklama bekler gibi yüzüme baktı. Önüne bak, doğru sür, demekle yetindim sadece, çünkü Renault sağa doğru kaymış, neredeyse bariyere değiyordu. Ama Norman hiç oralı olmadı, bir direksiyon darbesiyle arabayı yolun ortasına, olması gereken yere getiriverdi ve dönüp yeniden bana baktı. Ne diyorsun? Ulises Lima, evet bizimle Tel Aviv'de birkaç gün geçirmişti, dedim. Bu kez Norman: Tuhaf bir şeyler fark etmedin mi onda, olağanın dışında bir şeyler? Ben de: Her şey tuhaftı, çünkü Ulises tuhaftı, çünkü gizli gizli tuhaf olmasını istiyorduk, dedim. Bunu isteyen Norman değil, o arkadaşı değildi Ulises'in, onu daha çok duyduklarından, biz yeniyetmelerin Ulises hakkında birbirimize anlattıklarımızdan tanıyordu. Ama biz, Claudia ve ben o günlerde hâlâ yazar olacağımızı sanıyorduk ve aslında içler acısı bir grup olan damardan gerçekçilerden biri olmak için her fedakârlığa hazırdık. Gençlik bir kandırmaca.

O zaman Norman: Damardan gerçekçilerle ilgisi yok, hiçbir şey anlamamışsın, salak! dedi. Öyleyse neden söz ediyorsun? dedim. Norman birkaç dakika, bana bakmaktan vazgeçip dikkatini yola verdi, ben de rahat bir nefes aldım. Sonra: Hayattan, farkına varmadan neler yitirdiğimizden ve nelere yeniden sahip olabileceğimizden, dedi Norman. Neleri yeniden kazanabilirmişiz? Yitirdiğimiz her şeyi, dedi bu kez de. Savını kolayca çürütebilirdim, ama öyle yapmadım, ben de camı indirdim ve ılık rüzgârın saçlarımı dağıtmasına izin verdim, ağaçlar hızla geçiyordu yanımızdan. Neleri yeniden kazanabiliriz? diye düşünmeye başladım; hızımızın her an daha da artmasını ve yolun virajlarla dolu olmasını umursamadan. Belki de Norman hep çok güvenli araba sürdüğü için umursamıyordum; konuşuyor, bana bakıyor, torpido gözünde sigara arıyor, alıp yakıyor, hatta arada bir yola bile bakıyordu. Bütün bunları ayağını gazdan çekmeden yapabiliyordu. İstediğimiz anda oyuna katılabiliriz, dediğini duydum. Ulises'in Tel Aviv'de bizimle kaldığı günleri hatırlıyor musun? Tabii hatırlıyorum, dedim. Tel Aviv'e neden geldiğini

biliyor musun? Tabii biliyorum, aşağılık herif Claudia'ya âşıktı, dedim. Norman beni düzeltti: Claudia'ya deli gibi âşıktı, o kadar âşıktı ki burnunun ucundakini göremiyordu. Bir bokun farkında değildi, aslında nasıl nalları dikmedi anlamıyorum, dedim. Yanılıyorsun, dedi Norman (aslında söylemedi, haykırdı), yanılıyorsun, yanılıyorsun, istese de ölemezdi. Tamam, o Claudia için Tel Aviv'e gelmişti, Claudia'yı bulmak için, ama her şey ters gitti, dedim. Evet, Claudia için geldi, dedi Norman gülerek. Hey gidi Claudia, ne kadar da güzeldi, hatırlıyor musun? Hatırlamaz olur muyum! dedim. Bizim evimizde kalırken Ulises'in nerede uyuduğunu da hatırlıyor musun? Kanepede, dedim. Evet, o lanetlik kanepede, dedi Norman. Romantik aşk üçlüsü. Başlangıç noktası. Sahipsiz topraklar. Sonra öyle alçak sesle bir şeyler fısıldadı ki yolda yayından fırlamış bir ok gibi hızla ilerleyen Renault'nun gürültüsüyle sağ kolumdan sağ kulağıma yükselen rüzgârın uğultusu arasında söylediklerini sökmek için çok çaba harcamam gerekti: Bazı geceler ağlıyordu. Ne?! dedim. Bazı geceler tuvalete gitmek için kalktığımda iç çekişlerini duyuyordum. Ulises mi iç çekiyordu? Evet, sen hiç duymadın mı? dedi Norman. Hayır, benim uykum derindir. Ne şanslısın, dedi Norman, ama öyle bir tonda söylemişti ki bunu daha çok ne şanssızlık diyormuş gibi geldi bana. Neden ağlıyordu ki? diye sordum. Bilmiyorum, hiç sormadım. Ben tuvalete giderken, iç çekişlerini salondan geçerken duyuyordum. Belki de ağlamıyordu, otuz bir çekip hazdan inliyordu. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Evet, galiba, dedim. Ama otuz bir çekmiyor da olabilir, hatta belki de ağlamıyordu. Öyleyse ne? Belki de uyuyordu, belki de Ulises uyurken çıkarıyordu o sesleri. Ne yani uykusunda mı ağlıyordu? Senin hiç başına gelmedi mi? dedi Norman. Doğrusunu söylemek gerekirse, hayır, gelmedi, dedim. İlk geceler korkuyordum, salonda kalıp karanlıkta onu dinlemekten korkuyordum. Ama bir gece salonda kaldım ve bir çırpıda her şeyi anladım. Neyi anladın? Her şeyi, en önemli olanı, dedi Norman ve güldü. Ulises'in ne rüya gördüğünü mü anladın? Hayır, hayır, dedi Norman ve Renault birden öne doğru sarsıldı.

Ne tuhaf, sarsıntı bana Ulises'in evden ayrılmasından bir ay sonra o dev gibi Avusturyalı'yla gelişini anımsattı ve Norman'a dönüp; Ulises'in Avusturyalı arkadaşını hatırlıyor musun? dedim. Nor-

man gülerek; Nasıl hatırlamam, ama onunla ilgisi yok. Ulises Tel Aviv'e döndüğünde artık eski Ulises değildi. Artık geceleri iç çekmiyordu, ağlamıyordu. Ben onu dikkatle gözetliyordum ve fark ettim, belki de aşağılık Ulises kendine bu kadarcık lüksü bile çok görüyordu, ne bileyim, dedi ve ekledi: Anlattığım gelişinin ilk günlerindeydi, yalnız geldiğinde, hani kanepede uyuyordu ya, o zaman. Sadece o zaman, sonra olmadı. Evet, tabii, dedim. Avusturyalı'yla gelişinden çok önce. E, hiçbir şey demedi mi? Hiçbir şey ne? dedi Norman. Ne olacak, işte hiçbir şey, abi! dedim. O zaman Norman gene güldü ve: Ulises ağlıyordu, çünkü hiçbir şeyin bitmediğini, İsrail'e bir kez daha dönmek zorunda olduğunu biliyordu. Döngüsellik mi demek istiyorsun? Sittir et döngüselliği. Şimdi ve burada! Ama Claudia artık İsrail'de yaşamıyor? dedim. Claudia'nın yaşadığı yer İsrail, dedi Norman, neresi olursa olsun, ne ad verirsen ver, Meksika de, İsrail, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Dünya gezegeni de, o İsrail'de yaşıyor. Dur bakalım, anlamış mıyım, dedim. Ulises Claudia'yla senin arandaki ilişkinin biteceğini biliyordu, ve bitince o yeniden deneyebilirdi, bunu mu demek istiyorsun? Hiçbir şey anlamamışsın, dedi Norman. Bu işin benimle ilgisi yok. Claudia'yla da yok. Hatta zaman zaman Ulises denen eşşoğlusuyla da bir ilişkisi yok. Sadece iç çekmelerle ilgili. Yok abi, ne demek istediğini hiç ama hiç anlamıyorum.

Norman başını bana doğru çevirdi, o anda on beş, on altı yaşındaki yüzünü gördüğüme yemin edebilirim. Lisede tanıştığımız günlerdeki yüzün aynısını, çok daha ince, sivri bir yüz, çok daha uzun saçlar, daha parlak gözler, sahibini hemen sevdiren bir gülümseme. Şimdi buradayız, şimdi burada değiliz diyen bir gülümseme. İşte o anda geldi kamyon üzerimize. Norman bir manevra yaptı ve uçtuk. Norman uçtu, ben uçtum, camlar uçuştu ve hepimiz bir yerlere savrulduk.

Uyandığımda Puebla'da bir hastanedeydim, annemle babam ya da gölgeleri odanın duvarlarında deviniyordu. Sonra Claudia geldi ve alnıma bir öpücük kondurdu. Dediklerine göre saatlerce yatağımın yanında oturmuş. Birkaç gün sonra Norman'ın öldüğünü söylediler. Hastaneden ancak bir ay sonra çıkabildim ve annemle babamın evine yerleştim. Arada bir tanımadığım akrabalar, unuttuğum

arkadaşlar ziyaretime geliyordu. Babamların evinde rahatım yerindeydi ama gene de yalnız yaşamaya karar verdim. Anzures mahallesinde banyosu, mutfağı ve bir odası olan küçük bir ev kiraladım. Yavaş yavaş kentte uzun gezintiler yapmaya başladım. Topallıyordum, bazen de yolumu şaşırıyordum, kayboluyordum ama bu gezintiler bana iyi geliyordu. Bir gün iş aramaya başladım. İhtiyacım yoktu, ebeveynim kendimi güçlü hissedene dek yardım edeceklerini söylemişlerdi. Üniversiteye gittim, Norman'ın iki arkadaşıyla konuştum. Beni karşılarında görmekten şaşırmış gibiydiler, Norman'ın tanıdıkları en dürüst insan olduğunu söylediler. İkisi de felsefe hocasıydı ve ikisi de Cuauhtémoc Cárdenas* yanlısıydı. Norman'ın Cárdenas hakkında ne düşündüğünü sordum. Hepimiz gibi, kendi çapında Cárdenas'ı destekliyordu. Doğrusu, ancak o zaman anladım aradığımın Norman'ın politik eğilimleri değil de başka bir şey, açıkça biçimlendiremediğim bir şey olduğunu. Birkaç kez Claudia ile akşam yemeği yedik. Ona Norman'dan söz etmek, Puerto Ángel'den dönerken konuştuklarımızı anlatmak istiyordum, ama Claudia bu konuda konuşmanın onu hüzünlendirdiğini söyledi. Ayrıca, dedi, hastanede durmadan Norman'la son sohbetinizi anlattın. Ne dedim? Sabuklayan herkesin dediklerine benzer şeyler, dedi Claudia, bazen manzaraya takılıyordun, bazen de öyle çok konu değiştiriyordun ki dediklerini izlemek mümkün olmuyordu.

Tüm ısrarlarıma karşın doğru dürüst bir bilgi alamadım. Bir gece uykumda Norman çıkageldi, merak etmememi, iyi olduğunu söyledi. Uykuda mı, çığlıklar atarak uyandığımda mı bilmiyorum, Norman'ın Yahudilerin cennetinde değil, felsefe ya da Marksistlerin cennetinde hiç değil, ama Meksika cennetinde olduğunu düşündüm. Ama kahrolası Meksika cenneti neydi? Kabullenilen mutluluk mu, yoksa mutluluğun ardındaki mi; anlamsız davranışlar mı, yoksa (yaşamı sürdürmek için) anlamsız davranışların ardında saklı olan mı? Kısa bir süre sonra bir reklam ajansında çalışmaya başladım. Sarhoş olduğum bir gece Barselona'ya, Arturo Belano'ya telefon etmeye kalkıştım. Bende olan numarasında o isimde kimsenin

* 1997'de Partido de la Revolución Democrática'dan (Demokratik Devrim Partisi, PRD) Meksiko Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiştir. (ç.n.)

olmadığını söylediler. Arkadaşı Müller'le konuştum, bana Arturo' nun İtalya'da olduğunu söyledi. İtalya'da ne yapıyor? diye sordum. Müller bilmiyordu, çalıştığını düşünüyordu. Telefonu kapattıktan sonra Meksiko'da Ulises'i aramaya başladım. Onu bulup son konuşmamızda Norman'ın ne demek istediğini sormam gerektiğini biliyordum. Ama Meksiko kentinde birini bulmak hiç kolay bir iş değil.

Aylarca bir oraya bir buraya koşturdum durdum, metroda gezindim, tıklım tıkış otobüslere bindim, tanımadığım, tanımak da istemediğim insanlara telefonlar ettim, üç kez soyuldum. İlk başlarda kimse Ulises Lima hakkında bir şey bilmiyordu, ya da bilmek istemiyordu. Kimilerine göre alkolik ve uyuşturucu bağımlısı olmuştu. En yakın arkadaşları ondan kaçıyordu, çekilmez aksi bir adam olmuştu. Kimilerine göre de evlenmiş kendini ailesine adamıştı. Bazıları karısının Japon asıllı bir aileden geldiğini söylüyordu, ya da DF'de kahveler zinciri sahibi Çinli bir ailenin yegâne mirasçısıydı. Bütün bilgiler muğlak ve işe yaramazdı.

Bir partide beni Ulises'in beraber yaşadığı bir kadınla tanıştırdılar, hayır Çinli olanla değil, ondan önceki sevgilisiyle.

İnce yapılıydı, bakışları sertti. Arkadaşları kokain çekerken ayakta, bir köşede bir süre konuştuk. Bir oğlu vardı, ama Ulises'ten değil başka bir erkekten olduğunu söyledi. Yine de Ulises çocuğa babası gibi bakmıştı.

Çocuğa adeta babası gibi mi davrandı? diye sordum. Onun gibi bir şey, dedi, hem çocuğum için bir baba, hem de benim için bir baba. Alay mı ediyor diye dikkatle yüzünü inceledim. Gözleri dışında her halinden çaresizlik akıyordu.

Sonra uyuşturucudan söz etti, sanırım ilgisini çeken tek konu buydu. Ulises'in uyuşturucu kullanıp kullanmadığını sordum. Önceleri kullanmıyordu, sadece satıyordu, ama benim yanımda kullanmaya başladı. Yazıyor muydu? diye sordum. Ya sorumu duymadı ya da yanıtlamak istemedi. Ulises'i nerede bulabileceğimi sordum. Hiçbir fikri yoktu. Belki de ölmüştür, dedi.

Ancak o zaman bu kadının hasta olduğunun ayırdına vardım, belki de çok çok hastaydı. Başka ne diyeceğimi bilemedim, bütün istediğim arkamı dönüp onu oracıkta bırakıp hemen unutmaktı. Yine de sabaha karşı parti bitene dek yanında (ya da yakınında, uzun

süre yanında kalmak çekilmez oluyordu) kaldım. Hatta beraber çıktık ve en yakın metro istasyonuna dek birlikte yürüdük. Metroya Tacubaya istasyonunda bindik. O saatte metrodaki bütün yolcular hasta gibi göründüler gözüme. O bir yöne gitti, ben başka bir yöne gittim.

Amadeo Salvatierra, Palacio de Inquisición yakınlarında Republica de Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Bir süre sessiz kaldık. Çocuklar yorgun görünüyordu, ben de yorgundum. Durup dururken aralarından biri Encarnación Guzmán'a ne oldu? diye sordu. Aklıma gelebilecek en son ama sohbeti devam ettirmemize yardımcı olacak tek soruydu. Cevabımı geciktirdim. Ya da belki önce, yaşlı sarhoşlarda sık rastlandığı gibi, karşımdakilerin kafasındakileri okuyarak bir şeyler söyledim, ama sonra açtım ağzımı yumdum gözümü. Hiçbir şey olmadı, Pablito'yla bana, hatta Manuel'e ne olduysa ona da o oldu. Hayat hepimize haddimizi bildirdi, onu da kendisine en uygun yere yerleştirdi ve bizi unuttu, böyle olacağı belliydi zaten. Encarnación evlendi. Köşesinde kalmak ona göre değildi, çok güzeldi. Bir gün müdavimi olduğumuz kahveye gelip hepimizi düğününe davet ederek bizi şaşırttı. Belki de iş olsun diye davet ediyordu, asıl istediği gösteriş yapmaktı. Tabii ki tebrik ettik, ne güzel bir sürpriz Encarnación, dedik, sonra da düğününe gitmedik. Kimbilir belki birkaçımız gitmiştir. Encarnación Guzmán Arredondo'nun evlenmesi Cesárea'yı nasıl etkiledi? Herhalde iyi gelmemiştir, gerçi insan Cesárea için neyin iyi neyin kötü, ya da daha kötü olduğunu hiçbir zaman bilemezdi, ama hoş karşılamadığı kesin. O günlerde, farkında değildik ama hepimiz dönüşü olmayan bir biçimde başaşağı gidiyorduk. Belki de başaşağı sözü gerektiği gibi altını çizmiyor o günkü durumun. Hepimiz inişe geçmiştik. Ve kimse yeniden yukarıya tırmanmayı denemek istemiyordu, belki sadece Manuel, o da kendi alanında, ama onun dışında hiç kimse. Hey gidi kavanoz dipli dünya hey, değil mi çocuklar? dedim. Öyle görünüyor, dedi onlar da. O zaman aklıma Pablito Lezcano geldi, kısa bir süre sonra o da evlendi, onunki resmi nikâhtı, ona gittim. Pablito'nun sevgilisinin babasının verdiği partiyi düşündüm. Arcos de

Belen'e giderken, sanırım Delicias sokağında şimdi yıkılmış bir konakta, *mariachi*'li, yemekten önce ve sonra nutuklar atılan bir sosyete düğünü. Pablito Lezcano'yu, alnından terler akarak sevgilisi ve o günden sonra artık onun da ailesi olacak olan sevgilisinin ailesi için yazdığı şiiri okurken gözümün önüne getirdim. Şiiri okumaya başlamadan bana, yanımda duran Cesárea'ya baktı ve beni mazur görün arkadaşlar, siz her zaman benim gizli ailem olarak kalacaksınız der gibi göz kırptı. Ama bu benim yorumum, belki de doğru değildir. Pablito'nun düğününden birkaç gün sonra Cesárea bir daha dönmemek üzere Meksiko'dan ayrıldı. Sinema çıkışında bir kere rastlaştık. Ama tam bir tesadüf eseri, anlatabiliyor muyum? Ben yalnız gitmiştim, Cesárea da yalnızdı, yürürken filmden söz ettik. Hangi filmdi? Hatırlamıyorum, çocuklar, Charlie Chaplin'in bir filmi olsun isterdim, ama doğrusu hatırlamıyorum. Filmi beğendiğimizi hatırlıyorum o kadar, ha bir de sinema salonunun Alameda'nın karşısında olduğunu. Cesárea'yla önce Alameda parkından geçtik sonra şehir merkezine doğru yürüdük. Bir ara ne yaptığını sordum, Meksiko'dan gideceğini söyledi. Sonra Pablito'nun düğününden bahsettik, konuşmanın bir yerinde Encarnación Guzmán'ın adı geçti, Cesárea onun da düğününe gitmişti. Laf olsun diye nasıl bir düğündü, diye sordum, Cesárea çok güzel ve duygulandırıcı olduğunu söyledi, tam bu kelimelerle. Ve bütün düğünler gibi hüzünlü, diye ekledim ben de. Cesárea, hayır değildi, düğünler hüzünlü olmaz neşelidirler, dedi. Ben de Cesárea'nın söylediklerini olduğu gibi anlattım çocuklara. Doğruyu söylemek gerekirse, onunla Encarnación Guzmán'dan konuşmak istemiyordum, Cesárea'nın ne yapacağını öğrenmek istiyordum. Dergin ne olacak? diye sordum, Damardan gerçekçilik ne olacak? Bunu sorunca güldü. Gülüşünü hatırlıyorum, çocuklar. Akşam oluyordu, kentin üzerine karanlık çöküyordu ve Cesárea bir hayalet gibi, görünmeyen kadın olmasına ramak kalmış gibi gülüyordu. Yüreğimi dağlayan bir gülüş, bu gülüş bende kaçmak, Cesárea'nın yanından uzaklaşmak arzusu doğuruyordu, ama aynı zamanda kaçabileceğim hiçbir yer olmadığını biliyordum. O zaman nereye gideceğini sormak geldi aklıma. Söylemeyecek, diye geçirdim içimden. Cesárea böyledir, nereye gideceğini bilmemi istemez. Ama söyledi: Sonora'ya, senin memleketine, dedi. Bu-

nu söylerken öyle doğaldı ki, sanki saati söyler, günaydın der gibiydi. Ama niye Cesárea? Gidersen bütün edebiyat kariyerinin sıfırlanacağını anlamıyor musun? Sonora'nın nasıl bir kültürel çöl olduğunu bilmiyor musun? Ne yapacaksın orada? Buna benzer sorular. İnsanın ne diyeceğini bilemediğinde sorduğu sorulardan, çocuklar. Yürümeye devam ettik, Cesárea bana baktı ve burada yapacak bir şeyi kalmadığını söyledi. Delirdin mi? dedim. Aklını mı oynattın, Cesárea? İşin burada, arkadaşların burada. Manuel seni çok takdir ediyor, ben de, German'la Arqueles de, hepimiz seni takdir ediyoruz, sensiz ne yaparız, bilmiyorum. Sen *stridentist*'lerin şahısın. *Stridentopolis*'i ancak seninle inşa edebiliriz Cesárea, dedim. Bunun üzerine, sanki söylediklerim güzel ama bildiği bir şakaymış gibi gülümsedi. Bir hafta önce işi bıraktığını, ayrıca hiçbir zaman bir *stridentist* olmadığını, bir damardan gerçekçi olduğunu söyledi. Ben de hepimiz, bütün Meksikalılar, *stridentist* değil, damardan gerçekçiyiz, dedim, belki de haykırmışımdır. Ha *Stridentist* olmuşuz, ha damardan gerçekçi olmuşuz, ne önemi var, ikisi de bizi varmak istediğimiz yere götürecek etiketler. Varmak istediğimiz yer neresi? dedi. Modernlik Cesárea, modernliği yakalamak. Ve ilk kez o anda aklıma geldi generalin yanındaki işini gerçekten bırakıp bırakmadığını sormak. Elbette gerçek, dedi. Peki general ne dedi? diye sordum. Ne diyecek, köpürdü, dedi Cesárea ve güldü. E, başka? Hiç, sanırım ciddi olduğuma inanmadı, eğer gerçekten inanmadıysa çok bekler dönmemi. Zavallı adam, dedim. Cesárea güldü. Sonora'da akrabaların var mı? Yok, sanmıyorum olsun, dedi. Peki, ne yapacaksın? Ne yapacağım, iş arayacağım, oturacak bir yer arayacağım, dedi. Hepsi bu mu? dedim. Gelecekten beklediğin bu kadarcık mı, kızım? dedim, ama belki de kızım dememişimdir, belki sadece aklımdan geçirdim kızım sözünü. Cesárea bir an gözlerini bana çevirip kaçırdı ve: Bütün fanilerin ortak geleceği aynı, yaşayacak bir yer bulmak, yapacak bir iş bulmak. Aslına bakarsan sen bir gericisin Amadeo, dedi (ama bunları sevecenlikle söyledi). Bu minval üzere bir süre daha konuştuk. Tartışır gibi, ama tartışmadan. Yaptıklarımızda suç bularak ama kendimizi suçlamayarak. Sonra bir an Cesárea'yı Sonora'da gözümün önüne getirmeye çalıştım. Son kez ve ebediyen ayrılacağımız sokağa gelmeden biraz önce Cesárea'yı

Sonora'da hayal etmek istedim ama edemedim. Çölü gördüm, ya da o zamanlar hayal ettiğim çöl geldi gözümün önüne. Oraya hiç gitmemiştim, yıllarca filmlerde, televizyonda gördüm ama hiç gitmedim, Allah yazdıysa bozsun çocuklar, dedim. Ve çölde sonsuz bir şerit üzerinde hareket eden bir leke gördüm, leke Cesárea imiş, şerit de isimsiz bir şehre ya da köye giden yolmuş. Kuş gibi uçup bir kayanın üzerine kondum, ya da acılar içindeki hayal gücüm kondu o kayanın üstüne. Ve Cesárea'yı gördüm, yürüyordu, ama benim tanıdığım Cesárea değildi, bambaşka bir kadındı; şişman, Sonora çöllerinin güneşi altında siyah giysiler içinde yürüyen bir yerliydi. Ona, elveda Cesárea, damardan gerçekçilerin anası dedim, demeye çalıştım ama ağzımdan sadece bir cızırtı döküldü. Cesárea, dostum, Pablito Lezcano ile Manuel Maples Arce'nin, Arqueles Vela ile List Arzubide'nin, Encarnación Guzmán ile General Diego Carvajal'in selamları var, demek istedim ama sanki kalp krizi ya da astım krizi geçiriyormuşum gibi, aman Allah korusun, boğuk bir inilti çıktı ağzımdan. Sonra yeniden gördüm Cesárea'yı; yanımda, her zamanki kararlılığıyla, cesaretiyle yürüyordu ve ona şöyle dedim: Cesárea, iyi düşün, delilik etme, adımlarını ölçerek at. Cesárea güldü ve: Ben ne yaptığımı biliyorum Amadeo, dedi. Sonra da siyasetten konuşmaya başladık. Siyaset Cesárea'nın sevdiği bir konuydu, ama giderek daha az hoşlanıyordu bu tartışmalardan, sanki politika ve Cesárea birlikte çıldırıyorlardı. Politika üzerine tuhaf fikirleri vardı, mesela Meksika devriminin XXII. yüzyılda gerçekleşeceğini söylüyordu, ne teselli, öyle değil mi ama? Sadece politikadan söz etmedik, edebiyatı, şiiri de konuştuk, Meksiko kentindeki son gelişmeler, edebiyat salonlarındaki dedikodular, Salvador Novo'nun yazdıkları, kimi matadorlar ve politikacılar hakkındaki söylentilerden söz ettik. İkimiz de karar vermiş gibi derinleşmiyorduk bu konularda, zaten derinleşemezdik. Sonra Cesárea birden unuttuğu çok önemli bir şeyi hatırlamış gibi durakladı, yere baktı, ya da belki görmeden geçenlere baktı, alnını kırıştırdı, dedim çocuklara ve ekledim: Bana döndü, ama önce görmeden bakıyordu, ardından görerek baktı, gülümsedi ve elveda Amadeo, dedi. Onu son görüşüm oldu bu. Son derece sakindi. Ve her şey bitti.

22

Susana Puig, Josep Tarradellas sokağı, Calella de Mar, Katalunya, Temmuz 1994. Bana telefon etti. Çoktandır onunla konuşmamıştım. Şu gün şu saatte plaja gelmelisin, dedi. Ne diyorsun? dedim. Gelmelisin, gelmelisin, diye bekindi. Deli misin? Yoksa sarhoş musun? Lütfen, bekliyorum, dedi ve plajın adını, günü ve saati bir kez daha yineledi. Sen bana gelemez misin? dedim. Burada rahat konuşabiliriz, istediğin konuşmaksa. Konuşmak istemiyorum, artık konuşmak istemiyorum, her şey bitti, konuşmanın faydası yok, dedi. İçimden telefonu kapatmak geldi ama yapmadım. Akşam yemeğimi yeni bitirmiş televizyonda film izliyordum. Bir Fransız filmiydi, adını anımsamıyorum, yönetmenin de oyuncuların da adlarını unuttum. Biraz isterik bir kızcağızın hikâyesi, her nedense zavallı bir tipe âşık oluyor. Her zamanki gibi televizyonun sesi kısıktı, onunla konuşurken gözlerimi ekrandan ayırmıyordum. Filmde ne işi olduğunu anlamadığım bir sürü oda, pencere, yüz. Masayı toplamıştım, kanepenin üstünde televizyondan sıkılıp yatağa yatınca okumayı düşündüğüm bir kitap duruyordu. Gelecek misin? dedi. Ne için? dedim ama aslında başka bir şey düşünüyordum, şarkıcı kızın dikbaşlılığını, kinle bakan gözlerinden durmadan süzülen yaşları düşünüyordum. Aslında kinle denebilir mi, bilmiyorum. Kinle ağlamak kolay olmaz herhalde, insan birinden çok nefret ettiği için iki gözü iki çeşme ağlar mı, çok zor. Beni göresin diye, dedi. Son bir kez, son bir kez, diye bekindi. Hâlâ orada mısın? dedim. Bir an için telefonu kapattığını sanmıştım. İlk değildi bu. Kesin ankesörlü bir telefondan arıyordu, bu kadarını tahmin etmek zor değildi. Benim köyümden trenle yirmi, arabayla on beş dakikacık uzaklıktaki köyünün sahil yolundaki bir telefondan. O gece neden bilmem mesafeleri düşündüm. Telefonu kapatmış olamazdı, araba-

ların sesi geliyordu. Yoksa camları iyi kapamamıştım da bizim sokaktan mı geliyordu araba sesleri? Orada mısın? dedim yine. Evet, gelecek misin? Ay ne sinir! Konuşmayacaksak neden gelmemi istiyorsun? Birbirimize söyleyecek bir şeyimiz yoksa niye gel diyorsun? Doğrusunu istersen bilmiyorum. Aklımı kaçırıyor olmalıyım. Ben de aynı şeyi düşünüyordum, ama söylemedim. Oğlunu gördün mü? diye sordum. Evet, dedi. Nasıl? Çok iyi, çok yakışıklı, günbegün büyüyor. Ya eski karın? O da iyi. Neden ona dönmüyorsun? Aptalca sorular sorma, dedi. Arkadaş gibi demek istiyorum, sana göz kulak olur. Bu son sözüm galiba komiğine gitti, güldü, sonra karısının (karım dedi eski karım demedi) böyle çok iyi olduğunu, rahatını bozmayacağını söyledi. Çok incesin, dedim. Benim kalbimi kıran o değil, dedi. Ne kadar yavan! Ne kadar duygusal! Hikâyesini elbette ezbere biliyordum.

Damarına Noltil vermem için yalvarırken üçüncü gece anlatmıştı. Tam böyle diyordu, damara, damardan demiyordu, ikisi de aynı ama farklı, ben de veriyordum, sonra da haydi, şimdi uyu, diyordum ama hep konuşmayı sürdürüyorduk. Her gece biraz daha, biraz daha derken bana bütün hikâyeyi anlattı. Hikâyeyi hüzünlü bulmuştum, içeriğinden dolayı değil, onun anlatma biçimi hüzün vericiydi. Şimdi hastanede ne kadar kaldığını hatırlamıyorum, on-on iki gün olabilir, evet, aramızda hiçbir şey geçmediğini hatırlıyorum, arada bir genelde hasta ve hastabakıcı bakışmalarından daha yoğun bakıyorduk birbirimize, ama o kadar. Ben, bir stajyer doktorla olan ilişkimi (sevgi demeye dilim varmıyor) kısa süre önce bitirmiştim. Diyelim ki ortam elverişliydi ama hiçbir şey olmadı. Taburcu oluşundan on beş gün sonra nöbetçiydim, bir odaya girdim ve onu karşımda buldum. Hayal görüyorum sandım! Yavaşça gürültü etmeden yatağa yaklaştım, yakından baktım, oydu. Dosyasına baktım, pankreas krizi tanısı konmuştu ama midesine sonda takılmamıştı. Odasına döndüğümde (yanında yatan hasta sirozdan ölüyordu ve sürekli izlenmesi gerekiyordu) gözlerini açtı ve beni selamladı. Nasılsın Susana, dedi. Elini uzattı. Neden bilmem elini sıkmakla kalmadım, eğilip yanağından öptüm. Ertesi sabah yanındaki hasta öldü, odaya girdiğimde yalnız başınaydı. O akşam seviştik. O hâlâ biraz güçsüzdü, serumla besleniyordu, ağrısı vardı, ama yaptık,

gerçi sonradan düşüncesizce davrandığımı düşündüm, suça yakın bir düşüncesizlik. Doğruyu söylemek gerekirse kendimi o hastanede hiç o kadar mutlu hissetmemiştim, belki yalnızca ilk işe alındığımda mutlu olmuştum. Ama o başka bir mutluluktu, onunla sevişiğimde duyduğum mutlulukla karşılaştırılamaz. Onun evli (ilk yattığında kendisi anlatmıştı) ve bir oğlu olduğunu biliyordum elbette, gerçi karısının ziyaretine geldiğini hiç görmemiştim. Ama asıl öteki hikâyeyi, "kalbinin kırılmasına" neden olan hikâyeyi anlatmıştı. O pek farkında değildi ama bayağı bir hikâyeydi.

Başka birisi (daha deneyimli, daha pratik zekâlı) ilişkimizin çok uzun süremeyeceğini, sürse sürse hastanede yattığı kadar süreceğini bilirdi, ama ben ümitlendim ve karşımızdaki engelleri hesaba katmadım. Benden bu kadar büyük (on sekiz yaş) birisiyle ilk (ve son) kez yatağa giriyordum, hiç önemsemedim, tam tersine, hoşuma gitti. Yatakta ince ve zarif, ama bazen de hayvan gibiydi, bunu söylemekten utanmıyorum. Günler geçip de hastane belleğinden silinmeye başlayınca dalgın hali daha belirginleşti, ziyaretlerinin arası açılmaya başladı. Sahilde, benim oturduğum köye benzer bir başka köyde yaşıyordu. Daha önce söylemiştim, benim oturduğum yere trenle yirmi, arabayla on beş dakika. Bazı geceler o geliyordu ve ertesi sabaha dek kalıyordu, bazen de ben kendi köyümde durmayıp onunkine sürüyordum arabayı. Bu kendimi ateşe atmak gibi bir şeydi, çünkü hiç söylemedi ama ziyaretleri sevmediğini biliyordum. Köyün merkezinde, arka cephesi sinemaya bitişik bir apartmanda oturuyordu. Yani gösterilen film şiddet filmiyse ya da sesi fazlaca açmışlarsa insan mutfaktan çığlıkları, ya da tiz sesleri duyabiliyor, hele filmi daha önceden görmüşse, neresinde olduğunu, katili yakalayıp yakalamadıklarını, bitmesine ne kadar kaldığını anlıyordu.

Son seanstan sonra, sanki ev bir kuyuya düşmüş, deniz altında yüzüyormuşçasına sessizliğe gömülüyordu, hemen sonra da hani denizin derinliklerinde yassı, kör balıklar vardır ya, hayalimde işte o balıkları canlandırıyordum. Bunun dışında evin içi bir felaketti. Yerler pisti, hemen hemen bütün salonu kaplayan, üstü kâğıt dolu kocaman bir masa vardı, öyle ki geriye sadece birkaç iskemle koyacak yer kalıyordu. Banyo korkunçtu (bütün bekâr heriflerin lava-

boları böyle midir? Umarım değildir). Çamaşır makinesi yoktu, çarşaflara çarşaf demek için bin şahit gerekti, havlular, kurulama bezleri, giysiler de öyle, kısacası tam bir felaket. Beraber olmaya başlayınca, buna beraber olmak denebilirse, kirli çamaşırlarını bana getirmesini, çamaşır makinemin güçlü olduğunu, burada yıkayabileceğimi söyledim. Ama yanaşmadı, elimde yıkıyorum, dedi. Bir gün terasa çıktık, birinci katta ev sahibi oturuyordu, ikinci ve üçüncü katlarda kimse oturmuyordu. Gerçi bir gece sevişirken (ya da beni düzerken, böyle demek gerçeğe daha yakın) gürültüler duydum, sanki üçüncü katta birisi bir iskemle ya da karyola çekiyordu, sanki birisi kapıdan pencereye doğru yürüyordu, ya da yataktan kalkıp pencereye gidiyordu, ama pencereyi açmıyordu. Herhalde rüzgârdı, eski evlerde tuhaf sesler olur, kış gecelerinde gıcır gıcır ederler, sık rastlanan bir şeydir bu. Neyse terasa çıktık diyordum, bana çamaşırlığı gösterdi; çimentodan kırık dökük bir çamaşır teknesi. Sanki birisi, daha önceki kiracı bir öfke ânında çekici eline alıp kırmış. Çamaşırlarını orada yıkadığını, çamaşır makinesine gereksinimi olmadığını söyledi. Sonra manzaraya baktık, her zaman silik görünen güzel çatılar ve teraslar, deniz, martılar, kiliselerin çan kuleleri, hepsi açık kahverengi, sarımsı, parlak kum rengi. Daha sonra gözlerim açıldı, bu ilişkinin anlamsız olduğunu anladım. Seni sevmeyen birini sevemezsin, sadece cinselliğe dayanan bir ilişki sürdürülemez. İlişkimizin bittiğini söyledim ona ve sanki başından beri biliyormuşçasına hiç karşı çıkmadı. Ama arkadaşlığımız devam etti, kendimi yalnız ve bunalımda hissettiğim geceler arabayı alıp ona gidiyordum. Birlikte yemek yiyorduk, sonra sevişiyorduk, ama artık evinde kalmıyordum. Sonra da başka birini tanıdım, ciddi bir ilişki değildi, o da bitti.

Bir gün tartıştık. Neden, bilmiyorum. Unuttum. Kıskançlık meselesi değildi, bu kadarını anımsıyorum, hiç kıskanç değildi zaten. Birkaç gün ne o beni aradı ne de ben ona gittim. Ona bir mektup yazdım. Mektupta olgunlaşmasını, kendisine dikkat etmesini, sağlık durumunun hassas olduğunu (safra yollarında sertleşme vardı, karaciğer tablosu kötüydü, kalınbağırsak ülseri vardı, hipertiroit krizinden yeni kurtulmuştu, zaman zaman azıdişleri ağrıyordu!), henüz genç olduğunu ve hayatını düzene koymasını, "kalbini kıran"

şeyi unutmasını ve kendine bir çamaşır makinesi almasını salık veriyordum. Bütün bir öğleden sonrayı bu mektubu yazmak için harcadım ve sonunda yırtıp ağlamaya başladım. İşte sonra da o son telefon geldi.

Beni görmek istiyorsun, ama konuşmak istemiyorsun, öyle mi? dedim. Evet öyle, konuşmayacağız, sadece yakın olduğunu bilmek istiyorum ama birbirimizi görmeyeceğiz. Çıldırdın mı sen? Hayır, hayır, hayır! Çok basit! Böyle, dedi. Ama hiç basit değildi. Sonuç olarak istediği benim onu görmemdi. Sen beni görmeyecek misin? dedim. Hayır, seni görmeme imkân yok, sahneyi çok iyi hesapladım. Arabayı benzin istasyonunun virajında kenara park edeceksin. Oradan beni görebilirsin, arabadan çıkmana bile gerek kalmaz. İntihar etmeyi mi düşünüyorsun Arturo? dedim. Gülüyor gibi geldi bana. İntihar filan yok, en azından şimdilik, dedi belli belirsiz bir sesle. Afrika'ya gitmek için bir biletim var, birkaç gün içinde yola çıkıyorum. Afrika mı? Afrika'nın neresine? Tanzanya'ya, ne kadar aşı varsa oldum, dedi. Gelecek misin? diye sordu. Hiçbir şey anlamıyorum, hiçbir anlam veremiyorum, dedim. Anlamı var! dedi. Benim için yok aptal herif, dedim. Seninle anlamı var, dedi bu kez de. Tamam da, ne yapmam gerekiyor? Sadece benzinciden sonraki ilk virajda arabanı park edeceksin ve bekleyeceksin. Ne kadar bekleyeceğim? Bilmiyorum, beş dakika, eğer tam dediğim saatte gelirsen sadece beş dakika. Sonra? Sonra on dakika daha bekleyip gidersin. Hepsi bu. Ya Afrika? dedim. Afrika sonra (sesi her zamanki gibiydi, biraz alaycı ama kesinlikle bir delinin sesi değildi), Afrika gelecek, dedi. Gelecek? Ne gelecek ama! Peki orada ne yapmayı düşünüyorsun? Yanıtı her zaman olduğu gibi belirsizdi, sanırım şöyle bir şeyler söyledi: Her zaman yaptığımı, çalışmak... Telefonu kapattıktan sonra kafamı neyin daha çok karıştırdığını bilemedim, teklifi mi, İspanya'dan ayrılması mı?

Randevu günü direktiflerini kelimesi kelimesine yerine getirdim. Arabayı yolun yukarısında kenara park ettim, olduğum yerden küçük koyun tamamı, yaz aylarında çıplakların mekân tuttukları plaj görünüyordu. Sol yanımda, ara ara bir şalenin başını uzattığı bir sıra tepe ve sarp kayalıklar, sağ yanımda tren yolu, çalılıkların ardındaki bir çukurluktan sonra da plaj vardı. Gri bir gündü, park

etmem gereken yere geldiğimde etrafta kimseyi görmedim. Koyun uç noktalarından birindeki Los Calamares Felices adlı barda da (mavi boyası dökülmüş ahşap bir yapı), görünürlerde kimsecikler yoktu. Öteki uçtaysa kayalıklar küçük küçük, gözlerden ırak koycuklar oluşturuyordu. Yazları çıplaklar işte bu koycuklara saklanıyordu. Kararlaştırılan saatten yarım saat önce geldim. Arabadan inmek istemiyordum ama on dakikada iki sigara içtikten sonra arabanın havası her anlamda dayanılmaz oldu. İnmek için kapıyı açarken Los Calamares Felices'in karşısına bir otomobil park etti. Dikkatle baktım. İçinden bir erkek indi, uzun düz saçlı, genç sayılabilecek biriydi. Dört bir yana bakındıktan sonra (bir tek benim olduğum yere, yukarıya bakmadı) görüş açımdan çıktı. Neden bilmem tedirgin olmaya başlamıştım. Yeniden arabaya girdim, kapıları kapatıp kilitledim. Ciddi olarak gitmeye hazırlanırken Los Calamares Felices'in girişinde ikinci bir otomobil durdu. Bundan da bir kadınla bir erkek indi. Adam birinci arabaya baktıktan sonra ellerini ağzına götürüp ya bağırdı ya da ıslık çaldı, bilemiyorum çünkü tam o anda yanımdan bir kamyon geçti, bu yüzden duyamadım. Kadınla erkek bir an beklediler sonra toprak bir yoldan plaja doğru yürümeye başladılar. Bir süre sonra ilk gelen kişi barın görünmeyen tarafından çıkıp onlara doğru yürüdü. Birbirlerini tanıdıkları belliydi, çünkü tokalaştılar ve kadın adamı öptü. Sonra son derece yavaş hareketlerle ikinci gelen kişi plajda bir noktayi işaret etti. Kayalıkların arasından beliren iki erkek dalgaların son bulduğu çizgide, kumların üzerinde yürüyerek bara doğru geliyordu. Çok uzakta olmalarına rağmen birisinin Arturo olduğunu ayırt edebildim. Hemen arabadan indim, neden bilmiyorum. Belki de plaja inmeyi düşünmüştüm. Ama hemen anladım ki oraya inebilmek için çok dolaşmam gerekiyordu ve oraya vardığımda büyük olasılıkla hepsi gitmiş olacaktı. Böylece arabamın yanında durup baktım. Arturo ve ona eşlik eden plajın orta yerinde durdular. Daha önce gelen arabalardan inen iki erkek onlara doğru ilerlediler, kadın kumlara oturup bekledi. Dördü bir araya gelince Arturo'ya eşlik eden yere bir paket koydu ve açtı. Sonra kalkıp geri geri yanlarından uzaklaştı. İlk arabayla gelen kişi pakete yaklaştı ve içinden bir şey alıp o da geri çekildi. Ardından bu kez pakete yaklaşan Arturo oldu, o da ötekiler gibi yaptı. Şimdi Arturo

ve ilk arabadan inen ellerinde uzun bir şey tutuyorlardı. İkinci arabadan inen kişi birinciye yaklaştı ve bir şey söyledi. Birinci başıyla onayladı ve ikinci kişi geri çekildi, ama herhalde kafası biraz karışmıştı çünkü deniz tarafına doğru gitti. Bir dalga gelip ayaklarını ıslatınca sanki ayağını pirana ısırmışçasına sıçradı ve aceleyle aksi yöne kaçtı. İlk kişi bakmadı bile, Arturo'yla, görünüşe bakılırsa arkadaşça, konuşuyordu. O konuşurken Arturo pabucunun burnuyla ıslak kumda bir şeyler çiziyormuş, bir yüz, ya da sayılar çiziyormuş gibi sol ayağını hareket ettiriyordu. Arturo'ya eşlik eden kayalıklara doğru birkaç metre geri çekildi. Kadın oturduğu yerden kalktı ve yere oturup pabucundaki kumları silkeleyen ikinci adamın yanına gitti. Plajın orta yerinde sadece Arturo ile birinci adam kalmıştı. O sırada ellerinde ne tutuyorduysalar kaldırıp birbirine çarptırdılar. İlk anda bana baston gibi görünmüştü ellerindekiler ve gülmüştüm, tam bir şaklabanlık. Ama sonra aklıma bir kuşku düştü. Ya baston değilse? Ya kılıçsa?

Guillem Piña, Gaspar Pujol sokağı, Andratx, Mayorka, Haziran 1994. Onunla 1977'de tanıştık. Aradan çok zaman geçti, çok olaylar oldu. Ben o zamanlar her sabah iki gazete alıyordum, birçok da dergi. Hepsini okuyordum, her şeyden haberim vardı. Sık görüşüyorduk, hep benim çöplüğümde! Sanırım ben sadece bir kez gittim onun evine. Çıkıp beraber yemek yiyorduk. Parayı ben ödüyordum. Çok zaman oldu. Barselona çok değişti. Mimarları değişmedi ama Barselona değişti. Her gün resim yapıyordum; şimdiki gibi değil o zaman her gün çalışıyordum, ama partiler, toplantılar, arkadaşlıklar, her şey abartılıydı. Hayat heyecan vericiydi. O zamanlar sevdiğim bir dergim vardı. Paris'te bir sergim oldu, New York'ta, Londra'da ve Viyana'da da sergilerim açıldı. Arturo zaman zaman ortadan yok oluyordu. Çıkardığım dergiyi beğeniyordu. Eski sayılarından armağan ediyordum, bir de resim armağan ettim. Parası olmadığını bildiğim için çerçeveletip verdim. Ne resmi miydi? Hiçbir zaman yapmadığım bir tablonun eskizleri: *Diğer Avignon'lu Kızlar.* Eserlerimle ilgilenen tacirler vardı. Bana gelince, eserlerim beni fazla ilgilendirmiyordu. O yıllarda Picabia'nın üç tablosunun sahte-

lerini yaptım. Tıpatıp aynılarını. İkisini sattım, biri bana kaldı. Sahte resim yapmakta ufak bir umut gördüm, ufacık ama umut işte. Kazandığım parayla bir Kandinsky ve bir *Arte Povera,* Yoksul Sanat, takımı aldım. Bu ikinciler büyük olasılıkla sahteydi. Bazen uçağa binip Mayorka'ya dönüyordum. Andratx'ta annemle babamı görmeye gidiyordum ve kırlarda uzun yürüyüşler yapıyordum. Kimi zaman babamı seyrediyordum, o da resim yapardı. Sehpasını, tuvallerini alıp kırlara çıktığında aklımdan tuhaf şeyler geçirirdim. Denizin derinliklerinde ölmüş ya da ölmek üzere olan balıklar, örneğin. Sonra hemen başka şeyler getirirdim aklıma. O günlerde Palma'da bir atölyem vardı. Tabloları bir yerden ötekine taşıyıp dururdum. Babamların evinden atölyeme, atölyemden babamların evine. Sonra sıkılıverirdim, uçağa bindiğim gibi Barselona'ya dönerdim. Arturo yıkanmak için benim evime gelirdi. Evinde duş yoktu tabii ki. Cardona meydanının yanında Moliner sokağındaki evime gelirdi.

Konuşurduk, hiç tartışmazdık. Ona tablolarımı gösterirdim, olağanüstü, bayıldım derdi, böyle şeyler söylerdi, sıkıcı bulurdum bu sözleri. İçtenlikle söylediğini bilirdim, gene de sıkardı beni. Sonra susar, sigarasını tüttürürdü, ben de ya çay ya kahve yapardım, ya da viski şişesini çıkarırdım. Bilemiyorum, belki de iyi bir şeyler yapıyorum, belki doğru yoldayım diye düşünüyordum. Sonuçta resim sanatı anlaşılmaz bir şey. Ya da öyle anlaşılır bir şey ki, başta ben olmak üzere kimse ayan beyan ortada olanı deşifre edemiyor. O sıralar Arturo arada bir benim kız arkadaşımla yatıyordu. Benim kız arkadaşım olduğunu bilmiyordu. Yani arkadaşım olduğunu biliyordu, bilmez olur mu, onları ben tanıştırdım, ama *kız arkadaşım* olduğunu bilmiyordu. Arada bir yatıyorlardı, diyelim ki ayda bir kere. Durumu sempatik buluyordum. Bazı yönlerden Arturo çok saf olabiliyordu. Kız arkadaşım Denia sokağında, benim evimden birkaç adım ötede oturuyordu. Bende evinin anahtarı vardı. Bazen sabah erkenden sekiz gibi dersim için bazı malzemeler almak üzere oraya giderdim. Arturo ya yatakta, ya da kahvaltı hazırlıyor olurdu. Bu kız sadece arkadaşın mı yoksa *kız arkadaşın* mı der gibi tuhaf tuhaf yüzüme bakardı. Bu da bana komik gelirdi. Günaydın Arturo, derdim ve bazen gülmemek için kendimi zor tutardım. Ben de arkadaşımız olan başka bir kızla yatardım, ama ben bu kızla Arturo'nun

kız arkadaşımla yattığından çok daha sık yatardım. Yığınla sorun. Hayat sorunlarla dolu. Ne olursa olsun o yıllarda Barselona'da hayat olağanüstüydü ve biz sorunlara sorun demiyorduk sürpriz diyorduk.

Sonra tatsızlıklar başladı. Ben üniversitede ders veriyordum ve memnun değildim. Kuramsal görüşlerimi kendi yapıtlarımla anlatmak istemiyordum. Ders veriyordum ve meslektaşlarımın kesin bir biçimde iki gruba ayrıldıklarını görüyordum: Hile yapanlar (vasatlar ve düzenbazlar) ve kürsülerinin yanı sıra iyi kötü resim sanatını da götürenler. Ve birden bu gruplardan hiçbirinde olmayı istemediğimin ayırdına vardım ve istifa ettim. Bir enstitüde ders vermeye başladım. Oh be, rahatladım. Teğmenlikten çavuşluğa indirilmek mi? Olabilir. Belki de onbaşılığa. Ama ben kendimi ne teğmen, ne çavuş ne de onbaşı gibi görüyordum, lağımcı, hela bekçisi, birliğinden ayrılmış piyade eri gibi hissediyordum. Bir durumdan ötekine geçiş onarılamaz ve ani olunca insanın belleğinde katı etkiler yaratsa da, bu kez olayların akışı oldukça ılımlıydı. Resimlerimi satın alan bir milyonerle tanıştım, dergim besinsizlik ve isteksizlikten öldü, yeni bir dergi başlattım, sergiler açtım. Bunların hiçbiri artık yaşamıyor, yaşamsal gerçeklerden çok sözde kalan gerçekler. Kesin olan, bir gün her şey bitti ve elimde yol haritası olarak sahte Picabia'mla baş başa kaldım. Bir işsiz her şeye sahip olduğum halde mutlu olamadığımı yüzüme vurabilir. Ben de katili cinayetle suçlayabilirim, katil de intihar edeni son çaresiz edim yüzünden suçlayabilir. Kesin olan şu ki her şey bitti ve çevreme bakmaya başladım. Sürüyle dergi almayı bıraktım. Sergi açmaktan vazgeçtim. Enstitüde çizim derslerimi alçakgönüllülükle, işimi ciddiye alarak, biraz da şakacı bir yaklaşımla (gerçi bununla övünmüyorum) vermeye başladım. Arturo çoktan beri hayatımızdan çıkmıştı.

Yok oluşunun nedenlerini bilmiyorum. Bir gün seviştiği kızın benim arkadaşım değil de *kız arkadaşım* olduğunu öğrenince kızmıştı, ya da belki benim öteki arkadaşımla yatmış ve kız buna o kızın Guillem'in *kız arkadaşı* olduğunu anlamadın mı, salak? demişti, buna benzer bir şeyler herhalde. Ben elbette böyle olmasını istemedim. Arkadaşlıklarımı sürdürmek isterim. Nazik ve sokulgan olmaya çalışırım, komediyi trajediye döndürmemeye özen gösteri-

rim, bu işi hayat zaten üstleniyor. Sözün kısası, Arturo bir gün yok oluverdi. Onu yıllarca görmedim. Sonunda bir gün kız arkadaşım: Bil bakalım dün gece kim aradı, dedi. Söyleyebilmek isterdim, hemen Arturo Belano desem hoş olurdu. Ama önce bir sürü ad saydım sonunda bilemediğimi kabul ettim. Gene de arkadaşım Arturo deyince sevindim. Kaç yıldır görmüyorduk Arturo'yu? O kadar çok olmuştu ki yılları hesaplamamak, hatırlamamak daha iyiydi, ama ben geçen bütün o yılları hatırlıyordum. Böylece Arturo bir gün kız arkadaşımın evine çıkagelmiş, o da bana telefon etti, çıkıp oraya gittim. Hızlı hızlı, hatta koşarak gittim. Neden koştum bilmiyorum, ama koştum. Saat gece on bire geliyordu ve hava soğuk mu soğuktu. Eve varınca benim gibi kırk yaşını aşmış birini buldum karşımda. Ona yaklaşırken kendimi *Merdivenden İnen Çıplak* gibi hissettim, tabii ben merdivenden filan inmiyordum.

Sonra birkaç kez buluştuk. Bir gün atölyeme geldi. Yaklaşık dörde iki boyutunda bir tuvalin yanındaki küçük bir tuvale bakıyordum. Arturo küçük ve büyük resme baktı, bana ne olduklarını sordu. Sen ne olduğunu düşünüyorsun? dedim. Kemik gömütlükleri, dedi. Gerçekten de öyleydi. O günlerde çok az resim yapıyordum ve sergi açmıyordum. Bir zamanlar benim yanımda teğmen olanlar şimdi albay olmuşlardı, hatta bir tanesi, sevgili Miguelciğim, general hatta mareşal rütbesine bile erişmişti. Kimileri de AIDS'ten, yüksek dozdan, sirozdan ölmüşlerdi, ya da ortadan yok olmuşlardı. Ben lağımcılığı sürdürüyordum. Bu durumun çeşitli yorumlara açık olduğunu, bu yorumların çoğunun da can sıkıcı olabileceğini biliyordum. Benim durumum hiç can sıkıcı değildi oysa. Kendimi makul denecek derecede iyi hissediyordum, araştırıyordum, inceliyordum, inceleyen kendimi inceliyordum, okuyordum, huzurlu yaşıyordum. Az üretiyordum. Belki bu önemliydi. Arturo aksine, çok üretiyordu. Bir gün çamaşırhaneden çıkarken Arturo'ya rastladım. Eve gidiyordu. Ne yapıyorsun? dedi. Görüyorsun, temiz çamaşırlarla çıkıyorum, dedim. Evinde çamaşır makinesi yok mu? diye sordu. Beş yıl önce bozuldu, dedim. O gün öğleden sonra Arturo avluya gidip çamaşır makinesine baktı. Ona bir çay yaptım (artık o sıralar neredeyse hiç içki içmiyordum) ve o makineyi incelerken ben de onu seyrettim. Bir an onarabileceğini düşündüm. Benim için çok

önemli değildi, ama sevinirdim. Sonunda çamaşır makinesi öylece, yani bozuk kaldı. Bir başka sefer başıma gelen bir kazayı anlattım. Sanırım yan gözle yara izlerine baktığı için anlattım. Kaza Mayorka'da oldu. Bir araba kazası. Neredeyse kolsuz ve çenesiz kalacaktım. Bedenimin öteki yerlerinde sadece sıyrıklar vardı. Tuhaf bir kaza, değil mi? Çok tuhaf, dedi Arturo. O da bana iki yıl içinde altı kez hastaneye yattığını söyledi. Hangi ülkede? diye sordum. Burada, Hebrón vadisinde, ondan önce de Trueta de Girona'da. Niye bize haber vermedin? Seni ziyarete gelirdik. Önemli değil, dedi. Bir seferinde bunalımda olup olmadığımı sordu. Hayır, dedim, bazen kendimi *Merdivenden İnen Çıplak* gibi hissediyorum, eğer arkadaşlarla bir toplantıdaysan hoş bir duygu, ama eğer Paseo de Gracia' daysan örneğin, o kadar da hoş değil, ama genelde iyiyim.

Son kez yok olmadan bir gün önce evime geldi. Hakkımda kötü bir eleştiri yapacaklar, dedi. Ona bir bitki çayı hazırladım ve sustum. Sanırım insan acı ya da keyifli bir hikâye dinlemesi gerektiğinde böyle yapmalı. Ama o da sustu, bitki çayına ve içinde yüzen limona bakarak, ben bir Ducados tüttürerek bir süre böyle sessiz kaldık. Sanırım hâlâ Ducados içen az sayıdaki tiryakiden biri benim, yani benim kuşağımdakiler arasında, Arturo bile *ultra light* sarı tütün içiyor. Bir süre sonra bir şey demiş olmak için: Barselona'da mı kalacaksın bu gece? diye sordum. Başıyla hayır işareti yaptı. Barselona'da kaldığı geceler kız arkadaşımın evinde (bu hikâyeyi bulandırsa da, ayrı odalarda) yatıyordu. Benim evimde kalmıyordu, ama yemeğe, kız arkadaşımın arabasıyla, üçümüz beraber çıkıyorduk. Neyse, Barselona'da kalıp kalmayacağını sordum, kalamayacağını söyledi, trenle bir saatlik yolda kaldığı köye dönmesi gerekiyormuş. Ve sonra yeniden sustuk. Ben kötü eleştiri sözünü düşünmeye başladım. Ne kadar düşünürsem düşüneyim hiçbir şey anlayamadım. Bunun üzerine beklemeye koyuldum. Bütün tahminlerin aksine *Merdivenden İnen Çıplak* da böyle yapmıyor mu, yol açtığı tuhaf eleştiriler özellikle bundan kaynaklanmıyor mu zaten.

Bir süre Arturo'nun çayını içerken çıkardığı sesi, sokaktan gelen boğuk sesleri, inip çıkan asansörün sesini dinledim. Birden artık düşünmeyi bırakmış, hiçbir ses duymazken Arturo'nun bir eleştirmenin onu yerden yere vuracağını söylediğini duydum. Pek de

önemli değil, dedim. Mesleğin azizlikleri. Nasıl önemli olmaz, önemli elbette, dedi. Sen böyle şeyleri hiç umursamazdın, dedim. Şimdi umursuyorum, burjuvalaşıyor olmalıyım, dedi. Sonra da, son kitabından bir önceki kitabı ile son kitabında bazı benzerlikler olduğunu, deşifre edilmesi imkânsız oyunlar sınıfına girdiklerini anlattı. Son kitabından bir öncekini okumuş ve beğenmiştim, son kitabının konusu hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Bu yüzden, bu konuda fikir yürütecek konumda değildim. Sadece: Ne tür benzerlikler? diye sordum. Oyunlar Guillem, oyunlar, dedi. O boktan *Merdivenden İnen Çıplak*, senin o boktan sahte Picabia'ların, oyunlar işte. Tamam da, sorun ne? Sorun Iñaki Echavarne denen o eleştirmenin bir canavar olması. Kötü bir eleştirmen mi? dedim. Hayır, iyi bir eleştirmen, en azından kötü niyetli değil, ama bir canavar. Daha piyasaya bile çıkmadan eleştireceğini nereden biliyorsun? Çünkü, geçen gün ben yayınevindeyken, yayın yönetmenini arayıp benim bir önceki kitabımı istedi. E, ne olmuş? dedim. Ben orada, yayın yönetmeninin hemen karşısındaydım, ona merhaba Iñaki, dedi. Ne tesadüf, Arturo Belano da burada, karşımda, dedi ve o Echavarne denen herif hiçbir şey demedi. Ne demesini bekliyordun? Hiç değilse bir merhaba diyebilirdi, dedi Arturo. Ve hiçbir şey demedi diye sen de seni paramparça edeceğini düşünüyorsun, öyle mi? Parçalasa ne olur ki? Fark etmez! Baksana, Echavarne kısa süre önce İspanyol edebiyatının Cellat'ı Aurelio Baca'yla takışmış. Aurelio Baca'yı tanıyor musun? dedi Arturo. Yazdıklarını okumadım, ama kim olduğunu biliyorum, dedim. Her şey Echavarne'nin, Baca'nın bir arkadaşının kitabı üzerine yazdığı bir eleştiri yüzünden başlamış. Ben kitabı okumadım, eleştiri haklı mı değil mi bilmiyorum, bildiğim Baca'nın yazar arkadaşına arka çıktığı. Baca'nın karşı eleştirisi insanı ağlatacak türden. Şimdi, savunacak bir dayım yok benim, hiç kimsem yok, yani Echavarne bana istediğini yapabilir. Baca da arka çıkmaz, çünkü kitabımda, sonuncuda değil bir öncekinde, onunla alay ediyorum. Gerçi okumuş olacağını hiç sanmıyorum ama. Baca'yla dalga mı geçiyorsun? Biraz gülüyorum o kadar, ama ne onun ne de başkasının fark ettiğini sanmıyorum, dedi Arturo. Yani böylece Baca savunucu olarak saf dışında kalmış oluyor, dedim. Bu arada, o anda arkadaşımı endişelendiren bu pa-

rodiyi benim de fark etmemiş olduğumu düşündüm. Echavarne kızarsa kızsın, sana ne, bütün bunlar ıvır zıvır, bunu en iyi sen bilmelisin. Hepimizin sonu öteki dünya, sonsuzluğu düşün, dedim. Tam da bu yüzden Echavarne acısını birinden çıkarmak isteyecektir, dedi Arturo. O kadar kötü birisi mi? diye sordum. Hayır, aslında iyi bir insan, dedi Arturo. Öyleyse? Sorun o değil, mesele kaslarını çalıştırmak, dedi Arturo. Beyin kaslarını mı? Neresindeki kaslarsa işte, ve Echavarne'nin Baca'yla ikinci ya da sekizinci raund için üzerinde çalışacağı kum torbası ben olacağım, dedi Arturo. Anlıyorum, eski bir tartışma, dedim. Peki ama seninle ne alakası var? Alakası yok, ben sadece kum torbası olacağım, dedi Arturo. Bir süre düşüncelere dalarak sessiz kaldık, bu arada asansör inip çıkıyordu, gürültüsü sanki görüşmediğimiz yılların homurtusuydu. Düelloya davet edeceğim onu, dedi Arturo sonunda. Tanığım olur musun? Aynen böyle dedi. Sanki bedenime bir şırınga saplıyorlarmış gibi geldi. Sanki önce iğnenin saplanmasını duydum, sonra sıvının, buz gibi, titreten bir sıvının damarlarıma değil de kaslarıma yayıldığını hissettim. Teklif abartılı ve boş geldi. Kimse kimseye henüz yapmadığı bir iş için meydan okuyamaz, diye geçirdim içimden. Ama sonra hayatın (ya da yanıltmacasının) bize yapmadığımız, hatta yapmayı aklımızdan bile geçirmediğimiz işler için sürekli meydan okuduğunu düşündüm. Yanıtım olumlu oldu ve hemen ardından gerçekten *Merdivenden İnen Çıplak*'ın ya da belki *Büyük Cam*'ın sonsuzlukta var olduğunu, ya da olacağını düşündüm. Ve sonra şunlar geldi aklıma: Ya eleştiri olumlu olursa? Ya Arturo'nun romanı Echavarne'nin hoşuna giderse? O zaman düelloya davet etmek dayanaksız kalmanın ötesinde üstelik haksızlık olmaz mı?

Yavaş yavaş aklıma bir sürü soru gelmeye başladı, ama şimdi sağduyulu olma zamanı değil, dedim kendi kendime. Her şeyin bir zamanı var. Hazırlığa hangi silahın kullanılacağını tartışarak başladım. Ben kırmızı mürekkepli suyla dolu balonları önerdim. Ya da şapka kavgasını. Arturo kılıç kullanmakta ısrarlıydı. İlk dokunmada bitecek tamam mı? diye önerdim. Önce mızıkçılık etti ama önerim rahatlatmıştı, sonunda kabul etti. Sonra kılıç aramaya koyulduk.

Ben, Toledo kılıçlarından samuray kılıçlarına dek her türden kılıç satan turistik dükkânlara bakmayı planlıyordum. Ama kız ar-

kadaşım niyetimizi öğrenince ölen babasından birkaç kılıç kaldığını söyledi, kılıçları görmeye gittik. Çıka çıka sahici kılıçlar çıktı. Dikkatlice temizledikten sonra kullanmaya karar verdik. Sonra düello için uygun yer aramaya koyulduk. Ben, gece saat on ikide Ciudadela parkını önerdim, ama Arturo Barselona ile oturduğu köy arasında, yarı yoldaki çıplaklar kampını tercih etti. Sonra Iñaki Echavarne'nin telefonunu öğrendik ve telefon ettik. Arturo toplam üç kez konuşmak zorunda kaldı. Sonunda Iñaki Echavarne kabul etti ve kendisine gün ve saati bildirmemizi söyledi. Düello günü Sant Pol de Mar'da bir balık lokantasında kalamar tava ve karides yedik. Kız arkadaşım (bizimle gelmişti ama düelloyu seyretmeyecekti), Arturo ve ben. Yemek sırasında, ki oldukça kasvetli geçtiğini kabul etmem gerek, Arturo cebinden çıkardığı uçak biletini gösterdi. Şili'ye ya da Meksika'ya uçacağını sandım, her halükârda o gün Katalunya'ya ve Avrupa'ya veda ediyordu. Ama bilet Roma ve Kahire üzerinden Dar es-Salam'a gitmek içindi. O zaman arkadaşımın gerçekten iyice delirdiğini düşündüm. Eğer eleştirmen Echavame kafasına bir darbe indirip öldürmezse kara ve kırmızı Afrika karıncalarına yem olacaktı.

Jaume Planells, Salambó barı, Torrijos sokağı, Barselona, Haziran 1994. Bir sabah dostum ve meslektaşım Iñaki Echavarne telefon edip benden bir düelloya tanık olmamı istedi. Ben biraz akşamdan kalmaydım, ilk başta Iñaki'nin ne dediğini kavrayamadım, üstelik beni pek öyle telefonla aramazdı, hele o saatte. Sonra açıklayınca benimle dalga geçiyor sandım ama bozmadım. Benimle sık sık dalga geçerler, alışkınımdır, rahatsız olmam. Ayrıca Iñaki biraz tuhaftır, tuhaf ama ilginç biridir, kadınların bayıldığı yakışıklı, erkeklerinse sempatik bulduğu, belki biraz korkulacak tiplerdendir, ama herkes gizliden gizliye ona hayrandır. Kısa bir süre önce Madridli büyük yazar Aurelio Baca'yla bir ağız dalaşı olmuştu. Baca, üzerine bolca küfürlü şimşekler yağdırsa da bu kavgadan başı dik çıkan Iñaki olmuştu.

İşin tuhafı Iñaki, Baca'yı eleştirmemişti, bir arkadaşını eleştirmişti, eğer bu Madridli beyefendiye dil uzatmış olsaydı neler ola-

bileceğini tahayyül edebiliriz. Benim naçizane düşüncem sorunun Baca'nın, son yıllarda oldukça sık rastlanan, Unamuno tarzının tipik örneği bir yazar olması ve karşısına çıkan yeniliklere sıkıcı ahlak dersi vermeye kalkışması, hani şu bildik öfkeli ve nasihat dolu, İspanyolların pek sevdiği söylevlerden. Öte yandan, Iñaki de eleştirmen olarak tipik bir provokatör; düşman kazanmaktan keyif alan kamikaze tipi, sıkça çam deviren bir eleştirmen. Bir gün karşı karşıya gelmeleri kaçınılmazdı. Ya da Baca Echavame'ye çatacak, onu hizaya getirecek, kulağını çekecek, ensesine bir tokat indirecekti. Ama aslına bakarsanız tuhaf olan, ikisinin de bu sol dediğimiz, her seferinde sınırları daha da belirsizleşen yelpazenin bir yerinde olmaları.

Bu yüzden Iñaki bana düellodan söz edince şaka yapıyor sandım. Baca'nın başlattığı yangının artık yazarları kendi elleriyle, hem de böylesine melodramatik biçimde adalet dağıtmaya itecek kadar güçlü olduğunu düşünmemiştim. Ama Iñaki Baca'yla ilgisi olmadığını, biraz dili dolaşarak sorunun başka olduğunu, düelloyu kabul etmesi gerektiğini (belki yanılıyorumdur ama galiba *Merdivenden İnen Çıplak*'tan söz etti, Picasso'yla ne ilgisi var anlayamadım?) tanık olmayı kabul edip etmediğimi, kaybedecek zamanı olmadığını söyledi. Çünkü düello hemen o gün öğleden sonraydı.

Evet, tabii olurum, nerede, saat kaçta demekten başka çarem kalmamıştı. Ama Iñaki telefonu kapattıktan sonra kendi kendime düşünmeye başladım, kimbilir kendimi ne biçim boktan bir işin içinde bulacaktım. Ben ki az çok sakin yaşayan bir adamdım, herkes gibi ben de ara sıra yapılan hoş şakalardan hoşlanırdım, ama dozunda, sınırı zorlamayan şakalardan, şimdi ise kimbilir ne biçim kötü bitecek bir işe karışacaktım. Sonra da en kötüsü, düşünmeye, ırgalamaya başlayınca (böyle durumlarda hiç yapılmaması gereken bir şey), çok yakını olmadığım halde Iñaki'nin beni aramış olmasının tuhaflığı geldi aklıma. Aynı gazetede çalışıyorduk, arada bir Giardinetto'da, Salambó'da ya da Laie barında beraber oluyorduk, ama pek de yakın arkadaş değildik.

Düelloya az bir zaman kaldığından bakalım yakalayabilir miyim diye Iñaki'ye telefon ettim, ama hayır yerinde yoktu. Anlaşılan bana telefon ettikten sonra hemen çıkmıştı. Kimbilir belki de son

makalesini yazmaya, ya da en yakın kiliseye gitmişti. Ben de Quima Monistrol'ü cep telefonundan aradım. Kendimce parlak bir fikir gelmişti aklıma, eğer bir kadınla birlikte gidersem olaylar daha az çirkin olabilirdi. Ama Quima'ya doğruyu söylemedim elbette. Quima, canım, sana ihtiyacım var. Iñaki'yle buluşacağız, senin de gelmeni istiyoruz, dedim. Quima kaçta buluşacağımızı sordu. Hemen yavrucuğum, dedim. O da tamam, gel beni Corte Ingles'ten al, dedi. Telefonu kapattıktan sonra birkaç arkadaşa daha ulaşmaya çalıştım, çünkü her zamankinden daha da sinirli olduğumu fark ettim, ama kimseyi bulamadım.

Beş buçukta Quima'yı Urquinaona ile Pau Claris'in köşesinde sigara içerken buldum. Biraz tehlikeli bir manevra yaptım ve bir saniye sonra cüretkâr muhabir yanımda oturuyordu. Arkamızdaki arabaların korna sesleri arasında, aynadan tehditkâr bir trafik polisinin yaklaştığını görüyordum, gaza bastım ve Maresme yönünde A-19'a doğru yola koyulduk. Tabii ki Quima bana kadınlar arasında inanılmaz süksesi olan Iñaki'nin hangi deliğe saklandığını sordu. Bizi, ilkbahar ve yaz aylarında çıplaklar kampına dönüşen Sant Pol de Mar yakınlarındaki Los Calamares Felices barında beklediğini söylemek zorunda kaldım. Yirmi dakikalık yolculuğun geri kalanını (benim Peugeot ceylan gibi koşar) Quima'nın anlattıklarını dinleyerek sağ salim gerçekleştirdik; ama Quima'ya Maresme'ye gidişimizin asıl nedenini söylemeye fırsat bulamadım.

İşin kötüsü Sant Pol'de yolumuzu şaşırdık. Ora yerlisi köylülerin dediğine göre Calella'ya yönüne gitmemiz gerekiyordu, iki yüz metre ilerleyip bir benzin istasyonunu geçtikten sonra dağlara gidecek gibi önce sola sonra da sağa dönüp bir tünelden geçmeliydik (hangi tünel?), çıkınca kampın yanındaki yolda tek başına boy gösteren Los Calamares Felices denen barı bulacaktık. Quima'yla yarım saat tartıştık, kavgalar ettik ve sonunda barı bulduk. Geç kalmıştık, bir an için Iñaki'nin orada olmayacağını düşündüm, ama bakar bakmaz kırmızı Saab'ını gördüm. Aslında ilk anda gördüğüm tek şey kumlukta, çalılıklar arasına park etmiş bu kırmızı Saab oldu, kirli pencereli Los Calamares Felices barını sonra gördüm. Arabamı Iñaki'nin arabasının yanına park edip korna çaldım. Quima'yla birbirimize tek kelime söylemeden arabanın içinde kaldık. Kısa bir sü-

re sonra Iñaki'nin restoranın öteki yanından çıkıp bize doğru geldiğini gördük. Sandığım gibi geç kaldığımız için bize kızgın değildi, Quima'yı getirmiş olmamdan da rahatsız olmamıştı. Rakibinin nerede olduğunu sordum, Iñaki gülerek omuz silkti. Üçümüz birden plaja doğru yürümeye başladık. Quima orada olmamızın nedenini öğrenince (ona benim beceremeyeceğim bir biçimde, iki cümleyle nesnel ve açık bir biçimde Iñaki anlattı) hiç olmadığı kadar heyecanlandı. Bir an her şeyin yolunda gideceği duygusuna kapıldım. Bir süre üçümüz de keyifliydik, güldük. Plajda kimsecikler yoktu. Gelmedi, dediğini duydum Quima'nın biraz düş kırıklığıyla.

Tam o sırada kayalıkların arasında iki kişi belirdi. Yüreğim hop etti. Karıştığım son kavgada on bir-on iki yaşlarımdaydım, ondan sonra şiddet olaylarından hep kaçınmışımdır. İşte geliyorlar, dedi Quima. Iñaki bir bana bir denize baktı, o anda sahnenin son derece gülünç ve saçma olduğunun bilincine vardım, bu gülünçlükte benim orada olmamın da payı vardı. Kayalıkların arasından çıkan iki kişi plajın öteki ucundan bize doğru ilerliyordu. Sonunda aramızda yüz metre kadar kalınca durdular. Birinin elindeki paketten iki kılıç ucu çıkıyordu. Quima'nın burada kalması daha uygun, dedi Iñaki. Quima'nın protestolarını dinleyip onu ikna ettikten sonra yavaş yavaş o iki deli herifin olduğu yere doğru ilerledik. Kumsalda yürürken, yani şimdi bu komedi oynanacak mı? dediğimi hatırlıyorum Iñaki'ye. Yani düello sanal değil, gerçek bir düello olacak, öyle mi? Yani bu çılgınlığa tanık olmak için beni seçtin, öyle mi? Bunları söyledim, çünkü Iñaki'nin neden beni seçtiğini ancak o anda sezdim, daha doğrusu kafama dank etti. Iñaki beni seçmişti, çünkü gerçekten yakın arkadaşları (böyle arkadaşları vardı, Jordi Llovet gibi entelektüeller örneğin) kesinlikle böyle bir saçmalığa alet olmazlar, karşı çıkarlardı. Iñaki gerçek olduğunu biliyordu, herkes biliyordu, bilmeyen bir tek bendim, salak gazeteci bendeniz. Bütün bunların sorumlusu o Baca denen herif, diye geçirdim içimden, Iñaki'ye saldırmasaydı, bunlar da olmayacaktı. Daha fazla düşünemedim, çünkü o iki kişinin yanına varmıştık. İçlerinden biri, Hanginiz Iñaki'siniz? diye sordu. Ben korka korka Iñaki'nin yüzüne baktım, beni gösterir mi diye (o anda sinirlerim öyle bir durumdaydı ki Iñaki'nin her şeyi yapabileceğini düşünüyordum). Ama Iñaki

çok mutluymuş gibi gülümsedi ve o olduğunu söyledi. Bunun üzerine öteki de bana baktı ve kendini takdim etti: Ben Guillem Piña, arkadaşımın tanığı. Ben de: Merhaba, ben Jaume Planells, öteki tanık, demişim. Doğrusu şimdi hatırlayınca içimden kusmak geliyor, ya da yere yatıp kahkahalarla gülmek. Ama o anda karnımda bir burulma hissettim, buz kesmiştim. Hava gerçekten de soğuktu, cılız bir akşam güneşi kumsalı aydınlatıyordu. Oysa ilkbaharda bu plajda, bu koycuklarda, bu kayalıklar arasında, kıyıdan geçen trendeki yolcuların gözleri önünde insanlar çırılçıplak soyunuyordu. Yolcular pek ilgilenmezlerdi, demokrasi ve sivil disiplin işte böyle bir şey. Böyle bir şey Galiçya'da olsa yolcular treni durdurup iner çıplakların işini bitirirlerdi. Merhaba, ben Jaume Planells, öteki tanık, derken bunları geçiriyordum aklımdan.

Tanışma faslı bitince Guillem Piña denen adam elindeki paketi açtı, kılıçlar açıkta kaldı, hatta solgun bir parıltı görür gibi oldum. Bronz mu? Demir mi? Benim kılıçlar hakkında en ufak bir bilgim yoktur, ama plastikten olmadığını anlayacak kadar kafam işliyor. Elimi uzatıp kenarına dokundum, metaldendi elbette. Elimi çekince yeniden parladığını gördüm, sanki yeni uyanır gibi hafif bir parlama. En azından Iñaki beni değil de arkadaşlarını çağırmak cesaretini ve dürüstlüğünü gösterseydi, ve arkadaşları ona eşlik etselerdi (geleceklerini hiç aklım kesmiyor ya) böyle derlerdi kesin. Güneşin tepelerin ardına saklanması, kılıçların pırıltısı bütün bunlar bana abartılı bir rastlantı gibi geldi ve ancak o zaman sorabildim (kime sordum bilmiyorum, belki Piña'ya belki de Iñaki'nin kendisine) gerçek mi diye, yani gerçek bir düello mu yapacaklardı. Ve kulağa pek hoş gelmeyen yüksek bir sesle polisle hiçbir şekilde sorun yaşamak istemediğimi söyledim. Bundan sonra olanlar belleğimde çok net değil. Piña, Mayorka ağzıyla bir şeyler söyledi. Sonra seçmesi için kılıçları Iñaki'ye uzattı. Iñaki acele etmeden kılıçları inceledi, sanki ömrünü silahşorcülük oynayarak geçirmişçesine önce birini, sonra ötekini tarttı, sonra ikisini birden yokladı. Kılıçlar artık parlamıyordu. Gelenlerden öteki, onuru kırılan yazar (anlaşmazlığa neden olan yazı henüz basılmamıştı bile, onurunu kim kırmıştı, nasıl kırmıştı?), Iñaki istediği kılıcı seçene dek bekledi. Gökyüzü buğulu bir griye dönüşmüştü, tepelerden yoğun bir sis iniyor-

du. Anılarım karmaşık. Sanırım Quima hadi Iñaki, diye bağırdı ya da buna benzer bir şey dedi. Sonra Piña ve ben geri geri giderek uzaklaştık. Bir dalga bacaklarımı ve pantolonumu ıslattı. Ayağımdaki mokasenlere bakıp sövdüğümü hatırlıyorum. Islak çoraplarımın bende yarattığı çirkinlik, yasadışılık duygusunu ve yürürken çıkardıkları sesi de hatırlıyorum. Piña kayalara doğru çekildi. Quima ayağa kalkıp düelloculara biraz daha yaklaşmıştı. Kılıçlarını tokuşturdular. Bir kum tepeciğine oturup ayakkabılarımın içinden bir mendille dikkatlice ıslak kumları çıkardığımı hatırlıyorum. Sonra da mendili atıp her an daha da kararan ufuk çizgisine baktım. Quima omzuma dokunup elime canlı gibi, ıslak, ürkütücü bir şey tutuşturana dek de böylece kaldım. Ne olduğunu anlamam zaman aldı, mendilimi veriyordu, mendilim bir bela gibi geri geliyordu.

Mendili kot pantolonumun cebine koyduğumu hatırlıyorum. Daha sonra Quima Iñaki'nin kılıcı çok ustaca kullandığını ve başından beri düellonun lehine geliştiğini söyleyecekti. Ama ben aynı şeyi söyleyemem. Dövüş eşit başladı. Iñaki'nin atılımları bence ürkekti, kılıcını rakibinin kılıcıyla tokuşturmaktan öteye geçmiyordu. Geriliyordu, korktuğu için mi yoksa karşısındakini incelemek için mi bilmiyorum, ama hep geri gidiyordu. Buna karşın rakibinin darbeleri daha kararlıydı, bir an tuşa bile kalkıştı, dövüşün ilk tuş hamlesi; kılıcı doğrulttu, sağ ayağını ve kolunu ileri uzattı, kılıcın ucu neredeyse Iñaki'nin pantolonuna değecekti. Iñaki ancak o zaman o saçma rüyadan uyandı ve aniden bir başka tehlikeli rüyaya daldı. O andan sonra adımları çok daha çevikleşti, daha hızlı hareket etmeye başladı, hep gerileyerek ama düz bir çizgi üzerinde değil de daireler çizerek geriliyordu, öyle ki bazen önden, bazen profilden, bazen de arkadan görüyordum onu. O arada öteki seyirciler ne yapıyordu? Quima, arkamda, kumların üzerinde oturuyordu ve arada bir Iñaki'yi yüreklendirici naralar savuruyordu. Piña ise ayakta, düellocuların hareket ettikleri alandan oldukça uzakta duruyordu, yüzünde bu tür şeylere alışkın biriymiş gibi bir ifade vardı, aynı zamanda uyuyan bir insan ifadesi.

Doğru düşünebildiğim bir anda hepimizin çıldırmış olduğunu geçirdim içimden. Ama bu ayıklık (deyim yerindeyse) ânını bir süper ayıklık ânı izledi ve bu sahnenin saçma yaşamlarımızın doğal

bir sonucu olduğunu düşündüm. Bu bir ceza değildi, tersine insanlığımızı hatırlamamız için bir çağrıydı. Boş suçluluğumuzun saptanması değildi, mucizevi ve yararsız saflığımızın işaretiydi. Ama hayır olamaz. Hayır bu olamaz. Biz duruyorduk, onlar devinim halindeydiler ve kumlar savruluyordu, rüzgârdan değil onların yüzünden savruluyordu, bizim yüzümüzden yani durduğumuz, hiçbir müdahalede bulunmadığımız için savruluyordu. Bütün bunlar bir araya geliyor ve bir işaret oluyordu, bunu düşünmem de ikinci süper ayıklık sonucuydu. Sonra, hiç. Her zaman vasat bir belleğim olmuştur, ancak iyi kötü gazetecilik yapmaya yetecek kadar. Iñaki rakibine saldırdı, rakibi Iñaki'ye saldırdı. Anladım ki saatlerce, kılıçlar ağırlaşıp ellerinden düşene dek böyle devam edebilirler. Bir sigara çıkardım, ateşim yoktu, bütün ceplerimi karıştırdım, kalktım Quima'nın yanına gittim, bu gayretim sadece uzun zamandır, bir yıldan, yüz yıldan beri sigarayı bıraktığını öğrenmeme yaradı. Gidip Piña'dan ateş istemeyi geçirdim bir an aklımdan, ama bu da fazla laubalilik gibi geldi. Quima'nın yanına oturdum, düello yapanları seyretmeye koyuldum. Daireler çizerek dövüşmeyi sürdürüyorlardı ama hareketleri her seferinde daha yavaştı. Sanki aralarında konuşuyorlar gibi geldi bana, ama dalgaların sesi duymamı engelliyordu. Bütün bu olup bitenlerin soytarılıktan başka bir şey olmadığını düşündüğümü söyledim Quima'ya. Hiç de öyle değil, dedi. Ona çok romantik geliyormuş. Ne tuhaf bir kadın bu Quima! Sigara içme isteğim güçlendikçe güçleniyordu. Piña da karşıda bizim gibi kumlara oturmuştu, dudaklarının arasından mavimsi bir duman çıkıyordu. Daha fazla dayanamadım. Kalktım, düello yapanlarla çarpışmamak için ben de bir daire çizerek Piña'nın yanına gittim. Tepenin üzerinden bir kadın bizi izliyordu. Arabanın önüne dayanmış elleriyle gözlerini siper ediyordu. Denize baktığını düşündüm, ama anladım ki bize bakıyor.

Piña hiçbir şey demeden çakmağını uzattı. Yüzüne baktım, ağlıyordu. Konuşmak istiyordum, ama onu öyle görünce konuşmak istemedi canım. Gene Quima'nın yanına döndüm. Yukarıda, yalnız duran kadına baktım, Iñaki'yle rakibine baktım, artık kılıç tokuşturmaktan vazgeçmişler, sadece hareket ederek birbirlerini inceliyorlardı. Kendimi Quima'nın yanına bırakınca bedenim düşen bir kum

çuvalı gibi bir ses çıkardı. O anda Iñaki'nin kılıcını tavsiye edilenden daha yükseğe, daha doğrusu filmlerde gördüklerimizden, daha yükseğe kaldırdığını ve rakibinin kılıcını Iñaki'nin kalbinin birkaç milimetre yakınına uzattığını, sanırım Iñaki'nin de sarardığını gördüm. Gerçi bu kadarını görmem pek olası değil. Quima, Aman Tanrım! diye bağırdı. Piña'nın sigarasını tepeye doğru fırlattığını gördüm. Tepedeki kızın ve arabanın artık orada olmadıklarını gördüm. Sonra rakip ani bir hareketle kılıcının ucunu çekti, Iñaki ileri atıldı ve sanırım biraz da az önceki korkutmanın öcünü alırcasına rakibinin omzuna bir darbe indirdi. Quima rahat bir nefes aldı, ben kumsalın pis havasına dumandan halkalar savurdum, rüzgâr dumandan halkaları hiç fırsat vermeden hemen dağıttı ve Iñaki'yle rakibi iki sersem çocuk gibi al sana diyerek birbirlerine girdiler.

23

Iñaki Echavarne, Giardinetto barı, Granada del Penedés sokağı, Barselona, Haziran 1994. Eleştiri, bir süre Yapıt'a eşlik eder, sonra yok olur ve bu kez yapıta Okurlar eşlik eder. Yolculuk uzun da olabilir kısa da. Sonra da Okurlar birer birer ölür ve Yapıt yoluna yalnız devam eder, derken başka Eleştiriler ve başka Okurlar çıkar yoluna. Sonra Eleştiri bir kez daha ölür, Okurlar bir kez daha ölür, Yapıt bu kemik yığını üzerinden geçerek yalnızlıklara yolculuğunu sürdürür. Yapıt'a yaklaşmak, gemiyi onun aydınlığında yüzdürmek kesin ölümün yanılmaz işaretidir, oysa başka Eleştiriler ve başka Okurlar durmaksızın yanaşırlar Yapıt'a, zaman hızla yutar onları da. Sonunda, Yapıt Sonsuzlukta yalnız sürdürür yolculuğunu. Ve bir gün, her şey gibi Yapıt da ölür, tıpkı Güneş'in söneceği, Yerkürenin, Güneş Sisteminin ve Yıldızların, insanoğlunun yok olacağı gibi. Komedi gibi başlayan her şey trajedi olarak son buluyor.

Aurelio Baca, Kitap Fuarı, Madrid, Haziran 1994. Yalnızca kendime değil, yalnızca aynaların ya da ölümün karşısında değil (umarım ki geç gelir), esas olarak karım ve çocuklarımın karşısında, kurduğum huzurlu hayat karşısında şunu itiraf etmeliyim: 1) Stalin döneminde ne Gulag'larda gençliğim heder olurdu ne de ensemde bir kurşunla son bulurdum. 2) Mc Carthy döneminde ne işimi kaybederdim, ne de bir benzin istasyonunda benzin satmam gerekirdi. 3) Amma, Hitler döneminde başka bir ülkeye sığınanlardan biri de ben olurdum ve Franco döneminde ömür boyu demokratlıklarıyla övünen birçokları gibi ne Caudillo* için ne de Meryem Ana

* Franco için Şef, Lider anlamında kullanılan sözcük. (ç.n.)

için soneler yazardım. Biri ötekini götürür. Doğru, benim cesaretim sınırlı, sineye çekeceğim şeyler de öyle. Komedi gibi başlayan her şey trajikomik olarak son buluyor.

Pere Ordóñez, Kitap Fuarı, Madrid, Haziran 1994. Eskiden İspanyol (ve Latin Amerikalı) yazarlar eleştirmek, reform yapmak, devrim yapmak, veryansın etmek için çıkarlardı arenaya. İspanyol (ve Latin Amerikalı) yazarlar genellikle varlıklı ailelerden, toplumda belli bir yere gelmiş, pozisyon sahibi ailelerden gelirlerdi. Kalemi ellerine aldıklarında da bu pozisyona karşı gelirlerdi. Yazmak vazgeçmek, inkâr etmek, bazen de intihar etmek demekti. Aileye karşı gelmekti. Bugün daha çok sayıda, hatta tehlikeli sayıda İspanyol (ve Latin Amerikalı) yazar toplumun alt kesimlerinden, proleterlerle lümpen proleterler arasından çıkıyor. Daha ziyade toplumsal piramitte yükselmek için yazıyorlar. Yazdıklarının suya sabuna dokunmamasına, toplumda bir yer bulmalarına engel olmamasına dikkat ediyorlar. Kültürsüzler demek istemiyorum. Bunlar da eskiler kadar kültürlü. Ya da neredeyse. Çalışkan değiller demek istemiyorum. Eskilerden çok daha fazla çalışkanlar! Ama aynı zamanda çok daha bayağılar. Bir işadamı, hatta gangster gibi davranıyorlar. Hiçbir şeyi eleştirmiyorlar, ya da sadece eleştirilmesine izin verilen şeyleri eleştiriyorlar, düşman kazanmaktan çekiniyorlar, daha çok en az zarar verecek düşmanları seçiyorlar. Bir ideal için intihar etmiyorlar, sadece çılgınlık ve öfkeden ölüyorlar. En mükemmel kapılar sonuna kadar açılıyor önlerinde. Ve edebiyat bu yüzden böyle. Komedi gibi başlayan her şey komedi olarak son buluyor.

Julio Martínez Morales, Kitap Fuarı, Madrid, Haziran 1994. Şimdi Fuar'da gezinirken size şair onuru hakkında bir şey anlatacağım. Ben şairim ve yazarım. Eleştirmen olarak da isim yaptım. Hesap bilmeyen için 7 x 3 = 22 stand var, ama aslında çok daha fazla. Kısıtlı olan görüşümüzdür. Yine de bu Fuarın güneşi altında kendime bir yer edinmeyi başardım. Kaza yapmış arabalar, yazının sınırları, 2 x 2 = 4'ler geride kaldı. Bedeli yüksek oldu. Bir balkondan

kanlar içinde sarkan A ile E de geride kaldı, ama hâlâ bazen rüyalarıma giriyor. İyi yetiştirilmiş biriyim. Sadece kibar hapishaneleri tanıdım. Öte yandan, şiir ve hapishane her zaman birbirlerine yakın olmuşlardır. Her şeye rağmen, melankoli bana her zaman çekici gelir. Yedinci uykumda mıyım, yoksa gerçekten Fuar'ın öteki ucunda horozların öttüğünü mü duydum? O da olabilir bu da. Horozlar tan vakti öterler, oysa saatime göre şimdi öğlen on iki. Fuar'da uyurgezer gibi dolanıyorum ve benim kadar sarhoş dolanan meslektaşlarımı selamlıyorum. Sarhoş x sarhoş = edebiyat cennetinde bir hapishane. Dolanıyorum. Dolanıyorum. Şairlerin onuru: Soluk bir mahkûmiyet gibi dinlediğimiz şarkı. Sergilenen kitaplara bakan, karanlık ceplerinin dibinde bir umut gibi kuruşlar arayan genç yüzler görüyorum. 7 x 1 = 8 diyorum içimden, yan gözle genç okurlara bakıyorum, bu tanımadığım gülümseyen yüzlerde aysberg gibi şekilsiz ve uyuşuk bir imge beliriyor. Hepimiz A ile E harflerinin asılı durduğu balkonun altından geçiyoruz; kanlar hepimizin üzerine damlıyor; hepimiz sonsuza dek kirleniyoruz. Ama balkon da bizler gibi solgun ve bir solgun hiçbir zaman başka bir solguna saldırmaz. Öte yandan, içimi dökmek için söylüyorum, balkon da bizimle dolaşıyor. Başka yerlerde buna mafya deniyor. Bir büro görüyorum, açık bir bilgisayar görüyorum, ıssız bir koridor görüyorum. Solgunluk x aysberg = korkumuzun insanlarla doldurduğu ıssız bir koridor. Fuarın koridorunda dolanan insanlar kitap aramıyorlar, gerçeklerimizin boşluğuna işaret eden bir gerçek arıyorlar. En büyük çaresizlik anlarında hayatı böyle yorumluyoruz. Koyun sürüleri. Cellatlar. Neşter bedenleri doğruyor. A ve E x Kitap Fuarı = başka bedenler, hafif, akkor gibi, sanki dün gece yayıncım kıçıma bir tekme atmış. Blanchot olsa ölmek verilebilecek en iyi cevap gibi geliyor derdi. 31 x 31 = 962 tane iyi neden. Dün bu kentin sunağında genç bir Latin Amerikalı yazarı kurban ettik. Kanı hırslarımızın alçak rölyefinden damlarken kitaplarımı ve unutulmayı düşündüm, ve nihayet işte anlamı olan bir şey. Bir yazar, işte koyduğumuz kural bu, yazara benzememeli. Bir bankacıya benzemeli, pek fazla titrekleşmeden yaşlanacak bir hanım evladına, bir matematik profesörüne, bir hapishane sorumlusuna benzemeli. Ağaç gibi olmalı. İşte böyle, akla zarar, dolaşıp duruyoruz. Ağaçlığımız x balkonun solgunluğu = za-

fer koridorumuz. Gençler, okurlar dolaylı anlatım yoluyla nasıl olur da anlamazlar bir yalancılar güruhu olduğumuzu? Bir göz atmak yeter! Yine de fark etmiyorlar, ve biz hiç fark edilmeden döktürüyoruz: 8, 5, 9, 8, 4, 15, 7. Dolaşabiliyoruz ve birbirimizi selamlıyoruz (en azından ben herkesi selamlıyorum, jüri üyelerini ve cellatları, patronları ve öğrencileri, herkesi), ibnenin sınırsız heteroseksüelliğine, iktidarsızın erkekliğine, boynuzlunun lekesiz onuruna övgüler yağdırıyoruz. Kimsenin gıkı bile çıkmıyor: Utanma diye bir şey yok. Sadece, birinin gizemli bir saatte anlaşılmaz bir nedenle bizim için yaktığı ateşe doğru sürünerek giderkenki sessizliğimiz var. Hiçbir şeyi rastlantıya bırakmasak da bize rastlantılar yol gösteriyor. Büyüklerimiz bize "yazar bir denetçidir" dedi ya, biz son katresine dek bu vecizenin peşini bırakmıyoruz. Yazar bir köşe yazarına benzemeli. Yazar bir cüceye benzemeli ve yaşamını MUTLAKA sürdürmeli. Hele bir de okumamız gerekmese, yaptığımız iş hiçlikte asılı kalmış bir nokta olacak, en basite indirgenmiş bir mandala olacak; sessizliğimiz, ölümün öte tarafına basan ayağımız olacak. Fantaziler. Fantaziler. Geçmişte kalan isteğimiz aslan olmaktı, bugün sadece hadım edilmiş kedileriz. Boğazlanmış kedilerle evlenen hadım edilmiş kediler. Komedi gibi başlayan her şey bir şifreleme egzersizi olarak son buluyor.

Pablo del Valle, Kitap Fuarı, Madrid, Temmuz 1994. Size Şairlerin onuru üzerine birkaç şey söyleyeceğim. Bir zamanlar benim ne param ne de şimdi olduğu gibi bir adım vardı. İşsizdim ve adım Pedro García Fernández'di. Ama yetenekliydim ve sıcakkanlıydım. Bir kadın tanıdım. Birçok kadın tanıdım ama özellikle bir kadın tanıdım. Bu kadın, adını anmamak daha uygun, bana âşık oldu. Postahanede çalışıyordu. Arkadaşlarım karımın ne yaptığını sorunca Posta İdaresinde memur diyordum. Aslında postacı dememek için uydurduğum bir işti bu. Karım sabahları çıkıyor, akşamüstü beşten sonra eve dönüyordu. Ben arkasından yavaşça kapıyı kapattığını duyunca (benim dinlenmeme çok özen gösterirdi) kalkardım ve yazmaya başlardım. Ulvi şeyler yazardım. Bahçeler, yitik şatolar, buna benzer şeyler. Yorulunca okurdum. Pío Barajo, Unamuno,

Antonio ve Manuel Machado, Azorín gibi yazarlardan okurdum. Yemek saati gelince çıkar, bildik bir lokantaya giderdim. Öğleden sonra yazdıklarımı düzeltirdim. Karım işten dönünce bir süre konuşurduk. Ama bir edebiyatçı bir postacıyla ne konuşabilir? Ben yazdıklarımı anlatırdım, yazmayı planladıklarımdan söz ederdim: Manuel Machado üzerine açıklamalı bir metin, Kutsal Ruh için bir şiir, ilk cümlesi "İspanya benim de yüreğimi yakıyor" olacak bir deneme. O dolaştığı sokakları, dağıttığı mektupları anlatırdı. Damgaları, bazıları çok tuhafmış, uzun sabah saatlerinde mektupları dağıtırken konuştuğu insanları anlatırdı. Sonra artık daha fazla dayanamayacak hale gelince hoşça kal deyip Madrid barlarında dolaşmaya çıkardım. Bazen kitap tanıtımlarına giderdim. Daha çok birkaç kadeh bir şeyler içip bir şeyler atıştırırdım. Casa de las Américas'a gidip burnu büyük Latin Amerika yazarlarını, Ateneo'ya gidip tuzu kuru İspanyol yazarlarını dinlerdim. Sonra arkadaşlarla buluşup yazdıklarımızdan konuşurduk ya da Usta'yı ziyarete giderdik. Ama o edebiyat laklakaları arasında ben bir de karımın mektup dağıttığı bölgelerde, dağıtacağı mektup sayısına göre ya sarı çantası ya da sarı el arabasıyla gezinirken topuksuz ayakkabılarının ardında bıraktığı ayak seslerini duyardım. Ve o zaman dikkatim dağılır, birkaç saniye önceki yaratıcı, iğneleyici dilim paçavraya dönüşürdü. O zaman istemeden hırçın bir sessizliğe dalardım. Neyse ki bu sessizliğimi Usta da ötekiler de yeteneğime veriyor, düşünmek, konsantre olmak diye yorumluyorlardı. Bazen sabaha karşı eve dönerken karımın mektup dağıttığı mahallelerde durup yarı askersi yarı hayaletimsi hareketlerle onun günlük hareketlerini taklit ederdim. Sonraları kusmaya, ben nasıl böyle bir kadınla hayatımı paylaşıyorum diyerek ağlamaya başladım. Hiçbir zaman bu soruya yanıt bulamadım, ya da bulduğum yanıtlar kabul edilebilir değildi, doğrusu şu ki bu kadından ayrılmadım. Uzun yıllar birlikte yaşadık. Bazen yazmaya ara verdiğimde, kendi kendime kasap olsa daha kötüydü deyip teselli bulurdum. Modaya uymak için, polis olmasını yeğlerdim. Polislik postacılıktan daha iyidir. Ama postacılık da kasaplıktan daha iyiydi. Sonra da yazıyor, yazıyordum, çılgınlar gibi, bayılma raddesine gelene dek yazıyordum. Her gün işimde daha iyiye gidiyordum. Bu tempoda yıllar yılları izledi, bütün bu süre bo-

yunca karımla alay ettim. Sonunda Madrid Belediyesi Yeni Sesler ödülünü kazandım; bir anda üç milyon pesetam oldu ve başkentin en beğenilen gazetelerinden birinde çalışma teklifi aldım. Hernando García León kitabımı göklere çıkaran bir eleştiri yazdı. Birinci ve ikinci baskısı üç ayda bitti. Televizyon programlarına çıktım, gerçi birinde beni biraz komik duruma düşürdüklerini düşünüyorum, ama olsun. Şimdi ikinci romanımı yazıyorum. Karımı bıraktım. Karakterlerimizin uyuşmadığını, ona zarar vermek istemediğimi, bundan sonraki hayatında her şeyin iyi olmasını dilediğimi, her zaman bana güvenebileceğini söyledim. Sonra da kitaplarımı bir kutuya, giyeceklerimi de bir valize koyup evden çıktım. Hangi ünlünün sözü olduğunu anımsamıyorum ama şöyle bir söz var, aşk başarılı olanın yüzüne güler. Aradan çok geçmeden başka bir kadına birlikte yaşamayı teklif ettim. Lavapiés'te bir daire kiraladım, kirayı ben ödüyorum, evimde mutlu ve üretkenim. Şimdiki karın üniversitede İngiliz Filolojisi okuyor ve şiir yazıyor. Kitaplardan konuşuyoruz. Bazen çok iyi fikirler doğuyor. Çok mükemmel bir çift olduğumuzu düşünüyorum. İnsanlar bize bakıp birlikteliğimizi onaylıyor. Bir anlamda sağduyuyla düşünceye ters düşmeyen iyimserlik ve geleceğin cisimleşmesiyiz. Yine de bazı geceler çalışma odamda haftalık gazete makaleme son rötuşları yaparken ya da yeni romanımın üzerinden geçerken sokakta ayak sesleri duyuyorum; sanki postacı uygunsuz bir saatte mektup dağıtmaya çıkmış, öyle bir duyguya kapılıyorum, hatta kesin böyle olduğunu düşünüyorum. Balkona çıkıyorum, kimsecikleri göremiyorum, ya da evin etrafında dolanan sarhoş bir köşede kayboluyor. Yok bir şey. Kimse yok. Ama çalışma odama dönünce yeniden ayak sesleri duyuyorum, göremesem de postacı benim için en uygunsuz saatte çalışmaya çıkmış. İşte o zaman haftalık makalemi, romanımı bir yana bırakıp bir şiir yazıyorum, ya da gecenin kalan saatlerini günlüğüme adamaya çalışıyorum, ama yok, yapamıyorum. Topuksuz ayakkabılarının sesi beynimde çınlıyor. Duyulur duyulmaz bu sesten nasıl kurtulacağımı biliyorum ben. Kalkıyorum, yatak odasına gidiyorum, soyunuyorum, yatağa girip karımın parfüm kokulu bedenini buluyorum. Bazen çok şefkatle, bazen şiddetle sevişiyoruz, sonra uyuyorum, rüyamda Academia'ya alındığımı görüyorum. Ya da ha-

yır. Sözgelişi. Aslında bazen kendimi Cehennem'de görüyorum. Yok, bazen de rüya görmüyorum. Ya da hadım edilmişim ama zamanla küçücük, renksiz, zeytin gibi küçücük iki taşak oluşuyor bacaklarımın arasında, ben onları gözlerden uzak tutmaya çalışarak sevgi ve korkuyla okşuyorum. Gün ışığı hayaletleri ürkütüp kaçırıyor. Elbette bütün bunlardan kimseye söz etmiyorum. İnsan kendini güçlü göstermeli. Edebiyat dünyası bir cangıl. Ben postacıyla olan ilişkimin günahını birkaç karabasan görerek, sesler dinleyerek ödüyorum. Hiç fena değil, bu kadarına razıyım. Biraz daha az duyarlı olsaydım postacıyı artık anımsamazdım bile. Bazen telefon etmek, onu günlük gezintilerinde izlemek, ilk kez çalışırken görmek geliyor içimden. Bazen onunla artık benim olmayan mahallesindeki bir barda oturmak, günlerini nasıl geçirdiğini, yeni bir sevgilisi olup olmadığını, hiç Malezya'dan ya da Tanzanya'dan gelen bir mektup dağıttı mı, Noel'de yine ikramiye veriyorlar mı diye sormak istiyorum. Ama bunu yapmıyorum elbette. Her seferinde giderek sönükleşen ayak seslerini dinlemekle yetiniyorum. Evrenin sonsuzluğunu düşünmekle teselli buluyorum. Komedi gibi başlayan her şey korku filmine dönüşerek son buluyor.

Marco Antonio Palacios, Kitap Fuarı, Madrid, Haziran 1994. Ve işte şairlerin onuru üzerine birkaç söz. Ben on yedi yaşındaydım ve yazar olmak için dizginlenemez bir istek duyuyordum. Kendimi eğittim. Ama kendimi eğitirken boş durmadım, çünkü insan böyle yapmazsa hiçbir zaman başarılı olamaz. İnsanın amacına erişmesinin iki önemli anahtarı disiplin ve bir tür yumuşak başlı çekiciliktir. Disiplin: Her gün en az altı sayfa yazmak ve cin çarpmış gibi her gece okumak, okumak. Çekicilik, ya da yumuşak başlı çekicilik: Yazarları evlerinde ziyaret etmek, kitaplarının tanıtım toplantılarında yanlarında olmak ve onlara duymak istediklerini söylemek. Ve sonra da sabırlı olmak, çünkü bu pohpohlamalar her zaman çalışmıyor. Öyle namussuzlar var ki bir gün sırtını okşar, sonra seni görmüş müydüm, unutmuşum, yaparlar. Bir sürü katı, hain, sefil herif var. Ama herkes öyle değil. Sabırlı olmak ve aramak gerek. En iyileri eşcinseller, ama dikkat, nerede duracağını bileceksin, o

ânın ne zaman geldiğini tam olarak bileceksin, yoksa ihtiyar solcu bir ibnenin koynunda bulursun kendini. Kadınların dörtte üçünde bu geçerlidir: Sana el uzatacak kadın yazarlar genellikle yaşlı ve çirkin olurlar; bazen elde edeceğin, ettiğin fedakârlığa değmez. En iyisi elli yaşlarında, yaşlılığın eşiğindeki heteroseksüellerdir. Ne olursa olsun onlara yaklaşmak gerekir. Kin ve kırgınlıkların gölgesinde bir bahçe geliştirmek gerekir. Elbette Bütün Eserleri'ni de hatmetmek gerek. Her sohbette iki-üç alıntı yapmak şart. Durmadan, dinlenmeden eserlerinden alıntı yapılmalı! Bir öğüt: Ustaların arkadaşlarını asla eleştirmemelisin. Ustaların arkadaşları kutsaldır ve zamansız bir yorum yazgını değiştirebilir. Bir başka öğüt: Kural olarak yabancı yazarlar, özellikle de Kuzey Amerikalı, Fransız ve İngiliz yazarlar, her fırsatta karalanmalı ve yerin dibine batırılmalı. İspanyol yazarlar başka dillerde yazan çağdaşlarından nefret ederler ve onlar aleyhinde bir eleştiri yazmak her zaman hoş karşılanır. Ve susmak ve kulak kesilmek. Ve farklı çalışma alanlarını belirlemek ve zamanlamayı iyi ayarlamak. Sabahları yazmak, öğleden sonra düzeltmek, akşamları okumak ve ölü saatlerde diplomatça, hoşgörülü ve çekici davranmak. On yedi yaşımda yazar olmak istiyordum. Yirmi yaşımda ilk kitabım basıldı. Şimdi yirmi dört yaşındayım, bazen arkama baktığımda beynime baş dönmesini andıran bir duygu yerleşiyor. Uzun bir yol kat ettim, dört kitabım basıldı ve edebiyat sayesinde rahat bir yaşam sürüyorum (ama itiraf etmem gerek, yaşamdan fazla bir şey istemiyorum, yalnızca bir masa, bir bilgisayar ve kitaplar). Madrid sağının çıkardığı bir gazetede haftada bir yazılarım çıkıyor. Artık kimi politikacıları göklere çıkarıyorum, kimilerine de açıyorum ağzımı yumuyorum gözümü, kimilerini de düzeltiyorum (ama abartmadan). Yazar olarak yükselmek isteyen gençler beni örnek alıyorlar. Bazıları Aurelio Baca'nın mükemmelleştirilmiş versiyonu olduğumu söylüyorlar. Bilmiyorum. (İspanya'nın durumu ikimizin de canını yakıyor, yine de ona bana verdiğinden daha çok acı verdiğini düşünüyorum.) Belki içtenlikle söylüyorlardır, ama belki de rahatlayıp işin ucunu bırakayım diye. Eğer bu ikincisiyse onları sevindirmeyeceğim, eski tempomda çalışmayı, üretmeyi, arkadaşlıklarıma özen göstermeyi sürdürüyorum. Henüz otuz yaşımı doldurmadım ve gelecek nefis kokulu, mü-

kemmel bir gül gibi açılıyor önümde. Komedi gibi başlayan her şey zafer yürüyüşüyle sürüyor, öyle değil mi?

Hernando García León, Kitap Fuarı, Madrid, Haziran 1994. Her şey gibi bu da bir rüyayla başladı. Bir süre önce, bir yıldan az oluyor, en gözde edebiyat kahvelerinden birine uğrayıp acılı İspanya'mız yazarlarıyla sohbet ettim. Her zamanki fasa fiso arasında konuştuğum herkes (oybirliği kuşku uyandırıcı değil) son kitabımın çoksatan değilse bile çok okunan kitaplardan biri olduğunu söyledi. Olabilir, ben satış işleriyle ilgilenmiyorum. Her şeye karşın, övgüler perdesinin ardında bir gölge görür gibi oldum. Yaşıtlarım övüyordu, daha gençlerse beni bir usta olarak görüyorlardı –ve bundan gurur duyuyorlardı–, ama iltifat perdesinin arkasında bir soluma, bilmediğim bir şeyin varlığını sezinledim. Neydi o? Bilmiyordum. Bir ay sonra, fitne fücur İspanya'dan birkaç gün ayrılmak üzere havaalanının bekleme salonlarından birinde uçağımı beklerken ince uzun, aydınlık yüzlü üç genç yanıma yaklaştı, tatlı bir dille son kitabımın hayatlarını değiştirdiğini söylediler. Gençlerin böyle yanıma gelip bir şeyler söylemesi ilk kez olan bir şey değildi elbette, ama bunda bir tuhaflık vardı. Yoluma devam ettim. Roma'ya uğradım. *Duty free shop*'ta ilginç görünümlü bir adam gözlerini bana dikti ve öylece kaldı. İş seyahatine çıkmış (ne iş yaptığını sormadım) Hermann Künst adlı bir Avusturyalı'ydı. Son kitaplarımdan birini İspanyolca olarak okumuş, çünkü bildiğim kadarıyla henüz Almancaya çevrilmemişti, çok beğenmiş, imzamı almak istiyormuş. Övgüleri beni mahcup etti. Nepal'e vardığımda, otelde on beş yaşlarında bir çocuk Hernando García León musunuz? diye sordu. Tam bahşiş vermeye hazırlanırken delikanlı yapıtlarımın ateşli bir hayranı olduğunu söyleyiverdi. Ve hemen sonra *Entre toros y ángeles*'in eski bir cildine, daha kesin söylemek gerekirse 1986 tarihli altıncı baskısına, imzamı koyarken buldum kendimi. Ne yazık ki burada uzun uzun anlatamayacağım bir neden yüzünden o genç okura kitabımın hangi dolambaçlı ve sarp yollardan geçerek eline geçtiğini soramadım. O gece Vaftizci Yahya'yı gördüm rüyamda. Başı kesilmiş Yahya, otel odamda yatağıma yaklaşıp ba-

na: Nepal'e git, Hernando, orada önünde olağanüstü bir kitap açılacak, diyordu. Zaten Nepal'deyim, diye cevap verdim, uykuda konuşanların yarım ağzıyla. Ama Vaftizci durmadan Nepal'e git, Hernando, filan deyip duruyordu sanki edebiyat ajanımmış gibi. Ertesi sabah rüyamı unutmuştum. Katmandu dağına yaptığım bir gezide macera düşkünü İspanya'mızdan gelen bir turist kafilesiyle yüz yüze geldim. Beni tanıdılar (söylemekte yarar var, ben yalnızdım ve bir kaya üzerine oturmuş meditasyon yapıyordum) ve sanki bir televizyon programındaymışız gibi soru yağmuruna tuttular, hep o bildik sorular. Yurttaşlarımın bilgi açlığı büyük, zorlayıcı ve sonsuzdu. İki kitap imzaladım. O gece otele döndüm; Vaftizci Yahya yeniden rüyama girdi, ama bir değişiklik vardı, önemli bir değişiklik, yanında bir gölge ona eşlik ediyordu. Kesik başlı konuşurken bir varlığın silueti de belli bir mesafede duruyordu. Söyledikleri, üç aşağı beş yukarı bir önceki gece söylediklerinin aynısıydı. Acele tarafından Nepal'e gitmeliymişim; muhteşem, en becerikli kalemlere layık bir kitap vaat ediyormuş Nepal bana. Bu rüya Doğu'da kaldığım sürece hemen her gece tekrarlandı. Madrid'e döndüm, istemeye istemeye söyleşilere katıldım. Yaratıcı bir iş başarmak kararıyla dağlık bölgede bir köy mü kasaba mı ne, Orejuela de Arganda'ya gittim. Gene Vaftizci Yahya'yı gördüm rüyamda. Oğlum Hernando, artık bu kadarı da fazla, dedim rüyanın orta yerinde ve ancak en kritik durumlarda sinirlerine hâkim olmayı denemiş olanların gösterebileceği bir gayretle birden uyandım. Odada Kastilya gecelerinin korkunç sessizliği hüküm sürüyordu. Pencereyi açtım, temiz dağ havasını içime çektim. Ta geçmişte kalan günde iki paket sigara içtiğim zamanlara özlem duymadım, gene de ancak bir dakikanın bilmem kaç binde biri kadar kısa bir an şimdi bir sigara olsa da bir fırt çekebilsem hiç fena olmazdı, diye geçirdim içimden. Kaybedecek zamanım hiç yoktur, bu yüzden, uykusuz kaldığım o gece okumam gereken bazı kâğıtları okudum, yazmaya başladığım mektupları bitirdim, yazmam gereken makalelerin müsveddelerini yaptım ve konferanslarımı hazırladım. Ünlü bir yazarın esareti de bu işte, ama kitaplarının baskıları bini geçmeyen küskün ve kıskançlara bunu anlatamazsın. Sonra yatağıma döndüm, her zaman olduğu gibi hemen uyudum. Zurbarán'ın tablolarının birinden çıkar gibi karanlık-

lardan peyda oluverdi yine Vaftizci Yahya ve gözlerini gözlerime dikti. Başıyla bir işaret yaptı ve: Sana veda ediyorum Hernando, ama yalnız kalmıyorsun, dedi. Yavaş yavaş aydınlanan manzaraya baktım. Sanki bir esinti ya da meleklerin nefesi, sabahın kendine özgü yasını koruyarak, bulutları ve karanlıkları dağıtıyordu. Odanın dibinde, yataktan üç metre kadar uzakta, bir kayanın yanında gizlenen gölge sabırla bekliyordu. Kimsin? dedim. Sesim titrek çıktı gibi geldi bana. Ha ağladım ha ağlayacağım, diyordum içimden, rüyanın orta yerinde heyecanla. Yine de bütün cesaretimi toplayarak soruyu yineledim: Kimsin? Bunun üzerine gölge titredi ya da (bütün bedenini oynatarak) bir hareket yaptı, şafak vaktinin ıslaklığını üstünden attı, ya da belki titreme değildi de yaş dolu gözlerim öyle gördü. Titremenin ardından yatağıma doğru yürümeye başladı, sanki ayakları yere değmiyordu. Ama ben taşların gürültüsünü, tabanlarının yere değmesiyle keyiflenen taşların şakımalarını, sanki taşlar kırdaki otlarmış ayakları da hava ve suymuş gibi aynı zamanda hem çınlama, hem fısıltı hem de uğultu gibi olan gıcırtıyı duyuyordum. Zorla yatakta doğruldum ve dirseğime dayanarak kimsin, benden ne istiyorsun, o pelerinin altında ne gizliyorsun, ey gölge, dedim. O zaman gölge durdu, taşlar şarkı söylemeyi, uğuldamayı bıraktılar. Odam, vadi, dağların etekleri sonsuz bir sessizliğe gömüldü. Gözlerimi yumdum ve içimden cesur ol Hernando sen ne kötü rüyalar görmüş adamsın, dedim ve yeniden açtım gözlerimi. Tam o anda gölge üzerindeki pelerini attı ve karşımda Meryem Ana belirdi. Işığı, bu tür birçok deneyimi olan arkadaşım Patricia Fernández-García Errázuriz'in dediği gibi göz kamaştırıcı değildi, sadece göze hoş gelen, sabah aydınlığıyla uyumlu bir ışıktı. Dilimi yutmadan önce: Bu zavallı kulundan ne istiyorsun, Efendim? diyebildim. O da şöyle dedi: Hernando, oğlum, bir kitap yazmanı istiyorum. Konuşmamızın geri kalan bölümünü anlatamam. Ama yazdım. Kolları sıvayıp işe koyuldum ve üç ay sonra üç yüz elli sayfayı yayıncımın masasına koydum. Kitabın adı: *Yeni Dönem ve İberya Merdiveni*. Bugün, söylenenlere göre binden fazla satılmış. Süpermen olmadığım için hepsini imzalamadım elbette. Komedi gibi başlayan her şey kaçınılmaz biçimde bir muamma olarak son buluyor.

Pelayo Barrendoáin, Kitap Fuarı, Madrid, Haziran 1994. Öncelikle, gırtlağıma kadar antidepresanla doping yapılmış olarak sempatik görünmeye çalışan bu fuarda dolaşıyorum. Hernando García León'un sürüyle okuru bu fuarda, García León'la taban tabana zıt ama onun kadar dindar Baca'nın da sürüyle okuru burada, hatta eski dostum Pere Ordóñez'in de birkaç okuru gelmiş. Uzağa gitmeye gerek yok, benim payıma düşen okurlar, yani patlamışlar, dövülmüşler, kafaları küçücük lityum bombalarıyla, Prozak ırmaklarıyla, Epaminol gölleri, Rohipnol ölüdenizleri, Tranquimazin kuyularıyla dolu kardeşlerim, çılgınlıklarını beslemek için benim çılgınlığımı emenler bile burada. Ve ben de geldim işte, hastabakıcımla, belki hastabakıcı değil de özel eğitimcidir, ya da avukat bile olabilir. Her neyse, hastabakıcıya benzeyen bir kadın var yanımda, en azından delilikler yapmamı önlemek için beynimi sıkıştıran o bombaları, o mucizevi hapları ânında verdiğine bakılırsa uzmanlık alanı bu. Yanımda yürüyen, dönüp baktığımda gölgesi ağır cüsseli gölgeme değen bir kadın. Bu iki gölgenin birlikte olmaları bana utanç verici geliyor, ama birisi benim yaptığım gibi dikkatle bakacak olursa pekâlâ birlikte mutlu olduklarını görebilir. Benim Üçüncü Milenyum Ayı Yogi gölgem ve onun Hypatia'nın öğrencisi gölgesi. İşte her şeyden çok bunun için burada olmak hoşuma gidiyor, çünkü hastabakıcım bu kadar kitabı bir arada görmekten, İspanyol şiirinin İspanyol edebiyatının en tanınmış delisiyle yan yana yürümekten hoşlandığı için. Ve o zaman gizemle gülümsüyorum, gizemli şarkılar mırıldanıyorum; hastabakıcım niye güldüğümü, ne mırıldandığımı soruyor. Ben gülüyorum çünkü bütün bunlar bana gülünç geliyor, çünkü Hernando García León'un kendini Vaftizci Yahya, San Ignacio de Loyola, Papaz Escrivá sanması gülünç geliyor bana, bütün yazarların isim yapmak ve okur kazanmak için animasyon kulübelerinde siper alması gülünç geliyor, diyorum. Hastabakıcım bu kez de yüzüme bakarak ne mırıldandığımı soruyor. Şiirler, diyorum, hemen o anda düşündüğüm ve ezberlemeye çalıştığım şiirlerimi, diyorum. O zaman hastabakıcım gülümsüyor ve başını sallıyor, yanıtımdan çok mutlu. Ve böyle durumlarda, toplanan

kalabalık tehlikeli boyutlara ulaşınca (hastabakıcım kalabalığın Aurelio Baca'nın standı çevresinde olduğunu açıkladı) eli elimi arıyor, kolayca buluyor, eli elimde kızgın güneş ve buz gibi gölgeliklerden geçiyoruz, gölgesi gölgemi sürüklüyor, ama özellikle de bedeni bedenimi sürüklüyor. Ve gerçek başka da olsa (aslında ben ulumamak için gülümsüyorum, dua ve beddua etmemek için şiirler mırıldanıyorum) cevabım hastabakıcıma yetiyor da artıyor bile, bu da psikolog olarak fazla yetenekli olmadığının, ama yaşama bağlı olduğunun, El Retiro'nun güneşinden keyif aldığının, sınırsız mutlu olma isteğinin göstergesi. İşte o zaman ben de pek şiirsel olmayan şeyler, en azından belli bir bakış açısından, düşünmeye başlıyorum, örneğin, işsizlik (neyse ki deliliğim sayesinde hastabakıcım işsizlikten kurtuldu), Hukuk eğitimi (ki avukatım deliliğim sayesinde İspanyol romanları okumaya başladı) ve işsizlikle kayıp zaman koskocaman kırmızı bir balon olup gözlerimin önünde yükseliyor, yükseliyor, beni ağlatana dek yükseliyor. İkaros'un yazgısıyla yüreği yanan Daidalos, lanetlenmiş Daidalos, sonra yeniden Yeryüzü'ne, Kitap Fuarı'na iniyor, dudaklarımı çarpıtarak gülümsemeye çalışıyorum, sadece hastabakıcı için; ama gülümsediğimi o görmüyor, okurlarım, darbe yemişler, katledilmişler görüyor. Sonunda beni ya öldürecek ya da tükenmek bilmeyen sabrımı tüketecek olan çılgınlıklarımla beslediğim çılgınlar görüyor. Eleştirmenlerim, benimle fotoğraf çektirmek isteyen ama sürekli sekiz saatten fazla benimle olamayanlar, yazar-televizyon sunucuları, akıllı akıllı kafa sallarken Barrendoáin'in çılgınlıklarına hayran olanlar görüyorlar beni. Ama hastabakıcım görmüyor, o hiçbir zaman görmüyor, budala, aptal, saf, çok geç yetişen, kokuşmuş ya da lekesiz sayfaların arkasında gizlenen cehennemi hayal edemeden edebiyatla ilgilenen, vazonun dibine çökelmiş canavarlardan habersiz çiçekleri seven, Kitap Fuarı'nda dolaşan ve beni de sürükleyen, objektiflerini bana çeviren fotoğrafçılara gülümseyen, benim gölgemle beraber kendi gölgesini sürükleyen, cahil, malsız mülksüz, benden sonra yaşayacak, benim tek tesellim hastabakıcım görmüyor. Komedi gibi başlayan her şey boşlukta bir ilahi olarak son buluyor.

Felipe Müller, Céntrico barı, Tallers sokağı, Barselona, Eylül 1995. Bir havaalanı hikâyesi bu. Hikâyeyi bana Arturo Barselona havaalanında anlattı. İki yazarın hikâyesi. Aslında hikâye biraz silikleşmiş. Havaalanlarında anlatılan hikâyeler çabuk unutulur, hele bir aşk hikâyesi değilse, ve bir aşk hikâyesi değil bu. Sanırım bahsi geçen yazarları tanımıştık, en azından Arturo tanımış. Ya Barselona'da, ya Paris'te, ya da Meksika'da, bilemiyorum. Biri Perulu, öteki Kübalı, bundan da yüzde yüz emin değilim. Arturo hikâyeyi anlatırken sadece nereli olduklarını değil, adlarını da söyledi. Ama ben fazla dikkat etmedim. Sanırım, söylediklerinden çıkartabildiğim kadarıyla, bizim yaşlarımızda kişiler. Yani ellili yıllarda doğmuşlar. Arturo'ya göre onları, işte bunu çok iyi anımsıyorum, örnek bir gelecek bekliyormuş. Perulu olan Marksistmiş, en azından okudukları bu kategoriye giriyormuş: Gramsci, Lukacs, Althusser'in eserlerini iyi biliyormuş. Ama Hegel, Kant ve bazı Yunanlıları da okumuşmuş. Kübalı mutlu bir anlatıcıymış. Bunu büyük harflerle yazmak gerek: Mutlu Anlatıcı. Filozofları okumazmış; edebiyatçıları, şairleri, öykücüleri okurmuş. Her ikisi de yoksul ailelerden geliyorlarmış. Birincisi proleter bir aileden, ikincisi köylü bir aileden. İkisi de mutlu bir çocukluk geçirmiş. Arturo çocukken çok güzel olmalılar diyordu. Bence bütün çocuklar güzeldir. Edebiyata yetenekli olduklarını çok genç yaşta fark etmişler elbette. Perulu şiir yazıyormuş, Kübalı öykü. İkisi de devrime ve özgürlüğe inanıyormuş. Tıpkı ellili yıllarda Latin Amerika'da doğan hemen hemen bütün yazarlar gibi. Sonra büyümüşler, Perulu da Kübalı da görkemli bir ilk dönem yaşamışlar, yazdıkları basılıyor, eleştirmenler bir ağızdan övgüler yağdırıyor, ikisinden de, biri şiir alanında, öteki anlatı alanında, Latin Amerika'nın en iyi genç yazarları diye söz ediliyormuş. Açık bir biçimde dile getirilmese de bir başeser beklentisi başlamış. Ama genellikle bütün Latin Amerikalı yazarların ya da ellili yıllarda doğan yazarların başına gelen şey onların başına da gelmiş: Bir vahiy gibi, gençlik, aşk ve ölümün oluşturduğu kutsal üçlü görünmüş onlara. Bu vahiy yapıtlarını nasıl etkilemiş? İlk başlarda belli belirsiz bir biçimde etkilemiş. Bir camın üzerine konan bir başka camın yarattığı izlenim gibi bir şey. Bunu sadece birkaç arkadaşları fark etmiş. Sonra kaçınılmaz bir biçimde bir uçu-

ruma doğru ilerlemişler. Perulu bir burs alıp Lima'dan ayrılmış. Bir süre Güney Amerika'da gezinmiş ama çok geçmeden Barselona'ya doğru yola çıkmış, sonra da Paris'e geçmiş. Sanırım Arturo onu Meksika'da tanımış ama arkadaşlıklarını Barselona'da perçinlemişler. O dönemde edebiyat dünyasından bir meteor gibi geçtiği anlaşılıyor, ama nedense birkaç istisna dışında yayıncılar ve İspanyol yazarlar yapıtlarına ilgi göstermemişler. Sonra Paris'e gitmiş, orada Perulu Maocu öğrencilerle ilişki kurmuş. Arturo'ya göre Perulu eskiden beri Maocuymuş, keyfine düşkün ve sorumsuz bir Maocu, bir salon Maocusu. Ama Paris'te onu bir şekilde yeni bir Mariátegui olduğuna, istedikleri gibi Latin Amerika'nın dört bir yanına yayılan kâğıttan kaplanları yok edecek çekiç ya da örs, tam bilemiyorum işte, olduğuna inandırmışlar. Belano neden Perulu arkadaşının oyun oynadığına inanıyordu? Birçok nedeni varmış: Bir gün, berbat, sloganvari yazılar yazıyormuş, ertesi gün Octavio Paz'a pohpohlamalar, övgüler dolu bir deneme kaleme alıyormuş. Bir Maocu olarak hiç ciddi bir tutum değilmiş. Tutarsızmış. Aslında, topraksız köylülerin sözcüsü olarak da, Paz'ın şiirinin baş pohpohlayıcısı olarak da yazdığı denemeler her zaman tam bir felaketmiş. Şairliği ise iyi, hatta bazen çok iyiymiş; cesur, yenilikçiymiş. Bir gün Peru'ya dönmeye karar vermiş. Belki yeni Mariátegui'nin vatan topraklarına dönme zamanı geldiğini düşünmüştür, belki de bursundan kalan son pesoları yaşamın daha ucuz olduğu bir yerde harcayarak yeni yapıtlarını rahatça yazmak istemiştir. Ama şansı kötü gitmiş. Daha Lima havaalanına ayağını basar basmaz, sanki onun gelmesini bekliyormuşçasına, Aydınlık Yol somut bir tehlike, bütün Peru'ya yayılmakla tehdit eden bir güç olarak ayaklanmış. Perulu, yazmak için bir dağ köyünde inzivaya çekilememiş elbette. O andan sonra her şey kötü gitmiş. Ulusal edebiyat için bir gelecek vadeden genç gitmiş, yerine her gün daha çok korkaklaşan, her gün kafayı daha beter üşüten, Barselona ve Paris'i Lima'ya yeğlediği aklına geldikçe azap çeken bir tip gelmiş. Lima'da şiirini hor görmeyenler revizyonist, hain köpek diye ondan nefret ediyorlarmış, polislerin gözündeyse gerillanın ideologlarından biri olmuş, bir anlamda kendi çapında öyleymiş de. Yani, bir anda Perulu kendini hem polis hem de Aydınlık Yolcular tarafından öldürülebileceği bir ülkede bulmuş.

Onu öldürmek için her iki tarafın da bol bol nedeni varmış, her iki taraf da yazdıklarından ötürü karşısındaymış. O andan sonra hayatını kurtarmak için ne yaptıysa zavallı Perulu yazarı yok olmaya daha da yaklaştırmış. Özetlemek gerekirse, Perulu keçileri kaçırmış. Eskiden Dörtlü Çete'nin ve Kültür Devrimi'nin ateşli bir savunucusuyken, Madame Blavatsky'nin izleyicisi olmuş. Katolik Kilisesi'nin ağılına dönmüş. II. Jean Paul yanlısı, Özgürlük Teolojisi'nin baş düşmanı olmuş. Ancak polis bu metamorfoza inanmamış ve adı sakıncalılar listesinde kalmış. Buna karşın, arkadaşları, şairler, ondan bir şeyler bekleyenler sözlerine inanmışlar, yüzüne bakmaz olmuşlar. Hatta karısı bile çok geçmeden Perulu'yu terk etmiş. Ama Perulu deliliğini sürdürmüş ve saplantılarına sarılmış. Kutbunu değiştirmemiş. Para kazanmıyormuş elbette. Geçimini sağlayan babasının evine gitmiş. Babası ölünce annesinin sırtından geçinmiş. Yazmaktan vazgeçmemiş tabii ki, zaman zaman titrek ve parlak bir mizah sezilen koca koca ama anlaşılmaz kitaplar yazıyormuş. Zaman zaman, ama bu yıllar sonra olmuş, 1985'ten beri bekâret yemini ettiğini söylüyormuş. Utanmayı, dürüstlüğü, nezaketi toptan yitirmiş. Övgülerinde ölçüyü kaçırmış (yani, Latin Amerikalı yazarlardan söz ettiğimize göre, bu alışılmıştan *daha fazla* kaçırmış anlamına geliyor) ve kendini övmenin gülünç olduğunu bütünüyle unutmuş. Yine de zaman zaman çok güzel şiirler yazıyormuş. Arturo'nun dediğine göre Amerika'nın iki büyük şairinden birinin Whitman birinin de kendisi olduğunu söylüyormuş. Tuhaf bir tip. Kübalı'ya gelince, onun durumu farklı. Kübalı neşeli bir tipmiş, yazdıkları da kendisi gibi neşeli ve radikalmiş. Ama Kübalı eşcinselmiş ve devrimin başındakiler eşcinselliği hoşgörmeye hiç niyetli değillermiş. Bu durumda, çok kısa süren parlak bir dönemin ardından, bu arada iki basbayağı nitelikli roman yazmış (onlar da kısacık), çok geçmeden kendini pisliğin ve devrim diye adlandırılan çılgınlığın ortasında bulmuş. Zaten pek fazla olmayan varlığını yavaş yavaş elinden almaya başlamışlar. İşini kaybetmiş, yazdıklarını basmamışlar, muhbirlik yaptırmaya kalkışmışlar, peşine adam takmışlar, mektuplarını açmışlar, sonunda tutuklamışlar. Görünüşe bakılırsa, devrimcilerin iki hedefi varmış: Kübalı'nın eşcinselliğini tedavi etmek ve iyileştikten sonra devrim için çalıştırmak. İki hedef de gü-

lünç. Kübalı direnmiş. Sağlam bir Latin Amerikalı olarak (bu iyi ya da kötü bir nitelik) ne polisten, ne yoksulluktan ne de yazdıklarının basılmamasından korkuyormuş. Adada yaşadığı maceralar sayılamayacak kadar çokmuş, ama bütün baskılara karşın gözü açık olarak hayatta kalmış. Bir gün kaçmış. Amerika Birleşik Devletleri'ne gelmiş. Orada eserleri basılmaya başlamış. Eskisinden daha bir hevesle çalışıyormuş, ama Miami ile Kübalı bir arada yaşamak için yaratılmamışlar. New York'a gitmiş. Sevgilileri olmuş. AIDS'e yakalanmış. Küba'da, Bak, burada kalsaydı ölmezdi! diyorlarmış. Bir süre İspanya'ya da gelmiş. Son günleri zor geçmiş. Yazdığı kitabı bitirmek istiyormuş, ama o kadar güçsüz kalmış ki yazı makinesinin tuşlarına basacak gücü yokmuş. Yine de kitabını bitirmiş. Bazen New York'taki dairesinin penceresinin önüne oturup yapabileceklerini ama yapmadıklarını düşünüyormuş. Son günleri yalnızlık, acı, bir daha geri gelmeyecek şekilde yitirilenler için öfke dolu geçmiş. Hastanede can çekişmek istemiyormuş. Kitabını bitirince intihar etmiş. Bunları bana Arturo onu İspanya'dan ebedi olarak götürecek uçağı beklerken anlattı. Devrim rüyası, sıcak bir karabasan, sen de ben de Şilili'yiz, dedim. Hiçbir suçumuz yok. Beni iki yanağımdan öptü ve gitti. Komedi gibi başlayan her şey komik bir monoloğa dönüşüyor, ama artık gülmüyoruz.

24

Clara Cabeza, Hundido parkı, Meksiko DF, Ekim 1995. Ben Octavio Paz'ın sekreterliğini yaptım. Ne çok işim vardı bilemezsiniz. Mektup yaz, bulunamayan elyazmalarını bul, dergiye yazı yazanlara telefon et, sadece bir-iki Amerikan üniversitesinde bulunabilen kitapları getirt. Don Octavio ile çalışmaya başlamamdan iki yıl sonra bir baş ağrısı musallat oldu, sabah saat on bir dedin mi başlıyor, ne kadar aspirin içersem içeyim akşamüstü altıya dek geçmiyordu. Aslında ben ev işlerini seviyordum, kahvaltıyı hazırlamak, hizmetçiye yemek hazırlamada yardımcı olmak filan. Bu işleri yaparken kendimi iyi hissediyordum, zavallı beynim dinleniyordu. Genellikle sabah yedi gibi geliyordum Don Octavio'nun evine, trafiğin fazla sıkışık olmadığı saatlerde, bazen biraz sıkışsa da mesai saatine yakın zamanlarda olduğu gibi uzun ve korkunç kuyruklar olmuyordu. Kahve yapıyordum, portakal suyunu sıkıyordum, ekmekleri kızartıyordum, basit bir kahvaltı yani. Sonra tepsiyle Don Octavio'nun odasına çıkıyordum. Uyanın Don Octavio, yeni gün başladı, diyordum. Gözünü ilk açan hep Señora María José oluyordu ve her zaman neşeli uyanıyordu, karanlıkta sesi duyuluyordu: Tepsiyi masaya bırak, Clara, diyordu. Ben de ona: Günaydın, Señora, işte yeni bir gün daha, diyordum. Sonra mutfağa gidip kendi kahvaltımı hazırlıyordum, beylerin kahvaltısı gibi hafif bir kahvaltı, kahve, portakal suyu, reçelli bir-iki dilim ekmek. Sonra kütüphaneye gidip çalışmaya başlıyordum.

Don Octavio ne çok mektup alırdı bilemezsiniz, zor olan bütün bu mektupları sınıflandırmaktı. Tahmin edebileceğiniz gibi dünyanın dört bir yanından, her türlü insandan mektuplar gelirdi, öteki Nobel ödüllü yazarlardan tutun da genç İngiliz, Fransız, İtalyan şairlerine dek, birçok insandan. Don Octavio'nun bütün mektupları

cevaplandırdığını söylemiyorum, ancak yüzde on-on beşine cevap yazardı, ama nedense geri kalanlar da sınıflandırılır ve saklanırdı, bana kalsa o mektupları çöpe atıverirdim. Sınıflandırma yöntemi basitti. Ülkelere göre ayırırdık, ülke belirleyemezsek (bu genellikle İspanyolca, İngilizce ve Fransızca yazanlar için geçerliydi) dillere göre ayırırdık. Bazen mektuplarla uğraşırken romantik, popüler, rock müzik şarkıcılarının sekreterleri gelirdi aklıma, onlar da benim kadar çok mektupla başa çıkmak zorundalar mı acaba diye düşünürdüm. Olabilir, ama onlara gelen mektuplar bu kadar değişik dillerde değildir kesinlikle. Bazen Çince mektuplar bile alırdı Don Octavio, bu kadarını söylemek yeterlidir herhalde. Bu tür mektupları, *marginalia excentricorum* diye adlandırdığımız, ayrı bir kutuya koyuyordum; Don Octavio haftada bir kutudakileri gözden geçirirdi. Bir de, ama bu çok seyrek olurdu, Don Octavio bana: Clarita, arabayı alıp arkadaşım Nagahiro'yu görmeye gidin, derdi. Peki, Don Octavio, derdim ben de, ama dediği kadar kolay değildi bu iş. Önce sabah saatleri boyunca Nagahiro denen adamı telefonla arayıp bulmam gerekirdi. Onca gayretten sonra nihayet bulduğumda, tercüme edilecek birkaç şey var, deyip bir sonraki hafta için bir randevu alırdım. Bazen postayla ya da bir ulakla gönderirdik, ama önemli belgelerse bizzat gidip benim götürmem gerekirdi. Önemli olup olmadıklarını Don Octavio'nun yüzündeki ifadeden anlardım. Evet, kâğıtları almaya bizzat ben giderdim ve Señor Nagahiro mektubun içeriğinin kısa özetini yazdırıp bitirene dek beklerdim. Notları stenoyla not defterime yazardım, sonra da temize çeker, basar, Don Octavio'nun çalışma masasının sol köşesine bırakırdım. Böylece isterse bakıp merakını giderebilirdi.

Bir de Don Octavio'nun yazdığı mektuplar vardı. Bu iş gerçekten sıkıcıydı, haftada aşağı yukarı on altı mektup yazardı. Dünyanın hiç akla gelmeyecek yerlerine gidecek mektuplar, iyi düşününce insan şaşırıyor, bu adam nasıl olup da bu denli farklı, hatta Trieste ile Sidney, Kurtuba, ile Helsinki, Napoli ile Bocas del Toro (Panama), Limoges ile Yeni Delhi, Glaskow ile Monterrey gibi zıt yerlerdeki kişilerle arkadaşlık kurabilmiş diye soruyordu kendine. Ve her birine güç verecek, hani yüksek sesle düşünür gibi, okuyanı da düşündürecek bir sözü olurdu. Mektuplarında söylediklerini an-

latmak gibi bir yanlışa düşmeyeceğim, sadece denemelerinde ve şiirlerinde anlattıklarına benzer şeyler olduğunu söylemem yeterli. Güzel şeyler, karanlık şeyler, başkalıklar. Ben bu başkalıklar üzerinde, sanırım birçok Meksikalı aydın gibi, çok düşündüm, ama bir türlü ne olduğunu sökemedim. Severek yaptığım bir başka iş de hastabakıcılıktı, biraz ilkyardım dersi almışlığım var. O sıralar Don Octavio artık pek sağlıklı değildi, her gün ilaç alması gerekiyordu, aklı başka şeylerde olduğu için ilaçlarını almayı unuturdu, sonra da sorun olurdu. Başlardı öğlen şu ilacı aldım mı, öteki ilacı sabah sekizde almadım mı, demeye. Kısacası tam bir kargaşa; övünerek söylüyorum, ben bu düzensizliğe son verdim, hatta öyle ki benim olmadığım saatlerde içtiği hapları bile Almanların dakikliğiyle içmesini sağladım. Bunun için ilaç saatinde evimden ya da neredeysem oradan telefon ediyordum, hizmetçiye Don Octavio ilacını içti mi, diye soruyordum. Hizmetçi de gidip plastik bir bardakta bıraktığım haplara bakıyordu, hâlâ oradaysa hemen emir veriyordum: Götür, içsin. Bazen hizmetçi değil de hanım çıkardı telefona. Ona da aynı soruyu sorardım: Don Octavio ilacını içti mi? Señora María gülmeye başlar ve: Ay, Claracığım, bazen bana Claracığım derdi, sonunda beni kıskandıracaksın. Señora María böyle deyince galiba kızarıyordum. Kızardığımı görmesinden korkuyordum, ne aptallık, telefonda nasıl görebilirdi ki? Olsun, gene de telefon edip ilaçlarını saatinde almasını sağlıyordum. Saatinde almazsa bir işe yaramaz, öyle değil mi ama?

Bir başka işim de Don Octavio'nun günlük programını hazırlamaktı. Bir sürü sosyal etkinliğe katılıyordu, davetler, konferanslar, sergi açılışları, yaşgünleri, onursal doktor unvanları. Gerçekten de, eğer bütün bu davetlere katılacak olsa zavallıcık bir satır bile yazamazdı, denemelerinden bahsetmiyorum, iki satır şiir bile yazamazdı. Günlük programı hazırlayınca onlara götürürdüm, Don Octavio ile Señora María büyüteçle incelerler, listeden çıkacakların üstünü çizerlerdi. Bazen köşemden onları seyreder, içimden: Çok iyi Don Octavio, ilgisizliğinle cezalandır onları, derdim.

Sonra Hundido parkı dönemi geldi. Bana sorarsanız hiçbir önemi olmayan bir yer. Eskiden belki ama artık hırsız, ahlaksız, dilenci ve kötü kadınların mekânı.

Olaylar şöyle gelişti: Bir gün eve geldim, saat sekiz bile olmamıştı. Baktım Don Octavio kalkmış, mutfakta beni bekliyor. Beni görür görmez: Clarita, bana bir iyilik yapar mısınız? Arabanızla beni falanca yere götürür müsünüz, dedi. Nasıl ama? Sanki benden bir şey istemiş de yapmamışım. Hemen: Nereye söyleyin, götüreyim, dedim. Ama nereye olduğunu söylemeden başıyla bir hareket yaptı ve sokağa çıktık. Yanıma oturdu. Ha, onu da söyleyeyim, arabam bir Volkswagen, yani çok rahat bir araba değil. Onu yanımda dalgın oturur görünce, daha rahat edebileceği bir arabam olmadığı için biraz utandım doğrusu. Ama bir şey söylemedim, çünkü arabam için özür dileyecek olursam, halimden şikâyet ediyormuşum gibi yorumlayabileceğini düşündüm. Ne de olsa paramı o veriyordu, daha iyi bir araba almak için param yoksa bu onun da suçu denilebilirdi. Böyle bir suçlama asla aklımdan geçmedi elbette. Neyse, bunları düşünerek sesimi çıkarmadım ve motoru çalıştırdım. İlk sokakları rasgele geçtik, sonra Coyoacán'da dolandık, sonunda Insurgentes bulvarına çıktık. Hundido parkına gelince bulduğum bir yere arabayı park etmemi söyledi. Park ettikten sonra arabadan indi, etrafına bakındı ve o saatte pek kimseler olmayan, ama pek boş da olmayan parka girdi. Bu parkın onda bir anısı olmalı, diye düşündüm. İçerlere doğru ilerledikçe daha da ıssızlaşıyordu. Bakımsızlık, tembellik ya da imkânsızlıklar, belki de sorumsuzluk yüzünden park inanılmaz derecede kötülemişti. İyice içerlere gelince bir banka oturduk, Don Octavio ağaçların tepelerine, gökyüzüne bakarak anlayamadığım birkaç kelime mırıldandı. Çıkmadan önce yanıma ilacını ve bir şişe su almıştım, içme saati gelmişti, oturmamızı fırsat bilip ilaçlarını verdim. Don Octavio bana deli gözlerle baktı ama ilacını içti, sonra da: Siz burada kalın Clarita, dedi ve kuru çam yapraklarıyla örtülü toprak bir yolda yürümeye başladı. Ben sözünü dinledim ve olduğum yerde kaldım. Orada insan kendini iyi hissediyordu, kabul etmek lazım. Kestirmeden işe giden hizmetçiler, sabah sabah okuldan kaçan öğrenciler gelip geçiyordu. O gün hava kirliliği aşırı olmamalı ki rahat nefes alınabiliyordu, hatta arada bir kuş sesleri bile duyuluyordu. Bu arada Don Octavio yürümeyi sürdürüyordu. Her seferinde daha büyük daireler çiziyor, bazen de yoldan çıkıp çimlerin üzerinde yü-

rüyordu. Üzerinde yürüne yürüne kötülemiş çimler, herhalde bahçıvanlar da hiç bakmıyordu.

Tam o anda gördüm o adamı. O da daireler çizerek yürüyordu ve aynı yoldan geçiyordu, ama aksi yönde, bu yüzden zorunlu olarak Don Octavio ile karşı karşıya geliyordu. Ayağa kalktım ve müdahale etmek gerekirse diye tüm kaslarımı alarm durumuna geçirdim. Birkaç yıl önce Doktor Ken Takeshi'den boş yere almamıştım o karate ve judo derslerini. Aslında Ken Takeshi değildi adı, Jesús García Pedraza'ydı ve federal polis örgütünde çalışmıştı. Ama müdahale etmem gerekmedi, yabancı Don Octavio'nun karşısından geçerken başını bile kaldırmadı, ben de kımıldamadım. Şöyle oldu: Don Octavio adam yanından geçerken durdu, bir şeyler düşünür gibiydi, sonra yürü der gibi bir el hareketi yaptı ve yürümeye başladı. Ama bu kez öyle rasgele yürümüyordu, sanki o yabancıyla kendi yolunun ne zaman kesişeceğini hesaplar gibiydi. Yeniden karşılaştıklarında Don Octavio dönüp merakla bakakaldı. Yabancı da Don Octavio'ya baktı ve bence tanıdı, bunda da tuhaf bir yan yoktu çünkü herkes, herkes derken kelimenin tam anlamıyla herkes demek istiyorum, Don Octavio'yu tanıyor. Eve döndüğümüzde Don Octavio'nun ruh hali belirgin biçimde değişmişti. Sanki sabah gezintisi onu güçlendirmişti, daha canlı, daha enerjik görünüyordu. Dönüş sırasında ezberden çok güzel İngilizce dizeler söylediğini hatırlıyorum. Kimin dizeleri olduğunu sordum, adını söyledi ama unuttum, bir İngiliz şairin şiiri olmalı. Sonra lafı değiştirmek için neden o kadar sinirli olduğumu sordu. Hatırlıyorum, önce cevap vermedim, belki "Ay Don Octavio" filan demişimdir, ama sonra Hundido parkının çevresinin pek öyle sakin, hainlerin saldırısına uğrama korkusu olmadan rahatça dolaşıp meditasyon yapılacak bir yer olmadığını açıkladım. Bunun üzerine Don Octavio yüzüme baktı ve kükrer gibi ta içinden gelen bir sesle: Bana Cumhurbaşkanı bile saldıramaz, dedi. Bunları öyle güvenle söyledi ki, doğruluğuna beni de inandırdı ve susmayı uygun buldum.

Ertesi gün eve geldiğimde Don Octavio gene hazırlanmış beni bekliyordu. Birbirimize bir şey söylemeden çıktık. Arabayı ben sürüyordum, saf saf Coyoacán'a doğru gitmeye başlayınca Don Octavio zaman kaybetmeden hemen Hundido parkına gitmemizi söyle-

di. Aynı olay tekrarlandı. Don Octavio beni bankta oturur bıraktı, bir gün önceki yerde daireler çizerek dolaşmaya başladı. Yürümeye başlamadan önce ilaçlarını verdim, ses etmeden içti. Biraz sonra, o adam da geldi, dolaşmaya başladı. Don Octavio adamı görünce uzaktan, bak Clarita, ben boş yere gelmiyorum der gibi benim tarafıma bakmadan edemedi. Yabancı da bir bana bir Don Octavio'ya baktı, ve bir an için ikirciklenmiş, adımları güvenli değilmiş, kuşkuluymuş gibi geldi bana. Ama korktuğum gibi çekip gitmedi. Yabancı ile Don Octavio yeniden yürümeye başladılar, yine yolları kesişiyordu. Her karşılaştıklarında gözlerini yerden kaldırıp birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı. İlk başlarda birbirlerinden çekinir gibi olduklarını fark ettim, ama üçüncü karşılaşmalarında iyice konsantre olmuşlar, artık birbirlerine bakmaz olmuşlardı. Sanırım o zaman aklıma geldi, ikisi de konuşmuyordu, yani ikisinin de fısıldadıkları *kelimeler* değil sayılardı. İkisi de sayıyordu, ne saydıklarını bilmiyorum, adımlarını sayıyorlardı belki de, şimdi düşününce en akla yakın olanı bu gibi geliyor. Belki de rasgele numaralar sıralıyorlardı, toplayıp çıkarıyor, ya da çarpıp bölüyorlardı. Eve dönerken Don Octavio oldukça yorgundu. O güzelim gözleri pırıl pırıl parlıyordu, ama sanki bir yarışa katılmış gibiydi. İtiraf ederim ki, bir an için endişelendim, başına bir şey gelecek olursa suçlu ben olurdum. Don Octavio'yu kalp krizi geçirirken gözümün önüne getirdim, öldüğünü düşündüm, sonra onu çok seven bütün Meksikalı yazarların (özellikle de şairlerin) Don Octavio'nun çekaplarını yaptırdığı hastanenin bekleme salonunda çevreme toplandıklarını, bana Meksika'nın yegâne Nobel ödüllü yazarına ne yaptın der gibi düşmanca baktıklarını hayal ettim. Nasıl oluyor da Don Octavio, Hundido parkı gibi hiç mi hiç şiirsel olmayan, üstelik patronumun şehirdeki alışılmış gezintilerine böylesine uzak olan bir yerde boylu boyunca yere serilmiş bulunuyordu? İmgelemimde ne cevap vereceğimi bilemiyordum. Sadece doğruyu söyleyebilirdim, ama buna inanmayacaklarını biliyordum, öyleyse anlatmanın ne anlamı vardı, susmak en iyisiydi. DF'nin her gün daha çekilmez hale gelen caddelerinde araba sürerken kendimi suçlamalar işittiğim bir ortamda hayal ediyordum ki Don Octavio'nun üniversiteye gidelim, Clarita, bir arkadaşa akıl danışmam gerek, dediğini duydum. O anda Don Octavio her

zamanki kadar normal, kendinde olsa da, doğrusu endişeyi üstümden atamıyordum, kötü bir şey olacakmış gibi bir duygu vardı içimde. Saat beşe doğru Don Octavio beni kütüphanesine çağırıp 1950'den sonra doğmuş Meksikalı şairlerin listesini yapmamı söyledi. Bu isteğinin başka zaman istediği şeylerden pek bir farkı yoktu, doğru, ama içinde bulunduğumuz durumda son derece rahatsız ediciydi. Sanırım Don Octavio da endişelendiğimi fark etti. Fark edilmeyecek gibi değildi ki, ellerim titriyordu, fırtınaya yakalanmış küçük bir kuş gibiydim. Yarım saat sonra gene çağırdı, yanına gidince gözlerimin içine bakarak ona güvenip güvenmediğimi sordu. O nasıl soru Don Octavio, dedim, aklınızdan neler geçiriyorsunuz? Söylediklerimi duymamış gibi sorusunu tekrarladı. Elbette güveniyorum, herkesten çok güveniyorum, dedim. O zaman: Sana şimdi söyleyeceklerimden, gördüklerinden, yarın göreceklerinden kimseye tek kelime etmeyeceksin. Kabul mü? Ölmüş annemin üzerine yemin ederim, dedim. Eliyle sinek kovar gibi bir hareket yaptı ve: Ben o çocuğu tanıyorum, dedi. Tanıyor musunuz, nasıl yani? Evet, Clarita, uzun yıllar önce, aşırı solcu bir gruptan birkaç delişmen delikanlı beni kaçırmayı planlıyorlardı. Olamaz, Don Octavio, dedim ve gene titremeye başladım. Olur, tanınmış herkes böyle durumlarla karşılaşabilir, Clarita. Titremeyi bırak da git kendine bir viski koy, ya da ne istersen, ve sakinleş. O adam terörist mi? diye sordum. Sanırım evet, dedi. Neden kaçırmak istiyorlardı ki sizi? O bir bilmece. Belki de onları dikkate almadığım için kızgındılar. Olabilir, bazen insanlar durduk yere kinlenirler, dedim. Ama belki de sadece bir şakaydı. Bu ne biçim şaka! Kesin olan hiçbir zaman kaçırmayı denemediler, ama bol gürültü ederek kaçıracaklarını ilan ettiler. Ben de o zaman duydum, dedi. Öğrenince ne yaptınız? Hiçbir şey, Clarita, güldüm sonra da unuttum, dedi.

Ertesi sabah, gene Hundido parkına gittik. Ben, uyuyamadan, sinir krizleri içinde kötü bir gece geçirmiştim. Amado Nervo'nun merhem gibi şiirlerini okumak bile kâr etmemişti (yeri gelmişken söyleyeyim, ben Don Octavio'ya Amado Nervo'yu okuduğumu hiç söylemedim, Carlos Pellicer'i, Don José Gorostiza'yı okuyorum dedim. Onların şiirlerini de okuyordum elbette. Ama şimdi bana diyeceksiniz ki insan sakinleşmek, uyumak istiyorsa Pellicer'in ya da

Gorostiza'nın şiirlerini ne yapsın? Doğrusunu söylemek gerekirse böyle durumlarda en iyisi hiçbir şey okumamak, Amado Nervo'yu bile. En iyisi televizyon seyretmek, program ne kadar aptalca olursa o kadar iyi). Uykusuzluktan gözlerim öyle bir şişmişti ki makyaj bile para etmiyordu. Sanki bir paket sigara ya da çok fazla içki içmişim gibi, sesim bile çatlak çıkıyordu. Ama Don Octavio hiçbir şeyin farkına varmadı, Volkswagen'e bindi, sanki ömrümüz boyunca hep böyle yapmışız gibi birbirimize tek kelime söylemeden Hundido parkına doğru yola çıktık. Sinirleri en çok da bu tekdüzelik geriyordu, insanın hemen her duruma uyum sağlaması. Yani, sakin sakin düşünüp kendi kendime Hundido parkına topu topu iki kere gittik, bugün de üçüncü gidişimiz diyecek olsam, inanılır gibi gelmiyordu. Çünkü *gerçekten* çok daha fazla gitmişiz gibi geliyordu. Hele sadece iki kez gittiğimizi kabul edersem daha da beterdi, içimden bağırmak, Volkswagen'i bir duvara çarpmak geliyordu. Kendime hâkim olmalıydım ve dikkatimi direksiyonda toplamalıydım. Hundido parkını, bizimle aynı saatte parka gelen o yabancıyı düşünmemeliydim. Kısacası, o sabah gözlerim şişmek, yüzüm çökmekle kalmamıştı, üstelik mantıklı da düşünemiyordum. Ama, o gün beklediklerimden hiçbiri olmadı.

Hundido parkına geldik. Bu tamam. Parka girdik, içerilere doğru yürüdük. Her zaman oturduğumuz büyük ve bol yapraklı ama bence DF'deki bütün ağaçlar gibi hasta olan bir ağacın gölgesindeki banka oturduk. O zaman Don Octavio önceleri yaptığı gibi beni bankta yalnız bırakacağına, bir gün evvel benden istediği listeyi hazırlayıp hazırlamadığımı sordu. Evet, Don Octavio, uzun bir liste hazırladım, dedim. Güldü, bu kez de listedeki adları ezberledim mi diye sordu. Benimle dalga mı geçiyorsunuz, der gibi yüzüne baktım, ama hayır, ciddiydi. Listeyi çantamdan çıkarıp gösterdim. Clarita, bu delikanlının kim olduğunu sor bakalım, dedi. Salak salak kalktım, yabancıyı beklerken vakit geçirmek için yürümeye başladım. Baktım ki tıpatıp önceki iki gün Don Octavio'nun izlediği yolu izliyorum. O anda ona bakmaya cesaret edemeden durdum, gözlerimi adını öğrenmem gereken yabancının her zaman geldiği tarafa diktim. Ve yabancı göründü, tam önceki iki gün geldiği saatte geldi ve yürümeye başladı. O zaman ben işi uzatmak istemedim,

yanına yaklaştım, kim olduğunu sordum. Ulises Lima, damardan gerçekçi, Meksika'da kalan son damardan gerçekçi şair, dedi. Aynen böyle dedi, size başka ne diyebilirim ki. Bir gece önce Don Octavio'nun emrini yerine getirmek için yeni ve o kadar yeni olmayan on antolojinin, bunların arasında Zarco'nun beş yüzden fazla genç şairi kapsayan ünlü antolojisi de vardı, sayfalarını taramıştım ama bu ad bana hiçbir şey ifade etmiyordu. O zaman: Siz şurada oturan beyin kim olduğunu biliyor musunuz? dedim. Evet, biliyorum, dedi. Ben emin olmak için kim diye sordum. Octavio Paz, dedi. Gelip yanına oturmak ister misiniz? dedim. Omuz silker gibi bir hareket yaptı, ben bu hareketi olumlu yanıt olarak yorumladım ve ikimiz birden her hareketimizi dikkatle izleyen Don Octavio'nun oturduğu banka doğru yürümeye başladık. Yanına geldiğimizde resmi bir tanıştırma yapmanın uygun olacağını düşündüm ve: Don Octavio Paz, damardan gerçekçi şair Ulises Lima, dedim. Bunun üzerine, Don Octavio bir yandan Lima denen adama oturması için yer gösterirken bir yandan da (sanki bu sözcükler ona bir şey hatırlatıyormuş gibi) damardan gerçekçi, damardan gerçekçi diye tekrarlıyordu. Cesárea Tinajero'nun grubunun adı değil miydi bu? dedi Don Octavio. Lima denen adam Don Octavio'nun yanına oturdu, iç çeker gibi ciğerlerinden gelen tuhaf bir ses çıkardı ve: Evet, Cesárea Tinajero'nun grubunun adı da aynıydı, dedi. Bir dakika kadar birbirlerine bakarak sustular. İçtenlikle söylemek gerekirse, dayanılmaz uzun bir dakikaydı. Uzaktan, ağaçların arasından iki serserinin çıktığını gördüm. Sanırım biraz huzursuz oldum ve nereden aklıma geldiyse Don Octavio'ya hangi grup olduğunu, böyle bir grubu tanıyıp tanımadığını sordum. Bunu sormak yerine havadan sudan da söz edebilirdim. O zaman Don Octavio o güzel gözleriyle bana baktı ve ekledi: Damardan gerçekçilerin günlerinde ben daha on yaşımdaydım, 1924 yılı filan, öyle değil mi? diye sordu Lima denen adama dönerek. Lima, evet yaklaşık 1920 yılı, dedi ama bunu öyle hüzünlü bir sesle söyledi, sesi öyle... ne bileyim öyle heyecanlı, ya da duygu doluydu ki, bir daha hiçbir zaman bu kadar hüzünlü bir ses duyamayacağımı düşündüm. Öyle sanıyorum ki biraz başım döndü. Don Octavio'nun gözleri, yabancının sesi, sabah saatleri, Hundido parkı, ki son derece bayağı bir yer, öyle değil mi? Çok kötüle-

miş bir yer. Bütün bunlar bir arada, neden bilmem beni derinden yaraladı. O günün programına bakacağımı bahane edip onları rahat konuşsunlar diye öylece bıraktım, birkaç metre uzağa, bir başka banka gittim. Giderken son kuşaklardan Meksikalı şairlerin listesini de yanıma aldım. İlk isimden sonuncuya dek tek tek baktım, Ulises Lima'nın adı yoktu sizi temin ederim. Ne kadar zaman konuştular? Olduğum yerden rahat, sakin, hoşgörülü bir sohbet olduğunu görebiliyordum. Sonra şair Ulises Lima kalktı, Don Octavio'nun elini sıktı ve gitti. Parkın çıkışlanndan birine doğru uzaklaştığını gördüm. Ağaçlıkların arasında gördüğüm serseriler şimdi üç kişi olmuşlardı ve bize doğru geliyorlardı. Hadi gidelim, Clarita, dediğini duydum Don Octavio'nun.

Ertesi gün, tahmin ettiğim gibi Hundido parkına gitmedik. Don Octavio saat onda kalktı, derginin bir sonraki sayısında basılacak olan makalesini yazdı. Zaman zaman üç günlük maceramızla ilgili başka şeyler sormak istedim, ama içimden gelen bir ses (sağduyu, evet büyük olasılıkla) beni bundan vazgeçirdi. Olanları görmüştüm, eğer ben tek tanık olarak ne olduğunu bilmiyorsam, olduğu gibi bırakmak, bilmemek daha iyiydi. Bir hafta sonra Don Octavio karısıyla birlikte Amerika Birleşik Devletleri üniversitelerinde bir dizi konferans vermek için Kuzey Amerika'ya gitti. Tabii ben onlara eşlik etmedim. O daha Meksika'ya dönmemişti, bir gün Ulises Lima'yla karşılaşmak umuduyla Hundido parkına gittim, hem gelse diye bekliyordum, hem de korkuyordum. Bu kez bir fark vardı, ortalık yerde oturmadım, ağaçların arkasına gizlendim, ama yabancıyla Don Octavio'nın ilk karşılaştıkları açık alanı çok iyi görebileceğim bir yerdeydim. Beklediğim ilk dakikalarda nabzım yüze çıkmıştı. Hava buz gibiydi, yine de yanaklarıma dokunduğumda sanki elim yanacaktı, sanki yüzüm infilak etmek üzereydi. Sonrası düş kırıklığı oldu, parktan çıkarken saat ondu. Ama bir yandan da mutlu olduğumu söyleyebilirim, neden diye sormayın çünkü nedenini söyleyemeyeceğim.

María Teresa Solsona Ribot, Jordi's Gym Jimnastik Salonu, Josep Tarradellas sokağı, Malgrat, Katalunya, Aralık 1995. Hikâye acıklı ama hatırlayınca gülmeye başlıyorum. Dairemin bir odasını kiralamam gerekiyordu. Bakmaya ilk gelen o oldu. Aslında Güney Amerikalılar bana pek sağlam gelmez, ama iyi bir insana benziyordu, kabul ettim. İki aylık kirayı peşin ödedi ve odasına kapandı. O günlerde Katalunya'da ne kadar şampiyonluk, gösteri varsa ben de oradaydım, bir de deniz kıyısındaki Malgrat turistik kompleksindeki La Sirena pubda garsonluk yapıyordum. Ne iş yaptığını sorunca yazar olduğunu söyledi, neden bilmem benim aklımdan bir gazetede çalıştığı geçti; o sıralar benim gazetecilere zaafım vardı. Böylece ona iyi davranmaya karar verdim. Evimde kalmaya başladığı ilk gece odasına gittim, kapıyı tıklattım, Pepe ve benimle Pakistanlıların barında yemek yemeye çağırdım. Biz o barda pek bir şey yemiyorduk tabii ki, bir salata ya da öyle ufak tefek şeyler, ama bar sahibi Señor John arkadaşımızdı, biraz hava atıyorduk.

O gece gazetede filan çalışmadığını, roman yazdığını öğrendim. Pepe'yi çok heyecanlandırdı bu, çünkü Pepe polisiye roman fanatiğidir, uzun uzun sohbet ettiler. O arada ben salatamın tadını çıkarıyor, konuşurlarken onları izliyor, Pepe'yi dinliyor, yabancının kişiliğini çözmeye çalışıyordum. İştahla yiyordu, ilk bakışta iyi terbiye görmüş bir hali vardı. Sonra, inceledikçe başka şeyler de ortaya çıkmaya başladı, hani şu deniz kıyısında yaklaşıp kaçıveren balıklar gibi. Hani su beline dek gelir, sen de içinde karanlık (sudan daha karanlık) bir şeyler görürsün, bacaklarının arasından çabucak kaçıverirler, öyle işte.

Ertesi gün Pepe Mister Olimpia Catalán yarışmalarına katılmak için Barselona'ya gitti ve bir daha dönmedi. O sabah erkenden ben egzersizlerimi yaparken salonda karşılaştık. Her gün egzersiz yaparım. Yazları sabah erkenden, çünkü sonra vaktim olmuyor. Günü en iyi biçimde kullanmalıyım. Evet, salonda yere uzanmış mekik çekiyordum, kapıda belirdi. Günaydın Teresa, dedi ve banyoya gitti. Öyle sanıyorum ki ben doğru dürüst yanıt bile vermedim, bir şeyler homurdandım, egzersiz yaparken araya girilmesine alışık değilim. Sonra yeniden ayak seslerini duydum, banyonun kapısı kapandı, mutfağın kapısı açıldı, az sonra da bana çay içmek istiyor muyum

diye sorduğunu duydum. Evet diye yanıtladım, bir süre birbirimize bakakaldık. Bana sanki ömründe hiç benim gibi bir kadın görmemiş gibi bakıyordu. Biraz egzersiz yapmak ister misin? dedim. Bir şey söylemiş olmak için söyledim tabii ki. Yüzü kötü görünüyordu, erkenden sigara içmeye başlamıştı. Beklediğim gibi yanıtı hayır oldu. İnsanlar ancak hastaneye yattıklarında sağlıklarıyla ilgilenmeye başlıyorlar. Çay fincanını masanın üzerine bırakıp odasına kapandı. Kısa bir süre sonra yazı makinesinin tuşlarının çıkardığı sesi duydum. O gün bir daha birbirimizi görmedik. Ertesi sabah altı gibi yeniden salonda göründü, kahvaltı hazırlayayım, dedi. Ben o saatte hiçbir şey yiyip içmem. Bilmiyorum, herhalde hayır demeye utandım, çay içmeyi kabul ettim ve mutfak dolaplarının birinden birer kutu Amino Ultra ile Burner çıkarmasını istedim, bir gece önce içmeyi unutmuştum. Ne bakıyorsun, benim gibi bir hatun görmedin mi hiç? dedim. Hayır, hiç görmedim, dedi. Çok içtendi, ama öyle bir içtenlikti ki bu, kırıcı mı pohpohlayıcı mı, bilemiyordun.

Öğleden sonra vardiyam bitince onu aradım, çıkıp bir tur atalım, dedim. Evde kalıp çalışmak istediğini söyledi. Bir kadeh bir şey içmeye davet ediyorum seni, dedim. Teşekkür etti ama istemediğini söyledi. Ertesi sabah birlikte kahvaltı ettik. Egzersizlerimi yapıyordum, saat sekize çeyrek vardı, ortalıklarda görünmüyordu, nereye gitti diye sormaya başlamıştım içimden. Egzersiz yaparken genellikle düşüncelerimi serbest bırakırım, istedikleri gibi yayılsınlar. İlk başta işimi, yarışlarımı düşünürüm, ama sonra kafam serbestçe işlemeye başlar, çocukluğumu düşünürken bir yıl sonra ne yapacağıma geçebilirim örneğin. O sabah Manoli Salabert'i düşünüyordum, hangi yarışmaya girse kazanıyordu. Kendi kendime, Manoli bunu nasıl beceriyor acaba diye soruyordum ki odasının kapısı açıldı; hemen ardından çay istiyor musun dediğini duydum. İstiyorum elbette, dedim. Çayı getirince kalkıp masaya, karşısına oturdum. O sabah, dokuz buçuğa kadar iki saat konuştuk. Dokuz buçukta koşa koşa La Sirena'ya girmem gerekiyordu, çünkü yönetici arkadaşımdı ve temizlikçi kadınlarla bir işi görüşmemi istemişti benden. Bir sürü şey konuştuk. Tam olarak ne yaptığını sordum. Kitap yazdığını söyledi. Bir aşk romanı mı, diye sordum. Ne yanıt vereceğini bilemedi. Yeniden sordum, bilmiyorum dedi. Sen bil-

mezsen kim bilir abi, dedim. Ya da belki bunu o akşam, daha bir samimileştikten sonra söylemişimdir. Her neyse, aşk benim en sevdiğim konulardan biridir. Ben evden çıkana dek aşktan söz ettik. Aşk konusunda çok şey anlatabileceğimi söyledim ona. Girona bölgesi kültürfizik şampiyonu Nani'yle ilişkim olmuştu. Bu deneyimden sonra kendimi bu konuda üniversitede ders verebilecek kapasitede hissediyordum. Nani'yle çıkmayalı ne kadar zaman olduğunu sordu. Yaklaşık dört ay oluyor, dedim. O mu seni bıraktı? diye sordu. Evet, o bıraktı, diye itiraf ettim. Ama şimdi sen de Pepe'yle çıkıyorsun, dedi. Pepe'nin çok iyi bir insan olduğunu, Tanrı'nın bir armağanı olduğunu, karıncayı bile incitmeyeceğini, ama aynı şey olmadığını anlattım. Arturo'nun bir alışkanlığı vardı, iyi mi kötü mü bilmiyorum. Dinliyordu ama taraf tutmuyordu. Benim düşündüğümün tersi de olsa insanların fikirlerini söylemesi hoşuma gider. Bir akşamüstü onu La Sirena'ya davet ettim. İçmediğini, bu yüzden puba gitmenin bir anlamı olmadığını söyledi. Sana bir bitki çayı yaparım, dedim. Gelmedi, ben de bir daha davet etmedim. Konukseverimdir, sempatiğimdir ama ısrarı sevmem.

Kısa bir süre sonra bir gün kendiliğinden çıkageldi, papatya çayını ellerimle hazırladım. O günden sonra her gün gelmeye başladı. Rosita, öteki garson kız, aramızda bir ilişki olduğunu düşündü. Bana söyleyince güldüm. Sonra düşündüm, düşündükçe daha çok gülmem geldi. Arturo'yla benim aramda nasıl bir ilişki olabilirdi ki? Daha sonra hiçbir neden olmadan yeniden düşündüm; arkadaşı olmak *istediğimi* anladım. O güne dek ben sadece iki Güney Amerikalı tanımıştım, ikisi de çok sevimsizdi, yeni bir deneyim istemiyordum. Hele bir roman yazarıyla, hiç mi hiç. O da Güney Amerikalı'ydı, yazardı, ama yine de arkadaş olmak istediğimi fark ettim. Ayrıca evi bir yabancıyla paylaşmaktansa bir arkadaşla paylaşmak daha iyidir. Ama arkadaş olmak istemem pratik nedenlerden dolayı değildi. Ben sadece arkadaş olmak istiyordum, o kadar. Onun da birine gereksinimi vardı, bunu hemen anlamıştım. Bir sabah kendisi hakkında bir şeyler anlatmasını istedim ondan. Hep ben konuşuyordum. O gün hiçbir şey anlatmadı ama ne istersem sormamı söyledi. Malgrat yakınlarında yaşadığını, orada oturduğu evden kısa bir süre önce ayrıldığını öğrendim. Nedenini söylemedi. Karısından bo-

şandığını, bir oğlu olduğunu öğrendim. Oğlu Arenys de Mar'da oturuyordu. Haftada bir gün, cumartesileri, görmeye gidiyordu. Bazen aynı trene biniyorduk. Ben Pepe'yi, Muscle Jimnastik Salonu'ndan arkadaşları görmeye Barselona'ya gidiyordum, o da Arenys'e oğlunu görmeye gidiyordu. Bir akşam, La Sirena'da bitki çayını içerken kaç yaşında olduğunu sordum. Kırk yaşının üzerinde olduğunu söyledi, ama göstermiyordu, ben en çok otuz beş derdim, kendisine de öyle dedim. Sonra da o bana sormadan yaşımı söyledim. Otuz beş. Gülümsedi, hiç mi hiç hoşlanmadığım bir gülümsemeydi. İlgisizlik anlatan kompleksli bir gülümseme. Kısacası hoşuma gitmeyen bir gülümseme. Ben mücadeleciyimdir. Yaşamın olumlu yanını görmeye çalışırım. Her şeyin kötü, kaçınılmaz olması gerekmez. O akşam, o gülümsemeden sonra dedim ki: O kadar istediğim halde neden bir çocuğum yok bilmiyorum, hiç evlenmedim, param da yok, görünen köy kılavuz istemez. Ama gene de hayat güzel, hoş olabilir, insan hayatta mutlu olmaya çalışmalı. Bütün bunları neden söyledim bilmiyorum. Hemen pişman oldum. O tabii ki, aptal aptal doğru, doğru dedi durdu. Ne olursa olsun konuşuyorduk işte. Ve her gün daha uzun uzun konuşuyorduk. Sabahları kahvaltı boyunca, akşamları, iş gününü tamamlayıp La Sirena'ya gelince. Bazen de gün içinde çalışmasına ara verince. Anladığım kadarıyla yazarlar sürekli çalışıyorlar, uykumun arasında sabaha karşı dörtte yazı makinesinin sesini duyduğumu anımsıyorum. Bir keresinde beni halter kaldırırken görünce neden bu sporu seçtiğimi sordu. Çünkü seviyorum, dedim. Ne zamandır? diye sordu. On beş yaşımdan beri, dedim. Beğenmiyor musun? Kadınca bulmuyor musun? Sana normal gelmiyor mu? Onun için değil, ama senin gibi kızların sayısı çok değil. Hey yarabbi! Bazen gerçekten sabrımı taşırıyordu. Ben kız değilim, kadınım, demeliydim, ama böyle demek yerine bu sporda kadın sayısı her gün artıyor dedim. Sonra neden bilmem Pepe'nin iki yaz önce bana Gramanet'te bir diskotekte gösteri yapmamı önerdiğini anlattım. Hepimize artistik adlar taktılar. Bana Samsona adını verdiler. Go-go girls'ün gösterisinde figürler yapacaktım, bir de ağırlık kaldıracaktım. Hepsi bu kadar. Ama koydukları adı beğenmedim. Ben Samsona filan değilim, Teresa Solsona Ribot'um, dedim. Ama iyi bir fırsattı, hem de fena para vermiyorlar-

dı, her an özel dergilerde modellik yapacak bir kız arayan biri gelebilir, diyordu Pepe. Sonunda kimse gelmedi, geldiyse de benim haberim olmadı. Yine de bir işti işte, ben de işimi yaptım. Nesini beğenmiyordun işin? diye sordu. Biraz düşündüm, bana taktıkları adı beğenmiyordum, dedim. Artistik adlara karşı olduğum için değil, ama birine artistik bir ad konacaksa seçme hakkı kendisinin olmalı. Ben asla Samsona adını seçmezdim. Kendimi kadın Samson olarak görmüyorum. Rüküş, aşağılayıcı bir ad, neyse, ben bu adı seçmezdim. Hangi adı seçerdin? diye sordu. Kim, dedim. Kim Bassinger'den mi? dedi. Bunu diyeceğini biliyordum. Hayır, Kim Chizevsky'den. Kim Chizevsky de kimmiş? Kim olacak, bu spor dalında bir şampiyon.

O akşam Arturo'ya Kim Chizevsky'nin, Lenda Murray'ın –ki çok mükemmel bir sporcudur–, Sue Price'ın, Laura Creavalle'nin, Debbie Muggli'nin, Michele Ralabate'nin, Natalia Mumikoviene'nin resimlerinin olduğu bir albüm gösterdim, sonra Malgrat'ta dolaşmaya çıktık. Bir arabamız olmaması ne kötü, olsa başka bir yere giderdik, Lloret'te bir diskoteğe giderdik örneğin. Lloret'te çok insan tanıyorum, aslında birçok yerde tanıdıklarım var. Ona daha önce de söylemiştim sosyal ilişkilerimin iyi olduğunu. Mutlu olmaya hazırım, dedim. İnsan nasıl mutlu olur? İnsanlar arasında olunca, dedim. Neyse, işte böyle yavaş yavaş arkadaş olduk. Evet doğru sözcük bu: Arkadaş. Birbirimize saygımız vardı, herkes istediği gibi yaşıyordu, ama her gün sohbetlerimiz koyulaşıyordu. Yani bu ikili konuşmalar bir alışkanlık haline geliyordu. Neden bilmem, genellikle hep ben başlıyordum, belki o yazar olduğu için. Sonra, o devam ediyordu, demokratik sıralama. Birçok şey öğrendim. Karısı onu bırakmıştı, oğluna tapıyordu, bir zamanlar pek çok arkadaşı varmış, ama artık hemen hiç arkadaşı kalmamış. Bir gece Endülüs'te bir hatunla kötü bir deneyimi olduğunu anlattı. Sabırla dinledim, sonra hayat uzun, dünya kadın dolu, dedim. İlk anlaşmazlığımız bu dediğim yüzünden çıktı. Onun için çok kadın olmadığını söyledi ve bir şiir okudu. Not defterime yazmasını rica ettim, ezberlemek için. Bir Fransızın şiiriydi. Özetle şöyle diyordu: Ten hüzünlüdür ve o, yani şiiri yazan şair, bütün kitapları okumuştu. Ne düşüneceğimi bilemiyorum, ben çok az kitap okudum, dedim, ama

bana öyle geliyor ki bir kişi ne kadar çok okursa okusun dünyanın bütün kitaplarını okuyamaz, çünkü herhalde sayıları pek çoktur. Yani iyisi, kötüsü, bütün kitapları demek istemiyorum, sadece iyi kitapları kastediyorum. Onlar da yığınladır! Günün yirmi dört saatini okumakla geçirsen gene bitmez! Bir de kötüler var ki onların sayısı iyilerden de çoktur, dünyadaki her şeyde olduğu gibi, ancak bazı kitaplar okunmaya değerdir, dedim. Sonra "hüzünlü ten"i konuştuk. Bununla ne demek istiyor? Dünyanın bütün kadınlarıyla cinsel ilişkide mi bulunmuş? Dünyadaki bütün kitapları okuduğu gibi bütün kadınlarla da yatmış mı? Özür dilerim Arturo ama bu şiir otantik bir zırvalık. Söylediklerinin ikisi de imkânsız. Gülmeye başladı, benimle konuşmaktan hoşlandığı belliydi. Hayır, mümkün değil, bunu yazan bir hayalet, dedim. Kesin çok az hatunla yatmıştır. Eminim, çok kitap da okumamıştır. Birkaç doğrunun daha altını çizmek isterdim, ama ikide birde bardan uzaklaşıp müşterilere hizmet etmem gerekiyordu, lafın neresinde kaldığımı, ne dediğimi unutuyordum. Arturo bir taburede oturuyordu, barın arkasından çıkınca sırtını ve ensesini görebiliyordum, zavallıcık, bazen de barın arkasındaki raflarda şişelere yansıyan yüzünü görebiliyordum. Sonra saatim dolunca, o gece işim üçte bitiriyordu, yürüyerek eve gittik. Bir ara, kıyı yolundaki *after*'lardan birine girmeyi teklif ettim, ama uykusu olduğunu söyledi. Eve döndük.

Ne tuhaf, o geceden sonra şiiri unutamadım, sürekli değil ama sık sık düşünüyordum. Hâlâ saçma geliyordu ama aklımdan çıkaramıyordum bir türlü. Arturo'nun La Sirena'ya gelmediği bir gece Barselona'ya gittim. Bazen oluyor böyle, ne yaptığımı bilmiyorum. Ertesi gün, sabah onda, berbat bir halde döndüm. Eve geldiğimde Arturo odasına kapanmıştı. Odama girip yattım, daktilosundan gelen tuş seslerini dinleyerek uyudum. Öğlen odamın kapısını tıklattı, ben ses çıkarmayınca odama girdi, iyi misin diye sordu. Bugün çalışmaya gitmiyor musun? Sana bir çay yapayım, dedi. Çayı getirmeden kalktım, giyindim, güneş gözlüklerimi taktım ve salona gittim. Yanağımda hiçbir şekilde gizleyemeyeceğim bir morartı vardı, sormasını bekledim. Ama hiçbir şey sormadı. O gün La Sirena'dan kovulmamam bir mucizeydi. Akşam arkadaşlarla bir yere gidip bir şeyler içmek istedim, Arturo da bana eşlik etti, Paseo Marítimo'da

bir puba gittik. Arkadaşlara rastladım, eğlenceye Blanes'te ve Lloret'te devam ettik. Gecenin bir ânında Arturo'ya saçmalıkları bırakıp, zamanını gerçekten istediği şeye vermesini söyledim. En çok sevdiğin oğlun ve romanınsa zamanını onlara ada,,dedim. Oğlundan söz etmekten hem hoşlanıyor hem hoşlanmıyordu. Bana çocuğun resmini gösterdi, beş yaşlarındaydı, tıpatıp babasına benziyordu. Ne kadar şanslısın aptal herif, dedim. Evet, çok şanslıyım, dedi. Öyleyse niye gitmek istiyorsun? Neden sağlığınla oynuyorsun, iyi olmadığını bile bile, ha? Neden kendini işine verip oğlunla mutlu yaşamıyorsun, seni gerçekten sevecek bir kadın aramıyorsun? Çok tuhaf, sarhoş değildi, ama sarhoşmuş gibi davranıyordu. Başkalarının sarhoşluklarını bedenselleştirdiğini söyledi. Ya da ben öyle sarhoştum ki sarhoş olanla olmayanı ayırt edemiyordum.

Eskiden sarhoş olur muydun? diye sordum bir sabah. Elbette, herkes gibi, gerçi genellikle olmamayı yeğlerdim, dedi. Gözümün önüne getirebiliyorum, dedim.

Bir akşam içkiyi fazla kaçıran bir herifle dalaştım. Olay La Sirena'da oldu. Herif bana hakaret etti. Ben de çık dışarı, o söylediğini tekrar et bakayım, dedim. Herifin yalnız olmadığını fark etmemiştim. Bir gün bu ataklıklar yüzünden başıma bir iş gelecek. Adam peşimden pubdan çıktı, bir hareketle yere vurdum. Arkadaşları korumak istediler, ama La Sirena'nın yöneticisiyle Arturo tuttular adamları. O âna dek ben hiçbir şeyin ayırdında değildim, ama Arturo'yla La Sirena'nın yöneticisini görünce nasıl oldu bilmiyorum, kendimi özgür hissettim; aynı zamanda sevildiğimi, korunduğumu, birilerinin gözünde bir değerim olduğunu hissettim, bu da beni sevindirdi. Ne tuhaftır, aynı gece, olaydan bir süre sonra Pepe çıkageldi. Saat beşte sevişmeye başladık, bu da gecenin en güzel ânıydı, eksiksiz bir mutluluk. Yataktayken gözlerimi kapayıp o gece olanları düşündüm, bütün o şiddet olaylarını ve sonraki güzellikleri, güzelliklerin nasıl şiddete üstün geldiğini ve bunun şiddete gerek kalmadan böyle olduğunu düşündüm. Bunları düşünüyordum ve Pepe' nin kulağına başka şeyler fısıldıyordum. Birden, pat diye Arturo'yu düşünmeye başladım, daktilosunun sesini *duydum*. Onu da güzel hayallerime katmak yerine, "Arturo da iyi" demek yerine, "hepimiz iyiyiz", "gezegenimiz zaman denizinde yoluna devam edi-

yor" demek yerine, dediğim gibi böyle yapmak yerine, ev arkadaşımı, onun ruh halini düşünüyordum ve kendi kendime söz verdim, ona yardım edeceğim. Ertesi sabah, Pepe ile kas egzersizleri yapıyorduk, Arturo da her zaman oturduğu yerden bizi seyrediyordu, birden saldırıya geçtim. O gün ona neler söyledim bilmiyorum. Belki de bir güncük tatil yapmasını, nasıl olsa kendi kendisinin patronu olduğunu, gidip oğluyla gezmesini söylemişimdir. Eğer böyle demişsem, herhalde öyle çok ısrar ettim ki Arturo razı oldu. Pepe onunla gelmesini, onu Arenys'te bırakabileceğini söyledi.

Arturo o gece La Sirena'ya gelmedi.

Eve saat üçte dönerken Paseo Marítimo'daki telefon kabinlerinden birinde buldum Arturo'yu. Uzaktan gördüm. Sarhoş bir turist grubu yandaki kabinin çevresinde dönüp duruyordu, anlaşılan o telefon bozuktu. Yolun kenarında park etmiş bir araba duruyordu, kapılarını açmışlar, müziğin sesini iyice yükseltmişlerdi. Yaklaştıkça (yanımda Cristina vardı) Arturo'nun silueti daha netleşiyordu. Yüzünü görmeden çok önce (bana arkası dönüktü, kabine dayanmıştı) ağladığını, ya da ağlamak üzere olduğunu anladım. İçkiyi fazla kaçırmış olabilir miydi? Uyuşturucu mu almıştı? Adımlarımı sıklaştırarak yaklaşırken bu sorular geçti aklımdan, Cristina'yı arkada bırakmış neredeyse yanına gelmiştim. Tam o anda, aynasızların meraklı bakışları arasında belki de Arturo değildir diye düşündüm. Üzerinde hiç görmediğim Hawaililerin o rengârenk gömleklerinden biri vardı. Omzuna dokundum. Arturo, bu gece Arenys'te kalırsın diye düşünmüştüm, dedim. Döndü ve merhaba dedi. Sonra telefonu kapattı, benimle ve o arada yanımıza gelen Cristina ile konuşmaya başladı. Paraları telefonun altındaki delikten almamış olduğunu fark ettim. Bin beş yüz pesetadan fazla para vardı. O gece yalnız kalınca Arenys'te günün nasıl geçti, diye sordum. İyi gittiğini söyledi. Eski karısı bir Bask'la birlikteymiş, mutlu görünüyormuş, oğlu da iyiymiş. Başka? dedim. Hepsi bu kadar, dedi. Kime telefon ediyordun? Arturo baktı ve gülümsedi. Endülüslü kaltağa mı? Beynini kemiren salağa mı? Evet, dedi. Peki, konuştun mu? Çok az, İngilizler bağırıp duruyorlardı, rahat konuşulmuyordu. Konuşmuyorduysan ne halt etmeye duruyordun içerde? Omuz silkti, biraz düşündükten sonra, yeniden aramaya hazırlandığını söyledi.

Buradan ara, dedim. Olmaz, uzun konuşuyorum, telefon parası çok gelir. Sen kendi telefonlarını ödersin, ben de benimkini, dedim. Hayır, fatura geldiğinde ben Afrika'da olacağım, dedi. Aman Tanrım, ne salaksın, hadi et telefonunu rahat rahat, ben bir duş alacağım, bitirince haber verirsin.

Uzun uzun yıkandığımı, sonra bütün vücudumu kremlediğimi, hatta aynanın önünde egzersiz yapacak zamanım bile olduğunu hatırlıyorum. Banyodan çıktığımda Arturo'yu önünde bir papatya çayıyla masada oturur buldum, benim için de, soğumaması için üstü bir tabakla kapanmış, bir fincan sütlü çay vardı masada. Telefon ettin mi? Evet, dedi. Ne oldu? Telefonu kapattı. Kaybeden o olur, dedim. Bir of çekti. Konuyu değiştirmek için kitabını sordum. İyi, dedi. Bana gösterir misin? Odana girip bakmama izin verir misin? Yüzüme baktı ve olur dedi. Odası temiz değildi, ama kirli de değildi. Yatağı düzeltilmemişti, giysiler yere atılmış, kitaplar sağa sola dağılmıştı. Biraz benim odam gibi. Pencerenin önünde, küçük bir masanın üzerine yerleştirmişti yazı makinesini. Oturup kâğıtlarına bakmaya başladım. Tabii hiçbir şey anlamadım, zaten anlayabileceğimi düşünmüyordum. Yaşamın gizeminin kitaplarda olmadığını biliyorum. Ama okumanın gerekli olduğunu da biliyorum, bu konuda ikimiz de aynı fikirdeydik. Okumak öğreticidir, bazen de avutucu. Arturo kitap okuyordu, ben *Muscle Mag*, *Muscle & Fitness*, *Bodyfitness* gibi dergiler okuyordum. Sonra o büyük aşkını konuşmaya başladık. Dalga geçmek için böyle diyordum. Yıllar önce tanıdığı bir hatun. Tanıdığında kız on sekiz yaşındaymış, kısa bir süre önce yeniden karşılaşmışlar. Katalunya'ya dönüşünde hep sorunlar yaşamış. İlk seferinde tren neredeyse raydan çıkıyormuş. İkinci dönüşünde hastaymış, kırk derece ateşle paltosunu çıkarmadan, battaniyelere sarınmış, ter içinde, kuşette yatarak yolculuk etmiş. Sen o kadar hastayken o hatun senin trene yalnız binmene nasıl izin verdi? dedim, odasındaki eşyaları incelerken. Ne kadar az eşyası vardı. Bu hatun seni sevmiyor, Arturo, diye geçirdim içimden. Unut onu, dedim. Oğlumu görmeye gitmem gerekiyordu, dedi. Oğlunu tanımak isterim, dedim. Resmini gösterdim ya, dedi. Anlamıyorum, dedim. Neyi anlamıyorsun? Hasta bir arkadaşımın, artık sevmesem bile, kırk derece ateşle yalnız başına trene binmesine asla

razı olmazdım. Önce ona bakar, iyileştirir, hiç değilse biraz daha sağlığına kavuşmasını sağlar ondan sonra bırakırdım gitsin, dedim. Bazen pişmanlık duyuyorum, diye geçirdim aklımdan, ama tuhaf olan neden, pişmanlık duyacak ne yaptım, bilmiyorum. Sen iyi bir insansın, dedi Arturo. Tamam da, sen kötülerden mi hoşlanıyorsun? dedim. İlk seferinde benimle gelmeye korktu, daha on sekiz yaşındaydı. Devam etme, beni kızdıracaksın. Bu hatun korkağın biri, dedim ve sen de budalasın, diye geçirdim içimden. Neden bu kadar melodramatiksin? Seviyordum onu, dedi. Dur! Bu budalalıklarını daha fazla duymak istemiyorum. O akşam yeniden Endülüs kaltağından ve oğlundan söz ettik. Paran mı yok? Paran olmadığı için mi gidiyorsun? Yeterince para kazanamıyor musun? diye bir sürü soru sıraladım. Ben sana borç verebilirim, dedim. Bu ayın kirasını ödeme, hatta gelecek ayınkini de ödeme. Yeteri kadar paran olana dek kira verme. İlaçlarını alacak paran var mı? Doktora gidiyor musun? Oğluna oyuncak alacak paran var mı? Sana borç verebilirim. Oyuncakçı dükkânında çalışan bir arkadaşım var. Gezici bir sağlık ocağında çalışan bir arkadaşım var. Her şey için bir çözüm bulunur.

Ertesi sabah bana Endülüslü hatunu yeni baştan anlattı. Galiba uyumamıştı. Son gönül hikâyem bu, dedi. Neden son hikâyen olacakmış? Öldün mü ki? Bazen bütün sinirlerimi ayağa kaldırıyorsun Arturo, dedim.

Endülüslü hatunun hikâyesi çok basit. Arturo onu kız on sekiz yaşındayken tanımış. Bunu biliyordum. Sonra kız bir mektupla ilişkiyi bitirmiş. Arturo'da bu, sanki ilişki hiç bitmemiş gibi tuhaf bir his bırakmış. Zaman zaman telefon ediyormuş. Aradan yıllar geçmiş. Her ikisi de hayatlarını yeniden düzenlemişler. Arturo başka bir kadın tanımış ve sevmiş, evlenmişler, çocukları olmuş, ayrılmışlar. Sonra hastalanmış. Ölümlerden dönmüş: Birkaç pankreas krizi, karaciğer haşat, kolonda ülser. Bir gün Endülüslü hatuna telefon etmiş. Uzun süredir telefon etmiyormuş, belki de o gün çok hasta olduğu ve kendini kötü hissettiği için telefon etmiş. Hatunu o telefon numarasında bulamamış, aradan çok zaman geçmişmiş, araştırması gerekmiş. Yeni telefon numarasını çok geçmeden bulmuş ve konuşabilmiş. O domuz da Arturo'nun durumuna benzer bir durumdaymış. Diyalog yeniden başlamış. Sanki aradan onca za-

man geçmemiş gibi. Arturo güneye gitmiş. Nekahet dönemindeymiş, ama gidip kadını görmeye karar vermiş. Onun durumu da Arturo'dan iyi değilmiş. Fiziksel ağrısı sızısı yokmuş, ama psikolojik sorunları varmış. Hatun delirdiğini düşünüyormuş, her yanda fareler görüyormuş, evinin duvarlarında farelerin ayak seslerini duyuyormuş, uyuyamıyormuş, sokağa çıkmaktan nefret ediyormuş. O da kocasından ayrılmışmış. O da felaket bir evlilik yaşamış, korkunç gönül ilişkileri olmuş. Birbirlerine bir hafta dayanmışlar. Katalunya'ya dönerken tren neredeyse raydan çıkıyormuş. Arturo'nun dediğine göre makinist treni bir tarlanın ortasında durdurabilmiş, kontrol memurları inip bütün treni incelemişler ve sonunda trenin tabanının düşecek duruma geldiğini görmüşler. Doğrusu ben nasıl daha önce görmediklerini anlayamıyorum. Ya Arturo anlatamadı, ya da bütün tren çalışanları sarhoştu. Kontrol edenlere eşlik eden tek yolcu kendisiymiş, öyle dedi. Belki de kontrol memurları trenin karnından düşen parçayı ararken delirmeye başlamıştır, kaçmayı o zaman planlamıştır. Ama arkadan daha kötü şeyler geliyor: Katalunya'ya varışının beşinci gününde Endülüs'e dönmeyi düşünmeye başlamış, ya da dönmekten başka seçeneği olmadığını düşünmüş. Bu sürede her gün Endülüslü'yle günde en az bir kere, hatta bazen yedi kere filan konuşuyormuş. Genellikle tartışıyorlarmış. Bazen de birbirlerini çok özlediklerini söylüyorlarmış. Dünya kadar telefon parası vermiş. Sonunda, bir hafta bile dolmadan trene atlayıp Endülüslü'nün yanına dönmüş. Arturo ne kadar hoş göstermeye çalışırsa çalışsın, bu kez de beraberlikleri birinci gidişindeki kadar, hatta daha da kötü geçmiş. Tek emin olduğu şey Endülüs kaltağına âşık olduğuymuş. Yeniden hastalanmış, ya da Endülüslü onu kovmuş; o da Katalunya'ya dönmüş. Belki de artık dayanamadığı için dönmeye karar vermiştir, her neyse, kesin olan şu ki çok hastaymış, hatun bunu kırk derece ateşle trene bindirip göndermiş. Ben asla böyle bir şey yapmazdım Arturo. Hiç düşmanım yok ama düşmanıma bile yapmazdım, dedim. Ayrılmamız gerekiyordu, birbirimizi yiyip bitiriyorduk, dedi. Kurtlar gibi, bu hatun seni hiç sevmemiş, dedim. O hatunun bir tahtası eksik, bu sana hoş gelebilir, ama sevmek, gerçekten sevmek denir ya, o kız seni hiç sevmemiş. Ertesi gün La Sirena'da konuşurken, Senin için önemli olan oğlun ve sağ-

lığın olmalı, dedim. Oğlunla ilgilen, sağlığına dikkat et abi, bırak artık bu hikâyeleri. O denli akıllı bir adamın böyle aptallık etmesi imkânsız gibi geliyor insana.

Sonra bir kültürfizik şampiyonasına katıldım. Bisbal'de, pek önemli olmayan bir şampiyonaydı. İkinci oldum ve çok sevindim. Şampiyonanın yapıldığı diskotekte kapıcılık yapan ve daha önce bir süre kültürfizik yapmış Juanma Pacheco diye birisiyle beraber oldum. Malgrat'a döndüğümde Arturo yoktu. Kapısının üzerine raptiyelediği notta üç gün evde olmayacağını yazmıştı. Nereye gittiğini söylemiyordu ama oğlunu görmeye gitmiş olacağını düşündüm. Daha sonra iyice düşününce oğlunu görmek için üç gün uzaklaşmasına gerek olmadığını fark ettim. Dört gün sonra döndüğünde onu hiç görmediğim kadar mutluydu. Nereye gittiğini sormak istemedim, o da söylemedi. Sadece bir akşam La Sirena'ya geldi; her zaman yaptığımız gibi konuşmaya başladık. Bar kapanana kadar pubda kaldı, sonra yürüyerek eve gittik. Ben konuşmak istiyordum, bir arkadaşların barına gitmeyi teklif ettim, ama o eve dönmeyi tercih etti. Eve varmak için acele etmedik. O saatte Paseo Marítimo'da kimse olmaz, denizden gelen esinti ve hâlâ açık olan barlardan gelen müzik sesiyle yürümek hoştur. Benim canım konuşmak istiyordu, Juanma Pacheco'yu anlattım. Hikâyeyi bitirince ne düşündüğünü sordum. Sempatik bir adı var, dedi. Aslında adı Juan Manuel, dedim. Tahmin ettim, dedi. Galiba âşık oldum, dedim. Bir sigara yaktı ve bir banka oturdu. Ben de yanına oturdum, anlatmayı sürdürdüm. O anda Arturo'nun bütün çılgınlıklarını, eski çılgınlıkları ve yapmak üzere olduğu çılgınlıkları anladığımı düşünüyordum. O gece denize bakarken ben de isterdim Afrika'ya gitmeyi. Uzaktan ışıklar ve tekneler görünüyordu, her şeyi yapabileceğimi hissediyordum, özellikle de uzaklara kaçmayı. Fırtına çıksın isterdim, dedim. Fazla ısrar etme, her an yağmur başlayabilir. Güldüm. Neler yaptın bu dört günde? dedim. Hiç, düşündüm, sinemaya gittim. Hangi filmleri gördün? *Cinnet,* dedi. Ne korkunç filmdi o, yıllar önce görmüştüm, kaç gece uyuyamadım. Ben de görmüştüm yıllar önce ve bütün bir gece uyuyamamıştım, dedi Arturo. Olağanüstü bir film, dedim. İyi film, dedi. Bir süre denize bakarak sessiz kaldık. Torrance'nin yazdığı romanı anımsıyor musun? dedi. Hangi Torrance? Fil-

min kötü kahramanı, Jack Nicholson, dedi. Ha, evet, bir roman yazıyordu o orospu çocuğu. Doğrusunu söylemek gerekirse filmi çok iyi hatırlamıyorum. Beş yüz sayfadan fazla, dedi Arturo ve kıyıya doğru tükürdü. Daha önce tükürdüğünü görmemiştim hiç. Özür dilerim, midem kötü, dedi. Rahatına bak, dedim. Beş yüz sayfa yazmıştı ve sonsuza dek tek bir cümleyi tekrarlamıştı, büyük harflerle, küçük harflerle, iki sütun olarak, altını çizerek, ama hep aynı cümle, bütün kitap bu cümle. Hangi cümleydi, anımsamıyor musun? Hayır, anımsamıyorum, felaket bir belleğim var, sadece baltayı hatırlıyorum, bir de çocukla annesinin filmin sonunda kurtulduklarını. Ne diyordu bu cümle? Zorla güzellik olmaz, dedi, cümle buymuş. Delirmiş bu, dedim ve denize bakmayı bırakıp yanımda oturan Arturo'nun yüzüne baktım, yıkılmak üzereydi. Belki de iyi bir romandı, dedi. Korkutma beni, tek bir cümlenin tekrarlandığı bir roman nasıl iyi bir roman olur? Okura saygısızlık, hayat şu haliyle zaten yeteri kadar boktan, bir de bir kitap alacaksın ve baştan sona bir tek "zorla güzellik olmaz" lafı tekrarlanacak. Benim viski yerine çay vermem gibi bir şey, dolandırıcılık, saygısızlık. Sence öyle değil mi? Pratik mantığın beni şaşırtıyor, Teresa, dedi. Sonra da sordu: Yazdıklarıma göz attın mı hiç? Senin odana yalnızca davet edersen giriyorum, diye yalan söyledim. Sonra da bana bir rüyasını anlattı. Belki de o gece anlatmamıştır, ertesi sabah ben egzersizlerimi yaparken anlatmıştır. Masaya oturmuş bir yandan papatya çayını içerken bir yandan da beni seyrederken anlatmıştır.

Rüya bana hoş geldi, bu yüzden anımsıyorum. Arturo bir Arap çocuğuymuş. Çocuk deniz aşırı telefon kablosu döşemek için kardeşinin elinden tutarak bir Endonezya temsilciliğine gidiyor. Bunları iki polis karşılıyor. Arturo'nun giysileri Arap giysileri. Rüyada on iki yaşlarında olmalı, kardeşi de altı-yedi yaşında. Annesi yüksek bir yerlerden onlara bakıyor. Ama sonra annesi görünmez oluyor. Arturo ile kardeşi yalnız kalıyorlar; ikisinin de belinde Arapların kullandığı o kalın, kısa, ucu kıvrık bıçaklardan var. Yanlarında bir de koyu, kirli yeşilimsi sıvı dolu bir fıçı var. Beklerlerken kardeşi kablonun kaç metre uzunlukta olduğunu soruyor. Arturo: Metre mi? Metre olur mu kilometre! diyor. Polislerin kulübesi deniz kenarında. Beklerlerken bir başka Arap, bu yetişkin birisi, sırada

önlerine geçiyor. İlk anda Arturo'nun içinden Araba sövmek, saygısızlığını yüzüne vurmak geliyor ve eliyle bıçağının yerinde olup olmadığını kontrol ediyor, ama sonra hemen vazgeçiyor, çünkü Arap polislere ve bütün dinleyenlere bir hikâye anlatmaya başlıyor. Arabın anlattığı hikâye Sicilya'da bir eğlencede geçiyor. Arturo ile kardeşi hikâyeyi dinleyince çok mutlu oluyorlar, sevinçten uçuyorlar, Arabın anlattığı sanki bir şiir. Hikâye şöyleymiş: Sicilya'da kumdan bir buzul var. Belli bir uzaklıktan iki kişi dışında şaşkın bir seyirci grubu buzula bakıyor. O iki kişiden birincisi buzulun *aslı olduğu* tepeye tırmanıyor. İkincisi aşağıda kalıp bekliyor. Yukarı çıkan buzulun üst kısmında dans eder, ayaklarını yere vurarak tepinir gibi hareketler yapıyor, buzul parçalanmaya başlıyor, büyük kum kitleleri yuvarlanarak aşağıdakine doğru kaymaya başlıyor. Aşağıdaki yerinden kıpırdamıyor. Bir an için kumlara gömülecek gibi görünüyor, ama son anda bir sıçrayışta kurtuluyor. İşte rüya bu. Endonezya'da gökyüzü neredeyse yeşil, Sicilya'da neredeyse beyaz. Uzun süreden beri Arturo böylesine mutlu bir rüya görmemişmiş. Rüyadaki Endonezya ve Sicilya'nın başka bir gezegende olması da mümkün. Bana göre bu rüya şansının değişeceği anlamına gelir, dedim. Rüyandaki kardeşinin kim olduğunu biliyor musun? Tahmin ediyorum, dedi. Oğlundu! Ben böyle deyince Arturo gülümsedi. Birkaç gün sonra bana gene Endülüslü'den söz etti. O gün iyi değildim, canın cehenneme dedim. Şimdi böyle söylememem gerektiğini biliyorum, ama söylemiş olmaktan da pek pişman değilim. Sanırım sonra da inandığım şeylerden, hayattaki sorumluluklardan, soluk alabilmek için sarıldıklarımdan söz ettim. Sanki Arturo'ya kızmış gibi görünüyordum, ama aslında kızmamıştım. O gece eve gelmedi. İyi hatırlıyorum, çünkü o gece Juanma Pacheco ilk kez beni görmeye evime geldi. On beş günde bir gün izni vardı, zamanı değerlendirmek için Malgrat'a geldi. Odaya kapandık, sevişmeye çalıştık. Ben yapamıyordum. Birkaç kez denedim, ama hayır olmuyordu, belki suçlu Juanma'nın kaslarıydı, jimnastiği bıraktıktan sonra gevşemişlerdi. Belki de suç bendeydi, her neyse. İkide bir su içmek için kalkıp mutfağa gidiyordum. Bu gidip gelmelerin birinde, neden bilmiyorum, Arturo'nun odasına girdim. Yazı makinesi masanın üstündeydi, yanında çok düzgün üst üste konmuş bir to-

mar kâğıt vardı. Göz atmadan önce *Cinnet* geldi aklıma ve ürperdim. Ama Arturo deli değildi, biliyordum. Odanın içinde şöyle bir dolandım, camı açtım, yatağın üstüne oturdum, koridorda ayak sesleri duydum, kapıda Juanma'nın yüzü göründü. Bir şey mi var? diye sordu. Yok bir şey, merak etme, düşünüyorum, dedim. Tam o anda hazır duran valizleri gördüm. Anladım ki Arturo gidiyor.

Bana dört kitap armağan etti, ama hâlâ okumadım. Bir hafta sonra vedalaştık, Malgrat tren istasyonuna dek ona eşlik ettim.

25

Jacobo Urenda, Cherche Midi sokağı, Paris, Haziran 1996. Bu hikâyeyi anlatmak zor. Kolay gibi görünüyor, ama biraz deşecek olursan zor olduğunu görüyorsun. Orasıyla ilgili bütün hikâyeler zordur. Ben Afrika'ya yılda en az üç kez gidiyorum. Genellikle sıcak noktalara. Paris'e dönünce sanki bir rüyaymış gibi geliyor, uyanmak için zorlanıyorum. Bir de korkunçluklar biz Latin Amerikalıları, en azından teoride, başkaları kadar etkilemez sanılır.

Arturo Belano'yu orada tanıdım, Luanda'da, postanede. Sıcak bir öğleden sonraydı, yapacak işim yoktu, ben de Paris'e telefon ederek yığınla para harcamaya karar verdim. Faks gişesinin önünde fazladan para koparmaya çalışan sorumlunun yardımcısıyla cebelleşiyordu, ben de el verdim. Kaderin cilvesi, ikimiz de Güney yarıküredendik, o Şilili ben Arjantinli. Günün geri kalan saatlerini birlikte geçirmeye karar verdik, büyük olasılıkla ben önermişimdir, sokulgan bir kişiliğim vardır; konuşmayı, değişik kişilerle tanışmayı severim. Dinlerim de, arada bir dinler gibi görünüp başka şeyler düşündüğüm de olur elbette.

Kısa sürede düşündüğümüzden çok ortak yanımız olduğunu fark ettik, en azından benim için geçerliydi bu. Sanırım Belano da fark etti, ama birbirimize bu konuda bir şey söylemedik. İkimiz de üç aşağı beş yukarı aynı tarihlerde doğmuştuk, ikimiz de olanlardan sonra ülkelerimizi boş vermiştik, ikimiz de Cortázar'ı, Borges'i seviyorduk, ikimizin de cebi delikti ve ikimiz de uyduruk bir Portekizce konuşuyorduk. Kısacası, uçurumun kıyısında, yıkımın arifesinde, ki bu ikisi aynı kapıya çıkar, bir Afrika ülkesinde kırk yaşlarında iki Latin Amerikalı'ydık. Tek farkımız ben işim bitince, La Luna Ajansı için fotoğrafçı olarak çalışıyordum, Paris'e dönecektim, zavallı Belano işi bitince Afrika'da kalacaktı.

Ama neden, abi? Neden benimle Avrupa'ya dönmüyorsun? dedim gecenin bir saatinde, hatta gaza gelip eğer uçak parası yoksa ödünç verebileceğimi söyledim, hani insan sarhoş olunca ne dediğini bilmez ya, ve gece sadece yabancı değil, aynı zamanda koskocaman, hem de öylesine kocamandır ki ufak bir dikkatsizlikte yutuverir seni, seni ve yanında kim varsa. Ama siz bunun ne demek olduğunu bilmezsiniz, siz hiç Afrika'ya gitmemişsiniz. Ben gittim. Belano da gitti. İkimiz de *serbest çalışıyorduk*. Ben, dediğim gibi, La Luna Ajansı için iş yapıyordum, Belano üç kuruş veren bir Madrid gazetesine makaleler yazıyordu. O anda neden gitmek istemediğini söylemedi ama geceyi uyum içinde birlikte sürdürdük. Luanda gecelerinin rehaveti bizi yüz yirmi kiloluk bir siyahi olan João Alves denen adamın yerine sürükledi (sözgelimi böyle diyorum, aslında Luanda'da rehavet insanı götürse götürse yatağa götürür). Orada tanıdıklarla, gazeteciler, fotoğrafçılar, polislerle karşılaştık ve sohbeti sürdürdük. Yok belki de öyle olmadı. Belki de ayrıldık, yoğun sigara dumanında onu gözden yitirdim, insan çalışırken birçok kişiyle tanışıyor, konuşuyor, sonra da gözden kaybediyor. Paris'te başka. Orada insanlar uzaklaşıyor, gitgide küçülüyorlar, istemesen de veda edecek zamanın oluyor. Afrika'da öyle değil, Afrika'da insanlar *konuşuyor*, size *sorunlarını* anlatıyor, sonra da bir sis bulutu yutuveriyor onları, yok oluyorlar, tıpkı o gece Belano'nun aniden yok olduğu gibi. Ve filanca ya da falancayla havaalanında karşılaşmak olasılığını bile düşünemiyorsunuz. Bu olasılık yok demiyorum, ama düşünmüyorsun. Bu yüzden o gece Belano yok olunca bir daha onu düşünmedim, borç vermeyi filan unuttum, içtim, dans ettim, sonra da bir iskemlede uyuyakaldım. Uyandığımda (titreyerek uyandığımda, çok içtiğim için değil, soyulmuş olmaktan korktuğum için, genellikle João Alves'in yeri gibi yerlere pek gitmem) gün ağarmıştı. Sokağa çıktım. Orada kapının önünde sigara içerek beni bekliyordu.

Önemli bir ayrıntı, evet efendim!

O günden sonra her gün görüştük. Bazen ben onu yemeğe davet ediyordum, bazen de o beni. Ucuza geliyordu, çok yiyen biri değildi. Sabahları papatya çayını içiyordu, papatya çayı yoksa ıhlamur, nane, ya da hangi bitki çayı varsa onu içiyordu. Kahve ve

çayı ağzına koymuyordu. Kızarmış hiçbir şey yemiyordu, Müslümanlar gibi ne domuz eti yiyordu ne de alkollü içki içiyordu. Her zaman yanında bir sürü hap vardı. Ulan Belano, seyyar eczaneye benziyorsun! dedim. İsteksiz isteksiz: Rahat bırak, seninle uğraşacak halim yok Urenda, der gibi güldü. Kadın konusunda, bildiğim kadarıyla kendi kendine başının çaresine bakıyordu. Bir akşam Kuzey Amerikalı gazeteci Joe Rademacher Angola'daki görevinin sona ermesini kutlamak için birkaçımızı Para'da bir partiye çağırdı. Parti bir evin arka bahçesindeydi ve bol hatun vardı. Modern erkekler olarak hepimiz rengârenk prezervatiflerimizi yanımıza almıştık, son dakikada gruba katılan Belano hariç. Dans etmedi demeyeceğim, çünkü pekâlâ dans etti, ama prezervatifi olup olmadığını sorup, yoksa verebilirim dediğimde, kesin olarak geri çevirdi ve: Urenda, ben o zımbırtılardan kullanmıyorum, ya da benzer bir laf etti, bu yüzden sadece dans ettiğini düşünüyorum.

Ben Paris'e döndüm, o Luanda'da kaldı. Kontrol altına alınamayan silahlı çetelerin kaynadığı iç bölgelere gitmeyi düşünüyordu. Luanda'dan ayrılmadan son bir konuşmamız oldu. Anlattıkları pek birbirini tutmuyordu. Bir yandan, hayata hiç önem vermediği, yaşamanın umurunda olmadığı sonucunu çıkarmıştım, bu işi güzel bir ölüm, sıradışı bir ölüm olsun diye kabul etmişti. Ya da işte bu tür bir düşünceyle; biliyorsunuz bizim kuşak kafalarını üşütene dek Marx, Rimbaud okumuştur (bu bir mazeret değil elbette, sizin düşündüğünüz anlamda mazeret değil, okuduklarını yargılamak da değil niyetim). Öte yandan, işte size bir paradoks, kendine dikkat ediyor, ilaçlarını sektirmeden yutuyordu. Bir keresinde Luanda'da bir eczaneye giderken ona eşlik ettim. Ursochol mu ne arıyordu, bu ursodeoksikolik asit içeren bir ilaçtı ve bu ilaç sayesinde idrar yollarını açık tutabiliyordu, ya da ne bileyim bu tür sıkıntılara karşı kullanıyordu. Eczaneye girdi, berbat bir Portekizce ile kafa göz yararak raflarda önce abece sırasıyla, sonra rasgele ilacını aramasını seyrettim. O Allahın cezası ursodeoksikolik asiti bulamadan eczaneden çıkarken, Ulan Belano, merak etme (çünkü yüzünün allak bullak olduğunu gördüm) Paris'e gider gitmez sana gönderirim, dedim. Reçetesiz vermiyorlar ki, dedi. O zaman, bu adamın ölmek filan istediği yok, yaşamak istiyor, dedim içimden.

Ama durum hiç de o kadar açık değildi. İlaca gereksinimi vardı. Sadece Ursochol'a değil, Mesalazin'e, Omeprazol'a da, ilk ikisini her gün içiyordu, ülserli kalınbağırsağı için günde dört Mesalazin hapı, tıkanma sarılığı için altı tane ursodeoksikolik asit hapı alıyordu. Omeprazol'u almasa da oluyordu, bu hapları duedonal ülser için mi, gastrit için mi, reflü için mi ne alıyordu, her ne içinse, her gün içmiyordu. İşin tuhaf yanı, durun bakalım anlatabilecek miyim, ilaçlarını o kadar dert etmiyordu, daha çok pankreas krizine neden olabilecek yiyeceklerden kaçınıyordu. Böyle üç kriz geçirmişti, Angola'ya gelmeden önce, Avrupa'dayken. Eğer Angola'da böyle bir kriz gelecek olsa kesin ölür. Demek istediğim sağlığına dikkat ediyordu. Ancak konuştuğumuzda, diyelim ki erkek erkeğe konuştuğumuzda, kulağa hoş gelmiyor ama bu tür konuşmaların adı bu, Afrika'ya kendini öldürtmek için geldiğini ima ediyordu, bu da sanırım kendini öldürmek yani intihar etmekle aynı şey değil. Şöyle bir nüans var arada: Bu işi kendin yapmak zahmetine girmiyorsun. Aslında her ikisi de aynı derecede korkunç.

Paris'e dönünce karıma, Simone'a, anlattım. Simone Fransız. Belano'nun nasıl birisi olduğunu sordu, fiziğini hiçbir ayrıntıyı atlamadan betimlememi istedi, sonra da onu anladığını söyledi. Nasıl anlarsın? Ben hiç anlamıyordum. Bunları geldiğimin ikinci gecesi konuştuk, yataktaydık, ışığı söndürmüştük, o zaman anlattım. Peki, ilaçları aldın mı? dedi Simone. Hayır, henüz almadım. Yarın hemen al ve gönder. Olur, dedim ama hâlâ düşünüyordum. Bu hikâyede abuk bir yan vardı. Afrika'da insan hep tuhaf hikâyelerle karşılaşıyor. Sen insanın böyle uzak bir yere ölümü aramaya gideceğine inanıyor musun? diye sordum karıma. Çok normal, dedi. Kırk yaşında bir adam için de mi? Maceraperest bir yapısı varsa, olabilir elbette, dedi karım. Her zaman romantik bir yanı olmuştur, bir Parisli için hiç de sık rastlanır bir nitelik değil bu, daha çok pragmatik ve tutumludur Parisliler. Özetle, ilaçları aldım, Luanda'ya gönderdim ve kısa bir süre sonra bir kart aldım, teşekkür ediyordu. Hesapladım, gönderdiğim ilaçlar ancak yirmi gün için yeterliydi. Sonra ne yapacaktı? Ya İspanya'ya dönerdi ya da Angola'da ölürdü, ne yapacak? Ve olay aklımdan çıktı.

Aylar sonra Belano'ya benim kaldığım, onun da faks çekmek

için geldiği Grand Hotel de Kigali'de rastladım. Birbirimizi coşkuyla selamladık. Hâlâ aynı Madrid gazetesi için mi çalışıyorsun diye sordum, evet yanıtını verdi ama artık birkaç Güney Amerika dergisi için de yazıyordu, böylece biraz daha fazla para geçiyordu eline. Artık ölmek istemiyordu, ama Katalunya'ya dönecek kadar parası da yoktu. O gece oturduğu evde birlikte yemek yedik (Belano hiç otelde kalmıyordu, genellikle az bir paraya bir oda, bir yatak, ya da uyuyabileceği bir köşe kiralardı) ve Angola'yı konuştuk. Huambo'ya gittiğini, Cuanza nehrinde dolaştığını, Cuito Cuanavale ve Uige'ye de gittiğini anlattı. Yazdığı makaleler belli bir sükse yapmıştı. Karadan Ruanda'ya dek gitmişti (neredeyse imkânsız bir yolculuk, sadece coğrafi engeller yüzünden değil, coğrafyaya ek olarak bir de politik durum vardı). Önce Luanda'dan Kinşasa'ya, oradan Kongo nehrinden, güvensiz orman yollarından Kisangani'ye varmış, oradan da Kigali'ye gelmiş. Hiç durmadan toplam otuz gün yolculuk etmiş. Hikâyesini bitirince inanayım mı inanmayayım mı, bilemedim. İlk bakışta inanılmaz. Üstelik anlatırken yüzünde öyle bir tebessüm vardı ki insanı inanmamaya zorluyordu.

Sağlığını sordum. Angola'da bir süre hastalandığını, bağırsaklarını bozduğunu, ama artık iyi olduğunu söyledi. Fotoğraflarımın iyi sattığını, isterse borç verebileceğimi söyledim ve sanırım bu kez samimiydim. Ama duymak bile istemiyordu. Sonra, öylesine sorar gibi, aradığı o muhteşem ölümü sordum. Artık bunu düşününce güldüğünü söyledi. Gerçek muhteşem ölümü, üç aşağı beş yukarı ben bizzat ertesi gün görecektim. Nasıl anlatsam, Belano değişmişti. Bazen günlerce ilaç almadığı oluyordu, ama tedirgin değildi. Gerçi onu gördüğümde Barselona'dan ilaçları yeni gelmişti, bu yüzden keyfi yerindeydi. Kim gönderdi, bir kadın mı? diye sordum. Hayır, bir arkadaş. Bir keresinde düello yaptığımız Iñaki Echovarne adında biri, dedi. Kavga mı? dedim. Hayır düello, dedi Belano. Kim kazandı? Ben mi onu öldürdüm, o mu beni, bilmiyorum, dedi bu kez de Belano. Olağanüstü! dedim. Evet, olağanüstü, dedi.

Bunların dışında, artık ortamı kontrolü altına aldığı, hiç değilse kontrol etmeye başladığı apaçık belli oluyordu. Bu benim hiçbir zaman başaramadığım bir şeydi. Aslında nesnel olarak ancak büyük medya muhabirlerinin, olağanüstü destek alan ve maddi açık-

larını varsıl arkadaşları aracılığıyla çözümleyebilen az sayıda serbest çalışanın ulaşabildiği bir hedefti bu.

Fiziksel açıdan, Angola'da çok zayıflamıştı, bir deri bir kemik kalmıştı demek daha doğru olur. Ama hastalıklı bir görünüşü yoktu, sağlıklı görünüyordu, ya da o ölümcül ortamda bana öyle göründü. Saçı uzamıştı, herhalde kendi kesiyordu. Angolalılar gibi giyiniyordu, ancak giysileri çok daha kirli ve eskiydi. Yerel argoyu öğrenmiş olduğunu ayırt etmem çok zaman almadı, yaşamın beş para etmediği bu toprakların argosuna hâkimdi, ne de olsa –paranın yanı sıra– bütün kapıları açan tek anahtar bu dildi.

Ertesi gün sığınma kamplarına gittim, döndüğümde Arturo görünürlerde yoktu. Otelde bir not buldum, çok eziyet olmazsa Paris'e dönünce ilaç göndermemi rica ediyordu. Notun altına adresini de yazmıştı. Görmeye gittim, bulamadım.

Arturo'yu gördüğümü karıma anlatınca en ufak bir şaşkınlık işareti göstermedi. Ama, Simone, binde bir olasılıktı ona rastlamam, dedim. Olur böyle şeyler, dedi gizemli bir tavırla. Ertesi gün ilaçları göndermeyi düşünüp düşünmediğimi sordu. Gönderdim bile, dedim.

Bu kez uzun süre kalmadım Paris'te. Yeniden Afrika'ya gittim ve yine Arturo'ya rastlayacağımdan emindim. Ama yollarımız kesişmedi. Sormasına sordum elbette, hem de oradaki en eski gazetecilere, Arturo'yu hiçbiri tanımıyordu. Hatırlayan az sayıda kişinin de nereye gittiğinden, ne yaptığından haberi yoktu. Bir sonraki gidişimde ve daha sonrakilerde de aynı şey tekrarlandı. Dönüşte karım görüp görmediğini soruyordu. Hayır, görmedim, belki de Barselona'ya, ya da ülkesine dönmüştür, diyordum. Karım da: Ya da belki başka bir yerdedir, diyordu. Olabilir, bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz, diye yanıtlıyordum.

Ta ki Liberya'ya gidene dek böyle sürüp gitti. Siz Liberya'nın nerede olduğunu biliyor musunuz? Evet, Afrika'nın batı sahillerinde, yaklaşık Sierra Leone ile Fildişi Sahilleri arasında. Tamam, ama Liberya'yı kimin yönettiğini biliyor musunuz? Sağ mı, sol mu? Kesin bunu bilmiyorsunuzdur.

Nisan 1996'da Freetown, Sierra Leone'den hümanist bir örgütün kiraladığı bir tekneyle Monrovia'ya gittim. Hangi örgüt olduğu-

nu şimdi anımsamıyorum, ama Amerika Birleşik Devletleri büyükelçiliğine –orada olanlara ve birinci elden tanıklıkları dinleyenlere göre Monrovia'daki tek emin yer– sığınan yüzlerce Avrupalı'yı, ki sonuçta Avrupalı dedikleri çıka çıka Pakistanlı, Hintli, Mağripli ve birkaç siyahi İngiliz çıktı, oradan çıkarmak görevini üstlenmişti. Öteki Avrupalılar, izninizle, çoktan toz olmuşlar, sadece sekreterleri kalmıştı. Bir Latin Amerikalı için tek emin yerin Amerika Birleşik Devletleri büyükelçiliği olması kolay içe sindirilemeyecek bir çelişki, ama zaman değişmişti. Neden olmasın? Belki ben bile bu elçiliğe sığınmak zorunda kalırım diye geçirdim aklımdan, her halükârda hiç hayra alamet değildi ve işlerin yolunda gitmeyeceğini gösteren şaşmaz bir işaretti.

Hiçbiri yirmi yaşın üstünde olmayan bir grup Liberyalı asker Nueva Africa bulvarındaki üç katlı bir eve dek bize eşlik etti. Eski Hotel Ritz ya da eski Crillon'un Liberya versiyonu olan bu otel o sırada bir uluslararası gazeteciler örgütü tarafından işletiliyordu. Benim böyle bir örgütün varlığından o güne dek haberim yoktu. Adı artık Basın Muhabirleri Merkezi olan otel başkentte işler halde olan sayılı kuruluştan biriydi. Bunda da Amerika Birleşik Devletleri deniz kuvvetlerinden beş kişilik bir grubun parmağı vardı. Orada koruma göreviyle bulunuyorlardı ama zamanlarının çoğunu salonda içerek ve televizyonda ülkelerinin haberlerine bakarak, gazetecilerle Mandingo kabilesinden bir grup asker arasında aracılık yaparak geçiriyorlardı. Bu yerli asker grubu Monrovia'nın sıcak mahallelerine, ya da çok seyrek olsa da başkentin dışındaki bölgelere giderlerken rehber ve koruma olarak görevlendirilmişlerdi. Adı bile bilinmeyen (hepsinin bir adı vardı elbette ve oralarda da insanlar, çocuklar yaşıyor, çalışıyorlardı) bu köyler, daha çok anlatılanlardan ve CNN'deki röportajlardan gördüğümüz kadarıyla dünyanın sonunun tıpatıp kopyası, çılgınlığın ve kötülüğün cisimleşmiş kanıtıydı.

Basın Muhabirleri Merkezi aynı zamanda otel olarak işletiliyordu, bu yüzden geldiğimiz gün adımızı deftere yazmak zorunda kaldık. O arada iki Fransız arkadaşla sohbet ederek viski içiyorduk, benim kayıt sıram geldiğinde neden bilmem sayfayı çevirip, bir önceki sayfadaki adlara bakmak geldi aklıma. Arturo Belano'nun adını bulunca hiç şaşırmadım.

İki haftadan beri oradaydı. Bir grup Alman'la, iki erkek ve Frankfurt gazetesinden bir kadınla beraber gelmişti. Hemen temasa geçmek istedim ama olmadı. Meksikalı gazeteci bir kadın yedi gündür Merkez'e gelmediğini, hakkında bir şey öğrenmek istiyorsam ABD büyükelçiliğine sormamı söyledi. Uzun zaman önce Angola'da konuştuklarımız, kendini öldürtmek istediği geldi aklıma, şimdi isteğini gerçekleştirebileceğini düşündüm. Almanların artık orada olmadığını söylediler. İstemeye istemeye Arturo'yu aramak için Amerikan büyükelçiliğine gittim, yapabileceğim başka bir şey olmadığını biliyordum. Kimse bir şey bilmiyordu, ama oraya kadar gitmişken birkaç fotoğraf çektim: Monrovia sokakları, elçiliğin bahçesi, bazı yüzler. Merkez'e döndüğümde bir Avusturyalı'dan Arturo otelden ayrılmadan önce onunla beraber olmuş bir Alman'ın hâlâ otelde kaldığını öğrendim. Ancak Alman güneşten yararlanmak için gün boyunca sokaklarda dolaşıyormuş. Dönmesini beklerken saatler bir türlü geçmiyordu. Akşamüstü yedide birkaç Fransız meslektaşla bir poker masası kurduk, söylenene göre günbatımı ile başlayan elektrik kesintilerine karşı önlem olarak bolca mum aldık. Ama elektrikler kesilmedi ve poker partisi ilgisizlik yüzünden kısa sürdü. İçki içip Ruanda ve Zaire'yi, Paris'te son gördüğümüz filmleri konuştuğumuzu hatırlıyorum. Gece on ikide hayalet Ritz'in salonunda yalnız kalmıştım ki Alman döndü. Jimmy, kimi zaman kapıcılık, kimi zaman barmenlik yapan genç bir yaver (kimin yaveri?) fotoğrafçı Herr Linke'nin odasına çıktığını söyledi.

Alman'a merdivenlerde yetiştim.

Linke İngilizceyi çat pat konuşuyordu, hiç Fransızca bilmiyordu ama iyi bir adama benziyordu. Bütün istediğimin arkadaşım Arturo Belano'nun yerini öğrenmek olduğunu kendisine anlatmayı başarınca kibarca (yüz hareketleriyle anlatmaya kalkınca pek kibarlık da kalmıyordu galiba) salonda ya da barda beklememi rica etti, bir duş alıp hemen inecekti. Yirmi dakika kadar oyalandı, yanıma geldiğinde losyon ve dezenfektan kokuyordu. Tökezleye tökezleye epeyce uzun konuştuk. Linke alkol almıyordu, bu yüzden ilgilenmişti Arturo Belano'yla, o günlerde Basın Muhabirleri Merkezi gazeteci kaynıyormuş, bugünkünden çok daha fazla gazeteci varmış. Linke'ye göre örnek olması gereken televizyon ünlüleri de

dahil herkes içip içip sarhoş oluyormuş ve balkondan aşağı kusuyorlarmış. Arturo Belano içmediği için bir tek onunla sohbet edebiliyormuş. Merkez'de üç gün kaldığını, sabah çıkıp öğlen ya da akşamüstü döndüğünü anımsıyordu. Sadece bir kez, o da Kuzey Amerikalılarla beraber, George Kensey'le söyleşi yapmak için bütün geceyi dışarıda geçirmişti. George Kensey, Krahn kabilesindendi ve Roosevelt Johnson'un en genç, en eli kanlı generaliydi. Bu işe giderlerken rehberleri Mandingo kabilesinden bir askermiş. Rehber haklı olarak korkmuş ve bizimkileri Monrovia'nın doğu mahallelerinde bırakıp yok olmuş. Bütün gece oteli aramışlar. Linke'nin dediğine göre Arturo Belano ertesi gün geç saatlere dek uyumuş, iki gün sonra da Kensey'le söyleşi yapmak için peşlerine takıldığı Kuzey Amerikalılarla Monrovia'dan ayrılmış, büyük olasılıkla kuzeye gitmiş. Arturo Belano otelden ayrılmadan önce, Linke ona Bern'deki bir laboratuvarın ürünü olan öksürük şekerlerinden armağan etmiş. Bu kadarını anladığımı sanıyorum. Herr Linke'yi de bir daha görmedim.

Amerikalıların adını sordum. Bir tanesinin adını biliyordu: Ray Pasteur. Linke dalga geçiyor sandım, bir kez daha tekrarlamasını söyledim, Alman şaka yapmıyordu, zaten şaka yapamayacak kadar yorgundu. Yatmaya gitmeden önce kot pantolonunun cebinden bir kâğıt çıkarıp Ray Pasteur diye yazdı. Sanırım New Yorklu, dedi. Ertesi gün Linke, Liberya'dan çıkmayı denemek üzere Amerikan büyükelçiliğine taşındı. Pasteur denen adamı tanıyan var mı diye bakmak için ben de onunla gittim, ama büyükelçilikte öyle bir kargaşa vardı ki ısrar etmek anlamsızdı. Ayrılırken Linke'yi elçiliğin bahçesinde fotoğraf çekerken bıraktım. O benim bir fotoğrafımı çekti, ben de onun fotoğrafını çektim. Benim çektiğim fotoğrafta Linke'nin fotoğraf makinesi elinde, sanki yerde çimler arasında bir şey dikkatini çekmişçesine gözlerini objektifimden kaçırmış. Yüzünde sakin, hüzünlü, rahat bir anlatım var. Onun çektiğinde, Nikonum boynumda asılı, gözlerimi objektife dikmiş olarak görünüyorum (öyle olacağını sanıyorum).

Üç gün sonra ben de Monrovia'dan ayrılmaya çalıştım, ama başaramadım. Elçilikteki bir memurun dediğine göre durum görünür biçimde iyiye gidiyordu, ama ulaşımdaki kaos ülkenin siyasal ge-

lişmesiyle ters orantılıydı. Elçilikte verdikleri bilgiler pek inandırıcı gelmedi. Bahçede kamp kurmuş yüzlerce kişi arasında Linke'yi aradım ama bulamadım. Freetown'dan yeni gelen bir grup gazeteciyle karşılaştım, kimileri de nasıl becerdilerse Fildişi Sahili'nden helikopterle gelmişti. Çoğu, benim gibi ülkeyi terk etmek istiyordu, Sierra Leone'ye giden araçlardan birinde belki yer bulabiliriz diye her gün elçiliğe taşınıyordu.

Çekebileceğim bütün fotoğrafları çekmiş, yazabileceğim tüm yazıları yazmıştım, artık Monrovia'da yapacak başka bir iş kalmamıştı ki iç bölgelerde bir tur atmayı önerdiler, bana ve birkaç kişiye daha. Çoğu kabul etmedi tabii ki. *Paris Match*'tan biri, Reuters Ajansı'ndan bir İtalyan ve ben kabul ettik. Turu Merkez'in mutfağında çalışan bir tip örgütlüyordu, birkaç kuruş kazanacak ve bu arada köyüne de bir göz atacaktı. Köyü Monrovia'dan sadece yirmi-otuz kilometre uzaklıktaydı ama altı aydan beri gitmemişti. Yolculuk sırasında (aşçının bir tüfek ve iki el bombasıyla silahlandırılmış bir arkadaşının sürdüğü dökülen bir Chevy ile yolculuk ediyorduk) aşçı kendisinin Mandingolarla dost olan (şoför bir Mandingo'ydu) ve yamyamlar dediği Krahnların düşmanı Mano kabilesinden olduğunu, karısınınsa Giolardan olduğunu, ailesinin hâlâ sağ olup olmadığını bilmediğini söyledi. Has...tir, en iyisi geri dönelim, dedi Fransız; ama yolun yarısından fazlasını gitmiştik, İtalyan da ben de halimizden memnun son filmlerimizi kullanıyorduk.

Böylece tek bir kontrol noktasına rastlamadan Summers köyünü ve Thomas Creek kasabasını geçtik, arada bir sol yanımızda Saint Paul ırmağı görünüp kayboluyordu. Yol kötüydü, bazen ormandan bazen de eski kauçuk plantasyonlarının ortasından geçiyordu. Bazen de uzaktan güneye uzanan alçacık tepeler görünen –görmekten çok hayal ediyorduk– düzlüklerde ilerliyorduk. Sadece bir kez Saint Paul'ün kolu olan bir derenin üstünden, çok iyi durumdaki ahşap bir köprüden geçtik. Yolculuğun bize, fotoğraf makinelerimizin gözüne sunduğu tek şey doğaydı, güzel ya da egzotik olduğunu söyleyemeyeceğim, ama olsun doğaydı işte. Neden bilmem, bana çocukluğumda Corrientes'e yaptığımız bir yolculuğu anımsattı, hatta bunu Luici'ye de söyledim: Bu manzara bana Arjantin'i anımsatıyor, dedim Fransızca olarak, üçümüz aramızda Fransızca konuşarak an-

laşıyorduk. *Paris Match* muhabiri bana bakarak: Umarım Arjantin'e *benzerlik* bu kadarla kalır, dedi. Doğrusu şaşırttı beni, üstelik onunla konuşmuyordum, değil mi? Ne demek istemişti? Arjantin Liberya'dan daha vahşi, daha tehlikeli mi demek istiyordu? Bilmiyorum. Her nasılsa, sokuşturduğu laf birden tüm büyüyü bozdu. Hemen bir açıklama isteyebilirdim, ama deneyimlerimden bu tür tartışmalara girmekle hiçbir şey kazanılmadığını öğrenmiştim. Zaten Fransız herif geri dönme isteğine karşı çıktığımız için bize kızgındı, acısını üç kuruş kazanmaya ve ailelerinden haber almaya çalışan siyahlardan çıkarıyordu. Kısacası anlamazdan geldim ve Luigi'yle konuşmayı sürdürdüm. Ama içimden bir güzel sövdüm elbette. Luigi'ye çoktan unuttuğumu sandığım şeyler anlatıyordum, ne bileyim, ağaç adları, örneğin, kafamdan Corrientes'teki yaşlı ağaçlara benzettiğim ağaçların adlarını sayıyordum. Tabii ki ne adları o adlardı ne de ağaçlar o ağaçlar. Heyecanım beni olduğumdan çok çok daha parlak bir kişilikmişim gibi gösteriyordu, Luigi'nin gülmesine ve ara sıra öteki yol arkadaşlarımızın attığı kahkahalara bakılırsa bayağı esprili biri olup çıkmıştım. Böylece rahat bir arkadaşlık havası içinde Corrientes ağaçlarını arkamızda bırakarak ağaçsız bir bölgeye geldik. Arkadaşlık havası dedim ama Jean Pierre bu havaya girmemişti, her seferinde daha fazla homurdanıyordu. Yeni manzarada yalnızca otlar, hastalıklı gibi görünen çalılar vardı, zaman zaman bir kuş çığlığı sessizliği bozuyordu, birilerini çağırıp duran ama kimseciklerden yanıt alamayan bir kuş. İşte o zaman, Luigi ile ben de tedirgin olmaya başladık, ama artık hedefimize çok yaklaşmıştık.

Köyün görünmesinden kısa bir süre sonra silah sesleri duyulmaya başladı. Her şey öyle çabuk oldu ki kimin ateş ettiğini göremedik, silah sesleri bir dakikadan çok sürmedi ama köşeyi dönüp artık Black Creek'e girdiğimizde arkadaşım Luigi ölmüştü ve Merkez'de çalışan tip kolundan yaralanmış, şoför mahallinin yanında yere çömelmiş inliyordu.

Biz de otomatik olarak arabanın zeminine atmıştık kendimizi.

Ne yaptığımı bugün gibi anımsıyorum: Luigi'yi canlandırmaya çalıştım. Fransız titreyen ve pis işaretparmağıyla İtalyan'ın sol şakağındaki zeytin büyüklüğündeki deliği gösterene dek ağızdan nefes aldırmaya, kalbine masaj yapmaya çalıştım. Luigi'nin öldüğünü

anladığımda silah sesleri artık duyulmaz olmuştu, sessizliği sadece hareket halindeki Chevy'nin camlarından içeri giren rüzgâr, köye giden taşlı yolda tekerleklerin çıkardığı ses bozuyordu.

Black Creek'in merkezi denebilecek bir meydanda durduk. Rehberimiz ailesini aramaya gideceğini söyledi. Gömleğinden yırtarak yaptığı bir tür bandı kolundaki yaraya sarmıştı. Herhalde bu işi kendi becermişti, ya da şoför, ama ne zaman yapmışlardı bunu, yoksa zaman onlar için bizim bilmediğimiz başka bir fenomene mi dönüşmüştü, bilmiyorum. Rehber gittikten hemen sonra bir yerlerden dört yaşlı adam belirdi. Besbelli Chevy'nin gürültüsünü duymuşlardı. Tek kelime söylemeden, yarı yıkık bir evin saçağının altına sığınıp bizi seyretmeye başladılar. Çok zayıftılar, hastaymış gibi çok ağır hareket ediyorlardı. Aralarından biri Kensey ve Roosevelt'in Krahn kabilesi kökenli gerillaları gibi çıplaktı. Tabii ki yaşlı adam gerilla filan değildi. Onlar da tıpkı bizim gibi yeni uykudan kalkmış gibiydiler. Şoför de yaşlıları gördü, ama oturduğu yerde terleyerek sigara içmeyi sürdürdü, arada bir de saatine bakıyordu. Bir süre sonra kapıyı açtı ve yaşlı adamlara el etti, adamlar kıpırdamadılar, bu kez de inip motoru incelemeye başladı. Yeniden yerine oturunca sanki araba bizimmiş gibi bir sürü anlaşılmaz bilgi vermeye başladı. Özetle söylemek istediği arabanın ön kısmının delik deşik olduğuymuş. Fransız omuz silkti, Luigi'nin yerini değiştirerek yanına oturtur gibi yerleştirdi. Bana astımı tutmuş gibi geldi ama hiç değilse sakindi. İçimden teşekkür ettim, çünkü nefret ettiğim bir şey varsa o da isterik bir Fransız'dır. Daha sonra bir yerlerden bir yeniyetme çıktı, bir yandan yürüyor bir yandan da bizi gözetliyordu, sonra da meydana açılan daracık sokaklardan birinde kayboldu. Yeniyetme de kaybolunca tam bir sessizlik oldu, ancak kulaklarımızı dört açarak aracın damını kızdıran güneşin çıkardığı cızırtıyı duyabiliyorduk. Bir dirhem rüzgâr yoktu.

Sonumuz geldi, dedi Fransız. Bunu sevecenlikle söyledi, ben de silah seslerinin çoktan sustuğunu, büyük olasılıkla bize pusu kuranların sayılarının az olduğunu, hatta bizden beter korkmuş birkaç haydut olabileceklerini söyledim. Has..tır, bu köy boş, dedi Fransız. Ancak o zaman meydanın bomboş olduğunu fark ettim. Bu durum normal değildi, Fransız haklıydı. Korkmadım, sadece kızdım.

Arabadan indim, bulduğum en yakın duvara uzun uzun işedim. Sonra Chevy'nin yanına gelip motora baktım, hareket etmemize engel olacak bir şey yoktu. Zavallı Luigi'nin birkaç fotoğrafını çektim. Şoförle Fransız bana bakıyorlardı. Sonra Jean Pierre, enine boyuna düşünmüş ve karar vermişçesine benden fotoğrafını çekmemi istedi. Yalvartmadan isteğini yerine getirdim. Onun ve şoförün fotoğraflarını çektim, sonra şoförden Jean Pierre'le benim Luigi'nin yanında bir fotoğrafımızı çekmesini rica ettim. Ama bir ölüyle fotoğraf çektirmenin fazlasıyla hastalıklı bir şey olduğunu ima ederek reddetti ve aramızda artmaya başlayan arkadaşlık oracıkta son buldu. Galiba adama sövdüm. Sonra yeniden Chevy'ye bindik. Jean Pierre şoförün yanına ben de Luigi'nin yanına oturdum. Bir saat kadar öylece durup bekledik. Bu sürede birkaç kez Jean Pierre ve ben aşçıyı bırakıp bir an önce köyü terk etmeyi önerdik, ama şoför öne sürdüğümüz nedenlere karşı çıktı.

Galiba beklerken kısa bir an uyuyakaldım, rahatsız bir uykuydu ama olsun uykuydu gene de. Herhalde rüyamda Luigi'yi gördüm ve dişim ağrıdı. Dişimin ağrısı İtalyan'ın ölümünden daha beterdi. Ter içinde uyanınca Jean Pierre'i başını şoförün omzuna dayamış uyurken buldum. Şoförse gözlerini karşıya, bomboş meydanın ölü maviliğine dikmişti. Tüfeği omzunda, bir sigara daha içiyordu.

Nihayet rehberimiz göründü.

Yanında zayıf bir kadın yürüyordu, önce annesi sandık, meğer karısıymış. Bir de on yaşlarında kırmızı gömlekli, kısa mavi pantolonlu bir çocuk vardı yanlarında. Luigi'yi bırakmamız gerekecek, hepimize yer yok, dedi Jean Pierre. Birkaç dakika tartıştık. Şoförle rehber Jean Pierre'i destekliyordu, sonunda kabul etmek zorunda kaldım. Luigi'nin fotoğraf makinelerini boynuma astım, ceplerini boşalttım. Şoförle ben cesedini Chevy'den indirip hasırdan gölgelik gibi bir şeyin altına, gölgeye bıraktık. Rehberin karısı kendi dillerinde bir şeyler söyledi, ilk kez konuşuyordu, Jean Pierre bakakaldı ve rehbere tercüme etmesini söyledi. Rehber önce pek istekli değildi ama sonra, Cesedi meydanın çevresindeki evlerden birinin içine koymanın daha iyi olacağını söylüyor, dedi. Jean Pierre'le ikimiz bir ağızdan: Niye? dedik. Kadın perişan bir halde olsa da, öyle sakin ve rahattı ki, ya da o anda biz öyle algıladık, bir kraliçe edası

taşıyordu. Çünkü orada kalırsa köpekler parçalar, dedi cesedin durduğu yeri parmağıyla işaret ederek. Jean Pierre'le bakıştık ve güldük. Fransız, Doğru söylüyor, nasıl aklımıza gelmedi, dedi. Cesedi yeniden kaldırdık, şoför bir tekme atıp evlerden birinin kapısını açtı, zaten pek dayanıklı değildi, biz de cesedi kutular, hasırlar atılmış toprak zeminli bir odaya soktuk. Odada öyle dayanılmaz bir koku vardı ki İtalyan'ı yere bırakıp nasıl çıktığımızı bilemedik.

Şoför Chevy'yi çalıştırınca hepimiz yerimizden sıçradık. Yaşlılar hâlâ gölgeliğe oturmuş bizi seyrediyorlardı. Nereye gidiyoruz? diye sordu Jean Pierre. Şoför rahat bırakın ya da bilmiyorum anlamına gelebilecek bir hareket yaptı. Başka bir yoldan gideceğiz, dedi rehber. Ancak o zaman çocuğu hatırladım, babasının dizlerine sarılmış uyuyordu. Onlar nereden derse oradan gidelim, dedim Jean Pierre'e.

Bir süre kasabanın ıssız yollarında dolandık. Meydandan çıkınca dümdüz uzanan bir sokağa girdik, sonra sola döndük. Bir düzlüğe gelene dek, Chevy yavaş yavaş, neredeyse evlerin duvarlarına, saçaklara sürtünerek ilerledi. Burada tek katlı, fabrikayı andıran teneke bir hangar vardı. Ön yüzünde, üstte büyük kırmızı harflerle "CE-RE-PA, Ltd.", hemen altında "Oyuncak Fabrikası, Black Creek & Brownsville" yazıları okunuyordu. Bu boktan kasabanın adı meğerse Brownsville'miş, Black Creek değilmiş, dediğini duydum Jean Pierre'in. Şoför, rehber ve ben gözlerimizi hangardan ayırmadan karşı çıktık. Bu kasaba Black Creek'ti, Brownsville biraz daha doğuda olmalıydı. Ama Jean Pierre anlaşılmaz biçimde, ilk anlaştığımız gibi Black Creek'e değil Brownsville'e geldiğimizde ısrar edip duruyordu. Chevy düzlüğü geçip sık ağaçlı bir ormanın içinden geçen bir yola girdi. İşte şimdi gerçekten Afrika'dayız, dedim Jean Pierre'e moralini yükseltmek için, ama o arkada bıraktığımız oyuncak fabrikasıyla ilgili alakasız bir şeyler söyledi yanıt olarak.

Yolculuğumuz sadece on beş dakika sürdü. Chevy üç kez durdu. Neyse ki motor Brownsville'e dek dayandı, dedi şoför. Brownsville'in bir düzlükte otuz evden oluşan bir köy olduğunu anlamamız çok sürmedi. Oraya gelene dek dört çıplak tepeyi aştık. Black Creek gibi bu köy de hemen hemen terk edilmişti. Ön camında basın yazan Chevy'miz sadece köyün en büyük evi olan fabrika gibi

uzun, ahşap evde oturanların dikkatini çekti, el kol hareketleri yapmaya başladılar. Sonra da kapıda duran iki silahlı adam bağırmaya başladı. Araba evden elli metre kadar uzakta durdu, şoförle rehber arabadan inip adamlarla konuşmaya gittiler. Onlar eve doğru yürürken Jean Pierre'in kendimizi kurtarmak istiyorsak ormana doğru koşmamız gerektiğini söylediğini hatırlıyorum. Kadına o adamların kim olduklarını sordum. Mandingo olduklarını söyledi. Çocuk başını kadının göğsüne dayamış uyuyordu, dudaklarının arasından ince, ip gibi salya akmıştı. Jean Pierre'e en azından teorik olarak dostlar arasında olduğumuzu söyledim. Alaycı bir yanıt verdi, ama yüzünde ne kadar çizgi varsa hepsine bir rahatlama (sıvı bir rahatlama) yayılmıştı. Hatırlayınca kötü geliyor, ama o zaman kendimi güvende hissetmiştim. Rehber, şoför, yabancılar gülüp söylüyorlardı. Sonra o uzun evden üç kişi daha çıktı, onlar da imanına kadar silahlıydı, şoförle rehber öteki iki kişi eşliğinde arabaya dönerken arkalarından baktılar. Uzaktan silah sesleri duyuldu. Jean Pierre'le ben hemen başımızı eğdik. Sonra kalkıp arabadan indim ve gelenleri selamladım. Siyahlardan biri selamımı aldı, öteki tamamen haşat durumdaki motorla meşgulmüş gibi yaparak selamlamadan yan gözle baktı. O zaman bizi öldürmeyeceklerini anladım, eve doğru bakınca yedi-sekiz silahlı adam daha gördüm, aralarında iki de beyaz vardı, bize doğru yürüyorlardı. Beyazlardan biri sakallıydı, omzunda asılı iki fotoğraf makinesi vardı, besbelli meslektendi, ama o anda henüz uzak oldukları için meslektaşımın onu izleyen ününden haberim yoktu. Yani, bu meslekteki herkes gibi ben de adını ve çalışmalarını biliyordum, ama kendisini hiç görmemiştim, ne de fotoğrafını görmüştüm. Yanındaki öteki beyaz adam Arturo Belano'ydu.

Ben Jacobo Urenda, dedim, titriyordum. Beni hatırlıyor musun?

Hatırlıyordu. Nasıl hatırlamazdı. Ama o anda onu öyle başka bir dünyada gördüm ki hiçbir şey hatırlayabileceğini düşünemedim. Değişmişti demek istemiyorum, aslında *hiç* değişmemişti, Luanda'da, Kigali'de gördüğüm aynı Arturo'ydu. Belki de değişen bendim, bilmiyorum. Kesin olan hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağıydı, değişenler arasına Belano ve belleğini de katmıştım. Bir an için neredeyse sinirlerimin ihanetine uğrayacaktım. Sanırım Belano da

fark etti, sırtımı sıvazladı ve adımı söyledi. El sıkıştık. Ellerim, o zaman fark ettim kan lekesi içindeydi. Belano'nun elleriyse, bunu da dehşeti andıran bir duyguyla fark ettim, bembeyazdı.

Belano'yu Jean Pierre'le tanıştırdım, Jean Pierre de kendini tanıttı. Fotoğrafçı, Madridli, Magnum Ajansı'ndan fotoğrafçılığın yaşayan mitlerin biri olan Emilio López Lobo'ydu, Jean Pierre adını duymuş muydu bilmem (*Paris Match*'tan Jean Pierre Boisson, dedi hiç istifini bozmadan, bundan da tanımadığını çıkarabiliriz ya da içinde bulunduğumuz durumda böyle seçkin birini tanımak umurunda değildi). Ben fotoğrafçıyım ve benim için önemliydi. Yazarlar için Don DeLillo neyse biz fotoğrafçılar için de López Lobo oydu, olağanüstü bir fotoğrafçı, bir ilk sayfa enstantaneleri avcısı, bir maceraperest, Avrupa'da ne kadar fotoğraf ödülü varsa kazanmış, insancıl ne kadar aptallık ve atalet varsa hepsini fotoğraflarla kaydetmiş biri. Sıra bana gelince, La Luna Ajansı'ndan Jacobo Urenda, dedim, López Lobo gülümsedi. Çok zayıftı, bizler gibi kırk yaşlarında olmalıydı, ya çok içmişti, ya bitkindi, ya da çıldırmak üzereydi, belki de hepsi birden.

Evde askerler ve siviller toplanmıştı. İlk bakışta bu ikisini ayırt etmek kolay değildi. İçerde nemli, ekşimsi bir koku vardı, beklenti ve yorgunluk kokusu. İlk tepkim dışarı çıkıp daha temizce havayı içime çekmek oldu, ama Belano kendimizi fazla göstermemenin daha iyi olacağını, tepelerde siper almış Krahnlar olduğunu, kafamızı uçurabileceklerini söyledi. Neyse ki, ama bunu daha sonra öğrenecektim, bütün gün oralarda gizlenmeye dayanamıyorlarmış ve iyi nişancı değillermiş. Bizim için bir avantajdı bu da elbette.

Evde, iki uzun oda ve eşya olarak da sadece kimisi metal kimisi ahşaptan iki sıra irili ufaklı raf vardı. Zemin bastırılmış topraktandı. Belano bana içinde bulunduğumuz durumu anlattı. Askerlerin dediğine göre, Brownsville'i kuşatan Krahnlarla Black Creek'te bize saldıran Krahnlar General Kensey'in öncü güçleriydi. General Kensey ise adamlarını Kakata ve Harbel'e saldırmak için yerleştirmişti, sonra da hâlâ Roosevelt Johnson'un kontrolünde olan Monrovia'nın üzerine yürüyeceklerdi. Askerler ertesi sabah Taylor'un generallerinden biri olan Tim Early'nin adamlarından bir grubun konuşlandığı Thomas Creek'e gitmeyi düşünüyorlardı. Askerlerin bu

planı gerçekleşmesi imkânsız, umutsuz bir plandı. Belano da ben de çok geçmeden bu konuda anlaştık. Eğer gerçekten Kensey adamlarını bölgede toplamışsa Mandingoların arkadaşlarına ulaşma şansları sıfırdı. Afrika'da pek görülmemiş şekilde bir kadının önderlik ettiği sivillerin planı, ötekine oranla çok daha makuldü. Kimileri Brownsville'de kalıp gelişmeleri beklemeyi düşünüyordu. Çoğunluğu oluşturan ötekiler, Mandingo kadınla kuzeye doğru yürüyüp Saint Paul ırmağını geçerek Brewerville yoluna ulaşmayı düşünüyordu. Gerçi Monrovia'da Brewerville Bopolu arasındaki yolda katliamlar olduğunu duymuştum, ama sivillerin planı daha akla yatkındı. Tehlikeli bölge daha doğuda Brewerville'den çok Bopolu' ya yakındı. Anlatılanları dinledikten sonra Belano, Jean Pierre ve ben onlarla gitmeye karar verdik. Belano'ya göre eğer Brewerville'e ulaşabilirsek kurtulmuş sayılırdık. Karşımızda yirmi kilometrelik bir yürüyüş vardı, eski kauçuk plantasyonlarında ve tropikal ormanlarda yürüyerek nehri geçecektik, ama yola çıkabilirsek Brewerville'den sadece on kilometre uzakta olacaktık, oradan da Monrovia'ya, büyük olasılıkla hâlâ Taylor'un adamlarının kontrolünde olan düz yoldan 25 kilometre kalıyordu. Ertesi sabah, Mandingo askerler ayrıldıktan bir süre sonra yola çıkacaktık. Askerlerin, ters yöne ölüme meydan okuyarak yürümeleri gerekiyordu.

O gece hiç uyumadım.

Önce Belano'yla konuştum, sonra bir süre rehberimizle konuştum, daha sonra gene Arturo ve López Lobo'yla konuştum. Bu sırada saat onla on bir arası olmalı. Evde hüküm süren zifiri karanlıkta hareket etmek çok zordu, karanlığı bir tek kimilerinin uykusuzluğu ve korkuyu bastırmak için birbiri ardına içtiği sigaraların ucundaki ışık bozuyordu. Açık kapının önünde nöbet tutan iki asker gördüm, çömelmişlerdi, yanlarına gittiğimde istiflerini bozmadılar. Karanlıkta bir tek yıldızlar ve tepelerin siluetleri görünüyordu, gene çocukluğum geldi aklıma. Çocukluğumu kırlarla özdeşleştirdiğim için olsa gerek. Sonra kafalara çarpmamak için yoklaya yoklaya evin arka tarafına döndüm ama yerimi bulamadım. Bir sigara yaktım, gece yansı saat on iki olmalıydı, uyumaya çalıştım. Ertesi gün Monrovia'ya dönmek için yola çıkacağımız için mutlu olduğumu biliyordum (ya da öyle olduğumu sanıyordum). Mutluy-

dum çünkü bir macerada taraftım ve yaşıyordum. Karımı, evimi düşündüm, sonra Belano'yu düşünmeye başladım. Onu iyi görmüştüm, Angola'da ölmek istediği günlerde gördüğümden, Kigali'de artık ölmek istemediği ama Tanrı'nın insafına kalmış bu kıtadan ayrılamadığı günlerde gördüğümden çok daha iyi görünüyordu. Sigaramı içip bitirince bir sigara daha çıkardım, bu gerçekten de sonuncu sigaramdı. Moralimi yükseltmek için alçak sesle (belki de içimden!) Atahualpa Yupanqui'nin bir şarkısını mırıldandım. Aman Tanrım, Atahualpa Yupanqui! Ne kadar tedirgin olduğumu, neyin eksikliğini duyduğumu ancak o zaman anladım. Eğer uyumak istiyorsam birileriyle konuşmalıydım. Kalktım, önce ölüm sessizliğinde (bir an için oradaki herkesin ölü olduğunu, bizi ayakta tutan umudun bir yanılsama olduğunu düşündüm, bu leş kokan evden çıkıp kaçma duygusuna kapıldım) önümü görmeden birkaç adım attım, sonra horlama sesleri, uyanık olanların yerli dillerinde, İngilizce, İspanyolca fısıltılı konuşmaları geldi kulağıma.

Bütün diller o anda sıkıcı geldiler bana.

Şimdi böyle demek saçma, biliyorum. Bütün diller, bütün mırıldanmalar sadece belli bir süre kimliğimizi koruma aracı. Kısacası, dillerin o anda neden sıkıcı geldiğini bilmiyorum. Belki saçma bir durumda o upuzun iki odanın neresinde olduğumu bilmediğim için, belki bilmediğim bir bölgede, bilmediğim bir ülkede, bilmediğim bir kıtada, uzun ve tuhaf bir gezegende ne yaptığımı bilmediğim için. Ya da belki uyumam gerektiğini bildiğim halde uyuyamadığım için. Dayanabileceğim bir duvar aradım, yere oturdum, bir şeyler görebilmek için gözlerimi kocaman açtım ama başaramadım. Yere kıvrıldım, gözlerimi yumdum, hasta olmamak için –inanmadığım– Tanrı'ya yalvardım, ertesi gün uzun bir yürüyüş bekliyordu çünkü beni. Sonra da uyumuşum.

Uyandığımda saat dörde geliyordu herhalde.

Belano ile López Lobo biraz ötemde sohbet ediyorlardı. Sigaralarının ateşini gördüm. İlk tepkim kalkıp önümüzdeki günün getireceği belirsizlikleri onlarla paylaşmak için yanlarına gitmek, emekleyerek de olsa sürünerek de olsa sigaraların ardındaki iki gölgeye katılmak oldu. Ama yapmadım. Seslerindeki bir tını, iki gölgenin kimi zaman yoğun, cılız, kavgacı kimi zaman da sanki yansıttıkları

bedenler yok olmuş gibi bölünmüş, ayrılıp dağılmış duruşları beni durdurdu.

Evet, kendimi tuttum, uyur gibi yaptım ve dinledim.

López Lobo ile Belano gündoğumundan az öncesine dek konuştular. Birbirlerine söylediklerini yazıya dökmek bir biçimde onları dinlerken hissettiklerimi yozlaştırmak demek olur.

Önce adlardan söz ettiler ama dediklerini anlayamadım, sanki iki suikastçı ya da iki gladyatör gibi aralarında fısıldaşıyorlardı. Alçak sesle konuşuyorlardı ve hemen her konuda hemfikirdiler. Belano'nun melodik sesi baskın çıkıyordu ve savları (ancak bölük pörçük duyabildim, sanki o uzun evde konuşulanları yutan bir ses dalgası, engelleyen panolar varmış gibi dediklerinin yarısını duyabiliyordum) kışkırtıcıydı, perdahlanmamıştı. İnsanın adının López Lobo olması affedilemez, Belano olması affedilemez! Buna benzer bir şeyler, ama yanılıyor olabilirim, taban tabana zıddını da söylemiş olabilir. Sonra başka konulara geçtiler: Kent adları, kadın adları, kitap adları. Belano, hepimiz batmaktan korkuyoruz, dedi ve sustu, o zaman fark ettim ki López Lobo neredeyse hiç ağzını açmamıştı, Belano ise çok konuşmuştu. Bir ara uyuyacaklarını sandım, ben de uyumaya hazırlandım, bütün kemiklerim ağrıyordu, yorucu bir gün geçirmiştim. Tam o anda yeniden seslerini duydum.

İlk başta hiçbir şey anlayamadım, belki konumumu değiştirdiğim için iyi duyamıyordum, belki de daha alçak sesle konuşuyorlardı. Döndüm. İkisinden biri sigara içiyordu. Yine Belano'nun sesiydi, tanıdım. Afrika'ya geldiğinde *onu da* öldürmelerini istediğini anlatıyordu. Angola'dan, Ruanda'dan benim ve burada olan herkesin bildiği hikâyeler anlattı. O zaman López Lobo sözünü kesti ve neden ölmek istediğini sordu (López Lobo'yu çok iyi duydum). Belano'nun yanıtını duyamadım, ama tahmin edebiliyordum, tahmin etmek marifet değildi elbette, çünkü bir anlamda zaten ne düşündüğünü biliyordum. Bir şey yitirmişti ve ölmek istiyordu, hepsi bu. Ardından Belano'nun güldüğünü duydum, yitirdiği o şeye, büyük kaybına ve kendine ve bilmediğim, bilmek de istemediğim başka şeylere güldüğünü düşündüm. López Lobo gülmedi. Sanırım Tanrı yardımcın olsun, dedi, ya da buna benzer bir şey, sonra ikisi de sustular.

Daha sonra, ama ne kadar sonra olduğunu kesin olarak söyleyemeyeceğim, yine López Lobo'nun sesini duydum, bir şeyler söylüyordu, belki de saati soruyordu. Saat kaç? Yanımda birisi kıpırdadı. Uyku arasında tedirgin döndü, López Lobo genizden bir sesle birkaç kelime söyledi, gene saat kaç diye soruyordu sanki, ama eminim söylediği başka bir şeydi.

Sabaha karşı dört, dedi Belano. O anda istemeye istemeye artık uyuyamayacağımı kabul ettim. Bu kez de López Lobo konuşmaya başladı, arada bir Belano'nun sorularıyla bölünen konuşması tan ağarana dek sürdü.

İki oğlu ve bir karısı olduğunu, Belano gibi, herkes gibi bir evi olduğunu anlattı. Bundan sonra söylediğini anlamadım. Belki mutluluktan söz etti. Sokak, metro istasyonu adları, telefon numaraları saydı. Birini arar gibi bir hali vardı. Sonra sessizlik oldu. Birisi öksürdü. López Lobo bir karısı, iki de oğlu olduğunu bir kez daha yineledi. Tatmin edici bir hayat. Bunun gibi bir şey. Franco karşıtlığı, seks ve arkadaşlığın bol olduğu yetmişlere rastlayan gençlik yılları. Bir rastlantı eseri fotoğrafçı oluşu. Kazanmış olduğu üne, prestije, ya da işte her neyse, bunlara hiç önem vermediğini söylüyordu. Severek evlenmiş. Hayatı mutlu denebilecek bir yaşammış. Bir gün bir rastlantı eseri büyük oğlunun hasta olduğunu öğrenmişler. Çok akıllı bir çocuktu, dedi López Lobo. Çocuğun hastalığı ciddiymiş, tropikal bir hastalıkmış, tabii ki López Lobo hastalığı çocuğa kendisinin taşıdığını düşünmüş. Ancak gerekli araştırmaları yapan hekimler López Lobo'da hastalığın en ufak bir izine rastlamamışlar. Bir süre yakın çevresinde hastalığı kimin bulaştırmış olabileceğini aramış ama hiçbir sonuç alamamış. Sonunda López Lobo delirmiş.

Karısıyla beraber Madrid'deki evlerini satıp Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmişler. İki çocuklarıyla, hasta olan ve olmayanla gitmişler. Hasta çocuğu yatırdıkları hastane pahalıymış, López Lobo'nun yeniden çalışması gerekmiş. Karısı çocuklarla kalmış, López Lobo götürü fotoğraflar çekmeye başlamış. Birçok yere gittiğini ama sonra hep New York'a döndüğünü söyledi. Bazen oğlunu daha iyi buluyormuş, sanki hastalığı yeniyormuş, bazen de durumunu koruyor ya da daha kötüye gidiyormuş. Kimi günler hasta çocuğun odasında bir iskemleye oturup iki çocuğunu düşlüyormuş: Yan ya-

na ikisinin gülümseyen, korumasız yüzlerini hayal ediyormuş, nedenini bilmeden kendisinin, yani López Lobo'nun ortadan yok olması gerektiğini anlıyormuş. Karısı 81 West Street'te bir ev kiralamışmış, iyi olan oğlu da evin yakınında bir okula gidiyormuş. Bir gün Paris'te bir Arap ülkesine gitmek için vize almayı beklerken telefon etmişler ve hasta oğlunun durumunun kötüleştiğini bildirmişler. İşleri yarım bırakarak ilk uçağa atlayıp New York'a uçmuş. Hastaneye ulaştığında her şeyi dehşet verici bir normallik içinde bulmuş ve artık sonun gelmiş olduğunu anlamış. Üç gün sonra çocuk ölmüş. Yakılma işlemlerini kendi başına halletmesi gerekmiş, çünkü karısı çok kötü durumdaymış. López Lobo'nun hikâyesi burada son buluyordu. Geri kalan sözleri birbiri ardına sıralanan cümleler ve manzaralar. Bakalım sıraya koyabilecek miyim?

Çocuğun öldüğü gün, ya da ertesi gün, karısının annesiyle babası New York'a gelmişler. Bir öğleden sonra aralarında bir tartışma geçmiş. Hepsi birden, kayınvalide, kayınpeder, karısı ve küçük oğlu, Broadway'de, 81. sokak yakınlarında bir otelin barındalarmış. López Lobo ağlamaya başlamış, büyük oğlunun ölümünden kendisini sorumlu tutmuş. Ama belki de bunların hiçbirini söylememiş, tartışma filan da olmamış, her şeyi hayalinde canlandırmış. Sonra sarhoş olmuş, çocuğun küllerini New York metrosunda unutmuş, kimseye bir şey söylemeden Paris'e dönmüş. Bir ay sonra karısının Madrid'e döndüğünü ve boşanmak istediğini öğrenmiş. López Lobo kâğıtları imzalamış ve bütün bu yaşadıklarının bir düş olduğunu düşünmüş.

Çok daha sonra Belano'nun sesini duydum, bu "talihsizlik" ne zaman oldu diye soruyordu. Belano'nun sesini Şilili bir köylünün sesine benzettim. İki ay önce, diye yanıtladı López Lobo. Öteki çocuğa, sağlıklı olan çocuğa ne olduğunu sordu Belano. Annesiyle yaşıyor, diye yanıtladı López Lobo.

O saatte artık ahşap duvara yaslanmış siluetlerini ayırt edebiliyordum. İkisi de sigara içiyordu, ikisi de yorgun görünüyorlardı, ama belki bu ikinci izlenim kendi yorgunluğumdan kaynaklanıyordur. Artık López Lobo susmuştu, ilk başta olduğu gibi yalnızca Belano konuşuyordu. Tuhaftır, o da kendi hikâyesini anlatıyordu. Başı sonu olmayan, her anlatışta biraz daha kısalttığı kendi hikâyesi-

ni, bir kere daha anlatıyordu. Sonunda artık öyle bir kısalttı ki sadece: Ölmek istedim, ama bu işi kendi kendime yapmamam gerektiğini anladım, dedi. Ancak o zaman anladım López Lobo'nun askerlerle gideceğini, Belano'nun da onu yalnız bırakmayacağını.

Sanırım uyudum.

Hiç değilse birkaç dakika uyudum. Uyandığımda yeni günün aydınlığı vurmuştu uzun evin içine. Horlamalar, iç geçirmeler, uykuda konuşmalar duydum. Sonra askerlerin yola çıkmak için hazırlandıklarını gördüm. Hemen yanlarında López Lobo'yu ve Belano'yu gördüm. Kalktım ve Belano'ya gitmemesini söyledim. Omuz silkti. López Lobo'nun yüzünde anlamsız bir ifade vardı. Artık öleceğini biliyor, bu yüzden sakin, diye geçirdim içimden. Buna karşın Belano'nun yüzü bir delinin yüzünü andırıyordu. Yüzündeki anlatım bir anda dehşetten mutluluğa geçiveriyordu. Kolundan tutup düşünmeden biraz yürümek için dışarı çektim.

Nefis bir sabahtı, havada tüyler ürperten mavi bir hafiflik vardı. López Lobo ve askerler dışarı çıktığımızı gördüler ama bir şey demediler. Belano gülümsüyordu. İşe yaramaz Chevy'mize doğru yürüdük, yapmayı düşündüğünün barbarlık olduğunu birkaç kez yinelediğimi anımsıyorum. Dün gece konuştuklarını duydum, diye itiraf ettim ve ekledim: Bütün söyledikleri arkadaşının çıldırmış olduğunu kanıtlıyor. Belano sözümü kesmedi, Brownsville'i çevreleyen ormanlara, tepelere bakıyor, arada bir başıyla onaylıyordu. Chevy'nin yanına gelince ateş eden başıbozukları anımsadım ve anlık bir paniğe kapıldım. Çok büyük bir saçmalık olacağını düşündüm. Arabanın kapısını açtım ve içine yerleştik. Belano Luigi'nin döşemeye bulaşan kan lekelerini gördü ama bir şey demedi, ben de açıklama yapmak için hiç de uygun bir zaman olmadığını düşündüm. Bir süre ikimiz de sessiz kaldık. Ben ellerimle yüzümü kapatmıştım. Belano askerlerin ne kadar genç olduklarını fark edip etmediğimi sordu. Evet, lanet olsun, hem de çok gençler, diye yanıtladım. Pencereden sisle aydınlık arasına sıkışmış ormana bakarak: Gene de güzel, dedi Belano. López Lobo'ya neden eşlik edeceğini sordum. Yalnız kalmasın diye, dedi. Bu kadarını ben de biliyordum, başka bir yanıt bekliyordum, daha kararlı bir yanıt, ama bir şey demedim. Yüreğim hüzün doldu. Başka bir şeyler daha söyle-

mek istedim ama kelimeleri bulamadım. Sonra Chevy'den indik, eve girdik. Belano eşyalarını aldı, fotoğrafçı ve askerlerle çıktı. Kapıya dek yolcu ettim. Jean Pierre yanımdaydı; bir şey anlamadan Belano'ya bakıyordu. Askerler uzaklaşmaya başlamışlardı bile, hemen oracıkta vedalaştık. Jean Pierre elini sıktı, ben sarıldım. López Lobo uzaklaşmıştı, anladık ki veda etmek istemiyor. Belano da sanki son anda bölüğün onu bırakmasından korkmuşçasına koşarak López Lobo'ya yetişti. Bana sanki bir geziye gider gibi konuşa konuşa, güle oynaya yürüyorlar gibi geldi, böylece düzlüğü geçtiler sonra karanlık ormanda yitip gittiler.

Bize gelince, Monrovia'ya yolculuk hemen hemen olaysız geçti. Uzun ve sevimsizdi, ama iki tarafın askerlerinden hiçbiriyle karşılaşmadık. Brewerville'e vardığımızda gece oluyordu. Bizimle gelenlerin bir çoğuna orada veda ettik ve ertesi sabah bir sivil toplum örgütünün kamyonuyla Monrovia'ya hareket ettik. Jean Pierre, Liberya'da bir günden fazla kalmadı. Bense iki hafta daha kaldım. Arkadaşlık kurduğum aşçı, karısı ve oğlu Basın Merkezi'ne yerleştiler. Karısı yatakları düzeltiyor, temizlik yapıyordu. Pencereden dışarı bakınca çocuğun öteki çocuklarla, oteli koruyan askerlerle oynadığını görüyordum. Şoförü bir daha görmedim, ama Monrovia'ya sağ olarak geldi, bu da bir teselli. Orada kaldığım sürece Belano'yu arayıp bulmaya çalıştım, Brownsville-Black Creek-Thomas Creek arasındaki bölgede neler olup bittiğini yakından izledim, ama hiçbir kesin bilgi elde edemedim. Kimilerine göre o bölge artık Kensey'in çetelerince işgal edilmişti. Başkalarına göre General Lebon, sanırım adı buydu ve on dokuz yaşındaydı, Kakata ile Monrovia arasındaki bölgeyi Taylor'un kontrolü altına almıştı, Brownsville ve Black Creek de bu bölgeydi. Ama hiçbir zaman bu bilgilerin doğruluğunun kanıtlanıp kanıtlanmadığını öğrenemedim. Bir gün Amerika Birleşik Devletleri büyükelçiliğine yakın bir yerde bir konferansa katıldım. Konferansı Wellman adında bir general veriyordu ve kendine göre ülkenin durumunu anlatıyordu. Konferans bitince isteyen istediği soruyu sordu. Herkes yanıtını bildiğimiz soruları sormaktan yorulunca, ve birçokları da gittikten sonra ben General Kensey'i, General Lebon'u, Brownsville ve Black Creek'teki durumu, İspanyol fotoğrafçı López Lobo ile Şilili gazeteci Arturo

Belano'yu sordum. General Wellman yanıtlamadan önce dikkatle yüzüme baktı (ama bütün soru soranlara aynı şeyi yapıyordu, belki miyoptu ve uygun bir gözlük bulamamıştı). Sözlerini tartarak, ona gelen bilgilere göre General Kensey'in bir hafta önce öldüğünü söyledi. Lebon'un taburları tarafından öldürülmüştü. Öte yandan General Lebon da ölmüştü. Onu da Monrovia'nın bir mahallesinde bir grup saldırgan öldürmüştü. Black Creek için kelimesi kelimesine şöyle dedi: "Black Creek'te asayiş berkemal." Brownsville köyü içinse, inandırıcı olmasa da, adını hiç duymadığını söyledi.

İki gün sonra Liberya'dan ayrıldım ve bir daha da oraya dönmedim.

26

Ernesto García Grajales, Pachuca Üniversitesi, Pachuca, Meksika, Aralık 1996. Şu mütevazı halimle, efendim, Meksika'da, hatta biraz daha ileri giderek, dünyada damardan gerçekçileri inceleyen yegâne araştırmacıyım. Tanrı izin verirse onlar hakkındaki kitabımı bastırmayı düşünüyorum. Profesör Reyes Arévalo üniversitemiz yayınevinin basabileceğini söyledi. Tabii Profesör Reyes Arévalo damardan gerçekçilerin adını duymadığı için Meksikalı modernistler ya da Pachucalı şair Manuel Pérez Garabito üzerine bir çalışmayı tercih eder. Ama ısrarlarımla onu ülkemizin en çılgınca modem şiirini incelemenin iyi olacağına ikna ettim. Böylece Pachuca'yı XXI. yüzyılın kapısına taşımış olacağız. Evet, benim yegâne araştırmacı, en önemli kaynak olduğum söylenebilir, ama bunda övünülecek bir şey yok. Herhalde bu konularla ilgilenen *tek* kişiyim. Hemen hemen hiç kimse hatırlamıyor onları. Birçokları ölmüş. Ötekiler hakkında hiçbir şey bilinmiyor, ortadan yok olmuşlar. Ama bazıları hâlâ etkin. Örneğin, Jacinto Raquena, şimdi film eleştirmenliği yapıyor ve Pachuca'daki sinemateki yönetiyor. Bu konuya ilgimi ona borçluyum. María Font DF'de yaşıyor. Evlenmedi. Yazıyor ama bastırmıyor. Ernesto San Epifanio öldü, Xóchitl García başkentte çıkan dergilerde ve gazetelerin pazar eklerinde yazıyor. Sanırım artık şiir yazmıyor. Rafael Barrios Amerika Birleşik Devletleri'nde kayıp. Öldü mü sağ mı bilmiyorum. Angélica Font kısa bir süre önce ikinci şiir kitabını bastırdı, otuz sayfalık bir kitap. Fena değil, baskısı çok şık. Piel Divina öldü. Pancho Rodríguez öldü. Emma Méndez intihar etti. Moctezuma Rodríguez siyasete atıldı. Dediklerine göre Felipe Müller hâlâ Barselona'da, evlenmiş ve bir oğlu varmış, yine dediklerine göre çok mutluymuş, arada bir buradaki arkadaşları şiirlerini basıyorlar. Ulises Lima hâlâ DF'de yaşı-

yor. Geçen tatilde görmeye gittim. Görülmeye değer. İtiraf edeyim ki ilk başta biraz korktum. Yanında kaldığım sürece bana Sayın Profesör dedi durdu. Aman, arkadaşım ben senden gencim, neden senli benli konuşmuyoruz, dedim. Siz nasıl isterseniz Sayın Profesör, diye yanıtlamaz mı! Ay, ne adam bu Ulises. Arturo Belano'dan hiç haberim yok. Hayır, Belano'yu tanımadım. Tanımadığım birkaç kişi var. Ne Müller'i, ne Pancho Rodríguez'i, ne Piel Divina'yı tanıdım. Rafael Barrios'u da tanımadım. Juan García Madero mu? Hayır, onun adını da duymadım, herhalde gruptan değildi. Kardeşim, bu konuda en büyük otorite olan ben böyle diyorsam bir nedeni vardır. Hepsi çok gençti. Bende dergileri, broşürleri, hepsi var, bugüne bugün kimsede olmayan belgeler. On altı yaşında bir delikanlı vardı ama adı García Madero değildi. Dur bakayım... Bustamente, evet, adı Bustamente'ydi. Sadece bir şiiri basılmış, o da fotokopi olarak yirmi nüsha çıkarılan bir dergide, üstelik bu derginin bir tek sayısı çıkmış. Hem Meksikalı değil Şilili, Belano ve Müller gibi. Hayır, bildiğim kadarıyla bu Bustamente denen kişi şiir yazmıyor artık. Ama gruptaymış. Tabii, evet DF'li damardan gerçekçiler, çünkü bir damardan gerçekçi grup daha var, 1920'lerde, kuzeyli damardan gerçekçiler. Bunu bilmiyor muydunuz? Ya, var işte. Ama bunlardan hiç belge kalmamış. Hayır, hayır rastlantı değil. Daha doğrusu bir onurlandırma. Bir işaret. Bir yanıt. Ne bileyim. Ne olursa olsun ben bu tür labirentlerde kaybolmak istemiyorum. Çalışılmış belgelerle sınırlıyorum araştırmamı, okur ve araştırmacılar kendi sonuçlarını çıkarsın. Kitabımın iyi bir çalışma olacağına inanıyorum. En kötü ihtimalle Pachuca'ya modernliği getireceğim.

Amadeo Salvatierra, Palacio de la Inquisición yakınlarında Venezuela sokağı, Meksiko DF, Ocak 1976. Benden başka herkes onu unuttu çocuklar, dedim. Şimdi artık yaşlandık, belki birileri hatırlar, ama o zaman unuttular, sonra yavaş yavaş kendileri de unutuldu. İnsan arkadaşını unutursa olacağı bu. Bir ben unutmadım. Belki de şimdi öyle sanıyorum. Ben dergisini sakladım, anısını sakladım. Hayat biçimim herhalde bunu gerektiriyordu. Birçok Meksikalı gibi ben de şiiri bıraktım. Binlerce ve binlerce Meksikalı gibi

ben de şiire arkamı döndüm. Ben de yüz binlerce Meksikalı gibi şiir yazmayı, şiir okumayı bıraktım. O günden sonra hayatım hayal edilebilecek en gri sularda yüzdü. Bir gün Santo Domingo meydanında saçakların altında mektuplar, anlaşılmaz belgeler yazarken buldum kendimi. Bütün öteki işler gibi bir işti, en azından yaptığım birçok başka işten daha kötü değildi. Ama çok geçmeden uzun bir süre olduğum yere, yazı makineme, kalemime ve kâğıtlarıma bağlı kalacağımı anladım. Kötü bir iş değildi. Bazen beni güldürüyordu. Aşk mektupları, başvuru mektupları, mahkeme belgeleri, çaresizlerin Cumhuriyet Hapishanelerine göndermek için yazdırdığı mektuplar... Benim gibi sokak kâtipleriyle, cinsi tükenen meslektaşlarımla konuşacak ya da edebiyatımızın son incilerini okuyacak zaman bile buluyorum. Meksika şiirinden hayır gelmez artık. Geçen gün birine rastladım, en nadide şairlerden biri olan *Pensil Florido*'nun çiçeklerle dolu bir bahçe, bir park, hatta bir vaha değil de renkli bir kalem olduğunu sanıyormuş. *Pensil* aynı zamanda yokuş, sarkık, asılı demek. Siz biliyor muydunuz, çocuklar, yoksa biliyordunuz da pot mu kırdım, dedim. Çocuklar yüzüme baktılar ve başlarını sallayarak evet dediler, ama bu hareket hayır anlamına da gelebilirdi. Cesárea'dan başka haber alamadım. Bir gün bir kahvede Sonoralı bir ihtiyarla arkadaş oldum. Yaşlı adam Cananea'yı da Nogales'i de çok iyi biliyordu, ona Cesárea Tinajero diye birisinden söz edildiğini duydun mu, diye sordum. Hayır, dedi. Nasıl sordumsa ihtiyar karımdan, kız kardeşimden ya da kızımdan söz ediyorum sandı. Böyle deyince Cesárea'yı çok az tanıdığımı düşündüm. Öyle sanıyorum ki o günden sonra unutmaya başladım. Ve çocuklar, işte şimdi, siz karşıma geçip bana Maples Arce'nin size Cesárea'dan söz ettiğini söylüyorsunuz. Ya da List veya Arqueles söylemiş, ne fark eder. Size adresimi kim verdi? dedim. List, Arqueles ya da Maples Arce, ne fark eder. Ve çocuklar yüzüme baktılar, ya da belki bakmadılar. Epeydir şafak sökmüştü, Venezuela sokağının gürültüleri odama kadar geliyordu. O anda çocuklardan birinin oturduğu kanepede uyuyakalmış olduğunu gördüm, ama dimdik oturuyordu, sanki uyanıkmış gibi. Öteki Cesárea'nın dergisine göz atar gibiydi ama sanki o da uyukluyordu. Uyuyan, ağzını kocaman açarak: Evet, Amadeo, dedi. Uyanık olansa, hiç oralı olmadı; erişilmesi imkânsız

bir kızın hayalini kuruyormuş gibi dudaklarında hafif bir tebessümle dergiye göz atmayı sürdürdü, gözlerini Cesárea Tinajero'nun Meksika'da var olan yegâne şiirinde dolaştırıyordu. Ben birden yorgunluk ve içkinin etkisiyle aklımın karıştığını, uyanık olanın konuşmuş olduğunu düşündüm. Oğlum, sen vantrilog musun? dedim. Uyuyan, hayır, Amadeo, dedi. Ya da belki cık, Amadeo, ya da yok, Amadeo, dedi. Yahut ne münasebet, nanay, nanik, ya da belki de sadece kes! dedi. Uyanık olan bana baktı, dergiyi sanki biri elinden alacakmış gibi sımsıkı tutuyordu, sonra bana bakmaktan vazgeçti, okumayı sürdürdü. O zaman, sanki Cesárea Tinajero'nun o boktan dergisinde okunacak bir şey varmış gibi, diye geçirdim içimden. Bakışlarımı yere indirip başımla onayladım. Sıkma canını Amadeo, dedi birisi. Yüzlerine bakmak bile gelmedi içimden. Ama baktım. İki çocuğu da gördüm, uyuyanı ve uyanık olanı. Uyuyan, merak etme Amadeo, kuzey bölgelerin altını üstüne getirmemiz gerekse de biz sana Cesárea bulacağız, dedi. Ben de gözlerimi açabildiğim kadar açıp ciğerlerini okumak ister gibi baktım yüzlerine ve: Ben merak etmiyorum çocuklar, benim için kendinizi yormayın, dedim. Yorulmak da söz mü Amadeo, seve seve yaparız, dedi uyuyan. Benim için yapmayın, diye bekindim. Uyuyan güldü, ya da gırtlağından güler gibi bir ses çıkardı. Belki de gırtlağını temizlemişti, ya da horlamıştı, ya da belki boğulur gibi bir sesti, sonra da: Senin için yapmıyoruz, dedi. Meksika için, Latin Amerika için, Üçüncü Dünya için, sevgililerimiz için yapacağız, canımız istediği için yapacağız. Dalga mı geçiyorlardı? Ciddi mi söylüyorlardı? Uyuyan tuhaf bir biçimde soludu, sanki kemikleriyle soluk alıyordu ve dedi ki: Cesárea Tinajero'yu bulacağız, Cesárea Tinajero'nun Bütün Eserleri'ni bulacağız. Doğrusu o anda beni bir titreme tuttu, uyanık olana baktım, Cesárea Tinajero'nın yeryüzündeki yegâne şiirini incelemeye devam ediyordu. Arkadaşına bakar mısın, galiba bir şeyler oluyor, dedim. Dergiyi okuyan gözlerini kaldırdı, bana baktı, sanki bir camın arkasından bakıyormuş gibiydi. Rahatına bak, yok bir şeyi, dedi. Vay psikopat veletler, vay! Uykuda konuşmak bir şey değilmiş! Uykuda vaatler savurmak bir şey değilmiş! O zaman, bir salonun duvarlarına, kitaplara, fotoğraflara, tavandaki lekelere baktım, bir de onlara. Sanki onları bir camın arkasından görüyordum,

birinin gözleri açıktı, ötekininkiler kapalı. Ama ikisi de bakıyorlardı. Dışarı mı? İçeri mi? Bilmiyorum, bildiğim ikisinin yüzünün de sanki Kuzey Kutbu'ndaymışlar gibi bembeyaz olduğu. Bunu onlara da söyledim. Uyuyan gürültüyle soluk alarak: Daha doğrusu Kuzey Kutbu DF'ye inmiş gibi, Amadeo, dedi. Aynen böyle dedi. Üşüyor musunuz, çocuklar? dedim. Laf olsun diye sorulmuş bir soru, ya da pratik bir soru. Eğer cevapları olumlu olsaydı onlara hemen sıcak kahve hazırlayacaktım. Ama daha çok laf olsun diye sormuştum, çünkü üşüyorlarsa pencerenin yanından çekilmeleri yeterli olurdu. Çocuklar, değer mi? Değer mi? Gerçekten değer mi? dedim. Uykuda olan: Hı! dedi. O zaman ayağa kalktım (bütün kemiklerim takırdadı), yemek masasının yanındaki pencerenin yanına gittim, camı açtım, sonra salon penceresinin yanına gittim, onu da açtım, sonra da sürünerek elektrik düğmesinin yanına kadar gittim ve elektriği söndürdüm.

III.

Sonora Çölleri

(1976)

1 Ocak

Bugün, dün yazdığımı aslında bugün yazmış olduğumu fark ettim: 31 Aralıkta yazdıklarımı 1 Ocakta, yani bugün yazdım, 30 Aralıkta yazdıklarımı da 31 Aralıkta, yani dün yazdım. Bugün yazdıklarımı da aslında yarın yazıyorum ki benim için bugün ve dün, ve bir bakıma yarın olacak: Görünmez bir gün. Ama abartmamak gerek.

2 Ocak

DF'den çıktık. Arkadaşlarımı oyalamak için sorular sordum, hem sorular hem de problemler, bilmeceler (özellikle günümüz edebi Meksikası'nda), hatta bulmacalar. Kolay bir soruyla başladım: Serbest dize nedir? Arabanın içinde sesim sanki mikrofona konuşuyormuşum gibi çıktı.

"Belli sayıda hecesi olmayan dize," dedi Belano.

"Başka?"

"Uyaksız dize," dedi Lima.

"Daha başka?"

"Belirli bir vurgu düzeni olmayan," diye ısrar etti Lima.

"Tamam, şimdi daha zor bir soru. *Tetrastico* nedir?"

"Ne?" diye sordu yanımdan Lupe.

"Dört dizeli metrik sistem," dedi Belano.

"Ya senkop?"

"Has...tir," dedi Lima.

"Bilmiyorum," dedi Belano. "Kısaltılmış mı demek?"

"Soğuk, soğuk. Teslim oluyor musunuz?"

Lima gözlerini dikiz aynasına dikti. Belano bana baktı, ama

sonra arkamdaki bir şeye çevirdi gözlerini. Lupe de arkaya baktı. Ben bakmamayı yeğledim.

"Senkop bir kelimedeki bir ya da birkaç sesin düşmesi. Örneğin, ne haber ve n'aber gibi. Tamam. Devam ediyoruz. Şimdi kolay bir tane. Sekstan nedir?"

"Altılı altı kıta," dedi Lima.

"Başka?" diye sordum.

Belano ve Lima anlamadığım bir şeyler söylediler. Sesleri İmpala'nın içinde uçuşur gibiydi. Evet, bir şey daha var, dedim. Ve ne olduğunu söyledim. Sonra glikonik (klasik Yunan ve Latin şiirinde birinci ve üçüncü uzun, ikinci kısa üç yedekli dizeden oluşan koşuk, *tetrapodia logaedica catalectica in syllabam* olarak tanımlanabilir) ve *hemiepes* (Yunan şiirinde bir hektametrenin ilk ayağı) ya da fonosembolizm (bir sözcüğün ya da dizenin sesli öğelerinin yüklenebildikleri özerk anlam) nedir biliyorlar mı, bunu sordum. Lupe'yi geçtim de ne Lima ne de Belano bilebildiler. Bunu üzerine *epanorthosis* nedir biliyor musunuz? diye sordum. *Epanorthosis* söylenen bir sözcüğe ya da deyime yeniden dönerek onaylamak ya da düzeltmek, hatta çürütmek anlamına geliyor. Sonra *pitiambico* nedir diye sordum (bilemediler), *mimiambo* nedir diye sordum (bunu da bilemediler), ve *homeoteleuton* (bilemediler), ve *paragoge* (bunu biliyorlardı), üstelik bütün Meksikalı ve çoğu Latin Amerikalı şairlerin paragojik olduğunu düşünüyorlardı. Sonra *hapaks*'ın ne olduğunu sordum. Bilmedikleri için anlattım. *Hapaks* bir sesin bir dilde, bir yazarda ya da bir metinde bir tek kez kullanıldığını göstermek için sözlükbilimde ya da metin eleştirilerinde kullanılan bir teknik. Bundan sonra bir süre düşündük.

"Hadi şimdi kolay bir şey sor," dedi Belano.

"Tamam! *Zejel* nedir?"

"Has...tir, bilmiyorum, amma cahilim," dedi Belano.

"Ya sen Ulises?"

"Kulağıma Arapça gibi geldi."

"Sen ne diyorsun Lupe?"

Lupe bana baktı ama bir şey söylemedi. Beni nasıl bir gülme tuttu anlatamam, sinirlerim bozulmuştu herhalde. Yine de *zejel*'in ne demek olduğunu anlattım. Gülmem geçince Lupe'ye bilgisizli-

ğine (ya da yontulmamışlığına) gülmediğimi, halimize güldüğümü söyledim.

"Hadi bakalım şimdi de *saturnio* nedir bunu bilin?"

"Hiçbir fikrim yok," dedi Belano.

"*Saturnio* mu?" dedi Lupe.

"Ya *Chiasmus*?" dedim.

"Ne? Ne?" dedi Lupe.

Gözlerimi yummadan, aynı anda hem onları görüyordum hem de yolda ok gibi hızla ilerleyen arabayı. Uçtuğumuzu hissettim.

"*Saturnio* neymiş?" dedi Lima.

"Çok kolay. Eski bir Latin şiir türü, ama ölçü konusunda pek bir anlaşma yok. Kimilerine göre niceliksel bir yapısı var, kimilerine göre de vurgusu önemli. İlk varsayım kabul edilecek olursa iki heceli ölçü, sonunda bir hece eksik bir hecesi kısa bir hecesi uzun diye açıklanabilir ama başka varyantları da var. Bu birinci şık. Eğer ikinci şık kabul edilirse, vurgulama iki yarı dizeden oluşur, birinci yarı dizede üç güçlendirilmiş vurgulama, ikincide ise iki güçlendirilmiş vurgulama kullanılır."

"*Saturnio*'yu hangi şairler kullanmış?" dedi Belano.

"Livius Andronicus ve Nevius. Dinsel şiirler ve anı şiirleri."

"Ne çok şey biliyorsun," dedi Lupe.

"Evet, gerçekten de," dedi Belano.

Beni gene bir gülme krizi tuttu. Bir anda kahkahalar arabadan dışarı taştı. Öksüz, diye geçirdim aklımdan.

"Sadece bellek meselesi. Tanımlamaları ezberliyorum, o kadar."

"*Chiasmus*'un ne olduğunu söylemedin," dedi Lima.

"*Chiasmus, chiasmus* mu, evet, *chiasmus*... Evet, bir *chiasmus* ikili bir dizinin öğelerinin ters sıralanması."

Geceydi. 1 Ocak gecesi, 1 Ocak sabaha karşı. Arkamıza baktım, bence arkamızdan gelen yoktu.

"Bilin bakalım, bu ne," dedim, "*proceleusmático*?"

"Bunu sen icat ettin García Madero," dedi Belano.

"Hayır, dört kısa heceden oluşan klasik ölçü ayağı. Belli bir ritmi yok, bu yüzden de basit bir ölçü olarak kabul ediliyor. Peki ya *molossus*?"

"Bunu taze icat ettin," dedi Belano.

"Hayır, yemin ederim. Bir *molossus*, klasik sistemde sekiz zamanda üç uzun heceden oluşan bir dize. İktus ya bir ve üçüncü hecededir, ya da sadece ikinci hecede. Bir ölçü oluşturmak için başka dizelerle birleşmesi gerek."

"*İktus* ne demek?" diye sordu Belano.

Lima ağzını açtı, sonra yeniden kapattı.

"Ha, *iktus* mu?" dedim "darbe, zaman ölçüsü. Şimdi size *arsis*' ten söz etmeliyim, Roma ölçüsünde ayağın güçlü zamanı, yani *iktus*'un geldiği hece. Ama boş verin biz sorulara geçelim gene. İki hece nedir?"

"İki heceli dize," dedi Belano.

"Evet, çok güzel," dedim. "Sonunda bir doğru cevap. İki heceli. Çok az kullanılan ve İspanyol şiirinin en kısa ölçüsü. Çokluk uzun dizelere ilintili olarak rastlanır. Şimdi zor bir tane. *Asklepiadeo* nedir?"

"Hiç fikrim yok," dedi Belano.

"*Asklepiadeo* mu?"diye soruyu yineledi Lima.

"Bu türü en çok kullanan Sisamlı Asklepiades'ten geliyor, gerçi Sappho ve Alkaios da kullanmışlar ya. İki biçimi var: Küçük *Asklepiadeo* on iki hecenin iki eolik öğeye bölünmüş biçimi, birinci öğe bir uzun iki kısa heceli ölçü, ikincisi bir uzun iki kısa hece ve *dipodia trocaica catalectica* ölçüsünde. Büyük *asklepiadeo* ise iki eolik öğe arasına bir *dipodia dactilica catalectica in syllabam* yerleştirilmiş dize."

DF'den çıkmaya başladık. Saatte yüz yirminin üzerinde seyrediyorduk.

"Peki, *epanalepsis* nedir?"

"Hiçbir fikrimiz yok!" dediklerini duydum arkadaşlarımın. Araba sadece çocuklar ve kadınlar olan karanlık sokaklardan geçti. Sonra hâlâ yeni yılı kutlayan mahallelerden uçarak geçtik. Belano ve Lima önlerine, yola bakıyorlardı. Lupe başını pencerenin camına dayamıştı. Sanırım uyuyakalmıştı.

"Ya *espanadiplosis* ne demek?" Kimse cevap vermedi. "Bir dizenin başında ve sonunda aynı sesi ya da sözcüğü yineleme, örnekse Garcia Lorca'nın şu dizesi: *Verde que te quiero verde*. (Yeşil, se-

ni yeşil seviyorum yeşil.)

Bir süre sessiz kalıp pencereden dışarı baktım. Bir an Lima'nın yolu şaşırdığını, kaybolduğumuzu düşündüm, ama en azından peşimizde kimse yoktu.

"Devam et," dedi Belano, "arada bir bildiğimiz çıkar elbet."

"*Catacresis* ne?

"Bak bunu biliyordum ama unuttum," dedi Lima.

"Dilin normal, günlük kullanımına girmiş, artık metafor olarak görülmeyen metafor. Örnek: Çenesi düşük, kulağı delik. Ya *arkhilokhea*?"

"Hah, işte bunu biliyorum," dedi Belano. "Arkhilokhos'un kullandığı ölçü, eminim."

"Büyük şair," dedi Lima.

"İyi de nedir?" dedim.

"Bilmiyorum, ezberimden Arkhilokhos'un bir şiirini okuyabilirim sana ama *arkhilokhea*'nın ne olduğunu söyleyemem," dedi Belano.

Ben de *arkhilokhea*'nın farklı yapı özellikleri gösteren iki dizelik kıtalar olduğunu anlattım. Birinci dize altı ölçülü bir uzun iki kısa heceli ölçüden sonra üçlü bir uzun iki kısa ölçüden oluşuyor. İkincisi... ama bundan sonra uyuklamaya başladım, İmpala'nın içinde yansıyan kendi sesimi, *diametro, yambico, tetrametro cactilico* ya da *dimetro trocaico catalectico* diye bir şeyler duyuyordum. Ve Belano'nun şiir okuduğunu duydum:

Ey yürek, acılar huzursuz ediyorsa seni,
onulmaz acılar, kalk! Diren onlara
göğsünü siper et, ve düşmanın düzenine
karşı gel sarsılmadan. Ve eğer çıkarsan
muzaffer, büyüklenme, ey yürek,
ne de yenik çıkarsan, evinde ağlayarak küçük düşme.

Şiiri okumayı bitirince zorla gözlerimi açtım, Lima dizeler Arkhilokhos'un mu, diye sordu. Doğrudur, dedi Belano. Lima da ne büyük şair, ya da çok kral şair, dedi. Sonra Belano, Lupe'ye döndü (sanki çok meraklısıymış gibi) Paroslu Arkhilokhos'un kim olduğunu,

yaklaşık MÖ 650 yıllarında yaşamış Yunanlı bir şair olduğunu anlattı. Lupe ses etmedi, bence verebileceği en uygun yanıt buydu. Sonra başımı pencereye dayayarak uyukladım. Belano ve Lima'nın konuşmalarını duyuyordum. Savaş meydanından kaçan bir şairden söz ediyorlardı. Yaptığının neden olacağı utanç ve yüz karasına aldırış etmediğini, tam tersine bununla övündüğünü söylüyorlardı. Ben de o arada rüya görmeye başladım. Rüyamda bir tip etrafa dağılmış kemikler arasında yürüyordu, adamın yüzü yoktu, en azından ben uzaktan yüzünü görmüyordum. Bir dağın eteklerindeydim ve vadi havasızdı. Adam çıplaktı, uzun saçları vardı, ilk başta Arkhilokhos olduğunu düşündüm, ama aslında herhangi biri olabilirdi. Gözlerimi açtığımda hâlâ zifiri karanlıktı ve DF'den çıkmıştık.

"Neredeyiz?" diye sordum.

"Querétaro yolunda," dedi Lima.

Lupe de uyanıktı, zifiri kır manzarasına dikilmiş gözleri iki küçük böceği andırıyordu.

"Neye bakıyorsun?" dedim.

"Alberto'nun arabasına," diye yanıtladı.

"Kimse yok peşimizde," dedi Belano.

"Alberto köpek gibidir, kokumu alır, beni bulacak."

Belano ile Lima güldüler.

"Seni nasıl bulacak, DF'den çıktığımızdan beri hızımız yüz elli kilometrenin altına düşmedi," dedi Lima.

"Tan ağarmadan," diye tamamladı lafını Lupe.

"Peki, hadi bakalım!" dedim, "*Albada* nedir?"

Ne Belano ne de Lima'dan ses çıkmadı. Anladım ki akılları Alberto'ya takılmıştı, ben de Alberto'yu düşünmeye başladım. Lupe güldü. Böcek gözleri bana çevrildi.

"Söyle bakalım çokbilmiş, *prez*'in ne olduğunu biliyor musun?"

"Bir tutam marihuana," dedi Belano arkasına dönmeden.

"Ya *muy carranza* ne demek?"

"Çok yaşlı birisi," diye yanıtladı bu sefer de Belano.

"Peki, ya *lurias*?"

"Bırak da ben yanıtlayayım," dedim, aslında bütün sorular bana yöneltilmişti.

"Tamam," dedi Belano.

Biraz düşündükten sonra, "Bilmiyorum," dedim.

"Sen biliyor musun?" diye sordu Lima Belano'ya dönerek.

"Yok, ben de bilmiyorum," dedi Belano.

"Deli," dedi Lima.

"Evet, deli demek. Peki *jincho* ne demek?"

Üçümüz de bilmiyorduk.

"Çok kolay. *Jincho* yerli demek," dedi Lupe gülerek. "Ya *grandiosa*?"

"Hapishane," dedi Lima.

"Ya *Javier*, kim *Javier*?"

Sol şeritten Meksiko kentine doğru beş kamyondan oluşan bir konvoy geçti. Kamyonlar için için yanan kütüğü andırıyordu. Bir süre sadece kamyonların sesi duyuldu, burnumuza yanmış et kokusu geldi. Sonra yol yeniden karanlıklara gömüldü.

"Kimmiş peki Javier?" diye sordu bu sefer de Belano.

"Polis," diye yanıtladı Lupe. "Ya *macha chacha*?"

"Marihuana," dedi Belano.

"Tamam, bu soru García Madero için," dedi Lupe. "Bil bakalım *guacho de orégano* ne?"

Belano ile Lima aralarında bakıştılar ve gülümsediler. Lupe'nin böcek gözleri bana bakmıyordu, arka pencereden tehdit edercesine uzanan karanlıklara çevrilmişti. Uzaktan bir arabanın sonra da başka bir arabanın ışıklarını gördüm.

"Bilmiyorum," dedim, Alberto'nun yüzünü hayal etmeye çalışıyordum: Bize doğru gelen koca bir burun.

"Altın saat," dedi Lupe.

"Ya *carcamán* ne demek?" diye bu kez de ben sordum.

"Ne olacak araba," dedi gülerek Lupe.

Lupe'nin gözlerini görmek istemiyordum, gözlerimi yumup başımı koltuğun arkasına dayadım. Rüyamda durmadan ilerleyen kara *carcamán*'ı gördüm, içinde Alberto'nun burnu ve tatillerini anamızı ağlatmaya adamış iki polis vardı.

"*Rufo* ne demek?"

Yanıt vermedik.

"Araba," dedi Lupe ve güldü.

"Tamam, Lupe, söyle bakalım manikür ne demek?" dedi Belano.

"Kolay, manikür tımarhane demek," diye yanıtladı Lupe.

Bir an için bu kadınla sevişmiş olmam imkânsızmış gibi geldi bana.

"Peki, *dar cuello* ne demek?" dedi Lupe.

"Bilmiyorum. Pes ediyorum," diye kestirdi Belano Lupe'ye bakmadan.

"*Dar caña* gibi bir şey. Ama birine *dar cuello* demek seni temizleyeceğim demek, halbuki ikincisi temize havale etmek anlamına da gelebilir, tahrik etmek anlamına da." Bunları sanki çeşitli şiir ölçülerinden bahsediyormuş gibi tuhaf bir ses tonuyla söyledi.

"Peki, *dar labiada* ne demek Lupe?" dedi Lima.

Cinsellikle ilgili bir şey diye düşündüm, Lupe'nin görmediğim, sadece dokunduğum cinsel organını, Maria'nın, Rosario'nun cinsel organlarını geçirdim aklımdan. Bence saatte yüz elli kilometre hızla ilerliyorduk.

"Sanırım şans vermek," dedi Lupe, sanki aklımdan geçenleri okumuş gibi bana bakarak. "Sen ne düşünüyordun, García Madero?"

"Ya *empalme* vermek ne demek?" diye araya girdi Belano.

"Eğlenceli ama can yakan bir şey," dedi Lupe.

"Peki, fırıldak adam ne demek?"

"Ne olacak, cigaralık içen bir tip," dedi Lupe.

"Peki, *coprero* ne?"

"Kokain bağımlısı," dedi Lupe.

"Ateşe tutmak ne demek?" dedi Belano.

Lupe bir Belano'ya bir bana baktı. Sanki iki böcek gözlerinden fırlayıp biri bir dizime öteki öbür dizime konmuş gibi bir duyguya kapıldım. Bizim İmpala'nın tıpatıp aynısı bir araba yıldırım gibi, DF yönünde, yanımızdan geçti. Arka pencerede yok olurken bizi selamlayarak korna çaldı.

"Ateşe tutmak, öyle mi?" dedi Lima. "Bilmiyorum."

"Adamların birbiri ardına bir kadına bindirmeleri."

"Evet, seri ırza geçiş, sen de amma çok şey biliyorsun Lupe," dedi Belano.

"Peki, sen çekilişe katılmak ne demek biliyor musun?" diye sordu Lupe.

"Bilmez olur muyum, başını belaya soktun demek, istesen de istemesen de karışmışsın bir kere. Ama gizli bir tehdit anlamına da gelebilir."

"Ya da pek o kadar gizli olmayan bir tehdit," diye ekledi Lupe.

"Peki ne diyorsun, biz çekilişe katıldık mı katılmadık mı?" dedi Belano.

"Bütün sayılar var elimizde, oğlum," dedi Lupe.

Peşimizdeki araba ışıkları birden yok oldular. Meksika yollarında dolanan tek araba bizim arabamızmış gibi geldi bana. Ama birkaç dakika sonra, ta uzaktan yeniden ışıklar gördüm. İki araba, sanki aramızdaki mesafe azalıyordu. İleriye baktım, ön cama bir sürü böcek yapışmıştı. Lima iki eliyle direksiyona sarılmıştı, ama sanki toprak bir yola girmişiz gibi sarsılıyordu araba.

"*Epicedio* nedir, söyleyin bakalım?" dedim.

Kimse cevap vermedi.

İmpala karanlıkları yararak yoluna devam ederken bir süre hepimiz sessiz kaldık.

"Sen söyle ne demek olduğunu," dedi Belano istifini bozmadan.

"Bir ölünün baş ucunda okunan şiir. Ama ağıtla karıştırılmamalı. *Epicedio* koroyla söylenen bir karşılama. İlk başlarda ölçü olarak son hecesi uzun dörtlükler kullanılırdı, daha sonra ağıt biçimini aldı."

Hiç yorum yok.

"Has...tir, amma güzel bu yol ha!" dedi Belano bir süre sonra.

"Hadi, başka sorular sor," dedi Lima. "Ağıtı nasıl tanımlarsın, García Madero?"

"O da *epicedio* gibi, sadece illa bir naaşın başında söylenmiyor."

"Hadi, başka sorular, devam et," diye araya girdi Belano.

"Alkaik şiir nedir?" dedim.

Sesim bir tuhaf çıktı, sanki konuşan ben değildim.

"Dört alkaik dizeden oluşan şiir," dedi Lima. "İki on bir heceli ve bir on heceli dizeden oluşur. Alkaios'un kullandığı bir ölçü, adı da oradan geliyor."

"İki on bir heceli değil, iki on heceli, bir dokuz ve bir de biri

uzun biri kısa on heceli dizeden oluşan şiir," dedim.

"Olabilir," dedi Lima. "Ne fark eder ki."

Belano'nun arabanın çakmağıyla bir sigara yaktığını gördüm.

"Alkaik şiiri Latin şiirine kim getirdi?" diye sordum bu kez de.

"Bunda bilmeyecek ne var, oğlum," dedi Lima. "Sen biliyorsun değil mi Arturo?"

Belano sigarasını yakmıştı, ama gözlerini dikmiş hâlâ elinde tuttuğu çakmağa bakıyordu.

"Elbette," diye yanıtladı o da.

"Kim peki?" diye bekindim.

"Horatius," dedi Belano. Çakmağı yerine yerleştirdi, sonra da camı indirdi. Pencereden içeri üfleyen rüzgâr Lupe'yle benim saçlarımızı dağıttı.

3 Ocak

Culiacán çıkışında bir benzincide kahvaltı ettik, çiftlik omlet, sahanda jambonlu yumurta, sahanda domuz pastırmalı yumurta ve rafadan yumurta. Hepimiz ikişer fincan kahve içtik, Lupe bir de büyük bir bardak portakal suyu içti. Yolda yemek için de dört jambonlu ve peynirli sandviç aldık. Sonra Lupe kadınlar tuvaletine, Belano, Lima ve ben erkekler tuvaletine girdik. Elimizi, yüzümüzü, boynumuzu yıkadık, ihtiyaçlarımızı gördük. Çıktığımızda gökyüzü masmaviydi, sık görülmeyen bir mavilikte. Kuzeye giden araba sayısı çoğalmıştı. Lupe ortalarda görünmüyordu, belli bir süre bekledikten sonra tuvalete gidip aradık. Dişlerini fırçalıyordu. Bize baktı, bir şey söylemeden çıktık. Lupe'nin yanındaki lavabonun önünde elli yaşlarında bir kadın aynada beline kadar gelen siyah saçlarını tarıyordu.

Belano Culiacán'dan geçip diş fırçası almamız gerektiğini söyledi. Lima omuz silkti, onun için sorun olmadığını söyledi. Ben kaybedecek zamanımız olmadığını ileri sürdüm. Ama aslında bol bol zamanımız vardı. Sonunda Belano'nun kararına uyuldu, Culiacán'ın hemen kıyısında bir marketten diş fırçası ve gerekli başka kişisel temizlik ürünleri aldık, sonra da kente girmeden geri dönerek yolumuza devam ettik.

4 Ocak

Navojoa, Obregón, Hermosillo kentlerinden bir hayalet gibi geçtik. Sonora'ya gelmiştik, gerçi ben Sinaloa'dan sonra zaten artık kendimi Sonora'da hissediyordum. Öğle sıcağında yolun kenarında bazen pitahayalar, hintincirleri görüyorduk. Hermosillo belediye kitaplığında Belano, Lima ve ben Cesárea Tinajero'nun izini sürdük. Hiçbir şey bulamadık. Arabaya döndüğümüzde Lupe'yi arka koltukta uyur bulduk, kaldırımda iki adam onu seyrediyordu. Belano Alberto ve bir arkadaşı olabileceğini düşündü, adamlara yaklaşmak için ayrıldık. Lupe'nin eteği kalçasına dek sıyrılmıştı, adamlar elleri ceplerinde otuz bir çekiyordu. Hadi bakalım, yolunuza, dedi Arturo, adamlar giderken dönüp dönüp bize baktılar. Sonra Caborca'ya gittik. Cesárea dergisine bu adı verdiyse bir bildiği vardır, dedi Belano. Caborca, Hermosillo'nun kuzeyinde küçük bir kasaba. Oraya gitmek için Santa Ana karayoluna girdik, sonra batıya giden bir asfalt yola saptık. Pueblo Nuevo ve Altar köylerinden geçtik. Caborca'ya gelmeden önce bir sapakta bir başka köyün adının yazılı olduğu bir levha gördük: Pitiquito. Ama sapmadık, yolumuza devam ettik ve Caborca'ya vardık. Köyde dolaştık, kiliseyi gezdik, Cesárea Tinajero'yla ilgili bir şeyler öğrenmek için herkesle konuştuk. Hiçbir şey öğrenemedik. Akşam olmaya başlayınca arabaya döndük, çünkü Caborca'da kalabileceğimiz ne pansiyon ne de otel vardı (vardıysa da biz görmedik). O gece arabada uyuduk, uyanınca benzin aldık ve Pitiquito'ya gittik. Belano içinde bir şeyler olacakmış gibi bir duygu olduğunu söyledi. Pitiquito'da güzel bir yemek yedik, San Diego de Pitiquito kilisesini görmeye gittik, ama dışardan baktık, çünkü Lupe girmek istemedi, biz de hevesli değildik.

5 Ocak

Kuzeydoğu yönünde iyi durumda bir yoldan Cananea'ya gidiyoruz, sonra bir toprak yoldan güneye doğru Bacanuchi'ye, oradan 16 de Septiembre'ye, oradan da Arizpe'ye. Belano ve Lima soruşturmalarını yürütürken artık onlarla birlikte gitmiyorum. Lupe ile

arabada kalıyorum, ya da bir şeyler içmeye gidiyoruz. Arizpe'de yol iyileşiyor, Banámichi ve Huépac'a dek iniyoruz. Huépac'tan yeniden Banámichi'ye çıkıyoruz, ama bu kez durmadan Arizpe'ye devam ediyoruz. Arizpe'den çıkıp doğu yönünde berbat bir yoldan Los Hoyos'a, oradan da çok daha iyi bir yoldan Nacozari de García'ya gidiyoruz.

Nacozari çıkışında trafik polisi durduruyor ve arabanın belgelerini istiyor. Lupe, siz Nacozarili misiniz? diye soruyor. Polis memuru, Hayır, ne münasebet, Hermosillo'danım, diyor. Belano ve Lima gülüyorlar. Bacaklarını açmak için iniyorlar arabadan. Sonra Lupe de iniyor, Belano'nun kulağına bir şeyler fısıldıyor. Öteki trafik polisi de arabadan iniyor, Quim'in arabasının kâğıtlarıyla Lima'nın sürücü belgesini çözmeye çalışan arkadaşının yanına geliyor. İki trafik polisi de yolun birkaç metre ötesinde kayalıklı, sarımsı çalılıklar, küçük kahverengi bitkiler arasına giden Lupe'ye bakıyorlar.

Ya siz nerelisiniz? diye soruyor, ikinci polis memuru. DF'deniz dediğini duyuyorum Belano'nun. Meksikolu musunuz, yani? Öyle denebilir, diyor Belano, tüylerimi diken diken eden bir gülümsemeyle. Kim oluyor bu sersem herif? diye geçiriyorum içimden. Ama aklımdaki polis memuru değil, Belano'yu ve de kaportaya dayanmış ufukta bulutlara, ağaçlara bakan Lima'yı düşünüyorum.

Sonra polis memuru belgeleri geri veriyor, Lima ve Belano Santa Teresa'ya en kısa hangi yoldan gidebileceğimizi soruyorlar. İkinci polis memuru arabalarına gidiyor ve bir harita çıkarıyor. Ayrılırken bize el sallıyorlar. Asfalt yol biraz sonra toprak yol oluyor. Yolda hiç otomobil yok, sadece arada bir çuval ya da insan taşıyan kamyonetler geçiyor. Kaybolduğumuzu anlayana kadar bir sürü köyden geçiyoruz: Aribabi, Huachinera, Bacerac, Bavispe. Gece çökmeden az önce birden uzaktan bir yerleşim görünüyor. Belki Villaviciosa'dır, belki de değil, ama artık oraya gidecek yolu arayacak gücümüz kalmamış. İlk kez Belano ile Lima'yı sinirli görüyorum. Lupe hiçbir şeyden etkilenmiyor. Bana gelince, ben ne düşüneceğimi bilmiyorum, belki tuhaf duygular içindeyim, belki de sadece uyumak istiyorum, hatta düş de görebilirim. Sonra bitip tükenmek bilmeyen berbat bir yola giriyoruz. Belano ve Lima benden zor sorular sormamı istiyorlar. Herhalde vezin, retorik, ölçü

üzerine sorular istiyorlar. Bir soru soruyorum ve uyuyorum. Lupe de uyuyor. Uyumadan önce Belano ve Lima'nın konuştuklarını duyuyorum. DF'den, Laura Damián'dan, Laura Jáuregui'den, o güne dek adını hiç duymadığım bir şairden söz ediyorlar, gülüyorlar. Sözünü ettikleri son şair sempatik biri anlaşılan ve iyi bir insan. Dergi çıkaran kişilerden söz ediyorlar, onlar için saf, basit, tüm umudunu yitirmiş diyorlar. Konuşmalarını dinlemek hoşuma gidiyor. Belano Lima'dan çok konuşuyor, ama ikisi de çok gülüyorlar. Quim'in İmpala'sından da söz ediyorlar. Bazen çukurlardan geçerken araba öyle bir sarsılıyor ki Belano'ya göre bu normal değil. Lima'ya göreyse normal olmayan motorun çıkardığı gürültü. Derin uykuya dalmadan ikisinin de otomobillerden hiç mi hiç anlamadığını düşünüyorum. Uyandığımda Santa Teresa'dayız. Belano ve Lima sigara içiyorlar, İmpala kentin merkezinden geçiyor.

Bir otele, Juárez sokağında Otel Juárez'e yerleşiyoruz. Lupe bir odada, biz üçümüz bir başka odada kalıyoruz. Odamızın tek penceresi bir arka sokağa bakıyor. Sokağın ucunda, Juárez sokağıyla birleştiği köşede gölgeler var, alçak sesle konuşuyorlar, ama arada bir içlerinden biri bir küfür savuruyor, bağırıyor. Bir süre dikkatlice bakınca bir kolun havaya kalkıp Otel Juárez'in pencerelerini işaret ettiğini görüyorum. Sokağın öteki ucunda çöpler var ve orada, deyim yerindeyse, karanlık daha yoğun. Gerçi binalardan biri, Otel Santa Elena'nın arka cephesi, biraz daha iyi aydınlatılmış. Küçük bir kapısı var. Arada bir mutfakta çalışan kadın bu kapıdan çöp çıkarıyor, ondan başka kimse kullanmıyor bu kapıyı. Kadın çöpleri çıkarıyor, kapının önünde bir an duruyor, boynunu uzatıp Juáres sokağından geçen arabalara bakıyor.

6 Ocak

Belano ile Lima sabahı belediyede, nüfus müdürlüğünde, birkaç kilisede, Santa Teresa Kütüphanesi'nde, üniversite arşivinde ve burada çıkan yegâne gazete olan, *El Centinela de Santa Teresa*'nın bürosunda geçirdiler. Öğle yemeğini beraber yemek için büyük meydanda, buranın yerli halkının Fransızları yenilgiye uğratmaları anısına yükseltilen tuhaf bir heykelin yanında buluştuk. Öğleden

sonra Belano ve Lima araştırmalarını sürdürdüler. Dediklerine göre Felsefe ve Edebiyat Fakültesi'nin bir numarası Horacio Guerra adlı bir salakla randevuları varmış. Ne sürpriz, Octavio Paz'ın küçültülmüş kopyasıymış. Hatta adı bile benziyor, bak şimdi García Madero, dedi Belano. Şair Horatius, Caesar Augustus Octavius döneminde yaşamadı mı? Bilmiyorum. Bırak düşüneyim, dedim. Ama onların hiç zamanı yoktu, aralarında konuşmaya başladılar. Belano ve Lima gidince Lupe ile kaldım. Lupe'yi sinemaya davet etmeyi düşündüm, ama para Belano ile Lima'daydı. İstemeyi unutmuştum, böylece bize de Santa Teresa'da dolaşmak, şehir merkezindeki dükkânların vitrinlerine bakmak, sonra da otele dönmek düştü. Resepsiyonun yanındaki salonda televizyon seyrettik. Salonda iki yaşlı kadın vardı, bir süre bize baktılar sonra da karıkoca mısınız diye sordular. Lupe evet, dedi. Ben de uymak zorunda kaldım. Bütün bu süre boyunca Belano'nun sorusu aklıma takılmıştı, yoksa Lima mı sormuştu, her neyse. Horatius Octavius döneminde mi yaşadı? Bana öyle gibi geliyordu, başlangıçta hemen evet derdim, ama sanki Horatius pek Octavius yanlısı değil gibi geliyordu bana. Lupe yaşlı kadınlarla konuşuyordu, iki dedikoducu kocakarı bunlar gerçekten de. Ben de, neden bilmem bir yandan hâlâ Octavius ile Horatius'u düşünüyordum, bir yandan da sağ kulağımla televizyondaki diziyi, sol kulağımla da Lupe'nin kadınlarla laklakasını dinliyordum. Ve birden belleğim pat etti, hani dayanıksız bir duvar yıkılır ya işte öyle, Horatius'u Brutus ve Cassius'un yanında Octavius ya da Octavianus'a *karşı* savaşırken canlandırdım gözümde. Yeniden Cumhuriyeti kurmak için Caesar'ı öldürmüşlerdi. Off, sanki LSD almışım, Filippoi'de Horatius'u gördüm, yirmi dört yaşında, Belano ve Lima'dan birkaç, benden yedi yaş büyük. Horatius namussuzu uzaklara bakarken birden dönüyor ve o ne, bana bakıyor! Merhaba, García Madero, diyor Latince, vay canına, sanki ben Latince biliyormuşum gibi! Ben Horatius'um, MÖ 66 yılında Venusia'da doğdum, azat olmuş bir kölenin oğluyum, babam fazlasıyla sevecen bir baba, savaşa gitmeye hazırım, Brutus'un ordusuna lejyoner olarak katlıyorum, Filippoi çatışmasına, ama bu çatışmayı kaybedeceğiz, yazgım beni insanlar için ölüm kalım meselesi olan bu çatışmada savaşmaya sürüklüyor... Tam o anda yaşlı kadınlardan biri kolumu dürttü,

Santa Teresa'ya niçin geldiğimizi sordu. Lupe'nin gözlerinin içi gülüyordu, öteki yaşlının bir bana bir Lupe'ye bakan gözlerinin çakmak çakmak pırıldadığını gördüm. Yeni evliyiz, balayı yolculuğu hanımefendi, dedim. Sonra yerimden kalktım, Lupe'ye arkamdan gelmesini söyledim. Lupe'nin odasına gittik ve deliler gibi, ya da yarın ölecekmişiz gibi, akşama dek düzüştük. Belano ile Lima odalarına dönmüşlerdi ve konuşup duruyorlardı.

7 Ocak

Açıklığa kavuşan konular şunlar: Cesárea Tinajero buraya gelmişti. Resmi kayıtlarda, üniversitede, kilisenin kayıtlarında, nedense eski Santa Teresa Hastanesi'nin (yeni adı General Sepúlveda Hastanesi, Devrim generallerinden biri) arşivlerinin saklandığı kütüphanede izine rastlamadık. Ama *Centinela de Santa Teresa*'da Belano ve Lima'nın eski sayıları karıştırmalarına izin verdiler. 1928 yılı, 6 Haziran günü Pepe Avellaneda adlı bir boğa güreşçisi, Don José Forcat'ın çifliğinden iki kızgın boğayla büyük başarıyla dövüşüyor (iki kulak kesiyor), aynı gazetenin 11 Haziran tarihli sayısında hakkında bir yazı ve bir de söyleşi çıkıyor. Burada Pepe Avellaneda'ya Cesárea Tinaja (*aynen*) adlı Meksiko'dan gelen bir kadının eşlik ettiği söyleniyor. Haberle birlikte resim yayımlanmamış, ama yerel gazeteci kadını "uzun boylu, cazibeli, mesafeli" diye betimliyor. Ne demek istiyor anlamadım açıkçası, kadınla boğa güreşçisi arasındaki bakışımsızlığın altını çizmek istiyorsa o başka, çünkü boğa güreşçisini rahatsız edici bir biçimde kısa boylu, bir metre elli santimi geçmiyor, çok sıska, kocaman yamru yumru kafalı diye betimliyor. Bu betimleme Belano ve Lima'ya Hemingway'in (ne yazık ki henüz okuyamadığım bir yazar) boğa güreşçisini anımsattı. Hemingway'in tipik talihsiz, cesur, daha çok hüzünlü, hatta ölesiye hüzünlü boğa güreşçisi, diyorlar. Ben bu kadar az bilgiyle bu denli emin olamazdım kendi hesabıma. Ayrıca Cesárea Tinaja ile Cesárea Tinajero bir değil. Arkadaşlarım bu ayrıntıyı gazeteci yanlış yazmıştır, yanlış duymuştur diye açıklayıp çıkıyorlar işin içinden, hatta belki de Cesárea Tinajero yanıltmak için adını yanlış söylemiştir, şakadır ya da kimliğini gizlemek istemiştir, diyorlar.

Haberin geri kalan bölümü önemsiz. Pepe Avellaneda boğaları anlatıyor: Anlaşılmaz, tutarsız bir şeyler söylüyor, ama öyle alçakgönüllülükle söylüyor ki ukalalık gibi gelmiyor insana. Bir başka iz, *Centinela de Santa Teresa*'nın 10 Temmuz sayısında boğa güreşçisinin, Monterreyli boğa güreşçisi Jesús Ortiz Pacheco'yla arenayı paylaşmak üzere Sonoyta'ya gittiği (ve kadının da ona eşlik ettiği varsayılabilir) haberi var. Yani Cesárea ve Avellaneda Santa Teresa' da yaklaşık bir ay kalmışlar: turizm, çevrede dolaşmak ya da otele kapanmak dışında pek bir şey yapmadan elbette. Lima ve Belano' ya göre ne olursa olsun elimizde, Cesárea Tinajero'yu tanımış, hem de iyi tanımış birisi var, büyük olasılıkla Sonora'da yaşıyor, gerçi boğa güreşçilerinin işlerine pek güven olmaz ama. Ben bu Avellaneda'nın ölmüş olma olasılığını öne sürünce, kesinlikle ailesi ve arkadaşları arasında yaşayanlar olacağını söylediler. Yani şimdi Cesárea yetmiyormuş gibi bir de boğa güreşçisini aramaya başladık. Horacio Guerra hakkında birbirini tutmayan hikâyeler anlattılar. Octavio Paz'ın kopyası olduğu besbelli, diyor Belano ile Lima, bu denli az tanıdıkları bir kişi için nasıl bu kadar kesin yargılar öne sürebilirler anlamıyorum. Onlara göre Guerra'nın Sonora'nın bu ırak köşesindeki çömezleri Paz'ın çömezlerinin tıpkısı. Sanki bu unutulmuş taşra kentinin unutulmuş şairleri, denemecileri ve öğretmenleri, idollerinin medyada yayımlanan davranışlarını yeniden yaratıyorlar.

Dediklerine göre Guerra ilk başta Cesárea Tinajero ile çok ilgilenmiş, ama Belano ve Lima yapıtlarının öncü olduğunu ve çok az sayıda yapıtı olduğunu söyleyince ilgisini yitirmiş.

8 Ocak

Sonoyta'da hiçbir şey bulamadık. Dönüşte yine Caborca'ya uğradık. Cesárea'nın dergisine bu adı vermesi bir rastlantı olamazdı. Ama bir kez daha şairin bu köyde yaşamış olduğunu gösterecek hiçbir iz bulamadık.

Buna karşın Hermosillo Kütüphanesi'nde daha ilk günden pat diye Pepe Avellaneda'nın ölüm haberiyle burun buruna geldik. Eski sayfalarda boğa güreşçisinin Agua Prieta arenasında son darbeyi indirmeye hazırlanırken boğanın saldırısına uğradığını okuduk. Kı-

sa boylu olmasından dolayı hiçbir zaman bu işte usta olamamıştı, kılıcı indirebilmek için zıplaması gerekiyordu ve bu arada hayvanın boynuzlarından kaçmakta zorlanıyordu.

Can vermesi kısa sürüyor. Avellaneda otel odasında, Otel Excelsior'da, kan kaybederek ölüyor ve iki gün sonra köy mezarlığına gömülüyor. Ayin yapılmıyor. Cenazeye Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi üyeleri, Monterreyli boğa güreşçisi Jesús Ortiz Pacheco, Avellaneda'nın ölümüne tanık olan ve ona veda etmek isteyen boğa güreşi meraklıları katılıyor. Bu haber, yanıtını bulamadığımız birkaç soruyu derinlemesine düşünmemize neden oldu ve Agua Prieta'ya gitmeye karar verdik.

Öncelikle, Belano'ya göre, gazeteci haberi kulaktan dolma bilgilerle yazmış olabilirdi. Hermosillo'nun tek gazetesinin Agua Prieta'da bir muhabiri olması ve acıklı haberi telgrafla onun göndermiş olması da bir başka olasılıktı. Kesin olan (ama nedenini bilmiyorum) hikâyenin burada, Hermosillo'da süslenmiş, uzatılarak edebiyat tadı verilmiş olduğuydu. Bir soru: Avellaneda'nın cesedinin başında bekleyen kimdi? Gölgesi gibi Avellaneda'nın peşinden ayrılmayan bu Ortiz Pacheco kimdi? Avellaneda ile aynı tura mı katılıyordu, yoksa salt rastlantı eseri mi Agua Prieta'daydı? Korktuğumuz başımıza geldi, Hermosillo arşivlerinde olayla ilgili başka bir haber bulamadık. Sanki ölüm haberinden sonra Avellaneda unutuluyordu. Haber kanalının tıkanmasının en doğal sonucu bu da. Böylece, eski kentteki Peña Taurina Pilo Yáñez'e gidiyoruz, burası aslında bir aile tarafından işletilen İspanyol havası verilmiş, Hermosillolu boğa güreşi fanatiklerinin buluşma yeri olan bir bar. Oradakilerden hiçbiri Pepe Avellaneda adında bir boğa güreşçisini tanımıyordu. Ama etkinlik yılları 1920'ler deyip öldüğü arenanın adını da söyleyince bize yaşlı bir adamın adını verdiler. Bu adam Ortiz Pacheco'yu çok iyi tanıyordu. Yine Ortiz Pacheco! Aslında onun favorisi Caborca Kralı (ve yine Caborca!) Pilo Yáñez'di. Meksika'da boğa güreşinin hangi labirentlerde gezindiğinden haberi olmayan bizlere bu kral lakabı daha çok boksçulara yakışırmış gibi geldi.

Yaşlı adamın adı Jesus Pintado'ydu ve Pepe Avellaneda'yı hatırlıyordu. Pepín Avellaneda, dedi. Cesur ama şansız bir güreşçi, Sonoralı, belki de Sinalao'dandı, ya da Chihuahua. Ama mesleğin-

de ilerlediği yer Sonora'ydı, yani sonradan Sonoralı oldu, Agua Prieta'da öldü. 1930 Mayısında, büyük bayram için yapılan güreşlerin afişinde Ortiz Pacheco ve Efrain Salazar'ın da adları vardı. Señor Pintado, ailesi var mıydı, biliyor musunuz? diye sordu Belano. Yaşlı adam bilmiyordu. Peki yanında bir kadın olup olmadığını biliyor muydunuz? Yaşlı adam güldü ve Lupe'ye baktı. Hepsi kadınlarla gezerlerdi, ya da gittikleri yerde bir kadın bulurlardı, o zamanlar erkekler çok çılgındı, kadınlar da öyleydi, dedi yaşlı adam. Ama var mıydı, bilmiyorsunuz? diye ısrar etti Belano. Hayır, bilmiyordu. Ortiz Pacheco hâlâ hayatta mı? dedi Belano. Yaşlı adam evet dedi. Onu nerede bulabiliriz, Señor Pacheco? El Cuatro yakınlarında bir barakası olduğunu söyledi. El Cuatro köy mü, sokak adı mı, lokanta mı, nedir? Yaşlı adam, sanki bizi yeni görüyormuş gibi tek tek hepimize baktı, sonra köy dedi.

9 Ocak

Yolculuk sırasında vakit geçirmek için şekiller çizmeye başladım, yıllar önce okulda öğrettikleri bilmeceler. Gerçi burada şapkalılar yok ama olsun. Kimse o ünlü Meksika şapkalarından giymiyor. Burada sadece çöl var, serap gibi köyler ve çıplak tepeler.

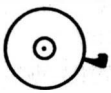
"Bu ne?

Lupe sanki oynamak istemiyormuşçasına şekle baktı ve suskun kaldı. Belano ve Lima da bilemediler.

"Epik şiir mi?"

"Hayır, yukarıdan görünen bir Meksikalı," dedim. "Ya bu?"

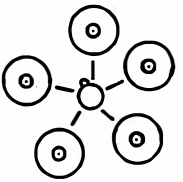
"Pipo içen bir Meksikalı," dedi Lupe.

"Ya bu?"

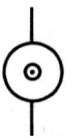
"Üç tekerlekli bisiklete binen bir Meksikalı," dedi Lupe. "Üç tekerlekli bisiklette bir Meksikalı çocuk."

"Ya bu?"

"Aynı çişliğe işeyen beş Meksikalı," dedi Lima.

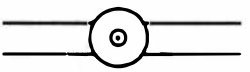
"Ya bu?"

"Bisiklete binen bir Meksikalı," dedi Lupe.

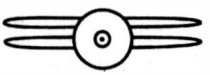
"Ya da gergin ipte cambazlık eden bir Meksikalı," dedi Lima.

"Ya bu?"

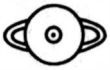
"Köprüden geçen bir Meksikalı," dedi Lima.

"Ya bu?"

"Kayak yapan bir Meksikalı," dedi Lupe.

"Ya bu?"

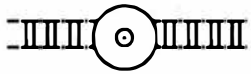
"Tabancalarını çıkarmaya hazırlanan bir Meksikalı," dedi Lupe.

"Vay canına, Lupe! Hepsini biliyorsun," dedi Belano.

"Sen de hiçbirini bilemiyorsun," dedi Lupe.

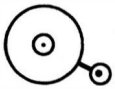
"E, ben Meksikalı değilim," dedi Belano.

"Ya bu?" diye araya girdim, önce şekli Lima'ya gösterdim, sonra da ötekilere.

"Merdiven çıkan bir Meksikalı," dedi Lupe bu kez de.

"Ya bu?"

"A, bak bu zor," dedi Lupe.

Bir süre arkadaşlarım gülmeyi bırakıp şekle baktılar, ben de manzarayı seyretmeye koyuldum. Uzakta bir yerlerde ağaca benzer bir şey gördüm. Yaklaşınca bir bitki olduğunu anladım. Koskocaman, ölü bir bitki.

"Pes ediyoruz," dedi Lupe.

"Sahanda yumurta yapan bir Meksikalı," dedim. "Peki bu ne?"

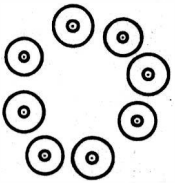
"Hani şu ikili bisikletler vardır ya onlardan birine binen iki Meksikalı," dedi Lupe.

"Ya da ipte yürüyen iki Meksikalı," diye ekledi Lima.

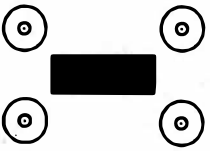
"İşte size zor bir tane," dedim.

"Çok kolay, şapkalı bir akbaba," dedi Lupe.
"Peki, ya şu?"

"Sohbet eden sekiz Meksikalı," dedi Lima.
"Uyuyan sekiz Meksikalı" diye bir başka yanıt buldu Lupe.
"Hatta görünmeyen bir horoz dövüşünü seyreden sekiz Meksikalı da olabilir," dedim ben de. "Ya şu?"

"Bir tabutun başında dua eden dört Meksikalı," dedi Belano.

10 Ocak

El Cuatro'ya yolculuk arızalı geçti. Neredeyse bütün gün yoldaydık. Önce El Cuatro'yu aradık, bize söylediklerine göre Hermosillo'nun elli kilometre kadar kuzeyinde olmalıydı, Benjamin Hill'e federal karayolundan gidilecek, oradan sola sapılacak, toprak bir yoldan doğu yönüne sapılacaktı. Ama bu toprak yolda kaybolduk, yeniden federal kara yoluna çıktık, bu kez de Benjamin Hill'in on kilometre kadar güneyine gelmiştik. Bütün bu dolanmalardan sonra El Cuatro diye bir yer olmadığını düşünmeye başladık. Ama sonra yeniden Benjamin Hill kavşağından içeri girdik (aslında El Cuatro'ya gitmek için en doğrusu Benjamin Hill'den on kilometre ilerdeki ilk sapağa girmek) ve bazen aydaki manzaraları andıran, arada bir de aralarında küçük yeşil parseller bulunan arazide dolandık, kıraç olsun yeşil olsun hepsi de ıssız yerlerdi. Sonra Félix Gómez

diye bir köye geldik. Burada bir adam bacaklarını ve kollarını açarak arabanın önünde durdu ve bize bolca sövdü saydı, ardından başkaları da geldi ve El Cuatro'ya gitmek için önce şuradan, sonra oradan dönmek gerekti, diye sayıp döktüler. Sonunda El Oasis, yani Vaha adlı bir köye vardık ama vahayla uzaktan yakından bir ilgisi yoktu, daha çok evlerin yüzlerine çölün acıları yansıyordu. Sonra bir kez daha federal karayoluna çıktık. Lima, Sonora çölleri bombok yerler, dedi. Lupe eğer arabayı kullanmayı ona bıraksaydık çoktan gelmiş olacağımızı söyledi. Bunun üzerine Lima zınk diye durdu, yerinden kalktı, direksiyonu Lupe'ye bıraktı. O anda ne oldu bilmiyorum, hepimiz arabadan indik, bacaklarımızı hareket ettirdik. Uzaktan federal karayolundan geçen otomobilleri görüyorduk, kimileri kuzeye doğru, Tijuana ve Amerika Birleşik Devletleri'ne gidiyor olmalıydılar. Kimileri de güneye, Hermosillo'ya, Guadalajara'ya, DF'ye doğru ilerliyorlardı. O zaman biz de DF'yi konuşmaya başladık, güneşlendik (hangimiz daha çok karardık diye kollarımızı karşılaştırdık), sigara içtik. DF'den söz ederken Lupe artık kimseyi özlemediğini söyledi. Böyle demesi tuhafıma gitti ama sonra düşününce baktım ben de kimseyi özlememişim, ama açığa vurmadım. Sonra benim dışımda hepsi arabaya bindiler. Bir süre taşları bir yerlere, en uzağa atmaya çalışarak oyalandım. Beni çağırdıklarını duyuyordum, ama ne başımı çeviriyordum, ne de yanlarına dönmeye niyetim olduğunu gösteren bir hareket yapıyordum. Sonunda Belano: García Madero, ya binersin ya da kalırsın, dedi. İmpala'ya doğru yürümeye başladım. Farkında olmadan epey uzaklaşmıştım, yaklaşırken Quim'in arabasına baktım, çok kirlenmişti. Quim'i, María'yı arabaya benim gözümle bakarken düşledim, hiç iyi görünmüyordu, çölün tozuyla örtülmüş, rengini yitirmişti.

Sonra yeniden El Oasis'ten ve Félix Gómez'den geçtik ve nihayet El Cuatro'ya ulaştık. Trincheras kasabasında yemek yedik. Lokantada garson kıza ve öteki müşterilere eski boğa güreşçisi Ortiz Pacheco'nun barakasının nerede olduğunu sorduk, ama hiçbiri adını duymamıştı. Baktık yapacak başka bir şey yok kasabanın sokaklarında gezinmeye başladık. Lupe ve ben susuyorduk, Belano'yla Lima'ysa durmadan konuşuyordu. Ama ne Ortiz Pacheco, ne Avellaneda, ne şair Cesárea Tinajero'nun adı geçiyordu, DF dedikodula-

rından, bu tuhaf yolculuğa çıkmadan önce okudukları kitaplardan, Latin Amerika dergilerinden, filmlerden filan söz ediyorlardı; bütün bunlar bana saçma sapan geliyordu, herhalde Lupe de aynı şeyleri düşünüyordu ki ikimizin de ağzını bıçak açmıyordu. Sora sora nihayet pazar yerinde (o saatte bomboştu) Ortiz Pacheco'nun barakasının yerini tarif edecek birini bulduk. Yeniden İmpala'ya bindik ve yola koyulduk.

El Cuatro ile Trinchera'yı birbirine bağlayan yolun yarısına gelince sola sapacaktık ve bıldırcını andıran bir dağın eteklerinden gidecektik. Ama dönünce gördük ki bütün dağlar, tepeler, hatta çöl bile bıldırcına benziyor, farklı pozisyonda bıldırcınlar. Yol bile denemeyecek toprak yollarda dolanmaya başladık. Hem araba hem de biz eziyet çekiyorduk. Sonunda yollardan biri bir evde son buldu. Toz toprak arasında, XVII. yüzyıl misyonerlerinin yapılarına benzeyen bir yapı. Evden yaşlı bir adam çıktı, bu barakanın boğa güreşçisi Ortiz Pacheco'nun barakası, yani La Buena Vista olduğunu ve kendisinin de (ama bunu söylemeden her birimizi uzun uzun süzdü) Ortiz Pacheco olduğunu söyledi.

O gece eski boğa güreşçisinin konukseverliğinin tadını çıkardık. Ortiz Pacheco yetmiş dokuz yaşındaydı, ona göre kır yaşamı, bize göre çöl yaşamı belleğini güçlendirmişti. Pepe Avellaneda'yı çok iyi hatırlıyordu (Pepín Avellaneda, hayatta gördüğüm en mutsuz çocuk, dedi), Agua Prieta arenasında bir boğanın onu nasıl öldürdüğünü de. Otelin salonunda yapılan törene katılmış, Agua Prieta'da önemli önemsiz kim var kim yoksa naaşının önünden geçerek son görevlerini yerine getirmişler. Cenazeye de katılmış, çok ama çok kalabalıkmış, muhteşem bir cenaze olmuş. Avellaneda'nın yanındaki kadını da hatırlıyordu elbette. Uzun boylu bir kadın, genellikle kısa erkeklerin beğendikleri türden. Kadın suskunmuş, ama utandığı ya da çekindiği için değil, sanki mecbur kalmış gibi, sanki hastaymış, konuşamıyormuş gibi. Siyah saçlıydı, yüz hatlarından yerli kanı taşıdığı seziliyordu, ince yapılı ama güçlüydü, diyor. Avellaneda'nın sevgilisi miydi? Hiç kuşkusuz. Dostu yani, çünkü Avellaneda evliydi, yıllar önce terk ettiği karısı Sinoloa, Los Mochis'te yaşıyordu. Matador her ay, ya da iki ayda bir (ya da işte ne zaman gönderebilirse!) para gönderirdi karısına. O zamanlar boğa

güreşçilerinin durumu şimdiki gibi iyi değildi, şimdi yeniyetmeler bile çok para kazanıyor. Kesin olan bir şey varsa o günlerde Avellaneda'nın bu kadınla birlikte yaşadığı. Kadının adını hatırlamıyordu, hayır, ama DF'den geldiğini biliyordu, kültürlü bir kadındı, sekreter mi ne, öyle bir şey. Belano Cesárea'nın adını söyleyince, Ortiz Pacheco, evet, adı buydu, dedi. Boğalara düşkün bir kadın mıydı? diye sordu Lupe. Bilmiyorum, olabilir de, olmaya da bilir, ama eğer insan bir boğa güreşçisiyle yaşıyorsa sonunda sever bu ortamı. Her halükârda Ortiz Pacheco, Cesárea'yı sadece iki kez görmüştü, son olarak Agua Prieta'da. Bundan da uzun süre birlikte olmadıkları sonucunu çıkarıyordu. Ama Pepín Avellaneda üzerindeki etkisi apaçık belli oluyordu.

Örneğin, ölmeden bir gece önce, iki matador Agua Prieta'da bir barda içerlerken, Avellaneda Aztlán'ı anlatmaya başlamış. İlk başta Avellaneda sanki bir sır veriyormuş gibi, sanki anlatmak istemiyormuş gibi konuşuyormuş, ama yavaş yavaş heyecanlanmaya başlamış. Ortiz Pacheco'nun "Aztlán"ın ne demek olduğundan haberi bile yokmuş, bu sözcüğü ömründe ilk kez duyuyormuş. Avellaneda en başından başlamış anlatmaya, ilk Meksikalıların kutsal kentini, mit-kenti, bilinmeyen kenti, Platon'un gerçek Atlantis'ini. Yarı esrik otele döndüklerinde Ortiz Pacheco bu çılgınlıkların sorumlusunun ancak Cesárea olabileceğini düşünmüş. Cenaze töreni boyunca Cesárea yalnızmış, ya odasına kapanıyormuş, ya da Excelsior otelinin tören için hazırlanan salonunun bir köşesinde duruyormuş. Bir tek kadın bile ona başsağlığı dilememiş. Sadece erkekler, o da gizli gizli selamlamışlar, çünkü herkes Avellaneda'nın metresi olduğunu biliyormuş. Cenazede hiçbir şey söylememiş. Belediye hazine müdürü konuşmuş, ki Agua Prieta'nın resmi şairi gibi bakılırmış kendisine, boğa güreşleri federasyonunun başkanı konuşmuş, ama Cesária'ya söz verilmemiş. Ortiz Pacheco, gözünden bir damla yaş gelmediğini söylüyor. Mezarı yapan mermerciye mezar taşına bir şeyler yazdırmış, bunu yapmış, evet. Ortiz Pacheco ne yazdırdığını anımsamıyordu, yazıt için icat ettiği sözlerdi kesin, Aztlán gibi tuhaf sözler. *Yazdırdı* demedi, *icat etti* dedi. Belano ve Lima tam olarak hangi sözler olduğunu sordular. Ortiz bir süre düşündükten sonra unuttuğunu söyledi.

O gece Ortiz Pacheco'nun barakasında yattık. Belano ve Lima salonda yattılar (bir sürü oda vardı ama yatılacak durumda değildi), Lupe ve ben de arabada uyuduk. Tan ağarırken uyandım, bahçede, günün ilk sarı (ve de mavi) ışıklarının sinsice çöle yayılışını seyrederek işedim. Bir sigara yaktım, bir süre ufka bakarak, havayı derin derin içime çektim. Uzaklarda toz bulutları görür gibi oldum ama sonra sadece alçak bulutlar olduğunu anladım. Alçak ve hareketsiz. Hiç hayvan sesi duyulmaması tuhafıma gitti. Ama çok dikkatle dinlenirse arada bir kuş sesleri duyuluyordu. Dönünce Lupe'nin İmpala'nın camından bana baktığını gördüm. Kısa siyah saçları dağılmıştı, eskiden olduğundan daha zayıf görünüyordu, sanki gözlerden siliniyor gibiydi, sanki gün ışıkları acı çektirmeden yok ediyordu Lupe'yi, ama aynı zamanda sanki eskiden olduğundan daha güzeldi.

Beraberce eve girdik. Salonda Lima, Belano ve Ortiz Pacheco'yu her biri bir deri koltukta oturur bulduk. Yaşlı boğa güreşçisi oturduğu koltukta rengârenk bir battaniyeye sarınmış, yüzünde huzurlu bir anlatımla uyuyordu. Lupe kahve yaparken ben de arkadaşları uyandırdım. Ortiz Pacheco'yu uyandırmaya çekindim. Galiba ölmüş, diye fısıldadım. Belano gerindi, kemikleri takırdadı. Uzun zamandan beri böyle iyi uyumamıştım, dedi, sonra da ev sahibimizi uyandırma işine girişti. Kahvaltımızı ederken Ortiz Pacheco çok tuhaf bir rüya gördüğünü söyledi. Dostunuz Avellaneda'yı mı gördünüz? diye sordu Belano. Hayır, ne alakası var, rüyamda on yaşındaymışım, ailem Monterrey'den Hermosillo'ya taşınmış, diye anlattı rüyasını. O zamanlar bu yolculuk çok uzun sürüyor olmalı, dedi Lima. Evet, çok uzun, ama çok da güzeldi, dedi Ortiz Pacheco.

11 Ocak

Agua Prieto'ya gittik, Agua Prieto mezarlığına. Önce La Buena Vista'dan Trincheras'a geldik, oradan Pueblo Nuevo'ya, sonra Santa Ana'ya, Santa Ana'dan sırasıyla San Ignacio, İmuris, Cananea ve sonunda Agua Prieta'ya geldik. Agua Prieta tam Arizona sınırında.

Sınırın öteki tarafında Douglas var, bir ABD kasabası, iki kasabanın arasında polis ve gümrük var. Douglas'tan kuzeybatıya doğru yetmiş kilometre kadar ötede Kuzey Amerika'nın en iyi silah

kullanan adamlarının yeri olan Tombstone vardı. Bir kafeteryada kahvaltı ederken iki hikâye dinledik: Birinde Meksikalı'nın yiğitliği anlatılıyordu, ötekinde Kuzey Amerikalı'nın cesareti. Birinci hikâyenin başkişisi Agua Prietalı'ydı, ikincinin başkişisi Tombstone' luydu.

Hikâyeyi anlatan, uzun kır saçlı, sanki başı ağrıyormuş gibi konuşan bir adamdı, gittikten sonra onu dinleyen adam, ilk bakışta hiçbir nedeni olmadan, gülmeye başladı, sanki biraz önce dinlediği hikâyeyi yeni anlamıştı. Aslında iki ayrı şakaydı. Birincisinde, şerif ve yardımcısı tutukluyu hücresinden çıkarıyorlar ve öldürmek için ta uzakta bir yere götürüyorlar. Tutuklu başına gelecekleri biliyor ve yazgısını kabullenmiş. Tan ağarmak üzere ve amansız bir soğuk var. Tutuklu da cellatları da soğuktan şikâyetçi. Ama biraz sonra tutuklu gülmeye başlıyor, şerif birden neden bu kadar neşelendiğini soruyor: Yoksa öldürüleceğini, kimsenin seni bir daha bulamayacağı bir yere gömüleceğini unuttun mu, yoksa delirdin mi? diyor. Tutuklu yanıt veriyor ve işte hikâyenin püf noktası da bu yanıtta, komiğine giden şu: Kendisi biraz sonra artık o soğuktan etkilenmeyecek, oysa kanun adamları geldikleri uzun yolu o soğukta geri dönmek zorundalar.

Öteki hikâye, Agua Prieta'nın değerli evladı Albay Guadalupe Sánchez'in kurşuna dizilmesini anlatıyor. Albay Guadalupe kurşuna dizileceği duvarın önüne gelince son dileğinin bir puro içmek olduğunu söylüyor. Kurşuna dizecek manganın başındaki subay Guadalupe Sánchez'in son arzusunu yerine getiriyor. Son Havana purosunu veriyorlar eline. Guadalupe Sánchez acele etmeden purosunu yakıyor, keyfini çıkararak, gündoğumunu seyrederek (çünkü bu hikâye de Tombstone'daki gibi sabah erken saatlerde, hatta aynı gündoğumunda, 15 Mayıs 1912'de bile gerçekleşmiş olabilir) içmeye başlıyor. Purosunun dumanları arasında Albay Guadalupe Sánchez öylesine huzur içinde ve öyle düşlere dalmış ki puronun külü düşmüyor. Belki albay da bunu denemeyi geçirmiştir aklından: Bakalım elim titreyecek mi titremeyecek mi, son içime çekişte cesaretim kırılacak mı? Ama hayır, puro bitiyor ve külü düşmüyor. O zaman Albay Sánchez izmariti yere atıyor ve istediğiniz zaman ateş edebilirsiniz diyor.

Hikâye böyle.

Hikâyeyi dinleyenin gülmesi kesilince Belano yüksek sesle birkaç soru sordu: Tombstone yakınlarında öldürülecek olan tutuklu Tombstone'lu mu? Yoksa Tombstone'lular yalnızca şerif ve yardımcısı mı? Albay Guadalupe Sánchez Agua Prietalı mı? Ölüm mangasının başındaki subay mı Agua Prietalı? Tombstone'daki tutukluyu neden köpek öldürür gibi öldürüyorlar? Neden Albayım (*aynen*) Lupe* Sánchez'i köpek öldürür gibi öldürüyorlar? Kafeteryadaki herkes Belano'ya baktı ama kimseden ses çıkmadı. Lima, Belano'nun omzunu sıvazladı ve: Hadi gidelim abi, dedi. Belano gülümsedi, masanın üzerine birkaç pezo bıraktı. Sonra mezarlığa, bir boğanın boynuz darbesiyle, kısa boylu olduğu için kılıcı iyi kullanamayıp ölen, mezar taşına Cesárea Tinajero'nun bir kitabe yazdırdığı Pepe Avellaneda'nın mezarını aramaya gittik. Ne kadar dolandıysak da bulamadık. Agua Prieta mezarlığı görüp görebileceğimiz en karmaşık labirentti, kimin nerede gömülü olduğunu bilen tek mezarlık bekçisi de ya tatile gitmişti, ya da hastaydı.

12 Ocak

İnsan bir matadorun arkasına takılırsa sonunda boğa güreşinden hoşlanmaya mı başlar? diye sordu Lupe. Öyle görünüyor, dedi Belano. Ya bir polis sevgilisi olursa polislerin dünyasından mı hoşlanmaya başlar? dedi bu kez de Lupe. Öyle olur herhalde, dedi Belano. Peki, bir Mafya Babasıyla takılırsa, onun dünyasından da hoşlanır mı? Belano yanıt vermedi. Hayret! Halbuki onun, yanıt gerekmese de, hiç ilgisi olmasa da, her soruya bir yanıtı vardır. Lima ise her seferinde daha az konuşuyor, sadece dalgın dalgın İmpala'yı sürüyordu, o kadar. Sanırım, hepimiz kendi havamızdayız ya, Lupe'deki değişimin farkına varmadık.

13 Ocak

Bugün ilk kez DF'ye telefon ettik. Belano Quim Font'la konuştu. Quim Lupe'nin belalısının nerede olduğumuzu bildiğini ve peşi-

* Lupe, Guadalupe'nin kısaltması. (ç.n.)

mizden geldiğini söyledi. Belano bunun imkânsız olduğunu söyledi. Alberto DF'den çıkana kadar peşimizdeydi, ama orada kurtulmayı başardık, dedi. Evet, ama sonra bizim eve geldi, nereye gittiğinizi söylemezsem beni öldürmekle tehdit etti, dedi Quim. Telefonu kaptım, María'yla konuşmak istediğimi söyledim. Quim'in sesini duydum. Ağlıyordu. Ne oldu? María'yla konuşmak istiyorum, dedim. Sen misin, García Madero? dedi Quim, iç çekerek. Seni evinde sanıyordum. Buradayım işte, dedim. Quim bumunu çekiyormuş gibi geldi bana. Belano ve Lima aralarında alçak sesle konuşuyorlardı. Telefondan uzaklaşmışlardı, endişeli görünüyorlardı. Lupe benim yanımda, telefonun yakınında, arkası dönük duruyordu. Soğuk değildi ama sanki üşüyor gibi bir hali vardı, gözlerini arabanın durduğu benzin istasyonuna dikmişti. İlk otobüse bin ve hemen DF'ye dön, dediğini duydum Quim'in. Paran yoksa ben sana gönderirim. Paramız bol, María orada mı? diye sordum. Kimse yok, yalnızım, diye sızlandı Quim. Bir süre ikimiz de sessiz kaldık. Birden, sanki öteki dünyadan gelen bir sesle: Arabam nasıl? dedi. İyi, her şey yolunda, dedim. Cesárea Tinajero'ya yaklaşıyoruz, diye bir de yalan attım. Cesárea Tinajero kim? dedi Quim.

14 Ocak

Hermosillo'da yeni giyecekler ve her birimize birer mayo aldık. Sonra kütüphaneden Belano'yu da alıp (bütün sabah kütüphanedeydi, şimdiye dek elde ettiğimiz bütün bilgiler tersine işaret ediyor olsa da bir şairin mutlaka yazılı bir şeyler bırakacağından emindi) plaja gittik. Kino körfezindeki bir pansiyonda iki oda kiraladık. Deniz koyu mavi. Lupe daha önce deniz görmemiş.

15 Ocak

Bir gezi: Bizim İmpala Kaliforniya körfezi boyunca uzanan bir yolda Tiburón adalarının karşısındaki Punta Chueca'ya dek ilerledi. Sonra El Patos adasının karşısındaki El Dólar'a gittik. Lima bu adaya Donald Duck adası diyor. Saatlerce boş kumsala uzanıp cigaralık tüttürdük. Punta Chueca-Tiburón, Dólar-Patos* hepsi birer ad

ama "yüreğimi kötü kehanetlerle dolduruyor", Amado Nervo'nun bir meslektaşının dediği gibi. Ama bu adlarda beni rahatsız eden, hüzün veren, yazgıya inandıran, Lupe'ye sanki Yeryüzü'nde kalan son kadınmış gibi bakmama yol açan neydi? Akşama az bir zaman kala kuzeye doğru yola çıktık. Desemboque orada başlıyor. Ruhum kapkaranlık. Galiba titriyordum. Sonra karanlık bir yoldan Kino körfezine döndük. Yolda Seri şarkıları söyleyen balıkçıları taşıyan kamyonlara rastladık.

16 Ocak

Belano bir bıçak satın aldı.

17 Ocak

Yeniden Agua Prieta'dayız. Kino körfezinden sabah sekizde yola çıktık. Şöyle bir rota izledik: Kino körfezinden Punta Chueca' ya, oradan El Dólar'a, El Dólar'dan Desemboque'ye, Desemboque' den Estrellas'a, Estrellas'dan Trincheras'a. 250 kilometrelik kötü mü kötü bir yol. Kino körfezi-El Triunfo-Hermosillo yolundan gelip Hermosillo'dan sonra federal karayoluyla San Ignacio'ya, oradan da Cananea üzerinden Agua Prieta'ya gelseydik hiç kuşkusuz çok daha rahat bir yolculuk yapmış olurduk ve daha erken varabilirdik Agua Prieta'ya. Yine de hepimiz pek işlek olmayan yollardan gelmenin daha iyi olacağında hemfikirdik, ayrıca bir kez daha La Buena Vida'ya uğramak fikri hepimize cazip gelmişti. Ama El Cuatro, Trincheras ve La Ciénega'nın oluşturduğu üçgende yolumuzu şaşırdık ve yola devam edip Trincheras'a gitmeyi ve yaşlı matadoru ziyaret etmeyi ertelemeye karar verdik.

İmpala'yı Agua Prieta mezarlığının kapısının önüne park ettiğimizde hava kararmaya başlamıştı. Belano ve Lima bekçiyi çağırmak için çanı çınlattılar. Bir süre sonra bir adam belirdi, güneşten öyle yanmıştı ki siyahiye benziyordu. Gözlüklüydü ve sol yanağın-

* *Punta Chueca*: Çarpık Burun, *Tiburón*: Köpekbalığı, *Patos*: Ördekler (Donald Duck'tan esinlenerek) (ç.n.)

da koskocaman bir yara izi vardı. Ne istediğimizi sordu. Belano mezarcı Andrés González Ahumada'yı aradığımızı söyledi. Adam yüzümüze baktı ve kim olduğumuzu, o kişiyi niçin aradığımızı sordu. Belano, matador Pepe Avellaneda'nın mezarını bulmak istediğimizi söyledi. Andrés González Ahumada benim, ama bu saatte mezarlık ziyareti mi olurmuş, dedi adam. Hadi, biraz anlayış göster, dedi Lupe. Bu merak nereden geliyor, öğrenebilir miyim? diye sordu mezarcı. Belano parmaklıklara yanaşıp birkaç dakika alçak sesle konuştu adamla. Mezarcı birkaç kez olumlar gibi başını salladı, sonra nöbetçi kulübesine girip kocaman bir anahtarla çıktı ve kapıyı açtı. Mezarlığın, iki yanında serviler ve meşe ağaçları olan ana yolunda adamı takip ettik. Buna karşın yan sokaklarda yolun kenarındaki ağaçlar bu bölgede yetişen kaktüs çeşitleriydi, hatta ölüler başka bir yerde değil de Sonora'da olduklarını unutmasınlar diye ara ara kaynana dili bile sepiştirilmişti.

Matador Pepe Avellaneda'nın gömütü işte bu, dedi mezarcı, köşede terk edilmiş bir nişi göstererek. Belano ile Lima iyice yaklaşıp üzerindeki yazıyı okumaya çalıştılar ama niş yüksekte, dördüncü sıradaydı, akşam inmiş hava kararmıştı. Mezarlardan hiçbirinde çiçek yoktu, sadece bir tanesinden plastik karanfiller sarkıyordu, yazıların çoğu tozla örtülmüştü. Belano iki elinin parmaklarını birbirine kenetleyerek üzengi gibi yaptı, Lima üstüne çıkarak yüzünü Avellaneda'nın fotoğrafını koruyan cama yaklaştırdı. Ondan sonra eliyle camı temizledi ve yüksek sesle oyuğu örten taşın üzerindeki yazıyı okudu: "José Avellaneda Tinajero, Matador, Nogales 1903-Agua Prieta 1930." Hepsi bu kadar mı? dediğini duydum Belano'nun. Hepsi bu kadar, diyen Lima'nın her zamankinden de kısık sesi duyuldu. Bir sıçrayışta yere atladı ve daha önce Belano'nun yaptığını yaptı, yani Belano da çıkıp baksın diye iki elini kavuşturarak bir basamak yaptı. Bana çakmağı ver, dediğini duydum Belano'nun. Lupe iki arkadaşımın oluşturduğu acıklı figüre yaklaştı, hiçbir şey söylemeden kibrit kutusunu uzattı. Çakmağım? dedi Belano. Bende değil abi, dedi Lupe, bir türlü alışamadığım sevecen bir ses tonuyla. Belano bir kibrit çaktı ve duvardaki oyuğa yaklaştırdı. Lupe karşı duvara yaslanmış, uzun bacaklarını çaprazlamıştı. Yere bakıyordu, düşünceli gibiydi. Lima da yere bakıyordu ama

yüzündeki anlatımda sadece Belano'yu yukarda tutmak için harcadığı gayret seçiliyordu. Belano yedi kibrit harcayıp, birkaç kez parmak uçlarını yaktıktan sonra bu işten vazgeçip aşağıya indi. Agua Prieta mezarlığının kapısına kadar hiç konuşmadan yürüdük. Kapıda, parmaklıkların önünde Belano mezarcının eline biraz para sıkıştırdı ve ayrıldık.

18 Ocak

Santa Teresa'da girdiğimiz kahvede barın arkasında büyük bir ayna vardı, içeri girer girmez ne kadar değiştiğimizin bilincine vardım. Belano günlerdir tıraş olmamıştı. Lima zaten köse ama o da Belano'nun tıraş olmadığı süre boyunca saçını taramamıştı. Ben bir deri bir kemik kalmıştım (her gece ortalama üç kez düzüşüyordum). Sadece Lupe iyiydi, yani DF'den çıktığımızdan daha iyi demek istiyorum.

19 Ocak

Cesárea Tinajero ile boğa güreşçisi kardeş çocukları mıydı? Uzak akraba mıydılar? Mezar taşına kendi soyadını yazdırdı, Avellaneda'ya kendi soyadını verip bu benim erkeğim mi demek istedi? Matadorun adının yanına kendi adını yazdırması bir şaka mıydı? *Cesárea Tinajero buradaydı* demeye mi getiriyordu? Her neyse, önemli değil. Bugün yine telefonla DF'yi aradık. Quim'in evinde her şey yolundaydı. Quim'le Belano ve Lima konuştular, ben konuşmak istediğimde fazladan para atmış olduğumuz halde bağlantı kesildi. Bana öyle geldi ki Quim benimle konuşmak istemiyordu ve telefonu kapattı. Sonra Belano babasını aradı, Lima annesine telefon etti. Daha sonra Belano Laura Jáuregui'yi aradı. İlk iki konuşma oldukça uzun ve resmiydi, sonuncusu kısa bir konuşma oldu. Sadece Lupe ile ben kimseyi aramadık, canımız mı çekmiyordu, arayacak kimsemiz mi yoktu, aramadık işte.

20 Ocak

Bu sabah, Nogales'te bir kahvede kahvaltı yaparken Alberto'yu Chevrolet Camarosu'nun direksiyonunda önümüzden geçerken gördük. Üzerinde arabasıyla aynı renkte, parlak sarı bir gömlek vardı. Yanında deri ceketli, polise benzer bir adam oturuyordu. Lupe Alberto'yu hemen tanıdı, rengi uçtu. Alberto burada, dedi. Belli etmek istemiyordu, ama ben korktuğunu anladım. Lima, Lupe'nin gözleriyle işaret ettiği yöne baktı, Alberto ve yakın yardakçılarından biri gerçekten de burada, dedi. Belano Alberto'nun arabasının kahvenin penceresinin önünden geçtiğini gördü ama gene de hayal gördüğümüzü söyledi. Düpedüz gördüm, Alberto, hemen gidelim buradan, dedim. Belano bize baktı, aklımızın ucundan bile geçirmememizi söyledi. Önce Nogales kütüphanesine gidecektik, sonra önceden planladığımız gibi araştırmamızı sürdürmek için Hermosillo'ya dönecektik. Lima da onu destekledi. İnadın hoşuma gidiyor eşekkafalı, dedi. Kısacası kahvaltımızı bitirdik (ben de Lupe de bir lokma daha bir şey yiyemedik) ve kahveden çıktık. İmpala'ya bindik, Belano'yu kütüphanenin kapısında bıraktık. Cesur olun yahu, hayalet görmekten vazgeçin, dedi arabadan inip kaybolmadan önce. Lima, sanki Belano'ya ne yanıt vermesi gerektiğini düşünürcesine bir süre kütüphanenin kapısına baktı, sonra motoru çalıştırdı. Sen de gördün Ulises, oydu, dedi Lupe. Evet, sanırım oydu, dedi Lima. Beni bulursa ne yaparız? dedi Lupe. Lima yanıt vermedi. Arabayı orta halli bir mahallenin bomboş bir sokağında park ettik. Çevrede bir manav dışında ne bir kahve ne de başka bir dükkân vardı. Lupe çocukluğunu anlatmaya başladı, sonra ben de zaman öldürmek için kendi çocukluğumdan hikâyeler anlattım. Ulises ağzını açmıyordu, direksiyonun başında kıpırdamadan kitap okuyordu ama bir yandan da bizi dinlediği belliydi, arada bir kitaptan başını kaldırıp bize bakıyor ve gülümsüyordu. Saat on ikiyi geçince Belano'yu almaya gittik. Lima arabayı kütüphaneye yakın bir meydanda park etti ve gidip Belano'yu almamı söyledi. Kendisi Lupe'yle kalacaktı. Alberto gelecek olursa hemen kaçacaklardı. Kütüphane ile aramızdaki dört sokağı sağa sola bakınmadan hızla geçtim. Belano'yu yılların rengini koyulttuğu bir masanın başında, ciltlen-

miş Nogales yerel gazetelerini karıştırırken buldum. Yanına gidince başını kaldırdı. Kütüphanede ondan başka kimse yoktu, başıyla oturmamı işaret etti.

21 Ocak

Nogales gazetesinde ölümünden sonra Pepín Avellaneda hakkında çıkan kısa anma yazısından aklımda sadece Cesárea Tinajero'nun hüzünlü çöl yollarında daha fazla küçülmemeye, biraz olsun büyümeye, hiç değilse bir metre altmış santime erişmeye çabalayan bodur boğa güreşçisinin elinden tutmuş yürürkenki imgesi kaldı.

22 Ocak

Cubo'dayız. Nogales'ten Cubo'ya gitmek için federal karayolundan Santa Ana'ya dek inmek, oradan batıya, Pueblo Nuevo'ya, Pueblo Nuevo'dan Altar'a, Altar'dan Caborca'ya, Caborca'dan San Isidro'ya, San Isidro'dan Arizona sınırındaki Sonoyta'ya giden yola girmek, ama San Isidro'ya gelmeden toprak bir yola sapıp yirmi-otuz kilometre gitmek gerek. Nogales gazetesinde "sadık ve fedakâr arkadaşı, Cubo'da öğretmenlik yapan hanım"dan söz ediliyordu. Kasabada okula gidiyoruz, ilk bakışta 1940'tan sonra inşa edilmiş olduğu anlaşılıyor. Cesárea Tinajero burada ders vermiş olamaz. Ama okulun geçmişini araştırırsak eski okulu bulabiliriz.

Öğretmenle görüşüyoruz. Çocuklara İspanyolca ve Papago dili öğretiyor. Papagolar Arizona ile Sonoro arasında yaşıyorlar. Siz de Papago musunuz? diye soruyoruz öğretmene. Hayır Papago değilmiş. Guaymas'lıyım, büyükbabam Maya yerlilerindendi. Neden Papago dili öğrettiğini soruyoruz. Bu dil yok olmasın diye, diyor. Meksika'da sadece iki yüz kadar Papago kalmış. Gerçekten de sayıları çok azalmış, diyoruz. Arizona'da sayıları on bine yakın, ama Meksika'da sadece iki yüz kadarlar. Ya Cubo'da kaç Papago kalmış? Yirmi kadar, diyor öğretmen, hepsi gelmiyor ama ben yine de sürdüreceğim. Sonra bize Papago'ların kendilerine Papago demediklerini, *Ó'otham* adını kullandıklarını, Pima'ların kendilerine *Óob*, *Seri*'lerinse *Konkáak* dediklerini söylüyor. Öğretmene Kino körfe-

zinde, Punta Chueca'da, El Dólar'da Seri şarkıları söyleyen balıkçılara rastladığımızı anlatıyoruz. Öğretmen şaşırıyor. Ancak yedi yüz kadar Konkáak kaldığını, onların da balıkçılıkla uğraşmadıklarını söylüyor. Ama bu balıkçılar Seri şarkıları öğrenmiş işte, diyoruz. Olabilir, diyor öğretmen, ama sizi kandırmış olmaları daha akla yakın. Daha sonra bizi evinde yemek yemeye davet etti. Öğretmen yalnız yaşıyor. Hermosillo'ya ya da DF'ye gitmek istemez mi, diye soruyoruz. Hayır, diyor. Burayı seviyor. Sonra Cubo'ya bir kilometre kadar uzakta yaşayan yaşlı bir Papago kadını görmeye gidiyoruz. Kadının evi kerpiç. Üç odası var. İki oda boş, kadın birinde hayvanlarıyla birlikte yaşıyor. Ama oda neredeyse hiç kokmuyor, camsız pencerelerden giren çöl rüzgârı kokuyu alıp götürüyor.

Öğretmen kadına kendi dilinde Cesárea Tinajero ile ilgili bilgi istediğimizi söylüyor. Kadın: Ayy! diyor. Belano ile Lima bir an birbirlerine bakıyorlar, bu bakışla yaşlı kadının ay'ı kendi dilinde bir anlam taşıyor mu, yoksa bildiğimiz ünlem mi diye sorduklarını biliyorum. İyi insandı, diyor yaşlı kadın. İyi bir adamla yaşıyordu. İkisi de iyiydi. Öğretmen bize bakıyor ve gülümsüyor. Adam nasıl bir tipti? diye soruyor Belano, el işaretleriyle boyunu anlatmaya çalışarak. Orta boylu, diyor yaşlı kadın, zayıf, orta boylu, açık renk gözlü. Bunun gibi mi açık renk? diyor Belano, duvarın üzerinden bir badem dalı koparark. Bunun gibi açık renk, diyor yaşlı kadın. Belano eliyle ortadan çok kısa boyu işaret ederek: Böyle orta boylu mu? diye soruyor. Evet, orta gibi, diyor yaşlı kadın. Ya Cesárea Tinajero? diyor Belano. Yalnız, diyor yaşlı kadın, erkeğiyle gitti, yalnız döndü. Burada ne kadar zaman kaldı? Okul zamanı, iyi hocaydı, diyor yaşlı kadın. Bir yıl mı? diye soruyor Belano. Yaşlı kadın Belano ve Lima'ya bakıyor, ama sanki görmüyormuş gibi bir hali var. Lupe'ye sevecenlikle bakıyor. Papago dilinde bir şeyler soruyor Lupe'ye. Öğretmen tercüme ediyor: Bunlardan hangisi senin erkeğin? Lupe gülümsüyor, onu görmüyorum, arkamda kalıyor, ama gülümsediğini biliyorum. Hiçbiri, diyor. Onun da erkeği yoktu, diyor yaşlı kadın. Bir gün yanında biriyle gitti, başka bir gün yalnız döndü. Öğretmenliğe devam etti mi? diye soruyor Belano. Yaşlı kadın Papago dilinde bir şey söylüyor. Okulda kalıyordu ama artık ders vermiyordu, diye tercüme ediyor öğretmen. Şimdi hayat

daha iyi, diyor yaşlı kadın. Sen öyle san, diyor öğretmen. Sonra ne oldu? Yaşlı kadın Papago dilinde konuşmayı sürdürüyor, sözlerini yalnızca öğretmen anlıyor ama bize bakarak konuşuyor, sonra da gülümsüyor. Bir süre okulda kalmış sonra da gitmiş, diyor öğretmen. Galiba çok zayıflamış, bir deri bir kemik kalmış, ama pek emin değilim, kadın karıştırıyor, diyor öğretmen. Tabii, eğer çalışmıyorduysa, maaş almıyorduysa bence zayıflaması normal, diye ekliyor. Fazla parası olmamalı. Yiyordu, diyor yaşlı kadın birden. Hepimiz sıçrıyoruz. Ben ona yiyecek veriyordum, annem yiyecek veriyordu. Ama bir deri bir kemikti. Gözleri çukura gitmişti. *Coralillo*'ya benziyordu. *Coralillo* mu? diyor Belano. *Micruroides euryxanthus*, zehirli bir yılan, diyor öğretmen. Çok yakın dost oldukları belli, diyor Belano. Peki, ne zaman gitti? Bir süre sonra, diyor yaşlı kadın, tam ne kadar zaman sonra gittiğini belirtmeden. Papago'lar için kısa ya da uzun süre sonsuzlukla eşanlama gelir, diyor öğretmen. Giderken ne durumdaydı? diye soruyor Belano. *Coralillo* gibi incecikti, diyor yaşlı kadın.

Daha sonra, hava kararmadan biraz önce, yaşlı kadın Cesárea Tinajero'nun oturduğu evi göstermek için bizimle Cubo'ya geldi. Ev, eskilikten dökülen, direkleri çürümüş bir ağılın yakınında, şimdi boş olan ama büyük olasılıkla aletleri sakladıkları barakanın bitişiğindeydi. Küçük bir evdi, bir yanında küçük bir bahçe vardı. Yaklaşınca evin yegâne penceresinde ışık gördük. Kapıyı çalalım mı? dedi Belano. Neye yarar ki, dedi Lima. Bunun üzerine yine tepelerden yaşlı Papago'nun evine doğru yürümeye başladık. Kendisine yardımları için teşekkür ettik, iyi geceler diledik, sonra yalnız başımıza Cubo'ya döndük, ama aslında yalnız olan biz değildik, kadındı.

O gece öğretmenin evinde yattık. Yemekten sonra Lima William Blake'i okumaya koyuldu. Belano ile öğretmen çölde bir tur atmaya gittiler, dönüşte öğretmenin odasına girdiler. Lupe'yle ben bulaşıkları yıkadıktan sonra yıldızlara bakarak sigara içmek için dışarı çıktık, İmpala'nın içinde seviştik. Eve dönünce Lima'yı elinde kitapla yerde uyur bulduk, öğretmenin odasından bildik mırıltılar geliyor. Anladık ki gecenin geri kalan saatlerinde odadan çıkmayacaklar. Biz de Lima'nın üstünü örttük, yerde yatağımızı hazırladık

ve ışığı söndürdük. Saat sekizde öğretmen odasına girdi ve Belano'yu uyandırdı. Hela evin arkasındaki avludaydı. Döndüğümde pencereler açılmıştı, masanın üzerinde koca bir tas dolusu kahve duruyordu.

Sokakta vedalaştık. Öğretmen onu arabayla okula bırakmamızı istemedi. Tekrar Hermosillo'ya vardığımızda bu lanet toprağın her yanını tavaf etmekle kalmayıp orada doğmuş olduğum duygusuna kapılmıştım.

23 Ocak

Sonora Kültür Enstitüsü'nü, Ulusal Yerliler Enstitüsü'nü, Halk Kültür Dairesi Müdürlüğü'nü (Sonora Bölgesi Ünitesi), Sonora Bölgesi Milli Eğitim Bakanlığı Dairesi ve Arşivi'ni, Ulusal Antropoloji ve Tarih Enstitüsü'nü (Sonora Bölgesi) ve Peña Taurina Pilo Yañez'i ikinci kez ziyaret ettik. Yalnızca en sonuncuda iyi karşılandık.

Cesárea Tinajero'nun izleri bir beliriyor bir kayboluyor. Hermosillo'nun gökyüzü kan kırmızı. Belano gittiğimiz dairelerde, Cubo'dan ayrıldıktan sonra Cesárea Tinajero'nun neler yaptığının kayıtlı olacağını düşündüğü dosyaları istiyordu, dosyaları vermeden ondan kimlik istiyorlardı. Belano'nun belgeleri eksikti. Üniversitede bir sekreter bu yüzden ülkeden sürülebileceğini söyledi. Nereye? diye bağırdı Belano. Nereye olacak delikanlı, kendi ülkene, dedi sekreter. Okuma yazman yok mu? Şilili olduğumu görmüyor musun? Kafama bir kurşun sıksınlar daha iyi! Polis çağırdılar. Tabanları yağlayıp sıvıştık. Belano'nun kanun kaçağı olduğunu bilmiyordum.

24 Ocak

Belano her gün biraz daha hırçın, Lima daha içine kapanık. Bu gün Alberto ile polis arkadaşını gördük. Belano görmedi, ya da görmek istemedi. Lima gördü ama aldırış etmedi. Sadece Lupe ile beni endişelendiriyor (hem de çok) eski belalısıyla bir gün karşılaşma olasılığı. Bir şey olmaz, sonuçta onlar iki kişi biz dört kişiyiz, dedi Belano tartışmaya son vermek için. Ben sinirden gülmeye başla-

dım. Ben korkak değilim, ama intihar etmeye niyetim yok. Silahları var, dedi Lupe. Benim de var, dedi Belano. Öğleden sonra beni Milli Eğitim Müdürlüğü arşivine gönderdiler. DF'de çıkan bir dergi için, otuzlu yıllarda Sonora kırsal bölgesindeki okullar üzerine bir yazı hazırladığımı söyledim. Tırnaklarını boyayan sekreter kızlar ne kadar genç bir gazeteci diye gülüştüler. Cesárea Tinajero hakkında şu bilgileri buldum: 1930-36 yılları arasında öğretmenlik yapmış. Çalıştığı ilk yer Cubo. Sonra Hermosillo'da, Pitiquito'da, Bábaco ve Santa Teresa'da çalışmış. Bu son yerden sonra Sonora bölgesi Eğitim Müdürlüğü bünyesinden ayrılmış.

25 Ocak

Lupe'ye göre Alberto nerede olduğumuzu, hangi pansiyonda kaldığımızı, hangi otomobille yolculuk ettiğimizi biliyor, ani bir baskın yapmak için uygun ânı bekliyor. Hermosillo'da Cesárea'nın çalıştığı okulu görmeye gittik. 1930'larda bu okulda çalışan öğretmenleri sorduk. Eski müdürlerden birinin adresini verdiler. Müdürün evi eski hapishanenin yanındaydı. Hapishane üç katlı taş bir bina, gözetleme kulelerinden biri ötekilerden daha görkemli ve insanda bir baskı duygusu yaratıyor. Müdür uzun süre dayanmak üzere inşa edilmiş bir bina olduğunu söyledi.

26 Ocak

Pitiquito'ya gittik. Bugün Belano: Belki de DF'ye dönmek en doğrusu, dedi. Lima, onun için fark etmediğini söylüyor. İlk başta araba kullanmaktan yoruluyormuş, ama artık alışmış, direksiyon başında olmaktan keyif alır olmuş. Rüyasında bile Quim'in İmpala'sını sürüyormuş. Lupe DF'ye dönmekten söz etmiyor, ama saklansak daha iyi olacak diyor. Ben Lupe'den ayrılmak istemiyorum. Başka planım da yok. Öyleyse, hadi bakalım devam, diyor Belano. Bir sigara istemek için ön koltuğa doğru eğilince ellerinin titrediğini fark ediyorum.

27 Ocak

Pitiquito'da hiçbir şey bulamıyoruz. Caborca'ya giden yolda, Cubo kavşağında bir süre durup bir kez daha öğretmeni görmeye gidip gitmemeyi düşünüyoruz. Son söz Belano'nun, sabırsızlanmadan bekliyoruz. Yola bakıyoruz, arada bir araba geçiyor, rüzgârın Pasifik Okyanusu'ndan sürüklediği bulutları seyrediyoruz. Sonunda Belano Bábaco'ya gidelim, dedi, Lima tek kelime söylemeden motoru çalıştırdı, sağa saptı ve sapaktan uzaklaştık.

Yolculuk uzun sürdü, daha önce hiç geçmediğimiz yerlerden geçtik, ama en azından bende buraları daha önce görmüşüm gibi bir duygu vardı. Pitiquito'dan Santa Ana'ya gittik ve federal karayoluna çıktık, Hermosillo'ya dek bu yoldan gittik. Hermosillo'dan doğuya, Mazatán'a giden yola çıktık, Mazatán'dan da La Estrella'ya geçtik. Asfalt yol La Estrella'ya kadar geliyordu, oradan sonra toprak yoldan Bacanora, Sahuaripa üzerinden Bábaco'ya vardık. Bábaco'daki okuldan bizi gerisin geriye Sahuaripa'ya yolladılar. Merkez orasıymış ve aradığımız kayıtları orada bulabilirmişiz. Ama Bábaco'nun kendisi gibi okulunun kayıtlarını da rüzgâr almış götürmüştü. Yolculuğun ilk günlerinde yaptığımız gibi arabada uyuduk. Gece şu sesleri duyduk: Kırbaçlı örümcek, akrep, kırkayak, tarantula, karadul, bufo ve kurbağa sesleri. Hepsi de zehirli ve öldüren yaratıklar. Alberto'nun varlığı (aslında yakın olma olasılığı demek daha doğru olur) zaman zaman gece duyulan öteki sesler kadar gerçek. Arabanın ışıklarını yanık bıraktık, neden yeniden Bábaco'yu döndük bilmiyorum, uyumadan önce her konuda sohbet ettik, bir tek Alberto'nun adını anmadık. DF'yi, Fransız şiirini konuştuk. Sonra Lima arabanın ışıklarını söndürdü. Bábaco da karanliklara gömüldü.

28 Ocak

Ya Santa Teresa'da Alberto ile karşılaşırsak?

29 Ocak

Şunu bulduk: Hâlâ hayatta olan bir öğretmen bize Cesárea'yı tanıdığını söyledi. 1936 yılında tanımış, o zaman hikâyeyi anlatan

öğretmen yirmi yaşındaymış. Sınavı kazanıp yeni öğretmenliğe başlamışmış, Cesárea da birkaç aydır çalışıyormuş o okulda. İkisi de yeni oldukları için tabii hemen arkadaş olmuşlar. Ne matador Avellaneda'yı ne de başka bir erkek arkadaşını biliyordu. Cesárea'nın işi bırakma nedenini anlamakta güçlük çekmişti, ama bu kararını arkadaşının tuhaflığına vermişti.

Cesárea bir süre, belki bir yıl kadar ortadan kaybolmuş. Ama bir gün onu okulun kapısında bulmuş ve arkadaşlıkları devam etmiş. O sıralar Cesárea otuz beş-otuz altı yaşlarındaymış, şimdi bu düşüncesinden pişmanlık duysa da onu kız kurusu olarak görüyormuş. Cesárea önce Santa Teresa'da bir konserve fabrikasında iş bulmuş. Rubén Darío sokağında bir odada oturuyormuş. O günlerde bu sokak kentin dışında kalıyormuş, bu yüzden yalnız bir kadın için tehlikeliymiş, ya da bekâr bir kadının öyle bir yerde oturması iyi karşılanmıyormuş. Cesárea'nın şair olduğunu biliyor muydunuz? Hayır, bilmiyordu. Okulda çalıştıkları günlerde birçok kez onu boş bir dershanede oturmuş her zaman yanında taşıdığı siyah kaplı, kalın bir deftere bir şeyler yazarken görmüş. Günlük tuttuğunu düşünmüş. Cesárea fabrikada çalışırken de sinemaya gitmek, ya da alışveriş yapmak için Santa Teresa merkezinde buluştuklarında randevuya geç kaldığı zamanlar, Cesárea'yı onu beklerken öteki siyah deftere benzer ama daha küçük, dua kitabını andıran, siyah kaplı bir deftere karınca duası gibi küçücük harflerle bir şeyler yazarken buluyormuş. Yazdıklarını hiç okumamıştı. Bir seferinde ne yazdığını sormuştu, Cesárea Yunan bir kadınla ilgili şeyler yazdığını söylemişti. Yunan kadının adı Hypatia idi. Sonradan bu kadının adını bir ansiklopedide arayıp bulmuştu, Hypatia'nın Hıristiyanlar tarafından 415'te öldürülen İskenderiyeli bir kadın filozof olduğunu öğrenmişti. Belki de içgüdüsel olarak Cesárea'nın kendisini bu kadınla özdeşleştirdiğini düşünmüştü. Başka bir şey sormamıştı, ya da sorduysa bile şimdi unutmuştu.

Cesárea'nın kitap okuyup okumadığını, okuyorduysa okuduklarının adını hatırlayıp hatırlamadığını öğrenmek istedik. Evet, hem de çok okuyormuş, ama öğretmen hanım Cesárea'nın kütüphaneden alıp hep yanında gezdirdiği kitaplardan tekinin bile adını anımsayamıyordu. Konserve fabrikasında sabah saat sekizden akşam altıya

kadar çalışıyordu, bu yüzden okumaya ayıracak çok zamanı olmuyordu, ama öğretmen uykusundan fedakârlık edip okuduğunu düşünüyordu. Konserve fabrikası kapanınca Cesárea bir süre işsiz kalmış. 1945 yılıymış. Öğretmen bir akşam sinemadan çıkınca Cesárea'yla odasına gitmiş. O günlerde öğretmen artık evliymiş ve eskisi kadar sık görüşemiyorlarmış. Sadece bir kez gitmiş Cesárea'nın Rubén Darío sokağındaki odasına. Öğretmenin kocası melek gibi bir adammış ama karısının Cesárea ile arkadaşlık etmesine iyi gözle bakmıyormuş. O sıralar Santa Teresa'da ne kadar serseri varsa Rubén Darío sokağını mesken tutmuş. Birkaç bar varmış ki haftada en az bir gün kanlı bir olaya sahne oluyormuş. Mahalledeki evlerin odalarında genellikle işsizler, kente yeni göç etmiş köylüler yaşıyormuş. Çocukların çoğu okula gitmiyormuş. Öğretmen bunu çok iyi biliyordu, çünkü Cesárea birkaçını bizzat kendisi okula getirip kaydettirmişti. Ayrıca bu sokakta birkaç fahişe ve koruyucuları da yaşıyormuş. Dürüst bir kadına tavsiye edilecek bir sokak değilmiş Cesárea'nın evinin sokağı (belki de burada oturduğu için öğretmenin kocası Cesárea'ya karşıydı). Evlenmeden önce de gitmişti Cesárea'nın oturduğu sokağa, ama eğer kötü bir yer olduğunu anlamadıysa, kendi deyimiyle, saf ve dikkatsiz olduğu içindi.

Ama bu ikinci gidişinde başka gözle bakmıştı. Rubén Darío sokağının sefaleti ve bakımsızlığı kâbus gibi çökmüştü üzerine. Cesárea'nın odası eski bir öğretmenden beklenebileceği gibi temiz ve düzenliymiş, ama bu odada öyle bir şey varmış ki yüreğini daraltıyormuş. Oda arkadaşıyla arasına aşılamaz bir mesafe koyuyormuş. Hayır dağınık olduğu, kötü koktuğu için (bunu Belano sormuştu), ya da yoksulluk sınırını aştığı, Rubén Darío sokağının pisliği Cesárea'nın odasının köşelerine sindiği için değil. Hayır, daha ince bir ayrıntı yüzünden, sanki o odanın içinde gerçek çarpıtılmıştı, daha da kötüsü, sanki birisi –Cesárea'dan başka kim olabilir?– günlerin izinde gerçeği belli belirsiz saptırmıştı. Ve daha beter bir seçenek de akla gelebilir: Cesárea bilinçli olarak gerçeği saptırmıştı.

Öğretmen ne görmüştü? Demir bir karyola, birbiri üzerine konarak kule oluşturan kara kaplı defterlerin durduğu bir masa, odanın bir ucundan bir ucuna gerilmiş bir ip üzerine asılmış Cesárea'nın birkaç parça giysisi, bir Hint halısı, bir şamdan ve şamdanın

üzerinde bir parafin fırını, öğretmenin adlarını anımsamadığı kütüphaneden ödünç alınmış üç kitap, bir çift topuksuz ayakkabı, yatağın altından görünen bir çift siyah çorap, bir köşede deri bir bavul, kapının arkasındaki bir askıda asılı duran siyah boyalı hasır bir şapka ve yiyecekler. Bir parça ekmek, kahve ve şeker kavanozu, yarısı yenmiş bir tablet çikolata görmüş. Cesárea bu çikolatadan ona da ikram etmiş ama almamış. Ve silahı görmüş: Sapı deriden, üzerinde Caborca yazan sustalı bir çakı. Neden bir çakıya ihtiyaç duyduğunu sorunca, Cesárea ölümle tehdit edildiğini söylemiş, sonra da gülmüş. Öğretmen bu gülüşün odanın duvarlarından dışarıya sızıp merdivenlerden inerek sokağa uzandığını ve orada öldüğünü anımsıyordu. O anda öğretmene Rubén Darío sokağını ani bir sessizlik kaplıyor gibi gelmiş, bir anda sanki önceden planlanmış gibi radyoların sesi kısılmış, sokaktakilerin konuşmaları kesilmiş ve sadece Cesárea'nın sesi duyulmuş. İşte o zaman öğretmen duvarda konserve fabrikasının planının asılı olduğunu görmüş, ya da ona öyle gelmiş. Öğretmen Cesárea'nın ağzından çıkan sözleri dinlerken bakışları fabrikanın planını tarıyormuş. Cesárea duraksamadan ama acele de etmeden konuşuyormuş. Öğretmen Cesárea'nın sözlerini unutmayı yeğlermiş ama eksiksiz anımsıyormuş, hatta anlıyormuş da, şimdi tamı tamına anlıyormuş. Fabrikanın planına gelince, planı Cesárea çizmişmiş. Kimi bölümleri ince ayrıntılarla çizilmiş, kimi bölümleriyse silik ve bulanıkmış, kenarında notlar varmış, kimi zaman okunaksız bir yazıyla, kimi zaman büyük harflerle yazılmış notlar, kimi yerlere de ünlem işaretleri konmuş. Cesárea sanki bu planı çizerken kendini tanımak, o güne dek bilmediği farklı yönlerini anlamak istemiş. O zaman öğretmen istemeye istemeye yatağın kenarına oturup Cesárea'yı dinlemek zorunda kalmış. Hatta, giderek kendini daha kötü hissetse de, cesaretini toplayıp Cesárea'ya fabrikanın planını neden çizdiğini bile sormuş. Cesárea gelecek günlerle ilgili bir şeyler söylemiş, yine de öğretmene göre Cesárea bu planı çizmek için onca zaman harcadıysa bunun nedeni yalnızlıktı. Ama Cesárea gelecek günlerden söz ediyormuş, öğretmen konuyu değiştirmek için hangi gelecekten, hangi zamanlardan söz ettiğini sormuş. Cesárea bir tarih vermiş: 2600 yılı. İki bin altı yüz küsur. Böylesine uzak bir tarih öğretmeni güldürünce, Cesárea

da gülmüş. Cesárea'nın bu kez odanın sınırlarını geçmeyen gülüşü öğretmenin gülmesini yarıda kesmiş.

O andan sonra, öğretmen Cesárea'nın odasında uçuşan gerginliğin, daha doğrusu hissettiği gerginliğin yavaş yavaş yok olmaya başladığını hatırlıyordu. Sonra evden çıkmış ve Cesárea'yı bir daha ancak on beş gün sonra görmüştü. O gün Cesárea Santa Teresa'dan gideceğini söylemişti. Veda etmek için bir de armağan getirmişti, kara kaplı defterlerden biri, en ince olanı. Hâlâ saklıyor muydu? Bu soruyu Belano sordu. Hayır, artık saklamıyordu. Kocası okumuş ve çöpe atmıştı. Ya da belki kaybolmuştu, o zaman oturduğu evinde oturmuyordu artık, taşınmalar sırasında bazı şeyler kayboluyordu. Ama defterde yazılanları okudunuz mu? dedi Belano. Evet, okudum, dedi öğretmen. Temel olarak Meksika eğitim sistemi üzerine notlardı, kimileri akıllıca kimileriyse saçma sapan notlar. Cesárea Eğitim Bakanı Vasconcelos'tan nefret ederdi, ama zaman zaman bu nefretten çok aşka benziyordu. Okuma yazma öğretmek için bir program geliştiriyordu notlarında. Ama öğretmen pek bir şey anlayamamıştı, çünkü notlar çok karmaşıktı, çocuklar, ergenlik çağındakiler ve gençler için kitap listeleri, tam olarak karşıtlıklar olmasa da en azından çelişkiler içeren listelerdi. Örneğin, çocuklar için hazırladığı ilk listede La Fontaine'in *Masallar*'ı ve Ezop vardı. İkinci listede La Fontaine yok oluyordu. Üçüncü listede Amerika Birleşik Devletleri'nde gangsterlikle ilgili popüler bir kitap vardı. Belki, o da sadece belki, ergenler için önerilebilirdi ama asla çocuklara uygun bir okuma olamazdı. Dördüncü listede bu kitap yerini Ortaçağ hikâyelerine bırakıyordu. Öğretmenin daha çok yeniyetmelere uygun olduğunu düşündüğü Stevenson'un *Hazine Adası* ile José Martí'nin *Altın Çağ*'ı bütün listelere konmuştu.

Bu görüşmeden sonra uzun süre öğretmen Cesárea'dan haber almamıştı. Ne kadar zaman? diye sordu Belano.Yıllarca, dedi öğretmen. Sonra bir gün karşılaşmışlar. Santa Teresa şenlikleri sırasında, kasabanın bölgenin her köşesinden gelen insanlarla dolduğu günlerden birinde.

Cesárea şifalı otlar satılan bir stantta duruyormuş. Öğretmen yanından geçmiş ama kocası ve arkadaşlarıyla olduğu için ve onlardan utandığı için selam vermemiş. Ya da belki utandığı için de-

ğil de çekindiği için selam vermemişti. Hatta ne utandığı ne de çekindiği içindi, belki de ot satan bu kadının eski arkadaşı olup olmadığından emin olamamıştı. Cesárea da onu tanımamıştı. Bir masanın, daha doğrusu dört kutunun üzerine konmuş bir panonun arkasında durmuş, kadının biriyle sattığı otlar hakkında konuşuyormuş. Görünüş olarak değişmişti, şişmanlamıştı, hem de çok şişmanlamıştı. Öğretmen saçlarında bir tek tel beyaz görememişti ama gözlerinin çevresinde kırışıklıklar vardı, altlarında da torbalar oluşmuştu. Sanki Santa Teresa'ya, Santa Teresa Panayırı'na gelmesi aylarca, hatta yıllarca sürmüş gibiydi.

Ertesi gün öğretmen panayıra yalnız gitmiş ve gene görmüştü Cesárea'yı. Ayakta duruyormuş, hatırında kaldığından çok daha iri görünmüş gözüne. Yüz elli kilonun üzerinde olmalıymış, onu olduğundan da şişman gösteren uzun gri bir eteklik varmış üzerinde. Çıplak kolları sanki birer ağaç gövdesi gibiymiş. Boynu, sarkan gerdanı arkasında görünmez olmuş, ama başı hâlâ Cesárea Tinajero'nun başının asaletini koruyormuş: Çıkık kemikli, geniş ve açık alınlı büyük bir baş. Bir gün öncekinin aksine bu kez öğretmen yanına gidip günaydın demiş. Cesárea yüzüne bakmış ama tanımamış onu, ya da tanımazdan gelmiş. Benim, arkadaşın Flora Casteñeda. Bu adı duyunca Cesárea alnını kırıştırmış, doğrulmuş. Otların durduğu masanın çevresinde dolanıp sanki olduğu yerden göremiyormuşçasına öğretmenin yanına yaklaşmış. Ellerini (öğretmenin dediğine göre iki pençe) omzuna koymuş, birkaç saniye yüzünü dikkatle incelemiş. Ay Cesárea, amma da yaptın, bu ne unutkanlık, demiş öğretmen bir şey söylemiş olmak için. Cesárea ancak o zaman gülümsemiş (öğretmene göre aptal aptal) ve: A! Tabii nasıl unuturum, demiş. Masanın öteki yanında, sanki ikisi birden satış yapıyorlarmış gibi, öğretmen portatif bir iskemleye Cesárea de bir kutunun üstüne oturup bir süre konuşmuşlar. Öğretmen konuşacak ortak konuları kalmadığını hemen anlamış, yine de üç çocuğu olduğunu, hâlâ aynı okulda çalıştığını anlatmış, hiç ilgi çekici bir yanı olmasa da o zamandan beri Santa Teresa'da olup bitenleri hikâye etmiş. Cesárea'ya evlenip çoluk çocuğa karıştın mı diye sormayı düşünmüş ama nasıl soracağını bilememiş, evlenmediğini ve çocuğu olmadığını sormadan da anlamış zaten, böylece sadece nerede

yaşadığını sormakla yetinmiş. Cesárea bazen Villaviciosa'da bazen de El Palito'da demiş. Öğretmen hiç gitmemiş olsa da Villaviciosa'nın nerede olduğunu biliyormuş, ama El Palito adını ilk kez duyuyormuş. Bu yerin nerede olduğunu sormuş. Cesárea Arizona'da demiş. Bunu duyunca gülmüş öğretmen. Cesárea'nın sonunda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayacağını bildiğini söylemiş. Hepsi bu kadar. Sonra ayrılmışlar. Öğretmen ertesi gün panayıra gitmemiş, bütün gün Cesárea'yı davet etmeli mi diye düşünmüş. Bu düşüncesini kocasına açmış, tartışmışlar, öğretmen üstün gelmiş. Ertesi gün erkenden panayıra gitmiş, ama Cesárea'nın olduğu standın önüne gelince onun olduğu yerde rengârenk eşarplar satan bir kadın bulmuş. Bir daha Cesárea'yı hiç görmemiş.

Belano öğretmene, sizce Cesárea ölmüş müdür? diye sordu. Herhalde, dedi kadın.

İşte hepsi bu kadar. Konuşmanın ardından Belano ile Lima bir süre düşüncelere daldılar. O geceyi Otel Juárez'de geçirdik. Tan vakti dördümüz Lima ile Belano'nun kaldıkları odada toplandık ve bundan sonra ne yapacağımızı konuştuk. Belano'ya göre önce Villaviciosa'ya gitmeliydik, nereye gideceğimize, yani DF'ye mi döneceğiz, yoksa El Palito'ya mı gideceğiz, ondan sonra karar vermeliydik. Belano Amerika Birleşik Devletleri'ne giremeyeceği için El Palito'ya gitmek sorun yaratıyordu. Neden gidemezsin? diye sordu Lupe. Çünkü Şilili'yim, dedi Belano. Ben Şilili değilim ama benim de girmeme izin vermeyeceklerdir, dedi Lupe. García Madero'yu da bırakmazlar. Beni niye bırakmayacaklarmış? dedim. Pasaportu olan var mı? dedi Lupe. Belano'dan başka kimsede pasaport yoktu. Akşam Lupe sinemaya gitti. Otele dönünce DF'ye dönmeyi düşünmediğini söyledi. İyi de ne yapacaksın? diye sordu Belano. Ya Sonora'da kalırım, ya da Amerika Birleşik Devletleri'ne geçerim.

30 Ocak

Dün gece bizi yakaladılar. Lupe'yle odamızda düzüşüyorduk, kapı açıldı ve Ulises Lima odaya girdi. Çabuk giyinin, Alberto resepsiyonda Belano'yla konuşuyor, dedi. Tek kelime etmeden dediğini yaptık. Eşyalarımızı naylon torbalara tıkıştırdık ve ses etmeden

birinci kata indik. Arka kapıdan çıktık. Sokak karanlıktı. Arabayı almaya gideceğiz, dedi Lima. Juárez caddesinde kimsecikler yoktu. Otelden üç sokak ötede, İmpala'yı park ettiğimiz yere gittik. Lima arabanın yanında birinin olmasından korkuyordu, ama kimse yoktu görünürlerde. Arabayı çalıştırdık. Otel Juárez'in yanından geçtik. Sokaktan resepsiyonun bir bölümü ve barın aydınlık penceresi görünüyordu. Belano oradaydı, karşısında da Alberto duruyordu. Alberto'ya eşlik eden polis yoktu ortalıkta. Belano bizi görmedi. Lima korna çalmanın akıllıca bir iş olmadığını düşündü. Adanın çevresinde bir tur attık. Aynasız herhalde odamıza çıkmıştır, dedi Lupe. Lima başıyla hayır işareti yaptı. Belano ile Alberto'yu sarı bir ışık aydınlatıyordu. Konuşan Belano'ydu, ama öteki de konuşuyor olabilirdi. Yeniden geçerken sigara içtiklerini gördük. Sigara ve bira içiyorlardı. İki arkadaş gibi görünüyorlardı. Belano konuşuyordu, sol elini bir şato ya da bir kadın profili çizer gibi oynatıyordu. Alberto gözlerini Belano'dan ayırmıyor, arada bir gülümsüyordu. Kornaya bas, dedim. Bir tur daha attık. Otel yeniden göründüğünde Belano pencereden bakıyordu, Alberto bira kutusunu ağzına götürmüştü. Otelin giriş kapısında bir kadınla bir erkek durmuş tartışıyorlardı. Alberto'nun polis arkadaşı on metre kadar uzakta duran arabaya dayanmış onları seyrediyordu. Lima yavaşladı ve üç kez kornaya bastı. Belano daha önceden görmüştü bizi. Arkasını döndü, Alberto'ya yaklaştı, bir şeyler söyledi. Alberto gömleğinin yakasına yapıştı. Belano Alberto'yu ittirdi ve koşmaya başladı. Kapıda görününce polis ona doğru hareketlendi, bir yandan da elini cebine götürüyordu. Lima gene üç kez kornaya bastı ve otele yirmi metre kala durdu. Polis tabancasını çıkardı, Belano koşmayı sürdürüyordu. Lupe arabanın kapısını açtı. Alberto elinde tabanca otelin önünde göründü. Ben bıçaklı olacağını düşünmüştüm. Belano arabaya girer girmez Lima hareket etti ve Santa Teresa'nın iyi aydınlatılmamış sokaklarında hızla uzaklaştık. Nasıl olduğunu anlamadan Villaviciosa yönünde Santa Teresa'dan çıktık, bu hayra alametti, böyle yorumladık. Gece üçe doğru izimizi tamamen kaybettirmiştik. Arabadan inip ayaklarımızı hareket ettirdik. Etrafta tek bir ışık bile görünmüyordu. Gökyüzünde hiç bu kadar çok yıldız görmemiştim.

İmpala'da uyuduk. Saat sekizde uyandığımızda soğuktan don-

muştuk. Çölde ne bir köye ne bir barakaya rastlamadan dolandık durduk. Zaman zaman çıplak tepeler arasında kayboluyorduk. Bazen de yol dereler, kayalıklar arasından geçiyor, sonra yeniden çöle iniyorduk. 1865 ile 1866 yıllarında imparatorluk orduları geçmişti buralardan. Maximilien'in ordusu sözcüğü bile kahkahalarla güldürüyordu bizi. Sonora yolculuğuna çıkmadan önce biraz resmi tarih öğrenen Belano ve Lima, Belçikalı bir albayın Santa Teresa'yı ele geçirmeyi denediğini söylüyorlar. Bir Belçika alayının başındaki Belçikalı bir albay. Güle güle öldük. Belçika-Meksika karma alayı. Yollarda kaybolmuşlardı elbette, gerçi Santa Teresalı tarihçiler onları halk güçlerinin yendiğini düşünmeyi yeğlerler ama! Ne komik. Villaviciosa'da da bir çatışma olmuş, büyük olasılıkla geriye çekilen Belçika güçleriyle kasaba halkı arasında. Lima ile Belano bu olayları iyi biliyorlar. Rimbaud'dan söz ediyorlar. İçgüdümüzle hareket etmiş olsaydık, diyorlar. Ne komik.

Akşamüstü altıda yol kenarında bir ev buluyoruz. Fasulye ile tortilla veriyorlar, ellerine epey bir para sıkıştırıyoruz. Doğrudan sürahiden buz gibi su içiyoruz. Köylüler kıpırdamadan yemek yememizi seyrediyorlar. Villaviciosa ne tarafta kalıyor? Şu tepelerin arkasında, diyorlar.

31 Ocak

Cesárea Tinajero'yu bulduk. Alberto ile yardakçısı polis de bizi buldu. Her şey hayal ettiğimizden çok daha basit oldu, ben böyle bir şeyi aklıma bile getiremezdim. Villaviciosa bir hayaletler kasabası. Kuzey Meksika'da bir kayıp katiller kasabası, Aztlán'a çok benziyor, dedi Lima. Bilemiyorum. Bence daha ziyade yorgun ve sıkkın insanların kasabası.

Evler kerpiç, ama bu çılgın ay süresince gördüğümüz öteki yerleşimlerden farklı olarak buradaki evlerin hem ön hem de arka bahçesi var, bazı bahçeler çimentoyla kaplanmış, bu da ilginç doğrusu. Kasabanın bütün ağaçları ölmek üzere. Gördüğüm kadarıyla iki bar, yiyecek satan bir dükkân var, o kadar. Gerisi ev. Alım satım işleri sokaklarda, meydanın etrafında ya da kasabanın en büyük binası olan belediye başkanının evinin kemerleri altında yapılıyor.

Görünüşe bakılırsa belediye başkanının evinde kimse oturmuyor.

Cesárea'ya ulaşmak hiç de zor olmadı. Adını vererek sorduk, kasabanın doğusundaki çamaşırlığı gösterdiler. Çamaşır tekneleri taştan ve öyle yerleştirilmiş ki birincisinin olduğu yerden akan su ahşap bir kanalla on kadının sıralandığı öteki teknelere de ulaşıyor. Oraya vardığımızda sadece üç çamaşırcı kadın vardı. Cesárea ortada durandı ve görür görmez tanıdık. Arkası dönüktü ve teknenin üzerine eğilmişti. Hiç şiirsel bir yanı yoktu. Bir kayaya, bir file benziyordu. Kalçaları çok iriydi, kalın kollarını hareket ettirdikçe kalçaları da oynuyordu, çamaşırları çitiliyor, sıkıyordu. Saçları neredeyse beline geliyordu. Yalınayaktı. Adını söyleyince döndü ve bütün doğallığıyla baktı. Öteki çamaşırcılar da döndüler. Bir an Cesárea ve arkadaşları bir şey söylemeden öylece baktılar. Sağ yanındaki kadın otuz yaşlarında olmalıydı, ama kırk ya da elli de olabilirdi, sol yanındakiyse yirmisinden fazla değildi. Cesárea'nın gözleri kapkaraydı ve sanki avlunun tüm güneşini kendine çekiyordu. Lima'ya baktım, artık gülümsemiyordu. Belano sanki toz kaçmış gibi gözlerini kırpıştırıyordu. Bir süre sonra, ne kadar zaman sonra bilemiyorum, Cesárea Tinajero'nun evine doğru yürümeye başladık. Kızgın güneş altında bomboş sokaklardan geçerken Belano'nun birkaç kere açıklama girişiminde bulunduğunu, sonra da suskun kaldığını anımsıyorum. Sonra birisinin beni karanlık ve serin bir odaya götürdüğünü, bir döşeğin üzerine devrildiğimi ve uyuduğumu biliyorum. Uyandığımda Lupe yanımda, kollarını ve bacaklarını bana dolamış uyuyordu. İlk anda nerede olduğumu bilemedim. Sesler duydum ve kalktım. Cesárea ve arkadaşlarım yandaki odada konuşuyorlardı. Odaya girince kimse bana bakmadı. Yere oturup bir sigara yaktığımı anımsıyorum. Odanın duvarlarına iplerle bağlanmış ot demetleri asılmıştı. Belano ve Lima sigara içiyorlardı ama koku tütün kokusu değildi.

Cesárea odanın yegâne penceresinin önünde oturuyordu, arada bir dışarı, gökyüzüne bakıyordu. Evet, o anda, neden bilmem, içimden ağlamak geldi, ama ağlamadım. Uzun süre böyle kaldık. Bir ara Lupe de odaya geldi ve bir şey söylemeden yanıma oturdu. Daha sonra beşimiz de oturduğumuz yerden kalkıp sarı, hatta beyaz görünen sokağa çıktık. Hava kararmak üzereydi galiba, ama hâlâ

dalga dalga sıcak vuruyordu insanın yüzüne. Arabayı bıraktığımız yere dek yürüdük. Evle araba arasındaki yolda sadece iki kişiyle karşılaştık: elinde pilli bir radyoyla yaşlı bir adam ve sigara içerek yürüyen on yaşlarında bir çocuk. İmpala'nın içi kaynıyordu. Belano ve Lima öne geçtiler. Ben Lupe ile Cesárea Tinajero'nun dağ gibi bedeni arasına sıkıştım. Sonra araba Villaviciosa'nın toprak yollarında oflaya puflaya karayoluna çıktı.

Kasabadan henüz çıkmıştık ki karşıdan bir araba geldiğini gördük. Büyük olasılıkla bizim arabayla öteki araba kilometrekarelerce bir alandaki yegâne motorlu araçlardı. Bir an için çarpışacağımızı düşündüm, ama Lima direksiyonu yana kırdı ve durdu. Erken yaşlanmış İmpala'mız kendini bir toz bulutunun içinde buldu. Birisi küfretti. Belki de Cesárea idi. Lupe'nin bedeninin bedenime yapıştığını hissettim. Toz bulutu dağılınca öteki arabadan inen Alberto ve polisin silahlarını üzerimize doğrulttuklarını gördük.

Kendimi kötü hissettim. Söylediklerini duyamıyordum ama dudaklarını oynattıklarını gördüm, herhalde inmemizi söylüyorlardı. Belano'nun kulaklarına inanamıyormuş gibi, bize sövüyorlar, dediğini dudum. Lima da orospuçocukları, dedi.

1 Şubat

Olay şöyle gelişti: Belano yanındaki kapıyı açtı ve indi. Lima da kendi yanındaki kapıyı açıp indi. Cesárea Tinajero bir bana bir Lupe'ye baktı ve kıpırdamamamızı söyledi. Ne olursa olsun arabadan inmemeliydik. Tam bu sözcükleri kullanmadı ama bunu demek istedi. Biliyorum, çünkü bu benimle ilk ve son konuşması oldu. Kıpırdama, dedi ve yanındaki kapıyı açıp o da indi.

Arabanın penceresinden Belano'nun bir eli cebinde sigara içerek ilerlediğini gördüm. Yanında Ulises Lima'yı, biraz arkada Cesárea Tinajero'nun bir savaş gemisi gibi yalpa vuran şişkin sırtını gördüm. Bundan sonra olanlar karmaşık. Alberto sövüp sayarak Lupe'yi teslim etmelerini istedi. Sanırım Belano gelip almasını söyledi. Galiba o anda Cesárea hepimizi öldüreceklerini söyledi. Polis güldü ve öldürmeyeceklerini, sadece o orospucuğu istediklerini söyledi. Belano omuz silkti. Lima yere bakıyordu. O anda Alberto

kartal bakışlarını İmpala'ya çevirdi ve bizi görmeye çalıştı ama başaramadı. Herhalde batan güneşin yansıyan ışıkları bizi görmesine engel oluyordu. Belano sigarayı tutan eliyle bizi işaret etti. Lupe Belano'nun sigarasının ateşi sanki küçük bir güneşmiş gibi titredi. İşte oradalar, hayvan herif, git al. Tamam, gidip karımı göreceğim, dedi Alberto. Lupe'nin bedeni bedenime yapıştı, ikimizin bedenleri de yumuşacıktı ama her şey bir anda çatır çatır çatırdamaya başladı. Lupe'nin eski belalısı ancak iki adım atabildi. Yanından geçerken Belano üstüne atıldı.

Bir eliyle Alberto'nun silahlı kolunu kıvırdı, öteki eli Caborca'dan aldığı bıçağı tutarak cebinden dışarı fırladı. İkisi birden yere yuvarlanmadan önce Belano bıçağı Alberto'nun göğsüne saplamayı başarmıştı. Polisin sanki bir anda çölde bir dirhem oksijen kalmamış, sanki birkaç kıytırık öğrencinin direnmesine inanamıyormuş gibi ağzını açtığını anımsıyorum. Sonra da Ulises Lima'nın polisin üzerine atıldığını gördüm. Bir el silah sesi duydum ve başımı eğdim. Arka koltuktan başımı kaldırdığımda polisle Lima yerde yuvarlanıyorlardı, yolun kenarına gelince durdular. Polis Lima'nın üzerine abanmıştı, tabancasıyla Ulises'in başına nişan aldığını gördüm. Cesárea'yı, Cesárea'nın zar zor koşturan cüssesini ve üzerlerine çullanışını gördüm. İki el silah sesi duydum ve arabadan indim. Cesárea'nın bedenini polisin ve arkadaşımın bedeninden ayırmak çok zor oldu.

Üçü de kan içindeydi ama sadece Cesárea ölmüştü. Göğsünde kurşunun açtığı bir delik vardı. Polisin karnındaki yaradan kan geliyordu, Lima'nın sağ kolunda bir sıyrık vardı. Cesárea'yı öldüren, öteki ikisini yaralayan tabancayı aldım, kemerime soktum. Ayağa kalkması için Lima'ya yardım ederken Lupe'nin Cesárea'nın cesedi yanında ağladığını gördüm. Ulises sol kolunu oynatamadığını söyledi. Galiba kırıldı, dedi. Ağrıyor mu diye sordum. Hayır ağrımıyor, dedi. Öyleyse kırık yok, dedim. Lanet olsun, Arturo nerede? dedi Lima. Lupe ağlamayı bırakıp arkasına baktı, olduğumuz yerin on metre kadar ötesinde ata biner gibi belalının hareketsiz bedeni üzerinde oturan Belano'yu gördük. İyi misin? diye inledi Lima. Belano yanıt vermeden kalktı. Üzerindeki tozları silkeledi ve sallanarak birkaç adım attı. Terden saçları yüzüne yapışmıştı, alnından ve kaş-

larından süzülen ter gözlerine girdiği için sürekli gözlerini ovuşturuyordu. Cesárea'nın cesedinin üzerine eğilince burnunun ve dudağının kanadığını fark ettim. Şimdi ne yapacağız? diye geçirdim aklımdan, ama bir şey söylemeden buz gibi bedenimi (neden buz gibi?) ısıtmak için yürümeye başladım. Bir süre Alberto'nun cansız bedenini, ve Villaviciosa'ya giden ıssız yolu seyrettim. Arada sırada onu hastaneye götürmemizi söyleyen polisin inlemesi geliyordu kulağıma. Dönüp baktım, Lima ile Belano Camaro'ya dayanmış konuşuyorlardı. Belano'nun sıçtık, dediğini duydum. Cesárea'yı ölüme götürmek için bulmuştuk. Sonra biri omzuma dokunup arabaya binmemi söyleyene dek hiçbir şey duymadım. İmpala ile Camaro yoldan çıkıp çöle girdi. Karanlık iyice çökmeden az önce yeniden durdular ve indik. Gökyüzü yıldızlarla kaplıydı ve görünürde hiçbir şey yoktu. Belano ile Lima'nın konuştuklarını duydum. Can çekişen polisin inlemesini duydum. Sonra hiçbir şey duymadım. Gözlerimi kapadığımı biliyorum. Daha sonra Belano çağırdı, ikimiz aramızda Alberto ile polisin cesetlerini Camaro'nun bagajına, Cesárea'nın cesedini de arka koltuğa yerleştirdik. Bu işi becermemiz dünya kadar zaman aldı. Sonra sabah olana dek sigara içtik, düşündük.

Sabah olunca Belano ve Lima ayrılmamızın daha doğru olacağını söylediler. Quim'in İmpala'sını bize bırakıyorlardı. Camaro ve cesetler onlara kalıyordu. Belano ilk kez güldü: Hakça bir anlaşma, dedi. Şimdi DF'ye döner misin? diye sordum Lupe'ye. Bilmiyorum, dedi. Hepimiz için kötü oldu, bağışlayın, dedi Belano. Galiba bunu Lupe'ye değil bana söyledi. Ama artık düzeltmeye çalışacağız, dedi Lima da. O da gülüyordu. Cesárea'yı ne yapmayı düşündüklerini sordum. Belano omuz silkti. Alberto ve polisin yanına gömmekten başka yapacak bir şey yok. Tabii bir süre hapis yatmak istiyorsak o başka, dedi. Lupe hayır, hayır, dedi. Hapis lafını duymak bile istemiyorum, dedim. Birbirimize sarılıp veda ettik, Lupe ve ben İmpala'ya bindik. Lima'nın şoför mahalline binmeye çalıştığını gördüm ama Belano engel oldu. Aralarında bir şeyler konuştular. Sonra Lima şoför mahallinin yanındaki koltuğa oturdu, Belano da direksiyona geçti. Bitmek bilmeyen birkaç dakika öylece kaldık. İki araba çölün ortasında duruyordu. García Madero, karayoluna çıkabilir misin? dedi Belano. Çıkarım elbette, dedim. Sonra Camaro'nun ha-

reket ettiğini gördüm, ilk başta kararsız gibiydi. Bir süre iki araba çölde yan yana ilerledi. Sonra ayrıldık. Ben karayoluna çıkmak için ilerledim, Belano batıya döndü.

2 Şubat

Bugün 2 Şubat mı 3 Şubat mı bilmiyorum. Belki de ayın 4'üdür, ya da 5'i veya 6'sı. Benim için fark etmiyor. Böyle bir havadayız.

3 Şubat

Lupe Meksika'da kalan son damardan gerçekçiler olduğumuzu söyledi. Ben yere serilmiş sigaramı içiyordum, yüzüne bakakaldım, Yavaş, dedim.

4 Şubat

Bazen Belano ile Lima'yı çölde saatlerce çukur kazarken hayal ediyorum. Sonra karanlık bastırınca oradan ayrılarak Hermosillo'ya gittiklerini, Camaro'yu sokaklardan birinde bırakıp ortadan kaybolduklarını getiriyorum gözümün önüne. Bu noktadan sonra imgeler yok oluyor. DF'ye otobüsle dönmeyi, bizimle orada buluşmayı düşündüklerini biliyorum. Ama ne Lupe ne de ben DF'ye dönmeye hevesliyiz. DF'de görüşürüz demişlerdi. Çölde ayrılmadan ben de DF'de görüşürüz, dedim. Ceplerindeki paranın yarısını bize verdiler. Lupe'yle yalnız kalınca ben de yarısını ona verdim. Ne olur ne olmaz. Dün gece Villaviciósa'ya döndük ve Cesárea'nın evinde yattık. Defterlerini aradım. İlk gece yattığım odada ortalıkta bir yerdeydiler. Evde elektrik yok. Bu sabah barlardan birinde kahvaltı ettik. İnsanlar bize bakıyorlardı ama bir şey söylemediler. Lupe'ye göre burada istediğimiz kadar kalabiliriz.

5 Şubat

Dün gece rüyamda Belano ve Lima'nın Alberto'nun arabasını Kino körfezinde bir plaja bıraktıklarını gördüm, sonra denize girip

Aşağı Kaliforniya'ya dek yüzüyorlardı. Onlara neden Kaliforniya'ya gitmek istediklerini soruyordum. Kaçmak için, diye yanıtlıyorlardı, hemen ardından büyük bir dalga geliyordu, onları göremez oluyordum. Rüyamı Lupe'ye anlattım, saçma buldu, merak etmememi, rüyamın Lima ile Belano'nun iyi oldukları anlamına geldiğini söyledi. Akşamüzeri yemeğimizi öteki barda yedik. Mahalleliler gene aynıydı. Kimse neden Cesárea'nın evinde kaldığımızı sormadı. Bizim kasabada olmamız kimseyi ilgilendirmiyordu.

6 Şubat

Bazen kavgayı düşününce rüyaymış gibi geliyor. Gene Cesárea Tinajero'nun yüzyıllar önce batan bir geminin kıçını andıran sırtı geliyor gözümün önüne. Gene Cesárea'nın polisle Lima'nın üzerine atılışını görüyorum. Göğsüne bir kurşun yemesini görüyorum. Ve son olarak polise ateş etmesi ya da tabancanın yönünü değiştirmesi geliyor gözümün önüne. Öldüğünü görüyorum ve bedeninin bütün ağırlığı çöküyor üzerime. Sonra düşünüyorum. Belki de polisin ölümüne Cesárea neden olmadı, diyorum. Belano ile Lima'yı düşünüyorum, birini üç kişi için mezar kazarken, ötekini sağ kolu bağlı seyrederken getiriyorum gözümün önüne. O zaman polisi Lima'nın yaraladığını düşünüyorum. Cesárea saldırınca polisin dikkati dağılıyor, Lima bu bir anlık dikkatsizlikten yararlanıyor ve silahı polisin karnına çeviriyor. Bazen değişiklik olsun diye Alberto'nun ölümünü düşünmeye çalışıyorum ama beceremiyorum. Umarım onları tabancalarıyla gömmüşlerdir. Ya da belki tabancaları çölde ayrı bir çukura gömmüşlerdir. Ama ne olursa olsun umarım tabancalardan kurtulmuşlardır! Alberto'nun cesedini bagaja koyarken ceplerini aradığımı anımsıyorum. Penisini ölçtüğü bıçağı arıyordum. Bulamadım. Bazen de konuyu değiştirip Quim'i ve büyük olasılıkla bir daha hiç göremeyeceği İmpala'sını düşünüyorum. Bazen gülmem tutuyor. Bazen de gülemiyorum.

7 Şubat

Burada yemek içmek ucuz, ama iş yok.

8 Şubat

Cesárea'nın defterlerini okudum. Bulduğumda er ya da geç onları Lima'nın ya da Belano'nun DF'deki evlerine gönderirim diye düşünmüştüm. Şimdi göndermeyeceğimi biliyorum. Göndermenin anlamı yok. Sonora'da ne kadar polis varsa arkadaşlarımın izini sürüyordur.

9 Şubat

İmpala'ya döndük, çöle döndük. Villaviciosa'da mutluydum. Kasabadan ayrılmadan Lupe ne zaman istersek buraya dönebileceğimizi söyledi. Neden? diye sordum. Çünkü burada insanlar bizi olduğumuz gibi kabul ediyor. Onlar da bizim gibi, onlar da katil. Biz katil değiliz, dedim. Villaviciosalılar da katil değil, lafın gelişi öyle dedim, diyor Lupe. Polis bir gün Belano ile Lima'yı yakalayacak, ama bizi hiçbir zaman bulamayacak. Ay Lupe, seni çok seviyorum, ama çok yanılıyorsun.

10 Şubat

Cucurpe, Tuape, Meresichic, Opodepe.

11 Şubat

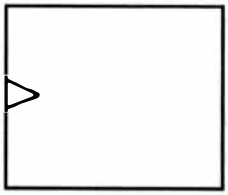
Carbó, El Oasis, Félix Gómez, El Cuatro, Trincheras, La Ciénaga.

12 Şubat

Bamuri, Pitiquito, Caborca, San Juan, Las Maravillas, Las Calenturas.

13 Şubat

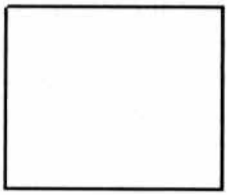
Pencerenin arkasında ne var?

Bir yıldız.

14 Şubat

Pencerenin arkasında ne var?

Yayılmış bir çarşaf.

15 Şubat

Pencerenin arkasında ne var?

